

(Font fotografia: Televisió de Catalunya, 2010d)

La percepció que tenen les persones Sordes signants de l'actualitat periodística (2005-2009)

Exploració comparativa entre els estudiants de la Gallaudet University (EUA) i la Comunitat Sorda catalana

Tesi doctoral dirigida per la **Dra. Maria del Pilar Fernández -Viader** (UB) i el **Dr. José María Perceval Verde** (UAB) (tutor)

Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació.
Universitat Autònoma de Barcelona

Març/2011

JORDI SERRAT MANÉN

A l'Olga i a l'Oleguer

“Tota la vida moderna tendeix a fer servir cada vegada més les mans, en tant que complement últim i decisiu dels altres sentits humans, que són molts i d’una gran complexitat. Per això, afirmar que, en molts casos, la intel·ligència està arrelada a les mans és probablement un fet d’observació elemental. Totes les meravelles existents avui a la terra —l’escultura, la música, l’arquitectura, els jardins, els paisatges de més bellesa, els objectes més ben construïts, més perfectes, més fascinadors— s’han fet amb les mans.”

Josep Pla, 1963.

[de l’Obra Completa, 1988. Volum 36: p.258]

Agraïments

Amb goig i satisfacció constato que el nombre de persones que han contribuït a fer possible aquesta tesi és molt alt. Agraeixo de manera general el seu ajut a tots aquells que m'han esperonat, orientat i mostrat la seva col·laboració en aquest llarg camí ple d'obstacles, incerteses i il·lusions. De manera més concreta, agraeixo el recolzament a totes les persones que han sumat complicitats amb el projecte, han fet aportacions decisives (participació o autorització en/de la recerca als EUA i a Catalunya) o bé han esdevingut fonts d'informació rellevants:

—**La Dra. Maria del Pilar Fernández-Viader.** El seu prestigi i coneixement de la Comunitat Sorda catalana m'ha obert moltes portes i ha estat clau en la recerca.

—**El Dr. José María Perceval.** La confiança que ha tingut en mi m'ha permès treballar amb gran autonomia i sense entrebancs innecessaris.

—**La Dra. Barbara Gerner de García.** L'aval que m'ha donat a la Gallaudet University, així com el seu ajut, suport i guiatge a Washington, m'ha estat imprescindible.

—**Les 156 persones Sordes** que han participat en l'enquesta o a les entrevistes personals. Per raons de protocol i respecte a la seva privacitat, he de mantenir-les en l'anonimat. Són la columna vertebral d'aquesta tesi. La col·laboració de tots ells va ser magnífica; en tindrè sempre un record molt agradable i de totes les trobades.

—**Els professors, estudiants i treballadors de la Gallaudet University, sords i oïdors,** que durant l'estada de recerca van fer que em sentís com a casa i alhora entengués la singular realitat comunicativa d'aquest campus universitari. Especialment he d'anomenar **Travis Dougherty**, que actualment és el president de **Deaf TV**, un model de televisió signada. També a **Patrick J. Harris**, la **Dra. Asiah Mason**, el **Dr. Gene Mirus**, el **Dr. Robert Harrison**, **Adam Miramon** i **Danilo Torres**, així com a la degana de la *Graduate School and Professional Programs*, **Dra. Carol J. Erting** i a tots els **membres de l'Institutional Review Board for the Protection of Human Subjects (IRB)** encapçalats per la **Dr. Carolyn A. Corbett** que van analitzar i aprovar el projecte *The*

perception of current events in sign Language via television i les seves posteriors renovacions; sense oblidar-me, tampoc, dels responsables de la *Gallaudet University Library* a qui agraeixo la seva paciència per les moltes consultes que els vaig fer.

—Els responsables de la **Universitat de Vic** que, un cop valorada la meva trajectòria de docent-investigador a la UVic, van donar el seu vistiplau i avals per acollir-me a un ajut per a una estada de recerca a l'estranger l'any 2008: l'aleshores vicerector de Recerca i Transferència de coneixement de la UVic, **Dr. Robert Ruiz**, l'aleshores degà de la Facultat d'Empresa i Comunicació, **Dr. Santi Ponce**, i els responsables del grup de recerca audiovisual i textual (GRAVT), la **Dra. Eva Espasa** i el **Dr. Marcos Cànovas**.

—Les **intèrprets** que al llarg d'aquests anys han conduït les trobades realitzades amb persones Sordes o bé han aportat les seves opinions en alguna entrevista. Amb el risc d'oblidar-me involuntàriament d'algú (van les disculpes per endavant) totes elles han demostrat la seva professionalitat, comprensió i compromís: **Ester Bertran Castro**, **Meritxell Delblanch**, **Judit Farrerons**, **Raquel Bonfill**, **Helena Collado** i **Esther de los Santos Rodríguez**.

—Els responsables de les **associacions de persones sordes de Catalunya** que m'han obert les portes de les entitats que representen, amb molta hospitalitat i empatia. La presidenta de l'Associació Gironina de Persones Sordes, **Teresa Vila**; el president de l'Agrupació de persones Sordes de Vic i Comarca, **David Puigaslloras**; el president de l'Agrupació de Sords de la Garrotxa, **Jaume Puig**; a més del president de la Llar de Persones Sordes de Lleida, **Ramon Martín** i del responsable de Noves Tecnologies de la mateixa entitat, **David Falguera** —aquests dos últims em va convidar com a ponent a la II Jornada de Política Lingüística de la LSC— així com el president del centre Recreatiu i Cultural de Persones Sordes (Cerecutor) de Barcelona, **Albert R. Casellas**, també en qualitat de responsable de Webvisual TV.

—El periodista sord **Guillem Carles**. La seva amistat, complicitat i bonhomia em va facilitar l'observació de les conferències-magazines de *SordPress*.

—El coordinador de la Plataforma pels drets lingüístics i culturals dels usuaris de la Llengua de Signes Catalana, *LSC Ara!*, **Josep Maria Segimon**. He tingut molt present la seva experiència i visió de les coses.

- La secretària d'Estat de Serveis Socials Família i Discapacitat l'any 2007, **Amparo Valcarce**, per l'entrevista via mail que em va concedir.
- El secretari de Política Lingüística de la Generalitat l'any 2009, **Bernat Joan**, per l'entrevista personal que em va concedir.
- Els responsables d'algunes de les principals televisions o programes analitzats: **Maria José de Aristizábal** (TVE), **Rosa Vallverdú i Joan Marí** (Televisió de Catalunya), **Alba Tosquella** (Localia Viladecans TV) i **Jordi Llonch** (Societat Municipal de Comunicació de Terrassa) entre d'altres.
- I tants i tants altres experts, acadèmics, professionals, testimonis directes o amics i companys que han atès les demandes d'informació, han col·laborat en alguna tasca o bé han fet puntualitzacions constructives al treball o m'han aconsellat en algun moment o amb algun correu electrònic. Esmento, per exemple, el **Dr. Francisco Utray** (CESyA), el **Dr. José Gabriel Storch de Gracia y Asensio** (Universidad Complutense de Madrid), la metodòloga **Dra. Maria Teresa Anguera** (Universitat de Barcelona), la periodista de la CBS-21 **Tanya Foster**, conductora del programa *Living well with a disability*, l'investigador del grup TransMedia Catalonia **Cristóbal Cabeza-Cáceres**, el tècnic en imatge i so **Xavier Tomàs** —pel seu assessorament en l'edició del DVD que s'adjunta—, el radiofonista **José Luis Fernández Iglesias** —que va regalar-me un exemplar de la *Guia d'estil sobre discapacitat* en el congrés *Amadis'08* a Barcelona— o la presidenta de l'Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya (Apanisce), **Raquel Perich**, que en el decurs de la recerca va publicar-me una carta sobre accessibilitat a la revista *l'Espai*.
- I molta més gent que potser ara no recordo o que no esmento per no fer excessivament llarga la llista. A tots; de nou, mil gràcies!

Índex

-O. PREFACI TERMINOLÒGIC	15
a) Aclariment sobre el llenguatge i la terminologia emprats en la tesi	15
b) Nomenclàtor	19
-I. INTRODUCCIÓ	29
1.1 Plantejament del problema d'investigació	31
1.2 Objectius	34
1.3 Preguntes de la investigació-hipòtesis	36
1.4 Justificació de la recerca	41
-II. METODOLOGIA I DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ	45
2.1 Marc teòric metodològic	45
2.2 Estructura bàsica	49
2.2.1 Primera fase: líders Sords i televisió generalista	50
2.2.2 Segona fase: Comunitat Sorda i tot tipus de mitjans	51
2.3. Nivell tècnic	51
2.3.1 Anàlisi de continguts	52
2.3.2 Enquesta	53
2.3.3 Entrevistes	61
2.3.3.1 Entrevista grupal	63
2.3.4 Observació directa	64
- III. LES PERSONES SORDES I LA REALITAT MEDIÀTICA	67
3.1. Context general	67
3.1.1 P. Sordes i mitjans de comunicació: precedents en recerca	77
3.1.2 Periodistes sords/Sords	83
3.1.3 Societat de la Informació: més identitat Sorda	93
3.1.3.1 La identitat virtual incipient	97
3.1.4 Societat de la Informació: l'altra cara de la moneda	107
- IV. CONTEXT LEGAL A CATALUNYA DE LA LS. APROX. BÀSICA	113
4.1 Uns anys de canvis amb l'arribada de la TDT (2005-2010)	113

4.1.1 La llei espanyola de la LS: una passa endavant	115
4.1.1.1 La llei espanyola de la LS i la televisió	126
4.1.2 La llei catalana de la LSC: enfocament lingüístic	129
4.1.2.1. El codi d'accessibilitat	136
4.1.3 La llei general de la comunicació audiovisual: quotes en LS ..	137
- V. EUA: LES PERSONES SORDES I LA LS. APROXIMACIÓ BÀSICA	143
5.1 Aproximació al marc legal i al context social americà	143
5.1.1 Llei ADA: un referent que va obrir camí	146
5.1.2 La Universitat Gallaudet: santuari de la comunicació signada. 153	
5.1.2.1. Apunts bàsics de la història de la Gallaudet	157
5.1.2.1.1 El moviment 'Deaf President Now'	160
5.1.2.1.2 La revifalla de les protestes	168
5.1.2.2. Els estudis de periodisme en una universitat de Sords ..	176
- VI. LA TELEVISIÓ GENERALISTA EN LS PERCEBUDA A CATALUNYA	181
6.1 Introducció a la televisió generalista en signes	181
6.1.1 Televisió de Catalunya i les persones Sordes	185
6.1.1.1 Píndoles 'dures' i sense esports	206
6.1.2 El noticiari 'En Otras Palabras' de TVE	212
6.1.2.1 Actualitat i reportatges, no només de Sords	220
6.1.2.2 La barreja de la sordesa i altres discapacitats .	223
6.1.3 El programa 'En lengua de signos' de TVE	228
6.1.3.1 Continguts molt visuals	234
6.1.3.2 Més sordesa i compromís; també discapacitat..	239
6.2 La comparativa impossible amb EUA	254
- VII. MÉS ENLLÀ DE LA TELEVISIÓ GENERALISTA EN LS	259
7.1 L'explosió Sorda a la xarxa: internet en Llengua de Signes	259
7.1.1 Situació a Catalunya	261
7.1.1.1 Webvisual	261
7.1.1.2 'SordPress'	274
7.1.1.2.1 El magazín de G. Carles	275
7.1.1.3 'Difusord'	288

7.1.1.4 'El vlog de Pepet'	291
7.1.2 Situació als EUA: internet i cable	293
7.1.2.1 Bison TV	296
7.1.2.2 Gallaudet TV Channel	301
7.1.2.3 El somni de la televisió Sorda	303
7.1.2.3.1 Els webs més rellevants	307
7.1.2.3.1.1 NetSignNews	308
7.2 Televisions locals en signes: Cat i EUA, voluntarietat i incertesa	312
7.2.1 Localia Viladecans Televisió	318
7.2.2. Sign City TV	322
7.3 Vídeos (DVDs) i altres interpretacions audiovisuals en LS	323
7.3.1 Publicitat institucional i Llengua de Signes	330
7.3.2 Altres productes periodístics	341
7.3.3 Informació oral d'actualitat, traduïda no filtrada.....	346
7.4 Subtítols i 'captions' per a persones sordes	347
7.4.1 El so ambient i la música subtítulats	369
- VIII. PERCEPCIÓ I FUNCIONALITAT DE LA LS TELEVISIVA	377
8.1. Estudi comparatiu EUA-Catalunya	377
8.1.1 Vies d'accés: els intèrprets, deu cops menys usats	378
8.1.1.1 Notícies d'impacte: il·lusió per Obama	400
8.1.1.2 L'11-S: molta desinformació i confusió	406
8.1.1.3 Política i economia: percepció desigual	416
8.1.1.4 Notis de societat: inter. tampoc funcionals	422
8.1.1.5 Notícies d'esports: un món a part	427
8.1.1.6 Notis de cultura: internet, més pes relatiu.....	437
8.1.1.7 Notícies locals: dèficits informatius	442
8.1.1.8 Notis de servei: internet i subtítols guanyen...	444
8.1.1.9 Infor. del cor: interessa però es valora poc	467
8.1.2 Eix funcional	471
8.1.2.1 La LS és útil però no tant com els subtítols ..	472
8.1.2.1.1 Necessitat d'informació més visual..	499

8.1.2.1.2	Valoració de les notícies	507
8.1.3	Eix emotiu	508
8.1.3.1	Projecció de la identitat Sorda	509
8.1.3.1.1	Les persones Sordes als mitjans	515
8.1.4	Eix reivindicatiu	527
8.1.4.1	Un col·lectiu oblidat no victimista	527
- IX.	CONCLUSIONS	537
- X.	PROPOSTES: NOU MODEL DE PERIODISME SORD A CATALUNYA	571
-Bibliografia	.....	581
-Directori de webs	.....	627
-Índex de figures	.....	631
-Índex de taules	.....	634
-Annexos	.....	639
-DVD amb exemples de Llengua de Signes televisiva		

PREFACI TERMINOLÒGIC

Aclariment sobre el llenguatge i la terminologia emprats en la tesi

Seguint la tradició, ben vigent encara avui, dels autors que defensen aquest segle XXI, una visió antropològica i sociocultural de la sordesa (Fernández-Viader; Pertusa, 2004; Lane, 2005), s'escriu *Sord* amb *S* majúscula per referir-se a les persones sordes signants; és a dir, aquelles que s'expressen habitualment en Llengua de Signes. Les persones *Sordes* amb majúscula es defineixen a si mateixes com a membres de la Comunitat Sorda i rebutgen l'enfocament clínic o patològic de la seva diferència. Consideren, en canvi, que formen part d'una minoria cultural, amb una història, una tradició i una llengua. O, per ser més exactes, amb diverses llengües ja que cada comunitat de persones Sordes té la seva pròpia llengua diferenciada. En aquesta tesi, s'utilitza el terme *sord signant* com a sinònim de *Sord*. No s'ha de confondre *sord signant* o *persona sorda signant* amb el terme *persona amb discapacitat auditiva* en general, que engloba altres tipus de persones sordes com aquelles que fan lectura labial i/o es comuniquen oralment de forma preferent o única.

D'altra banda, des de finals de la dècada dels noranta en l'àmbit científic i acadèmic la construcció semàntica *persona amb discapacitat* és la més consensuada per designar les persones amb alguna deficiència física, sensorial o mental. Una denominació així persegueix arraconar-ne d'altres d'anteriors com *deficient*, *discapacitat* i especialment *minusvàlid* que han estat i que continuen sent força esteses, tant a nivell popular com en els mitjans de comunicació i que, des d'una concepció ètica, es considera que anul·len el caràcter multidimensional que caracteritza qualsevol individu humà o que, en determinats contextos, poden resultar ofensives.

La nova terminologia científica més ètica emana de l'Organització Mundial de la Salut que l'any 1980 va publicar una classificació internacional per distingir entre *deficiència*, *discapacitat* i *minusvàlida* i que es va actualitzar, vint anys més tard, substituint el terme *minusvàlida* pels conceptes *limitacions en l'activitat* i *restriccions en la participació* (OMS, 2001). Això no obstant, i sense entrar a qüestionar en cap moment l'autoritat

científica de l'OMS, l'enfocament antropològic i no mèdic d'aquesta recerca justifica que puguin utilitzar-se els mots *Sord* i *persona Sorda* de manera indistinta.

Com acredita la bibliografia compilada, els Sords en general rebutgen els eufemismes i entenen que la seva condició diferenciada constitueix un element bàsic de la seva identitat sense connotacions negatives que calgui amagar o diluir. En moltíssimes publicacions i canals d'expressió, els membres d'aquest col·lectiu parlen, per exemple, de la cultura *Sorda* del teatre *Sord*, del cinema *Sord* o de la universitat *Sorda* o fins i tot reivindiquen l'orgull *Sord* i la nació *Sorda* amb total naturalitat. També en els noms de les seves associacions i entitats a Catalunya empren les dues formules expressives (*persones Sordes* o *Sords*) com a sinònims i sense complexos. També en l'àmbit científic-tècnic es fa servir el terme *subtitulació per a sords* sense més complicacions.

Per tant, s'entén que les paraules *Sord* o *Sorda* —tot i que no siguin tan políticament correctes com l'expressió *persona Sorda* que cada vegada és més utilitzada—, en cap cas són termes reduccionistes o inapropiats. Des del moment que els membres del col·lectiu fins i tot organitzen els Jocs Olímpics *Sords* o activitats tan curioses com concursos de pòquer *per a Sords* —per esmentar algun exemple— queda clar que la necessitat d'agrupar-se a dins d'aquest grup social va molt més enllà dels aspectes lligats a la seva *problemàtica* física. Així doncs, el terme *Sord* s'usa en la recerca amb la mateixa naturalitat que s'utilitzaria el terme *empresari* si es fes una recerca sobre *l'empresariat* o el terme *assalariat* si es fes una recerca sobre *la classe treballadora* amb el convenciment que, en casos així, aquesta tria no seria judicada negativament ni anul·laria el caràcter polièdric de les *persones empresàries* o de les *persones treballadores*. És evident que és el mateix un *català* que una *persona catalana* i que no cal caure en el purisme d'haver de remarcar sempre que *tots* i *totes* som persones i que *tots* i *totes* tenim els mateixos drets. Sigui dit també que les recomanacions sobre el llenguatge ètic en el sector de la discapacitat aplicades amb ortodòxia podrien arribar a situacions tan grotesques i no desitjades com canviar el nom de novel·les, pel·lícules o contes clàssics; per exemple, *Blancaneus i les 7 persones amb nanisme* en comptes del popular *Blancaneus i els 7 nans*.

Tampoc ha de sobtar el concepte *Llengua de Signes* escrit amb majúscules ja que, tot i que no tothom segueix aquesta convenció i està clarament en retrocés, a dins del col·lectiu signant està bastant estesa fruit probablement del sentiment “profund i d'especial respecte”

que els Sords tenen cap a la seva llengua “com una part summament íntima i indissociable del seu ésser” (Sacks, 1996: p.172) . En conseqüència, es fan servir les sigles LSC, LSE o ASL per referir-se a la Llengua de Signes Catalana, a la Llengua de Signes Espanyola o a l'*American Sign Language* respectivament, sense que l'ús de les majúscules hagi de ser llegit com a res pretensions ni erroni. S'ha de tenir present que cada llengua i cada cultura té les seves tradicions lingüístiques tan respectables o sorprenents com pugui ser, per exemple, l'ús de la majúscula de l'anglès per designar el pronom personal jo, o també en l'anglès per designar els gentilicis. El criteri seguit en aquest cas és mantenir la minúscula en el genèric plural i emprar la majúscula per remarcar la Llengua de Signes en singular.

En les properes pàgines s'adjunta el nomenclàtor específic que ha de guiar la lectura. És un llistat de paraules per clarificar de forma detallada el lèxic d'aquesta investigació però que no s'ha de llegir com una terminologia generalitzable, estàtica o absolutament neutra tant en el sector de la discapacitat com en el món dels sords. A més, com que tot fa pensar que la definició *persona amb discapacitat* tampoc és una denominació ni definitiva ni perfecta (Amer, 2009: p.197),¹ també s'ha optat per fer servir altres perífrasis o mots que, potser no són tan acceptades per la ciència, però que poden ser igualment vàlides si l'objectiu és el de prioritzar la llegibilitat lingüística i fer més entenedor tot el contingut del present assaig. Sense que això signifiqui que en la tesi hi manqui sensibilitat per desterrar, pel seu caràcter discriminador o menyspreant, el llenguatge inadequat referit a la

---

¹ El Fòrum de la Vida Independent va començar a utilitzar des del gener del 2005 el terme *homes i dones amb diversitat funcional* o bé *persona amb diversitat funcional (PDF)* per referir-se a *les persones amb discapacitat*, considerant que “és la primera vegada a la història i en el món que es proposa un canvi cap a una terminologia no negativa sobre la diversitat funcional” (Romañach; Lobato, 2005: p.5). En aquesta tesi no s'empra aquesta nova definició ja que s'entén que és massa enrevessada i perquè posats a ser precisos per referir-se als Sords, caldria escriure *homes i dones amb diversitat funcional auditiva que opten per a la comunicació signada*. Tot i amb això, es considera que cal estar atents a l'evolució del llenguatge a la societat, per veure quin és el terme que acabarà popularitzant-se dins dels col·lectius. D'altra banda, cal tenir present que la discussió intel·lectual sobre com cal denominar les persones amb discapacitat, és una controvèrsia que fa moltes dècades que dura. La diferència és que mentre durant el segle XX la discussió era mèdica el debat és avui social. Fa més de 15 anys Steve Taylor i Robert Bogdan (1994: p.249) escriuen: “*Els professionals que tracten els 'discapacitats' s'han embarcat contínuament en debats sobre les definicions dels termes emprats en el diagnòstic. Si bé en qualsevol moment pot dir-se que una definició és 'l'oficial' (aquella acceptada per l'organització professional més influent), mai s'assoleix un consens clar pel que fa a termes com el de discapacitat ni sobre les categories diagnòstiques específiques que s'agrupen a sota d'aquest encapçalament. Un cert nombre de científics socials han fet notar l'ambigüitat d'aquesta terminologia i l'aplicació diferent dels termes en contextos diferents.*”

discapacitat que lamentablement “forma part de la cultura de centenars d’anys definint els membres d’aquest col·lectiu com a sers inferiors” (Fernández Iglesias, 2006: p.20).

En aquesta justificació sobre el llenguatge emprat també es fa constar que en aquesta tesi s'utilitzen de vegades els termes *traduir* i *interpretar* com a sinònims tot i que a nivell professional tinguin significats distints. La raó de fer-los servir com a sinònims és tan sols per augmentar la riquesa lèxica del treball i evitar la monotonia o repetició excessiva en el discurs i tenint present que aquesta tesi no se situa en la disciplina de la interpretació i sí en la del periodisme o la comunicació. Una elecció que no altera el sentit del verb *traduir* que significa escriure, dir o signar en una llengua allò que ha estat escrit, dit o signat en una altra. Les diferències entre *traduir* i *interpretar*, que són especialment complexes en les llengües de signes en tractar-se d'idiomes no escrits, han estat examinades amb rigor per Christopher Stone (2009). No hem entrat en aquest nivell d'especialització en provenir d'una àrea de coneixement com el periodisme amb un altra terminologia i en què el verb *interpretar* té també altres accepcions.

També cal deixar dit que quan parlem de la *televisió amb subtítols* o dels *subtítols televisius* ens referim normalment a la televisió tradicional, no a la televisió en línia. La part empírica de la tesi diferencia entre la *informació televisiva via subtítols* –que arriba a l'usuari sobretot a través dels teletinformatius clàssics– i la *informació per internet* que inclou la resta d'informació que es pot trobar a la xarxa.

Finalment, cal aclarir que aquelles citacions que, en les fonts consultades, estaven escrites en llengua no catalana (espanyol i anglès, sobretot) s'han traduït al català per donar més coherència lingüística a tot l'assaig. Atesa l'existència de models científics diferents sobre la manera de referenciar la bibliografia (normes APA, normes ISO 690 i 690-2, entre d'altres), s'ha optat per seguir el que anomenem *model FEC-UVic*² en ser aquell amb el qual aquest investigador està més familiaritzat i que es considera que és molt funcional. Un model que va ser emprat tant en la tesina anterior a aquesta tesi (Serrat, 2008) com en el projecte d'aquest treball i que, per tant, ja va ser validat per la CITEC (Comissió d'Investigació del Tercer Cicle) del Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació de la UAB.

---

² Inspirat amb algunes variacions en (Coromina; Casacuberta; Quintana, 2000). És el patró seguit en el Projecte Final de Carrera de la Llicenciatura de Periodisme de la Universitat de Vic.

NOMENCLÀTOR

- Accessibilitat universal:** condició que han de complir tots els espais públics, entorns edificats, vehicles de transport o eines de comunicació, així com els béns i serveis, per tal que puguin ser utilitzats pel màxim nombre de persones possible de la manera més autònoma i natural que sigui possible.
- Actualitat:** informacions periodístiques de rellevància o d'interès social que difonen els mitjans de comunicació pel seu caràcter de novetat.
- American Sign Language (ASL):** llengua de caràcter visual, espacial, facial i manual que utilitzen bona part de les persones sordes dels EUA per comunicar-se i altres usuaris que hi estan en contacte.
- Audiòfon:** aparell per reforçar o amplificar els sons i fer-los audibles en certs casos de sordesa.
- Audisme:** actitud d'aquelles persones oients que es creuen superiors a les persones sordes pel sol fet de sentir-hi.
- Barreres de comunicació:** obstacles que impedeixen o dificulten la comprensió o expressió dels missatges a les persones sordes i hipoacústiques.
- Bimodal:** forma de comunicació que utilitza la llengua oral i la Llengua de Signes de manera simultània prescindint de les seves estructures sintàctiques diferents.
- Butlletí informatiu:** espai radiofònic o televisiu de curta durada, normalment inferior als deu minuts, que inclou un resum o avançament de les notícies més destacades de l'actualitat del dia i que s'acostuma a emetre a les hores en punt.
- Càmera beta:** peça informativa televisiva (normalment breu) en la qual el presentador llegeix una notícia i en un determinat moment de la lectura entren les imatges cobrint la cara del presentador.
- Causa Sorda:** conjunt de reivindicacions dels Sords per aconseguir una societat sense barreres de comunicació i amb respecte a la seva diferència també des d'un punt de vista antropològic.
- CESyA:** Centre Espanyol de Subtitulat i Audiodescripció. És el centre de referència en recerca sobre subtitulat i accessibilitat a Espanya.

— **Chroma key:** tècnica del cinema i de la televisió que provoca que l'espectador no percebi el color de fons primari (verd o blau) del lloc on s'està fent un rodatge ja que un ordinador el canvia per una altra imatge. L'efecte òptic que s'aconsegueix permet escollir el decorat de fons de la pantalla o simular que persones i objectes són en algun indret de difícil accés per fer-hi l'enregistrament audiovisual.

— **Ciberperiodisme:** periodisme a la xarxa d'internet, també anomenat periodisme digital, periodisme en línia o digitalisme. En aquesta recerca s'empra el terme en un sentit ampli quan el producte informatiu té a veure amb l'actualitat i/o l'interès general al marge de si és produït o no per empreses o per professionals de la informació. El terme *ciberperiodisme* era bastant emprat entre els anys 2000-2005 però paulatinament ha anat perdent força en detriment de *periodisme digital*. Les característiques bàsiques del periodisme digital són el seu caràcter multimèdia, hipertextual i interactiu. Des del moment, però, que des de la segona dècada del segle XXI pràcticament tot el periodisme és ja digital, el terme *periodisme digital* també està condemnat a desaparèixer i ja es parla avui de *postdigitalisme* (Pardo, 2010).

— **Ciberperiodisme Sord:** producció-divulgació de notícies a la xarxa que fan les persones Sordes amb esperit militant. Malgrat que el *periodisme sord* que s'analitza en aquest treball no es pot equiparar al periodisme professional ja que treballa sense prou recursos ni tampoc coneixements, és pertinent incloure'n aquesta denominació atesa la temàtica de la tesi i per l'intent que suposa d'informar i interpretar la realitat des del prisma de les persones Sordes.

— **Classificador:** tipus de signe amb un sentit semàntic molt ampli utilitzat en les llengües de signes en situacions bastant restringides que, per les seves característiques especials, modifica l'estructura del *discurs signat* i la manera d'ordenar-lo. Per exemple; per explicar un accident d'un automòbil contra un arbre, es pot fer servir el classificador *cotxe* i representar amb les mans com topa el vehicle amb l'arbre sense que calgui introduir tots els signes de la frase.

— **CNSE:** Confederació Estatal de Persones Sordes. És l'entitat més representativa de la Comunitat Sorda a Espanya.

— **Coda:** Persona oïdora filla de pare i mare sords. L'origen de la paraula ve de les sigles en anglès *Children of Deaf Adults*.

—**Colesteatoma:** Quist de pell, darrere la membrana timpànica, que produeix una afecció seriosa en l'oïda.

—**Comunitat Sorda:** conjunt de Sords que comparteixen una mateixa Llengua de Signes i una manera d'entendre la sordesa que s'allunya de posicions clíniques. Els membres de la Comunitat Sorda, o de les diferents comunitats sordes per ser més precisos, sovint s'autodefineixen a si mateixos com a persones que pertanyen a una minoria cultural amb una història, una tradició, una llengua i sobretot per la visió antropològica i sociocultural que tenen de la seva diferència sensorial. No tots els sords s'identifiquen amb la Comunitat Sorda.

—**Comunitat Sorda signant:** Comunitat Sorda. En aquesta recerca s'utilitza moltes vegades l'adjectiu *signant* per emfatitzar el tret lingüístic distintiu d'aquest col·lectiu.

—**Cultura oient:** terme utilitzat per alguns Sords per referir-se a aquella manera de concebre el progrés humà que oblida, ignora i, en ocasions menysprea o tracta amb paternalisme, les característiques diferencials de les persones que no hi senten.

—**Cultura Sorda:** conjunt de valors que integra la Causa Sorda i la defensa de la Llengua de Signes.

—**Dactilologia:** sistema de signes en el qual cada signe es correspon a una lletra de l'alfabet. Els usuaris de les llengües de signes l'utilitzen per lletrejar noms desconeguts o per comunicar paraules quan no en recorden el signe.

—**Dactilològic:** referent a la dactilologia.

—**Dalco:** criteris d'accessibilitat relatius a la Deambulació, Aprehensió, Localització i Comunicació. En el camp de la comunicació contempla aquell conjunt de requisits que fan possible l'intercanvi d'informació per al desenvolupament d'una activitat. (Fundosa Accesibilidad, 2010).

—**Deaf TV (Televisió Sorda):** terme en moltes ocasions utilitzat per la Comunitat Sorda per referir-se a una televisió plenament accessible, que incorpori LS i que reflecteixi les inquietuds dels Sords i sigui gestionada i produïda per persones Sordes. També està registrat el lloc web *www.DeafTV.com*.

—**Discapacitat auditiva:** sordesa. Especialment en un sentit genèric, relacionat amb tot allò que té a veure amb la no interacció de les persones sordes a través del so.

–**Disseny per a tots:** forma de disseny pensada per tal que el màxim nombre de persones possible pugui servir-se'n amb la màxima autonomia i en un entorn respectuós amb la diversitat humana.

–**Donapàs:** breu locució o entradeta que fa el presentador televisiu per introduir la majoria de notícies o peces d'un teletinformatiu.

–**Educació bilingüe:** projecte educatiu lliurement escollit en el qual la Llengua de Signes té un paper vehicular en el procés d'aprenentatge dels alumnes sords que es formen en LS i llengua oral.

–**Ergonomia:** conjunt de coneixements de diferents disciplines que té en compte les capacitats i necessitats de cadascú per tal de dissenyar productes que afavoreixin la integració de les persones dins del seu entorn.

–**Estenotípia:** sistema de teclejat tradicional dels subtítoladors per convertir la parla en subtítols.

–**Expressió facial:** significat lingüístic que s'aconsegueix en la Llengua de Signes a partir del moviment o posat de la cara en conjunt o dels seus elements (celles, boca, ulls, etc) i que complementa la informació en signes manual i/o corporal.

–**Eye-tracking:** tècnica que permet fer un seguiment de la mirada de les persones quan consumeixen mitjans audiovisuals i que està sent especialment útil per investigar com perceben les persones sordes els subtítols i les imatges de la televisió.

–**Fesoca:** Federació de Persones Sordes de Catalunya. És l'entitat més representativa de la Comunitat Sorda a Catalunya.

–**Fractura digital:** diferència socioeconòmica, sociocultural i també per raons d'edat que explica que uns segments de la població siguin usuaris de les TIC (especialment d'internet) i d'altres no, que al mateix temps pot agreujar els desequilibris socials a escala local i mundial.

–**Hipoacúsia:** disminució del nivell d'audició d'una persona per sota del normal però sense arribar a la sordesa. La pèrdua auditiva és menor als 70 decibels.

–**Hipoacústic/a:** persona amb hipoacúsia.

–**Implant coclear:** aparell electrònic que es col·loca mitjançant una operació quirúrgica a l'oïda interna d'algunes persones amb sordesa neurosensorial, pensat per ajudar a detectar sons i per ajudar a entendre el llenguatge parlat.

—**Informatiu signat:** programa televisiu informatiu interpretat en Llengua de Signes.

—**Intèrpret:** professional oïdor que descodifica la informació d'una llengua oral per interpretar-la a la Llengua de Signes i viceversa. Tot i que en alguns contextos també s'utilitza el terme *intèrpret Sord* per referir-se al professional Sord que signa la representació escrita d'una llengua oral per fer-la accessible en signes a un altre receptor Sord, en aquesta recerca només fem referència a l'intèrpret com a professional oient que és el perfil majoritari. Així doncs, a la televisió signada, distingim entre intèrprets (oïdors) i presentadors Sords. El rol de les persones Sordes que signen a la televisió com a *presentadors signants, lectors de notícies o traductors* és un tema d'estudi i d'interès creixent els últims anys (Stone, 2009: p.76-79).

—**Lectoescritura:** relatiu a la lectura i a l'escriptura. En l'aprenentatge dels sords el terme *lectoescriptura* és molt emprat i inclou les dificultats afegides que tenen els nens amb sordesa per aprendre a llegir i a escriure.

—**Llengua de Signes (LS):** concepte general per referir-se a cadascuna de les llengües de caràcter visual, espacial, facial i manual que utilitzen bona part dels sords per comunicar-se i altres usuaris que hi estan en contacte.

—**Llengua de Signes Catalana (LSC):** llengua de caràcter visual, espacial, facial i manual que utilitzen bona part de les persones sordes catalanes per comunicar-se i altres usuaris que hi estan en contacte.

—**Llengua de Signes Espanyola (LSE):** llengua de caràcter visual, espacial, facial i manual que utilitzen bona part de les persones sordes espanyoles per comunicar-se i altres usuaris que hi estan en contacte.

—**Llengua oral:** llengua que funciona a partir de sons humans articulats.

—**Logopeda:** professional especialitzat en la correcció dels problemes de la mala articulació del llenguatge parlat i dels problemes de la veu, tant si tenen a veure amb la comprensió com amb l'expressió del discurs oral.

—**Oïdor:** oient.

—**Oient:** aquell que hi sent. Terme utilitzat per la Comunitat Sorda per fer referència a la persona que no està privada del sentit de l'oïda i diferenciar-se'n.

—**Oralisme:** corrent educatiu que prioritza els mitjans de suport a l'expressió verbal com a mètode per aconseguir l'aprenentatge dels sords.

- Paraula complementada:** mètode de comunicació que serveix d'ajut per a les persones amb discapacitat auditiva que fan lectura llavi facial en què el parlant realitza un moviment manual simultani a la parla que s'identifica amb determinats elements fonètics.
- Peça informativa:** cadascuna de les informacions periodístiques diferenciades, formades normalment per un vídeo amb una notícia editada, o un *càmera beta*, o una connexió o similar, que omplen de contingut els noticiaris i butlletins televisius.
- Percepció:** acció de copsar mitjançant els sentits informació visual per ordenar-la en unitats de sentit. En aquesta recerca s'entén que és preferible parlar de *percepció informativa* abans que de *recepció* ja que en tot acte comunicatiu el subjecte descodifica el missatge des de la seva perspectiva personal. *Percepció* es fa servir també com a sinònim de *recepció*.
- Persona amb Diversitat Funcional (PDF):** terme *nou* per referir-se a les persones amb discapacitat. (Romañach, Lobato, 2005).
- Persona Sorda (amb majúscula):** Sord. És la denominació més utilitzada pels Sords.
- Píxel:** la unitat més petita amb què es pot descompondre una imatge digital.
- Pla mig:** tipus d'enquadrament televisiu que presenta la figura humana de cintura cap a amunt. És el més indicat per mostrar per televisió una persona signant.
- Pla mig llarg:** tipus d'enquadrament televisiu que presenta la figura humana des de sobre el genoll cap a amunt. Com l'anterior també és molt útil per mostrar una o diverses persones signant. També s'anomena *pla americà*.
- Respeaking:** sistema de subtitulació en el qual el tècnic subtitulador va repetint en un micròfon tot el missatge televisiu (audio) que un software converteix en text per ser projectat (difós) a la pantalla.
- Restes auditives:** capacitat que tenen alguns sords per sentir sons.
- Síndrome de Jonàs:** malestar que experimenten les persones sordes quan són ignorades les seves necessitats més òbvies. Per exemple, si s'emet una pel·lícula sobre sords sense subtítols o un anunci sobre audiòfons no accessible. El nom prové del 28 de gener del 1979 quan la CBS va emetre sense subtítols *And Your name is Jonah*. La pel·lícula, que narra la història d'un nen sord que havia estat diagnosticat erròniament com una persona amb una disminució psíquica i que es va alliberar gràcies a l'aprenentatge de la Llengua de Signes, va causar un gran impacte emocional a la societat americana.

- Signaguia:** dispositiu portàtil multimèdia en format PDA amb una pantalla per reproduir-hi vídeos en Llengua de Signes i subtitulats que donen informació de les obres o col·leccions exposades en un museu o similar.
- Signar:** fer servir la Llengua de Signes. Parlar amb les mans.
- Signe:** element lingüístic format a partir de la configuració de les mans, el seu moviment i la seva localització a l'espai que normalment està acompanyat per l'expressió de la cara i que en les llengües dels Sords acostuma a tenir un significat equivalent al significat d'una paraula. El signes de dactilologia, però, equivalen a lletres. També existeixen signes classificadors i d'altres amb un significat més ampli.
- Sord** (*amb la S majúscula*): sord usuari de la Llengua de Signes membre de la Comunitat Sorda.
- Sord** (*amb la S majúscula, usat com a adjectiu qualificatiu d'un altre substantiu*): relatiu als Sords, especialment si és una activitat feta amb esperit militant a favor de la Causa Sorda. També s'utilitza per reforçar l'autoestima de les persones afectades per sordesa que s'expressen en LS. Exemples: joventut *Sorda*, teatre *Sord*, poesia *Sorda*, atletisme *Sord*.
- sord** (*amb s minúscula*): persona amb discapacitat auditiva. Persona privada del sentit de l'oïda.
- Sord congènit:** sord de naixement. Normalment s'empra el terme en la sordesa heretada.
- Sord oralista monolingüe:** persona sorda que només es comunica amb mitjans de suport a l'expressió verbal i que, per tant, ignora la Llengua de Signes.
- Sord postlocutiu:** persona que es va quedar sorda quan ja sabia parlar (a partir de 3 anys d'edat).
- Sord pregon:** sord profund.
- Sord prelingüístic:** sord prelocutiu.
- Sord prelocutiu:** sord des d'abans d'adquirir la parla (de 0 a 3 anys).
- Sord profund:** persona que no pot sentir cap so (o pràcticament cap so) ni tan sols amb l'ajut de la tecnologia.³
- Sord signant:** Sord. Sord usuari de la LS.⁴

---

³ Medicament es considera sord profund quan només pot percebre sons a partir de 90 dB ja que la pèrdua total de l'audició o cofosi (per sobre els 120 dB) és molt poc freqüent.

- Sordcec:** persona amb sordceguesa.
- Sordceguesa:** discapacitat multisensorial de persones que tenen privats o greument afeblits els sentits de la vista i de l'oïda.
- Sordesa:** característica que defineix les persones sordes. (Veure diferència entre Sord i sord)
- Sordmudesa:** terme usat per molts oients per referir-se a la discapacitat auditiva i que és percebut com a despectiu i incorrecte pel caràcter inexacte de la definició ja que considera els sords com a persones físicament incapaces d'articular paraules o sons per la via oral. Tot i la inexactitud del mot, el *Diccionari de la llengua catalana* (publicat el segle XXI) i la majoria, o bona part, de diccionaris el continuen recollint com a vàlid per referir-se als sords congènits.
- Sordmut:** terme despectiu i incorrecte per referir-se al sord com si fos una persona privada de l'ús de la paraula.
- **Teleprompter:** Aparell electrònic que permet a un presentador o conductor d'un teleinformatiu llegir les notícies davant de càmera regulant la velocitat lectora i mantenint la seva visió frontal a la pantalla. Si bé el terme català és *teleapuntador*, en aquesta tesi s'accepta teleprompter com a manlleu, ja que la paraula anglesa és més popular que la catalana en el món professional de la televisió.
- Televisió IP:** Televisió en línia o televisió per internet en un sentit ampli. És a dir, la difusió de programes de televisió mitjançant xarxes de banda ampla.
- TIC:** tecnologies de la informació i la comunicació.
- Visió Bell:**⁵ actitud que adopten els qui defineixen la sordesa com una minusvàlua o patologia i que rebutgen acostar-se a la comunicació dels Sords a partir de criteris antropològics, sociològics, culturals o ètnics. Els membres d'aquest grups són acèrrims defensors dels audiòfons, dels implants coclears i de l'educació oralista gairebé com l'únic

---

⁴ Com que el terme inclou l'adjectiu *signant*, resulta indiferent posar la paraula *sord* amb majúscula *S* o amb minúscula *s*. S'accepten les dues maneres si bé amb la *S* es reforça el sentit identitari.

⁵ El nord-americà d'origen escocès Alexander Graham Bell (1847-1922) és conegut per ser l'inventor del telèfon. El seu interès per investigar la propagació i el comportament del so va venir motivat per l'esforç per millorar la capacitat acústica dels sords. Era contrari, però, a l'ús de la Llengua de Signes en l'aprenentatge dels sords i en va promoure la seva prohibició.

camí possible per aconseguir la comunicació de les persones amb discapacitat auditiva. En ocasions menyspreen la Llengua de Signes i la Causa Sorda.

—**Visió Clerc:**⁶ actitud que tenen davant la sordesa els qui reivindiquen l'extensió de la LS per fer possible el desenvolupament dels Sords com a persones autònomes. Els membres d'aquest grup defineixen la LS com un tret definitori d'una minoria cultural i valoren positivament l'existència de la Comunitat Sorda. Alguns partidaris d'aquest corrent també defensen idees com l'*Orgull dels Sords* o el *Poder Sord* per fer referència a l'autoestima i a la capacitat de mobilització que tenen els Sords per reivindicar els seus drets. Sovint recelen de l'efectivitat d'algunes mesures audioprotèsiques, uns recels que de vegades els vénen de la seva experiència personal, de familiars o d'amics.

—**Visió Neutral:** actitud d'aquells que es refereixen als sords i a les seves problemàtiques de forma descriptiva sense altres consideracions. Tenen una mentalitat oberta i entenen que la Llengua de Signes i l'implant coclear són eines que fins i tot poden complementar-se per millorar la comunicació dels sords.

—**Vlog:** denominació que les persones Sordes donen a alguns webs personals o blocs d'internet. Ho escriuen amb *v* per emfatitzar el seu caràcter visual. Vídeo-bloc.

— **Xarxa (o xarxes) comunicativa/es dels Sords:** conjunt de recorreguts per on circula la informació en Llengua de Signes. En aquesta recerca aquest terme s'empra especialment per tal de referir-se a aquella informació periodística, d'actualitat o d'interès general, que normalment és descodificada de la llengua oral, però també de l'escriptura, per ser interpretada després en Llengua de Signes i enviada a destinataris Sords.

---

⁶ El francès Laurent Clerc (1785-1869) és una de les figures més mitificades dels Sords. Va ser el professor sord francès que va introduir, el 1817 juntament amb Thomas Gallaudet, la Llengua de Signes com a instrument d'escolarització per a sords als Estats Units.

1. INTRODUCCIÓ

Aquesta investigació explora com les persones sordes signants s'informen i perceben l'actualitat periodística així com la seva relació amb els mitjans de comunicació. Epistemològicament, el treball combina diferents mètodes per estudiar tant l'oferta d'informació que reben els Sords com la seva demanda. En concret, es fa una anàlisi de la informació en Llengua de Signes televisiva a Catalunya prioritzant els continguts de les cadenes televisives generalistes o d'internet més representatius i aquests espais informatius es confronten amb les opinions sobre els hàbits de consum de notícies i les vies d'accés a l'actualitat de 156 persones Sordes, recollides a partir d'enquestes, entrevistes i un grup de discussió.

El creuament de dades de l'oferta i la demanda no es limita només a Catalunya. Per fer més rica la recerca, l'observació s'ha dirigit, també, cap al centre acadèmic més important del món en Llengua de Signes, la Gallaudet University (EUA). La mateixa universitat nord-americana d'alumnes Sords esdevé un referent extern per establir una comparació científica entre la manera d'accedir a l'actualitat de la Comunitat Sorda catalana i dels estudiants de Washington. L'essència del treball és una enquesta a 69 persones Sordes catalanes i a 69 de Washington, de la qual s'han processat fins a 13.486 respostes a preguntes tancades en l'anàlisi quantitativa. Aquí, cal afegir-hi les respostes obertes de l'anàlisi qualitativa, un *focus group* amb 3 estudiants de la Gallaudet i les entrevistes fetes a 15 líders Sords catalans, aquestes últimes durant la fase prèvia.

L'estudi es focalitza sobretot a la televisió, però no es deixen de banda, tampoc, altres formes d'accés a l'actualitat més tradicionals com, per exemple, la lectura dels diaris, o bé es fa una aproximació etnogràfica a les conferències (magazines en Llengua de Signes) que se celebren a Barcelona per informar de les notícies a la Comunitat Sorda catalana. Tot plegat queda contextualitzat amb el fons bibliogràfic i documental referenciat, que intenta ser il·lustratiu o representatiu de les recerques existents sobre sordesa, Llengua de Signes i mitjans de comunicació que estan més relacionades amb l'objecte d'estudi.

En paral·lel i des d'una mirada catalana, es fa una aproximació al marc social i jurídic que regula els drets de les persones Sordes i la Llengua de Signes, a Catalunya i als EUA en

els anys 2005-2009, i en menor mesura, el sector de la discapacitat. La tria d'aquestes dates tampoc és arbitrària. Són els anys previs a l'apagada analògica. Es tracta d'un període clau, tant des d'un punt de vista tecnològic com des d'una perspectiva jurídica, ja que és quan s'ha legislat a Espanya i a Catalunya —o s'han posat les bases— per reconèixer la Llengua de Signes i per garantir la presència d'aquesta eina comunicativa als mitjans.

Durant 5 anys de feina intensa per elaborar aquesta tesi, s'han analitzat 2.000 peces informatives en Llengua de Signes Catalana de TV3, 856 peces informatives en Llengua de Signes Espanyola de TVE, 90 vídeos del portal Webvisual, 30 vídeos de NetSignNews i 30 més de Localia Viladecans TV, per garantir —en aquest darrer cas— que l'estudi no s'oblidés de les estacions locals o de la xarxa, a part de fer una immersió a la realitat americana sobre accessibilitat i apropar-se al rerefons conflictiu que, històricament ha existit, entre els sords signants i els oralistes que es comuniquen amb la lectura labial.

Per tenir la informació ben contrastada s'ha contactat amb les principals televisions estudiades, amb alts representats de l'administració catalana i espanyola —impulsors dels canvis normatius—, amb familiars de sords i amb intèrprets de LS, entre d'altres fonts. D'altra banda, l'estada de recerca que va fer aquest investigador a la Gallaudet University l'any 2008 no només va ser determinant en la recollida d'opinions de persones Sordes acreditades. Va ajudar a conèixer *in situ* les *televisions Sordes*, Bison TV i Gallaudet TV, i va servir per entendre els components emotiu, funcional i reivindicatiu de la Llengua de Signes. Amb aquest mateix sentit i per comprendre amb exactitud i sensibilitat com les persones Sordes es projecten a través dels mitjans de comunicació, en la present recerca es reconstrueix la història del *Deaf President Now*. La influència que va tenir aquest moviment social a l'hora d'edificar la identitat Sorda continua ben viva a la memòria col·lectiva de les persones Sordes.

Com que al segle XXI la dinàmica mediàtica és frenèticament canviant, algunes dades d'aquesta tesi aviat necessiten d'una actualització constant. Tot i amb això, creiem amb humilitat que el treball no perd vigència ni interès. La fotografia que es dibuixa està acotada entre els anys 2005 i 2009 i voldríem que fos útil en el futur —o si més no aquí s'expressa el desig— per saber d'on veníem a Catalunya abans d'entrar en una nova etapa revolucionària digitalment. A partir dels anys 2011, 2012 i successius, els canvis que es divisen en accessibilitat a Espanya haurien de ser imparables. L'escenari que fixa la Llei General de la

Comunicació Audiovisual (BOE, 2010) preveu que l'any 2013 un 90% dels continguts de les cadenes públiques siguin subtitulats i un 75% de les privades; a més, les televisions públiques hauran d'incloure fins a 10 hores setmanals de Llengua de Signes i 2 hores setmanals les privades. Per tant, hi ha molta feina a fer. Treballs com el present haurien d'esperonar la reflexió sobre com podrien ser els nous espais televisius del futur que les persones Sordes legítimament reclamen per avui. L'entorn digital és cada cop més multimèdia. La convergència i confluència de llenguatges audiovisuals avança sense aturador. El repte per informar més bé les persones Sordes és alt, però amb imaginació, esforç, compromís i voluntat, les possibilitats són infinites.

1.1 Plantejament del problema de la investigació

És evident que qualsevol persona sorda, amb hipoacúsia o amb algun grau de deficiència auditiva xoca amb moltíssimes dificultats per accedir a tot tipus d'informació. En el terreny de la informació periodística o d'actualitat general —és a dir les notícies que difonen els mitjans de comunicació—, aquest entrebanc incrementa el grau d'aïllament d'aquells que en resulten directament afectats. Provoca que tot individu desinformat tingui greus problemes per entendre el seu entorn i disposi de menys possibilitats que la resta de la població per adaptar-se a un món cada cop més complex i globalitzat.

La tesi es planteja investigar com s'informen les persones Sordes de l'actualitat periodística general a Catalunya i si perceben la Llengua de Signes com una eina funcional per aquest fi. La investigació s'emmarca a inicis del segle XXI —concretament els cinc anys previs a l'apagada analògica (2005-2009)— ja que a partir del 2010, amb la implantació de la TDT, s'ha entrat en una nova etapa a Espanya que està canviant de forma substancial l'oferta televisiva i també la manera de fer periodisme. Si bé el treball vol abordar tots els canals per on arriba la informació als Sords, l'observació es prioritza en el mitjà televisiu i a internet per raons òbvies: les persones privades del sentit de l'oïda valoren molt més que la resta de la població els continguts visuals.

Tot i que la investigació està acotada a Catalunya, inclou un estudi que compara la percepció que tenen de les notícies els sords signants catalans i els Sords de la Universitat

Gallaudet de Washington, considerada com “el nucli de la Comunitat Sorda mundial” (Sacks, 1996: p.151). ¿Per què s’opta per desplaçar-se fins als EUA en una recerca centrada a Catalunya? La voluntat és anar al lloc del món on la Llengua de Signes (LS) té més prestigi per recollir opinions al màxim d’autoritades sobre l’objecte d’estudi.

La Gallaudet University és una de les poques institucions d’educació superior per a Sords del món o si més no l’única amb un perfil militant a ultrança a favor de la Llengua de Signes (LS).⁷ Tot i que oficialment la universitat es defineix com a bilingüe, diversa i multicultural, la seva primera llengua oficial és l’*American Sign Language* (ASL), l’idioma amb què es comuniquen els estudiants, professors i treballadors abans que en anglès.⁸ Es tracta, per tant, d’un centre acadèmic totalment immers en la comunicació signada, que resulta idoni per aprofundir en la funcionalitat de la Llengua de Signes. Per esbrinar, en definitiva, fins a quin punt la LS resulta més o menys efectiva que els subtítols o altres recursos per trametre notícies o altres continguts televisius. Per veure de quina manera, en quines funcions o en quins programes, el codi escrit i el signat poden ser, o no, eines complementàries i quin és el camí que les persones Sordes consideren més adequat per superar les barreres de comunicació amb què topen en els mitjans de masses.

La Gallaudet University actua, així mateix, com un referent representatiu a nivell global, ja que a més d’estudiants nord-americans o hispans, en aquesta universitat també hi ha alumnat Sord provinent d’Àfrica, d’Àsia i d’Europa. Amb l’exploració comparativa que

---

⁷ Als EUA i a d’altres països existeixen universitats que acullen alumnat sord. En aquesta recerca s’entén, però, que no hi ha cap centre equiparable en quant a importància històrica, nombre d’estudiants, tradició i estudis a la Gallaudet. En una entrevista realitzada per aquest investigador la Dra. Barbara Gerner de García, cap del *Department of Educational Foundation and Research* d’aquesta universitat, també definia la Gallaudet “com l’única universitat del món dedicada a l’educació de les persones sordes” (7-10-2008). El lideratge en l’ensenyament per a Sords no és, però, exclusiu de la Gallaudet ja que hi ha altres centres universitaris com el The National Technical Institute for the Deaf (NTID) que depèn del Rochester Institute of Technology (RIT) que ofereix ensenyament universitari per a Sords. La diferència (any 2008) amb la Gallaudet és que el RIT ofereix només els dos primers anys de la carrera adaptats. Per obtenir el títol, els sords han d’acabar els estudis amb intèrprets integrats a les classes amb oïdors. Font. Dra. Barbara Gerner. A Alemanya s’està treballant actualment en un projecte per obrir una universitat per a Sords similar a la Gallaudet l’any 2013 a la localitat de Bad Kreuznach (Plato, 2010). D’altra banda, a Rússia, a la Universitat Tècnica Bauman de Moscou, hi estudien al voltant de dues-centes persones amb sordesa i hipoacúsia seguint un programa especial, adaptat en la forma però no en el contingut a les persones sordes. (Ruvr, 2009).

⁸ El caràcter predominant de l’ASL a la Gallaudet es pot constatar observant la vida diària en el Campus, el desenvolupament de les classes i de la majoria d’activitats. És evident que encara que el centre es declara bilingüe, a la majoria de mostradors, punts d’informació o similars, la llengua de comunicació és de manera molt principal l’ASL. Com és sabut no és incompatible declarar-se bilingüe i donar més per a una llengua que no a una altra.

es proposa en aquesta recerca s'intentarà descobrir, en la mesura del que sigui abastable, si els problemes i les inquietuds dels Sords catalans són generalitzables a d'altres Comunitats de Sords. Si els Sords nord-americans, catalans i d'altres països comparteixen inquietuds, problemes o desitjos sobre com haurien de ser els mitjans de comunicació del futur, està clar que el tema agafarà més volada ja que la interpretació que se'n faci dels resultats no serà només a escala local.

La comparació plantejada és escaient perquè els dos col·lectius estudiats reuneixen una mateixa característica essencial: es comuniquen amb les mans a través de signes. Una circumstància així fa, lògicament, que la tesi focalitzi de manera especial la mirada en aquell tipus de periodisme que es fa dirigit a aquest grup social a través d'informació televisiva signada: tant si és descodificada per intèrprets com si és presentada directament per informadors Sords; sigui a la televisió clàssica o bé per internet. La recerca no s'interessa, en canvi, per estudiar les xarxes de comunicació de les persones amb discapacitat auditiva que utilitzen preferentment mètodes orals com la lectura labial per informar-se. Es descarten, per tant, de l'objecte d'estudi els sords oralistes monolingües.

Així doncs, s'apunta de manera primordial en l'estudi de la demanda (com els Sords perceben les notícies), però també forçosament es fixa l'anàlisi en l'oferta (quina és la informació periodística que reben els Sords). En l'estudi de l'oferta, s'analitzen aquells espais en Llengua de Signes (televisius o d'internet) que a priori es considera que són més consumits pels Sords catalans. En aquest cas, també es fa una comparació amb els mitjans en Llengua de Signes de la Gallaudet University però, evidentment, no s'estudia de manera exhaustiva tota l'oferta mediàtica nord-americana ja que es tractaria d'un treball molt més ampli que depassaria les possibilitats d'aquest doctorand. El propòsit és aconseguir, igualment, que d'aquest creuament de dades n'acabin sortint propostes per contribuir a trencar les barreres de comunicació existents i ajudar a millorar el periodisme que es fa avui, especialment aquell que té per destinataris les persones Sordes.

El treball parteix d'una constatació força evident: mentre que en la televisió accessible amb subtítols s'han produït a Catalunya i a Espanya avenços espectaculars els últims anys –(Pardina, 2000; CMT, 2000; CESyA, 2004; Pereira, 2005; Contreras et al., 2008; Martínez; Villena; González, 2008; Utray, 2009; o CMT, 2009)–, no passa el mateix amb la Llengua de Signes. Qualsevol televident pot observar sense necessitat de fer una recerca exhaustiva

que, en l'accessibilitat televisiva mitjançant la Llengua de Signes en les emissores convencionals –no a internet–, les millores en els anys del present estudi són encara tímides.

Aquesta situació és certament problemàtica perquè es contradiu amb el nou context legal a Espanya. D'ençà de l'aprovació de la *Llei de les llengües de signes* (BOE, 2007), de la Llei de la Llengua de Signes catalana (DOGC, 2010) i sobretot de la Llei General de la Comunicació Audiovisual (BOE, 2010) s'ha iniciat un procés que obliga a les televisions a fixar uns espais accessibles que suposaran un increment que ha d'arribar fins a les 10 hores setmanals en Llengua de Signes, per a les estacions de titularitat pública l'any 2013, i 2 hores setmanals per a les privades. Per tant, estem davant d'un moment històric en el qual, més que mai, són oportunes les reflexions sobre les necessitats informatives de les persones Sordes. Si de veritat es vol aconseguir que la LS televisiva sigui funcional i que no només aparegui com a quelcom testimonial, anecdòtic o folklòric, és imprescindible augmentar la recerca i l'oferta en aquesta direcció.

A diferència, igualment, del que succeeix amb els subtítols, als EUA la situació dels signes televisius tampoc és gaire bona, ja que cap de les grans cadenes televisives més comercials (CNN, Fox, ABC, CBS, NBC), –si més no en el temps acotat d'anàlisi en aquesta investigació– oferia cap programa específic en *American Sign Language* de manera regular, de cobertura general per a tots els EUA, durant un llarg període i que sigui una referència comunicativa. A la Gallaudet University, per contra, existeixen dos canals exclusius en ASL per cable –Bison TV ⁹ i Gallaudet TV– en què els signes sí són el principal recurs informatiu, però es tracta d'emissores que, pressupostàriament, no es poden comparar amb les televisions professionals.

1.2 Objectius

La recerca vol posar de manifest tots els processos socials que ajudin a interpretar el fenomen observat. La intenció és que les conclusions finals tendeixin a explicar –almenys de manera parcial– com les persones Sordes consumeixen i participen de la nostra cultura global. Una cultura que quan és entesa com un espai de participació i no com un espai de

---

⁹ Des de finals del 2008, Bison TV opera també per internet.

contemplació (Marín; Tresserras, 1994: p.251), ens pot fer somiar en un horitzó ple de possibilitats.

En consonància amb les hipòtesis i preguntes que marquen el guiatge, que s'explicaran en el proper apartat, la finalitat última del treball es pot concretar en la bateria d'objectius que, resumits de manera succinta, s'exposen a continuació. Són objectius ambiciosos que es desenvolupen al llarg dels diferents capítols i que, en la majoria de casos, només podran impulsar millores comunicatives per al col·lectiu, si compten amb la complicitat i determinació dels agents implicats i si se sumen a altres accions ja engegades a favor de l'accessibilitat televisiva des del punt de vista legal, empresarial i en el terreny de la conscienciació política i ciutadana. Des de la màxima humilitat el treball vol contribuir a:

Objectius generals

- a) Explorar les principals vies d'accés a la informació d'actualitat que tenen les persones Sordes a Catalunya i les seves relacions amb els mitjans.
- b) Acostar-se al coneixement de com les persones Sordes perceben la Llengua de Signes televisiva.
- c) Aproximar-se al coneixement de la televisió per internet amb continguts periodístics en Llengua de Signes que siguin d'interès per a les persones Sordes.
- d) Contribuir a prestigiar la Llengua de Signes a la televisió com a instrument comunicatiu per a la transmissió de les principals notícies del món.
- e) Ajudar a obrir els estudis sobre accessibilitat als mitjans de comunicació cap a la disciplina de la comunicació o del periodisme de forma més decidida.

Objectius específics

- f) Descriure quin tipus de televisió signada es feia a Catalunya abans de l'aprovació de les lleis que reconeixen de manera oficial les llengües de signes fent una descripció que sigui útil en el futur per objectivar les millores aconseguides.
- g) Aproximar-se a la singular realitat comunicativa de la Gallaudet University de Washington (EUA).
- h) Conèixer les opinions d'algunes persones Sordes expertes sobre la presència de la Llengua de Signes a la televisió des de la perspectiva de l'audiència Sorda.

- i)* Reflexionar sobre la funció que tenen les llengües de signes com a element d'identitat per cohesionar la Comunitat Sorda.
- j)* Reflexionar, especialment, sobre la funció de la Llengua de Signes Catalana en el cas de Catalunya com a llengua diferenciada de la Llengua de Signes Espanyola.
- k)* Pensar en nous models o formats de periodisme que puguin ser útils per a les persones sordes signants.
- l)* Aplicar i experimentar un mètode d'investigació propi —avalat pel treball d'investigadors anteriors—, emprant algunes de les eines de la sociologia i al mateix temps amb l'actitud i l'esperit del periodista.

Segons quins siguin els resultats de la recerca, es podran plantejar mesures comunicatives addicionals i més concretes que, des de la disciplina del periodisme, ajudin a trencar l'aïllament informatiu amb què viuen moltes persones Sordes, especialment aquelles que són analfabetes funcionals i que, en conseqüència, només poden tenir accés al coneixement, a la informació i a la cultura, a través de la Llengua de Signes.

1.3. Preguntes de la investigació-hipòtesis

La principal pregunta passa per saber per quines vies s'informen els sords signants catalans de l'actualitat general i quina percepció en tenen. S'ha optat pel mètode comparatiu ja que sense disposar d'un referent extern, aquesta pregunta quedaria coixa i no es podria respondre amb total objectivitat. Per objectivar, per exemple, què significa que una persona s'informa molt, poc o bastant per internet és indispensable saber en comparació amb què i amb qui. És bo saber, doncs, si els Sords catalans estan més hores connectats a internet que mirant la televisió i descobrir si naveguen més o menys que els estudiants de la Gallaudet per accedir a les notícies. El coneixement d'aquests hàbits de ben segur que pot ajudar a plantejar nous models de periodisme destinats a un grup minoritari com els Sords.

A partir de les preguntes inicials se'n desprenen moltes d'altres de complementàries: ¿Per què els Sords es miren els informatius en signes? , ¿o per què no? , ¿probablement, no miren aquests programes quan no estan prou ben fets?, ¿per que pràcticament no

n'existeixen?, ¿no els són prou útils?, ¿és per altres raons?, ¿prefereixen els subtítols abans que la Llengua de Signes?, ¿opten per la informació que els facilita la Comunitat Sorda o la família?, ¿tenen altres camins? o ¿els programes televisius estan adaptats a les seves necessitats o als seus gustos?. I igualment: ¿el nou marc legal a Espanya i Catalunya favorable a l'accessibilitat s'està traduint amb més Llengua de Signes i de més qualitat a la televisió?, ¿la Llengua de Signes televisiva és útil per a les persones Sordes?, ¿per què la Llengua de Signes televisiva s'acostuma a associar amb la informació institucional o política i s'obliden els temes més populars com les notícies esportives, d'oci o l'entreteniment?, ¿realment és així?, ¿les noves tecnologies estan possibilitant que els Sords s'informin més de l'actualitat periodística? i ¿la Llengua de Signes televisiva és una manera de fer visible la Comunitat Sorda? O igualment: ¿els Sords veuen projectada la seva identitat a la televisió?

Com que resulta impossible respondre un reguitzell tan ampli de preguntes, la recerca prioritza els plantejaments fets en les hipòtesis que es descriuen a continuació. **Les dues hipòtesis principals** de la tesi són aquestes:

— *Les persones Sordes s'informen de l'actualitat periodística, tant a Catalunya com a la Gallaudet University, més per internet que per la televisió clàssica.*

— *Les persones Sordes, tant a Catalunya com a la Gallaudet, creuen que la Llengua de Signes televisiva projecta més la seva identitat però que els subtítols són més útils per informar-se.*

Sigui quin sigui el desenllaç del projecte, com que cada context social és diferent, de ben segur que els resultats finals de la recerca presentaran matisos i variacions entre les comunitats Sordes d'ambdós països. Per exemple, d'entrada es pot considerar que els Estats Units porten un cert avantatge respecte a Europa pel que fa a programes, recursos i ajudes d'última generació que facilitin la comunicació per internet. El caràcter capdavanter dels Estats Units en les TICs és avui indiscutible per raons que es remunten a finals dels anys noranta quan “una combinació de factors tecnològics, econòmics, culturals i institucionals” potenciat recíprocament van propiciar que naixés la nova economia global basada en la informació. (Castells, 1997: p.185).

Així doncs, l'actual revolució tecnològica, tot i ser un fenomen mundial, porta més camí recorregut als EUA. Per tant, tot apunta que, en el país més important del món, el clima cap a les formes de comunicació interactives multimèdia probablement serà una mica més favorable per a les persones Sordes que a Catalunya per raons històriques. Si a aquesta circumstància hi afegim el fet que la població jove –i especialment la universitària– usa molt més internet que la població general es pot sostenir la **tercera hipòtesi** de la tesi:

– *Els estudiants Sords de la Gallaudet University utilitzen més internet que la Comunitat Sorda catalana per informar-se de l'actualitat.*

Tot plegat amb el convenciment previ que la Gallaudet University conforma un microcosmos idoni per comprendre el problema de la investigació. L'ambient d'aquest centre de Washington, compromès a favor del drets dels Sords, es dibuixa com a ideal per entendre més bé les dimensions exactes que adopta o pot adoptar la Llengua de Signes a la televisió i a internet: tant des d'un punt de vista informatiu, com emotiu, com de prestigi de l'idioma, com igualment per combatre la discriminació. Així, no és casual que a la Gallaudet University hi hagin sortit els últims anys algunes reflexions sobre la *Deaf TV* fetes per la mateixa Comunitat Sorda (Dougherty, 2008). O bé que la universitat nord-americana compti amb una ampla videoteca amb produccions pròpies com els reportatges de *Deaf Mosaic* en *American Sign Language*. Tot un seguit de circumstàncies així ajuden a plantejar les **altres hipòtesis secundàries** que condueixen igualment la tesi. Són aquestes:

– *Els sords signants catalans utilitzen menys la Llengua de Signes televisiva que els Sords de la Gallaudet University per informar-se de l'actualitat periodística.*

– *Els Sords de la Gallaudet University valoren més que els Sords catalans la funcionalitat de la Llengua de Signes televisiva en general.*

– *Els Sords de la Gallaudet University valoren més que els Sords catalans la funcionalitat de la Llengua de Signes televisiva en la informació periodística.*

— *Els Sords de la Gallaudet University tenen més autoestima per la Llengua de Signes televisiva que els Sords catalans.*

Més enllà de refutar o confirmar els enunciats precedents, que es farà com pertoca a les conclusions de la tesi, és molt important per aquest investigador aprofundir en el perquè de cada frase. Descobrir, per exemple, si un ambient més procliu a favor de la LS i amb més tradició a favor dels drets dels Sords –com succeeix a la Gallaudet– genera, o no, que es reclamin més signes televisius. La recerca vol esbrinar, igualment, si l'estatus universitari de les persones Sordes amb una base lingüística forta per l'ús normalitzat que tenen de l'ASL a les aules, fa que tinguin molt més interès per la cultura i que, en conseqüència, valorin més els subtítols per reforçar i incrementar les seves habilitats lectores o com a porta d'accés al coneixement escrit mundial.

Així mateix, s'entén que si en l'anàlisi comparativa no es detecten grans diferències entre els dos col·lectius, es podrà aventurar que les hipòtesis són generalitzables del sentiment que té la persona Sorda, pel fet de ser Sorda, al marge de quin sigui el seu origen geogràfic. Sigui dit, és clar, amb reserves i cauteles ja que també caldrà fer matisos. D'acord amb el plantejament descrit, s'ha focalitzat el principal interès de la investigació en la demanda i percepció que tenen els Sords de l'actualitat periodística a Catalunya. Però, com ja s'ha dit, paral·lelament s'estudia també l'oferta d'informació periodística dirigida específicament a les persones Sordes que hi ha a Catalunya, sobretot aquella que es transmet a través de la Llengua de Signes.

El treball completa, aprofundeix, referma i matisa les conclusions fetes en la tesina que va precedir aquesta investigació (Serrat, 2008). Els principals continguts de la tesina revisats —molt ampliat i actualitzats— s'inclouen en aquesta tesi i esdevenen un altre punt d'arrencada per formular més **hipòtesis de complement** que arrodoneixen la investigació. Unes hipòtesis complementàries que tenen a veure amb l'oferta televisiva i no tant amb la demanda i percepció de l'actualitat:

— *Els programes televisius en Llengua de Signes no són la via principal que tenen els Sords catalans per informar-se de l'actualitat.*

- *Els continguts dels informatius de les cadenes generalistes en Llengua de Signes que es poden veure a Catalunya estan pensats per informar una audiència que segueix habitualment l'actualitat.*
- *La Llengua de Signes a Catalunya és més present a la televisió per informar de l'actualitat general més rellevant que per oferir una informació de servei, lúdica o d'entreteniment a les persones Sordes.*
- *Els mitjans de comunicació percebuts a Catalunya prioritzen les notícies més 'serioses' dels afers de la vida pública-institucional a l'hora de decidir quina informació periodística han de percebre les persones Sordes.*
- *Els continguts dels informatius en Llengua de Signes de les televisions generalistes estan concebuts més com una traducció per a persones Sordes del periodisme que es fa per a la població general oient que no com un vehicle funcional òptim per informar la Comunitat Sorda catalana o per aconseguir la normalització d'aquesta llengua.*
- *L'administració, la classe política i les televisions utilitzen més la Llengua de Signes com una "quota de sensibilitat social" (per quedar bé) que no per informar la població Sorda catalana.*
- *L'arribada de la televisió digital i el nou el marc legal a Espanya són propicis a canvis per introduir més subtítols i més Llengua de Signes a la televisió. Però, els principis que inspiren el nou marc legal favorable a la Llengua de Signes topen amb una clara asimetria entre els interessos dels comunicadors televisius i els interessos dels destinataris potencials de la informació.*

Per qui en faci una lectura superficial, un dels perills que pot patir aquesta investigació és que sigui vista com un treball purament de denúncia social sobre la falta de programes en Llengua de Signes a la televisió. La confusió entre l'anàlisi i els judicis de valors no sempre

és fàcil de detectar en les ciències socials i fa que, en molts casos, hi hagi treballs presentats com d'investigació que continguin més d'assaig moral que de recerca. Quedi clar que no és ni molt menys la intenció del present cas. L'aclariment explicat ha de servir per convidar a fer una lectura atenta de les hipòtesis que s'han detallat.

L'objectiu que es persegueix és examinar la validesa de les afirmacions precedents en el context dels anys 2005-2009, sota l'aixopluc d'un nou marc legal que es dibuixa aquests anys però que no és del tot vigent fins al 2010. Un període que enceta noves perspectives i horitzons de futur. L'exercici d'observar què diuen, tant els textos legals sobre accessibilitat dels Sords als mitjans de comunicació com també els documents de treball que han d'inspirar els propers canvis, pretén comparar l'esperit del legislador a favor del dret a rebre la informació que té tota persona Sorda amb l'aplicació concreta d'aquest dret.

I, tot plegat, amb el benentès que la formulació d'hipòtesis no significa l'existència de prejudicis. Tot el contrari. L'actitud de la investigació és –cal reiterar-ho per elemental que sigui–, del tot escèptica amb la consciència que els resultats i les conclusions finals poden confirmar, però també i amb tanta o més contundència, puntualitzar o rebatre el sostingut en el plantejament de partida.

1.4. Justificació de la recerca

La utilitat social de la investigació és clara. Un estudi que principalment vol avaluar com perceben les persones Sordes catalanes la televisió que es fa en Llengua de Signes, els subtítols i la informació per internet ha de contribuir a conèixer els punts forts i febles d'aquests recursos i mitjans a Catalunya. Al mateix temps, l'exploració als EUA pot acabar d'arrodonir el treball per convertir-lo, si s'escau, en una referència a tenir en compte per part dels programadors televisius sobre quina és la manera més eficaç d'informar les persones Sordes de l'actualitat i per, modestament, plantejar eventuais millores, modificacions o ampliacions dels continguts periodístics accessibles.

En aquest inici del segle XXI la informació periodística s'ha convertit, més que mai, en un element clau d'integració social de les persones. Per adaptar-nos, comprendre o fins i tot per sobreviure en el món que ens ha tocat viure, tots hem d'estar, poc o molt, al cas de les

novetats que s'hi produeixin. L'arribada de l'euro, les diferents convocatòries electorals, el calendari de rebaixes o els efectes de la crisi són només alguns dels moltíssims exemples de notícies que afecten directament o indirecta la quotidianitat de tothom. O gairebé de tothom. I, sense un accés clar a informacions com aquestes, qualsevol persona —que no tingui una vida ermitana o que voluntàriament visqui aïllada— pot sentir-se en algun moment desorientada i desencaixada del seu entorn social.

Sense un coneixement mínim de qui són, què fan i què diuen els protagonistes de l'actualitat, és fàcil sentir-se marginat d'un univers compartit que, de forma inconscient, ens fa ser partícips d'una mateixa col·lectivitat. Tenint en compte que les persones Sordes disposen de la seva xarxa comunicativa, aquesta recerca desitja ser útil per esbrinar fins a quin punt, els Sords viuen d'esquenes a l'actualitat que difonen els mitjans creats i dirigits per periodistes oients. O bé: si les persones Sordes, sense estar-ne al marge, s'informen de l'actualitat per altres vies alternatives o per mitjans propis.

D'altra banda, està justificat d'inscriure aquesta tesi dins del Departament de Periodisme i Ciències de la Comunicació de la UAB per moltes raons: perquè l'objecte d'estudi té a veure amb la informació d'actualitat, perquè aborda un tema relacionat en certa manera amb el dret a la informació, perquè es pregunta sobre el comportament d'un segment de l'audiència dels mitjans i perquè entra en el debat sobre el foment de la diversitat en l'esfera comunicativa (Thompson, 1998). Precisament, en l'última dècada cada dia se senten més veus que lamenten que les minories i els col·lectius més desfavorits siguin bandejats dels mitjans, o que els periodistes hagin abdicat del paper de guardians de la democràcia (Ramonet, 2003).

Un treball que parli d'una minoria en els mitjans de masses i ho pretengui fer amb total naturalitat sense estigmatitzar ningú; d'entrada ja hauria de ser ben rebut (Riley, 2005). Cal no oblidar que són moltes les propostes que han sortit els últims decennis, com la defensa del pluralisme regulat (Thompson, 1998), per garantir que els més febles se sentin reflectits en els mitjans i que no tot quedi en mans, tan sols, del mercat:

“Es tracta d'un principi que es pren seriosament l'èmfasi liberal tradicional en la llibertat d'expressió i en la importància de sostenir institucions 'mediàtiques' que siguin independents del poder de l'Estat. Malgrat això, és un principi que

també reconeix que el mercat per si mateix no necessàriament assegura les condicions de la llibertat d'expressió i foment de la diversitat i pluralitat en l'esfera de la comunicació. Per tal d'assegurar i promoure aquests objectius, caldria intervenir en el mercat i regular els seus processos de manera que la diversitat i el pluralisme no quedessin soscavats per la concentració del poder econòmic i simbòlic.” (p. 310) ¹⁰

El començament de les emissions de la Televisió Digital Terrestre (TDT) i l'apagada analògica a Espanya, juntament amb les reformes dels mitjans de titularitat pública, anunciades de manera crònica però mai abordades o completades del tot, constitueixen una conjuntura òptima. Més que mai, comunicòlegs, intel·lectuals, periodistes i polítics han posat de nou a sobre la taula el debat obert sobre els drets dels televidents i la reflexió sobre si només el mercat amb les regles de l'economia liberal ha de guiar els continguts televisius.

Existeix, a més, un altre motiu que aquest doctorand creu, amb humilitat, que l'acadèmia no hauria de desconsiderar: la necessitat estratègica que —des de l'àrea d'estudi del Periodisme— es facin més contribucions acadèmiques i més incisives sobre accessibilitat televisiva. Els tècnics en subtitulació, els dissenyadors, els informàtics que treballen amb les TICs, els psicòlegs, els educadors, els programadors televisius i sobretot els experts en traducció i interpretació estan fent, els últims anys, força propostes interessants en un terreny que toca de ple la professió periodística. En un camp multidisciplinar i multidimensional en el qual els periodistes hi tenim molt a dir.

És simptomàtic que un llibre amb un títol tan periodísticament suggeridor com *Media for All* (Díaz Cintas; Orero; Remael, 2007), formi part d'una col·lecció científica dirigida a estudiosos de la traducció, o bé que reunions acadèmiques com, per exemple, el II Congrés d'Accessibilitat als Mitjans Audiovisuals per a persones amb discapacitat-Amadis'07 fos organitzat (Jiménez; Rodríguez, 2008) per acadèmics especialistes en traducció. No per periodistes. Si bé és veritat que es podrien trobar exemples que apuntessin en una altra direcció, és clar que els teòrics del periodisme avui no s'estan distingint per estudiar com les

---

¹⁰ THOMPSON, John B. *Los media y la modernidad. Una teoría de los medios de comunicación*. Barcelona: Paidós, 1998.

persones Sordes es comporten davant dels mitjans digitals en la nova Societat de la Informació en xarxa, cada cop més multimèdia.

Finalment, tampoc es pot oblidar que la recerca arriba en un moment oportú. Com ja s'ha explicat en aquest capítol introductori, d'ençà de l'aprovació de la Llei de les llengües de signes (BOE, 2007), de la Llei de la Llengua de Signes Catalana (DOGC, 2010) i de la Llei General de la Comunicació Audiovisual (BOE, 2010), l'imperatiu de l'accessibilitat televisiva i el reconeixement de la LS compten amb un aixopluc legal molt més fort. Per tant, és necessari conèixer quina era la fotografia de la realitat estudiada abans de la promulgació d'aquestes lleis per poder, així, suggerir noves maneres de fer periodisme pensant en les persones Sordes.

2. METODOLOGIA I DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ

2.1. Marc teòric metodològic

La recerca combina la metodologia quantitativa amb la qualitativa utilitzant alguns instruments clàssics de la sociologia (enquesta, entrevistes, observació directa, anàlisi de continguts, aproximació a l'exploració etnogràfica, grup de discussió) però amb un mètode propi sense dogmatismes (Mills, 1992) i amb l'ambició de comprendre el món de la Comunitat Sorda i les seves relacions amb els mitjans de comunicació en l'era digital. Així, la investigació vol evitar de caure tant en l'empirisme abstracte com en el fetitxisme del concepte teòric (Mills, op.cit):

“Intel·lectualment, ambdues escoles representen sengles abdicacions de la ciència social clàssica. L'una abdica per excés de 'mètode', i l'altra per excés de 'teoria'; però totes dues, finalment, abdiquen per una mateixa raó bàsica, que és la de llur excessiu allunyament dels problemes de fons.” (p.92)¹¹

En la definició de la metodologia s'ha seguit, en part, els consells Steve J. Taylor i Robert Bogdan (1994: p.134) quan defensen un esperit creatiu, inquiet i obert als canvis de perspectiva. Segons els dos autors, caldria que tots els investigadors ens “agaféssim a pit” els consells que ens dona C. Wright Mills (1992):

“Sigueu uns bons artesans: flexibles i poc dogmàtics en la vostra manera de fer. Procureu, sobretot, cultivar i fer servir la imaginació sociològica. Eviteu el fetitxisme del mètode i de les tècniques. Reivindiqueu la rehabilitació del modest artesà intel·lectual i apreneu les maneres fins a esdevenir-ho també vosaltres. Que cadascú es faci la seva pròpia metodologia i que cadascú es faci la seva pròpia teoria; que teoria i metodologia esdevinguin novament part de la pràctica

---

¹¹ MILLS, C. Wright. *La imaginació sociològica*. Barcelona: Herder, 1992.

d'un ofici. Defenseu la primacia de l'individu dedicat a estudiar i oposeu-vos a la preponderància dels equips de tècnics.” (p. 272) ¹²

El treball té, així doncs, elements propers a la metodologia empírica-analítica amb d'altres que s'acosten a la metodologia constructivista i sociocrítica, així com també i, de manera molt específica, amb la visió que té de les coses el periodisme d'investigació des del moment que la recerca, honestament, ve empentada per un esperit de denúncia que vol fer aflorar aquelles coses que no funcionen del tot bé a la nostra societat. La manera d'endinsar-se amb eficàcia al difícil terreny comunicatiu de les persones Sordes passa per no estancar-se en un únic mètode. És convenient combinar la metodologia quantitativa i la qualitativa, per tal que la investigació sigui —encara que sembli contradictori— rigorosa i flexible al mateix temps. Es tracta de buscar un punt d'equilibri per cercar en cada moment la manera de treballar més indicada.

Entrats al segle XXI ja sembla del tot superat el debat sobre l'hegemonia i validesa dels paradigmes positivistes per sobre dels interpretatius; o bé a l'inrevés. La complementarietat de punts de vista en tots els camps del saber ajuda a enriquir el coneixement. Per això, en algunes parts d'aquest estudi s'ha treballat de manera més intuïtiva (qualitativa) que matemàtica i en d'altres, en canvi, s'ha estat estricte en la recollida sistemàtica de dades i en el seu tractament (quantitativa). Potser un sociòleg dogmàtic del segle passat ho desaprovaria, però precisament una de les originalitats del present treball rau en ajuntar estratègies característiques de les ciències socials amb altres maneres d'interpretar la realitat i d'obtenir informació (entrevistes a totes les parts, creuament de dades amb finalitats informatives, presentació dels informes i de les conclusions amb criteris de noticiabilitat) més pròpies del periodisme.

La creació d'un mètode propi (Mills, 1992) suposa, entre altres coses i per heterodox que els pugui semblar als sociòlegs positivistes més dogmàtics, que l'estratègia dissenyada en aquesta tesi també està inspirada en teòrics del periodisme d'investigació: (Camino Marcet, 1997; Chicote, 2006; Quesada, 1997; Reig, 2000; Rodríguez, 1994; Secanella, 1986; Santoro, 2004). És cert que els teòrics del periodisme d'investigació parlen de com plantejar

---

¹² MILLS, C. Wright. *La imaginació sociològica*. Barcelona: Herder, 1992.

una investigació periodística (no una tesi) i que ho fan sobretot en premsa i televisió. No en un treball universitari.

I és cert que el terreny periodístic i l'acadèmic són ben diferents. Però malgrat aquestes certeses, el científic social pot compartir amb el bon reporter la mateixa actitud per buscar *la veritat* i que això no l'impliqui desviar-se ni un mil·límetre del rigor metodològic. Al capdavall, el motor que mou tota recerca –sigui de l'índole que sigui– és l'afany de fer alguna aportació social que no quedi restringida a la comunitat científica. Com diu José María Caminos-Marcet (1997):

“El periodista investigador revela també el seu desig ocult de contribuir a que les coses canviïn, a fer que les autoritats competents intervinguin sobre els temes denunciats i a aportar el seu granet de sorra per millorar el funcionament de la societat.” (p.55).¹³

El treball xucla, paral·lelament dels clàssics de la sociologia (Cea d'Ancona, 1998; Sierra Bravo, 2001; Taylor; Bogdan, 1994; Krueger, 1991) i d'altres manuals, procurant que la mentalitat investigadora sigui oberta i no quedi mai encotillada per cap autor. És evident que en cada part de la recerca s'emprarà un tipus de metodologia o un altre segons sigui més pertinent o viable. Sempre –cal insistir-hi–, amb el ferm propòsit d'acabar il·luminant les hipòtesis i les preguntes plantejades, tant si és per confirmar-les, com si és per desmentir-les, o per matisar-les; però també per mirar de construir de manera més inductiva el coneixement a mesura que es camina i amb una militància no amagada a favor dels drets dels Sords. Militància que no està renyida amb l'actitud escèptica del científic que treballa amb seriositat i sense prejudicis.

La barreja d'instruments més periodístics i d'altres més sociològics s'ha de llegir, cal reiterar-ho, per la voluntat de treballar amb una pluralitat de mètodes. Cada cop són més els autors que subratllen que un mètode “únic i universalment acceptat, no existeix de forma detallada i canònica” (Beltrán, 1985: p.8). De forma més divulgativa el mateix sosté Josep Maria Terricabras (1998):

---

¹³ CAMINOS MARCET, José María. *Periodismo de investigación. Teoría y Práctica*. Madrid: Síntesis, 1997.

“Resulta urgent, doncs, que ens decidim a capgirar la manera habitual de plantejar el paper del mètode: no és el mètode el que ens ha dir com hem de tractar les qüestions, sinó que són les qüestions mateixes les que ens diuen com han de ser tractades. El mètode no és previ al problema, sinó posterior a ell: el coneixement del mètode ve del coneixement del problema que s’hagi de tractar.” (p.192) ¹⁴

La barreja d’instruments metodològics no hauria de sobtar ningú ja que, al capdavall, “els mètodes serveixen a l’investigador, mai és l’investigador l’esclau d’un procediment o d’una tècnica” (Taylor; Bogdan, 1994: p.23). Es tracta d’utilitzar *la lògica positivista* per no caure en el discurs especulatiu que divaga, però, al mateix temps, sabent relativitzar el caràcter *científic* de les ciències socials, especialment en aquelles recerques que només basen el coneixement a partir de les dades percebudes fruit d’una experiència sensorial presentades per alguns com si fossin demostracions irrefutables. Tenint present, al capdavall, reflexions com aquesta de Francisco Alvira:

“No existeix avui un sol sociòleg que accepti l’esquema del ‘mètode científic mètode hipotètic-deductiu-’ plenament i sense dubtes. No coincideix ni amb el que fan els científics a les ciències físiques o naturals, ni molt menys amb el que fem els sociòlegs.” (citada per Cea d’Ancona 1998: p.65) ¹⁵

Tot plegat suposa que les tècniques que es descriuran en aquesta metodologia han estat usades més com a “lineaments orientadors” (Taylor; Bogdan, 1994: p.23), que com a regles. Una de les coses més importants en la recerca ha estat parar una atenció permanent als fets oferts per la realitat investigada i esforçar-se per contrastar-los amb categories més àmplies i amb principis sociològics o amb proposicions que fonamenten deduccions.

¹⁴ TERRICABRAS, Josep Maria. *Atreveix-te a pensar. La utilitat del pensament rigorós en la vida quotidiana*. Barcelona: La Campana, 1998.

¹⁵ ALVIRA, Francisco. “Reflexiones sobre la investigación sociológica” dins MOYA, C. *et al. Escritos de teoría sociológica en homenaje a Luis Rodríguez Zúñiga*. Madrid: CIS, 1992.

2.2. Estructura bàsica

La investigació està estructurada en 8 capítols més les conclusions, les propostes i la bibliografia. A parts del capítols introductor i metodològic, que presenten i situen el treball, en els altres 6 capítols s'aborda l'objecte d'estudi de manera teòrica i amb el treball de camp realitzat de tipus pràctic.

La part més empírica de la recerca correspon al capítol 8, que és aquella que inclou l'estudi comparatiu entre la Comunitat Sorda catalana i la Gallaudet University. En la resta de capítols, es fa una descripció i anàlisi de l'estat del problema plantejat i del seu context social i legal, amb perspectiva històrica i actual (capítols 3, 4 i 5), així com dels principals mitjans de comunicació (capítols 6 i 7) que ofereixen informació d'actualitat en Llengua de Signes i que formen part de l'univers comunicatiu dels col·lectius estudiats a Catalunya (TV3, TVE, Webvisual, *Difusord*, blocs sords, televisions locals...) i als EUA (Bison TV, Gallaudet TV, la informació a la xarxa...).

En els capítols descriptius-interpretatius dels mitjans que fan programació en LS s'adjunten les anàlisis dels continguts dels programes o webs en signes més representatius: es comença estudiant la televisió generalista (capítol 6) i després la resta de mitjans (capítol 7). També es fa una observació directa del fenomen de les conferències en Llengua de Signes pensades per informar de temes d'actualitat, que s'inclou també al capítol 7 i de la publicitat institucional quan toca temes que tenen a veure amb la informació d'actualitat, entre moltes altres coses.

Com que l'estructura de l'índex és per blocs temàtics (context general, context social, mitjans generalistes en LS i altres mitjans), necessàriament algunes pinzellades de l'estudi comparatiu Gallaudet-Catalunya s'inclouen fora del capítol 8 si fan referència a aquests blocs. Tota la investigació, tal i com es detalla tot seguit, s'ha abordat en tres moments ben diferenciats:

- a) Anys 2005-2006. Es va investigar com perceben els líders Sords a Catalunya la televisió generalista en Llengua de Signes a Catalunya (tesina).

- b) Anys 2007-2008-2009. La investigació es va obrir a tot tipus de mitjans, a tota la Comunitat Sorda signant (no només els líders) i incloent-hi l'estudi comparatiu amb la Gallaudet University.
- c) Any 2010. Redacció final de la tesi.
- d) Any 2011. Revisió i actualització definitiva.

2.2.1. Primera fase: líders Sords i televisió generalista

El disseny i la metodologia de la primera fase d'aquesta investigació compta amb un reconegut aval científic al darrere ja que les línies mestres del projecte i alguns resultats provisionals van ser esbossats en forma de comunicació en el marc del *X Congreso de Metodología de las Ciencias Sociales y de la Salud* celebrat a Barcelona del 6 al 9 de febrer del 2007 dins la taula de metodologies qualitatives. (Serrat, 2007).

Per començar a abordar la investigació i conèixer com perceben les persones Sordes la informació d'actualitat es va decidir fer una primera exploració entre els líders Sords catalans. La recerca va estar centrada, en principi, només a les televisions generalistes que ofereixen Llengua de Signes i que es poden veure a Catalunya, en entendre que són aquelles que arriben a totes les llars i que tenen més influència entre la població. Aquesta primera fase del treball de recerca, els resultats de la qual també s'inclouen revisats i actualitzats en aquesta tesi, correspon a la tesina presentada per aquest investigador (Serrat, 2008). Aquesta primera fase inclou l'anàlisi de continguts de 2.000 peces informatives (notícies) en LSC, a Televisió de Catalunya, i de 400 peces més en LSE del programa *En Otras Palabras* de TVE, a més de les entrevistes a 15 líders Sords. La selecció dels 15 informants, l'estructura i estratègia seguida a les entrevistes (amb preguntes obertes i tancades), així com el període analitzat dels programes i característiques i criteris (classificació temàtica, descripció de les unitats d'anàlisi, recomptes de seccions i gèneres, recomptes de paraules relacionades amb sordesa o discapacitat, entre d'altres elements) es detalla i justifica en el treball anterior (Serrat, 2008).

2.2.2. Segona fase: Comunitat Sorda i tot tipus de mitjans

La primera part del treball —acotada en els líders Sords catalans i les televisions generalistes que ofereixen Llengua de Signes a Catalunya—, resultava incompleta per entendre amb tota la seva magnitud el tema investigat: la percepció de l'actualitat periodística per part de les persones sordes signants. Per això, es va obrir la recerca a tota la Comunitat Sorda signant i a tota mena de mitjans de comunicació. Lògicament, però, el focus de la investigació s'ha continuat posant, en aquesta segona fase i de manera primordial, als mitjans televisius i a internet. La raó és clara: les persones Sordes no poden escoltar la ràdio i, a més, molts d'ells, tenen problemes de lectoescriptura que es tradueixen en serioses dificultats per llegir i entendre les notícies de la premsa escrita.

En aquesta segona fase es va decidir, igualment, ampliar la recerca amb el referent extern de la Gallaudet University, així com dotar de més pes la part teòrica i tota la contextualització legal i social de l'objecte d'estudi. La segona fase del projecte va passar per diferents filtres de supervisió que fan que el projecte compti amb un aval acadèmic universitari reconegut ¹⁶.

2.3. Nivell tècnic

En els propers apartats s'esbossen els diferents instruments metodològics utilitzats en la realització de la recerca. L'explicació se centra, de manera principal, en el treball dut a

---

¹⁶ El projecte va ser aprovat per la Gallaudet University amb el nom *The perception of current events in Sign Language via television* i després de presentar la corresponent memòria i el document *Informed Consent Form* garantint el dret a l'anonimat a les persones enquestades i el compliment de tots els requisits exigits. El Comitè d'Ètica de la Gallaudet University (*Institutional Review Board For The Protection Of Human Subjects*) el va aprovar l'any 2008. Així mateix la Dra. Carol J Erting, en qualitat de degana de la *Graduate School and Professional Programs*, va donar el vistiplau a l'estada de recerca d'aquest investigador i la Dra. Barbara Gerner de García el seu aval com a tutora en el centre conjuntament amb la directora d'aquesta tesi, la Dra, M.Pilar Fernández-Viader, de la Universitat de Barcelona. Des de Catalunya, a més de Fernández, va donar llum verda al projecte el Grup de Recerca Audiovisual i Textual de la Universitat de Vic (GRAVT) —del qual forma part Jordi Serrat—, el degà de la Facultat d'Empresa i Comunicació, Dr. Santi Ponce, i el vicerector de recerca de la UVic, Dr. Robert Ruiz. L'aprovació del projecte per part de la Universitat de Vic no va ser només de tipus formal, va comptar amb finançament i aquest doctorand es va acollir a una beca de 2.155,80€ per a una estada de vint dies a Washington.

terme durant la segona fase ja que les explicacions relatives a la primera part es van detallar en la tesina (Serrat, 2008).

2.3.1. Anàlisi de continguts

A més de l'anàlisi de 2.000 peces informatives dels butlletins en LSC a Televisió de Catalunya i de 400 peces en LSE del noticiari *En Otras Palabras* de TVE, s'afegeix l'anàlisi de 456 peces del noticiari *En lengua de signos* de TVE, 90 peces de la televisió per a Sords a la xarxa Webvisual, 30 peces en *American Sign Language* del web americà NetSignNews i 30 més en Llengua de Signes Catalana de l'emissora local Localia Viladecans TV.

La diferència de nombre de notícies analitzades entre TVE i TVC s'explica pel fet que la periodicitat de les emissions en LS en el temps estudiat a la televisió catalana és diària, mentre que a l'estació de cobertura estatal és setmanal. D'altra banda, cal tenir present que l'informatiu per a persones sordes de TVE, *En Otras Palabras*, es va deixar d'emetre el 2 de febrer del 2008 i va ser substituït per un nou programa similar, titulat *En lengua de signos*. En conseqüència i per ser coherent amb el treball fet anteriorment, s'ha analitzat també aquest nou espai informatiu. La no-coincidència exacte de peces analitzades —400 peces de *En Otras Palabras* i 456 de *En lengua de signos*— es justifica perquè cada edició de l'informatiu no té el mateix nombre de notícies i perquè es va decidir no tallar el període d'estudi fixat a priori, encara que se sobrepassés un número rodó; cosa que, d'altra banda, és irrellevant des d'un punt de vista científic.

Les 90 peces estudiades de Webvisual es corresponen a diferents períodes i tipologies: 30 vídeos són notícies escollides aleatòriament l'any 2008, 30 vídeos són notícies sobre la Comunitat Sorda publicades l'any 2009 a la secció *NotiSord* i els altres 30 vídeos són notícies generals de l'any 2009 publicades a la secció *Notícies*. S'ha optat per fer aquesta distinció per conèixer, així, tant la manera com s'informen les persones Sordes de l'actualitat en general com d'aquells temes que tenen per protagonistes a persones de la Comunitat Sorda.

Així mateix s'analitzen 30 peces informatives audiovisuals en Llengua de Signes del web americà NetSignNews i 30 més en Llengua de Signes de l'emissora local catalana

Localia Viladecans TV. Atesa la similitud en quant a temàtiques, formats, gèneres que presenten –dins de cada empresa– les notícies en Llengua de Signes entre si, s'ha estimat que era innecessari analitzar, en aquests altres casos, el mateix volum de peces que a TVC o TVE. A més, cal no oblidar que els recursos, possibilitats, nivell de professionalitat, exigència social i impacte a l'audiència que tenen les televisions professionals (TVC i TVE) és molt superior en aquestes altres firmes (Webvisual, NetSignNews i Localia Viladecans TV). Per tant, el marcatge en la recerca sempre ha de ser superior cap a les televisions públiques esmentades.

Amb base als criteris argumentats (Serrat, 2008), s'ha seguit una metodologia quantitativa (recompte temàtic, formats i gèneres, entre altres ítems) per a l'anàlisi de continguts, considerada com la tècnica “amb major prestigi científic dins del camp de l'observació documental” (Sierra Bravo, 2001: p.286).

Però també s'ha eixamplat l'anàlisi a nivell qualitatiu. S'ha volgut esbrinar quina és la composició visual de la pantalla en les notícies signades, la velocitat del discurs, la posició de la persona que signa, la simultaneïtat de la imatge estàtica i en moviment, el ritme, la durada, la sincronia entre la veu en off i la Llengua de Signes quan es tracta d'una traducció o interpretació d'un discurs oral, l'ús de gràfics i titulars, entre d'altres factors que influeixen en la percepció que tenen les persones Sordes de l'actualitat periodística i que en faciliten o compliquen la seva capacitat de concentració, segons l'ús que se'n faci.

2.3.2 Enquesta

L'estudi comparatiu entre la Comunitat Sorda catalana i els estudiants Sords dels EUA es basa en una enquesta amb mostreig no probabilístic a 138 informants. Per la naturalesa exploratòria de la recerca i per la manca de mitjans es va optar per una enquesta accidental o de conveniència. Se'n processen en aquest treball 13.486 respostes, la majoria a preguntes tancades amb diverses opcions de contesta i algunes amb escala Likert. Un total de 5.397 respostes tenen a veure amb preguntes directes sobre com accedeixen a la informació d'actualitat o de servei les persones Sordes a Catalunya i a la Gallaudet. Tot seguit s'exposen les característiques de l'enquesta.

Dades bàsiques de l'enquesta a la Gallaudet University.

Hi participen 69 persones Sordes, totes usuàries de *l'American Sign Language*. Les dades es recullen amb entrevistes personals i algunes trobades corals, fetes per aquest investigador entre el 22 setembre i al 12 d'octubre del 2008 a Washington a partir d'un qüestionari escrit en anglès, introduït amb vocabulari bàsic en ASL après per a l'ocasió i amb l'ajut de la professora del centre Dra. Barbara Gerner de Garcia. Dels enquestats, 38 són dones i 31 són homes. Dels 69 Sords; a 37 se'ls va detectar la sordesa de naixement; a 22, abans dels 3 anys; a 6 sords, abans dels 5 anys; a 3 sords, abans dels 16 anys, i només a 1 sord, després dels 16 anys d'edat. L'etiologia de la sordesa és en 37 casos d'origen congènit, en 14 casos per una malaltia, en 17 casos per altres causes i en 1 cas no se sap ja que la persona afectada no va voler respondre la pregunta.

Els estudiants tenien edats compreses entre 19 i 45 anys en el moment de fer l'enquesta. La immensa majoria, però, se situaven en la franja entre els 19 i els 26 anys. Dels 69 Sords, 42 no tenen cap altre familiar ni parella estable que tingui sordesa, 2 tenen el cònjuge amb sordesa (1 del quals a més d'altres familiars) i 26 tenen altres familiars Sords (pares, germans, avis, oncles o cosins, segons cada cas). Un dels enquestats pertany a una família amb 7 generacions de Sords i un altre té comptabilitzades més de cent persones sordes (cosins) a la seva família. Pel que fa a l'ús de l'ASL en la seva família, en 26 casos asseguren que sempre es comuniquen en signes en l'àmbit domèstic, en 16 casos depenent de si l'interlocutor en sap, en 10 casos mai, ja que la seva família no és signant; en 9 casos de vegades; en 5 casos rarament i en 3 casos han contestat una altra resposta fora d'aquestes categories establertes.

També cal destacar que un dels Sords enquestats es comunica en Llengua de Signes Russa amb la seva família, un altre en Llengua de Signes Congolesa, un altre en llengua de signes casolana (*home signs*), un altre amb un mètode bimodal (*ASL in English order*), un altre que especifica que ho fa en una Llengua de Signes local i un altre només amb dactilologia ja que la seva família ignora la Llengua de Signes però ha après a lletrejar amb els signes per tenir una comunicació mínima.

Dades bàsiques de l'enquesta a Catalunya.

Hi participen 69 persones Sordes catalanes, totes usuàries de la Llengua de Signes Catalana. Les dades es van recollir a partir de diferents trobades fetes per aquest investigador amb persones Sordes: el 7 de març del 2009 a l'auditori de Caixa Manlleu de Vic; el 14 de març del 2009 a la seu de l'Associació Gironina de Sords, a Girona; el 16 d'abril del 2009 al Centre Recreatiu i Cultural de Persones Sordes (Cerecutor), a Barcelona; el 17 d'octubre del 2009 al club Sant Jordi d'Olot i el 29 de desembre del 2008 a la Facultat de Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona.

En tots els casos, llevat d'un, aquest investigador va pronunciar una conferència, que també va ser interpretada en LSC, per explicar el projecte. En acabar, es va convidar els assistents a respondre un qüestionari escrit. La majoria dels interessats van contestar les preguntes el mateix dia a la mateixa sala amb l'ajut d'una intèrpret, però alguns van preferir emportar-se el qüestionari a casa i retornar-lo al cap d'uns dies.

Dels enquestats; 39 són dones i 30 són homes. A 34 se'ls va detectar la sordesa de naixement; a 31, abans dels 3 anys; a 3 Sords, abans dels 5 anys i a 1 no se sap ja que no ho va especificar. L'etiologia de la sordesa és en 25 casos d'origen congènit, en 38 casos per una malaltia i en 6 casos per altres causes.

Els entrevistats tenien edats compreses entre els 21 i els 78 anys en el moment de fer l'enquesta. 33 Sords no tenen cap altre familiar ni parella estable que tingui sordesa, 21 tenen el cònjuge amb sordesa i 21 tenen altres familiars Sords (pares, germans, avis, oncles, cosins i néts, segons cada cas; a més del marit o muller en alguns informants). Un dels enquestats té comptabilitzades fins a 60 persones sordes a la seva família.

Pel que fa a l'ús de la LSC en la seva família, 29 casos asseguren que sempre es comuniquen en signes en l'àmbit domèstic, en 8 casos depenent de si l'interlocutor en sap, en 15 casos mai ja que la seva família no és signant, en 10 casos de vegades, en 1 cas rarament, en 4 casos han contestat una altra resposta fora d'aquestes categories i 2 no han respost aquest extrem. Un enquestat esmenta que amb la seva família s'ha comunicat durant la infantesa amb el mètode de la paraula complementada.

Figura 2.1 Conferència de Jordi Serrat a Caixa Manlleu de Vic, el 7 de març del 2009, on va explicar l'enquesta a membres de la Comunitat Sorda local. Fotos: Agrupació de Sords de Vic i comarca.

Les dues *fitxes* anteriors retraten el caràcter restrictiu de l'enquesta a 69 persones a cadascun dels dos col·lectius estudiats, situació que s'explica per les exigències de la investigació als EUA que va haver de passar per un seguit de filtres. En aquest sentit, aquest investigador respecta, aplaudeix i valora de manera molt positiva l'escrupolositat, la cura i seriositat de la Gallaudet University a l'hora d'autoritzar les enquestes (codi ètic) ja que, com es lògic, el centre ha de vetllar pels drets humans i prevenir que els estudiants no es converteixin en conillets d'índies d'experiments humans poc justificats, cosa que deu haver passat en altres casos aliens a aquest treball. Aquesta manera de procedir escrupolosa ha condicionat, però, la present recerca. Necessàriament les enquestes es van haver de fer de manera molt limitada a voluntaris i no se'n va poder fer una distribució massiva ni definir una mostra probabilística.

Partint d'aquests condicionants, d'entrada es treballava amb la previsió d'enquestar un mínim de 50 estudiants, però durant l'estada de recerca es va aconseguir ampliar amb èxit el nombre fins a 69 alumnes. Es considera que la definició d'una mostra de conveniència —“formada per un grup d'individus que es troben disponibles per participar en un estudi” (Borges del Rosal, 2007: p.10)—, no resta vàlida científica al treball. Bàsicament per dues raons: en primer lloc, perquè la investigació no pivota només sobre aquesta enquesta (hi ha altres instruments metodològics) i en segon lloc, perquè la població estudiada a priori és molt homogènia: tots són estudiants, tots són sords, tots són signants i tots estan en un centre que defensa la *Visió Clerc*. El valor en la selecció *accidental* dels informants rau, així doncs, en el seu caràcter estratègic i el que compta en aquestes circumstàncies és “la significativitat dels individus o grup d'individus triats” (Soriano, 2007: p.73).

D'altra banda, cal recordar que “tampoc a través de l'enquesta de mostreig habitual no es pot obtenir el tipus d'informació sobre l'estructura [l'arrel del problema] que tan sols uns estudis d'orientació històrica ens poden arribar a proporcionar.” (Mills, 1992: p.86-87). Com rebla Cea d'Ancona (1998: p.180), un tipus de mostra com l'escollida en el present projecte és apropiada per “aprofundir més en la informació aportada [com es pretén] que en la representativitat estadística”. En qualsevol cas, es tiren endavant les enquestes malgrat les limitacions tècniques, reconegudes, que potser frenarien la investigació a un metodòleg purità.

Si bé l'estratègia buscava una participació coral —és a dir, que els sords enquestats responguessin alhora o en grups nombrosos—, l'accés a les classes de la Gallaudet University no sempre era possible i per força es va haver de recórrer a moltes trobades individuals (Sord-recercador) per captar així més informants. Es van fer entrevistes a la biblioteca, al centre internacional, a la residència d'estudiants *Carlin Hall*, al servei d'atenció d'estudiants, a la recepció d'algunes dependències del *King Jordan Student Academic Center* i fins i tot, es van fer trobades a la bugaderia, a les cafeteries o a la parada d'autobús, entre d'altres espais on es donaven les condicions per contactar amb persones Sordes que van contestar l'enquesta. També es va entrar a algunes aules amb permís dels professors, aules que tenien un màxim de 15 estudiants.

La manera tan propera amb què es van distribuir els qüestionaris va permetre observar la disposició, interès, rapidesa i altres factors relatius a l'actitud dels entrevistats, a l'hora de contestar les preguntes. En definitiva, va permetre disposar de més elements per judicar el grau de fiabilitat dels resultats sense que hi haguessin greus errors de cobertura. El procediment va respondre a la voluntat de controlar tot el procés investigador des de la recollida de dades i des d'abans i tot ja que, prèviament al contacte directe amb els informants Sords, es van emprendre altres mesures per assegurar que la iniciativa fos ben rebuda a la Gallaudet: es va publicitar el projecte a la universitat amb la tramesa de mails a alguns professors i es van enganxar uns cartells pel Campus fent una crida als voluntaris interessats en participar a l'enquesta.¹⁷

---

¹⁷ En els cartells (Figura 2.2) es llegia el lema *Why is the interpreter smaller?* i es veia la fotografia d'una intèrpret signant dins d'una finestra flotant en un informatiu de televisió. La imatge de la intèrpret, més petita, apareixia al costat de la imatge d'una presentadora oient, més grossa i en primer pla. (Figura 2.2). Amb aquest reclam es buscava cridar l'atenció i guanyar-se la complicitat de les persones Sordes deixant clar que en aquest

Why is the interpreter smaller?
Why isn't television more accessible?

If you want answers to these questions you should participate in the "The perception of current events in Sign Language via television" project". See for more information jordi.serrat@uvic.cat

Project approved by Gallaudet University's IRB

Figura 2.2 Recurs utilitzat (setembre-octubre 2008) per captar informants a la Gallaudet University. Font fotografia: TVC.

El qüestionari de l'enquesta inclou preguntes de situació (identificatives) i indagatòries. Les primeres –si bé l'enquesta és anònima– són per conèixer, sobretot, l'etiologia de la sordesa de cada entrevistat i el seu ús habitual de la Llengua de Signes. En principi, es creu que els Sords amb sordesa de naixement o des de la primera infantesa i que empren la Llengua de Signes de forma assídua (per exemple aquells que estan casats amb Sords¹⁸ o viuen en famílies de Sords) són els més militants amb l'anomenada Causa Sorda (*Visió Clerc*), un extrem que s'hauria de verificar amb una recerca de tipus cultural-antropològic. És important, però, identificar-ne aquestes característiques –tot i que en l'àmbit universitari per raons de joventut és estrany trobar matrimonis–, per, si s'escau,

---

projecte es reivindica que la Llengua de Signes no hauria de ser una llengua de segona. Que la persona que signa no hauria de sortir a la televisió més petita que la persona que parla.

¹⁸ El fenomen dels matrimonis entre persones Sordes ha estat molt estudiat des de fa molts anys. Kyle i Alsop (1982) ja observaven, fa gairebé tres dècades a Anglaterra, que el 92% dels Sords casats havien escollit per cònjuge una altra persona Sorda. El gran nombre de casaments entre sords propicia que hi hagi també molts oients fills de pare i mare sords. Són els anomenats CODAs (*Children Of Deaf Adults*) que també estan organitzats a nivell associatiu.

esbrinar si es detecten diferències, pel que fa a la seva conducta televisiva, entre els Sords *més Sords* (és a dir, més combatius en la defensa identitària) i aquells que no ho són tant.

D'altra banda, les preguntes indagatòries del qüestionari són les més importants: aquelles que estan vinculades amb les hipòtesis formulades. Dins les preguntes indagatòries hi és present una idea de fons (*¿com accedeixen les persones Sordes a l'actualitat?*) que apareix estructurada a partir de tres eixos: l'eix funcional, l'eix emotiu i l'eix reivindicatiu; tres idees que estan relacionades amb algunes de les hipòtesis principals de la recerca.

Per respondre la idea de fons, se segueixen rutes diverses. Es pregunta als informants Sords el com i amb quina freqüència miren la tele, si s'informen amb subtítols, si s'informen en signes, però també si s'informen per altres mitjans o canals (premsa, internet, a través de la Comunitat Sorda o amb l'ajut de familiars, entre d'altres categories). Tot això se'ls pregunta, al començament, d'una manera genèrica i en acabar amb molta més precisió. S'està aplicant amb matisos la tècnica de l'embut (Borges del Rosal, 2007: p.50), ja que l'enquesta arrenca amb preguntes generals (*¿de quina manera t'informes de l'actualitat?*) i es conclou preguntant per notícies o temes noticiables molt específics (campanya d'Obama, canvi climàtic, mort de Joan Pau II, *Super Bowl*, atemptat 11-S a Nova York, entre d'altres). S'opta, així doncs, per anar d'allò "més fàcil al més complex" (Cea d'Ancona, 1998: p.278). [S'adjunten els qüestionaris complets en els annexos].

L'eix funcional aplega les preguntes en les quals la investigació es proposa descobrir si la Llengua de Signes televisiva funciona: si les notícies s'entenen, si els intèrprets signen massa ràpid, si els intèrprets són massa petits, si la informació és poc visual, si es troben a faltar més infografies, entre altres coses. S'interroga les persones Sordes sobre qüestions així, tant sobre la percepció en signes com amb subtítols, per poder establir una comparació. Es considera que si les notícies en signes s'entenen menys que els subtítols, alguna cosa es deu fer malament ja que la llengua natural dels Sords és la signada i molts membres de la Comunitat Sorda tenen problemes de lectoescriptura, cosa que hauria de fer pensar —a priori— que amb la LS alguns sords haurien de sentir-se més còmodes per comunicar-se i percebre informació.

L'eix emotiu inclou aquell seguit de preguntes que tenen a veure amb els sentiments que els desperta als Sords la presència de la Llengua de Signes a la televisió (emoció,

orgull). Això es pregunta per valorar l'autoestima que tenen els Sords vers la seva llengua, quelcom que contribueix a analitzar la salut i/o el prestigi de l'idioma en l'àmbit televisiu.

L'eix reivindicatiu fa referència a les preguntes que tenen a veure amb com les persones sordes se senten respectades per la societat. És a dir, en veure si senten que les seves problemàtiques només son conegudes gràcies als programes de televisió accessible. Preguntes com *¿la societat en general només sap que els sords existiu si apareixen intèrprets a la televisió?*, o bé: *¿la societat en general només sap que els sords existiu si apareixen subtítols a la televisió?* Amb preguntes d'aquesta mena, es vol veure si la reivindicació de les persones Sordes de més Llengua de Signes televisiva és per poder estar més ben informats, per ser més visibles socialment o per les dues coses, cosa important a l'hora de definir eventuais millores en els programes actuals.

Com ja s'ha explicat anteriorment, el qüestionari és de preguntes tancades que, estratègicament, són sobretot d'opció múltiple a fi i efecte de no deixar fronts oberts i de recollir-ne els matisos. Per això, per exemple, a les preguntes que només admeten un *Sí* o un *No* per resposta, es deixa l'opció del *No recordo*. Igualment, pel mateix motiu a la pregunta clau de la recerca *¿quina és la via o canal que utilitzes per informar-te de l'actualitat?*, es deixen fins a 10 possibilitats de resposta. Aquesta pregunta es fa també diverses vegades a partir de temes i notícies concretes tant d'informació de servei com amb preguntes d'actualitat.

Quan s'ha fet referència, dins l'enquesta, a hàbituds o rutines s'ha recorregut a les tècniques més usades de la sociologia per augmentar la validesa de les preguntes. Per esbrinar si els líders Sords llegeixen o no els diaris, s'han seguit algunes de les estratègies més esteses en estudis sociològics (Converse; Presser, 1994). Unes estratègies que es plasmen en enfocaments molt precisos. Per exemple, en comptes de limitar-se a demanar únicament a l'enquestat *¿Llegeixes habitualment diaris?*, cal dirigir-se al Sord i requerir-li: *¿Ahir vas llegir algun diari?*

Quan s'han analitzat conductes de les persones Sordes que obliguen a fer una especificació temporal o numèrica, s'han seguit les indicacions de Newell (1994) per no caure en conceptes vagues o ambigus. Per això, a l'hora de preguntar a cada Sord coses com *¿quan de temps dediques cada dia a navegar per internet?*, la gamma de respostes per elegir ha estat precodificada amb un ventall d'alternatives que van des del *No navego*, fins al

[navego] *més de dues hores*. La tècnica d'oferir una gradació d'opcions en les respostes (escales de medició) ha estat usada en altres parts de l'enquesta.

Tot i que l'enquesta s'emmarca en la metodologia quantitativa, en el qüestionari també s'han inclòs preguntes obertes per fer més completa l'anàlisi amb una interpretació qualitativa dels resultats. Un tipus de preguntes (metodologia qualitativa) que igualment es van fer als joves participants als *focus group* a Washington com es detallarà en un proper apartat d'aquest capítol introductor. Tot i que el seu contingut és molt diferent, l'enquesta està, en bona part, inspirada en el treball de Jim Kyle i Lorna Allsop, acadèmics del *Centre for Deaf Studies* de la Universitat de Bristol que l'any 1997 van realitzar l'estudi *Sign on Europe* sobre la població sorda usuària de la Llengua de Signes a la Unió Europea.

2.3.3 Entrevistes

La majoria de les entrevistes a persones Sordes es van fer durant la primera part de la recerca seguint un model estructurat amb preguntes obertes i tancades (Serrat, 2008). Es van seleccionar 15 líders de la Comunitat Sorda, alguns amb càrrecs en el moviment associatiu i d'altres que, sense ocupar cap càrrec, són persones reconegudes per la seva trajectòria o que es mostren especialment actives en les seves associacions. Els informants tenien procedències diverses (Barcelona i entorn metropolità, comarques gironines, Lleida i Terres de l'Ebre). Aquestes són les dades tècniques i del perfil dels participants:

Dades bàsiques de les entrevistes a líders Sords catalans.

Les trobades es van fer durant els anys 2005 i 2006 a les localitats de Barcelona, Girona, Lleida, Viladecans, Terrassa i Valladolid, en aquesta última ciutat amb motiu de la celebració del *II Congreso Nacional de Lengua de Signos Española*, al setembre del 2005. De les 15 persones Sordes entrevistades, 9 ho són de naixement; 3 són sords des d'abans dels 2 anys i 3 són sords des d'abans del 6 anys. L'etiologia de la sordesa és en 8 casos per malaltia, en 5 casos d'origen hereditari i 2 d'origen desconegut.

Per sexes, la distribució és 10 dones i 5 homes, d'edats compreses entre 27 i 60 anys en el moment de fer les entrevistes. Segons el nivell d'estudis, 2 informants són

universitaris, 2 han acabat el batxillerat, 4 han cursat Formació Professional, 5 només tenen el graduat escolar i 2 no van poder acabar la primària. Alguns han estudiat en escoles de sords, d'altres d'oients, d'altres han passat per les dues o han estat en internats, però tots dominen perfectament la Llengua de Signes Catalana (LSC) que és la seva llengua natural.

A més de fer servir la Llengua de Signes Catalana dins la Comunitat Sorda, 8 d'ells també empren la LSC per comunicar-se amb els seus familiars, tot i que aquesta dada és matissable ja que alguns entenen per família el cònjuge i els fills, i d'altres, en canvi, es refereixen a pares o germans, o bé es comuniquen d'una forma diferent amb cada familiar segons si és competent o no signant.

A la segona part de la recerca s'ha entrevistat altres persones Sordes: els tres integrants del *focus group* —que per protocol se'ls manté a l'anonimat— i, d'altra banda, el responsable de la televisió per internet Webvisual, Albert R. Casellas (Catalunya) i el responsable de Bison TV a la Gallaudet University l'any 2008, Travis Dougherty; aquests dos últims en qualitat de fonts informatives. És el mateix cas de les persones oïdores Patrick J. Harris, enginyer de la Gallaudet TV, i la Dra. Barbara Gerner de García, cap del *Department of Educational Foundation and Research* que també esdevenen dues de les fonts informatives claus de la recerca als EUA.

Figura 2.3. Un moment mentre interpreta, la Dra. Barbara Gerner de García, cap del *Department of Educational Foundation and Research* a la Gallaudet University i tutora de la recerca a Washington. Fotos: Jordi Serrat, 6 d'octubre del 2008.

Així mateix, en el repàs d'entrevistes, sobresurten per la rellevància dels seus càrrecs Amparo Valcarce, secretària d'Estat de Serveis Socials, Famílies i Discapacitat l'any 2007 i Bernat Joan, secretari de Política Lingüística de la Generalitat, l'any 2009. Mentre que la

representant del govern espanyol va ser entrevistada via correu electrònic, amb el representant de l'executiu català es va mantenir una trobada personal al seu despatx a Barcelona. Finalment s'han d'esmentar les entrevistes a professionals de les televisions generalistes: Maria José de Aristizábal (TVE) i Rosa Vallverdú i Joan Marí, de Televisió de Catalunya; els anys 2006 i 2008, amb trobades a Madrid i Sant Joan Despí respectivament, a més de mantenir-hi correspondència electrònica.

Al marge de tots els mencionats, al llarg de la investigació s'han fet altres entrevistes o consultes a intèrprets, familiars de persones Sordes, acadèmics, periodistes i polítics que han intervingut en el canvi legislatiu dels últims anys o que són coneixedors privilegiats o tangencialment del problema i l'objecte d'estudi de la recerca. Resulta innecessari, però, d'anomenar-los a tots en aquest apartat, ja que se'n donen les referències oportunes en els diferents capítols de la tesi a mesura que hi apareixen. La gran varietat de fonts té a veure, igualment, amb l'esperit periodístic que impulsa el treball per aconseguir que la recerca sigui un treball viu i contrastat.

2.3.3.1 Entrevista grupal

L'entrevista grupal o *focus group* es va realitzar el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University amb la participació de tres estudiants Sords del centre: un originari dels EUA, un de la República Democràtica del Congo i un de Nigèria. Els tres alumnes van apuntar-se voluntàriament a l'experiència i, de la mateixa manera que a l'enquesta als EUA, es van seguir els requisits marcats pel Comitè d'Ètica de la Gallaudet University IRB (*Institutional Review Board For The Protection Of Human Subjects*), d'acord amb els punts explicitats en el document *Videotape Release Form* que garanteix el dret a l'anonimat dels informants. L'entrevista grupal es va enregistrar en vídeo. Va ser feta en espanyol per aquest investigador però amb traducció simultània en anglès i *American Sign Language* per la Dra. Barbara Gerner de García, cap del *Department of Educational Foundation and Research* que en va fer d'intèrpret.

L'entrevista grupal com a tècnica d'investigació qualitativa —també anomenada grup de discussió— és una conversa guiada per un entrevistador que reuneix a persones amb unes

característiques similars d'acord amb l'objecte d'estudi de la seva recerca. En el present cas, l'entrevista grupal es va fer seguint els paràmetres que aconsella Richard A. Krueger (1991), encara que adaptats per a l'ocasió: els participants a l'entrevista grupal eren homogenis (tots estudiants, tots sords, amb les mateixes inquietuds), la voluntat va ser recollir informació qualitativa de manera flexible, les preguntes es van inserir totes dins del mateix context, es va enregistrar la trobada que va durar 88 minuts i 22 segons, el lloc on es va fer era un espai neutre i aïllat de distraccions de l'exterior i els objectius i les hipòtesis del treball van guiar tota l'estona la conversa.¹⁹

El fet que dos dels alumnes participants fossin africans, en cap cas va trencar l'homogeneïtat del grup de discussió, ja que allò que uneix als tres participants és la seva competència en Llengua de Signes i el seu caràcter com a persones Sordes. La procedència africana de dos d'ells sí que va contribuir i contribueix, en canvi, a enriquir la recerca ja que ajuda a veure si els problemes comunicatius de les persones Sordes a Washington i a Catalunya són compartits per Sords d'altres països del tercer món.

2.3.4. Observació directa

En el present treball es descriuen tres de les conferències-magazins que el periodista Sord Guillem Carles fa regularment en Llengua de Signes Catalana per informar la Comunitat Sorda de Barcelona de qüestions d'actualitat i altres notícies d'interès general. La descripció (informe) d'aquestes conferències, es troba relatada a l'apartat 7.1.1.2.1 de la tesi sota el títol *El magazín de Guillem Carles*.

En concret, l'observació directa es va fer en dues conferències en signes de Guillem Carles celebrades a l'entitat Cerecutor de Barcelona (2 i 9 de novembre del 2006) i una

---

¹⁹ Tot i que Krueger (1991: p.97) entén que tradicionalment un grup de discussió ideal està compost de 7 a 10 persones i que els grups entre 4 i 6 són considerats mini grups de discussió, per aquesta recerca només es van trobar 3 subjectes disposats a participar-hi, els quals se'ls va gratificar econòmicament pel temps dedicat a aquesta tasca. Per la resta es van seguir bastant les indicacions d'aquest manual: Krueger (p.82) considera que la trobada sol durar 90 minuts i en aquest cas va durar 88 minuts i 22 segons; també es va posar especial cura en què els tres joves fossin molt semblants en quant ocupació, classe social, nivell educatiu, estil de vida i fins i tot es va descartar de posar-hi una noia en el grup per evitar *l'efecte gall d'indi* (Axelrod, 1975) que es produeix quan els homes parlen amb més autoritat i menys naturalitat pel fet d'estar acompanyats de dones.

tercera conferència celebrada a la seu del Col·legi de Periodistes de Catalunya, també a Barcelona (20 de novembre del 2009). Sense possibilitats de fer un treball etnogràfic a fons²⁰, l'observació directa d'aquests tres actes ha possibilitat que l'investigador actuï “com el novel·lista (...) i es posi necessàriament a la pell del personatge sobre el qual està escrivint” (Vessuri, 2002: p.291).

En aquest cas i d'acord amb les preguntes i hipòtesis que guien el treball, la intenció ha estat veure si la informació que difon Guillem Carles en les conferències prové majoritàriament d'internet i quin tipus de notícies escull (criteri, preferències, temàtiques) a l'hora de divulgar-les. Tot plegat, per aproximar-se tant a les vies d'accés dels Sords a l'actualitat, com per interpretar *in situ* quina és la percepció que tenen les persones Sordes signants d'aquests magazins. En definitiva, per analitzar-ne sobre el terreny la seva funcionalitat com a eina útil en la transmissió d'informació.

L'observació directa feta en les conferències s'ha emprat com a tècnica complementària-exploratòria, adaptada a una metodologia pròpia (Mills, 1992), i sense seguir els paràmetres clàssics més ortodoxes de la tècnica de l'observació participant que obligarien a inserir-se dins del col·lectiu dels Sords durant un període de llarga durada (mesos o anys). L'investigador va començar integrant-se entre el públic en la primera conferència com a “perfecte estrany” (Freilich, 1977) però com que ja coneixia d'abans a Guillem Carles, aviat l'investigador va passar a adoptar el rol de “nadiu marginal” (Freilich).

Com que tots els assistents a les conferències eren persones Sordes que es coneixien entre elles, era molt difícil passar desapercebut de bones a primeres sense ser mirat de reüll. Però en ser presentat a alguns Sords per en Guillem Carles i després de mantenir amb ell alguns diàlegs –mig orals mig en signes–, els recels van esvaïr-se. Els assistents a les conferències van saber, aleshores, que *el perfecte estrany* era també una persona interessada en la LS i, per tant, algú amb qui es podia tenir empatia o que, com a mínim, no era un intrús que s'hagués colat a la reunió.

---

²⁰ Si s'hagués fet un treball únicament etnogràfic per entendre com s'informen les persones Sordes de l'actualitat periodística, hauria estat indispensable conviure durant un llarg període de temps amb el col·lectiu (domicilis, feines, llocs de lleure, locals de la Comunitat Sorda etc). Com que en aquesta recerca no es comptava amb la possibilitat d'allotjar-se a casa de cap persona Sorda, el plantejament metodològic ha estat un altre. Així, la tècnica de l'observació directa s'orienta en tres conferències i es planteja com un complement metodològic, però no com el punt central de la recerca. Tot i amb això, es considera que els resultats d'aquesta observació són molt valuosos ja que aporten més llum al problema social que s'investiga i es constata: la Comunitat Sorda crea, també, el seus propis canals informatius.

3. LES PERSONES SORDES I LA REALITAT MEDIÀTICA

3.1. Context general

El tema de la sordesa ha generat i genera molta literatura científica des de molts punts de vista socials i mèdics. En el terreny de les teories de la comunicació com a disciplina científica, en canvi, es tracta d'un tema poc estudiat. Els estudis sobre persones sordes i mitjans de comunicació tendeixen a ser de caire divulgatiu o reivindicatiu (sovint impulsats pels mateixos Sords per demanar més televisió accessible) i tret d'algunes excepcions no es proposen analitzar críticament els elements, processos i estructures de la comunicació dels sords, ni fer una anàlisi a fons dels continguts informatius que perceben i que ajuden a construir la seva realitat mediàtica.

A diferència del que sí succeeix en la psicologia, la psiquiatria, la pedagogia, la lingüística, la traducció-subtitulació, el dret o la sociologia —que són camps del saber amb molts més autors que han aprofundit en el comportament dels sords—, els teòrics del periodisme no s'han interessat gaire per veure com es comporten els sords davant dels mitjans, en el context actual. L'estudi de les audiències, l'agenda *setting*, la producció de la notícia, els criteris de noticiabilitat o el concepte d'opinió pública són qüestions que solen estar tractades a partir de models que se sustenten en el consumidor d'informació estàndard, diguem-ne ordinari-general, i no en els membres d'un grup tan específic com el col·lectiu de les persones sordes.

L'oblit dels comunicòlegs cap als sords és com a mínim sorprenent perquè si existeix un grup humà certament preocupat per la comunicació social és el grup dels sords. Cal recordar que per a les persones sordes l'accés a la informació de masses és molt més que una opció. És quelcom vital: representa un dels camins per sortir del seu aïllament crònic, per socialitzar-se i per participar de la cultura compartida. Mentre els oïdors podem escollir entre fer zàping per mirar un programa d'entreteniment o seguir un noticiari, el sord molt sovint no pot triar, ja que es troba amb el mateix entrebanc en les diverses cadenes a escollir: de vegades tot és oral i no ho sent. Per tant, el sord massa vegades és exclòs involuntàriament dels temes que els mitjans marquen com a *interès col·lectiu*.

La persona sorda queda marginada de la *realitat*. I si, com estudien tants assagistes de la comunicació, els mitjans construeixen la realitat (Grossi, 1985; Tuchman, 1983), aquells usuaris potencials de la informació (com les persones sordes) que massa vegades no poden participar d'aquesta *construcció mediàtica*, ¿on hem de situar-los? Ni que sigui per satisfer la curiositat científica, algú hauria de preguntar-se: ¿les persones sordes viuen fora de la realitat?, ¿els hem expulsat de la realitat oient? O més ben enfocat: ¿com s'ho fan ells per pal·liar aquest desavantatge i continuar dins del món *real* de tots?, ¿dins del món de la resta de la població?

La paradoxa es produeix perquè les persones sordes són grans usuàries de tots els invents de l'era digital i, al mateix temps, topen amb barreres de comunicació tecnològiques importants que entrebanquen la seva inclusió social. Els ordinadors, internet, els dispositius mòbils, les agendes electròniques, els navegadors GPS, les videoconsoles, la Televisió Digital Terrestre i tot el que comporta l'era digital (Web 2.0, Web 3.0, blocs, wikis, les xarxes socials, Google...) no són, en absolut, un món aliè a les persones sordes. Els entrebancs vénen perquè els referents comunicatius generals —és a dir, les notícies que passen al món— no els són sempre accessibles amb subtítols, ni menys encara, en Llengua de Signes. En conseqüència, el seu univers comunicatiu acaba patint una sèrie de buits o mancances que l'empobreixen i empetteixen de manera preocupant.

Sigui com sigui, les principals recerques sobre la sordesa i sobre el món de les persones sordes no sembla que vagin enfocades per contestar les preguntes precedents. L'educació dels nens sords i la seva alfabetització, la detecció de la sordesa de manera precoç, l'ús de la tecnologia com a eines d'aprenentatge en els sords, els problemes d'adaptació que pateixen els nens sords, l'adquisició del llenguatge, el rol de les famílies en l'acceptació de la discapacitat auditiva o les seves relacions socials són, juntament amb els avenços que es produeixen en la medicina, algunes de les línies d'investigació més prolífiques en una àrea d'estudi prou complexa i bigarrada. Són línies, per descomptat, immensament més estudiades que no la relació dels Sords amb els mitjans de comunicació amb continguts periodístics.

La varietat de registres utilitzats dins la bibliografia especialitzada sobre sords o sordesa (llibres tècnics, llibres de denúncia, llibres-testimoni, llibres didàctics, llibres sociològics, llibres escolars per a nens, manuals i evidentment monografies, estudis i llibres

més acadèmics-científics) fan que sigui complicadíssim resumir quin és l'estat de discussió dels teòrics i la seva producció.²¹ Encetat el segle XXI sembla indiscutible, però, que alguns títols estan fent mèrits per esdevenir assajos clàssics (Sacks, 1996; Lane, 1984); d'altres, per consolidar el caràcter combatiu de l'anomenada Causa Sorda dins la Comunitat Sorda (Laborit, 1995) i d'altres estan ajudant a fixar les llengües de signes (vocabularis, gramàtiques o diccionaris) des de la seriositat de la filologia.

També fructifica material divers bibliogràfic (i/o audiovisual) produït amb rigor científic, però concebut principalment com a recurs d'ajuda; per exemple tot el que ha editat el Centre d'Estudis de la Llengua de Signes de Catalunya-Illescat per ensenyar la LS als oients, o bé d'altres llibres que promouen diferents centres per a l'aprenentatge als sords de la lectoescriptura o per donar més eines als logopedes i ensenyants que treballen amb alumnes amb discapacitat acústica. Així mateix, són significatius els volums que s'editen amb informació i protocols mèdics sobre pròtesis, audiòfons, implants coclears o intervencions clíniques relacionades amb la sordesa.

La proliferació d'obres sobre les persones sordes i el seu entorn està resultant explosiva des de la dècada dels vuitanta i especialment des dels noranta. Com si hi hagués molta gent que portés temps amb la necessitat de dir coses que abans no gosava dir i que finalment hagi buidat el pap per fer-les públiques. És bo fixar-se que, en les biblioteques, bases de dades i centres de referència, els títols més esmentats sobre els sords, la sordesa i tot el que l'envolta aquests conceptes són ben diversos. Amb enfocaments varis. De vegades, fins i tot contradictoris o polèmics entre si.

Alguns autors destaquen per la seva recerca històrica sobre l'educació dels Sords (Plann, 2004) o la seva cultura (Ladd, 2003), d'altres perquè aborden la sordesa des d'una mirada audioprotèsica (Calvo Prieto, 1999), d'altres pel seu punt de vista psicològic-sociològic (Moreno Rodríguez, 2002), d'altres perquè ofereixen una perspectiva íntima de les persones sordes en aspectes com l'expressió dels sentiments i els problemes per superar les barreres de comunicació (Pinedo Peydró, 1981), o la seva concepció del món (Cedillo, 2008, 2010), i d'altres perquè s'hi acosten des de l'antropologia (Zuccalà, 1997). Així

---

²¹ Els autors i les obres que s'esmenten en aquest apartat pretenen il·lustrar —de manera molt general i amb algunes pinzellades històriques— el context social amb què es troben els estudis sobre Comunitat Sorda a Catalunya en els anys d'aquesta tesi. És evident que es podien haver citat altres noms però la voluntat és emmarcar l'objecte d'estudi amb exemples (aquests o altres) que ajudin a construir el discurs que es desenvoluparà a les properes pàgines.

mateix, les biografies de sords que han destacat en la ciència, les humanitats o les arts conformen un dels focus d'interès més repetits als països d'Occident. A Espanya, en aquesta línia s'ha editat el llibre *Sordo ¡y qué!*, d'autors varis (2010), que testimonien com han aconseguit l'èxit professional, malgrat ser persones sordes.

Un altre tema recurrent, com s'ha dit, gira sobre les habilitats lectores de les persones sordes amb moltes aportacions l'última dècada: (Gutiérrez Cáceres, 2004; Valeria Herrera, 2003; Cambra i Mies, 2002), entre moltíssims altres. Sense oblidar les novetats editorials i/o tesis que hi ha hagut en la disciplina de la lingüística o de la sociolingüística que a Espanya han donat bons fruits amb treballs de gramàtica comparada (Herrero i Hervás, 2008; Herrero, 2009) o de fonologia (Gutiérrez; Carreiras, 2010). També, sobre la Comunitat Sorda com a comunitat lingüística (Gras, 2006) o sobre l'educació de l'alumnat sord bilingüe (Laborda, 1998). I, un capítol a part es mereix la sordceguesa que està generant literatura científica amb recerques molt completes des de finals del mil·lenni passat (Sánchez Casado, 1998).

Malgrat tot el dit, la relació dels sords amb els mitjans (especialment la televisió) sí que ha estat tractada per alguns teòrics —que normalment no són periodistes—, com es detallarà en el proper apartat d'aquesta recerca. Val la pena apuntar l'existència d'estudis jurídics que han posat de manifest, des de fa ja més d'una dècada, com amb la legislació ordinària espanyola els sords ja podien haver fet valer el dret a tenir una televisió accessible (Storch de Gracia, 1998). Així mateix, a través de nombroses ponències en Congressos, de comunicacions en Jornades, en articles científics i en recerques més exhaustives, els acadèmics s'han interessat per l'accessibilitat dels mitjans en general — p.e. (Utray, 2009; Díaz Cintas; Orero i Remael, 2007; Matamala i Orero, 2010) — i/o per la comprensió dels missatges televisius (Cambra; Silvestre i Leal, 2009; Jelinek Lewis i Jackson, 2001). O també, de forma més ocasional per l'aprenentatge de la lectura dels sords a partir de mitjans com els diaris i no a través dels llibres, que sí ja és molt habitual.

En els estudis sobre sords cal fer notar que, tot i les diferències metodològiques de com ha de ser l'educació dels nens sords, la comunitat científica accepta avui ja sense reserves que les llengües de signes constitueixen sistemes lingüístics altament estructurats amb una complexitat gramatical equiparable als llenguatges parlats. És, per això, que els científics que estudien com el cervell humà processa el llenguatge no solament han orientat

els seus treballs en subjectes parlants. Igualment, s'han interessat per com es processen els signes en el cervell (Hickok; Bellugi i Klima, 2001). I, fins i tot, alguns autors veuen que la Llengua de Signes és potencialment superior a la llengua oral, ja que pot servir de vehicle d'expressió per als antropoides (entre simis i homes, no només entre humans),²² com ho proven experiments fets en ximpanzés i goril·les (Watzlawick, 1981: p.155-167). Sigui dit sempre amb cautela, ja que dins l'acadèmia ningú parla amb seriositat de superioritat d'una llengua sobre una altra.²³

Dins del ric panorama general de literatura científica sobre temàtica sorda hi són subjacents dues sensibilitats que divergeixen. Per una banda, existeix una postura més tolerant, d'acceptació i respecte cap a la Llengua de Signes com a instrument d'emancipació de les persones Sordes i, per altra part, existeix una postura que és més compassiva cap als sords per la seva deficiència sensorial però que, al mateix temps, aposta sense recels per les noves tecnologies mèdiques com a via per aconseguir la integració dels membres d'aquest col·lectiu, amb grans resultats darrerament.

Es tracta d'un enfrontament que des de finals del XIX ha existit en el món Occidental: el conflicte entre els defensors de la Llengua de Signes i els oralistes monolingües. En el primer grup s'hi apleguen els usuaris i experts en les llengües de signes que han demostrat que aquests idiomes no són simples expressions mímiques o codis gestuals limitats sinó que són els vehicles naturals dels Sords per fer aflorar el seu pensament i desenvolupar-lo. En el segon grup, per contra, s'hi veuen representats sobretot metges, logopedes, i ensenyants que han cregut —menystenint de vegades la Llengua de Signes—, en la comunicació oral i en les

---

²² La ximpanzé Washoe que distingia 250 signes ASL va morir el dimarts 28 d'octubre del 2007 a l'edat de 42 anys, segons va informar a la premsa la Universitat de Washington.

²³ El que és indubtable és que les llengües de signes són més eficaces en uns contextos i les llengües orals ho són en uns altres. Els submarinistes Sords es poden comunicar, per exemple, entre ells amb signes des del fons marí, cosa impossible de fer a través de la parla humana sense un equip de ràdio. També, els Sords poden entaular una conversa a través d'un vidre insonoritzat ja que tan sols necessiten veure's les mans i la cara per poder signar. En canvi, la Llengua de Signes té altres handicaps que no té l'oralitat. És impossible comunicar-se signant amb un interlocutor que està d'esquenes o també és impossible cridar algú de lluny sense fer-ho amb la veu, sobretot si el destinatari del missatge no és visible clarament des del punt on està situat l'emissor. Des dels anys 1960-70 i des d'un punt de vista més científic, especialment d'ençà de la publicació de *Sign Language Structure* (Stokoe, 1960), els lingüistes accepten, però, que el valor comunicatiu de la Llengua de Signes pot tenir una plasticitat en alguns aspectes superior a les llengües orals. "*La parla només té una dimensió: la seva extensió en el temps; el llenguatge escrit en té dues, una maqueta en té tres; però només els signes disposen de quatre dimensions: les tres dimensions espacials accessibles al cos de qui els emet, i a més la dimensió temporal. El llenguatge de signes explota plenament les possibilitats sintàctiques a través del seu mitjà d'expressió quadridimensional.*" (Stokoe: citat per Sacks, 1996: p.111).

mesures audioprotèsiques com gairebé l'única via possible per a la imbricació del sord en una societat oient.

Avui dia les posicions ja no són, ni de bon tros, tan extremes com a finals del segle XIX quan el 1880 els mestres oralistes oients van prohibir tots els usos de la Llengua de Signes en una polèmica resolució acordada en el II Congrés Internacional sobre la Instrucció dels Sordmuts celebrat a Milà. Avui dia, ni tot és blanc ni tot és negre. Afortunadament. Hi ha més grisos i matisos que atenuen els radicalismes heretats de la història. Si que perduren, però, els prejudicis fruit d'aquests dos enfocaments distints sobre com ha de ser l'ensenyament dels nens sords, una realitat que aquesta recerca no pot perdre de vista. És, per això, que a l'hora d'analitzar els continguts informatius que tracten de la sordesa, es proposa (Fernández-Viader; Serrat, 2005) distingir entre les tres actituds següents: la *Visió Laurent Clerc* (pro-Llengua de Signes i educació bilingüe) la *Visió Alexander Graham Bell* (pro-oralisme) i la *Visió Neutral*. L'objecte d'estudi d'aquest treball cavalca entre la *Visió Clerc* —majoritària a la Gallaudet University— i la *Visió Neutral*.

La terminologia utilitzada per referir-se a aquestes tres visions sobre la sordesa (veure nomenclàtor) pren el nom de dos dels investigadors —Clerc i Bell— històricament més destacats en temes de sordesa. Tots dos dominaven la LS però la seva concepció de la vida de les persones sordes i de la seva naturalesa era ben antagònica. Mentre Bell es resistia a acceptar que les persones sordes poguessin assumir la sordesa, Clerc —que era sord— la veia com un fet natural que també pot tenir el seu vessant positiu. Adoptaven una actitud vital ben diferent. Ho subratlla Oliver Sacks:

“El concepte que Laurent Clerc té de “Déu”, de “creació” i de “naturalesa” —un concepte humil, admiratiu, afable, sense ressentiment— pot ser que estigui arrelat en la seva consciència de si mateix i dels altres sords com a éssers diferents però, això no obstant, complets. Això contrasta notablement amb la fúria entre terrible i prometeica d'Alexander Graham Bell, que considera sempre la sordesa com una estafa, com una privació i com una tragèdia, i està constantment obsessionat amb la idea de “normalitzar” els sords, de “corregir” els errors de Déu i, en general, de “millorar” la naturalesa. Clerc advoca per la riquesa cultural, per la tolerància, per la diversitat. Bell advoca per la

tecnologia, per l'enginyeria genètica, pels audiòfons, pels telèfons. Són dues actituds completament oposades, però totes dues tenen, indubtablement, un paper en el món.” (p. 179) ²⁴

En el nostre segle XXI, però, les posicions d'uns i altres no són tan absolutes ja que totes les persones sordes —siguin oralistes o signants— coincideixen en aspectes com l'ús dels dispositius mòbils per comunicar-se o en reivindicar el subtítol als mitjans audiovisuals i al cinema. A Catalunya, un exemple que il·lustra que les postures d'oralistes monolingües i sords signants no estan forçosament enfrontades podem descobrir-lo en la mentalitat oberta que manté l'Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya (Apansee), entitat que considera que la Llengua de Signes i els implants coclears no són eines que necessàriament estiguin renyides. L'explícit titular de portada “L'implant coclear: la llengua de signes suma”, juntament amb la publicació d'un seguit de reportatges i d'una editorial a la revista de l'associació acrediten que vivim temps menys visceral:

“La tecnologia auditiva, els audiòfons i els implants també milloren tècnicament i poc a poc va trobant el seu lloc. Entre tots sabem veure'n els avantatges i anem coneixent els límits. Ens permet ajustar expectatives, sovint molt bones, de vegades menors a les que semblava de primer cop d'ull. Però el que sí estem veient és que el contacte entre les famílies obre possibilitats als nens i moltes vegades veiem que els implants funcionen molt bé en nens petits i que la llengua de signes suma.” (p. 3) ²⁵

Encara resulta més eloqüent el titular d'un dels reportatges esmentats — “Implant coclear + llengua de signes: una fórmula d'èxit”— en el qual Maria González, una mare oïdora filla de sords pregons, relata que té una filla sorda amb un implant i que, al mateix temps, la seva filla es comunica amb ella en Llengua de Signes. Els dos recursos li permeten una comunicació molt més completa. La llengua signada li serveix a la seva filla de base per

---

²⁴ SACKS, Oliver. *Veig una veu. Viatge al món dels sords*. Barcelona: Proa, 1996.

²⁵ APANSCE. “Expectatives altes amb les eines necessàries” [editorial], dins *L'Espai. Revista de l'Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya*, juny del 2007.

aprendre després la llengua parlada, a mesura que sap discriminar els sons. La conclusió d'un altre reportatge adjunt amb el mateix enfocament diu el següent:

“Els nens sords necessiten les ajudes tècniques, i entre aquestes l’implant coclear, perquè faciliten l’aprenentatge i poden facilitar-los la vida. Malgrat això, les ajudes tècniques canvien al llarg dels anys, cada nou model aporta noves funcions i deixa obsolet l’anterior i de vegades no funcionen. Cap ajuda tècnica ha estat suficient per aconseguir que un nen sord deixi de ser-ho. Per tant, creiem que pot ser aventurat deixar l’educació dels nostres fills a una sola carta. Observant i compartint el temps amb totes aquestes famílies i nens i nenes sords podem afirmar que l’implant coclear i la llengua de signes són compatibles. La llengua de signes suma. Als nens que van bé, la llengua de signes els ajuda. Als nens que tenen dificultats els és imprescindible.” (p. 11) ²⁶

De testimonis així cada dia se’n troben més: Mari Serrano Aused (2010), mare d’un nen sord, aposta sense complexos tant per la Llengua de Signes com per l’implant coclear i convida la Comunitat Sorda i els defensors de l’oralisme a apropar-se a aquests dos mons sense por. D’altra banda, el programa informatiu de TVE *En llengua de signes* —que com el seu nom indica necessàriament ha de tenir una sensibilitat clara a favor de la llengua dels Sords—, també s’ha fet ressò, més d’una vegada, de les millores que suposen per a la comunicació els implants coclears. En un reportatge emès per aquest programa (28-2-2009) sobre el *Dia Internacional de l’Implant Coclear*, TVE destacava que gràcies a aquest dispositiu, els nens sords poden aprendre llengües estrangeres a més de la llengua oral materna, si bé també matisava que aquesta tècnica no és efectiva sempre en tothom.

Segurament que aquesta certa conciliació que comença a notar-se entre els usuaris de la LS i els oralistes monolingües, és fruit també dels avantatges que comporta la Societat de la Informació. En un món globalitzat en xarxa, els missatges, avenços i punts de vista cada dia són més fàcils de compartir, vinguin d’allà on vinguin, i no queden estancats en nuclis reduïts o capelletes tancades. Tant les institucions mèdiques, que tradicionalment

²⁶ LEAL, Conxita. “L’experiència d’Apansee: nens bilingües amb implant coclear”, dins *L’Espai. Revista de l’Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya*, juny del 2007.

subministraven la informació de forma vertical, com les associacions de Sords, que funcionen de forma jeràrquica, probablement es troben avui que no poden controlar tots els canals d'accés a una informació que arriba de manera horitzontal a tota la població que busca compartir experiències.

Tot i amb això, les crítiques cap a la Comunitat Sorda no s'han esborrat del tot. Especialment quan els dirigents d'algunes associacions de persones Sordes descriuen la seva sordesa des d'una perspectiva antropològica i reclamen donar a la seva diferència una empremta jurídica.²⁷ D'altra banda, tampoc les desconfiances d'una part dels sords signants cap als implants coclears (Galván, 2007) s'han acabat esvaint. Precisament, algunes enquestes fetes a la xarxa, de poca fiabilitat científica però que són un indicatiu de quin és el pensament dominant dins d'aquest grup, detecten el doble de Sords contraris a aquestes pròtesis que Sords favorables (El mundo de los sordos, 2006). Les desconfiances s'expliquen, potser també, perquè moltes persones Sordes han patit de la cultura oient els efectes nocius i la pressió de l'audisme. Com a mecanisme de defensa, sovint es tanquen en elles mateixes i reforcen la seva identitat:

“A l'escola ens prohibien fer servir la llengua de signes, ens castigaven físicament. Recordo que a classe havia de llegir els llibres de la professora i amb les mans amagades a sota del pupitre, traduir en llengua de signes el que llegia dels seus llibres per poder interioritzar el que deia.”

Aquesta breu història sintetitza més d'un segle d'història; la majoria de persones sordes poden explicar experiències educatives traumàtiques i donar referències de pràctiques repressives que no han fet més que alimentar el ressentiment entre moltes persones sordes cap a les persones oïdores; així com actituds de

---

²⁷ Un dels intel·lectuals més crítics amb aquesta línia de pensament antropològic és el Dr. José Gabriel Storch de Gracia y Asensio, professor titular de Dret Civil que també és sord. Així mateix ho va confirmar a aquesta recerca el propi Storch a través de correu electrònic enviat el 29 de març del 2010 en què també acusava un sector de la CNSE de segregar sords en un gueto lingüístic-cultural. No obstant això, Storch va negar que tinguí cap animadversió als valors culturals que transmet la Cultura Sorda matisant així la interpretació, aliena a ell, d'un article anterior (Serrat, 2009), article que ha estat la base d'aquest apartat de la tesi.

retraïment i replegament sobre elles mateixes, problemes psicològics de diversa índole i conseqüències negatives sobre la salut mental.” (p. 52) ²⁸

Però no només són raons sociològiques o històriques. Les desconfiances cap als implants també tenen la seva base científica ja que s’han documentat casos de complicacions postoperatòries en persones intervingudes: infeccions cutànies severes, desplaçament de l’imant, meningitis, quist cutani —colesteatoma—, filtració líquida cerebrospinal, mala col·locació de l’elèctrode, vertigen, otitis o paràlisi facial són conseqüències que han patit alguns sords operats. (Loundon; Blanchard; Roger; Denoyelle; Garabedian, 2010). En un estudi fet amb una mostra de 434 pacients, un 5% (24 subjectes) va patir complicacions importants després de la intervenció (op.cit).

Probablement podríem concloure que, tot i que es camina cap a la conciliació entre les diferents maneres d’entendre la sordesa, el pes de la història continua, d’alguna manera, present i condiona la construcció mediàtica que tenen les persones sordes de la seva realitat. Si les persones Sordes tenen un esperit més obert o més desconfiat cap al món oral, és possible que se sentin més o menys reflectits en els mitjans de comunicació. Més o menys allunyats de la mirada periodística que fa la premsa oral dels temes d’interès general. La percepció que tinguin els Sords de l’actualitat està, així doncs, implícitament condicionada per tots aquests factors descrits.

La càrrega heretada és feixuga i no es pot alleugerir d’un dia per l’altre. Tanmateix, hauran de ser les noves generacions de nens i adolescents sords —tant si són educats amb mètodes de suport a la comunicació oral com si opten per una educació bilingüe en Llengua de Signes— qui propiciïn aquest acostament i cicatritzin les ferides obertes. Un acostament, també entre la realitat dels sords i dels oients. Un apropament que, de fet, cada dia existeix més entre els joves. En les relacions d’amistat dels adolescents, els sords donen més importància al gènere (noi/noia) que no a la condició de sord/oient (Rom, 2009: p.289).

---

²⁸ LIÑARES, Xosé Luis. “Apuntes para una sociología de la comunidad sorda”, dins PERNAS, Elena; AMEIJERAS, Cristina. *Educación y biblioteca*, número 138, novembre-desembre 2003.

3.1.1. Persones Sordes i mitjans de comunicació: precedents en recerca

La relació de les persones sordes (i/o Sordes) amb els mitjans de comunicació amb continguts periodístics no ha estat una prioritat en la recerca dels últims anys. Fent un buidatge dels articles publicats a les revistes científiques de més prestigi en estudis sobre sords —*Journal of Deaf Studies and Deaf Education* o bé l'*American Annals of the Deaf*—²⁹ hom pot constatar que l'educació de les persones sordes, les seves capacitats en lectoescriptura, els efectes dels implants coclears, la multiculturalitat i els sords, els problemes psicològics derivats de la sordesa, la Comunitat Sorda i la seva cultura o el compliment dels drets en la legislació són qüestions que han generat molta més producció científica. No obstant això, des de la dècada dels cinquanta —primer als EUA i després a Occident en general—, l'accessibilitat dels mitjans i els seus efectes sobre les persones sordes són també línies d'estudi universitàries que cada cop van prenent més cos.

Una de les primeres recerques que relacionen el periodisme i les persones sordes, dipositada a la biblioteca de la Gallaudet University, és un treball de Gladys Forde Wood (1955). D'aleshores ençà i gràcies a una producció acadèmica notable, avui podem constatar els avenços que hi ha hagut en la percepció dels continguts dels mitjans de comunicació entre la Comunitat Sorda. Les dades científiques indiquen que les persones sordes han estat sempre, d'ençà de la seva aparició, grans consumidores tant de la televisió com dels mitjans digitals de l'actualitat, malgrat que hagin topat amb continguts inaccessibles o no prou adaptats a les seves necessitats informatives.

Fa més de quaranta anys, una altra recerca als EUA —elaborada a partir d'una enquesta a 398 estudiants—, ja revelava que un 24,1% de les persones sordes consumien més de 7 hores setmanals de tele, mentre que aquest consum televisiu entre els alumnes oients se situava, aleshores, en només un 8% (Sternberg, 1963: p.61). Segons el mateix treball

---

²⁹ En el món anglosaxó en general i en els països nòrdics d'Europa, en particular, és on probablement s'ha fet més recerca sobre sordesa i Comunitat Sorda. La major sensibilitat dels països nòrdics cap al foment i l'estudi de les llengües de signes ha estat observada en alguns treballs. Segons un estudi promogut pel *Centre For Deaf Studies* de la Universitat de Bristol (Kyle; Allsop, 1997: p.57-58) fa més de deu anys els Sords dels països nòrdics europeus ja constataren una extensió de la LS a la vida pública molt més alta que els Sords dels països del sud. En una taula del 0 al 21 (puntuació màxima), els suecs donaven 17'6 punts i els noruecs 17'4 mentre que les espanyols només 8'4 i els grecs 6'2.

referenciat, un 21,1% dels estudiants oients no miraven mai la tele i tan sols un 3% dels sords no eren gens televidents.

Amb el pas dels anys i a mesura que la televisió es va anar popularitzant de forma massiva arreu dels països desenvolupats, aquest hàbit televisiu va créixer entre les persones sordes fins a la seva extensió gairebé total. Als anys vuitanta i noranta, a Espanya, la televisió entre les persones sordes ja era quelcom absolutament quotidià, en paral·lel al mateix que passava amb la població general. Sense massa diferències. Segons l'estudi *Las personas sordas y su realidad social* (Díaz-Estébanez i altres, 1996: p.174), el 98% de les persones sordes miraven aleshores la televisió cada dia. La dada, extreta després d'entrevistar a 367 sords profunds prelocutius residents a Madrid, podria extrapolar-se a altres ciutats com Barcelona i per extensió a Catalunya, tenint present l'impacte general que ha tingut sempre el mitjà televisiu a tota la societat. Quasi el 75% dels sords tenia, aquells anys, un consum televisiu d'entre una a cinc hores diàries (Díaz-Estébanez: p.70). Un 49,9% dels sords miraven d'una a tres hores diàries la tele i un 24,3% de tres a cinc.

A finals del segle XX, però, un 55,6% de les persones sordes que miraven la tele a Espanya no feien servir cap recurs per entendre la informació auditiva i es limitaven a deduir-ne els continguts a partir de la informació visual que oferien els programes (Díaz-Estébanez: p.71). Per contra, un 37,6% s'ajudava d'un familiar que li complementava allò que sortia a la pantalla amb comentaris breus il·lustratius. Un 96,5% dels sords entrevistats a Espanya deien, l'any 1996, que hi hauria d'haver més programes adaptats.

Als EUA, per descomptat, ja fa una bona colla de decennis que la televisió està absolutament arrelada entre els sords. A inicis de la dècada dels noranta, un treball entre la Comunitat Sorda de Nebraska (Engstrom, 1991: p.70) indicava, que entre un 80 i un 90% dels Sords utilitzaven la tecnologia i els mitjans adaptats a les seves necessitats informatives. El mateix treball entenia que les persones sordes no viuen aïllades de la societat com alguns creuen, sinó que més aviat en són usuàries sofisticades dels mitjans que saben escollir entre les diferents ofertes tecnològiques per accedir a la informació, cosa que comporta implicacions importants per a la Cultura Sorda (Engstrom, 1991: p.72).

Al segle XXI, les dades de consum televisiu entre els Sords continuen sent altíssimes, tot i que cada vegada acumulen més hores, també, els nous mitjans interactius a la xarxa. El canvi qualitatiu que hi ha hagut en la percepció televisiva de les persones Sordes en el

tombant de segle és, però, molt més important que no l'increment d'hores davant de la tele, atès l'augment progressiu de la programació subtitulada. Un increment que ha anat de la mà de la recerca científica amb la publicació d'una pluja d'estudis sobre subtitulació per a les persones amb discapacitat auditiva: (Pardina, 2000; CMT, 2000; CESyA, 2004; Pereira, 2005; Contreras et al, 2008; Díaz Cintas; Orero i Remael, 2007; Downey, 2008; Utray, 2009; Matamala; Orero, 2010) , entre d'altres.³⁰

D'altra banda, i tenint en compte que la present tesi proposa una exploració comparativa entre la Comunitat Sorda catalana i la Gallaudet University de Washington, ha estat important buscar, també dins de la literatura científica, si existeixen d'altres estudis sobre accessibilitat que confrontin la realitat catalana i la nord-americana. Un precedent és una investigació que ha comparat les necessitats informatives de les persones amb discapacitat auditiva a Espanya i Puerto Rico (Malavé, 2007) amb dades que cal tenir en compte: les persones amb discapacitat auditiva a Espanya prefereixen en un 69% el subtitulat a la televisió per sobre de la Llengua de Signes que obté un 22% de preferència.

A Puerto Rico, el 56% es decanten pel subtitulat (*closed captioned*) i el 32% pels intèrprets televisius. Altres resultats obtinguts després d'enquestar a 100 persones sordes a Puerto Rico i 100 més a Madrid (tant oralistes com signants) indiquen que a l'estat nord-americà l'accés a l'actualitat és una mica millor que a Espanya. En concret, un 36% dels sords espanyols van contestar que se senten ben informats, mentre que el percentatge de porto-riquenys que van marcar la mateixa resposta va ser d'un 42%.

Atès que la nostra tesi està centrada en les persones Sordes signants (no oralistes monolingües), és important fer, aquí, un recorregut sobre la recerca en Llengua de Signes televisiva en els anys d'estudi (2005-2009) i en com les persones Sordes percebien l'actualitat en signes abans de l'apagada analògica. Són especialment oportunes les aportacions de Francisco Utray (2009) que ha investigat les expectatives que generava a les persones sordes l'arribada de la TDT a Espanya. Segons recorda Utray (2009: p.90), "la interpretació en llengua de signes es considera especialment important per als programes informatius i la programació dirigida a nens que encara no han desenvolupat la capacitat de lectura dels subtítols".

---

³⁰ L'estat de la recerca en subtitulació s'exposa en el punt 7.4 de la tesi.

Els resultats de l'estudi de percepció sobre la llengua de signes televisiva (Utray, 2009: p.202) a través de grups de discussió, apunten que les persones sordes demanden un servei d'interpretació en signes opcional (que es pugui activar i desactivar com els subtítols); igualment, que es pugui configurar la finestra de l'interpret a gust del televident amb la possibilitat de dividir la pantalla en dues parts —una per a la Llengua de Signes i l'altra per a la imatge del programa—, a més d'altres millores o bones pràctiques que tenen a veure amb la mida del professional que signa i la visualització de les seves mans.

D'altra banda, una de les veus més interessants en la recerca sobre l'accessibilitat televisiva en Llengua de Signes tanmateix és el britànic Christopher Stone que ha fet reflexions molt valuoses sobre la interpretació de les notícies en *British Sign Language*. Aquest investigador, membre del *Deafness Cognition and Language Research Centre* (DCAL), ha comparat les notícies signades per intèrprets oïdors i per sords signants destacant la importància que va adquirint la figura del *Deaf T/Is (Translator/interpreter)* (Stone, 2009). Segons aquesta anàlisi, si és una persona Sorda qui transmet les notícies a la televisió, es reforça la identitat Sorda, ja que forma part de la Comunitat Sorda i coneix, des de dins, les formes més naturals i la prosòdia genuïna de la Llengua de Signes. Stone es pregunta, però, si hi ha un veritable compromís per aconseguir l'accés a la informació amb la primera i més volguda llengua dels Sords o bé es topa amb límits institucionals ja que les televisions es limiten a complir les obligacions legals que els imposin (Stone, 2007: p.85).

Lligat amb la mateixa idea anterior, *The Centre for Deaf Studies* de Bristol va posar a sobre la taula, a finals del segle XX, les expectatives existents entre la Comunitat Sorda europea per anar introduint cada cop més la Llengua de Signes a la televisió i en d'altres professions qualificades. En una enquesta feta a 17 països de la Unió Europea, el 90% dels enquestats deien que era possible pensar que en el futur hi hauria més Llengua de Signes televisiva amb presentadors Sords i, en canvi, tan sols un 49% es mostraven esperançats que hi pogués haver Llengua de Signes a les consultes al metge (Kyle; Allsop, 1997: p.61). En aquest punt, és indispensable esmentar que Kyle i Allsop (1982) han vingut estudiant la relació dels Sords amb els mitjans de comunicació situant-la com una de les dimensions més importants en la vida d'una persona a finals del segle XX; cosa que, per descomptat, també passa al segle XXI. Els mateixos autors han reflectit la demanda existent a favor de la *Deaf*

Television i com de manera majoritària les persones Sordes prefereixen a Sords signant a la televisió abans que no a intèrprets oïdors (Allsop; Kyle, 2008: p.387).

Així mateix, la recerca sobre televisió i Sords agafa sovint un to més divulgatiu quan apareix en revistes i publicacions especialitzades de la Comunitat Sorda per reivindicar més televisió accessible. Els experts reclamen més quantitat de televisió adaptada però també més qualitat. És a dir, que els intèrprets signin de manera adequada per així estandarditzar la Llengua de Signes i comunicar amb màxima efectivitat als Sords.

*“La qualitat de la llengua de signes a la televisió ha de ser una premissa fonamental. El respecte al bon ús del nostre idioma, a la seva estructura gramatical, als seus paràmetres també resulta una qüestió clau, si és que realment es vol complir amb una funció pública i oferir, per fi, una autèntica televisió sense barreres.” (p. 3)*³¹

*“Només si tots els agents implicats hi contribueixen, els propers desenvolupaments permetran dur a terme pràctiques com les que ja es realitzen a Dinamarca —en retransmetre les notícies diàries a través d’una persona sorda en llengua de signes— Gran Bretanya o Estats Units entre d’altres. Aquest tipus d’experiències són les que asseguren realment l’accessibilitat universal i el disseny per a tots, ja que permeten que les persones usuàries de la llengua de signes també formin part de la societat en igualtat de condicions.” (p. 27)*³²

No totes les visions són, però, tan optimistes ja que la idea del *disseny per a tots* (mitjans adaptats, inclusivament) depèn sobretot de la voluntat política, tant per ampliar la programació signada com per aconseguir la subtitulació total i millorar aspectes com el temps d’exposició dels textos o la seva qualitat. Si bé els experts entenen que amb la implantació de la Televisió Digital Terrestre (TDT) no hi hauria d’haver hagut dificultats

---

³¹ CNSE. “Editorial”, dins *Faro del Silencio*, número 205 any 2005.

³² MORENO, Trinidad. “Televisión digital a la vuelta de la esquina”, dins *Faro del Silencio*, número 205, any 2005.

tecnològiques per avançar en aquest camí, els entrebancs poden venir per les reticències de les cadenes televisives.

“La incorporació d’intèrprets en llengua de signes a la programació és un argument difícil de defensar davant les diferents televisions que manifesten generalment la seva disconformitat al respecte justificant que la major part de la població és oient i al·legant qüestions estètiques.” (p. 24)³³

El comportament de l’audiència sorda (Austin, 1980) ha estat estudiat, com s’ha vist, amb metodologies quantitatives i també exploracions etnogràfiques. S’han estudiat tant els mitjans més tradicionals (la lectura de revistes o diaris per part del sords), com també la relació de les persones sordes i la Llengua de Signes amb la televisió, internet i els dispositius mòbils. En general, però, la recerca científica que es fa quan es parla d’accessibilitat i LS a la xarxa sol ser de tipus tècnic-informàtic, i no tant per veure si els sords participen de l’esfera comunicativa i de la construcció informativa-mediàtica. Com recorda Stone (2009: p.25), no s’ha donat la veu a la Comunitat Sorda per comprendre com la seva llengua s’ha de representar a la televisió, al web i en els documents públics.

Dins la línia tècnica, els estudis se centren cada cop més en valorar la usabilitat (facilitat d’ús i aprenentatge del sistema) dels webs i softwares. Ramón Voces (2010) opina que l’ús de la Llengua de Signes per fer accessibles webs amb continguts d’àudio es pot considerar “vestigial” a causa de l’elevat cost que implica contractar intèrprets i la feina de postproducció. El mateix autor (2010: p.172-173) esmenta l’*ICommunicator* i el *SignTel Interpreter* com alguns dels ginys per convertir la veu o el text en Llengua de Signes.

Els avenços informàtics possibiliten, per altra part, que tècnicament ja no sigui una quimera crear intèrprets virtuals a la televisió com el ninot dissenyat per la firma britànica Televirtual, que processa la parla i tradueix les paraules en signes, una experiència que alguns Sords veuen com una deshumanització de la LS i d’altres l’aplaudeixen. Una altra millora fruit de la recerca feta en el terreny de la informàtica, poc coneguda per la població general, són els diccionaris en signes adaptats als telèfons mòbils que va posar en marxa el *Centre for Deaf Studies* de la Universitat de Bristol. A nivell espanyol destaquen dispositius

---

³³ GÓMEZ, Begoña. “Televisión accesible para personas sordas”, dins *Afim*, número 44, any 1998.

avançats com els que ha impulsat el Centre Espanyol de Subtitulació i Audiodescripció (CESyA, 2011) a través del projecte per fer accessible a nens sords els continguts d'una classe amb mòbils, tablets, PCs i PDA, si bé depassa l'àmbit del nostre estudi.

Més a prop de casa, destaquen els projectes del Centre d'Accessibilitat i Intel·ligència Ambiental de Catalunya (CAiAC) de la Universitat Autònoma de Barcelona que a través del grup TransMedia Catalonia, liderat per la Dra. Pilar Orero, està donant molts resultats³⁴; o també a Catalunya el grup CER-Gistal, dirigit per la Dra. Núria Silvestre, que en els últims anys ha analitzat la comprensió del programes televisius subtitulats per part de les persones sordes. I amb un enfocament educatiu-social pren molta importància el grup de recerca APRELS (Desenvolupament, Ensenyament i Aprenentatge de Persones Sordes i Usuàries de Llengües de Signes), de la Universitat de Barcelona, dirigit per la Dra. Maria Pilar Fernández-Viader, tot un referent a dins la Comunitat Sorda signant a Catalunya.

3.1.2. Periodistes sords/Sords

Una recerca sobre la relació entre el periodisme i els Sords que desconsiderés el paper actiu de moltes persones sordes com a periodistes-informadors, cronistes o reporters no seria completa. Si més no en els països d'Occident, la majoria de clubs, casals o associacions de Sords han disposat històricament de mitjans de comunicació en paper (butlletins, revistes i d'altres) que potser avui s'estan adaptant al format digital (blocs, webs, portals, dispositius mòbils etc) i que continuen reflectint les notícies de les Comunitats Sordes d'arreu del món, tal i com es detallarà en propers capítols de la tesi. Però més enllà de la participació voluntarista o amateur en aquest tipus de *periodisme* en línia, hi ha sords (i Sords), que han aconseguit notorietat i èxits en l'ofici, també fora dels seus cercles més endogàmics.

Són diversos els periodistes que es poden esmentar. Karen Meyer és una periodista sorda de Chicago que en el Canal 7 de la WLS —una filial local de la ABC nord-americana— ofereix notícies sobre el món de la discapacitat amb un programa setmanal cada dijous a les

---

³⁴ En el camp de la Llengua de Signes destaquem com alguns dels últims projectes el web *signem.cat* coordinat per Cristóbal Cabeza-Cáceres i Minia Porteiro fet amb la firma *Creativa-Soluciones tecnológicas*, o bé la versió signada del *Decàleg sigues lingüísticament sostenible*.

11,30h (2009). Contractada des del 1991, ha rebut diferents premis i a part d'abordar temes de temàtica social ha fet també entrevistes a personatges de renom com el llegendari *bluesman* Ray Charles. Sempre compromesa amb els drets de les persones més desfavorides no s'hauria imaginat, quan era nena, que el seu destí professional seria la televisió: “Mai se'm va acudir que seria periodista, jo volia ser una ballarina *go-go*”, confessava en una entrevista al diari universitari *The Phoenix*. (Larsen, 2006).

Quan Karen Meyer, que és sorda signant però que també utilitza l'anglès oral, va començar a treballar a la WLS va tenir primer l'ajut d'un productor. Aviat va aprendre, però, a valer-se per si sola en tot tipus de tasques periodístiques: presentar davant de càmera, escriure l'obertura i el tancament del programa, seleccionar els temes, preparar i fer les entrevistes etc. És evident que Meyer disposa del suport d'altres professionals ja que la televisió és un treball en equip però també per garantir que tot estigui a punt en el moment de l'emissió i mentre es realitza el programa. Com diu ella mateixa (Gallaudet University, 1994), com que la televisió és oral de vegades li resulta difícil pronunciar alguna paraula però no per això es fa enrere. Amb la seva experiència vol trencar l'estereotip dels qui pensen que les persones amb discapacitat no poden treballar en els mitjans de comunicació i vol animar les persones sordes a lluitar per aconseguir els seus objectius i fer, així, que s'oblidin de la seva sordesa.

El fet de ser una persona sorda profunda de naixement no ha impedit que Karen Meyer s'hagi anat guanyant un brillant currículum (ABC-7, 2009): és la presidenta d'una consultoria especialitzada en temes de discapacitat des del 1992; el 2003 va començar a dirigir la *DePaul University's Office of Students with Disabilities* i abans ja havia treballat com a directora executiva del Centre Nacional per a l'Accés Il·limitat (NCAU), una firma que assessora les empreses a vetllar pel compliment de la llei ADA, *American with Disabilities Act*, (1990-92). Des de 1988 al 1990, va estar a l'Oficina del fiscal general de l'estat d'Illinois, com a cap adjunta de la Divisió de Defensa de les Persones amb Discapacitat i anteriorment Meyer va tenir el càrrec de coordinadora d'educació per a la salut de les persones amb discapacitat per al Departament de Salut de Chicago (1983-85) , entre d'altres responsabilitats.

Tant o més digna de menció és la biografia de Henry Kisor, periodista-sord que amb un àmplia trajectòria ha entrevistat a autors com Bernard Malamud, Tom Wolfe o William

Styron, ha escrit novel·les de misteri i va quedar, ni més ni menys, que finalista del premi Pulitzer de crítica el 1981. *Book editor* del *Chicago-Sun Times*, ja jubilat, els seus articles s'han publicat al *New York Times Book Review*, al *Los Angeles Times* i al *Washington Post*, entre d'altres. La seva vida va quedar marcada des que de petit, als tres anys i mig, va perdre completament l'oïda en patir una encefalitis i meningitis al mateix temps.

En haver quedat sord en una edat en què ja havia après a parlar fluidament, Henry Kisor va poder aprendre a llegir els llibres des de jove. No, per això, li va resultar gens fàcil. Però va lluitar per superar les adversitats i tenir una bona base lectora que li va permetre cursar estudis de periodisme i llicenciar-se a la Medill at Northwestern University a la ciutat de Evanston, on va ser professor-adjunt. Sens dubte, però, la millor manera de conèixer la seva trajectòria vital és llegint les seves memòries. (Kisor, 1990).

Un altre exemple de dona periodista és Trudy Suggs. Tot i que quan era estudiant una mestra li va dir que no tenia habilitat per escriure, Trudy Suggs va demostrar amb el temps la seva vàlua i va arribar a ser cap de redacció l'any 2000 de *Silent News* —una publicació en paper de la Comunitat Sorda nord-americana—, a més de rebre nombrosos reconeixements de la Gallaudet University i de la Comunitat Sorda nord-americana, especialment a l'estat de Minnesota on viu (Suggs, 2009).

Molt colpidor és, d'altra banda, el treball de la reportera Elizabeth Thompson que ha resumit en el seu llibre (2008) la seva experiència periodística a partir del 1998 al *Suburban News Publications (SNP)* un diari local de Columbus, a l'estat nord-americà d'Ohio. La seva pèrdua d'oïda va començar quan era una nena i va anar empitjorant en edat adulta fins arribar a la sordesa (hipoacúsia). Casada dues vegades i amb una filla, a aquesta dona lluitadora, que abans d'exercir de periodista havia fet de secretària, van diagnosticar-li esclerosi múltiple poc després del segon matrimoni.

Amb un implant coclear que més endavant li ha permès recuperar pràcticament l'audició, *Liz* és un exemple de sorda amb minúscula (no militant de la Comunitat Sorda)³⁵ que també s'ha interessat per la Llengua de Signes. Ella mateixa, que descriu com apagava els seus audiòfons per aprendre més bé l'ASL i adaptar-se a un món més visual, ha pogut

---

³⁵ Veure Nomenclàtor.

experimentar en carn pròpia la gran millora aconseguida gràcies a l'implant coclear. La classificació sociològica que fa ella dels diferents tipus de sordeses és gairebé de manual:

“ Les persones que neixen sordes i creixen tenint l’ASL com a llengua materna sovint es descriuen a si mateixes com a Sordes [amb majúscula]. Tenen una cultura rica que gira al voltant del seu idioma. Hi ha, però, altres persones que neixen sordes i no aprenen ASL; en canvi aprenen a llegir els llavis. Aquestes altres persones s’autoanomenen sordes [amb minúscula]. D’altra banda, hi ha la gent amb hipoacúsia com jo que érem oïdors i que en fer-nos grans hem anat perdent i perdent més i més audició. Nosaltres som sords, no realment Sords. Hi ha una veritable diferència. Jo vaig haver d’acceptar que hauria de sobreviure en silenci i vaig desitjar que la Comunitat Sorda m’acceptés. Vaig anhelar amb desesperació aquesta acceptació ja que em pensava que mai més no tornaria a sentir-hi (ignorava que un empelt de la còclea canviaria la meua vida en el futur). Vaig estar segura que em quedaria sorda de per vida (...). Amb el temps, però, la sordesa va deixar de fer-me por i gairebé em vaig sentir alleugerida.” (p.19)³⁶

La citació precedent ajuda a conèixer la personalitat polièdrica de Thompson que accepta bé els mitjans de suport a la comunicació oral però no, per aquesta raó, rebutja la comunicació signada. Dins de la terminologia emprada en aquesta tesi podríem, doncs, enquadrar Thompson dins l’anomenada *Visió Neutral* (veure nomenclàtor). En un altre passatge, la defensa que fa Thompson de la Llengua de Signes com a eina comunicativa no excloent és, tanmateix, més clara. En concret, explica el que va representar per a ella l’aprenentatge de l’idioma dels Sords nord-americans: “l’ASL (*American Sign Language*) va ser una addició nova per a mi de la llista d’instruments totals de comunicació.” (Thompson, 2008: p.126).

Poc o molt, els Sords i sords que treballen com a periodistes —si més no quan conreen el gènere de l’opinió— fan referències als desafiaments que els suposa la seva condició de

³⁶ THOMPSON, Elizabeth. *Day by day. The Chronicles of a Hard of Hearing Reporter*. Washington: Gallaudet University Press, 2008. (En l’original no hi apareix res entre claudàtors, però en la traducció s’ha escrit [en majúscula] o [en minúscula] per fer la citació més entenedora).

persones amb alguna *limitació*. Però en el periodisme més informatiu, quan el contacte amb tot tipus de fonts personals és imprescindible, aquests reptes ja no són tan sols el pretext per escriure una columna d'opinió o un article de fons més o menys emotiu-reivindicatiu. La necessitat de concertar i realitzar entrevistes esdevé un deure professional ineludible si es vol reeixir en les tasques periodístiques informatives. En aquests casos, són necessaris els intèrprets, els ginys electrònics/informàtics o altres mecanismes sofisticats per descodificar els discursos dels entrevistats. Per poder fer reporterisme, Thompson disposava d'un ordinador portàtil adaptat que ella anomenava *babyputer* una eina d'ajut molt útil mentre llegia els llavis dels seus interlocutors.

Les ajudes tècniques o humanes són importants. Ara bé, és obvi que ningú pot pretendre que l'ajuda tècnica, tota sola, acabi fent la feina a l'entrevistador. Una feina que obliga a combinar altes dosis d'esforç, talent i experiència. En aquest sentit, són admirables les persones sordes o amb hipoacúsia amb bon esperit periodístic —amb criteri, sentit de la notícia, curiositat i capacitat d'observació— que afronten les entrevistes superant l'entrebanc de la sordesa. *Liz* Thompson relata com, en l'exercici de la professió periodística, ha intentat de descobrir aquelles històries que totes les persones portem a dins. Lluny de sentir-se acomplexada, *Liz* vivia les seves entrevistes amb un sentiment encomiable de plena llibertat.

“Quan estava entrevistant un càrrec públic, per un moment em vaig sentir com una papallona. Vaig pensar en la meva feina i vaig comprendre el sentiment que deu tenir la papallona quan deixa el seu capoll i estén les seves ales per volar cap a la llibertat. Va ser un pensament profund. Vaig adonar-me que sentia la mateixa llibertat. Em sentia deslligada i lliure per adorar desvergonyida la vida i per poder fer allò que estimo: trobar-me amb persones, conèixer-les i després escriure.” (p. 169) ³⁷

Així doncs, la *Liz*-reportera —tant abans com després de recuperar parcialment l'oïda— és una enamorada de la feina periodística: sent passió per contactar amb persones que tenen

---

³⁷ THOMPSON, Elizabeth. *Day by day. The Chronicles of a Hard of Hearing Reporter*. Washington: Gallaudet University Press, 2008.

coses interessants a dir i s'acosta als tresors de les seves vides. Elizabeth es deixa anar buscant un diàleg pur i sincer, gairebé d'ànima a ànima:

“Crec en l'escriptura que neix del cor ja que és de l'única manera que sé escriure. Dono gràcies a Déu que el 'Suburban News Publications' m'hagi permès aprendre a ser periodista. (...) Seria negligent per part meva si, d'altra banda, no donés les gràcies a les moltes persones que han compartit les seves vides amb mi durant les entrevistes. He vist llàgrimes i riallades, tristesa, plors, remordiments, alegries i èxits. Mai oblidaré tants moments bons, pel contingut mateix de les entrevistes o per les sorpreses que inevitablement s'hi produïen. He tractat temes de música, d'art, temes que són grans històries i d'altres que estan plens de records i d'emocions.” (p. 160)³⁸

S'han escrit moltíssims llibres sobre sords que han destacat en les humanitats, en la ciència i en carreres professionals. Fora dels EUA, però, la dispersió de la documentació i de la bibliografia existent fa molt difícil d'escriure amb rigor una llista exhaustiva d'aquells periodistes sords que més han excel·lit, sobretot perquè tampoc estan agrupats dins de cap associació que els representi ja que la majoria treballen com a *freelancers* o en feines poc reconegudes. L'organització *Disabled Journalists of America* no tenia constància al febrer de l'any 1991 que hi hagués cap sord amb una feina fixa-estable en un diari, revista, ràdio o televisió (Haller, 1991: p.128).

Tenint present, a més, que tota elecció sempre té un punt d'arbitrarietat inevitable, en aquesta investigació s'entén que és més oportú fer un petit recull que sigui exemplificador d'alguns (comptats) periodistes-sords malgrat que la tria, com totes, pugui presentar buits. Així, els quatre noms esmenats en les pàgines anteriors de persones sordes que han sobresortit en el terreny del periodisme, així com alguns altres que s'esmenten tot seguit, serveixen per il·lustrar com els sords i les persones amb deficiència auditiva han arribat a superar els obstacles comunicatius que implica endinsar-se en aquesta professió.

Al capdavall, els quatre noms són força representatius d'aquesta realitat als EUA i, sobretot, reforcen un fet incontrovertible: les persones sordes poder ser capaces d'exercir

---

³⁸ THOMPSON, Elizabeth. La mateixa obra que en l'anterior citació.

amb competència tant el periodisme escrit més clàssic, com el periodisme més innovador que es fa avui a la xarxa d'internet. Sense oblidar, com s'ha dit, el periodisme televisiu, àmbit en què destaca, també als EUA i entre d'altres, la periodista sorda Cynthia Saltzman.

El talent comunicatiu de moltes persones amb sordesa s'ha posat de relleu en el terreny literari i en l'estrictament periodístic des del segle XIX fins avui als EUA i a Europa. Podríem remuntar-nos dos segles enrere amb noms com Laura C. Redden Searing (1839-1923), que va escriure als diaris *St. Louis Republican* i al *The New York Times*; o bé destacar Edmund Booth, que l'any 1855 va ser *editor* del diari abolicionista *Anamosa Eureka* (Lang, 2004). Però, sense necessitat de creuar l'Atlàntic, en aquesta tesi centrarem l'anàlisi en l'actualitat i aprofundirem –com es veurà en propers capítols–, en el periodisme que fan avui en mitjans professionals, a Catalunya i a Espanya, persones sordes com Paloma Soroa a TVE. I, en mitjans no professionals de la Comunitat Sorda catalana persones Sordes com Albert R. Casellas (Webvisual), Antonio Martínez (*DifuSord*)³⁹ i Guillem Carles (*SordPress*), l'únic periodista Sord col·legiat a Catalunya en els anys que està acotada aquesta recerca.

Guillem Carles és un periodista acreditat al Parlament de Catalunya i al govern català que assisteix amb assiduitat a les rodes de premsa del Consell Executiu de la Generalitat. Per la singularitat que representen els magazins (trobades-conferències amb Sords) que organitza Carles per informar amb signes la Comunitat Sorda catalana, el seu treball periodístic es desenvolupa en un altre apartat de la tesi.

Nascut a Masdenverge (Montsià) el 17 d'octubre del 1946, Guillem Carles es va quedar sord als 3 anys quan ja havia adquirit la parla en llengua catalana. Als 7 anys va anar a una escola per a nens sords (la Casa de la Caritat de la Diputació de Barcelona) i també va viure de nen a l'Institut Català de Sordmuts de Barcelona (internat) on va aprendre a dominar la LSC. Tot i treballar de mecànic dentista, la vocació real de Carles és el periodisme i, per això, sempre que pot organitza activitats informatives per a la Comunitat Sorda. Entre d'altres personalitats, ha entrevistat Pasqual Maragall i ha participat en reportatges de diferents televisions europees.

---

³⁹ En els anys d'aquesta recerca Antonio Martínez era el màxim responsable de *DifuSord*. Des del 10 d'abril del 2010 Antonio Martínez és el president de la Fesoca.

Guillem Carles va proposar, a l'abril del 2009, la creació d'una agència de notícies europea (*European Agency for the Deaf News*) que impulsés un canal de TV multicultural, per a l'intercanvi d'informació i notícies destinades als països i estats membres de la Unió Europea amb la intenció d'aportar una nova riquesa a la circulació d'idees i continguts en Llengua de Signes (SordPress, 2009). Va ser dins el Simposi Internacional *Echo Magazine* amb motiu del seu centenari. Hi van assistir diferents periodistes sords de mitjans com *Journal* (Bèlgica), *Fais-moi signe* (Suïssa), *British Deaf News* (Gran Bretanya), *La Settimana del Sordo* (Itàlia) *Voir Dire* (Canadà) o *Faro del Silencio* (Espanya).

En aquest sentit, Carles reivindica que siguin preferentment les persones Sordes i no els intèrprets qui difonguin notícies en LS per televisió ja que és innecessària la figura d'un intermediari:

*“Penso que hauria d'existir un comitè d'ètica que vetllés per tal que les televisions incorporessin periodistes Sords. És una qüestió de sensibilitat, per no fer un ús prestat de la Llengua de Signes.”*⁴⁰

La consciència de Carles pel periodisme Sord i per la LSC és molt alta. El fet de ser originari d'una família catalano-parlant va suposar-li que de nen, durant la dictadura franquista, patís una doble persecució: d'una banda, per ser Sord signant i, de l'altra, per haver après abans la llengua catalana oral que no la castellana.⁴¹ Tot i que Guillem Carles escriu més en castellà que no en català ja que la seva educació únicament va ser en idioma espanyol, la defensa que fa dels trets diferencials dels catalans és aferrissada. Té molt present els durs records de nen quan l'escola franquista no acceptava el plurilingüisme:

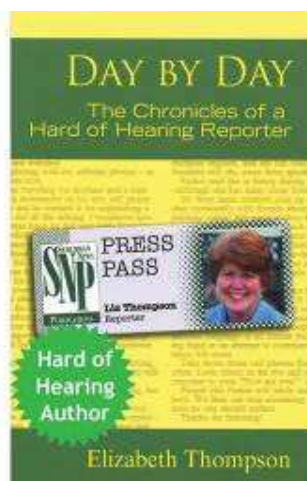
---

⁴⁰ Intervenció espontània de Guillem Carles en l'apartat de prec i preguntes després de la ponència de Jordi Serrat “La televisió en Llengua de Signes. Reflexions a partir de l'experiència a la Gallaudet University”, dins les Jornades Internacionals Arels'10, *Estat actual de la recerca en Llengua de Signes*, celebrades a Barcelona el 25 i 26 de març del 2010. Font: Observació pròpia.

⁴¹ La repressió franquista cap a la LSC com a llengua diferenciada de la LSE no està documentada entre altres raons perquè fins als anys 60 la consciència que les LS són llengües completes equiparables a les llengües orals era molt minsa o inexistent. En la II Jornada de Política Lingüística de la LSC organitzada per la Llar de Persones Sordes de Lleida el 12 i 13 de febrer del 2010, el coordinador de la Plataforma pels drets lingüístics i culturals dels usuaris de la Llengua de Signes Catalana, *LSC Ara!*, Josep Maria Segimon, va explicar irònicament l'anècdota que de nen va aprendre a escriure en castellà ja que el català estava prohibit però que, en canvi, es podia expressar lliurement en LSC ja que els franquistes no sabien res de la diferència LSE-LSC. Font: Observació pròpia.

“Vaig arribar a aquesta escola quan tenia 7 anys [casa de la Caritat de la Diputació de Barcelona, secció sords]. En aquell moment jo parlava català. A classe, per referir-se a la paraula ‘taula’, la mestra deia ‘mesa’. Jo contestava: ‘No, no. Això és una, taula’. Aleshores, ella em renyava i tornava a dir ‘silla’, però jo insistia amb el mot ‘cadira’. Fins que, plas!, em va clavar una bufetada i va dir: ‘No, no. Aquí no ho diem així! Aquí hem de dir ‘silla’. I ho va lletrejar: s-i-l-l-a.. La veritat és que jo no entenia res del que passava. Si deia ‘llum’ em deien que havia de dir ‘luz’ i també em queia una bufada. Era incomprendible! Fins que un dia, quan tenia 8 anys i ja no podia més, vaig agafar un tros de guix i vaig escriure a la pissarra que Franco era un idiota”.⁴²

El testimoni de Guillem Carles forma part de la llarga llista d’episodis repressius que han sofert els membres de la Comunitat Sorda i de les comunitats lingüístiques minoritàries arreu del món. Una repressió que converteix en més meritori l’exercici del periodisme que realitzen els Sords tant si el desenvolupen de forma professional com si el practiquen de manera amateur i voluntariosa. Un periodisme que té també una funció divulgativa des del moment que dóna a conèixer —com va fer France 5 TV fent d’altaveu dels records de Guillem Carles— les especificitats del col·lectiu Sord i que en el documental referenciat —*Catalans avant tout!* (Cunillera, 2009)—, retrata bé el llegat històric de la Comunitat Sorda catalana.

Figura 3.1. Portada del llibre d’Elizabeth Thompson, 2008. Font: Gallaudet University Press.

⁴² Opinió expressada per Guillem Carles dins el programa de France 5 *L’oeil et la main* (Cunillera, 2009).

Figura 3.2. La periodista sorda Karen Meyer, l'any 1994. Font: Deaf Mosaic-Gallaudet University.

Figura 3.3. La periodista sorda Karen Meyer, l'any 2011. Font: ABC-7 News (WLS TV Chicago).

3.1.3. Societat de la Informació: més identitat Sorda

La Societat de la Informació ha obert possibilitats infinites de comunicació a les persones sordes tant per les millores tecnològiques que comporta com pel fet que la informació circula de forma transversal per les xarxes socials.. Només a través de la connexió a internet qualsevol sord, visqui en una metròpoli o en un entorn rural aïllat, pot accedir a moltíssima informació a la xarxa i contactar amb persones amb qui compartir les seves inquietuds, sense necessitat d'haver de desplaçar-se a institucions o entitats que sovint poden estar allunyades del lloc geogràfic on resideixi. Aquest fet és especialment important per a les persones Sordes, ja que amb els dispositius mòbils, els xats o les videoconferències contacten amb molta més assiduitat amb altres persones amb la Llengua de Signes, a més de la informació escrita.

Fins fa poques dècades, el telèfon tradicional estava limitat a la veu. En conseqüència les persones Sordes només podien fer servir la LS en les relacions interpersonals cara-a-cara o, com a màxim (però era poc usual per poc pràctic), en enregistraments en vídeo que únicament garantien la comunicació unidireccional en diferit. Des de finals del XX i en el segle XXI, però, la situació ha canviat radicalment. És indiscutible que el fet de no haver de compartir un mateix espai físic per interactuar fa que les persones Sordes se sentin i estiguin ara molt menys aïllades.

Els correus electrònics, les xarxes socials com el *Facebook* o el *Twitter*, el popular programa de missatgeria instantània *Messenger*, el *Camfrog* —que permet els xats per vídeo i per tant en Llengua de Signes—, les videotrucades, els telèfons mòbils d'última generació, els iPhones, la descàrrega de vídeos amb eines com el *YouTube* o tots els recursos dels ciberespai —els *web cams*, els webs, els blocs i els vlocs— han revolucionat el món de les persones Sordes tant o més que a la societat en general.

A diferència dels altres invents audiovisuals del segle XX (ràdio i televisió) que sempre els han resultat totalment o parcialment inaccessibles, els nous instruments tecnològics de l'era digital trenquen moltes barreres comunicatives, entre altres raons perquè fan possible que l'usuari creï el seu menú a la carta i pugui informar-se seguint el camí que vulgui. I, només en el terreny estrictament visual (escriptura i imatges), aquest camí ja abasta un

univers immens. Gràcies a internet, al correu electrònic i a les millores que suposa la Societat de la Informació, els sords cada dia utilitzen més l'escriptura com a mitjà d'intercomunicació. Un fet que ha anat creixent cada dia, i que ja s'observava de manera claríssima, l'any 2005, als inicis d'aquest treball:

*“Avui dia [any 2005] tots els nens Sords disposen de fax, internet i Messenger a casa. És veritat que molts d'ells (els qui tenen mala lectoescriptura) escriuen molt malament, ja que ho fan com si s'expressessin ‘en indi’, Però així i tot fan servir les noves tecnologies. Tots les fan servir. És com els missatges de mòbil. Ara els sords escriuen i això ja és un gran canvi. Han passat de no necessitar l'escriptura a necessitar-la. Els sords progressen. El Messenger els va molt bé perquè els obliga a llegir i escriure.”*⁴³

Dos anys més tard un estudi de la Fundació Vodafone España (2007) arribava a la mateixa conclusió:

“Els grans avenços experimentats els últims anys per les tecnologies de la informació i les comunicacions han suposat una vertadera revolució per a la vida de les persones sordes, en allò que fa referència a la seva capacitat de comunicació i relació social. Així, els sords han passat de la utilització del telèfon fix, amb un recolzament personal incòmode per a tots els participants en la comunicació, a la disponibilitat de múltiples mitjans bastant accessibles que els doten d'una gran capacitat d'autonomia.” (p. 83)⁴⁴

L'evolució que han viscut les persones sordes ha estat gradual en consonància amb el camí imparable que segueix la tècnica i que s'ha accelerat des de finals del segle XX. Així, en una primera fase les persones sordes depenien dels seus familiars per poder parlar per telèfon, després van disposar d'un servei d'intermediació que els tradueix els missatges fins

---

⁴³ Entrevista personal a Conxita Leal, presidenta d'Apanse (Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya), l'any 2005. Entrevista feta per aquest investigador el 16 de setembre del 2005 a Valladolid.

⁴⁴ FUNDACIÓN VODAFONE ESPAÑA. *Tic y dependencia. Estudio de opinión*. Madrid: Vodafone, 2007.

arribar a l'autonomia pràcticament total en la situació d'avui amb internet o per exemple amb el telèfon mòbil model *Black Berry* —un dels primers en popularitzar-se— o d'altres *smartphones*, que permeten l'enviament de tota mena de missatges amb gran agilitat i moltes aplicacions innovadores.

Estadi 1	Telèfon fix
	Dependència familiar
Estadi 2	Telèfon DTS, fax
	Primera liberalització en poder comunicar-se mitjançant text
Estadi 3	Sistema d'intermediació
	Forta evolució en poder posar-se en contacte amb altres comunicants
Estadi 4	Mòbil
	Comunicació amb text individual des de qualsevol lloc
Estadi 5	Internet, videotelèfon
	Messenger, web cam, xarxes socials, blocs. Comunicació amb imatge i text
Estadi 6	Convergència digital
	Tot circula per la xarxa i a la carta de l'usuari.

Taula 3.1. Evolució dels mitjans de comunicació utilitzats per les persones sordes. Font: Gràfic inspirat en el treball *Tic y dependència*. (Fundació Vodafone, 2007)

La importància de les noves tecnologies a la vida comunicativa de les persones Sordes és, sense embuts, un fet tan indiscutiblement rellevant en els anys d'aquest estudi, que no és gens estrany que hagi estat debatut en els principals fòrums de la Comunitat Sorda. Així va ser durant el XV Congrés Mundial de la Federació Mundial de Persones Sordes (WFD) celebrat a Madrid al juliol del 2007 amb intervencions de ponents com Antti Raike (*World Federation of the Deaf*) que també van ser recollides per la premsa general:

“Fa deu anys, si es trucava per telèfon o al timbre d'una casa d'un sord existien unes bombetes de diferents colors connectades a aquests aparells que s'encenien en cada cas, ja que aquesta era l'única manera que tenia un sord de detectar el so. Però en l'actualitat, els mòbils de tercera generació, internet, els

videotelèfons i els videoporters han afavorit bastant la integració social de les persones sordes. Antti Raike, cineasta i primera persona sorda que es va graduar a la Universitat de Hèlsinki, va destacar la importància de les noves tecnologies en àrees com 'l'educació, la cultura i la comunicació, i la capacitat per afavorir la participació social de les persones sordes'. En l'actualitat les persones joves es poden comunicar a distància mitjançant correus electrònics, SMS i la missatgeria instantània com el Messenger. Però, sens dubte, existeix un producte, en principi destinat per al col·lectiu sord que acabarà entrant també en el mercat oient, es tracta del telèfon amb text. Segons Raymond Kruyer, representant d'una empresa holandesa que es dedica a aquest tipus d'aparells, 'la telefonia silenciosa té el potencial de convertir-se en estàndard per a la comunicació amb text conversacional per al món sord i oïdor'.⁴⁵

El fet que els Sords hagin anat per davant, fins i tot dels oients, en l'ús que fan dels nous avenços tecnològics ja és prou revelador de les conseqüències i transformacions de la nova societat en malla. L'impacte dels nous —o ja no tan nous— instruments tecnològics no té aturador i no solament a nivell comunicatiu individual de cadascú. A nivell col·lectiu, les noves tecnologies estan convertint-se en una eina vertebradora per teixir nous lligams o per reforçar la seva identitat.

L'ús dels SMS, els dispositius mòbils, els correus electrònics, el fax, les xarxes socials, la navegació web o les eines de cerca a la xarxa i dels ordinadors per part de les persones sordes és un tema de progressiu interès científic durant els últims anys: (Power; Power i Horstmanshof, 2007; Fels; Richards; Hardman i Lee, 2006; Power, 2006; Smith, 2006; Fajardo; Parra i Cañas, 2010; Pilling i Barrett, 2007), entre d'altres.

Un altre estudi fet per investigadors de la Universitat del País Basc amb 9 alumnes sords d'ESO del col·legi Aransgui de Bergara constata a inicis d'aquest segle XXI que els estudiants, ja aleshores, eren competents en informàtica i tenien bons coneixements d'internet, ja que havien “adquirit una formació bàsica per ser usuaris funcionals normals.” (Amondarain; Correa, 2002). El problema detectat en algun alumne no era per manca

⁴⁵ SIETEIGLESIAS, Esther S. “Los sordos se hacen oír”, dins *La Razón*, 22.7.2007.

d'agilitat en l'aspecte mecànic de les màquines o dels ordinadors, sinó de falta d'alfabetització o de comprensió de la llengua escrita.

La recerca en aquest camp dóna fe de la importància que adquireix aquesta realitat. Per alguns, però, les noves tecnologies, a més de tenir una incidència clara sobre la cultura Sorda estan expandint així mateix la identitat del col·lectiu. (Ortiz, 2009). Sens dubte, un tema que donaria per a una àmplia investigació, però que només apuntem en aquest capítol de la tesi, per no desviar-nos del nostre objecte d'estudi.

3.1.3.1. La identitat virtual incipient

El sentir identitari amb què una part de les persones sordes (els Sords signants defensors de la Causa Sorda) cohesionen el seu col·lectiu ha fet vessar rius de tinta en articles, comunicacions i llibres. Es tracta d'un tema inesgotable que actualment torna a aflorar amb força gràcies a l'era digital. Des del moment que les persones Sordes interactuen a la xarxa, prenen més consciència de les potencialitats de la seva dimensió comunicativa: en certa manera, la Societat de la Informació provoca que el Sord se senti menys sol i que alguns vegin com a menys utòpica la construcció d'un territori virtual en el qual les persones Sordes s'expressen lliurement projectant la seva identitat. En aquest sentit, internet ajuda a crear una nova identitat virtual que fa possible que ciutadans que viuen en llocs físics ben diferents s'uneixin i superin les barreres de comunicació.

La idea de la persona Sorda autosuficient que no depèn de la societat oral i que se'n pot sortir bé en tots els àmbits de la vida és més fàcil de defensar a internet: cada internauta es pot crear un entorn a la seva mida, segons les seves necessitats i inquietuds. El somni de viure en un espai del tot adaptat a la Llengua de Signes on hom s'hi pugui desenvolupar, sense sentir-se ni perseguit ni estigmatitzat ni mirat de reüll, adquireix més força a la xarxa. Es tracta d'un sentiment identitari molt potent i arrelat que s'ha comparat amb el sentiment nacional que expressen grups ètnics, culturals o religiosos com els jueus.

El símil Sords-jueus (Sacks, 1996) potser és exagerat però s'explica per almenys dos paral·lelismes. En primer lloc, perquè els Sords, igual que els jueus, viuen dispersos pel món i, en segon lloc, perquè ambdós grups humans estan cohesionats per un ideal. *La terra*

promesa de les persones Sordes seria, en certa manera, un nou espai (en aquest cas internet) on s’hi senten o s’hi poden sentir plenament emancipats.

“*Els mateixos sords han tingut, de tant en tant, impulsos separatistes o ‘sionistes’. El 1831, Edmund Booth va proposar la creació d’un municipi o comunitat de sords, i John James Flournoy, el 1856, la fundació d’un estat de sords a l’oest dels Estats Units. En l’àmbit de la fantasia, aquesta idea encara persisteix. Així, per exemple, Lyson C. Sulla, el protagonista sord d’Islay’, somia arribar a ser governador d’Islay i convertir-lo en un estat ‘de i per a’ sords.*” (p. 48)⁴⁶

Continuant amb la mateixa metàfora hiperbòlica podríem dir, exagerant una mica, que les persones Sordes a poc a poc ja estan construint la *seva terra promesa* a la *blogoesfera Sorda*. Cada dia hi ha més webs i vlocs⁴⁷ on és imprescindible ser competent en Llengua de Signes per poder capbussar-s’hi. Cada dia neixen més projectes que juguen amb la il·lusió-real d’un *territori Sord*. És el cas, per exemple, del portal *Ciudad Sorda Virtual, la primera comunidad virtual para personas sordas*⁴⁸, impulsat pel departament de noves tecnologies de la Confederació Estatal de Persones Sordes d’Espanya (CNSE). En aquest lloc web, els Sords es passegen per les places i carrers d’un municipi imaginari ben ajustat a les seves necessitats. Es tracta d’una iniciativa dins del projecte *Red Sorda* (Fundació CNSE, 2007).

Tampoc és casual que un dels principals webs de referència de la Comunitat Sorda mundial sigui el *Deaf Nation*, que molts teòrics parlin del *Deaf-World* i que en moltíssimes ocasions es faci servir l’adjectiu *Sord* en majúscula per referir-se a un territori o a una característica més cultural que no física de les persones Sordes. Existeixen, per exemple, els *Deaflympics* (Jocs Olímpics per a Sords); però a diferència dels Paralímpics —en el quals els atletes s’inscriuen en aquesta competició potser només perquè tenen unes limitacions físiques i perquè no poden competir al mateix nivell que els altres atletes—, els Sords

⁴⁶ SACKS, Oliver. *Veig una veu. Viatge al món dels sords*. Barcelona: Proa, 1996.

⁴⁷ Moltes persones Sordes escriuen *vloc* amb *v* per emfatitzar el caràcter visual del bloc.

⁴⁸ FUNDACIÓ CNSE. *Ciudad Sorda Virtual. La primera comunidad virtual para personas sordas* [en línia]. <<http://www.ciudadesorda.org>> [consulta: 30.7.2007]

s'agrupen, també, per altres raons culturals o identitàries, tot i que tampoc es puguin descartar completament les raons físiques.⁴⁹

L'anhel de disposar d'un *territori Sord* —sigui esportiu, cultural, social o polític— es vigoritza a la xarxa. No es tracta, però, de cap invent nacionalista que neixi del no res o que sorgeixi només al segle XXI com a resultat de l'aplicació de les noves tecnologies. Malgrat que, de vegades, aquesta reivindicació s'ha plantejat de forma il·lusòria o com una utopia, al llarg de la història de la humanitat en alguns llocs del planeta el mite ha esdevingut realitat; també als segles XX i XXI.

A l'illa de Martha's Vineyard, a la costa est dels EUA fins a l'any 1952, la majoria dels seus habitants tenien una sordesa hereditària que provocava que tant els Sords com els oients que hi vivien *parlessin* en Llengua de Signes⁵⁰. També, com documenta Sacks (1996: p.49) hi ha hagut i hi ha altres comunitats aïllades amb una incidència elevada de sordesa “amb unes actituds socials excepcionalment favorables respecte als sords i al seu llenguatge”, com és el cas de la població de l'illa Providence al Carib o un poble al Yukatan de 400 habitants, dels quals catorze eren sords i tot el poble utilitzava la Llengua de Signes per comunicar-s'hi.

Actualment, a l'Índia, el poble de Dhadkaie està considerat *un poble Sord* ja que hi viuen unes 100 persones Sordes (DifuSord, 2006a). D'altra banda, en els anys d'aquesta recerca, un grup de sords nord-americans ha treballat a l'Estat de Dakota del Sud en un projecte per fundar una ciutat de persones signants on la llengua dominant sigui l'ASL (*American Sign Language*). El projecte, liderat pel Sord Marvin Miller, va tenir al seu moment un fort ressò mediàtic (Davey, 2005) i fins i tot els seus promotors van obrir una llista d'espera de famílies que van demanar d'apuntar-se com a primers habitants a l'assentament. Al final, el projecte —batejat com *Laurent City*— se'n va anar en orris.

---

⁴⁹ Les raons de les persones Sordes per fer competicions esportives sense els oients són diverses. En una cursa d'atletisme, per exemple, un atleta sord no pot sentir el tret de sortida i necessita d'un senyal lluminós. També hi ha elements d'equilibri o d'orientació que varien en les persones que no reben estímuls auditius i que representen un desavantatge respecte als oïdors.

⁵⁰ Les característiques de la comunitat signant de Martha's Vineyard encara s'estudien aquest segle XXI i el mateix passa amb petites comunitats localitzades a Mèxic, Bali, Israel i Ghana en les quals la Llengua de Signes és l'idioma de comunicació majoritari. Alguns investigadors han començat un procés de sintetització i teorització sobre els patrons socials d'aquestes comunitats que des de l'òptica de moltes persones Sordes esdevenen un entorn ideal o utòpic. (Kusters, 2009).

El tema de la identitat Sorda és una qüestió intel·lectualment controvertida quan es defineix la Comunitat Sorda en termes de minoria ètnica. Un dels investigadors que defensa, sense embuts, el caràcter ètnic de la Comunitat Sorda és Harlan Lane recordant que les persones Sordes no se senten discapacitades i que les solucions mèdiques que ofereix el sector de la discapacitat no resolen els problemes reals i generen malentesos (Lane, 2005). Amb més matisos, Marchesi (1998: p.173-174), recorda que hi ha persones sordes que accepten i volen un assimilació completa amb els oients (normalment perquè les seves pèrdues auditives són moderades o son persones sordes post locutives), n'hi ha que tenen una identitat dual i finalment els qui s'autoreivindiquen com a persones Sordes, en el sentit màxim del mot, i volen viure orientats molt especialment cap a aquesta comunitat.

En l'últim grup poden donar-s'hi postures diverses, unes més moderades i d'altres més extremes que han arribat a teoritzar, fins i tot, sobre l'existència de la Raça Sorda (*sic*). Així ho il·lustra el diàleg entre una nena Sorda, filla de Sords, i una nena Sorda, filla d'oients, en presència del seu pare oient. És una vivència prou il·lustrativa del descrit (Laborit, 1995):

“Una nena sorda es va posar a parlar de la sordesa com d’una minoria racial. Els seus pares són sords; té deu generacions de sords que la precedeixen; no hi ha cap persona que hi senti a la seva família. Ella concep, doncs, la sordesa com una raça a part. El meu pare es va posar furiós. Estava sorprès; no podia acceptar el terme. Era la primera vegada que el veia tan enrabiat.

—¿què vol dir amb la paraula raça?, ¿que tornem al feixisme? ¿és que voleu reivindicar també la raça ària?, ¿qui sóc jo respecte a la meva filla?, ¿voleu dir que sóc d’una raça diferent de la meva filla?. Som de la mateixa raça!

Vaig intervenir per dir-li a aquesta jove:

—La paraula raça no em sembla en absolut adequada per a la comunitat de sords.

—Però... per què el teu pare s’ha enfurismat?

— *Escolta'm. L'esperma que m'ha donat la vida és el seu. No ve d'un sord. No és un sord qui m'ha donat la vida; és un oient. La sordesa no té res a veure amb la raça!*” (p. 172) ⁵¹

Un altre cas de radicalitat en la manera d'entendre la identitat Sorda va transcendir el 2002 a l'opinió pública general, quan dues lesbianes sordes de Washington — Sharon Duchesneau i Candy McCullough — van inseminar-se amb un tractament de fertilització *in vitro* que els assegurés que tindrien un fill amb sordesa. Un fill amb la mateixa identitat que elles. El rebuig, lògicament, va ser amplíssim però també cal dir que la notícia es va descontextualitzar una mica ja que es va presentar mediàticament com si tots les persones Sordes sense excepció actuessin així.

A la premsa *on line*, aquest cas de *nadó de disseny a la carta* va suscitar tota mena de fòrums que insultaven les dues lesbianes pel seu acte “horrible, propi de pertorbats”. Per extensió, algunes informacions van qüestionar, arran d'aquests fets i sense que vingués a tomb, el comportament ètic d'altres grups minoritaris. Per exemple, els nans. Així, el doctor Richard Nicholson assegurava en una informació recollida per *Abc* “haver sentit” que hi ha parelles de nans que insisteixen en tenir descendència de fills nans, o bé que hi ha dones sordes embarassades que avorten els seus fills si porten un fetus “normal” i no sord com elles (Rodríguez, 2002). Coincidint amb aquests fets, *El País* va publicar un altre reportatge que relacionava la consciència de grup dels Sords amb el desig de determinades mares Sordes de tenir fills amb sordesa (Alcaide, 2002):

“El dia que Gemma García va saber que el seu fill seria sord, la sorpresa més gran se la va endur el seu metge. ‘Jo em vaig posar contentíssima’, recorda expressant-se en llengua de signes. ‘Ja quan estava embarassada tenia il·lusió per tenir un fill sord, perquè sóc sorda i la meva família també ho és. El meu marit tenia dubtes perquè en la seva família hi ha persones que hi senten però jo volia que el meu fill fos com nosaltres.” ⁵²

---

⁵¹ LABORIT, Emmanuelle. *El grito de la gaviota*. Barcelona: Seix Barral, 1995.

⁵² ALCAIDE, Soledad. “Los sordos defienden su silencio”, dins *El País*, 14.4.2002.

Més enllà de casos concrets, la polèmica sobre la selecció embrionària —tant per tenir fills sords com per evitar de tenir-los, en aquelles famílies amb molts precedents de sordesa— és un debat ètic més mediàtic que real. En general, els Sords, tot i que facin acudits sobre el tema, no es plantegen aquest tipus de tècniques ni hi estan capficats. Així, un estudi publicat al *Journal of Medical Ethics* ha posat de relleu que la majoria de famílies de sords desaproven que es pugui decidir la capacitat d'audició d'un nou nat i tampoc hi estan preocupats. Exactament un 72,3% dels informants que van participar en aquest estudi van dir que no tenien una preferència pel nivell auditiu del futur nadó i un 60% es van manifestar contraris a emprar aquests mètodes a l'hora de tenir un fill. (Mand; Duncan; Gillam; Collins; Delatycki, 2009).

És cert que el tema de la identitat Sorda —que es veu reforçat amb la Societat de la Informació— pot caure en extremismes. Però també existeix una doctrina molt crítica amb el discurs nacionalista més tolerant dels Sords, només pel sol fet que concep la sordesa des d'una concepció grupal, i no personal, d'autoafirmació. Així, per exemple (Nuñez Ladevèze; Storch de Gracia, 2005: p.235-237) consideren que les identitats comunitàries (culturals, morals, ètniques o físiques) “són relatives, secundàries o terciàries” i neguen que hi hagi un “dret humà” a la pròpia cultura, sigui la cultura sorda o una altra cultura. “Seria un dret ‘cultural’ però no ‘humà’ en el sentit que s’infereix de l’identitat de l’home”, escriuen. (op.cit: p.235). Una manera de veure les coses que topa amb els defensors dels *Linguistic Human Rights*. (Skutnabb-Kangas, 2000).

Tot i que objectivament els Sords han estat un col·lectiu perseguit i no perseguidor al llarg de la història, el jurista José Gabriel Storch de Gracia (2004a) afegeix que la teoria de Harlan Lane —segons la qual els sords conformen una minoria ètnica— està construïda a sobre d'uns supòsits “comuns amb la ideologia nazi”. Storch lamenta la voluntat d'aquells que volen imposar “un model ètnic-cultural per Decret Sord a totes les persones sordes provocant la perpetuació d'un gueto.”⁵³

⁵³ El posicionament del Dr. José Gabriel Storch de Gracia, professor titular de Dret Civil a la Universitat Complutense de Madrid, director dels títols propis de LSE a la UCM, és certament singular i demostra tenir una forta personalitat. Tot i ser sord (postlocutiu), germà i nebot de sords, Storch no s'està de criticar el que veu com la imposició d'un “model ètnic-cultural” per part de determinats dirigents d'algunes associacions de Sords. José Gabriel Storch de Gracia va ser president de la Federació de Sords de Madrid fins que l'any 2001 la CNSE va expulsar aquesta entitat de la confederació. Després de l'expulsió Storch va escriure una sàtira en vers amb els noms dels directius de la CNSE. Des de la CNSE el van demandar per aquest fet però els tribunals van donar la raó a Storch ja que aquest estava exercint el dret a la llibertat d'expressió. L'última sentència

Dit això, no és exacte pensar que les persones Sordes, pel fet de voler comunicar-se en LS sempre o pel fet de sentir-se membres d'un col·lectiu diferenciat amb qui comparteixen una història, una idiosincràsia i una manera d'entendre el món, es vulguin segregat de la resta de la població. La seva necessitat respectable d'associar-se no implica necessàriament un rebuig a res. Malgrat que determinats casos relatats en aquesta tesi ho hagin pogut donar a entendre, el *nacionalisme Sord* no és, per força un nacionalisme exclouent.

Sovint, les persones Sordes només reclamen que volen deixar de sentir-se estrangeres dins del seu país i que la LS sigui una llengua acceptada amb naturalitat com un tret diferencial. Sovint, no reivindiquen la segregació; reivindiquen l'acceptació. Les persones Sordes volen fins i tot ser *annexionades* per la societat i que es trenquin les fronteres que els separen dels oïdors.⁵⁴ Una reivindicació que pren una dimensió pública ja que el debat sobre els drets lingüístics comporta una visió política i ètica que no s'ha de reservar en exclusiva als lingüistes (Prats, 2000).

No són pocs els experts que s'encarreguen de rebatre els prejudicis de l'audisme. Álvaro Marchesi (1998) desmenteix que les persones Sordes es vulguin aïllar de l'univers sonor que els envolta. Nega, en definitiva, que tinguin l'aspiració de construir un vedat particular sense que hi pugui entrar ningú més:

“Tradicionalment s’ha considerat que aquest interès dels sords per mantenir les seves associacions i relacionar-se preferentment en elles implicava al mateix temps el seu rebuig a integrar-se i a participar en el món dels oïdors. No sembla que aquesta afirmació pugui mantenir-se en l’actualitat. Els sords participen a través del treball en el món dels oïdors; i no manifesten desitjos de que es creïn centres de treball exclusivament per a sords.” (p. 169)⁵⁵

---

favorable a Storch va ser del Tribunal Suprem el 28 de novembre del 2008 desestimant un recurs de cassació contra una sentència de l'Audiència de Madrid.

⁵⁴ Al novembre del 2009, la CNSE va posar en marxa una campanya publicitària amb el lema *Queremos la anexión*. Els promotors d'aquesta iniciativa van penjar pancartes amb aquest eslògan i van obrir el web (<http://www.anexion.org/>), en el qual reivindiquen l'enderroc de les fronteres que impedeixen que les persones Sordes tinguin els mitjans de comunicació accessibles o puguin rebre una educació en Llengua de Signes.

⁵⁵ MARCHESI, Álvaro. *El desarrollo cognitivo y lingüístico de los niños sordos. Perspectivas educativas*. Madrid: Alianza Editorial, 1998.

El mateix pensa Carmen Cerezales una dona, sorda de naixement, que treballa en el cos d'Auxiliars Administratius en el Ministeri de Treball i que va rebutjar l'implant coclear en no veure'l efectiu. Segons insisteix, no per aquest motiu s'ha de pensar que els Sords vulguin viure reclosos sense contacte amb els oïdors:

*“No volem viure en un gueto, som una comunitat oberta a altres cultures. Però la nostra llengua comporta una cultura i uns valors que cal preservar. Les dues coses són compatibles (...) Hem d'invertir per tal que les persones Sordes puguin accedir a l'ensenyament fent servir la seva llengua natural. No és bo que només se'ns miri des d'un aspecte patològic. No som malalts.”*⁵⁶

Al capdavall, la manera d'entendre la identitat Sorda de forma diferenciada de la societat oient té punts de semblança amb la visió d'altres col·lectius que també han sofert o sofreixen un procés d'exclusió social. Per exemple, els negres nord-americans: mentre que alguns opten per la via Luther King pro-drets humans; d'altres pensen en l'auto segregació per crear la nació afroamericana dins d'Estats Units separats de la comunitat blanca.

Quelcom similar pot succeir amb els Sords. Malgrat que els més intransigents postulin que cal desentendre's dels oients, en general la persona Sorda militant viu la seva identitat de forma positiva, solidària i com una causa justa que mereix respecte i comprensió, sense que vulgui imposar, per aquesta raó, res a ningú. Més aviat la identitat Sorda serveix per reafirmar la diferència —en tot allò que tingui de cultura i no de limitació— i defensar-se de tot intent d'arraconament d'una llengua que és, alhora, comunicació indispensable per viure. Així ho diu Oliver Sacks (1996):

“Els sords, en la mesura en què se senten exclosos, es poden sentir aïllats, marginats, discriminats. En canvi, en la mesura en què formen voluntàriament un món propi, s'hi senten còmodes, en gaudeixen, el consideren refugi i una zona segura. En aquest aspecte, el món dels sords se sent autosuficient, no se sent

---

⁵⁶ VOCES EN EL SILENCIO. “Mi mundo es visual, no necesito oír”, dins *El País* citat per *Voces en el silencio* [en línia] <<http://www.vocesenelsilencio.org/modules.php?name=News&file=article&sid=1426> > [consulta 5.8.2007].

aïllat; no té cap desig d'assimilar ni de ser assimilat, sinó que més aviat es complau en el seu propi llenguatge i en les seves pròpies imatges, i desitja protegir-les.” (p. 154) ⁵⁷

D'altra banda, la Confederació Estatal de Persones Sordes (CNSE) en un intent d'actualitzar el seu discurs sobre la identitat Sorda prefereix parlar, des de fa pocs anys, de la *identitat de projecte de les persones sordes* per aconseguir la normalització social de les persones sordes (CNSE, 2006):

“La identitat de projecte suposa la defensa de la diversitat, també en el col·lectiu de persones sordes. Enfront a pràctiques homogeneïtzadores que hem hagut de suportar, oferim la nostra aposta per la diferència. Una aposta sentida des de cadascú i cadascuna de nosaltres, sustentada en el respecte que ens mereixerà qualsevol persona sorda pel fet de ser persona. Una porta que obrim a tots aquells i aquelles per a qui la nostra llengua, la nostra tradició i els nostres orígens són també realitats dignes i motiu de respecte. (...) La identitat de projecte és una reafirmació de la nostra obertura a formes de vida diferents que convergeixen en una identitat col·lectiva, unides per la defensa de la llengua de signes i els valors culturals de les persones sordes.” (p. 51) ⁵⁸

L'autoafirmació de la identitat Sorda es construeix, doncs, a partir d'un principi sòlid: el respecte a la diferència. Per aquest motiu, no és estrany que en els fòrums més ideològics o representatius de la Comunitat Sorda, s'hi sentin declaracions que recordin principis ètics bàsics que les persones Sordes volen subratllar amb la màxima solemnitat per contribuir a fer més visible socialment que el caràcter heterogeni del grup no ha d'estar renyit amb la identitat col·lectiva:

---

⁵⁷ SACKS, Oliver. *Veig una veu. Viatge al món dels sords*. Barcelona: Proa, 1996.

⁵⁸ CNSE. “Ponència” dins del IV Congrés de la CNSE, celebrat el 9 i 10 de juny del 2006 [en línia]. <http://www.cnse.es/documentos/ponencia_IV_congreso_CNSE.pdf> [consulta: 1.8.2007].

*“Reafirmem que les persones sordes tenen els mateixos drets humans que la resta de grups socials i que la diversitat és un factor intrínsec en la Comunitat Sorda (...) Reconeixem la importància de la infància i la joventut sorda, les persones sordcegues, las persones sordes amb altres discapacitats; les persones sordes immigrants; indígenes; lesbianes, gais, transsexuals i bisexuals; persones sordes de zones rurals; minories religioses; ciutadans adults i totes les persones sordes ciutadanes de la societat amb els mateixos drets i obligacions que qualsevol altre ciutadà.”*⁵⁹

La identitat Sorda és canviant i diversa ja que els integrants del col·lectiu són diferents a cada generació. Així, un 9,5% dels sords catalans eren immigrants el 2006, mentre que l'any 2005 el percentatge era d'un 3,5% (Fesoca, 2006) i la immigració ha continuat creixent en anys posteriors.

En la construcció de la seva identitat, moltes persones Sordes —com passa en tots els grups humans— parteixen d'un arquetip fet d'imatges positives i negatives i acaben definint allò que acaba essent un estereotip (Perceval, 1995). Això fa que les anàlisis que es fan sobre la identitat Sorda, fins i tot d'alguns acadèmics prestigiosos, caiguin sovint de forma simplista en les generalitzacions esbiaixades. Els fòrums i notícies dels webs són una bona mina per trobar-hi exemples per descriure en forma de caricatura com són els Sords en tots els sentits. Evidentment, però, cada Sord té la seva pròpia identitat i resumir en poques paraules com és la identitat col·lectiva de les persones Sordes —que també existeix— és complicadíssim per no dir impossible de fer en l'extensió del capítol d'una tesi.

De manera incipient en els anys d'aquesta recerca sí que s'ha començat a dibuixar aquesta identitat de les persones Sordes a través d'internet. I lligat amb la identitat als mitjans audiovisuals, el recercador Christopher Stone (2009: p.95) remarca la importància que la Comunitat Sorda creï un “espai Sord a la televisió” de manera que l'audiència Sorda pugui identificar-s'hi.

---

⁵⁹ FEDERACIÓ MUNDIAL DE PERSONES SORDES. “Conclusions”, dins del XV Congrés Mundial de Persones Sordes (WFD) *Llengua de Signes: qüestió de drets*, Madrid, 22 de juliol del 2007.

3.1.4. Societat de la Informació: l'altra cara de la moneda

Les noves tecnologies estan jugant un paper indubtablement positiu dins la Comunitat Sorda. Els membres d'aquest col·lectiu són beneficiaris d'un progrés que està millorant la seva qualitat de vida, les seves interrelacions personals i injectant vigor renovat a la seva consciència de grup. Dit això, l'anomenada fractura digital que comporta la Societat de la Informació es fa notar també en alguns segments de la població sorda que els resulta més complicat adaptar-se i familiaritzar-se amb les TIC.

La transformació que representa internet fa canviar hàbits de vida i, sobretot els sords de més edat, no sempre estan prou preparats per afrontar-los. Al mateix temps, internet ha encès alguns senyals d'alarma entre els Sords més conservadors o apocalíptics que temen perdre els costums tradicionals, el diàleg intergeneracional i el contacte personal entre amics i familiars que han tingut històricament.

“A Estats Units estan preocupats perquè detecten una crisi. La culpa, segons l'opinió de diversos dirigents sords, és en les noves tecnologies. Un article d'un diari local analitza el problema. El periodista esmenta el cas de Filadèlfia. Abans, allà hi havia quatre associacions de persones sordes. Ara ja no. A més, la majoria dels seus membres tenen més de 50 anys. Les associacions tenien equips de bàsquet i de beisbol, jocs de dards... Per Nadal, venia un Santa Claus sord que repartia regals als nens. Les associacions eren el centre de la comunitat sorda, els llocs on les persones sordes adquirien la cultura sorda. Ja no és així. El moviment associatiu va de cap a caiguda per tot el país. La joventut sorda substitueix les associacions per internet, per els SMS i l'email. ‘ Tenim por, molta por de perdre la cultura sorda per la tecnologia’, apunta Rosanne Trapani, coordinadora de Llengua de signes a la universitat. Les xifres li donen la raó. A Florida, per exemple, la comunitat sorda està composta per 38.400 persones. D'aquests, 7.300 viuen al centre de Florida. Però el club d'Orlando per a persones sordes té menys de 30 membres. El mateix assenyala Tim Wata, un enginyer sord que culpa la tecnologia de tota aquesta crisi. Les televisions

emeten amb subtítols. Les pel·lícules de Hollywood es poden demanar amb subtítols per internet. El correu electrònic, el xat o les videoconferències senzilles són unes tecnologies que provoquen que la majoria de persones sordes es quedin a casa, com els oients. S'estimen més les noves tecnologies de l'email i de la missatgeria de text que no pas les emocions i les inflexions de la comunicació sorda." ⁶⁰

La temença expressada en aquest article va ser publicada als portals *Diario Signo* i a *Minoría Sorda* (2005) on es va generar un fòrum amb opinions favorables i contràries a la suposada amenaça que representa la tecnologia vers la Cultura Sorda. Malgrat el to aparentment espontani, planer i poc erudit de l'autor, el text té molta més fondària del que una ràpida primera lectura podria fer pensar. En essència, planteja la incògnita dels impactes de la revolució digital i es pregunta si la lògica de la globalització comportarà efectes negatius sobre la identitat d'un grup minoritari com el de les persones Sordes i sobre les relacions socials dels seus membres.

Certament, la mateixa preocupació pot ser compartida per altres persones de la població general, prescindint de si són Sordes o no. Des que la televisió va convertir-se al segle XX en l'eix de reunió de les llars, en la nostra societat Occidental ha anat desapareixent aquell caliu de tertúlia dels antics casals, centres cívics, cinemes populars o ateneus, característic dels ambients més rurals. La televisió, internet, les xarxes socials i els nous mitjans són bons utensilis per comunicar més bé la gent. La paradoxa és que, al mateix temps i depèn de quin en sigui el seu ús i extensió social, poden contribuir a agreujar tant la soledat dels individus com la fractura digital.

Avui dia, cada cop augmenta més el nombre de joves i no tan joves que contacten a través de les xarxes socials com el *Facebook* amb amics virtuals d'arreu del món. En canvi, aquests mateixos internautes moltes vegades ja no saluden o ni tan sols coneixen el veí del replà de dalt. Per tant, la reflexió de *Minoría Sorda* no hauria de llegir-se com un problema específic de les persones que tenen una deficiència auditiva. La reflexió de *Minoría Sorda* no fa més que posar el dit a la nafra a una estranya contradicció, molt visible a les societats

---

⁶⁰ MINORÍA SORDA. "La tecnología es una amenaza para la cultura sorda" [en línia]. <<http://www.deminorias.com/forums/viewtopic.php?p=646&highlight=#646>> [consulta 31.1.2005]

urbanes d'avui, però inherent en l'espècie humana: els humans som gregaris i individualistes al mateix temps.

L'escrit de *Minoría Sorda* té, a més, una càrrega profunda si es tenen presents els trets definitoris de les persones Sordes que es comuniquen amb les Llengües dels Signes; ja que els Sords signants no es defineixen a si mateixos com a minusvàlids o deficients: tenen una consciència ben arrelada de pertànyer a una Comunitat Sorda, a un Poble Sord. Però, tal i com succeeix en tants altres col·lectius humans, quan temen que perilla la seva llengua o cultura, a causa dels nous canvis tecnològics fruit de la globalització, adopten un discurs defensiu per por de quedar diluïts dins un magma cultural nou, talment com un terròs de sucre en un got de llet.

A casa nostra, la Llengua de Signes Catalana (LSC) disposa d'un vocabulari i d'una gramàtica que la distingeix de la Llengua de Signes Espanyola (LSE), si bé la creixent desaparició de les fronteres comunicatives està portant una allau de productes audiovisuals en LSE entre els sords catalano-signants que causa interferències en les produccions signades dels usuaris de la LSC. En conseqüència, existeix una reacció dels usuaris catalanosignants agrupats en la Plataforma *LSC ara!* per fer sentir la seva inquietud i vetllar per l'estatus d'aquesta llengua. Són variades les veus que avisen d'aquesta situació, tant des de dins com des de fora de la plataforma:

-Pregunta: La globalització està posant en contacte les llengües de signes i la LSC està notant una forta pressió de la LSE. ¿No creu que hi ha una certa invasió de la LSE cap a la LSC?

*-Resposta: Evidentment i també passa el mateix amb la Llengua de Signes Americana cap a la Llengua de Signes Espanyola. Hi ha moltíssims préstecs, manlleus i barbarismes d'una llengua a una altra. Claríssim.”*⁶¹

El debat sobre si el canvi d'època actual significarà més perills o més oportunitats per fer emergir la diversitat i per reformular les identitats col·lectives no ha de convertir-se, però, en una branca que tapi el bosc d'un fet incontestable: els Sords, en general, estan

---

⁶¹ Entrevista personal amb la intèrpret de Llengua de Signes Esther de los Santos Rodríguez feta per aquest investigador a Valladolid el 16 de setembre del 2005.

contentíssims amb les noves tecnologies. Absolutament. Tot i que alguns puguin recelar de l'efectivitat de les mesures audioprotèsiques com els implants coclears, els Sords valoren positivament les TIC. Per això, són usuaris habituals dels telèfons mòbils, dels iPads i tablets, de les videoconferències, del videotelèfon, del dispositiu de telèfon de textos per a sords DTS, així com ho han estat del fax, del servei d'intermediació, dels buscapersones, dels despertadors lluminosos-vibratoris o dels timbres amb llum, per bé que algunes d'aquestes tècniques han quedat ja obsoletes i superades per d'altres més actuals.

Probablement quan algú tem per les conseqüències de suplir les hores de relacions humanes per la interacció freda *on-line* és perquè, ell o la gent del seu entorn, passa moltes hores davant la pantalla d'un ordinador connectat. I, si passa moltes hores davant l'ordinador (tret de casos d'addicions), és que se sent com a mínim còmode amb les noves tecnologies que ha descobert per lliure elecció i no com una imposició feixuga que li retalli les possibilitats de comunicació amb el seus cercles. Si existeix un neguit com l'exposat per *Minoría Sorda* entre algunes persones Sordes és, potser, perquè naveguen més que els oients per la xarxa. Des de principis d'aquest segle XXI sembla que hi ha hagut un avantatge de les persones sordes en l'ús d'internet. Així ho deien fa menys de deu anys, algunes dades prou indicadores com la taula següent basada en una enquesta feta a 369 persones amb alguna discapacitat. (Institut Universitari d'Estudis Europeus, 2002):

COL-LECTIU	ENQUESTATS	ÚS D'INTERNET
Discapacitat física	56	39,3 %
Discapacitat auditiva	52	46,2 %
Discapacitat psíquica	108	17,6 %
Discapacitat visual	85	25,9 %
Discapacitat oral	29	13,8 %
Gent gran	39	0 %
Mitjana estatal	<i>EGM. Acumulat gen-novembre 2000</i>	15,2 %

Taula 3.2. Persones amb discapacitat i ús de les TIC l'any 2002. Font: *Llibre verd de l'accessibilitat a Espanya*. Enquesta sobre l'ús de les noves tecnologies i serveis de telecomunicacions a les persones amb discapacitat i a la gent gran dins del projecte ACCEPLAN.

La publicació correspon a l'any 2002 i la informació és, per tant, una mica vella donada la velocitat vertiginosa amb què avancen els nous canvis. No cal ser gaire intuïtiu per

tenir la certesa que avui hi ha una tendència creixent en l'ús d'internet en tots els col·lectius, sords o no, i que ben segur que la mitjana estatal s'ha disparat. Així ho certifica l'INE que indica que al novembre de l'any 2005 un 48,2% dels catalans eren usuaris d'internet (CAC, 2006: p.177). Una mica més actual és un altre estudi impulsat per la Fundació Vodafone (2007) que apunta que els sords són el col·lectiu depenent que més utilitza internet (69,8%) i també el telèfon mòbil (98,4%) per la possibilitat que els ofereix d'enviar missatges de text.

COL·LECTIU	ÚS TELÈFON MÒBIL	ÚS D'INTERNET
Discapacitat física-motriu	89,4 %	66,8 %
Persones sordes	98,4 %	69,8 %
Persones invidents	91,6 %	46,2 %
Persones grans	24,7 %	19 %

Taula 3.3. Persones amb discapacitat i ús de les TIC. Font: Fundació Vodafone España. *Tic y dependencia Estudio de opinión*. Madrid: Vodafone, 2007. Treball quantitatiu basat en més de quatre-centes cinquanta persones dels col·lectius esmentats, el 14,1% sords. El treball quantitatiu es va aprofundir en un estudi qualitatiu previ recolzat en les opinions de 14 especialistes i de diverses entrevistes en profunditat entre els quals hi havia 3 sords. El treball es va fer entre els mesos d'abril i juny del 2006.

Així doncs, la nova Societat de la Informació està millorant moltíssim la comunicació dels Sords i reforçant la identitat de la Comunitat Sorda, malgrat que també existeixi aquesta altra cara de la moneda per alguns regards o pors que, d'altra banda, tampoc és nova. De manera semblant ja s'expressaven fa més d'una dècada autors com Oliver Sacks (1996) quan va començar a proliferar l'ús dels teletips i del fax:

“Però els teletips també tenen un aspecte negatiu. Abans que fossin fàcilment accessibles, quinze anys enrere, els sords recorrien grans distàncies per poder-se reunir, anaven contínuament els uns a casa dels altres i acudien amb regularitat al club de sords local. Eren les úniques oportunitats de parlar amb altres sords; aquesta pràctica constant de visitar-se o de trobar-se als clubs establia uns vincles vitals que integraven la comunitat sorda en un conjunt físicament unit. Ara, amb els teletips (al Japó s'utilitzen faxes), els sords es visiten

molt menys, els clubs es van quedant buits i ha anat sorgint un nou aspecte que no deixa de ser preocupant: és possible que els teletips (i els subtítols, i els programes de televisió per signes) donin als sords la sensació de compartir un mateix poble electrònic, però un poble electrònic no és com un de debò, i el descens de les visites i de les reunions als clubs no és una cosa fàcilment reversible.” (p. 182) ⁶²

Com s’ha vist, des de fa segles però també en l’era de la informació d’avui, la identitat Sorda ha estat i continua sent la pedra angular del sentiment de grup del col·lectiu. Per això la literatura científica continua produint reflexió intel·lectual sobre com els contextos socials influeixen en cada moment de la història en la construcció d’aquesta identitat i en el significat del terme *Sord* en l’actualitat (Humphries; Humphries, 2010) i quan cada dia hi ha més persones sordes amb implants coclears.

---

⁶² SACKS, Oliver. *Veig una veu. Viatge al món dels sords*. Barcelona: Proa, 1996.

4. CONTEXT LEGAL A CATALUNYA DE LA LS. APROXIMACIÓ BÀSICA

4.1. Uns anys de canvis amb l'arribada de la TDT (2005-2010)

Que aquesta tesi estigui acotada entre el 2005 i el 2009 no és una decisió fruit del lliure albir. Si s'ha escollit aquest període és perquè té sentit estudiar la situació de la televisió en Llengua de Signes percebuda a Catalunya just en el moment abans de l'apagada analògica arran de l'arribada de la TDT (Televisió Digital Terrestre). I, també, perquè és en aquest període de transició quan s'impulsen els canvis legals més importants que afecten les persones sordes i l'accessibilitat tant a Catalunya com a Espanya. Uns canvis que culminen, primer, amb l'entrada en vigor de la Llei per la qual es reconeixen les llengües de signes espanyoles a l'Estat (BOE, 2007) i, més endavant, amb dues lleis més que també esdevenen decisives: per una part, la Llei de la Llengua de Signes Catalana (DOGC, 2010); i per altra banda, la Llei General de la Comunicació Audiovisual, d'àmbit estatal (BOE, 2010).

Per tant, tot i que el treball de camp i l'anàlisi dels mitjans en la recerca és entre el 2005 i el 2009, és necessari delimitar el marc legal fins al 2010. És imprescindible fer-ho així per no deixar al marge dues lleis importantíssimes que es gesten, negocien i redacten en el període de la recerca, però que a causa de la seva tramitació parlamentària no són vigents fins a mitjan 2010.

Sense cap mena de dubte, les tres lleis esmentades són les més importants que afecten els drets de les persones Sordes i la televisió accessible. Les dues primeres perquè representen el reconeixement oficial més rellevant donat mai a la LS a Catalunya i a Espanya, i la tercera perquè significa la primera vegada que el legislador concreta sense embuts i de manera molt clara una quota obligatòria de programació subtitulada i en Llengua de Signes per als canals de televisió estatals i autonòmics.

Les tres lleis que s'estudien en aquest capítol no són, però, legislació comparable ja que parteixen d'enfocaments i tenen objectius distints. Mentre que la llei catalana de la Llengua de Signes és una llei purament lingüística, la llei espanyola no. La llei espanyola aborda tant els temes que tenen a veure amb la protecció de la LS com d'altres aspectes

relacionats amb l'accés de les persones amb discapacitat auditiva als serveis bàsics de la societat (educació, cultura, treball, transports, administració, mitjans de comunicació etc) a través de l'oralisme. Si ens mirem les lleis des de la perspectiva d'aquesta tesi propera a la *Visió Clerc*, la virtut de la llei catalana és que no barreja llengua amb discapacitat. La virtut de la llei espanyola és, en canvi, el seu caràcter pioner ja que va aprovar-se tres anys abans que la llei de Catalunya. D'altra banda, la llei sobre l'audiovisual és una llei sectorial que afecta la indústria audiovisual i la tecnologia digital i que està molt centrada en els drets del consumidor i productors televisius. La seva importància rau, en essència, en què compendia i actualitza la normativa audiovisual a més de tenir caràcter de norma bàsica a Espanya tant per al sector privat com per al públic.

És normal que entre 2005 i 2009 siguin anys de discussió legislativa sobre la televisió atès que són anys en què el sector està convuls per les incerteses que depara el futur. El pas del sistema analògic al digital representa una transformació total del mitjà: es multipliquen els canals disponibles, el televident augmenta les prestacions, apareix la televisió a la carta i/o integrada en dispositius mòbils i s'obre el camí de manera irreversible cap a la convergència mediàtica que aboca les antigues empreses de televisió a submergir-se i competir dins el món lliure i anàrquic d'internet.

En el nou context, el legislador procura vetllar per tal que les persones sordes no quedin despenjades dels avenços que suposa la Societat de la Informació. És evident que l'esforç del legislador no parteix de zero i que les lleis estudiades en aquesta investigació incorporen tot un substrat legal que s'arrossega de dècades enrere. Una base legislativa amb un camí recorregut també notable pel que fa a la protecció dels drets de les persones amb discapacitat. De fet, la Lismi, (BOE, 1982) i la LIONDAU (BOE, 2003) són els textos legals que posen en les bases a Espanya per a la salvaguarda dels drets de les persones amb discapacitat i per evitar-ne la seva discriminació. Unes lleis que han fet possible tirar endavant el Pla Nacional d'Accessibilitat a Espanya (2004-2012) definit com un marc estratègic que garanteix, entre altres coses, el *disseny per a tots* a l'hora de fer accessibles els mitjans de comunicació.

El marc legal vigent o en fase de regulació que, d'una manera o altra, afecta l'accessibilitat a la televisió és, però, tan ampli que resulta impossible de tractar-lo de forma exhaustiva en aquest treball. La recerca hauria de tenir un enfocament jurídic per poder

aprofundir amb rigor en les directives europees sobre TV –televisió sense fronteres, televisió digital – així com, en l'àmbit espanyol o català, en les nombroses lleis, normatives, decrets, ordres, dictàmens, informes o resolucions sobre la TDT, la Societat de la Informació, les comunicacions electròniques, les TIC i els mitjans en general, així com les polítiques de no discriminació i foment de la igualtat d'oportunitats i el dret a l'accessibilitat universal.

Però com que el punt de vista teòric de la investigació no és en la disciplina del dret, s'ha optat per parlar, només, d'aquelles tres lleis que toquen més de prop la relació sords-televisió. Així mateix, s'esmenta l'Estatut de Catalunya pel seu caràcter emblemàtic també dins la Comunitat Sorda i per ser el text legal que aixopluga la Llei catalana de la LSC. Que la recerca no aprofundeixi més en la reforma del sector audiovisual a Catalunya no s'ha de llegir, doncs, com un oblit. Al contrari: és una omisió justificada per acotar més l'estudi i no dispersar-lo amb aspectes legals més tangencials.

4.1.1. La llei espanyola de la LS: una passa endavant

El Congrés de Diputats va aprovar el 28 de juny del 2007 el Projecte de Llei pel qual es reconeixen les llengües de signes espanyoles i es regulen els mitjans de suport a la comunicació oral de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues. La nova llei, publicada al BOE el 24 d'octubre del 2007, aborda la sordesa des d'un punt de vista integral i conciliador ja que vol fer compatibles tant els drets dels sords oralistes, com dels Sords signants, com dels sordcecs, sense entrar en contradiccions ni polèmiques. Per a la Comunitat Sorda, espanyola i catalana, un dia així va marcar una fita històrica després de gairebé dos anys de tramitació parlamentària.

L'anunci de la nova llei va ser rebut inicialment amb molta il·lusió dins la Comunitat Sorda des de finals del 2005. Durant la gestació de la llei, però, les persones Sordes catalanes van veure primer com es desinflaven les expectatives i van començar a tenir dubtes, incerteses i decepcions, ja que mentre avançava la negociació parlamentària, semblava que la llei només reconeixeria la LSE i no la LSC (Bernabé, 2006). Finalment, però, les persones sordes van aplaudir la llei que va ser aprovada per unanimitat reconeixent tant la Llengua de Signes Espanyola com també la catalana. Tot i que el temps dirà fins a

quin punt els canvis legislatius s'acaben traduïnt en millores significatives per a la qualitat de vida de les persones sordes, vist amb perspectiva històrica, els avenços legiscats són força notables.

La crònica d'aquest procés comença el 16 de setembre del 2005. Aquell dia ⁶³ el Palau de Congressos Conde Ansúrez de la Universitat de Valladolid es va convertir en una explosió d'entusiasme desbordat quan l'aleshores president de la Confederació Estatal de Persones Sordes d'Espanya (CNSE), Luís Cañón ⁶⁴, va comunicar la notícia. El Consell de Ministres del govern espanyol acabava d'aprovar trametre a les Corts l'avantprojecte de llei que reconeixeria oficialment la Llengua de Signes.

Les persones Sordes signants que participaven a Valladolid en el *II Congreso Nacional de Lengua de Signos Española* van aixecar-se dels seus seients i es van començar a abraçar efusivament. El ponent que estava presentant la seva comunicació en aquell moment també va aturar-se i van suspendre fins després de dinar el Congrés. Tothom es felicitava. Les persones Sordes es feien petons, encaixades de mans, es donaven cops a l'esquena i no podien contenir les llàgrimes ni els crits. Feien tot tipus d'expressions emfàtiques amb les mans i alguns van botar i van fer salts d'alegria.

La persecució que havia patit al llarg de segles l'idioma propi del col·lectiu dels Sords quedava finalment (o almenys així ho semblava en aquells moments d'eufòria) superada. La compareixença de qui ocupava el càrrec de vicepresidenta del govern espanyol, María Teresa Fernández de la Vega, i de l'aleshores ministre de Treball i Assumptes Socials, Jesús Caldera, convertiren en una realitat un dels somnis més anhelats per als usuaris de la Llengua de Signes: la promesa que la LS rebria el mateix rang que les altres llengües de l'Estat espanyol. Les emocions que afloraven a Valladolid eren un sentiment desinhibit de satisfacció, d'afirmació, de dignitat i de confiança. Una munió de mans volaven enèrgiques en totes direccions i se sentien de fons sons vocàlics incontrolats que acompanyaven aquella comunicació entusiasta.

Quan l'any 1988 els Sords nord-americans de la Gallaudet University es van mobilitzar amb èxit per exigir un rector Sord, les cròniques de l'època descriuen episodis carregats d'apassionament que, en certa manera i salvant les distàncies, també es van viure a

---

⁶³ Aquest investigador va ser testimoni directe dels fets que relata.

⁶⁴ El maig del 2010, Concha Díaz va ser escollida per majoria absoluta nova presidenta de la CNSE.

Espanya durant aquests dies històrics. Les fotografies i els vídeos penjats als webs dels Sords han deixat testimoni visual de l'alegria del 28 de juny del 2007. Després d'aprovar-se la llei, un centenar de persones Sordes, desplaçades a Madrid per a l'ocasió, es van fer una fotografia juntes. Van enlairar els braços fent el signe d'aplaudiment. Portaven pancartes i papers de colors que simulaven mans gegants desplegades. Era emocionant.

La norma del govern Zapatero demostra que poden conviure les dues visions: persones sordes oralistes i sordes signants. Com a mínim ho intenta. Per això, reconeix el dret a les persones sordes i a les seves famílies a triar el tipus d'educació i la forma de comunicació que desitgin. La norma pretén facilitar a les persones sordes l'ús d'intèrprets en Llengua de Signes o bé mitjans de suport a la comunicació oral en àmbits com l'educació, la formació, la feina, la salut, la cultura, els esports, l'oci, els transports, les relacions amb les administracions, la participació política, els mitjans de comunicació, les telecomunicacions i la societat de la informació.

En el preàmbul de la llei no queda cap ombra de dubte de la importància de les llengües per aconseguir una participació real i efectiva dels ciutadans al sistema democràtic, i es recorda que tant l'ONU com les institucions europees validen que les llengües de signes són l'instrument natural dels Sords per comunicar-se i per facilitar el seu accés a la comunicació i a l'educació. Així mateix, els principis generals que inspiren el text són la transversalitat, l'accessibilitat universal, la llibertat d'elecció, la no discriminació i la normalització. Entre alguns dels aspectes concrets previstos en la llei hi figura el naixement del Centre Espanyol del Subtitulat i la Audiodescripció (CESyA) –ja operatiu des del novembre del 2005– i el Centre de Normalització Lingüística de la Llengua de Signes Espanyola, la regulació del qual es va aprovar amb un reial decret de presidència en el Consell de Ministres del 16 de juliol del 2010.

Tot i que la crisi econòmica de l'any 2010 fa pensar que puguin perillar o disminuir algunes de les inversions previstes en el futur i malgrat les crítiques de falta de dotacions per garantir serveis d'intèrprets a tota la població sorda espanyola, el govern subratllava –abans d'entrar en l'actual etapa de recessió (2010)–, que estava fent un esforç econòmic important. Segons va detallar, en el decurs d'aquesta recerca, l'aleshores secretària d'Estat

de Serveis Socials, Famílies i Discapacitat, Amparo Valcarce,⁶⁵ el govern espanyol va invertir en la legislatura de l'aprovació d'aquesta llei més de 60 milions d'euros en centenars de projectes per aconseguir l'accessibilitat universal. La principal partida durant el 2006, que va anar destinada a cobrir les necessitats de les persones sordes, va ser d'1,6 milions d'euros a través d'un conveni amb la CNSE per, entre altres accions, donar cobertura amb intèrprets als sords que ho necessitessin. A més, el govern va contribuir al finançament del Congrés Mundial de Persones Sordes (WFD) celebrat a Madrid el 2007, entre d'altres ajuts. A parer de Valcarce, el govern estava complint l'objectiu de satisfer una reivindicació històrica de les persones sordes i amb discapacitat auditiva.

En la fase de tramitació parlamentària, un dels principals punts de discussió de la llei va ser, com ja s'ha apuntat, sobre la conveniència d'incloure-hi o no un reconeixement explícit a la LSC. Les opinions giraven entre els qui defensaven aquesta necessitat, donada l'evidència que la LSC és una llengua diferenciada de la LSE, i aquells qui argüien —potser com una excusa per no haver de parlar de la LSC— que no pertocava a l'administració de l'Estat entrar en una regulació que hauria de ser competència del govern català. Finalment el text aprovat —sigui per la pressió dels grups nacionalistes catalans o pel tarannà menys centralista del govern Zapatero en comparació amb governs anteriors—, reconeix la LSC amb tots els ets i uts sense perjudici de la ulterior regulació legislativa i reglamentària que pugui correspondre a la Generalitat de Catalunya, en el desenvolupament de les seves competències.

El malestar inicial va ser perquè en els primers esborranys del nou text legal i en el seu avantprojecte hi havia només un petit esment a la LSC com a llengua pròpia de les persones Sordes catalanes, però tant el nom de la llei com les referències en el seu articulat estaven centrats de forma exclusiva en la LSE.⁶⁶ Molt probablement, el Congrés de Diputats va acabar reconeixent la LSC perquè alguns experts van aportar arguments de pes en la Comissió de Treball i Afers Socials. La compareixença conjunta del president de la secció

---

⁶⁵ Informació obtinguda a partir de l'entrevista a Amparo Valcarce, secretària d'Estat de Serveis Socials, Famílies i Discapacitat, realitzada a través del correu electrònic mitjançant un qüestionari enviat prèviament per aquest investigador. Les respostes van ser rebudes el 4 de maig del 2007 quan faltaven menys de dos mesos per aprovar la llei de la LS.

⁶⁶ En aquest apartat de la recerca es compara el primer esborrany de l'avantprojecte de llei de la LS fet pel Ministeri de Treball i Afers Socials amb el projecte aprovat pel Congrés de Diputats. Com que les referències són constants és innecessari referenciar-ne al llarg del text totes les citacions que se'n facin.

filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, Joan Martí, i del també membre de la mateixa secció de l'Institut d'Estudis Catalans i investigador de les LS Josep Quer va ser important per recordar amb autoritat científica que la LSC i la LSE són llengües distintes. I, no només són distintes, sinó que a Catalunya no hi ha bilingüisme LSC-LSE com si passa amb el català i el castellà parlats. Joan Martí va ser prou contundent quan va dir que el primer redactat de la llei partia d'una equivocació (Corts Generals, 2006):

“En el projecte de llei es cau en realitat en l'error de fer un paral·lelisme improcedent amb les llengües orals. La llengua de signes espanyola i la catalana no conviuen a Catalunya en règim d'un bilingüisme comparable al del català i el castellà orals, malgrat els contactes amb els sords d'Espanya i la presència de la llengua de signes espanyola en els mitjans de comunicació d'àmbit estatal, sobretot en la televisió, gairebé exclusivament a la televisió.” (p. 15-16)⁶⁷

Els arguments dels filòlegs catalans exposats davant dels diputats van basar-se en fets i exemples que acrediten que la diferència entre la LSE i la LSC no és objecte de discussió. Així ho certifiquen la CNSE i la Fesoca, a nivell espanyol i català a través de documents signats, però també la Gallaudet University de Washington, que com s'ha reiterat és una de les institucions acadèmiques amb més prestigi dins del món del Sords. En l'àmbit científic, s'han publicat nombrosos treballs sobre la LSC com a idioma distint de la LSE i el 2005 es va editar la primera gramàtica bàsica de la LSC que va estar avalada per l'Institut d'Estudis Catalans.

L'*Ethnologue* —el catàleg que fa un inventari més extens de la pluralitat lingüística mundial— descriu la LSC com una llengua autòctona de Catalunya. A més, en l'àmbit de l'ensenyament, la LSC a Catalunya s'ensenyava com una assignatura a part de la LSE als estudiants que s'estan formant per ser intèrprets, i en l'àmbit de la recerca, les administracions públiques espanyoles i catalanes subvencionen investigacions sobre aspectes específics de la LSC. Sense oblidar, tampoc, l'argument que existeix una forta consciència dels mateixos Sords catalans i usuaris de la LSC per defensar la seva llengua

---

⁶⁷ CORTS GENERALS. “Compareixença de Joan Martí, president de la secció filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, en la comissió de Treball i Afers Socials”, dins *Diari de sessions del Congrés de Diputats*, número 573, 10.5.2006.

com ho prova que la plataforma *LSC, ara!* va presentar fins a 55 esmenes als partits polítics catalans demanant-los, entre altres coses, que ajudessin a protegir aquest idioma i evitessin que acabés sent engolit per la LSE (Corts Generals, 2006).

“Considerem i demanem que sempre que en la llei es faci referència a la llengua de signes espanyola s’esmenti a continuació la llengua de signes catalana el mateix nombre de vegades. L’argument que és més important l’ús que el nom que se li doni podria portar a una situació d’assimilació i d’afebliment de la llengua, el nom de la qual s’ha omès.” (p. 9)⁶⁸

Malgrat tot i, com que també existeix la catalanofòbia o les sensibilitats que tenen al·lèrgia al catalanisme, aquest tema va suscitar, durant l’elaboració de la llei, comentaris de tot tipus. Alguns van veure una incoherència en el fet que les persones Sordes catalanes reivindicuin la LSC i, en canvi, utilitzin poc la llengua escrita catalana en detriment del castellà (Pericay, 2006), oblidant que molts dels Sords catalans que estan al capdavant del moviment associatiu han estat educats en llengua castellana i tenen, consegüentment, fortes dificultats per expressar-se de manera correcta en català escrit. O oblidant, també, que tot i no ser el més habitual, algunes associacions de persones sordes sí s’han distingit per la defensa del català. L’Associació Gironina de Sords va ser guardonada per aquest motiu el 18 juny del 2005 per part de l’Ateneu d’Acció Cultural (ADAC) de Girona.

D’altra banda, el lingüista Ángel Herrero Blanco, de la Universitat d’Alacant, va argumentar en el Parlament espanyol que el criteri per decidir què és una llengua sol tenir una base sentimental o política. Segons ell, en les LS no ha pesat tant “la maledicció babèlica” com en les llengües orals fins al punt que —va dir— un usuari de la LSE es pot acabar entenent amb un usuari de la LS hindúpakistanesa sense intèrpret (Corts Generals, 2006). Tot plegat —que sorprèn una mica en comparació amb els discursos dels altres lingüistes—, va servir-li per minimitzar les diferències entre la LSC i la LSE. Però com que la realitat és sempre molt tossuda, Herrero no va negar l’existència de la LSC. Al contrari,

---

⁶⁸ CORTS GENERALS. “Compareixença de Josep Maria Segimon i Esther Gálvez, coordinador i membre de la plataforma *LSC, ara!* en la comissió de Treball i Afers Socials”, dins *Diari de sessions del Congrés de Diputats*, número 573, 10.5.2006.

va acabar admetent que la LSC no és cap invent que s'hagin tret de la màniga avui els partits nacionalistes:

“La varietat de llengua de signes, la llengua de signes que es fa servir a Catalunya en l'ensenyament, la que s'investiga, no és en efecte molt diferent de la llengua de signes que s'ensenya i que s'investiga a Madrid o en altres ciutats de l'Estat. La intel·ligibilitat de la llengua de signes catalana per a un signant, per exemple, de Madrid s'ha valorat com a superior al 80 per cent. La coincidència lèxica d'ambdues llengües és superior al 70 per cent; 40 per cent amb la llengua de signes francesa; 20 per cent amb la llengua de signes americana. Tal i com dic, el problema de reconèixer una llengua no és aquest. La consciència d'estar utilitzant aquesta varietat amb un esperit de fet normalitzador i la relació amb fets històrics com el caràcter pioner de les seves escoles públiques i de les seves associacions justifiquen, des del meu punt de vista, aquest sentiment històric de llengua que tenen les persones sordes de Catalunya i que només he advertit en la comunitat catalana. És un sentiment històric, no és un invent polític d'ara, no és un oportunisme polític; és un fenomen històric que no reconec a cap altra comunitat de l'Estat.” (p. 38-39)⁶⁹

Un altre aspecte que va resultar controvertit del projecte de llei va tenir a veure amb el nou Centre de Normalització Lingüística de la LSE que té per objectiu investigar, fomentar, difondre aquesta llengua, així com vetllar pel seu bon ús. La CNSE va demanar que el moviment associatiu Sord no quedés al marge de la gestió d'aquest centre. Al final, la solució adoptada ha estat que aquest centre estarà regit per un consell rector, que és un òrgan col·legiat de caràcter paritari entre representants de l'administració de l'Estat i les entitats representatives de la Comunitat Sorda espanyola i dels usuaris d'aquesta llengua.

El Consell de Ministres del govern espanyol va aprovar el 16 de juliol del 2010 un reial decret que modifica els estatuts del Real Patronat sobre Discapacitat per tal de regular el nou Centre de Normalització Lingüística de la Llengua de Signes Espanyola i integrar-lo

---

⁶⁹ CORTS GENERALS. “Compareixença del lingüista Àngel Herrero Blanco en la comissió de Treball i Afers Socials”, dins *Diari de sessions del Congrés de Diputats*, número 573, 10.5.2006.

en el Patronat (BOE, 2010a). Segons el govern espanyol, el nou centre equipara la LSE al mateix nivell que la resta de llengües orals d'Espanya i té la missió de convertir-se en un Observatori sobre aquesta llengua. Les seves funcions més específiques són les de realitzar informes sobre l'ús de la LSE, establir la seva normalització, participar en els fòrums de consulta sobre discapacitat i contribuir a la planificació i coordinació de plans de formació i docència o de les investigacions que es facin respecte la Llengua de Signes Espanyola.

Malgrat que amb el pas dels anys es va clarificant, a poc a poc, quina és l'orientació que acabarà tenint aquest centre, abans de la seva regulació hi havia dubtes sobre com seria el seu funcionament. El més estrany de la nova disposició legal és que un centre *lingüístic* depengui finalment d'un patronat sobre *discapacitat*. D'altra banda, l'any 2006 —quatre anys abans d'aquesta regulació—, la directora del programa per a sords de TVE, *En Otras Palabras*, Maria José de Aristizábal, insinuava, aleshores, que hi havia el perill que la CNSE es volgués erigir com l'única autoritat que decidís com han de signar els sords i que no es respectés prou la tradició existent:

*“A mi em preocupa que hi hagi algú que vulgui monopolitzar aquest centre. El centre de Normalització Lingüística ha de ser com la Real Academia. M'agradaria que els que hi estiguin representats siguin realment investigadors i lingüistes ja que són els qui han de marcar les pautes. Les pautes no les ha de marcar un altre organisme. (...) A mi em fa por que hi hagi imposicions en aquest centre perquè jo he viscut durant molt de temps les imposicions que hi ha hagut dins la Comunitat Sorda, que té una estructura molt piramidal. El sords en general han viscut una mica sota la por. N'hi ha un que mana i la persona que mana dins dels sords és l'únic que té la raó. Doncs no, senyor! Qui mana també es pot equivocar! No perquè una persona ocupi un càrrec en un moment determinat s'ha de combregar sempre amb tot allò que digui No, no. No és això.”*⁷⁰

⁷⁰ Entrevista personal amb María José de Aristizábal, directora del programa *En Otras Palabras*, de TVE, celebrada a Madrid el 19 de setembre del 2006.

La unanimitat política amb què finalment va tirar endavant el projecte consensuat no amaga, però, que la llei de la Llengua de Signes a Espanya hagi hagut d'afrontar moltes dissonàncies des que va iniciar-se la fase de consultes i durant tot el temps que va estar al Congrés per debatre'n les esmenes.

Al llarg de tot el procés (2005-2007), entre els líders Sords hi havia una mescla estranya de sensacions: d'una banda, la clara consciència que el moment era important i que no es podia desapropiar l'oportunitat d'arribar a un gran acord polític; però, per altra part, la ferma determinació que tampoc podien afluixar en les seves reivindicacions ni acabar tolerant una llei coixa. Tractant-se d'un tema tan singular, difícilment cap govern tornarà a impulsar un canvi com aquest en les properes legislatures. Per tant, tot allò que no s'hagi fet bé aquests anys costarà Déu i ajut de corregir en un futur immediat.

Entre les persones sordes signants semblava que hi havia una consigna clara: calia estar a l'aguait per evitar que, en el seu desig d'aconterar tothom (oralistes, Sords, amb hipoacúsia, implantats) el Congrés acabés retallant algun del seus drets bàsics. Per aquest motiu ja van avisar del perill que la LS només aparegués reflectida a la llei com un sistema lingüístic i no com una llengua en el sentit complet i exacte de la paraula.

En la fase de consultes de la llei hi van participar la Conferència Sectorial d'Asser Socials, el Comitè Espanyol de Representants de Persones amb Discapacitat (Cermi)⁷¹ i el Consell Nacional de la Discapacitat, entre d'altres. Els partits polítics van adonar-se aviat que una de les mancances que, d'entrada, tenia el primer redactat era que no hi quedaven prou recollides les especificitats de la sordceguesa, raó per la qual la llei té en la versió definitiva una altra disposició addicional nova que aborda aquesta qüestió.

Probablement, amb l'ànim que hi apareguin perfectament reflectits tant els drets dels Sords, com dels sords, com dels sordcecs, el redactat final de la llei peca d'un excés de zel. Gairebé mai el text legal es refereix a les *persones sordes*, o a les *persones amb discapacitat auditiva* i a les *persones sordcegues* en solitari. Sempre conjunta els tres conceptes en cadascun dels articles. Constantment traspua aquest ànim de conciliar allò que, en aquesta recerca, és definit com la *Visió Bell* i allò que és definit com la *Visió Clerc*. (Fernández-Viader; Serrat, 2005). Sembla clar que en la llei es busca que ningú se senti exclòs, ni ferit,

---

⁷¹ L'acrònim Cermi fa referència a *Minusvàlids*, quan s'utilitzava aquest terme en comptes de *persones amb discapacitat*.

ni incòmode amb la terminologia emprada. Per exemple, una persona amb hipoacúsia podria sentir-se no representada si fos titllada de sorda, o un Sord militant de la Causa Sorda podria sentir-se molest si la llei només descrivís la seva sordesa en termes de discapacitat. La cura extrema del legislador que a tothora ajunta els tres conceptes (sords, discapacitats auditius i sordcecs) genera, però, alguns redactats estranys. Per exemple: ¿com es podrà complir el punt de la llei que diu que els mitjans de comunicació han de ser accessibles als sordcecs a través de mitjans de suport a la comunicació oral? Dit això, però, en general, el redactat de la llei és força directe i sense ambigüitats.

La concordança d'opinions que van assolir tots els grups polítics al Congrés després de moltes negociacions va fer possible que el projecte de llei tingués llum verda sense cap vot en contra ni abstenció. A l'hora de penjar-se medalles i repartir-se mèrits, tots els partits s'hi van apuntar ben d'hora. No van dubtar a auto felicitar-se i a lloar la contribució feta per reforçar l'Estat del benestar, elogis que la classe política va fer-se a si mateixa. Fins i tot dos anys abans d'arribar al consens, quan les coses no estaven ni de bon tros gens encarrilades, polítics de tots els colors ja prometien que recolzarien la llei i ho feien, sobretot, quan es dirigien als mitjans de comunicació específics de la Comunitat Sorda. (Cicuéndez, 2005).

Les aportacions al text van ser prou plurals però és innegable que qui va tenir la responsabilitat d'impulsar aquesta llei, per bé i per mal, va ser el Ministeri d'Afers Socials d'un executiu del PSOE. Algú pot pensar que és normal que això passi durant un govern d'esquerres de signe socialdemòcrata; d'altres diran que sense la influència dels grups minoritaris no s'haurien pogut pactar les esmenes; d'altres subratllaran el paper constructiu de l'oposició i d'altres opinaran que lleis així es materialitzen, al capdavall, quan les democràcies estan prou madures —al marge de si manen dretes o esquerres—, i si la societat civil sap acomplir el seu paper indispensable de veu de la consciència. Probablement, però, hi ha una raó de tant o més pes que les anteriors. Les lleis les fan persones. I, si al capdavant de les institucions, hi ha algú que coneix, per circumstàncies familiars la dura realitat de les persones amb discapacitat, de ben segur que sempre hi posa més obstinació:

“La meva experiència personal m’ha ajudat a conèixer i comprendre millor la situació de les persones amb discapacitat i les seves famílies i, lògicament, ha suposat un estímul més a l’hora d’exercir aquest càrrec. De tota manera, més

enllà d'experiències personals, el meu principal estímul (i el de tot el govern de José Luis Rodríguez Zapatero) és el d'ampliar els drets de ciutadania dels sectors menys afavorits de la societat, com les persones amb discapacitat i les seves famílies. D'aquesta convicció neixen projectes com el de la Llei de Dependència o la Llei de la llengua de signes i suport a la comunicació oral. (...) Com li deia, és obvi que les persones que vivim de prop la situació de les persones amb discapacitat podem tenir una sensibilitat especial davant els seus problemes i les seves demandes, però crec sincerament que la societat espanyola, gràcies en part a la tasca de les institucions i del moviment associatiu de les persones amb discapacitat, és plenament conscient dels problemes de les persones amb discapacitat i recolza activament la seva plena integració social i laboral.”⁷²

Un cop aprovada la llei va ser tramesa al Senat on la Comissió de Treball i Afers Socials va aprovar-la per unanimitat el 4 d'octubre del 2007. Inicialment, els grups parlamentaris del PP i del PNB van presentar-hi 16 esmenes per algunes qüestions menors de redactat, però al final van decidir retirar-les per no entrebancar ni demorar més la publicació d'una llei que feia tants anys que esperaven les persones sordes (BOE, 2007).

Tot i que la llei ha suposat una passa endavant innegable, ha generat confusió per la barreja que fa de temes lingüístics i sobre el sector de la discapacitat. Un altre problema és que el seu compliment s'està demorant molt. Dos anys després de la seva aprovació, la Confederació Estatal de Persones Sordes (CNSE) va aprovar un manifest, el 27 de setembre del 2009, en què expressava la seva queixa per la falta de desenvolupament i aplicació del nou text legal i reivindicava, entre altres coses, l'accessibilitat plena dels continguts audiovisuals mitjançant el subtítulat i la incorporació de la Llengua de Signes.

No va ser fins al juliol del 2010 que el govern espanyol va començar a desencallar el nou centre de Normalització Lingüística de la LSE, després d'anys d'incompliments. La CNSE ha recordat en diverses ocasions, que des del 2005 a Espanya no ha crescut gaire el

---

⁷² Entrevista a Amparo Valcarce, secretària d'Estat de Serveis Socials, Famílies i Discapacitat, realitzada a través del correu electrònic mitjançant un qüestionari enviat prèviament per aquest investigador. Les respostes van ser rebudes el 4 de maig del 2007 quan faltaven poc menys de dos mesos per aprovar la llei de la LS.

nombre d'intèrprets i que no s'ha avançat prou en l'oferta d'educació bilingüe en signes i oral per a persones sordes.

4.1.1.1. La llei espanyola de la LS i la televisió

¿Com queda recollit el dret de les persones sordes a una televisió accessible en la llei espanyola de la Llengua de Signes? Inconscussament, aquest és l'aspecte legal que interessa més d'analitzar en aquesta recerca. Una lectura de l'article 14, que fa referència als mitjans de comunicació, a les telecomunicacions i a la societat de la informació, és imprescindible en qualsevol anàlisi.

D'entrada, en tot el capítol II de la llei es pot fer una observació semàntica.⁷³ S'ha canviat el significat d'algunes paraules claus. En el primer esborrany de la llei es parlava de *garantir* als sords l'ús d'intèrprets en LS i en el text final aquesta paraula s'ha substituït per *promoure*. És evident que una cosa és *garantir* —que significa *assegurar la certesa*—, i una altra cosa ben diferent és *promoure* que —significa *impulsar un projecte o acció*— i que, per tant, resulta molt més inconcret. Probablement, el legislador ha optat per un verb genèric per no enganxar-se els dits amb una llei que després no podria complir per la falta de pressupost; tot i que com és sabut, quan hi ha voluntat política, els recursos econòmics poden acabar trobant-se gairebé sempre. Sigui com sigui, hi ha hagut una rebaixa en l'ambició que tenia inicialment el text.

L'article 14 detalla que els poders públics establiran les mesures necessàries per tal que la informació sigui accessible a les persones sordes. I ho detalla en sis punts: mitjans de comunicació socials, campanyes de publicitat institucionals, telecomunicacions, portals d'internet públics, celebració de Congressos acadèmics amb finançament públic i missatges d'emergència. El punt sobre els missatges d'emergència (declaració d'estats d'alarma, d'excepció i setge, i missatges institucionals) no figurava en l'avantprojecte inicial. En el text definitiu, però, van afegir-lo, cosa que la Comunitat Sorda valora positivament ja que, segurament, és el punt més important de tots. Sense aquest punt, algú podria preguntar-se:

⁷³ En aquest apartat de la recerca es compara el primer esborrany de l'avantprojecte de llei de la LS fet pel Ministeri de Treball i Afers Socials amb el projecte aprovat pel Congrés de Diputats. Com que les referències són constants resulta innecessari referenciar-ne al llarg del text les citacions textuals que se'n fan.

¿de què li serveix a una persona sorda tenir un intèrpret en un simposi o en unes jornades si, després, quan es produeix una catàstrofe cap autoritat l'avisava del perill que corre?

Pel que sembla, però, a l'hora de redactar la llei van pensar primer en els intèrprets dels congressos que no en les situacions d'emergència. Tampoc és d'estranyar aquest capgirament de les prioritats lògiques. Les opinions dels intèrprets quan els contracten en alguns mítings a on de vegades no hi ha cap persona sorda entre el públic, reforcen la idea que l'administració veu sovint l'intèrpret com una figura ornamental i no pas com un ajut que és indispensable.

*“La veritat és que a mi m’han contractat com a intèrpret a molts llocs només perquè faci bonic. Perquè la gent pensi ‘Oh! Que sensible que és aquest polític que té un intèrpret de Llengua de Signes al costat!’. Quan m’ha passat això, jo sé i sóc conscient que no hi ha cap persona sorda allà. Són seminaris o actes públics on queda maco que hi hagi un intèrpret. És una manera de demostrar sensibilitat.”*⁷⁴

*“Jo he fet d’intèrpret en mítings on no hi ha absolutament cap persona sorda entre el públic. Però tu has d’estar allà. I és probable que el polític ni tan sols et dirigeixi la paraula, ni et miri per a res a la cara. Però el polític vol l’intèrpret com una manera de dir que està pensant en les persones sordes.”*⁷⁵

Reprenent el fil de l’anàlisi i sense criticar més un aspecte de la llei que, de fet, ja ha estat corregit, és interessant veure com el text legal ha estat objecte d’altres millores. En concret en el punt relatiu als mitjans de comunicació (article 14), els legisladors van ser

---

⁷⁴ Entrevista personal amb la intèrpret de Llengua de Signes Esther de los Santos Rodríguez celebrada a Valladolid el 16 de setembre del 2005.

⁷⁵ Entrevista personal amb la intèrpret de Llengua de Signes Helena Collado celebrada a Valladolid el 17 de setembre del 2005. D'altra banda i segons la diferent normativa tècnica existent a Espanya compilada per Aenor, d'acord amb els criteris Dalco, en els actes públics amb intèrprets s'han de seguir un sèrie de requisits: cal situar l'intèrpret dalt d'una tarima per tal que sigui visible, que no interfereixi en la visibilitat del ponent o dels recursos audiovisuals que es projectin, que l'intèrpret estigui ben il·luminat i amb llum zenital, que compti amb un altre intèrpret de recolzament a primera fila, entre d'altres criteris. (Fundosa Accesibilidad, 2010: p.155). Lamentablement, però, no sempre se segueixen aquestes recomanacions per manca de sensibilitat de les administracions.

conscients que la norma ha de ser d'aplicació general i que no només han d'aplicar-la els mitjans de *titularitat pública* o amb *caràcter de servei públic* com deia el primer esborrany de l'avantprojecte (article 13 punt 5). Aquest canvi ha de permetre que les televisions privades introdueixin la LS per garantir l'accessibilitat als sords. També podria ser, però, que no hi hagués cap intencionalitat i que el canvi només respongués a una qüestió formal en la redacció, ja que la llei que va aprovar el Congrés (article 23) sí que parla de *titularitat pública* o amb *caràcter de servei públic* quan es refereix a les mesures que cal incorporar a la televisió de suport a la comunicació oral.

Està clar que quan la llei espanyola de la Llengua de Signes parla dels mitjans es refereix a la televisió —ja que és obvi que ni la ràdio ni la premsa poden incloure LS— però el fet que faci referència als mitjans en general, ¿qui sap si en un futur pot arribar a tenir alguna incidència dins del magma caòtic, lliure i, en certa manera, llibertari que és avui internet? De tota manera, quan la llei explicita l'obligació dels mitjans de comunicació a introduir-hi espais signats deixa clar que es farà “en conformitat amb el previst en la seva regulació específica”. Un afegitó que fa referència, sense esmentar-la, a la Llei general de la Comunicació Audiovisual.

La voluntat que hi ha d'incidir en els operadors privats de televisió no significa, ni de bon tros, que l'esperit de la nova regulació sigui entrar en el sector privat sense miraments. A diferència de la Llei General de la Comunicació Audiovisual que estableix quotes en subtitulat i LS, la llei espanyola de la Llengua de Signes quan es refereix al sector privat la llei és prudent. En altres punts de l'article 14 —els portals d'internet o en els Congressos acadèmics— l'imperatiu de prestar serveis de traducció signada és tan sols per a les institucions públiques.

El mateix passa amb la publicitat: l'obligació de fer espais accessibles, queda limitada a la publicitat institucional i no a la publicitat comercial. De ben segur, però, que moltes persones sordes preferirien entendre els anuncis de productes de consum abans que no, segons quines campanyes institucionals que tants cops adopten un regust més propagandístic que no informatiu.

“La publicitat general hauria d'estar subtitulada. Quan estic veient un anunci d'una hamburguesa jo no puc saber si aquella hamburguesa és bona o és

*dolenta. Si hi haguessin subtítols jo podria avisar els meus fills i dir-los: 'no us cregueu el que diu aquest anunci. Aquesta hamburguesa és dolenta'."*⁷⁶

En aquest sentit, cal apuntar que l'Associació Espanyola d'Anunciant i el Centre Espanyol de Subtitulat i Audiodescripció (CESyA) van començar a promocionar la publicitat subtitulada l'any 2008. En els primers mesos del 2008 la primera empresa que va realitzar una campanya de publicitat subtitulada per teletext a Espanya va ser Campofrío (Utray, 2009: p.86). Fins abans d'aquesta campanya, els únics anuncis que eren subtitulats a cadenes televisives espanyoles eren els espots de la ONCE, d'ONGs vinculades al sector de la discapacitat, de l'obra social d'algunes caixes d'estalvi i també la propaganda institucional de les administracions. Des d'aleshores s'ha seguit avançant.

4.1.2. La llei catalana de la LSC: enfocament lingüístic

*"La llei que avui aprovem no és ni una imposició per a les persones sordes ni una obligació per a qui opti per comunicar-se oralment i això ha de quedar clar en tot moment. Sí que és un dret i un instrument útil per a les persones signants que vulguin servir-se'n. Ara doncs, oficialment, ja tindran la cobertura legal que fins ara no tenien però que sí que els calia."*⁷⁷

Amb aquestes paraules solemnes, l'aleshores vicepresident del govern català, Josep-Lluís Carod-Rovira, va donar pas a la votació que va aprovar per unanimitat la Llei de la Llengua de Signes Catalana, en vigor d'ençà la seva publicació (DOGC, 2010), i que suposa el major reconeixement institucional donat mai a la llengua pròpia dels Sords a Catalunya. El reconeixement es va fer al més alt nivell (rang estatutari) i avalat per l'Institut d'Estudis

---

⁷⁶ Entrevista personal al líder Sord/a número 3 feta per aquesta investigador el 15 de juliol del 2005.

⁷⁷ Declaració del vicepresident del govern de Catalunya, Josep-Lluís Carod-Rovira al ple del Parlament el 26 de maig del 2010 amb motiu de l'aprovació de la llei de la llengua de signes catalana. Observació pròpia.

Catalans, que és la institució acadèmica que s'ocupa, per imperatiu legal, de determinar-ne la seva normativa.

L'enfocament exclusivament lingüístic que van donar el govern i el Parlament a aquesta llei els va permetre legislar sobre els drets de les persones signants en l'ús de la seva llengua i diferenciar-los de les problemàtiques socials que tenen totes les persones amb discapacitat auditiva pel fet de no sentir-hi. Es tracta, així doncs, d'una llei que garanteix i protegeix la utilització de la LSC com a patrimoni lingüístic però que no està pensada com una eina assistencial per ajudar un col·lectiu desafavorit.

És una llei de llengua, no de discapacitat. Com que es tracta d'una llei purament lingüística no legisla per a les persones sordes oralistes i se centra en regular la LSC en àmbits com l'aprenentatge, la docència, la interpretació, la recerca o la seva protecció des dels serveis públics. El govern va voler, en definitiva, distingir les polítiques d'acció social sobre la sordesa —que han de quedar incloses en el nou codi d'accessibilitat— de la política de defensa i promoció de la LSC que es condensa en aquesta llei.

Talment com va passar amb l'aprovació de la llei espanyola de la LS, la Comunitat Sorda signant també va vessar de joia després d'haver assolit aquesta fita històrica. Un somni fet realitat que semblava impossible de preveure dècades enrere i que els usuaris de la LSC van celebrar en el mateix Parlament català. A la Cambra catalana, van assistir-hi un centenar de persones sordes per viure en directe una sessió plenària accessible amb servei d'intèrprets en Llengua de Signes, carregada de transcendència i emotivitat. El dia de l'aprovació de la llei, van anar fins al Parlament els màxims dirigents de la Fesoca, representants de la plataforma *LSC Ara!*, de l'Associació catalana d'Intèrprets en Llengua de Signes (ACILS) i de l'Associació de pares de nens sords de Catalunya (Apanisce) així com moltes altres persones sordes amb les seves famílies. La majoria de mitjans de comunicació van cobrir la notícia i van reflectir l'estat d'exultació general amb imatges tan il·lustratives com la de grups de persones que s'abraçaven i es felicitaven o bé el detall d'una nena que lluia la pancarta *Jo estimo la LSC*. (ACN, 2010).

La llei emana del nou Estatut de Catalunya, aprovat en referèndum, que en l'article 50.6 explicita que “els poders públics han de garantir l'ús de la Llengua de Signes Catalana i les condicions que permetin d'assolir la igualtat de les persones amb sordesa que optin per aquesta llengua, que ha d'ésser objecte d'ensenyament, protecció i respecte.” (DOGC, 2006:

p. 31880). De fet, l'aprovació estatutària va accelerar la reivindicació de la llei amb diferents campanyes. Només la recollida de signatures dins la iniciativa *Suma't a la llengua de signes*, a través del *Facebook*, va aconseguir més de 3.000 adhesions.

Anteriorment, la LSC tan sols havia estat reconeguda a Catalunya per una proposició no de llei aprovada pel Parlament el 1994. A partir de l'abril del 2007, però, en compliment de l'Estatut, el govern català va començar a treballar en el projecte de llei a través de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat amb la presència dels diferents col·lectius vinculats al moviment Sord català. Dins d'aquest grup de treball hi van participar Encarna Muñoz (Fesoca) Josep Maria Segimon (Plataforma LSC, Ara!), Gemma Carreño, (Associació Catalana d'Intèrprets en Llengua de Signes-ACILS), Conxita Leal i Raquel Perich (Apanisce) i, finalment, Josep Quer (Institució Catalana de Recerca i Estudis de la Llengua de Signes-Icrea).

La gestació del projecte de llei va ser, però, més llarga del que esperaven els grups mobilitzats. Durant la fase de preparació, va haver-hi un relleu al capdavant de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat amb el nomenament de Bernat Joan que va substituir en el càrrec a Miquel Pueyo. A més, la Generalitat va haver de fer equilibris per apaivagar els recels i les reticències que la nova legislació provocava entre els sords oralistes. Com admet Bernat Joan, les pressions dels oralistes, constituïts en forma de lobby, van ser molt fortes i van complicar i alentir el naixement del nou text legal:

“He de reconèixer que des del govern no havíem previst les tensions entre les persones sordes signants i les persones oralistes, cosa que ha entrebancat el procés. Els oralistes tenen molta prevenció davant del reconeixement de la Llengua de Signes perquè pensen que hi pot haver més drets per als signants que no per a ells. Crec, però, que hem estat curosos en això i hem fet èmfasi en algunes qüestions amb la finalitat de llevar aquests recels (...) Tant de bo que hi hagi un acostament i diàleg entre signants i oralistes, de manera que els paràmetres de la racionalitat guïïn quina és la millor manera de tractar la

qüestió de la sordesa d'una forma desapassionada, ja que s'havia arribat a un punt d'enfrontament en què jo no sé si hi podia més la ciència que la fe.”⁷⁸

Malgrat les tibantors viscudes, el convenciment del govern català que la protecció d'una llengua no significa legislar en contra de ningú sempre va estar clar durant l'elaboració de la llei. Per això, tot i els obstacles amb què van topar, al final la llei va seguir el seu curs sense que en rebaixessin el seu contingut lingüístic. Segurament la tradició catalana en defensa de les llengües minoritzades i el pluralisme del país va ser un plus de sensibilitat per atorgar rang de llei a la protecció de la LSC i que aquesta consideració no fos vista a la societat com a res estrany i rebés el suport unànim de tots els grups parlamentaris.

Segons Bernat Joan, el caràcter “específicament lingüístic” de la llei catalana ha provocat una sana enveja a la Comunitat Sorda espanyola signant, ja que en la llei espanyola –si bé va ser pionera a l'Estat– s'hi barrejen altres temes d'accessibilitat en no ser una llei exclusiva sobre la LS:

*“El president de la Confederació Estatal de Persones Sordes em deia: ‘vosaltres els catalans com que teniu el català, el castellà i també heu oficialitzat l'occità a través de l'aranès a la Vall d'Aran, disposeu ja de pràctica per fer lleis que facin referència a diverses llengües. Per tant, afegir-hi una llei específica sobre la llengua de signes catalana no és exòtic per a la tradició política i parlamentària de Catalunya. En canvi, a l'Estat Espanyol és diferent perquè el plantejament és monolingüe”.*⁷⁹

La Confederació Estatal del Persones Sordes (CNSE) ha reconegut públicament que li hauria agradat que a nivell de tot Espanya s'hagués tingut la mateixa sensibilitat lingüística que a Catalunya i s'hagués reconegut la LSE no només com un instrument de persones amb discapacitat. Així mateix ho va expressar la CNSE (2010), amb fermesa i convicció, en una resolució del seu 5è congrés:

⁷⁸ Font: entrevista personal al Secretari de Política Lingüística de la Generalitat, Bernat Joan, el 12 de novembre del 2009 a Barcelona. L'entrevista es va fer un dia després que el govern català entrés al Parlament el projecte de llei de la llengua de signes catalana.

⁷⁹ La mateixa entrevista que en l'anterior nota al peu.

“El Govern ha d’atorgar el màxim reconeixement al moviment associatiu CNSE (...). Una pràctica exemplar de respecte a la comunitat lingüística i als principis que habitualment s’apliquen a la normalització de qualsevol altra llengua és la Llei 17/2010, de 3 de juny, de la llengua de signes catalana, en què aquesta llengua és tractada com a tal i no com un simple element de discapacitat.”⁸⁰

El plantejament lingüístic de la llei catalana explica que fos impulsada des de la Secretaria de Política Lingüística i no des del Departament d’Acció Social com en el cas de la llei espanyola. Com a elements claus, la llei garanteix que les persones sordes puguin optar a una modalitat educativa bilingüe en què la LSC sigui la llengua vehicular en l’ensenyament, que la Generalitat estableix la qualificació professional dels intèrprets i certifica el professorat habilitat en LSC i que l’Institut d’Estudis Catalans és la institució acadèmica que determina les normes lingüístiques de la Llengua de Signes Catalana i n’impulsa la recerca i la sistematització.

Així mateix, es contempla la creació d’un Consell Social de la Llengua de Signes Catalana com a òrgan d’assessorament, consulta i participació on hi siguin representats les associacions professionals i cíviques d’usuaris de la LSC. Segons Bernat Joan, tot i que aquest consell és de caire consultiu ha d’esdevenir la “mà dreta” de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat en totes les accions que es portin a terme⁸¹ de forma no intervencionista.

Més enllà del seu articulat, la importància de la llei rau en el fet que suposa una oficialització de la LSC i que neix amb la voluntat de tenir un caràcter transversal en tots els Departaments del govern català i de l’administració pública. A parer de Bernat Joan, això significa que ha d’haver-hi disponibilitat d’aconseguir intèrprets “amb un temps ràpid” en totes les dependències de l’administració de cara al públic, (centre d’assistència mèdica,

---

⁸⁰ CNSE. *Resoluciones*, dins V Congreso de la Confederación Estatal de Personas Sordas, Barcelona, 28-29 de maig del 2010.

⁸¹ Font: entrevista personal al Secretari de Política Lingüística de la Generalitat, Bernat Joan, el 12 de novembre del 2009 a Barcelona. L’entrevista es va fer un dia després que el govern català entrés al Parlament el projecte de llei de la llengua de signes catalana.

justícia, policia, oficines d'atenció ciutadana etc)⁸², sempre que una persona sorda necessiti disposar d'aquest servei per comunicar-se.

Tenint en compte el volum de serveis que ofereix la Generalitat i les limitacions pressupostàries, la incògnita que es planteja — per als anys posteriors a aquesta recerca — és saber si hi haurà prou diners per fer complir i desplegar la llei. És a dir, quan una persona sorda necessiti un intèrpret per accedir a algun servei de l'administració, ¿disposarà sempre d'aquest ajut? La pregunta és molt pertinent ja que la Secretaria de Política Lingüística va preferir no adjuntar una memòria econòmica detallada al projecte de llei per evitar que la política de contenció de la despesa que hi havia els anys 2009-2010 aconsellés deixar la llei per a una altra legislatura. L'estratègia que es va seguir, segons Bernat Joan⁸³, va ser d'impulsar la llei sense un pressupost gaire carregat amb la convicció que les dotacions ja acabaran arribant en cada moment que es plategi la necessitat.

Durant la tramitació parlamentària, l'aleshores presidenta de la Fesoca, Encarna Muñoz, també mostrava la confiança que els diners aniran arribant de manera gradual i que, com que la llei té un enfocament lingüístic, les dotacions ajudaran a subvencionar la publicació de diccionaris i altre material didàctic en signes (Televisió de Catalunya, 2009). En la mateixa entrevista televisiva, Muñoz es confessava “contentíssima” pel reconeixement de la LSC “com a llengua pròpiament dita”, emfatitzant que aquesta situació suposa que la LSC té “un rang igualitari” amb la resta de llengües orals. (op. cit.).

Les expectatives posades a la Llei de la Llengua de Signes Catalana fan preveure millores substancials en l'atenció idiomàtica que rebran els propers anys les persones sordes i sordcegues signants. Sigui quin sigui, però, l'abast real que acabi comportant el desplegament de la llei, la legitimitat donada a la LSC va generar, l'any 2010, una forta il·lusió col·lectiva dins la Comunitat Sorda.

La possibilitat que van tenir les persones Sordes d'expressar-se davant la comissió de cultura del Parlament català va convertir-se en una bona oportunitat per fer pedagogia als diputats i diputades de la utilitat de la LS com a vehicle integral de comunicació. Especialment entranyables van ser les paraules de les joves sordes Laura Vega i Verònica Barrera quan van explicar que, tot i haver après a parlar oralment, els avantatges

---

⁸² La mateixa entrevista que en l'anterior nota al peu.

⁸³ La mateixa entrevista que en l'anterior nota al peu.

comunicatius que els dona la LS són importantíssims, una llengua que s'estimen i defensen (Canal Parlament, 2010a, 2010b).

Tanmateix diverses persones signants van voler desactivar la pugna entre l'oralisme i la LS donant a entendre que la *Visió Clerc* i la *Visió Bell* (veure nomenclàtor) no han de viure avui enfrontades. Com va dir la presidenta d'Apansce, Raquel Perich, les persones signants celebren la nova llei perquè necessiten la Llengua de Signes ja que els objectius comunicatius no passen només per l'aprenentatge de la parla com entenen determinats col·lectius oralistes.

*“Aquesta és una llei d'una llengua que volen i necessiten les persones sordes. Ells són els experts de les seves necessitats. Cap llengua es pot imposar. Això ho sabem bé els catalans. Però cap llengua es pot evitar, si els que la usen la volen i la necessiten. Siguem sensats, si us plau, no estem en un campionat per veure qui parla millor.”*⁸⁴

Un sentit semblant va tenir, entre d'altres, aquesta intervenció de l'escriptora sorda, Josefa Cedillo (Canal Parlament, 2010c) que es va alegrar molt del suport jurídic a la LSC que implica la nova llei:

*“La llengua de signes és una part de la meva personalitat. (...) Em comunico també amb la llengua oral però jo no vull estar tota la meua vida dependent del meu gran esforç. Necessito també relaxar-me i comunicar-me en llengua de signes, per participar i estar totalment integrada i satisfeta.”*⁸⁵

Tanmateix i més relacionat amb un dels temes centrals d'aquesta tesi —la televisió en LS—, tot el debat sorgit arran de la nova llei va posar sobre la taula la importància de

---

⁸⁴ CANAL PARLAMENT. “Compareixença de Raquel Perich, en representació de l'Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya (Apansce), amb relació al Projecte de llei de la llengua de signes catalana” [vídeo], 22.01.2010. Parlament de Catalunya, comissió de política cultural.

⁸⁵ CANAL PARLAMENT. “Compareixença de Josefa Cedillo, escriptora i persona sorda, amb relació al Projecte de llei de la llengua de signes catalana” [vídeo], 22.01.2010. Parlament de Catalunya, comissió de política cultural.

millorar l'accessibilitat a la informació d'actualitat a través de les noves tecnologies. En aquest sentit, l'actual president la Fesoca, Antonio Martínez —que va intervenir al Parlament en representació de l'Associació de Difusió de la Comunitat Sorda— va reivindicar un nou canal de la TDT en Llengua de Signes dirigit a la Comunitat Sorda i va fer una crida per buscar empreses per finançar el projecte. (Canal Parlament, 2010d).

4.1.2.1. El codi d'accessibilitat

Amb la voluntat de no barrejar les polítiques de normalització lingüística de la Llengua de Signes Catalana i els aspectes més assistencials d'accés a la informació que afecten les persones sordes en general, el govern català no va recollir en la Llei 17/2010 les accions més concretes per superar les barreres de comunicació. La llei (DOGC, 2010) és una llei de drets lingüístics. Les polítiques d'accessibilitat es recullen en el nou codi d'accessibilitat.

La legislatura (2006-2010) del govern tripartit (PSC, ERC, IC-EV) presidit pel socialista José Montilla, es va tancar sense que estigués finalitzada la revisió del nou codi d'accessibilitat de Catalunya. En el moment de dipositar aquesta tesi, aquesta era una de les assignatures pendents d'ultimar que el Departament d'Acció Social i Ciutadania del govern Montilla ⁸⁶ havia anat treballant en els últims anys. El nou codi d'accessibilitat de Catalunya es planteja com una necessitat urgent ja que el codi vigent emana de la Llei 20/1991 (DOGC, 1991) i ha quedat bastant obsolet. Tot i que aquesta llei es va esmenar amb un nou decret (DOGC, 1995), pocs anys després d'aprovar-se, és evident que ja ha passat molt de temps des d'aleshores i que el codi no està actualitzat (2010).

La major sensibilització que existeix avui a la societat catalana cap als col·lectius desfavorits i, sobretot, la revolució tecnològica que hi ha hagut les últimes dècades en la comunicació fan que els recursos, compromisos i problemes relacionats amb l'accés a la

---

⁸⁶ Fonts del Departament d'Acció Social i Ciutadania del govern català van explicar a través d'una conversa telefònica amb aquest investigador el 24 de novembre del 2010 (quatre dies abans de les eleccions del 28-N) que els treballs del nou codi estaven molt avançats però que no havien tingut temps d'acabar-los en la legislatura 2006-2010, entre altres raons perquè aquest és un tema transversal que afecta altres conselleries de la Generalitat i abans de fer-se públic havia de comptar amb el consens de tot l'executiu.

comunicació siguin molt diferents de fa quinze o vint anys enrere. Aquest apartat de la tesi queda, així doncs, pendent de desenvolupar per a futures investigacions.

S'ha de fer notar que en l'antic codi d'accessibilitat, l'èmfasi es posava en les barreres arquitectòniques (aparcaments, mobiliari urbà, edificis, habitatges, transport etc) i que les disposicions sobre barreres de comunicació eren menys extenses. En la nova era digital, però, tanmateix el dret d'accés a la informació de les persones sordes s'ha fet cada cop més urgent i peremptori.

4.1.3. La Llei General de la Comunicació Audiovisual: quotes en LS

“Les persones amb discapacitat auditiva tenen el dret que la comunicació audiovisual televisiva, en obert i de cobertura estatal o autonòmica, subtituli el 75% dels programes i compti almenys amb dues hores a la setmana d'interpretació en llengua de signes.” (p.30171).⁸⁷

Amb aquesta claredat es recull a la Llei General de la Comunicació Audiovisual, aprovada definitivament pel Congrés de Diputats el 18 de març del 2010, l'obligatorietat de les empreses de garantir que la televisió sigui accessible. I, per si encara en quedava algun dubte, la mateixa llei especifica en quins terminis els operadors televisius hauran d'anar adaptant de forma obligatòria la seva programació. En concret, la llei estableix que a data de 31 de desembre de cada any (a comptar a partir del 2010) les televisions han de complir una sèrie de valors i percentatges tant de Llengua de Signes, com de subtítols com també d'audiodescripció per a les persones cegues.

La llei tipifica, a més, com a falta greu l'incompliment d'aquestes quotes d'accessibilitat si es produeix durant més de 5 dies i al llarg d'un període de 10 dies consecutius (p.30195). Les faltes greus poden ser sancionades amb multes de 100.001 fins a 500.000 euros segons cada cas (p.30197).

---

⁸⁷ Llei 7/2010, de 31 de març, General de la Comunicació Audiovisual. *Bulletí Oficial de l'Estat*, número 79 (1 d'abril del 2010).

Televisions privades de cobertura estatal o autonòmica

Percentatges o hores setmanals	Any 2010	Any 2011	Any 2012	Any 2013
Subtitulació	25%	45%	65%	75%
Llengua de Signes	0,5	1	1,5	2
Audiodescripció	0,5	1	1,5	2

Taula 4.1. Quotes d'accessibilitat a la Llei General de la Comunicació Audiovisual. (BOE, 2010: p.30201).

Televisions públiques de cobertura estatal o autonòmica

Percentatges o hores setmanals	Any 2010	Any 2011	Any 2012	Any 2013
Subtitulació	25%	50%	70%	90%
Llengua de Signes	1	3	7	10
Audiodescripció	1	3	7	10

Taula 4.2. Quotes d'accessibilitat a la Llei General de la Comunicació Audiovisual. (BOE, 2010: p.30201).

Malgrat que finalment no han prosperat totes les esmenes que les associacions de persones Sordes van tramitar al Senat per reclamar que hi hagués fins a deu hores setmanals en Llengua de Signes i que el 100% de la programació fos subtitulada (Cermi, 2010), no es pot negar que amb aquesta llei s'ha conquerit, amb tots els matisos que calgui, una fita important i així mateix ho ha reconegut el sector de Discapacitat (Servimedia, 2010). El fet que el legislador hagi fixat quotes molt concretes de programació subtitulada i signada significa que l'administració s'ha mullat i ha deixat de referir-se a l'accessibilitat només en termes genèrics com passa en d'altres normatives i reglaments.

La conquesta és encara més important si es té en compte que la gestació de la llei ha estat molt polèmica i que, per tant, ha calgut negociar-ne el contingut amb les parts afectades. La controvèrsia ha suposat més de cinc anys de discussions per les resistències de bona part del sector empresarial. Ja durant la tramitació del primer avantprojecte l'any 2006, el subdirector general de mitjans audiovisuals del govern espanyol, José Juan Bartolomé,⁸⁸ reconeixia que l'elaboració d'aquesta norma no estava resultant "gens pacífica". El motiu era, segons ell, la "forta tensió" entre els operadors privats de televisió i les associacions de

⁸⁸ Entrevista telefònica realitzada amb aquest investigador el 12 de juny del 2006.

persones amb discapacitat. Les empreses televisives argüien que augmentar la programació amb intèrprets en Llengua de Signes com demanen els sords els suposa un sobre cost econòmic que no sempre poden assumir. Per la seva part, des del Comitè Espanyol de Representants de Persones amb Discapacitat (Cermi) ja des dels primers esborranys dels text, es van expressar veus molt crítiques amb el govern espanyol (Almoguera, 2005), exigint a l'administració que no cedís a les fortes pressions dels poderosos grups audiovisuals.

Les quotes que es proposaven inicialment en el primer avantprojecte eren, en algun aspecte, més ambiciosos ja que preveien que el 2015 les televisions de servei públic subtitularien tots els programes, mentre que en el redactat aprovat finalment s'estima que l'any 2013 la subtitulació serà d'un 90%. Tot i amb això, la llei ha acabat esborrant un punt polèmic que permetia que les empreses poguessin tenir excepcions en la seva obligació de fer la televisió accessible. Segons aquest punt controvertit de l'avantprojecte ja suprimit, si les cadenes de televisió justificaven que el cost que els suposa fer la programació accessible superava més de l'un per cent dels seus ingressos anuals, podrien excusar-se de complir amb l'exigència. Aquesta disposició va sulfurar els membres del grup de treball sobre accessibilitat del Fòrum Tècnic de la Televisió Digital i també al Cermi, que ho van considerar aberrant i impropï de societats democràtiques avançades (Almoguera, 2005).

Cinc anys després d'aquestes crítiques, el sector de la discapacitat a Catalunya reconeix que la llei general de l'audiovisual és "un primer pas". Els col·lectius afectats subratllen, però, que aquesta primera passa és "clarament insuficient" i que es continua vulnerant el dret de les persones sordes a rebre la mateixa informació que la resta de les persones (Cocarmi, 2010). En aquest sentit, la llei queda lluny de països com França on les principals cadenes estan legalment obligades a subtitular tota la seva programació. A més, el Comitè Català de Representants de Persones amb Discapacitat es manté ferm en la reivindicació d'un mínim de deu hores setmanals en Llengua de Signes a tots els canals.

La llei autoritza al govern espanyol a ampliar els terminis d'aplicació de les quotes d'accessibilitat d'acord amb l'evolució del mercat audiovisual, segons quina sigui la implantació de la tecnologia digital i el desenvolupament dels mitjans tècnics disponibles a cada moment. A més, es deixa un termini de quatre anys als canals nous per tal que iniciïn la nova adaptació (extrapolant l'escala prevista) i s'estableix que la quota de Llengua de Signes

i audiodescripció no és obligatòria fins que no es produeixi l'apagada analògica per als canals que fins al 2010 emetien en analògic.

No és casual, però, que l'entrada en vigor de la Llei audiovisual —un mes després de la seva publicació al BOE— hagués coincidit amb la fi de les emissions amb tecnologia analògica a Espanya (abril del 2010). Després d'anys de debat de ben segur que el govern va entendre que no podia demorar més el tema i que amb el canvi tècnic urgia el canvi del marc legal. Tampoc és causal que, coincidint amb aquesta nova etapa, a part de les emissores que ja ho feien, diverses televisions de l'Estat comencessin a fer informatius signats conscients que més aviat que tard totes les televisions hauran d'oferir un servei així.

Al març del 2010, la Televisió Canària va estrenar l'informatiu *Telenotícies sordos* un espai de 50 minuts que recull les notícies més destacades de la setmana a més d'incloure un espai de notícies específiques d'aquest col·lectiu així com la previsió meteorològica. Mig any abans (setembre del 2009) Televisió de Galícia va estrenar el programa *Informativo Xordos*. Sense oblidar que la LS a televisió tampoc és una cosa nova; a Catalunya, a Andalusia o Extremadura, per exemple, fa alguns anys que en tenen. Precisament *La Academia de las Ciencias y las Artes de Televisión* va premiar l'any 2010 el programa *Escúchame!* del canal Extremadura en reconeixement a la tasca que fa. També l'any 2010 —fora del període d'observació d'aquesta tesi— la cadena estatal Tele-5 va començar a emetre espais informatius interpretats en signes.

Les hemeroteques d'aquest país poden donar fe que la Llei General de la Comunicació Audiovisual ha fet vessar rius de tinta per les crítiques polítiques que ha rebut. El debat públic i les controvèrsies sobre aquesta llei no han estat, però, sobre els aspectes relacionats amb l'accessibilitat. En els primers redactats de la llei —no tant després de la seva aprovació, ja que en el Senat el PSOE va pactar amb la resta de grups fins a 11 esmenes transaccionals—, les discrepàncies i recels van venir per qüestions relatives a la publicitat televisiva o la creació del Consell Estatal de Mitjans Audiovisuals (CEMA). Des de Catalunya diverses veus han expressat el temor que la llei es converteixi en una *Loapa audiovisual* (Aguilera, 2009), que neixi com una eina del govern espanyol per recuperar la unitat de mercat audiovisual i acabi minant competències autonòmiques.

La Llei 7/2010, que estableix la normativa bàsica en matèria audiovisual, és també important per al sector de la discapacitat ja que incorpora una nova sensibilitat més ètica

sobre com han d'aparèixer les persones que formen part d'aquest col·lectiu a la televisió. En concret, es regula que les empreses televisives “procuraran oferir en les seves emissions una imatge ajustada, normalitzada, respectuosa i inclusiva de les persones amb discapacitat en tant que manifestació enriquidora de la diversitat humana, evitant de difondre percepcions estereotipades, esbiaixades o producte dels prejudicis socials que poguessin subsistir”. (BOE, 2010: p.30171).

5. EUA: LES PERSONES SORDES I LA LLENGUA DE SIGNES. APROXIMACIÓ BÀSICA

5.1. Aproximació al marc legal i al context social americà

El discurs oficial dels EUA mostra el país com el màxim paradigma de les llibertats democràtiques també en la legislació de drets de respecte a les minories. El fet d'haver escollit en aquesta tesi la Gallaudet University com a centre de referència a tenir en compte, no significa, però, que es vulgui presentar aquí el sistema americà com a modèlic en tots els aspectes socials. És evident que als EUA s'hi continuen produint avui problemes de convivència ètnica, racial i multicultural, així com situacions de discriminació en determinats col·lectius. Dit això, no es pot negar que, en la lluita pels drets de les persones Sordes, en les últimes dècades s'hi han fet passes endavant importants, tant en el terreny legal com en la consolidació i projecció dels moviments socials que més defensen la Llengua de Signes.

L'aprovació l'any 1990 de la llei ADA, *American with Disabilities Act*, constitueix la principal conquesta legal als EUA per a les persones amb discapacitat en general i per a tots els sords en particular. La influència d'aquesta llei a Europa és clara ja que molts Estats l'han emulat a l'hora de dictar lleis, fixar normes o aprovar decrets que reconeixen la protecció especial que les administracions han de dispensar a les persones amb discapacitat. A la Gran Bretanya, el 1995 es va aprovar la *Disability Discrimination Act* i a Espanya el Pla Nacional d'Accessibilitat 2004-2012 hi està, en part, inspirat.

Per aproximar-se amb seriositat i, partint de la perspectiva europea, espanyola o catalana al context legal dels EUA que protegeix els drets dels sords, és, però, imprescindible establir comparacions. En aquest sentit, són especialment valuosos els treballs de dret comparat (Storch de Gracia, 2004b, 2005) que retraten quin és l'estatus legal de les llengües de signes al món com a instrument de comunicació cultural, alternativa o d'educació. Tot i que són treballs previs als anys d'aquest estudi (2005-2009), radiografien molt bé el tema amb documentació exhaustiva que constata que a Europa el reconeixement de les llengües de signes no és inferior que a Estats Units d'Amèrica.

El caràcter federal dels EUA és, però, una complicació afegida de la recerca per descriure amb exactitud la situació legal americana ja que, depenent del lloc del país, hi ha un règim o un altre. Segons la informació oficial recopilada pel Laurent Clerc Center (2004) un total de 40 estats dels EUA compten amb algun tipus de legislació que protegeix l'ASL (*American Sign Language*) com a idioma estranger. En alguns casos, això significa que es contempla l'estudi de l'ASL a nivell universitari en les mateixes condicions que una altra llengua forana (no anglesa) i, en d'altres, a nivell de secundària o en escoles acreditades per a sords. A Colorado —per esmentar un dels exemples nord-americans en què el redactat de la llei és menys ambigu— s'explicita que l'ASL és un idioma plenament desenvolupat, natural i amb una gramàtica i sintaxi pròpies. A Indiana, es descriu l'ASL com a llengua estàndard i independent.

Sigui com sigui, a Europa el reconeixement legal de les llengües de signes sembla més avançat. En el recull de textos legals fet per José Gabriel Storch (2005) es pot observar que un dels països capdavanters en adquirir el compromís de salvaguardar els drets dels usuaris de les llengües de signes és Finlàndia: va ser el primer d'Europa d'esmentar la LS a la Constitució. Igualment, sobresurt França que en el Codi d'Educació reconeix la Llengua de Signes Francesa amb tota la seva plenitud, de manera que tot estudiant afectat per sordesa pugui fer-la servir amb normalitat.

L'*European Union of the Deaf* (EUD) va presentar, al novembre del 2010, a Brussel·les un nou volum (Wheatley; Pabsch) que reuneix tota la legislació actualitzada de països europeus sobre la LS i constata aquests avenços. La immensa majoria dels països europeus (encara que no tots) esmenten en alguna llei la LS i explícitament Àustria, Portugal i Finlàndia fan aquest reconeixement en la seva Constitució. En la mateixa línia, segons dades fetes públiques a Catalunya per l'Associació de Difusió de la Comunitat Sorda de Barcelona, al món hi ha 9 països que reconeixen a la carta magna la Llengua de Signes i almenys 29 països tenen lleis o decrets que la regulen. (Canal Parlament, 2010d).

Per altra part, tant el Parlament Europeu com la Comissió Europea han recolzat diversos projectes per a la seva promoció que fan que la Llengua de Signes vagi guanyant, a poc a poc, cada vegada més prestigi en els àmbits cultural, social i fins i tot polític. El Consell d'Europa es refereix a la Llengua de Signes en el marc general de la Recomanació 1492, del 2001, relativa als drets de les minories nacionals i també en d'altres resolucions

posteriors. El 15 de juliol del 2009 es va poder veure per primera vegada en la història del Parlament Europeu una intervenció en Llengua de Signes, que va anar a càrrec d'Adam Kosa, un eurodiputat hongarès Sord defensor de les llengües minoritàries.

El mosaic plurilingüe d'Europa, en general, i d'Espanya, en concret, fa que no sigui estrany trobar sovint a casa nostra —més que no als Estats Units d'Amèrica—, més reflexió intel·lectual que relacioni els drets dels sords amb els drets lingüístics de les persones. Segons aquesta línia de pensament, els usuaris de les llengües de signes són una minoria lingüística que cal preservar. Per tant, no és —o no només— la deficiència auditiva allò que obliga al legislador a actuar. La sensibilitat catalana per temes de drets lingüístics també traspasa fronteres i arriba als EUA; no és anecdòtic (o potser sí, però val la pena prendre-hi esment) que alguns treballs de lingüistes catalans (Turell, 2001) no passin desapercebuts en els centres de recerca de la Gallaudet University.⁸⁹

El lideratge nord-americà és, en canvi, indiscutible en molts altres fronts. Els Sords nord-americans han tingut molta més capacitat de mobilització que les persones Sordes de la resta del món per fer-se sentir. Les grans manifestacions de Sords i els actes reivindicatius massius de més ressò mundial han estat a Washington i, en concret, és a la Gallaudet University on s'hi han concentrat algunes de les protestes més sentides. Possiblement aquesta és una de les raons que expliqui que avui la Gallaudet continuï sent una icona de *l'orgull Sord* i de tot el que representa l'anomenada Causa Sorda.

Per tot el dit en els paràgrafs precedents i en coherència amb les idees de fons de la tesi, en el present capítol es focalitza l'interès en dos temes: la llei ADA i la Gallaudet University. La llei ADA perquè es considera que és *l'instrument legal* més important per als Sords per fer-se valer als EUA i la Gallaudet perquè és *l'instrument social* més important per als Sords per emancipar-se als EUA. El context legal i social nord-americà relacionat amb l'ASL (*American Sign Language*) pivota, per tant, sobre aquestes dues peces, sense que això vulgui dir que no n'hi pugui haver moltes més que, des d'altres prismes o mirades, puguin ser tingudes en consideració.

---

⁸⁹ Aquest investigador va poder constatar durant la seva estada a Washington que el volum citat és considerat una referència al *Department of Educational Foundation and Research* de la Gallaudet University. També a Europa han sortit algunes de les últimes aportacions sobre els drets lingüístics que més influència han tingut entre les Comunitats Sordes d'arreu del món. Skutnabb-Kangas (2000) fa referència als drets lingüístics com a "drets humans".

A partir del 1964 i del 1973 respectivament, amb la promulgació primer de la *Civil Rights Act* i després de la *Rehabilitation Act*, als EUA han anat entrant en vigor, de manera gradual, diferents normatives, reglaments i disposicions que indirectament o directa afecten el col·lectiu del Sords i la seva accessibilitat als mitjans com la *Television Decoder Circuitry Act*, de 1990, o la *Telecommunications Accessibility Enhancement* de 1988. Cal no oblidar, a més, que la llei ADA és una actualització i ampliació de la *Rehabilitation Act* de 1973.

L'objecte d'estudi de la tesi presenta moltes arestes sociològiques i, per això, la tria feta en la recerca de quins són els *instruments legals i socials* més vàlids per als Sords americans podria haver estat, de ben segur, una altra. L'observació aportada està feta, a més, des de la distància cultural i geogràfica d'un investigador oient que ha nascut i viscut sempre a Europa, amb els riscos i algun avantatge que comporta opinar des d'aquesta llunyania. Quedi dit des de la màxima honestedat i humilitat intel·lectual.

5.1.1. La Llei ADA: un referent que va obrir camí ⁹⁰

El Congrés dels Estats Units d'Amèrica va aprovar el 1990 la llei ADA, *American with Disabilities Act*, per protegir específicament els drets de les persones amb discapacitat, una protecció equiparable a la que reben d'altres col·lectius susceptibles de ser discriminats per motius de raça, color de la pell, orientació sexual, ètnia, origen nacional, edat o religió. Tot i que algú podria argüir que, d'acord amb la *Visió Clerc* d'aquesta tesi, no és adequat relacionar *Sords* amb *discapacitat* (o amb una llei sobre *discapacitat*), resulta inevitable de fer-ho donada la importància històrica de la llei com a referent en la lluita pels drets civils.

La llei ADA prohibeix la discriminació per raons de discapacitat en la feina, en l'administració, en els llocs públics, en els establiments comercials, en el transport i en l'accés a les telecomunicacions. També s'aplica al Congrés dels EUA. Per poder denunciar casos de discriminació i rebre l'empara d'aquesta llei s'ha de tenir una discapacitat reconeguda i fer la denúncia en nom propi o bé saber d'alguna persona que estigui patint una

⁹⁰ La part més descriptiva de la llei que es recull en aquest apartat es basa en la informació oficial del Departament de Justícia dels EUA divulgada a www.ada.gov amb els canvis introduïts a l'*American with Disabilities Act*, canvis que van entrar en vigor l'1 de gener del 2009. (Department of Justice USA, 2009). Per no fer feixuga la lectura no es referencien al llarg del text les frases extretes dels diferents capítols de la llei que, d'altra banda, s'han resumit i reescrit per no donar al text un to excessivament tècnic o jurídic.

situació discriminatòria i tenir-hi una relació (família, amiatat, coneixença, veïnatge, pertinença a una mateixa associació de discapacitats, etc).

La discriminació es persegueix a la feina per evitar que les persones amb discapacitat rebin sous més baixos que altres treballadors amb la mateixa ocupació i formació o per evitar, entre d'altres abusos, que els discapacitats no gaudeixin de les mateixes oportunitats i drets laborals (col·locacions, ascensos, contractacions) que regeixen els convenis. A les administracions, la llei vetlla per garantir que les persones amb discapacitat puguin beneficiar-se dels programes públics, serveis, ajuts o activitats igual que la resta de la població (educació pública, transport, atenció mèdica, serveis socials, accés a la justícia, possibilitat d'exercir el dret a sufragi, entre d'altres). A més, la llei insta les institucions a suprimir les barreres arquitectòniques i a fer, allà on calgui, modificacions raonables en les polítiques, pràctiques o procediments públics.

Pel que fa al transport públic, la llei estableix que els vehicles nous han d'estar adaptats i que s'han de contemplar rutes personalitzades en determinats casos. En els llocs públics de titularitat privada (per exemple restaurants, botigues, hotels, cinemes, escoles privades, centres de convencions, auditoris, albergs, terminals d'estacions, zoològics, funeràries, escoles bressol, camps de futbol, piscines o gimnasos), la llei diu que els propietaris han d'acatar els requisits bàsics de la no discriminació que prohibeixen l'exclusió, la segregació i el tracte desigual, a més d'eliminar les barreres arquitectòniques, entre d'altres obligacions. Així mateix, s'explicita que les persones amb problemes d'audició, visió o parla tenen dret a rebre —també dins d'aquests espais, igual que en els espais totalment públics—, una comunicació eficaç per tal que els resultin accessibles.

El títol IV de la llei ADA és el més estretament relacionat amb el contingut de la tesi. Per aquest motiu, en els propers paràgrafs serà desenvolupat amb més detall. En concret es tracta del títol que legisla l'accés a les telecomunicacions (serveis telefònics i televisius) per a persones amb discapacitat auditiva o amb deficiències en la parla. Cal remarcar, però, que com que la naturalesa del món de les telecomunicacions és molt canviant, paral·lelament a l'ADA, l'any 1996 va entrar en vigor una nova llei de telecomunicacions als EUA. Una nova llei que, de fet, va esmenar l'antiga *Communications Act* de 1934 ja del tot obsoleta en alguns articles. Des d'aleshores, i gràcies a aquest nou instrument legal, l'administració pot exigir als fabricants d'equips i als proveïdors de serveis que garanteixin que els productes

del sector de les telecomunicacions resultin accessibles per a persones amb discapacitat, sempre que sigui fàcil de poder-los adaptar.

La llei ADA requereix les companyies telefòniques per tal que ofereixin serveis de transmissió de telecomunicacions a tot el país (dins els estats i d'Estat a Estat) les 24 hores del dia, els 7 dies de la setmana. Segons detalla la norma, el servei de transmissió de telecomunicacions ha de permetre que els sords puguin comunicar-se telefònicament utilitzant dispositius per a sords (telefonía de text/teletips que a Amèrica es coneix amb les sigles TDD o TTY) i, si ho necessiten, puguin fer servir telèfons de veu mitjançant un assistent de comunicacions que faci de mitjancer (operador) d'acord amb les normes establertes. Un sistema que des de fa alguns anys s'ha substituït pel *VP Videophone*. D'altra banda, el mateix apartat legal dicta l'obligatorietat que els anuncis televisius de serveis públics finançats, totalment o parcial, amb fons federals presentin a la pantalla subtítols tancats (es necessita un televisor adaptat per descodificar el que estigui subtitulat) per a persones sordes (*closed-captions*).

Un altre aspecte important és que en l'accés a les telecomunicacions la llei no només té en compte les necessitats dels sords, hipoacústics o persones amb problemes en la parla en genèric. Igualment, esmenta les persones amb paràlisi cerebral, esclerosi múltiple, distròfia muscular, Parkinson o víctimes de traumatismes cranials amb lesions que els impedeixen una comunicació oral eficaç, així com els tartamuts, els laringectomitzats o els muts.

La llei ADA ha estat en molts aspectes pionera ja que ha obert camí i ha contribuït a posar el tema de la discapacitat dins l'agenda de les preocupacions de l'administració. S'ha de tenir present, a més, que abans de la dècada dels noranta, les accions polítiques per dignificar la vida de les persones amb limitacions físiques, sensorials o mentals, estaven molt atomitzades sense que hi hagués, encara, una presa de consciència dels poders públics a nivell mundial. No va ser fins al 20 de desembre del 1993 —tres anys després de l'aprovació de l'ADA— que l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar les *Normes Uniformes sobre la igualtat d'oportunitats per a las persones amb discapacitat* (ONU, 1994), que tot i no ser jurídicament vinculants van suposar incorporar, per primera vegada i amb la màxima solemnitat, la perspectiva dels drets humans en el món de la discapacitat.

Una dècada després, el 13 de desembre del 2006, també l'Assemblea General de les Nacions Unides va fer una passa molt més decisiva en aquest camí traçat. Va ser l'aprovació

de la *Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat* (ONU, 2007), un text que en els països on és ratificat adopta el rang de llei. Existeixen, doncs, fets objectius de l'influx social de la llei ADA i de la bondat dels seus objectius. En l'àmbit acadèmic i científic també es reconeix que la petjada que ha deixat i continua deixant la llei ADA no és superficial. El jurista José Gabriel Storch de Gracia (2005: p.361) entén que "l'ADA segueix tenint una profunda influència en la legislació posterior i, sobretot, en la modificació de conductes i actituds populars davant el fenomen de la discapacitat", a més de considerar que, la legislació posterior, ha suposat que es dictin mesures "d'acció positiva" per reduir els obstacles amb què topen aquestes persones en l'exercici de les seves activitats quotidianes.

El problema de l'ADA, com d'altra banda succeeix en la majoria de les lleis, és que la seva ambigüïtat deixa un marge d'interpretació força alt a l'administració o al poder judicial a l'hora de resoldre les denúncies. Així, en el tema de l'accessibilitat per a les persones sordes, la llei diu que si un sord topa amb una barrera que l'impedeix de comunicar-se en un lloc públic s'hauran de fer "modificacions raonables" en les polítiques, pràctiques o procediments que aguditzen el problema. Ara bé: ¿què vol dir "modificacions raonables"? , ¿a què obliga exactament la llei?

Cada circumstància és diferent i depèn de la casuística. Per exemple, en la consulta legal sobre si una llibreria havia de tenir un intèrpret en Llengua de Signes, la resposta de l'Agència Federal de l'ADA va ser negativa sota l'argumentació que els botiguers es poden comunicar amb les persones sordes per escrit. En canvi, en determinats espectacles públics o en alguna biblioteca freqüentada per persones sordes sí que és raonable l'exigència d'un intèrpret (Storch, 2005: p.361).

La creixent sensibilització de l'opinió pública en temes de discapacitat ha tingut en la llei ADA un bon aliat. No obstant això, el balanç que se'n fa de la seva aplicació i difusió presenta punts foscos i millorables. Segons la valoració dels agents implicats, a l'hora de divulgar l'esperit de la llei, els mitjans de comunicació sovint han comès imprecisions o no sempre han estat prou afortunats.

En el balanç fet del funcionament de la llei en la seva primera dècada, una part de les crítiques van anar dirigides contra els periodistes (National Council on Disability, 2000: p.379-383) en considerar que els mitjans de comunicació han donat a entendre que la llei genera picaresca de persones que es fan passar per discapacitades quan tenen altres

problemes (drogues, alcohol, per exemple) per obtenir beneficis il·lícits com que se'ls eximeixi de treballar, o bé que abusen de la llei per cometre injustícies. Com si la culpa de la picaresca fos de la llei i no de qui se n'aprofita. És el mateix que passa amb els aparcaments de cotxe reservats per a persones amb alguna discapacitat que sovint els ocupen persones que no tenen la mobilitat reduïda fent servir el carnet d'algun familiar, sense que això signifiqui que sigui pernicios que hi hagi aquestes places i que s'hagin de suprimir.

Segons el mateix informe del *National Council on Disability*, alguns mitjans de comunicació han emfatitzat i tret de context casos extrems. La cadena ABC de televisió va donar la notícia d'un home, malalt mental, que va anar a la feina amb una escopeta carregada i ho justificava dient que l'ADA emparava el seu comportament (National Council on Disability, 2000: p.380). O bé en un article publicat al *Readers Digest*, el 13 de maig del 1998, el prestigiós periodista Trevor Armbrister va escriure que l'ADA "ha creat un malson legal" (National Council on Disability, 2000: p.382).

Sense voler minimitzar la possible falta de diligència o de rigor d'alguns periodistes, probablement en el rerefons de les crítiques del *National Council on Disability* contra la premsa hi pesa d'alguna manera la cultura de *matar el missatger*. És a dir, aquella cultura que acaba responsabilitzant la premsa de tots els mals. Aquella manera d'actuar segons la qual les persones directament afectades per un tema, solen estar més preocupades per allò que diuen els diaris, la ràdio i la televisió que no per allò que realment passa. I, quan una notícia els resulta desagradable o no afavoreix el seus legítims interessos, confonen el que desitjarien de veure publicat amb els fets que realment s'han produït.

El paràgraf anterior es pot recolzar en el fet que d'ençà de l'aprovació de l'ADA s'han disparat el nombre de litigis judicials als EUA de persones amb tot tipus de dolences que demanen ser indemnitzades, tot i que moltes de les *malalties* al·legades res o poc tenen a veure amb els greus problemes dels discapacitats. Fins i tot s'ha recorregut a l'ADA per casos de miopia, olor corporal, nàusees matinals, síndrome de fatiga crònica, esterilitat, obesitat, trastorns per dèficits d'atenció o mals d'esquena de tota mena (Eustice, 2006). Tanmateix, als impulsors de l'ADA no els ha agradat que es donessin a conèixer a l'opinió pública, de forma potser tergiversada, les esclertes de la llei.

Les associacions que representen les persones amb discapacitat s'han queixat, a més, de la falta de finançament que ha rebut la llei ADA i de la poca dotació econòmica destinada

pel Departament de Justícia, organisme que, segons diuen, no ha exercit prou bé el paper de supervisió i seguiment de les denúncies.

Un altre punt que ha generat certa controvèrsia que fins i tot ha tingut el pronunciament de la Cort Suprema dels EUA és en la definició de discapacitat. La discussió ha girat sobre si, a efectes legals, el terme *discapacitat* està prou acotat. En general —en el llenguatge comú i deixant de banda la definició tècnica de la OMS— s'entén per discapacitat un impediment físic o mental que substancialment limita l'individu en una o més de les seves accions bàsiques de la vida diària (treballar, caminar, escoltar, veure) o que l'impedeix de valer-se per si mateix. Però la discussió jurídica ha estat i és profunda ja que molts col·lectius opinen que més que dirimir si existeix o no discapacitat, el més important en cada cas és veure i decidir si hi ha discriminació, i de quin tipus, en base a una diferència física o mental.

Pel que fa a les persones sordes, l'interès de la llei ADA òbviament no se centra solament en el títol relatiu a les telecomunicacions. És evident que en moltes situacions quotidianes (accés a llocs públics) els sords poden sentir-se tractats com a ciutadans de segona si els serveis que reben no són els mateixos que la població oient. En virtut de la llei de ADA, per exemple, els hospitals han de proporcionar mitjans eficaços de comunicació per als pacients sords o per als familiars sords de pacients. En determinades situacions potser amb la informació escrita serà suficient però en d'altres serà indispensable un intèrpret en Llengua de Signes i la solució no passa per un familiar del sord que interpreti, ja que si es tracta d'una emergència no estarà en condicions emocionals de fer-ho i també és molt possible que no domini el llenguatge mèdic en signes més especialitzat.

La relació de l'ADA amb la Llengua de Signes, per tant, és clara. Per posar un exemple, un jurat de l'estat de New Jersey va indemnitzar una dona Sorda amb 400.000 dòlars ja el metge no li va proporcionar un intèrpret en ASL (Diehl, 2008). I és que la llei exigeix que el sord ha de tenir la possibilitat de rebre una comunicació eficaç; un dret que, per altra part, es pot traslladar en una infinitat de moments de la quotidianitat. La clau està en decidir què es considera *comunicació eficaç*.

Plantejant una altra situació: ¿què passa quan una persona sorda desitja comprar-se un cotxe? Si bé és veritat que la informació impresa dels fullets de propaganda d'un concessionari pot ser molt eficaç per informar als sords dels nous models d'una marca, quan

un Sord signant realment està interessat en adquirir un determinat automòbil, de ben segur que necessitarà un intèrpret en Llengua de Signes per poder dialogar amb eficàcia amb el venedor i preguntar-li dubtes o saber-ne més detalls.

L'eradicació total d'actituds discriminatòries és una batalla que les persones sordes van guanyant a poc a poc gràcies a lleis com l'ADA, malgrat que encara quedi molt de camí per córrer arreu del món. A Espanya, un dels sectors que ha generat més denúncies per discriminació és el de la navegació aèria ja que algunes companyies prohibien, fins fa poc, que els sords anessin sols en avió per motius de seguretat. Però aquesta discriminació està desapareixent d'ençà d'una sentència històrica.

L'Audiència de Madrid (CNSE, 2009) va condemnar Iberia per discriminació a tres passatgers sords a qui l'any 2004 els va denegar d'embarcar-se en un avió quan volien viatjar de Melilla a Madrid. Es tracta, segons la CNSE, de la primera sentència d'aquest tipus en aplicació de la Llei d'igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal (LIONDAU), en vigor des de l'any 2003. La LIONDAU es va aprovar tretze anys després de l'ADA en un moment que moltes democràcies occidentals van començar a legislar la protecció dels drets de les persones amb discapacitat.

La influència de l'ADA ha produït avenços socials per a la disminució de les situacions vexatòries o humiliants que han patit al llarg dels segles els sords. Això no obstant, no es pot abaixar la guàrdia ja que, fins i tot, en els països occidentals més avançats es detecten discriminacions increïbles. Al Canadà, per exemple, un ambulatori sanitari no va autoritzar que una noia pogués donar sang perquè era sorda (NetSignNews, 2008). Va passar a la localitat canadenca d'Halifax quan l'adolescent Jamie Routledge va presentar-se a un dispensari del l'Institut d'Isley però inicialment no li van deixar fer la donació. Arran de l'escàndol mediàtic que es va originar per aquest fet, la *Canadian Blood Services* va haver de disculpar-se de manera pública.

En la nova era comunicacional, per garantir que no hi hagi casos de discriminació, cal estar especialment vigilant amb l'accés a la informació que tenen les persones sordes sobretot a la televisió. Als EUA, gràcies als *closed captions* (subtítols tancats per a sords) la tendència és d'anar avançant cap a l'accessibilitat gairebé total. L'evolució d'ençà que l'any 1972 la *Public Broadcasting Service*, una cadena de televisió no comercial, va introduir per primera vegada els subtítols, ha estat molt important si més no comparativament amb la

situació espanyola molt més endarrerida i on els subtítols no van estrenar-se fins al 1990 a TV3. Caldrà veure, però, què acaba succeint amb l'accessibilitat a internet. De moment, des d'inicis del segle XXI ja hi ha la inquietud als EUA sobre quina ha de ser l'aplicació de la llei ADA a internet (National Council on Disability, 2003; Jones, 2009).

La llei ADA ha estat un progrés per als sords, però els sords també han contribuït a aquest avenç legislatiu. El moviment *Deaf President Now*, viscut l'any 1988 a la Gallaudet University a favor dels drets del Sords, “va ajudar a crear un clima d'opinió favorable dins del Congrés dels EUA” (Christiansen; Barnartt, 1995: p.213) per estendre la protecció dels drets civils —que anteriorment s'havien reconegut a grups també històricament discriminats com els negres o les dones — a les persones amb discapacitat.

5.1.2. La Universitat Gallaudet: un santuari de la comunicació signada ⁹¹

La Gallaudet University és una universitat de titularitat privada per a persones sordes que compta amb el recolzament directe del Congrés dels EUA. En els anys d'aquesta recerca va acollir al voltant de 1.900 estudiants d'unes 40 carreres d'àrees de coneixement ben diverses. Estructurada en 25 departaments, ofereix tot tipus de disciplines algunes de les quals directament relacionades amb la sordesa com les llicenciatures d'*American Sign Language* i de *Deaf Studies*. També s'hi imparteixen estudis superiors en art, biologia, direcció d'empresa, física i química, comunicació, audiologia, educació, anglès, literatura, llengües estrangeres, història, lingüística, matemàtiques, informàtica, filosofia, psicologia, religió, treball social, educació física, sociologia o estudis sobre la família i els nens, entre d'altres especialitats.

Tot i que la universitat està clarament orientada per rebre alumnes sords, amb hipoacúsia o amb deficiència auditiva, des de l'any 2001 també accepta, d'acord amb el programa *Hearing Undergraduate Student* (HUG) un petit contingent d'estudiants oients —prèvia selecció molt estricta— sempre i que dominin l'ASL, acceptin i respectin els valors

---

⁹¹ Les dades aportades en aquest apartat estan extretes de la web oficial de la Gallaudet University (www.gallaudet.org) o bé s'han obtingut directament de la institució arran de l'estada de recerca feta per aquest investigador a través d'entrevistes o d'observació pròpia. Per no fer feixuga la lectura només s'atribueix la font quan resulta imprescindible.

de la cultura Sorda. Normalment se seleccionen oients que tinguin l'objectiu professional de convertir-se en intèrprets en Llengua de Signes o bé per exercir feines de mestres de sords o similars. No és estrany que siguin fills de sords. La Gallaudet és, de fet, l'única universitat del món que ofereix alhora una llicenciatura i un títol de postgrau en Interpretació Anglès-*American Sign Language*.

Com és natural, les matèries que s'ensenyen i l'ideari de la universitat gira al voltant del tipus d'alumnat al qual va dirigit. Per això, els estudis de lingüística estan del tot centrats en l'ASL. El mateix passa en d'altres titulacions en què la definició dels continguts docents està molt relacionada amb les inquietuds i perspectives laborals o investigadores dels Sords. Així, en els estudis de sociologia, per exemple, debaten —entre molts altres punts dels programes de les assignatures— si la comunitat Sorda és una comunitat ètnica.

D'altra banda, a la Gallaudet s'imparteixen, a més, algunes titulacions amb sortides professionals destinades a assessorar a persones amb discapacitat auditiva com és la formació de *consellers educatius en salut mental* —un perfil semblant al d'assistent social— que, en aquest cas, vol cobrir unes necessitats específiques dels membres d'aquest col·lectiu. Igualment, les línies de recerca capitals de la Gallaudet prioritzen la lingüística, l'alfabetització de les persones sordes, el desenvolupament psico-social, l'ensenyament i l'aprenentatge de les persones sordes, la història i la Cultura Sorda o la interpretació en ASL, per esmentar tanmateix aquelles àrees més prolífiques o conegudes.

Queda clar, doncs, que la Gallaudet University és un centre de referència per a la Comunitat Sorda mundial on la primera llengua és l'*American Sign Language* (ASL), l'idioma amb què es comuniquen els estudiants, professors i treballadors abans que en anglès. Oficialment la Gallaudet s'autodefineix, però, com una institució d'educació superior bilingüe ⁹², diversa i multicultural, que treballa per a la formació intel·lectual i la

---

⁹² La definició està manlevada del web oficial de la Gallaudet www.gallaudet.org. D'altra banda és bo aclarir que malgrat que històricament ha existit a la societat una separació entre els sords signants i els sords oralistes monolingües, no es pot oblidar que les institucions com la Gallaudet —partidàries clarament de la Llengua de Signes— són institucions que defensen l'educació bilingüe. Són institucions que, per tant, treballen amb l'objectiu clar que els sords aprenguin almenys una segona llengua i que en dominin especialment el seu codi escrit. No és estrany, doncs, que una universitat que promou la LS a tots nivells, s'autodefineixi com a bilingüe. La particularitat d'aquest tipus d'ensenyament és que la LS actua com a llengua vehicular principal que li permet al sord tenir un referent lingüístic per després aprendre l'anglès. Amb el benentès que a la universitat, lògicament, ja no es tracta d'aprendre la llengua escrita, es tracta d'utilitzar-la.

preparació professional d'individus sords o amb discapacitat auditiva mitjançant *l'American Sign Language* i la llengua anglesa.

La singular importància que té l'ASL a la Gallaudet i la plena competència, naturalitat i eficàcia amb què els seus estudiants fan servir aquest idioma de manera primordial i en tot tipus de situacions o registres, és un dels focus d'interès de la recerca. L'elecció de la Gallaudet per realitzar una exploració comparativa amb la Comunitat Sorda catalana es justifica, precisament, per la particular base lingüística —molt lligada al component emotiu-identitari d'estima cap a l'ASL— tant dels alumnes que hi estan matriculats com de tot el que irradia la institució. La Gallaudet és, en definitiva, un *santuari de la comunicació signada*. Ho és en el sentit figurat d'aquesta paraula que designa com a *santuari* un lloc particularment representatiu i íntim d'alguna cosa.

*“ La Gallaudet és la meca de la comunitat sorda. És un espai segur per a les persones sordes, un espai sense barreres de comunicació. A la Gallaudet l'estigma social de la 'discapacitat' no existeix. La Gallaudet és el cor de les persones sordes, un lloc que molts anomenen llar.”*⁹³

Des de fora dels EUA, la mitificació és igualment un fet indiscutible. Fent bona la mateixa metàfora del *santuari* es pot afirmar que la universitat esdevé un punt de peregrinació de la Comunitat Sorda mundial. “És el Vaticà de les universitats Sordes”, diu el sacerdot Thomas Rozman, pastor de la *St Patrick Cathedral* que estudia ASL (Foster, 2009). I és que les persones Sordes que viuen a Europa, si tenen mai l'oportunitat i poden, intenten com a mínim desplaçar-s'hi un cop a la vida per conèixer la institució de més a la vora. En el centre, s'organitzen visites guiades i estan avesats a tractar amb gran hospitalitat a visitants sords d'arreu del món, siguin estudiants, amics, investigadors o turistes ocasionals.

Diverses persones Sordes de Catalunya que hi han anat en tenen records agradables i n'elogien el seu esperit modèlic. Amb tot i això, alguns opinen que precisament pel seu caràcter entranyable, la Gallaudet hauria de ser més internacional que americana:

---

⁹³ SUGGS, Carrie. “I Know Why the Students are Protesting”, dins *Buck Naked Bison*, 19.10.2006 [en línia]. < <http://bucknakedbison.wordpress.com/2006/10/19/i-know-why-the-students-are-protesting> > [consulta: 2.4.2010].

“Va ser molt bonic anar a Washington i constatar que la Gallaudet és un entorn en el qual tothom es comunica en signes. La part negativa va ser que les persones Sordes que vam fer aquest viatge no vam entendre al cent per cent l’explicació guiada per la universitat ja que era en ‘American Sign Language’. Per això vam demanar-los si ens podien fer la visita en la Llengua de Signes Internacional. Però van ser rotunds i taxatius dient-nos que no; que no podia ser. De cap de les maneres. En aquest sentit, lamento que la Gallaudet es tanqués en banda i actués de forma una mica prepotent .”⁹⁴

Per interpretar bé com arriba a formar-se un *hàbitat comunicatiu* que esdevé tan especial i mític alhora, no n’hi ha prou anant-hi o preguntant-ho als seus professors, estudiants, treballadors o viatgers que hi fan una estada de pas. El repàs de la seva història és el camí més encertat per acostar-s’hi. La mirada retrospectiva cap al passat de la Gallaudet ajuda a situar el present amb tota la seva herència i complexitat social.

Amb la pretensió, doncs, d’aconseguir-ho, en els propers apartats es resumiran els moments més importants de la trajectòria que ha seguit la Gallaudet, des del seu naixement fins al 2009. En aquest repàs històric es faran dues aturades als anys 1988 i 2006 per subratllar dues revoltes estudiantils de fort significat per a la cultura Sorda. Al capdavall, com va dir C. Wright Mills (1992) “la història és el nervi de tota investigació social” :

“Sense una perspectiva històrica i sense un sentit històric dels aspectes psicològics, el científic social mai no podrà plantejar correctament la mena de problemes que haurien de presidir i orientar avui tota la seva recerca.”
(p.177)⁹⁵

---

⁹⁴ Opinió expressada pel Sord Albert R. Casellas, president del Centre Recreatiu i Cultural de Sords (Cerecutor) quan va intervenir com a públic en el torn de preguntes després d’una conferència d’aquest investigador el 17 d’octubre del 2009 a Olot. La intervenció va ser en LSC i traduïda per una intèrpret.

⁹⁵ MILLS, C. Wright. *La imaginació sociològica*. Barcelona: Herder, 1992.

5.1.2.1. Apunts bàsics de la història de la Gallaudet

La història i el finançament de la Gallaudet University han anat molt lligats a la cultura del mecenatge i de la donació. Sense el gest altruista de tantes persones que han cregut en aquest projecte educatiu de ben segur que el centre no hauria pogut néixer, créixer i consolidar-se com una universitat de referència a nivell mundial. Tan sols l'any 1989 —per donar una dada d'uns dels seus moments més gloriosos— la Gallaudet va tenir 5.130 donants (Christiansen; Barnartt, 1995: p.199) i les quantitats de dòlars rebudes des de finals del segle XX fins a l'actualitat han estat certament milionàries. Tot i amb això, al voltant del 70% del pressupost de la Gallaudet pel 2010 —d'uns 160 milions de dòlars— continuava essent de fons federals de l'administració. (Gresko, 2009).

La història ⁹⁶ d'aquesta aventura universitària arrenca el 1856 quan Amos Kendall, un polític adinerat i filantrop, preocupat per la poca atenció que rebien els nens sords i els nens cecs a Washington, va fer una donació de dos acres de la seva propietat. El primer objectiu era establir-hi un internat per a 12 alumnes sords i 6 de cecs orfes. L'any vinent, Kendall va convèncer el Congrés per tal que el centre integrés una escola per a nens invidents o amb discapacitat auditiva (sordmuts, segons la terminologia de l'època) que es va anomenar *Columbia Institution for the Instruction of the Deaf and Dumb and Blind*.

Aquella primera escola, embrió de la futura universitat, va ser dirigida per Edward Miner Gallaudet, fill de Thomas Hopkins Gallaudet, l'home —aquest últim—, que juntament amb Laurent Clerc va ser qui va introduir la Llengua de Signes com a instrument d'escolarització per a infants sords als Estats Units. El 1864, el Congrés i el president Abraham Lincoln van autoritzar que l'escola expedís títols universitaris i, per això, es considera que el 1864 és la data de la seva fundació. En el seu primer any va tenir 8 estudiants matriculats i al 1869 es van diplomar els 3 primers estudiants en el centre. No va ser, però, fins a l'any 1954 que va rebre el nom de Gallaudet College.

---

⁹⁶ Els fets històrics que es descriuen es basen en la informació publicada al web oficial de la Gallaudet University (www.gallaudet.org). Existeix documentació abundant sobre la història de la Gallaudet i, en general, no hi ha contradiccions entre els autors sobre la cronologia i l'evolució de la institució. És, per això, que resulta innecessari atribuir en el text les fonts originals de cadascuna de les dades recollides ja que són dades que la historiografia no discuteix. En aquest apartat, per tant, només es referencia la font quan resulta indispensable.

L'any 1969, el president Lyndon Johnson va recolzar la creació d'un institut d'ensenyament secundari per a sords i el 1970 el president Richard Nixon va autoritzar l'establiment d'una nova escola també en mateix campus. Avui les dues escoles — la *Kendall Demonstration Elementary School* i el *Model Secondary School for the Deaf* — formen part del Laurent Clerc Center, un centre que es dedica a ajudar, informar i assessorar els nens sords i les seves famílies des del seu naixement fins als 21 anys.

El 1986 la Gallaudet va veure completament reconegut l'estatus d'universitat, que li va concedir el Congrés nord-americà. Dos anys més tard, al 1988, i després de 124 anys d'història com a institució, la Gallaudet va tenir el seu primer rector sord, el Dr. Irving King Jordan, que va arribar al càrrec després d'una revolta estudiantil que es va convertir en un moviment reivindicatiu batejat amb el nom de *Deaf President Now*, l'abast del qual es detallarà en les properes pàgines d'aquest treball. L'any 2006 es va produir una nova onada de manifestacions i protestes similars a la Gallaudet, si bé en unes circumstàncies força diferents, i que també van culminar amb enfrontaments amb la policia i incidents. L'anàlisi d'aquests dos moments, que es farà en els propers apartats de la recerca, persegueix la voluntat d'intentar explicar —i no només descriure— el moll de l'os de la Gallaudet com a universitat mitificada per a tantes persones Sordes.

A la dècada dels noranta, una donació generosa va permetre edificar en el campus de la Gallaudet un hotel per a conferències que inclou un complex, el *Kellogg Conference Center* per a celebració de reunions, recepcions oficials i d'altres usos. En concret, només als anys 1991 i 1992, La *Kellogg Foundation* es va comprometre a pagar dotze milions de dòlars (Christiansen; Barnartt, 1995: p.199). Una altra donació molt remarcable va arribar, ja al segle XXI, a través de la *Sorenson Legacy Foundation* i de la *Sorenson Communication Inc* que van aportar més de 7 milions de dòlars. Aquest últim ajut va permetre que l'any 2008 la Gallaudet inaugurés l'edifici SLSC (*Sorenson Language and Communication Center*), el més modern de tot el recinte amb un disseny arquitectònic molt visual per facilitar-ne l'ús a les persones sordes.

Actualment dins del recinte de la Gallaudet University hi ha diferents blocs amb equipaments de tota mena: una biblioteca, espais destinats a centres de recerca, un centre internacional per a investigadors, diverses residències, instal·lacions esportives, un auditori, o el *King Jordan Student Academic Center* que, a més de disposar d'aulas per a les classes

acull una botiga, un centre tecnològic, bars i restaurants entre molts d'altres serveis. Tot plegat, en un entorn enjardinat i arbrat totalment accessible per a persones amb discapacitat tant a l'exterior (portes automàtiques, rampes d'accés, plafons visuals etc) com a l'interior on les aules tenen la distribució idònia per a la comunicació en signes.

L'espai que, sens dubte, està més adaptat als sords és l'edifici SLSC que acull els Departaments d'ASL, *Deaf Studies*, comunicació, lingüística i audiologia. Està equipat amb monitors de televisió que informen en ASL o amb subtítols; els ascensors, la façana i moltes parets són de vidre per facilitar la comunicació visual; els passadissos tenen corbes per fer més amable la conversa en signes i l'entrada disposa d'un ampli vestíbul des d'on es veuen els tres nivells de l'edifici. Una construcció que intenta reflectir, segons la *Sorenson Legazi Foundation*, la manera de ser dels Sords.

A la Gallaudet hi ha un destacament de la policia permanent per garantir la seguretat dels alumnes. Els estudiants disposen d'una targeta magnètica personalitzada per accedir als diferents edificis i tenen alarmes en el campus per avisar en cas d'una emergència. Malgrat aquestes i altres mesures preventives, la història de la Gallaudet s'ha vist tenyida, també, per episodis de crònica negra. L'any 2001 va ser detingut l'estudiant sord José Mesa per l'assassinat de dos companys seus, també alumnes de la Gallaudet, Eric Plunkett i Benjamin Varner. Els crims van commocionar de tal manera la comunitat acadèmica que, tres anys després, la premsa (Fernandez, 2004) encara recordava el dolor per la tragèdia.

Fets aïllats com el descrit no eclipsen l'emmirallament que existeix en la Comunitat Sorda mundial cap a la Gallaudet. Els Sords que més militen en la Causa Sorda valoren especialment l'espai de llibertat de la Gallaudet sense les barreres de comunicació amb què xoquen en la societat oral dels oïdors. Un exemple clar que el *model Gallaudet* és imitable el trobem a Alemanya. Actualment, a la localitat germànica de Bad Kreuznach s'està treballant en el projecte per posar en marxa una universitat similar a la Gallaudet on la Llengua de Signes serà la vehicular en l'ensenyament de les persones sordes (Deaf News Magazine, 2009) amb l'objectiu d'obrir l'any 2013. (Plato, 2010). També, d'ençà del 1988, la Comunitat Sorda mundial ha posat la seva atenció en la celebració de les diferents edicions del festival *Deaf Way*, organitzat per la Gallaudet University.

En aquests apunts històrics de la Gallaudet no se citen tots els mandats que ha tingut la universitat. En el període que afecta aquesta recerca (2005-2009) hi ha hagut tres relleus al

rectorat i, per tant, quatre rectors doctors –I. King Jordan, Jane K. Fernánides, Robert R. Davila i Alan Hurwitz – en circumstàncies i situacions ben diverses, algunes de les quals per la seva importància històrica i per les turbulències que van generar, s’expliquen de manera més aprofundida tot seguit.

5.1.2.1.1. El moviment ‘Deaf President Now’

La Gallaudet University és en l’actualitat un *santuari* de la comunicació signada i al mateix temps un símbol de la identitat Sorda. Però si això avui és així no és pas per casualitat com si un seguit de circumstàncies, més o menys fortuïtes, haguessin acabat determinant la seva idiosincràsia. El substrat històric que hi ha deixat el moviment estudiantil batejat com el *Deaf President Now* ha contribuït, sense cap mena de dubte, a modelar o reforçar el caràcter de la Gallaudet com *la universitat dels Sords* en l’accepció més antropològica de la paraula.

El moviment *Deaf President Now* comprèn aquell seguit de mobilitzacions que durant una setmana del març del 1988 van produir-se a la Gallaudet University capturant l’interès dels mitjans de comunicació dels EUA. Els estudiants es van declarar en vaga per desafiar el nomenament de la Dra. Elisabeth A. Zinser com a nova rectora de la universitat i reclamar que fos una persona sorda i no ella —que era oient i no sabia Llengua de Signes— qui ocupés aquest càrrec. Les protestes van culminar amb èxit. Finalment, Zinser va dimitir i els òrgans de decisió de la universitat van acabar acceptant que el nou rector fos el Dr. Irving King Jordan, una persona sorda. El triomf dels estudiants mobilitzats va significar que la Gallaudet tingués per primera vegada en els seus 124 anys d’història un rector sord i que es reformessin els seus estatuts.

¿Per què els estudiants volien un rector sord?, ¿per què la reivindicació va ser tan contundent?, ¿per què les protestes van fer aflorar l’autoestima dels Sords?, ¿per què l’impacte del *Deaf President Now* va tenir un efecte revolucionari dins la Comunitat Sorda?, ¿per què es considera el *Deaf President Now* com el moviment de l’autodeterminació dels Sords? o bé ¿per què és aquest un moviment social que ha deixat una fonda petjada a la Gallaudet University i a la Comunitat Sorda d’arreu?

Responent en certa manera tot aquest seguit de preguntes, Oliver Sacks (1996: p.183) relata que l'any 1988 fins i tot la mateixa junta directiva de la Gallaudet es va adonar que estaven davant “la punta de l'iceberg” d'un moviment social molt més ampli carregat de “fervor” i “compromís”. Tanmateix el símil funciona bé: un iceberg és un bloc de glaç de proporcions gegantines que sura pel mar i que només deixa veure a l'exterior una petita part del seu volum immens. També en el *Deaf President Now* només va sortir a la llum una petita part del que simbolitzava la protesta. Va ser una setmana i prou de mobilitzacions, és cert, però l'èxit assolit va anar molt més lluny de la reivindicació estudiantil d'aquells set dies. Va ser una gran conquesta ja que va suposar, simbòlicament, un reconeixement públic (divulgat pels grans mitjans dels EUA) de la majoria d'edat dels Sords i de la seva identitat col·lectiva després de segles d'opressions injustes i d'una actitud compassiva, per part de la societat oïdora, cap a la seva diferència sensorial.⁹⁷

No es pot perdre de vista que durant molts segles, les persones sordes, especialment aquelles que són sord profund de naixement o des d'abans d'adquirir la parla, han estat vistes com a subnormals mancades de pensament, en el sentit més despectiu d'aquest mot. Fins cap a mitjan del XVIII, els sords prelingüístics eren considerats idiotes, obligats a viure, tants cops, en la indigència miserable i a realitzar les feines més baixes de la societat (Sacks, 1996: p.29), i abans —pitjor encara— havien estat una minoria menyspreada a qui s'havia negat pràcticament la condició d'essers humans (Sacks, op. cit.: p.25).

No es pot oblidar, tampoc, que el 1880 en el desafortunat II Congrés Internacional Sobre la Instrucció dels Sords celebrat a Milà, els educadors oients van prohibir la Llengua de Signes als Sords a l'ensenyament i que molts sords van patir càstigs de tota mena per comunicar-se amb les mans. Sense anar tan lluny en el temps, fins fa pocs anys, encara hi havia autors (Rapin, 1979) que descrivien la sordesa com una forma de retard mental curable. I, en ple segle XXI, també s'han conegut casos de persones sordes, apartades de la societat en situacions infrahumanes, com un jove sord mexicà que ha viscut sis anys lligat a una cadena en una barraca vigilat per la seva germana. (Webvisual, 2009).

---

⁹⁷ El gran corrent d'alliberament dels Sords amb la incorporació de la Llengua de Signes a l'escola va tenir el seu punt d'arrencada a França, entre el 1770 i el 1820, i després va continuar als EUA amb la figura de Laurent Clerc. Un segle i mig més tard, amb el *Deaf President Now* es va fer una passa de gegant per prestigiar la Comunitat Sorda i fer-la visible a través dels mitjans de comunicació de masses.

Amb aquest trist panorama social arreu del món, doncs, el triomf del *Deaf President Now* s’ha de llegir com un fort cop de puny de les persones Sordes a sobre la taula per fer-se sentir com a persones completes i autònomes. Un crit d’orgull per capgirar la visió que la societat havia tingut cap a ells i per evidenciar amb fets que les llengües de signes són vàlides per a tots els usos i registres. També, per dirigir una universitat.

En el rerefons d’aquesta recerca hi ha un modest intent d’endinsar-se amb perspectiva històrica en els aspectes psicològics-socials (Mills, 1992) del món dels Sords amb la intenció de fer una anàlisi, després, sobre com perceben les notícies d’actualitat els membres d’aquest col·lectiu. Naturalment, el sentiment íntim dels Sords com a grup humà va canviar a partir del 1988 ja que, amb el *Deaf President Now*, s’oficialitzava el començament del final d’una època. Una etapa que havia estat marcada per una benevolència ofensiva que tractava els sords com a nens. Com si ells no fossin capaços d’accedir al càrrec més alt i amb més poder dins d’una universitat.

La transcendència social del *Deaf President Now*, per tant, va més enllà del triomf assolit aquella històrica setmana a Washington. El sord Angel M. Ramos —el primer estudiant d’origen hispà que va aconseguir doctorar-se a la Gallaudet University i que va ser un dels principals activistes de la protesta—, considera, fins i tot, que el triomf és comparable a l’abolició de l’esclavatge o al reconeixement al dret de sufragi femení als EUA:

“Si escoltéssim les persones que volen mantenir l’estatus quo’ a Amèrica (...) les dones encara estarien relegades a la llar sense poder votar ni anar a l’escola, els negres serien encara esclaus i la Gallaudet encara tindria un oient com a rector. (...) En tan sols una setmana, però, la protesta va fer més pedagogia en la societat oient que l’esforç realitzat al llarg de segles. Necessitàvem fets així per celebrar —no només que I. King Jordan, un home Sord, era el rector de la universitat—; tots necessitàvem fets així —els sords, els oïdors, els negres, els blancs, els hispans, els asiàtics, els homosexuals— per evidenciar que podem treballar junts per mostrar a tothom que les persones Sordes poden funcionar en un món d’audició.” (p.155-156)⁹⁸

⁹⁸ RAMOS, Angel M. *Triumph of the Spirit: the DPN chronicle*. Washington: Gallaudet University, 2003.

El sentiment de pertànyer a una minoria oprimida amb una identitat molt marcada s'ha repetit en molts moments de la història dels moviments reivindicatius de les persones Sordes. En aquella setmana a Washington també hi va ser present. Per exemple, una de les pancartes de la concentració a la Gallaudet deia: *Jews, catholics, women, black. Now it's time for Deaf*. Igualment, la primera crida a la mobilització, feta l'1 de març del 1988, s'agafava en el mateix argument tal i com ho relaten les cròniques de l'època:

*“Ara és l'hora! El 1842 un catòlic romà va esdevenir rector de la University of Notre Dame. El 1875 una dona va esdevenir rectora del Wellesley College. El 1886 un jueu va esdevenir rector de la Yeshiva University. El 1926 una persona negra va esdevenir rector of Howard University. I el 1988, el rectorat de la Gallaudet University pertany a una persona Sorda. Per mostrar la teva solidaritat amb el mandat d'una persona Sorda a la nostra universitat estàs convocat a participar a una concentració històrica.”*⁹⁹

La ressonància pública de les mobilitzacions del *Deaf President Now* va ajudar a prestigiar l'*American Sign Language* com a llengua a la universitat i com a llengua de comunicació informativa. Val la pena aturar-se en aquest punt ja que és un dels aspectes més vinculats amb algunes de les idees-força de la recerca. En aquest sentit, després de la famosa setmana del 1988, “els indicadors més clars” de canvis en la Gallaudet (Christiansen; Barnartt, 1995: p.219) es van notar en la política de promoció de la Llengua de Signes. Es va crear una Llicenciatura sobre *Deaf Studies* i va haver-hi un aparent increment de Sords en els equips directius de les Facultats, a més de millorar l'ambient general de la Gallaudet que va enfocar els seus assumptes prioritaris cap a temes que preocupen més als Sords.

La revolta dels estudiants va durar una setmana però ja portava temps covant-se d'ençà que l'agost del 1987 el rector Jerry Lee va anunciar que volia ser rellevat del càrrec per motius professionals. Va ser, aleshores, quan va començar a créixer l'expectativa, entre les persones Sordes, de tenir per primera vegada en la història un rector que no fos oient. L'ambient educatiu de l'època convidava a pensar que era factible aquell canvi ja que eren

---

⁹⁹ El text del cartell que convocava a la protesta va ser reproduït al seu dia per diversos mitjans de comunicació. Actualment es pot trobar a (Gannon, 1989: p.20) o bé a (Christiansen; Barnartt, 1995: p.22).

anys de major reconeixement per a les llengües de signes. A la dècada dels vuitanta s'estava evidenciant el fracàs del model oralista en l'educació de moltes escoles de sords a Europa i el vent bufava a favor dels drets de la Comunitat Sorda.

Són els anys de l'anomenat *ressorgiment Sord*, (Oviedo, 2006a; Ladd, 2003) quan els Sords van desacomplexar-se i van començar a reclamar d'accedir a càrrecs de responsabilitat sense necessitat de ser tutelats pels oïdors. Les estructures de la universitat, però, encara no eren sensibles amb els temps que corrien. El comitè que havia d'escollir el nou rector estava integrat per 21 persones (17 oïdors i 4 Sords) i no reflectia, per tant, el sentir Sord de l'alumnat disposat a no transigir en la seva demanda.

Abans del dia de l'elecció van haver-hi concentracions amb una reivindicació clara: l'exigència d'un rector Sord. Però el consell, inicialment, no en va fer cas i el 6 de març del 1988 va escollir a Elisabeth A. Zinser, la candidata oïdent com a nova rectora. A partir d'aquí va créixer la indignació i els fets es van precipitar en pocs dies. Els estudiants van endurir la vaga, van bloquejar els accessos a la universitat, van fer barricades i es van registrar alguns incidents amb la policia. La pressió va ser forta sense que els intents de negociació per fer canviar els estudiants de parer arribessin enlloc.

Finalment, el 10 de març Elisabeth Zinser va dimitir. Ho va fer en termes commovedors (Sacks, 1996: p.182). Segons van recollir la majoria de mitjans, Zinser va explicar que no s'hauria imaginat mai que hi hauria un moviment social tan extraordinari com aquell i que es tractava d'un moment únic pel que fa a la història dels drets civils dels sords, cosa que l'havia fet reaccionar. L'alegria dels Sords va ser molt gran i l'elegància amb què la dimissionària va marxar del càrrec va posar de manifest que, al capdavant, es tractava d'una causa ben justa tot i la radicalitat d'algunes pancartes i consignes. S'havia arribat a representar la rectora penjada a la forca o lligada en un pal simulant que era cremada en una foguera; però ja no valia la pena d'entrar en un joc de remordiments, desqualificacions ni d'altres retrets.

Tot plegat va allisar el camí per tal que el dia 13 de març fos elegit I. King Jordan com a nou rector. En ser escollit, Jordan va proclamar eufòric en signes: "una persona sorda pot fer-ho tot, excepte sentir!" La revolució d'aquells dies va aconseguir, posteriorment, que es

canviés el sistema d'elecció del rector de manera que les persones sordes poguessin tenir majoria en el consell.¹⁰⁰

Les imatges que van quedar immortalitzades en la ment dels protagonistes de ben segur que van ser les manifestacions multitudinàries fins al Capitoli de Washington on des de dalt del balcó principal van fer onejar banderes i pancartes amb el lema *Deaf President Now*. La marxa més massiva va comptar amb la participació de milers de sords vinguts de tot el país. En haver aconseguit els seus propòsits, els Sords van celebrar-ho com una victòria del que van anomenar com el triomf del *Poder Sord*.

També la premsa va participar d'aquella alegria col·lectiva amb reportatges, entrevistes, cròniques i notícies que reflectien un creixent estat d'ànim victoriós. Una moral de victòria que molta gent va tenir, fins i tot des d'abans de la renúncia de Zinser, amb gestos de solidaritat i suport cap a la Causa Sorda, enviats des de molts punts dels EUA i de més enllà. (Bruske 1988):

“Arreu del país, la protesta dels estudiants de la Gallaudet University en contra l'elecció d'un rector oient està agrupant al voltant d'una mateixa idea els sords, tant si són joves com vells. Tots estan ansiosos per superar la imatge estereotipada de la seva minusvàlua. ‘Aquest ja no és només un assumpte de la universitat. És un tema nacional que afecta totes les persones sordes en totes les circumstàncies de la seva vida’, opina Gary Olsen, el director executiu de la National Association for the Deaf. ‘Amb el pas dels anys, la Gallaudet ha estat una torxa d'esperança i les coses que la Gallaudet fa s'estenen com una ona per tots els racons del país’. Olsen explica que l'associació que representa ha quedat desbordada de trucades telefòniques, cartes i promeses de recolzament financer tant des de dins dels EUA com de més lluny, de la Gran Bretanya.” (p.A16)¹⁰¹

En el mateix reportatge s'esmentava que l'aleshores vicepresident George H. Bush (pare) va donar suport a la reivindicació d'un rector sord i també ho van fer d'altres polítics

---

¹⁰⁰ Les versions dels mitjans de comunicació tant de la dimissió de Zinser com de l'elecció de Jordan són, en general, coincidents. Per tant, és innecessari esmentar-ne la font.

¹⁰¹ BRUSKE, Edy. “Protest Gained Empathy Nationwide” dins *The Washington Post*, 11.3.1988.

significats, tant republicans com demòcrates. Faltava un any per a les eleccions presidencials als EUA i veient el recolzament popular que tenia aquella *moguda*, és probable que el futur inquiet a la Casa Blanca, aconsellat pels seus assessors, veiés l'oportunitat de rascar-hi algun vot. Així mateix, la llista de suports entre els Sords creixia com una taca d'oli a mesura que avançaven els esdeveniments, ja que una derrota de la Comunitat Sorda en aquest moviment s'hauria interpretat com que la societat incapacitava els Sords per assumir responsabilitats d'alt nivell. Paral·lelament, les donacions a la Gallaudet University van pujar. Mentre que l'any 1987 la institució va rebre 1.672.297 dòlars, el 1988 la xifra va ser de 2.392.227 dòlars (Christiansen; Barnartt, 1995: p.199).

D'altra banda, en una anàlisi menys apressada de l'esdeveniment, es pot observar el paper que va tenir l'ASL com a llengua informativa en tota la protesta. Els estudiants Sords, lògicament, feien les seves assemblees en Llengua de Signes però també es comunicaven amb la premsa en ASL mentre els intèrprets traduïen els seus discursos. Segurament, arran d'aquest fet es van poder celebrar per primera vegada rodes premsa massives amb la llengua natural dels sords als EUA, el que suposa un avenç notable en la visibilitat del col·lectiu i de la Cultura Sorda.

El fet d'utilitzar una llengua minoritària i de pertànyer a un col·lectiu clarament diferenciat amb unes particularitats tan clares i malgrat les crítiques que sovint reben els Sords de viure tancats a les seves comunitats aliens al món oral, la realitat és que els estudiants de la Gallaudet van saber utilitzar amb eficàcia la lògica comunicativa dels mitjans de masses de la societat oient per aconseguir que les seves demandes tinguessin el ressò màxim. Així (Haller, 1991: p.138) considera que el *Deaf President Now* proporciona "un cas d'estudi sobre com un grup minoritari aprèn a utilitzar els mitjans".

L'anàlisi dels autors que més han investigat el tema és coincident: els alumnes Sords van saber mobilitzar amb competència la premsa. Van aconseguir, en definitiva, que les seves reivindicacions no quedessin recloses, tan sols, en els seus circuits informatius interns. Un cop els periodistes es van acostumar a la mecànica d'entrevistar els manifestants amb intèrprets, es van adonar que aquests eren molt més accessibles que no l'equip directiu de la Gallaudet. L'escriptor Oliver Sacks (1996: p.182) destaca la "manera magistral" com els estudiants es comunicaven amb els diaris i la televisió: concedien entrevistes, recopilaven notícies o emetien comunicats sense parar.

Els investigadors John B. Christiansen i Sharon N. Barnartt (1995: p.188) remarquen com, clarament, els reporters tenien simpatia per la protesta. També Angel M. Ramos (2003: p.152) entén que les fotografies dels diaris presentaven sempre els estudiants de manera “positiva”, mentre que els dirigents de la Gallaudet els mostraven com a “autoritaris o insensibles”. El tractament positiu que va fer la premsa de tota la mobilització va contribuir, sense dubte, al seu èxit, fruit de la coincidència de factors diversos. (Kensicki, 2001).

Els estudiants seguien de ben a prop la cobertura que feien els mitjans de la protesta i intentaven acomodar-s'hi per aconseguir la complicitat de l'opinió pública. En els seus contactes amb els informadors procuraven que es reflectís la seva pluralitat. Així, per exemple, quan els líders dels *Deaf President Now* es van adonar que els estudiants que sortien a la televisió gairebé sempre eren de raça blanca, van demanar als Sords afroamericans que participessin a les entrevistes. (Ramos, 2003: p.152).

L'empatia que van generar els Sords entre la població en general segurament és un dels nombrosos factors que podria explicar que en els últims vint anys vagi en augment l'estudi de les llengües de signes, per part de la població oïdora. Una setmana després de les mobilitzacions, el director del Departament de Lingüística de la Gallaudet University, Robert Johnson, vaticinava que el nombre d'oïdors interessats en aprendre ASL pujaria de manera “tremenda” i el responsable dels cursos d'estiu a la Gallaudet, Jo Linder-Crowe, confirmava que havien rebut moltes trucades de persones interessades en aprendre a signar. (Price, 1988: p.B3).

Sembla clar que quan apareixen notícies de col·lectius discriminats que aconsegueixen fer-se valer per si mateixos (les lluites contra la segregació racial, dels indígenes contra els colons o de les dones que veuen abolits determinats costums masculistes), els sentiments de solidaritat i de comprensió col·lectiva emergeixen de forma més fluïda. L'investigador Sord Jack.R Gannon (1989) creu que així va passar durant i després del *Deaf President Now*:

“Les persones que abans del març de 1988 no sabien res o ben poca cosa de la sordesa, són ara partidaris dels nostres drets. Molta gent s'ha adonat que la sordesa no és una deficiència, és una diferència. Hi ha un interès creixent per

aprendre la nostra bella llengua, per acostar-se a la nostra extraordinària cultura i per conèixer la nostra història entranyable.” (p.173)¹⁰²

La Gallaudet és un *santuari* de comunicació signada gràcies, en bona part, a una batalla guanyada fa més de dues dècades. Una batalla que alguns periodistes reconeguts en el terreny del drets humans van arribar a comparar amb els moviments no violents de desobediència civil (McCarthy, 1988: p.F2) i d’altres van situar dins d’un context en què la sordesa va guanyar “visibilitat i més comprensió entre la població oïdora” . (Gilliam, 1988: p.D3). El director executiu de la *National Association of the Deaf*, Gary Olsen, creu que el *Deaf President Now* significa la llibertat i l’emancipació de les persones sordes que van demostrar, de manera pacífica, la seva capacitat per defensar el compliment dels drets humans i civils igual que la resta de la població. (Reynolds, 1988).

Així doncs, els efectes positius del *Deaf President Now* van ser per a les persones Sordes però, igualment, cap a la societat oïdora. El pòsit que ha quedat a la universitat d’aquella efusió gregària cal, en resum, tenir-lo ben present en el treball de camp que es proposa en aquesta investigació.

5.1.2.1.2. La revifalla de les protestes

La Gallaudet University va tornar a ser l’escenari de dures protestes estudiantils entre el maig i l’octubre del 2006. Aquest nou episodi de mobilitzacions va tenir alguns punts de coincidència amb el moviment *Deaf President Now* (qüestionament de l’elecció del rector, forts incidents, concentracions multitudinàries, dificultat de diàleg entre les parts i triomf final dels mobilitzats), però també una diferència enorme: en aquesta ocasió, la rectora inicialment escollida i finalment cessada —la Dra. Jane K. Fernandes— era sorda. Per tant, si els estudiants es van oposar a la seva elecció va ser per motius ben diferents al succeït l’any 1988. Aquesta vegada no es pot parlar, doncs, d’una batalla per denunciar el paternalisme de la societat oient cap als sords, sinó més aviat d’un conflicte universitari intern.

¹⁰² GANNON, Jack R. *The week the world heard Gallaudet*. Washington: Gallaudet University Press, 1989.

Malgrat tractar-se d'una controvèrsia interna, de portes enfora les mobilitzacions de la Gallaudet del 2006 segueixen tenint interès. No solament per la seva dimensió; també perquè permeten veure una repetició formal d'alguns dels comportaments del 1988: l'esperit combatiu dels estudiants, la poca disposició a transigir, la fermesa en les posicions i també una certa similitud en el lema dels manifestants que l'any 2006 va ser *Better president now*, emulant el mític *Deaf president now*. D'aquí, que es pugui parlar d'una revifalla d'un mateix foc (estudiants que reivindiquen), si bé amb unes flames (objectius i conseqüències) completament diferents.

Els rols adoptats en les mobilitzacions del 2006 constaten, a més, que l'alumnat del centre continua tenint un perfil marcat en la defensa de les seves raons. Un perfil que, en aquesta recerca, cal tenir-lo ben present a l'hora d'analitzar les enquestes i entrevistes que es facin ja que, al capdavall, la majoria dels estudiants entrevistats, per edat, van viure la protesta del 2006 però no, en canvi, l'anterior.

Aquest nou conflicte es va començar a gestar l'any 2005 quan el rector I. King Jordan va fer pública la seva voluntat de plegar del càrrec després de 18 anys al capdavant de la institució. El comitè d'electors va entendre, al maig del 2006 que la Dra. Jane K Fernandes, que portava 11 anys fent tasques de gestió acadèmica a la Gallaudet, era la persona idònia per rellevar-lo, però la decisió d'escollir aquesta candidata —sorda de naixement, que va tenir una educació oralista i que fins a l'edat adulta no va aprendre *l'American Sign Language*— va disgustar bona part dels estudiants que van emprendre les mobilitzacions.¹⁰³

L'investigador Alejandro Oviedo (2006b) és un dels autors que ha fet un esforç més reeixit per donar una explicació acadèmica que condensi i confronti els arguments de les parts en aquell conflicte. Segons Oviedo, els estudiants qüestionaven el lideratge de la Dra. Jane Fernandes per un reguitzell de motius —que aquí no es detallen tots— però que es poden sintetitzar en tres blocs: perquè Jane acumulava un llarg historial d'arbitrarietats des que va

---

¹⁰³ A diferència de l'any 1988 quan les raons de la negativa estudiantil eren claríssimes —reclamaven un rector Sord i es va designar una oient—, aquesta vegada tot era més confús i interpretable. Els estudiants deien que es manifestaven en contra de Fernandes ja que el seu perfil no era l'idoni. Tenint present les informacions contradictòries que es van publicar aquells mesos i, des de la llunyania cultural i geogràfica que suposa escriure des de Catalunya sobre una universitat de sords nord-americana, aquest investigador es veu incapaç de desxifrar-ne amb exactitud objectiva tot l'entrellat. En no disposar de prou elements de judici per escriure'n una crònica més neutra, el relat dels fets escrit en aquestes pàgines, per tant, passa de puntetes sobre algunes de les parts més polèmiques de tot aquest afer. La majoria d'anàlisis de les protestes del 2006 es van fer en calent, cosa que també en dificulta la interpretació dels fets. Amb el pas del temps, però, es publiquen versions escrites ja amb més distància. John B. Christiansen (2010) aporta la seva visió.

dirigir el *Laurent Clerc National Deaf Education Center*, perquè tenia un tarannà poc democràtic o autoritari i perquè entenien que, l'any 2006, es donaven les condicions per escollir un candidat de raça negra amb excel·lents credencials acadèmiques que representaria, millor, el caràcter multiètnic de la Gallaudet. En canvi, els dirigents de la Gallaudet —segons la mateixa anàlisi (Oviedo, 2006b)— deien que els estudiants van actuar manipulats per determinats professors i que van rebutjar Fernandes perquè era una professora massa oralista i “no prou sorda”¹⁰⁴.

El fet que es pengés, de manera mal intencionada o no, l'etiqueta a Fernandes de ser una persona *no prou sorda* (*not deaf enough*) demostra que darrere les bambolines de la universitat ha persistit d'alguna manera —en una versió tanmateix més moderna i potser fins i tot subliminal—, l'antic debat entre la *Visió Bell* i la *Visió Clerc* sobre la sordesa. És a dir, el conflicte entre un model d'educació més oralista i un model d'ensenyament més lingüístic-identitari. Restant per ben entès, però, que essent com és la Gallaudet *la meca dels Sords*, ningú entra a qüestionar seriosament la funció de l'ASL com a llengua vehicular de comunicació en aquest centre que oficialment es defineix com a bilingüe.

En tot cas, arran d'aquest conflicte s'intueix que la nova rectora electa devia posar a sobre la taula la redefinició del paper de la Gallaudet com una universitat inclusiva de sords —cosa que d'altra banda ja és així, si mirem la diversitat d'alumnes matriculats—, que continués pensant en els seus estudiants Sords però que tingués més en compte les necessitats dels hipoacústics o dels sords amb implants coclears que empren la lectura labial com a principal eina comunicativa.

Realment, però, no queda clar si els estudiants li retreien a Fernandes el fet de *no ser prou sorda* o bé això va ser, només, una mala interpretació periodística. Així, per exemple, una estudiant que participava en una concentració declarava a l'informatiu *ABC news* (Tapper; Sandell, 2006) que desitjava veure a la cúpula de la universitat “un líder que sigui

¹⁰⁴ El concepte *no prou sorda* [*not deaf enough*] d'entrada pot sobtar ja que des d'un punt de vista auditiu la sordesa existeix o no. En tot cas, si una persona no hi sent bé però no té diagnosticada una sordesa, cal anomenar-la *hipoacúsica* o amb una *discapacitat auditiva* [*hard of hearing*] però mai *no prou sorda* de la mateixa manera que a ningú se li acudiria definir un deficient visual com una persona que *no és prou cega*, entre altres raons perquè l'adverbi *prou* denota que s'espera que ho sigui més. En aquest cas, però, del qualificatiu *no prou sorda* se n'ha de fer una lectura antropològica. *No prou sorda* significa que no és *Sorda* amb majúscules en el sentit cultural i sociològic de la paraula (veure Nomenclàtor). El lector haurà notat que al llarg de la recerca es fan servir els termes *Sord* o *sord* amb majúscula o minúscula depenent de si es fa referència només als membres de la Comunitat Sorda o bé a totes les persones privades del sentit de l'oïda en general.

dels nostres". Igualment, en la mateixa notícia, Jane Fernandes qualificava d'"absolutistes" aquells estudiants que "volen un món 100 per cent sord", insinuant, així, que si la rebutjaven a ella era perquè volia obrir més la universitat cap a altres tipus de sords.

En canvi, segons Leah Hager Cohen (2006), els motius de la protesta "mai van ser realment per la sordesa, cosa que els mitjans de comunicació no van saber captar". A parer de Cohen, l'enuig dels manifestants es va utilitzar per desacreditar-los quan, en realitat, la queixa dels mobilitzats era molt legítima: protestaven perquè el procés d'elecció del rector estava "greument viciat" i perquè no es va ni considerar el currículum d'altres candidats més preparats. Per altra part, Carrie Suggs (2006) esgrimia motius com la mala gestió de Fernandes en temes com l'accessibilitat i la seguretat a la universitat per explicar les fortes mobilitzacions.

Tal i com ja va passar el 1988 en el *Deaf President Now*, l'any 2006 també nombrosos professors i treballadors de la Gallaudet es van solidaritzar amb els estudiants revoltats. La Dra. Barbara Gerner de García, cap del *Department of Educational Foundation and Research* d'aquesta universitat, per exemple, va alinear-se al costat dels manifestants. Tot i que, primer, quan va esclatar la revolta era de viatge a Europa i no comprenia bé què estava passant, quan va tornar als EUA va informar-se bé i va decidir afegir-se a la mobilització. Per Gerner, la protesta estava justificada perquè Fernandes no "era gaire competent" i el relleu es va fer de forma "poc clara", ignorant el perfil d'un professor afroamericà "molt qualificat" que ni el van seleccionar entre els candidats finalistes. Segons ella, la premsa no va entendre la protesta ja que ningú discutia el nivell de sordesa de Fernandes:

"Hi havia corrupció a la institució. No hi havia transparència ni comunicació oberta (...) La mobilització va ser per això i no pas perquè la rectora electa fos considerada 'poc sorda'. Això és mentida!. Va ser una mentida que la gent que recolzava la nova rectora va fer córrer i que la premsa es va creure i va publicar. Els diaris van reflectir el problema com si fos una lluita entre sords oralistes i no oralistes, quan la realitat és que molts dels professors involucrats

*en la protesta eren professors que també havien après la llengua de signes ja de més grans.”*¹⁰⁵

Fos quin fos l'origen de la protesta, a molta gent va costar-li d'entendre la radicalitat amb què van actuar totes les parts. La policia va detenir 133 estudiants després de dies de bloqueig del Campus, uns estudiants van declarar-se en vaga de fam durant 5 dies, van haver-hi enfrontaments pujats de to i una amenaça de bomba va obligar a tancar les portes del centre el dia de la graduació, entre d'altres incidents.

Tot plegat, enmig d'un clima d'hostilitat que va incloure llargues acampades reivindicatives, manifestacions, una marxa fins al Capitoli de Washington amb 2.000 manifestants i molta bel·ligerància, tant en les declaracions públiques dels protagonistes del conflicte com, també, en converses privades que van transcendir. En un correu electrònic atribuït a la rectora electa, la mateixa Jane Fernandes deia que s'estava enfrontant a "l'anarquia i al terrorisme" en el Campus (Oviedo, 2006c).

En els enfrontaments entre estudiants i policia hi havia, a més, el problema afegit de la falta de comunicació. La policia que va fer els desallotjaments no era la policia del campus i no sabia ASL. Els estudiants van demanar intèrprets però, en un primer moment, no els van concedir aquest servei. Tot això va complicar més la situació i va fer que es visquessin escenes violentes i moments perillosos que alguns testimonis directes recorden vivament. Per exemple, quan la policia va abordar el Campus amb motocicletes, quan es va fer servir fins i tot una excavadora per forçar els estudiants a desmuntar el seu campament reivindicatiu o bé quan van detenir un jove sord amb la mobilitat reduïda i els agents els van treure de mala manera de la seva cadira de rodes i se'l van emportar sense la cadira:

“Va ser com si estiguéssim a Belfast. Jo he viatjat a Irlanda del Nord i he vist els enfrontaments entre els soldats britànics i la població catòlica. La veritat és que aquí a la Gallaudet vaig tenir més por. I això que jo he viscut a Boston quan es van produir els incidents per a la integració a les escoles. De veritat que el que va passar aquí va ser molt fort. (...) Va ser una protesta més forta que el 'Deaf

¹⁰⁵ Font: entrevista personal amb Dra. Barbara Gerner de García, cap del *Department of Educational Foundation and Research* realitzada a Washington el 7-10-2008.

President Now'. Molt més radical. Quan es van produir les detencions dels estudiants, van venir sords de tot el país i altres activistes que treballen pels drets civils.”¹⁰⁶

La situació va acabar sent força insostenible. Finalment, els òrgans de govern de la Gallaudet van acabar revocant, el 17 d'octubre del 2006, la decisió de nomenar a Fernandes com a rectora. La cessada no va tenir més remei que acceptar estoicament la seva expulsió del càrrec malgrat que no compartia la decisió. Va dir que sentia una “pena profunda” pel fet d’haver de plegar. “Adoro la Gallaudet i crec que la meua contribució hauria estat significativa en el futur”, va sentenciar. (Kinzie; Hernández; Fahrenthold, 2006). En la destitució de Fernandes va pesar-hi, també, l’hàbil ús que van fer els estudiants de les TIC per organitzar la protesta. (Hogg; Lomicky; Weiner, 2008).

Fernandes va sortir derrotada però també va perdre King Jordan que l’havia recolzada. Precisament, un altre aspecte que la segona onada de protestes del 2006 va confirmar és la fragilitat dels lideratges dins dels moviments. Si bé l’any 1988 el rector I.King Jordan es va convertir en l’heroi dels Sords, al cap de 18 anys va perdre tota la seva aureola mítica. Aquest gir s’explica no solament perquè Jordan va recolzar la candidatura de Jane Fernandes; també s’explica perquè Jordan, en qualitat de màxima autoritat universitària, va ser qui va ordenar el desallotjament dels estudiants amb dures accions policiaques considerades desproporcionades per bona part de la comunitat acadèmica.

Tanmateix, el poder canvia les persones. Tanmateix, la transformació del lideratge de I. King Jordan no és tan gran com sembla. De fet, Jordan és una persona que no és sorda de naixement —va perdre l’oïda als 21 anys arran d’un accident de moto quan anava sense casc i va sortir disparat fins al parabrisa d’un cotxe— i per tant, es va incorporar més tard a la Comunitat Sorda. Podríem dir, doncs, que *l’American Sign Language* no és la seva primera llengua (materna o natural), cosa que, per alguns, és un inconvenient per entendre a fons el sempre complex *món Sord*.

Algun professor signant li retreu a Jordan que utilitzi el llenguatge bimodal i no *l’American Sign Language* (Oviedo, 2006b) a la universitat. No es pot oblidar que l’ús de la

---

¹⁰⁶ Font: entrevista personal amb Dra. Barbara Gerner de García, cap del *Department of Educational Foundation and Research* realitzada a Washington el 7-10-2008.

Llengua de Signes i de la parla oral simultàniament és una actitud que genera inquietud a la Gallaudet ja que evidencia —diuen—, que l'ASL no té tant poder com a primera vista es podria pensar.

Malgrat que els orígens de Jordan són els que són, la Comunitat Sorda més radical tampoc va dubtar en aclamar-lo durant el *Deaf President Now*. En aquells moments, Jordan era el sord que estava més ben col·locat per convertir-se en una icona del moviment després d'haver protagonitzat un ràpid ascens com a acadèmic a la Gallaudet: va ser professor ajudant l'any 1973, professor associat el 1977, professor titular el 1982, cap del departament de psicologia el 1983 i degà del *College of Arts and Sciences* el 1986. La premsa, a més, va quedar meravellada pel caràcter inusitat de la protesta del 1988 i va contribuir a engreixar el mite. Els periodistes van escriure retrats hiperbòlics sobre Jordan. El descrivien fins i tot com “un Déu” (Fussman, 1988) i en les fotografies publicades als diaris i a les revistes el presentaven sovint enmig de masses de joves que el victorejaven.

“Fins fa pocs mesos King Jordan era un home. Un home amb una dona estimada que omplia de petons, que tenia un fill adolescent amb qui li agradava córrer pel barri de Silver Spring i una filla amb qui jugava a cantar cançons dels anys 50 amb pots de la bateria de cuina. Els seus amics de tota la vida no eren coneguts. Però un dia, Jordan va esdevenir un Déu. I és difícil ser un Déu. Les persones es bolquen cap als déus i els ho ofereixen tot. Com aquella dona que un dia, no fa gaire temps, enmig d'una concentració de persones sordes a Texas, es va acostar tímidament a Jordan i li va dir en Llengua de Signes: ‘Vaig prometre a la meva germana que el tocaria’. Movent els dits va preguntar-li: ‘Puc fer-ho?’ King Jordan va contestar com un home: ‘Que si pot tocar-me?’, van dir les seves mans. ‘Pot abraçar-me. Abraci'm!’. Llavors, mentre tots dos s'abraçaven, va sentir en el cos els sanglots dels plors de la dona que tremolava. Va mirar per sobre de la seva espatlla i va veure centenars de mans que l'aclamaven. A poc a poc, King Jordan començava a comprendre l'amargor de l'home que arriba a

ser un Déu. Cada abraçada que donava a un estrany a 2.000 milles de distància era una abraçada menys que podia donar a casa seva.” (p.20) ¹⁰⁷

Malgrat que l'eufòria del 1988 havia fet que es presentés a Jordan com un fenomen excepcional i gairebé diví, al cap de 18 anys segurament moltes persones sordes van desenganyar-se. Van descobrir que l'heroi del *Deaf President Now*, al capdavant, era com tothom: és a dir, un home de carn i ossos. Un home carregat de virtuts i valors positius però també amb els seus defectes. Considerat un professor de psicologia modèlic, ¹⁰⁸ Jordan és, de fet, molt més un docent que no pas un revolucionari o un agitador social.

És veritat que va estar al capdavant de la revolució Sorda més important de la història, però no per això va deixar d'escoltar els oients ni va voler que la Gallaudet es convertís en una illa Sorda completament aïllada i tancada en ella mateixa. La personalitat de Jordan és, de ben segur, complexa però la segona onada de protestes viscuda a la Gallaudet, entre el maig i l'octubre del 2006, encara va ser-ho més.

Les protestes del 1988 i 2006 van servir per tal que el comitè d'electors de la Gallaudet s'adonés que la universitat no pot governar-se d'esquenes als seus estudiants i que les decisions més rellevants –com el canvi d'un rector– s'haguessin de dialogar a partir d'aleshores amb la comunitat estudiantil. Després del cessament de Jane K Fernandes es va nomenar un rector de transició, Robert R. Davila, qui va dirigir la institució fins a l'octubre del 2009. Per evitar d'ensopegar tres vegades amb la mateixa pedra, l'elecció del nou rector l'any 2009, va ser molt més transparent. Els quatre finalistes per succeir Davila es van reunir prèviament (setembre) amb els estudiants per explicar el seu programa. Amb la lliçó ben apresada, l'elecció del Dr. Alan Hurwitz com a rector va ser molt ben acollida. Quan es va

---

¹⁰⁷ FUSSMAN, Cal. “The Man Who Broke The Sound Barrier. The Nonstop Hero”, dins *Magazine The Washington Post*, 18.12.1988.

¹⁰⁸ En aquesta recerca s'han trobat diversos exemples i testimonis que il·lustren la vàlua docent de King Jordan. Els seus alumnes el tenen per un bon professor i en destaquen el seu caràcter proper. Així, una estudiant de post grau de periodisme va escriure aquesta dedicatòria en la portada de la seva tesi, dipositada a la biblioteca de la Gallaudet University: ‘Dr. Jordan, el seu parlar m’ha obert la meua tesi. Les seves idees han estat part de la meua inspiració. Espero que la meua recerca serveixi per fomentar una major integració entre la Comunitat Sorda i els mitjans de comunicació’ (Engstrom, 1991). També s’ha publicat que Jordan és un professor que dóna molt bons consells als estudiants, que sempre té la porta del seu despatx oberta i que torna els exercicis corregits als alumnes amb comentaris a totes les pàgines. En una ocasió va convidar a sopar un alumne que volia deixar els estudis per convèncer-lo que no ho fes. Al cap de 12 anys aquest estudiant, quan ja era doctor, va escriure que gràcies a les paraules d’aquella nit de Jordan va prosseguir amb la seva carrera acadèmica fins que va aconseguir doctorar-se. (Fussman, 1988: p.26).

anunciar el seu nomenament es va produir una ovació a la Gallaudet amb una munió de mans enlaire que aplaudien en Llengua de Signes. (Gresko, 2009).

Enmig d'aquesta cruïlla de complexitats, continua forjant-se la història d'una universitat encara avui mítica i admirada arreu, on cada any molts joves sords (i sobretot Sords) veuen complert el seu somni d'emancipar-se, formar-se i preparar-se per treballar amb competència superant, dia a dia, els reptes, les exigències i els objectius socials que ens porta el segle XXI. Una universitat que manté viu un esperit revolucionari constructiu per aconseguir que les persones sordes disposin de les mateixes oportunitats formatives que la resta de la societat oient. “No lluitem contra el món, lluitem amb el món”, resumeix l'extractor de la Gallaudet, Robert R. Davila.¹⁰⁹

5.1.2.2. Els estudis de periodisme en una universitat de Sords

En els anys d'aquesta recerca, els estudis específics de periodisme a la Gallaudet University es concreten en un *Minor in Journalism*¹¹⁰ ofert de manera conjunta pels Departaments de Comunicació i Anglès. Com que la professió periodística exigeix unes habilitats comunicatives importants a dins la societat oient, probablement per això, aquests estudis tenen poca demanda entre els estudiants sords. Tot i que també existeixen mitjans de comunicació en Llengua de Signes, cal tenir present que en l'exercici de l'activitat periodística resulta imprescindible, en infinitat de situacions, un bon domini tant del codi escrit com de l'oralitat d'una llengua i no sempre es disposa de l'ajut dels intèrprets. La comunicació parlada (especialment la seva comprensió per poder exercir de periodista en la

---

¹⁰⁹ Afirmació en ASL de Robert R. Davila interpretada al castellà per un intèrpret, recollida per aquest investigador en la conferència celebrada a Caixafòrum de Barcelona, el 25 de febrer del 2011. En el mateix acte, organitzat per la Fesoca i Apansee, Robert R. Davila va presentar el llibre biogràfic *Momentos Decisivos. La historia de un líder sordo* (Lang; Cohen; Fischgrund, 2011) a la Comunitat Sorda catalana.

¹¹⁰ A les universitats nord-americanes una Llicenciatura o Grau equival a un B.A. (*Bachelor of Arts*). Depenent de la institució acadèmica o dels programes, els B.A. poden integrar diferents *majors* (àrea general d'estudi, tronc bàsic de la carrera) o *minors* (especialitat, menció específica). Els *minors*, que inclouen moltes menys hores, són molt útils per als alumnes que estudien un *major* d'un *Bachelor of Arts* per completar el seus itineraris curriculars ja que inclouen matèries complementàries als seus programes d'estudi.

majoria de mitjans professionals) esdevé, potser, un fre que provoca que hi hagi poquíssims estudiants sords que decideixin matricular-se cada any a aquesta oferta universitària.¹¹¹

El *Minor in Journalism*¹¹² inclou quatre assignatures obligatòries (Introducció a la Comunicació de Masses, Introducció a les Relacions Públiques, Redacció-Edició i Fonaments del Periodisme) i dues més d'optatives a escollir entre sis assignatures (Ètica Empresarial, Periodisme Especialitzat, Mitjans Escrits, Escriptura per a Mitjans, Composició Avançada i Tècniques d'Escriptura Directiva). El contingut toca alguns aspectes bàsics de la professió. Entre els diferents requisits de matrícula s'exigeix que l'alumne sàpiga escriure amb eficàcia comunicativa.

També molt relacionat amb la mateixa àrea de coneixement del Periodisme, si bé no específicament sobre aquesta professió, el mateix Departament de Comunicació de la Gallaudet ofereix dos programes més, un els quals —*Major in Communication Studies*— queda integrat dins el *B.A in Communication Studies* que equival a una Llicenciatura o a un Grau a Europa, mentre que l'altre és un *Minor in Communication Studies*—. El *Major in Communication Studies*, que ofereix una visió molt transversal de la Comunicació, sí que és una carrera força sol·licitada pels sords. Inclou diverses matèries clàssiques d'aquesta disciplina i algunes assignatures molt apropiades en una universitat de sords com són Comunicació Accessible o Comunicació no Verbal.

Tots els estudis del Departament de Comunicació fan servir l'*American Sign Language* i l'anglès com a llengües de treball habituals i apunten entre els seus objectius l'accessibilitat en els mitjans. De la mateixa manera, les àrees de recerca del Departament estan orientades cap a programes com el *Technology Access Program* que tenen per missió generar coneixement útil per afavorir que les persones sordes i amb discapacitat auditiva disposin de més recursos per a la igualtat en les comunicacions. Algunes de les seves prioritats de recerca són les polítiques d'accés a les noves tecnologies, a les telecomunicacions en vídeo, a les telecomunicacions en text o els subtítols als mitjans audiovisuals.

---

¹¹¹ L'any 2008 quan aquest investigador va fer una estada a la Gallaudet University només hi havia dos estudiants matriculats al *Minor in Journalism*; un era sord i l'altre oïdor. Observació pròpia.

¹¹² La informació tant d'aquest *minor* com dels altres cursos i serveis que es detallen en aquest apartat del treball està extreta de la pàgina oficial de la Gallaudet University (www.gallaudet.org) o bé va ser facilitada per la institució durant l'estada de recerca realitzada.

Als EUA (National Communication Association, 2003), la disciplina de la Comunicació comprèn un ampli ventall de carreres diferents (Comunicació Total, Comunicació General, Publicitat, Periodisme, Periodisme Audiovisual, Relacions Públiques, Comunicació Audiovisual, entre d'altres) i és, per tant, difícil singularitzar-se en aquest terreny amb una oferta atractiva i diferenciada que, a més, no deixi de banda les necessitats comunicatives tan particulars de les persones sordes. Des de l'àmbit acadèmic, però, algunes veus entenen que seria desitjable que la Gallaudet University pensés en desenvolupar una llicenciatura en Periodisme i que no es limités a ofertar solament un *minor*. Fa dues dècades, l'estudiosa Beth Ann Haller (1991: p.130) ja llençava aquesta idea i considerava que la Comunitat Sorda hauria d'esforçar-se per aconseguir-ho ja que cada dia el títol en Periodisme és un requisit més indispensable per trobar feina en aquest camp.

Un *major* en Periodisme lògicament hauria de ser viable des d'un punt de vista social. És a dir, que els llicenciats que l'acabessin tinguessin expectatives reals de trobar feina. Les possibilitats d'inserir professionalment els futurs graduats sords podrien incrementar-se si s'exploressin nous jaciments en ocupació o es pensés en feines que fan majoritàriament els oients però que —per què no?— poden realitzar i també realitzen perfectament alguns periodistes sords. Per exemple, la tasca d'intèrpret a la televisió en Llengua de Signes per comunicar notícies quan no és indispensable una traducció simultània en directe del discurs oral ja que es parteix del suport escrit. En aquest sentit, és interessant recollir especialment la tradició de països com la Gran Bretanya on la professió *Deaf translator/interpreter* és un perfil professional emergent i on s'han fet aportacions acadèmiques rellevants sobre aquesta feina (Stone, 2009).

L'estructura organitzativa de la Gallaudet, pròpia d'una universitat competitiva que acull centenars i milers d'estudiants, fa pensar que no hauria de ser utòpica una política de recursos humans que permetés crear-hi més llocs de treball (o places per a becaris, estudiants etc) de perfil periodístic ja que, en la societat actual, cada cop són més necessàries aquest tipus de feines a tota mena d'institucions o empreses. Dins dels seus instruments comunicatius, la Gallaudet ja té avui una eina molt potent, *l'Office of Marketing & Public Relations*, des d'on es planifica la relació amb els mitjans de comunicació a més de supervisar el contingut i disseny dels portats digitals de la universitat, entre d'altres tasques.

Les publicacions de la Gallaudet tenen, per altra part, una clara vocació informativa. Són diversos els mitjans de comunicació existents: el *Gallaudet Today Magazine*, una revista que surt cada semestre; el *Gallaudet Today Newsletter*, amb notícies i informació d'interès general dues vegades a l'any per a exalumnes; *On the green*, revista del professorat de periodicitat quinzenal; el servei *Daily Digest* amb l'enviament diari d'informació d'agenda anuncis i informació d'activitats al campus; el *Parent and Family E-Newsletter*, que és mensual i destinat a les famílies o altres subscriptors; l'*Inside Gallaudet* que informa des del web oficial; el *Fast Facts*, que informa de fets significatius de la universitat (dades de matrícula, donacions, recerca, temes d'impacte per a la comunitat); l'*Alumni e-Newsletter* i el *The Buff and Blue*, que és, aquesta última, una publicació en paper quinzenal dels estudiants.

La producció científica d'articles especialitzats sobre educació a la Gallaudet és publica a l'*American Annals of the Deaf* i la seva editorial per a llibres és la *Gallaudet University Press*; tot això sense esmentar el servei de publicacions específic del *Laurent Clerc Center*. Un altre mitjà amb una funció diferent és el bloc del rector.

A la llista de mitjans de la universitat s'hauria d'afegir la Gallaudet TV i la Bison TV, de les quals ja s'informa en un altre apartat de la tesi. Tot i que per treballar de periodista en la complexa era de la comunicació actual és exigible una sòlida formació universitària, també és veritat que la irrupció d'internet ha suposat que els periodistes deixin de tenir en exclusiva el patrimoni de la transmissió d'informació i emergeixi, en paral·lel, l'anomenat *periodisme ciutadà*. En aquest àmbit — com es detallarà en aquesta recerca— els Sords (i els periodistes Sords) hi tenen alguna cosa a dir. D'altra banda, el debat sobre si la titulació, que no la formació, en Periodisme és prescindible per exercir en l'ofici és antiquíssim. En la seva obra completa tantes vegades reeditada, l'escriptor Josep Pla (2001: p.419) diu que es malfia dels cuiners i periodistes amb diploma i títol.

6. LA TELEVISIÓ GENERALISTA EN LS PERCEBUDA A CATALUNYA (2005-2009)

6.1. Introducció a la televisió generalista en signes

Els programes *En Otras Palabras* i *En lengua de signos* de TVE-2, a més dels butlletins interpretats en signes per TV3 i el canal 3/24¹¹³, són els únics espais televisius destacables, emesos regularment per cadenes generalistes amb informació d'actualitat en LS, que s'han pogut veure a Catalunya durant els anys d'estudi (2005-2009). L'adverbi *regularment* no és gratuït ja que les persones Sordes també han tingut i tenen programes especials amb informació signada però que no formen part de la graella habitual de les cadenes televisives. Per exemple, la transmissió del debat sobre el *Estado de la Nación* al Congrés de Diputats o la concessió del premi Goya —que han comptat amb un servei d'interpretació en directe—, així com els debats electorals del 2008 que, en aquest cas per iniciativa de *La Academia de las Ciencias y las Artes de la Televisión*, van disposar per primer cop de servei en Llengua de Signes.

Tampoc s'inclouen en la nostra anàlisi les transmissions del Canal Parlament, alguns reportatges ocasionals subtitulats i en LSC —com una edició del programa *Sense Embuts* de TV3 (Nicolàs; Pavia, 2008)— o altres espais infantils o que s'aparten de l'objecte d'estudi o que no són programes regulars. Tampoc, les transmissions de rodes de premsa per emissores no generalistes (*canal 24 horas*) que solen fer un servei de traducció sense aportar continguts propis. Igualment queden fora de la nostra anàlisi els programes de televisions no espanyoles o d'altres cadenes autonòmiques de l'Estat que es puguin sintonitzar amb antenes parabòliques o bé per internet i que també poden ser percebuts a Catalunya.

La televisió generalista en Llengua de Signes percebuda a Catalunya ja va ser estudiada en la tesina anterior a aquesta recerca (Serrat, 2008), un treball que ara s'adjunta de nou completat, actualitzat i ampliat. Ja, aleshores, la investigació va subratllar que, si bé

---

¹¹³ El 3/24 és un canal de notícies, no un canal generalista. Amb tot i això, els butlletins analitzats s'han emès simultàniament pel canal 3/24 i el generalista TV3. S'entén també en aquesta recerca que La 2 és un canal generalista ja que no és temàtic.

aquests programes no acaben de ser prou funcionals per informar de l'actualitat periodística, des de la Comunitat Sorda i des del seu entorn familiar se'n valora la seva importància. Per diversos motius: són programes que ajuden a prestigiar la LS, contribueixen a fer més visible la llengua de les persones Sordes i són una de les poques vies d'accés a la informació que tenen alguns Sords; sobretot aquells de més edat o analfabets funcionals, que de nens no van anar a escola o que han rebut un ensenyament poc sensible amb les seves necessitats educatives especials. Per elemental que sigui, no es pot oblidar que hi ha persones sordes que troben en els signes l'única alternativa d'accessibilitat. (Poy; Flores, 2007):

“Molts sords, usuaris de la llengua de signes, consideren que la informació en llengua de signes es percep de forma més confortable, per ells, que la informació transmesa en llenguatge escrit. Per alguns usuaris de la llengua de signes, la informació en llengua de signes és l'únic mitjà que pot usar-se per transmetre informació de manera fiable. Aquesta és, per tant, una raó per complementar la informació textual amb llengua de signes, emmagatzemada de tal manera que el missatge es reproduïxi (en el web, a la televisió) amb bones condicions de llegibilitat. D'altra banda, la provisió de continguts en forma de llengua de signes pot ser un prerrequisit per a alguns sords per poder assimilar la informació.” (p. 7) ¹¹⁴

La televisió generalista és aquella que té més influència entre la població general. Així ho certifiquen les dades d'audiència, el seu impacte entre l'opinió pública, el fet d'esdevenir un referent de l'agenda informativa i la seva capacitat de penetració social. Les cadenes televisives generalistes són, tanmateix, els únics mitjans de comunicació que arriben a totes —o pràcticament totes— les llars del país, sigui quina sigui la condició social, cultural, formació tecnològica o edat del públic que en consumeix els seus programes. Aquesta situació privilegiada justifica que el present capítol de la recerca se centri en observar-les.

---

¹¹⁴ POY, Raquel; FLORES, Sagrario. “El uso de plataformas digitales TV en enseñanza con discapacitados auditivos: recomendaciones para el uso de la lengua de signos”, dins I Congreso Internacional Escuela y TIC. IV Fòrum Novadors *Más allá del Software libre*, celebrat a Alacant el 3 i 4 de juliol del 2007 [en línia]. <http://www.dgde.ua.es/congresotic/public_doc/pdf/11672.pdf> [consulta: 16.8.2007].

L'observació es focalitza en la Llengua de Signes televisiva atès que es tracta d'una oferta informativa que va dirigida específicament al col·lectiu al qual s'ha acotat la tesi: les persones Sordes signants. No els sords oralistes monolingües. La major o menor presència de la Llengua de Signes a la televisió permet, d'altra banda, valorar —tot i que de forma parcial— el grau de salut o de normalitat mediàtica que ha adquirit la Llengua de Signes.

“La independència i bona salut d'una llengua es referma i manifesta si pot assumir, sense restriccions, totes les funcions que hi són previstes: des de la parla col·loquial fins als discursos més elaborats; des de la conversa intranscendent a les formulacions científiques.” (p. 102-103)¹¹⁵

Operador	Hores Llengua de Signes 2008	Hores Llengua de Signes 2009
Corporació RTVE	78	35,4
Televisió pública Andalusia	241	257,3
Televisió pública Aragó	---	7,5
Televisió pública Canàries	11,4	1,5
Televisió pública Balears	Sense dades	40
Televisió pública Catalunya	129,5	128
Televisió pública Extremadura	48,8	99,1
Televisió pública Galícia	----	111
Televisió pública València	39,7	48,4
Televisió pública Múrcia	30	34,5
Gestevisión Tele 5	No ofereix aquest servei	No ofereix aquest servei
Sogecable	No ofereix aquest servei	No ofereix aquest servei
Antena 3 Televisión	No ofereix aquest servei	No ofereix aquest servei
La Sexta	No ofereix aquest servei	No ofereix aquest servei
Altres televisions autonòmiques	No ofereixen aquest servei	No ofereixen aquest servei
TOTAL	578,4	762,7

Taula 6.1. La Llengua de Signes a les televisions generalistes espanyoles, públiques i privades, de cobertura estatal o autonòmica abans de l'apagada analògica. Font: CMT, 2009: p.7-10.

¹¹⁵ TUSON, Jesús. Una imatge no val més que mil paraules. Contra els tòpics. Barcelona: Empúries, 2001.

Les televisions generalistes —tant públiques com privades— són aquelles que tenen més influència entre la població però només les televisions públiques han emès durant els anys de la recerca (2005-2009) programació en Llengua de Signes. (Figura 6.1). Que cap televisió generalista privada espanyola hagi ofert regularment aquest tipus de continguts fins al 2010 és una anomalia que la CMT remarca en els seus informes.¹¹⁶

Televisió de Catalunya ocupava (2009)¹¹⁷ el segon lloc a Espanya en quant a hores anuals emeses en programació signada darrere del *Canal Sur*, que compta amb el programa *Telesigno* de la productora *Signovisión*. Un recompte, però, que cal matisar ja que, per exemple, a les hores en Llengua de Signes atribuïdes a Televisió de Catalunya s'hi sumen els canals TV3 i 3/24 quan l'emissió dels butlletins matinals en signes és simultània per les dues cadenes; i al *Canal Sur* hi ha reemissions. Per tant, no són exactament hores totals de programació diferenciada.

El 10 de gener del 2011 —i també fora dels anys de la nostra investigació— TVC va començar a emetre, a través del canal 3/24, el *Telenotícies* edició vespre en Llengua de Signes Catalana de dilluns a divendres. Així mateix, en una reunió que van mantenir el 22 de desembre del 2010, el president de la Fesoca, Antonio Martínez i la directora de TVC, Mònica Terribas —conjuntament amb altres directius de la cadena i representants de l'ONG catalana— es va decidir posar en marxa una comissió mixta TVC-Fesoca per fer un seguiment de la situació d'accessibilitat a la televisió pública catalana.

D'altra banda, a començament del 2011 l'horitzó en accessibilitat en Llengua de Signes que estan estudiant les televisions generalistes passa per ampliar propostes tècniques per convertir la LS en un servei que el televident activi opcionalment. RTVE està treballant una solució així amb l'Institut Nacional de Tecnologies de la Comunicació (Inteco). A més, la Federació d'Organismes o Entitats de Ràdio i Televisió Autònomic (FORTA) impulsa un pla d'acció per coordinar millores que ajudin a complir els requisits legals en accessibilitat.

¹¹⁶ En el moment de dipositar aquesta tesi, s'esperava que en compliment de la llei general de la comunicació audiovisual les televisions privades anirien introduint programació en Llengua de Signes com ja va començar a fer Tele-5 l'any 2010: 32 hores anuals registrades (CMT, 2010: p.7). D'altres privades ho han fet a partir del 2011. Al desembre del 2010 —i també fora dels anys de la recerca— el canal infantil *Disney Channel* va anunciar que la sèrie *Jungla sobre ruedas* durant l'emissió matinal dels diumenges incorporava un servei en Llengua de Signes, un contingut que esmentem aquí, però que s'aparta de l'objecte d'estudi de la tesi.

¹¹⁷ Televisió de Catalunya va perdre posicions el 2010. Fora del període de l'anàlisi, l'any 2010 els primer llocs en hores signades eren per a les televisions autonòmiques andalusa i canària. Canal per canal superaven a TV3 i al 3/24, a més de canal Sur i Televisió Canària, també Extremadura TV i G2. (Giró, 2010; CMT, 2010).

6.1.1. Televisió de Catalunya i les persones Sordes

Televisió de Catalunya (TVC) va ser la primera cadena televisiva de l'Estat que va introduir l'any 1990 la subtitulació per a persones sordes. Des d'aleshores ha anat incrementant de manera gradual els espais accessibles amb subtítols. En els anys d'aquesta recerca ha passat de subtitular un 37,7% de la seva programació, l'any 2005, a un 54% l'any 2009,¹¹⁸ segons dades de la cadena. Uns percentatges que, en principi i si es miren les dades globals,¹¹⁹ permetran a TVC complir les obligacions que marca la Llei General de l'Audiovisual que fixa l'obligatorietat per a les cadenes públiques de cobertura estatal o autonòmica d'arribar al 50% de les seves emissions subtitulades a finals de l'any 2011.

Aquesta evolució en accessibilitat té els seus matisos i presenta dades contradictòries. Si ens fixem en el total d'hores subtitulades, l'evolució en els anys de la recerca en principi sembla espectacular: s'ha passat de les 6.085 hores subtitulades l'any 2005 a les 14.189 l'any 2009, segons dades de la corporació. Cal tenir present, però, que amb l'arribada de la TDT, la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals ha augmentat el nombre de canals i, per tant, té moltes més hores d'emissió i, en conseqüència, més possibilitats d'augmentar l'oferta de televisió accessible. En aquest sentit, però, les dades dels últims anys donades per TVC no quadren amb l'informe que va fer públic la CMT que reflectia, l'últim any d'aquesta investigació, una baixada en hores de subtitulació a Televisió de Catalunya ja que va passar de les 11.984 hores subtitulades, l'any 2008, a les 6.347, l'any 2009 (CMT, 2009: p.24) [veure annexos], essent, segons aquest informe, la televisió de l'Estat espanyol de cobertura estatal o autonòmica que més va disminuir en nombre absolut d'hores amb subtítols en aquest període bianual (2008-2009).¹²⁰

---

¹¹⁸ Font TVC. Les dades han estat facilitades per la responsable de subtitulació de la cadena, Rosa Vallverdú i s'han extret també del web oficial (Televisió de Catalunya 2010).

¹¹⁹ Caldrà veure si en l'aplicació de la llei, les quotes en subtitulació s'hauran de complir, canal per canal, o bé es mirarà el còmput total de cada operador.

¹²⁰ Televisió de Catalunya ha qüestionat aquestes dades de l'informe del 2009 en considerar-les un error. Per la seva banda, la CMT, tot i que l'any 2011 quan es va dipositar aquesta tesi, continuava penjant a la xarxa aquest informe del 2009 [<http://www.cmt.es>] també paradoxalment el director general de recursos i serveis de la CMT, Joan Giró, (2010) va demanar disculpes en el Congrés Amadis'10 celebrat a Madrid per "aquelles xifres

Sigui com sigui, la CMT reconeixia TV3 com el tercer canal amb més subtitulació a Espanya l'any 2009, darrere de Clan TV i La 2 (Taula 7.7). Una oferta de subtitulació que des de fa temps és ben valorada per la Comunitat Sorda, com ho prova que l'any 2004, la Federació de Persones Sordes de Catalunya (Fesoca) va guardonar la televisió catalana amb el premi Àngel Calafell per la seva trajectòria i el seu compromís constant en l'adaptabilitat dels seus continguts als sords.

Igualment, l'ONCE va lliurar l'any 2006 a l'equip de subtitulació de TVC un dels premis que concedeix l'organització de cecs a la solidaritat i a la superació, per facilitar l'accés de les persones cegues als seus continguts televisius a través de l'audiodescripció. Segons TVC, aquest compromís continuarà fins a aconseguir que l'accessibilitat sigui total.

*“La nostra intenció és assolir d’una manera progressiva la subtitulació del 100% de la programació dels seus canals de televisió però és una fita que s’ha d’assolir progressivament, que no es pot fer d’un any per l’altre.”*¹²¹

Des de l'inici d'aquest apartat de la tesi, és just esmentar l'esforç realitzat en matèria de subtitulació de TVC per subratllar-ne, així, la seva importància i el reconeixement que n'han fet i en fa el moviment associatiu Sord. No obstant això, la relació de l'empresa televisiva amb el col·lectiu de persones sordes catalanes no sempre, ni de bon tros, ha estat idíl·lica. Els sords han topat, també, amb problemes d'inaccessibilitat i amb una oferta en Llengua de Signes que ha presentat i presenta una sèrie de mancances per cobrir les seves necessitats informatives (Serrat, 2008).

A finals del 2009, el Defensor de l'Audiència de TV3, Carles Pérez, va rebre algunes queixes, pel fet que l'emissora no subtitulava en el seu web els programes que sí es podien veure subtitulats per la televisió convencional. (CCMA, 2009). Les queixes van produir-se

o aquells valors que s'han publicat que poguessin no estar ajustats a la realitat” però no va especificar a quins errors es referia i va tornar a projectar a la sala aquestes dades negatives de TV3. Font: observació pròpia en línia. Davant aquesta declaració tan sorprenent, aquest investigador es va posar en contacte amb la CMT per saber si donaven validesa al seus informes. La resposta de la CMT va ser: “donem per vàlides les dades publicades ja que s'obtenen del propi operador i són verificades amb ells reiterades vegades.” Informació facilitada via correu electrònic rebut per aquest investigador el 25 de gener del 2011.

¹²¹ El compromís de TVC per la subtitulació total va ser confirmat per Joan Marí, del Departament d'Estudis via correu electrònic rebut per aquest investigador el 27 d'abril del 2007. Actualment Joan Marí (2011) ocupa el càrrec de cap del gabinet de direcció de TVC.

quan el programa *Caçadors de bolets* va incloure un reportatge sobre els boletaires sords que, en el servei de vídeos a la carta de TV3, no incorporava subtítols. Una situació que en poc temps TVC va començar a redreçar. Des del 2010, el servei *3alacarta* compta amb un nou reproductor que, en els primers mesos d'ençà de la seva posada en marxa, ja va oferir més de 1.000 vídeos subtitulats en català (Televisió de Catalunya, 2010b).

Una altra queixa a TV3 va transcendir l'any 2008. Va ser per lamentar que les explicacions dels presentadors sobre les campanades del programa especial de Cap d'Any del 31 de desembre no estiguessin subtitulades. D'altra banda —i fora dels anys de l'estudi— la Federació de Persones Sordes de Catalunya (Fesoca) va presentar una denúncia al Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) perquè TV3 va fer un debat televisiu sobre els implants coclears dirigit a les persones sordes (Televisió de Catalunya, 2010), que no va ser accessible ni amb subtítols ni amb LSC al llarg de tota l'emissió. TV3 va reaccionar i va penjar, dies després, el programa a la xarxa amb subtítols, però un cop la premsa ja havia publicat el malestar del col·lectiu sord per aquest fet.

Si ens centrem en l'oferta de televisió en Llengua de Signes de Televisió de Catalunya, podem constatar que, en els anys d'aquesta recerca, els programes han estat molt escassos. Els espais de programació signada han representat un percentatge migrat i testimonial en el total de la seva programació: menys del 2,5% els dies laborables¹²² pel 3/24. Si bé és veritat que en els anys d'estudi d'aquesta recerca (2005-2009), les televisions privades estatals no emetien cap programa regular en LS i la majoria de públiques feien menys —i posats a comparar més val poc que res—, no per això s'ha de deixar de reiterar que la presència de la LSC ha estat molt escassa a totes les cadenes, inclosa TV3, ja que quedava lluny de les obligacions que les cadenes hauran d'oferir en un futur proper en compliment de la Llei General de l'Audiovisual. En concret, l'exigència per a les televisions públiques és de 3, 7 i 10 hores setmanals en LS per a finals dels anys 2011, 2012 i 2013, respectivament.

A partir del 2011 aquesta situació s'ha començat a rectificar de manera notòria amb l'emissió del *TeleNotícies vespre* pel canal 3/24 en Llengua de Signes de dilluns a divendres. Es tracta d'un avenç molt important ja que suposa per primera vegada fer accessible un informatiu de referència de manera completa en LS. També l'any 2010, el canal 3/24 hauria complert la quota d'un mínim d'1 hora setmanal en signes que dicta la llei. Caldrà, però,

---

¹²² Font: observació pròpia. El percentatge està fet segons les dades mesurades en aquest estudi.

veure —com ja s’ha fet notar en aquest capítol— si l’organ regulador a l’hora de fer complir de la llei, mesurarà aquesta exigència, canal a canal, o en el conjunt de la cadena pública i caldrà determinar com es faran exactament les medicions.¹²³

En el període 2005-2009, la interpretació regular en LSC a TVC s’ha limitat a tres butlletins informatius diaris d’uns 6 minuts de durada cadascun (de dilluns a divendres per TV3 i el 3/24), juntament amb una franja informativa de 10 a 15 minuts diaris més (canal 3/24 a la tarda o al vespre-nit els dies laborables¹²⁴) que, com s’ha dit, ha representat menys del 2,5% del temps d’emissió. Així mateix, al febrer del 2006, Televisió de Catalunya i el Parlament van signar un acord per emetre amb Llengua de Signes les sessions de preguntes al president de la Generalitat. I, ja fora de l’àmbit informatiu, l’espai infantil de TV3 *El Club Súper 3* va incorporar alguns gags en què esporàdicament hi sortia la LSC.¹²⁵

Segons les dades oficials facilitades pel grup, Televisió de Catalunya va passar d’emetre 94 hores anuals en Llengua de Signes Catalana, l’any 2004, a 259 hores l’any 2008 i novament 259 hores més l’any 2009¹²⁶. Les xifres d’aquests últims dos anys resulten, però, *irreals* ja que en el recompte, Televisió de Catalunya fa notar que hi suma dues vegades els mateixos programes que ofertava, en els canals amb senyal analògica i els canals digitals. La dada dividida per dos suposa 129 hores en Llengua de Signes a l’any; dada que sí quadra, aleshores, amb la informació de la CMT (Taula 6.1) i que TVC accepta.

¹²³ Un grup de treball format pel CESyA, la CMT, la CRTVE, FORTA, Impulsa TDT, Televisió MITyC, NBC, Universal, Sogecable, Telemadrid i UTECA van definir l’any 2008 uns criteris homogenis per obtenir una medicació unificada dels serveis d’accessibilitat a Espanya. El temps dirà si aquests criteris s’acaben consolidant o canviant ja que ens els informes d’accessibilitat de la CMT s’ha hagut d’introduir correccions de dades del 2008 que eren incorrectes (CMT, 2009: p.3). D’altra banda, en la Taula Rodona “Perspectivas de futuro en la TDT” celebrada a Madrid el 18 de novembre del 2010 dins el Congrés Amadis’10, Alfonso Morales, assessor en comunicació audiovisual del Ministeri de Presidència, advertia que tot i que el control de les medicions d’accessibilitat anirà a càrrec del Consell Estatal de Mitjans Audiovisuals (i l’any 2010 aquest nou organisme encara no estava constituït), els operadors no s’han de relaxar ni tenir la temptació d’incomplir la llei. El Senat va rebutjar la inclusió del CEMA a la CMT. A inici del 2011 es discutia la seva composició i el seu cost econòmic. Font: observació pròpia, en línia.

¹²⁴ A l’inici d’aquesta recerca el canal 3/24 ofería un informatiu en LSC a 2/4 de 10 de la nit que posteriorment es va passar a les 6 de la tarda però durava menys de 10 minuts. També es va deixar de fer el butlletí de les 11h. L’any 2011 el butlletí de les 6 de la tarda ja ha desaparegut però tot el *TeleNotícies vespre* és signat pel 3/24.

¹²⁵ Aquests gags han deixat de fer-se. Actualment (2011) ja no apareix regularment la LSC en espais infantils.

¹²⁶ Font Rosa Vallverdú, responsable de subtítol de Televisió de Catalunya. Informació facilitada via correu electrònic rebut per aquest investigador el 25 de novembre del 2010.

Les hores d'emissió en Llengua de Signes corresponien a programació regular, cosa que no significa, però, que la Llengua de Signes també hagués aparegut en altres reportatges de Televisió de Catalunya. En els anys d'aquest estudi i posterior, també s'han emès dins del *Telenotícies*, pel canal 3/24, o per altres programes de TVC, reportatges sobre l'aprovació de la llei de la Llengua de Signes (Televisió de Catalunya, 2010d) o sobre d'altres temes. Per exemple, el magazine *Els matins* va informar de les manifestacions dels intèrprets en LSC arran de la retallada de les subvencions per exercir aquest servei per a les persones sordes. (Televisió de Catalunya, 2010c).

Figura 6.1. Reportatge televisiu sobre la Llengua de Signes Catalana. Font: Televisió de Catalunya, 2010d.

Figura 6.2. Reportatge televisiu sobre els intèrprets en LS. Font: Televisió de Catalunya, 2010c.

En el període d'aquest treball, el format dels espais informatius regulars en LSC de Televisió de Catalunya oferia poques variacions. Es tracta ¹²⁷ de butlletins informatius pensats per tenir com a destinatari l'audiència general oient, però que compten amb un servei de traducció simultània amb un intèrpret en Llengua de Signes Catalana (LSC) per als Sords. L'estructura és gairebé sempre igual. Un presentador llegeix o dóna pas a les notícies curtes reforçades amb imatges. Tot el text expressat oralment és interpretat a l'acte per un intèrpret que surt dins d'un petit requadre o finestra flotant. (Figura 6.3).

L'any 2005 el programa de TV3 *Els matins* —conduït pels periodistes Josep Cuní i Helena García Melero— ¹²⁸ connectava en tres ocasions (9.00h, 10.00h i 11h aprox.) amb aquests blocs de notícies interpretats en LSC. Però el butlletí de les 11h es va deixar de fer. Com es detallarà més endavant, entre el 2005 i el 2009 l'hora del començament d'aquests blocs no ha estat gaire puntual: molt sovint aquests tres butlletins han començat passats uns minuts de les hores en punt i amb el pas del temps cada vegada han anat començant més tard. Fins i tot mitja hora més tard.

L'elaboració de les notícies va a càrrec de la redacció del canal temàtic 3/24, però com que TV3 connecta amb el 3/24, el televident pot veure la informació en signes tant si mira TV3 com si posa el 3/24 a aquestes hores. El senyal és simultani. A dos quarts de 10 de la nit ¹²⁹ hi havia, en els primers anys d'aquest treball, un altre resum informatiu de quinze minuts en LSC que seguia el mateix model. En aquest cas, l'emissió només era a través del canal de notícies 3/24.

Els butlletins informatius de TVC són espais de notícies breus. Gairebé tot són *flashos* de l'actualitat més nova. La forma periodística és similar a la radiofònica. És a dir, prioritzen els fets més rellevants d'última hora i moltes vegades desplacen el més ràpid possible un redactor al lloc dels fets perquè informi, des d'allà mateix abans de tornar a la redacció, del que està passant.

---

¹²⁷ La descripció dels butlletins informatius en LSC fa referència als anys 2005-2009. Però com que en el moment de dipositar aquest treball, aquests butlletins encara existeixen, la redacció sovint és en present. També s'utilitza de tant en tant el pretèrit perfet per recordar que l'observació va ser els anys esmentats.

¹²⁸ Al 2007, Helena García Melero va agafar la baixa per maternitat però després es va reincorporar de nou al programa.

¹²⁹ En els anys d'estudi, el butlletí en signes de les 21,30h va desaparèixer i es va traslladar a les 18h pel canal 3/24. Actualment (2011) ja no s'emeten notícies en signes a les 18h des que el 3/24 interpreta en LSC tot el *Telenotícies Vespre*.

Les notícies d'aquests butlletins no estan gaire aprofundides. En no tractar-se d'un noticiari ampli (tipus *Telenotícies* o *Telediario*) els editors-periodistes disposen de poc temps i no poden introduir gaire punts de vista variats d'un mateix fet noticiable, com si passa en els reportatges més treballats d'altres programes amb versions més contrastades. La pràctica totalitat de peces informatives són del tipus *càmera beta*: el presentador llegeix la notícia i en un determinat moment entren les imatges cobrint la cara del presentador.

Si tenim en compte les hores en què TV3 ha difós aquest blocs informatius —en els anys de la recerca—, és fàcil adonar-se que les emissions en LSC tenen potencialment poca audiència sorda. Les notícies en LSC ofertes dins *Els matins* de TV3, en ser en horari matinal, no ocupen mai la franja de *prime time*. Fa l'efecte que la decisió d'oferir aquest servei d'interpretació els dies laborables al matí no ha respost a uns criteris objectius. ¿Són potser aquestes hores quan hi ha més persones Sordes davant del televisor?, ¿l'audiència Sorda es comporta de forma diferent que l'audiència oient? , ¿els Sords signants prefereixen horaris matinals per informar-se? , ¿gaudeixen de més temps lliure el matí i és quan més miren la televisió? A més, *Els matins* —que no està subtitulat en aquests anys— és un espai que podria considerar-se d'estructura radiofònica ja que les seves principals seccions (entrevistes, debats i tertúlies) són continguts orals en les quals pren molta més importància la paraula que la imatge.

Aquesta situació s'ha pogut millorar a partir del 2011 quan TVC ha començat a emetre pel 3/24, el *Telenotícies vespre* en Llengua de Signes Catalana. D'altra banda, a l'inici d'aquesta recerca a dos quarts de 10 de la nit les persones Sordes disposaven d'entre 10 i 15 minuts més de notícies signades al 3/24 (horari *prime time*), però curiosament el canal generalista de més audiència a Televisió de Catalunya —TV3— no incloïa, aleshores, l'oferta en aquesta hora. Una oferta, a més, que es va acabar suprimint i es va traslladar posteriorment a les 6 de la tarda.

Tot plegat feia pensar que tanmateix els directius de TVC actuaven com si no volguessin complicar la graella en la franja més comercialment competitiva de la programació; situació, però, que —com ja s'ha dit—, s'ha corregit a partir del 2011 amb l'important millora que suposa per al col·lectiu Sord disposar de tot un informatiu complet en LSC —i no només butlletins— al vespre.

L'horari matinal no és el preferit per la Comunitat Sorda per informar-se de l'actualitat. Això no treu, però, que dins d'aquesta franja menys desitjada, el magazín *Els matins* —que connecta amb els butlletins en Llengua de Signes Catalana—, sigui el programa líder indiscutible a Catalunya. El primer any d'aquest estudi —2005— va obtenir una quota de pantalla del 21,6% (CAC, 2006: p.116-117) i es va situar com el programa matinal més vist de televisió. Aquest lideratge es va mantenir fins a l'any de tancar aquest treball —2009—, i en dies concrets com, per exemple, la diada de Sant Jordi, festa nacional catalana, va batre, segons dades de la cadena, un dels seus rècords d'audiència amb una mitjana de 116.000 espectadors (Televisió de Catalunya, 2009b).

Temporades	Emissions	Audiència	Audiència %	Quota %
Del 23-04-2004 al 02-07-2004	50	46.000	0,7	12,8
Del 13-09-2004 al 08-07-2005	192	69.000	1,1	20,8
Del 12-09-2005 al 07-07-2006	193	88.000	1,3	22,7
Del 04-09-2006 al 31-08-2007	241	77.000	1,2	19,5
Del 03-09-2007 al 29-08-2008	241	77.000	1,1	17,7
Del 01-09-2008 al 09-01-2009	81	85.000	1,3	17,5
Total	998	85.000	1,2	19,5

Taula 6.2. Evolució històrica de l'audiència del programa 'Els matins' de TV3. Període 2004-2008. Font: CAC, 2009 (p.231).

L'audiència majoritària del programa són persones grans de més de 65 anys (35,2%), seguits per adults de 45 a 64 anys (21,9%). Una altra dada indicativa és que reben (o rebien) una mitjana de 300 missatges SMS diaris (CAC, 2006). En no haver-hi estudis sobre audiència Sorda és impossible, però, discernir amb dades científiques quina receptivitat tenen i han tingut en entre els Sords els butlletins de TV3. Tot i el lideratge del programa de Josep Cuní, es podria intuir amb base a l'argumentació sostinguda, que el seguiment entre les persones Sordes de les connexions en LSC ha estat i és baix.

En les entrevistes fetes en el treball de camp, els líders Sords assenyalen que el mal horari és un dels factors que fa que el programa sigui menys vist. En l'extrapolació feta a partir de dades de les entrevistes, un 77% dels líders Sords que diuen que no miren aquests

espais (butlletins) argumenten que la raó és perquè no poden, ja que estan treballant, o en família o complint amb altres obligacions personals.

Mires regularment els butlletins en LSC de TV3 i/o del canal 3/24 de TVC?	Líders Sords
Sí. Sempre	2 respostes
Sovint (dos cops a la setmana)	5 respostes
Poc (un cop al mes)	2 respostes
Rarament (un cop a l'any)	4 respostes
Mai	2 respostes

Taula 6.3. Font: elaboració pròpia.

Quan no mires els butlletins en LSC de TVC, quins són els motius? ¹³⁰	Líders Sords
No puc (feina, estudis, família)	10 respostes
No hi penso	0 respostes
No m'interessen	1 resposta
No entenc els butlletins	1 resposta
No conec aquests butlletins	0 respostes
Altres	1 resposta

Taula 6.4. Font: elaboració pròpia.

Crida l'atenció la resposta d'un líder Sord que diu que les notícies signades de TV3 no l'interessen, un desinterès que també tenen altres joves sords, segons comenten els seus familiars més directes en una entrevista de l'any 2005.

“Els sords joves, de 12 anys o més, que són cultes i saben llegir bé no miren mai les notícies en signes del canal 3/24. No s’ho miren mai perquè per informar-se ja tenen els telenotícies amb subtítols. El sord s’informa a través del telenotícies o per internet (...) Jo veig que la meua filla quan surt l’intèrpret per la tele només s’ho mira 30 segons. Ara bé, normalment també és perquè la notícia ja no

¹³⁰ En aquesta part de les entrevistes a líders Sords, es van oferir-suggerir com a possibilitats de respostes les diferents opcions apuntades. La resposta que va donar un informant Sord classificada en l'apartat *Altres* no estava contemplada en cap de les opcions inicialment previstes. En concret va dir: “No miro els butlletins en LSC de TV3 perquè l'intèrpret apareix massa petit a la pantalla i perquè per estar informat em resulta molt més còmode llegir subtítols”.

l'interessa. Té 14 anys, i als nens de 14 anys els telenotícies els interessen relativament."¹³¹

El percentatge de líders Sords que sí miren habitualment aquest programa és, en l'extrapolació feta, un 47% del col·lectiu. El percentatge és més alt del que es podria deduir —atenent a les resposta anterior d'una representant d'Apansee que deia que cap Sord jove format el mirava *mai* (2005)—, però la xifra és baixa perquè no arriba ni a la meitat del total. D'aquest 47%, un 34% dels líders Sords afirmen que miren els butlletins en LSC *dos cops a la setmana* —essent la resposta majoritària— i un 13% diuen que el miren *sempre*. D'altra banda, els intèrprets confessen que la seva primera impressió era que les persones Sordes no seguien gaire aquests espais però que, en certa manera, amb el temps van anar canviant de parer. Els intèrprets constaten un augment del seu nivell de popularitat des que surten per la televisió cosa que els fa creure que l'audiència dels butlletins tampoc ha de ser residual:

*“Jo pensava que aquests espais en LSC tenien poca receptivitat entre les persones sordes. Sobretot per l'horari. Per l'horari de la franja del matí. Però alguna vegada que he anat a alguna trobada, acte o conferència de sords, m'ha sorprès la quantitat de gent sorda que se m'ha apropat per dir-me que em veien pel matí. Fins i tot gent d'Alacant, de les Illes Balears, de Lleida...”*¹³²

Alguns treballs —en general, no referits exclusivament a TVC— apunten que la finestra flotant pot resultar molesta per a l'audiència general, tenint un efecte excloent. (Poy; Flores, 2007). En la mateixa línia, el subdirector de subtítulat i teletext a la Corporació RTVE, José Díaz Fernández-Argüelles, (2010) considera que un dels problemes que presenta la Llengua de Signes televisiva és el seu caràcter “invasiu” ja que per ser accessible per a sords l'ha de veure també la resta la població que no desitja aquest recurs. Potser, per això, a les cadenes televisives en general els costa de posar LS en un

¹³¹ Entrevista personal a Conxita Leal, presidenta d'Apansee (Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya) realitzada el 16 de setembre del 2005 a Valladolid. Des del juny del 2009, Leal ja no ocupa aquest càrrec. La presidenta és des d'aleshores Raquel Perich.

¹³² Entrevista personal amb la intèrpret de Llengua de Signes Esther de los Santos Rodríguez celebrada a Valladolid el 16 de setembre del 2005.

horari *prime time* en els canals més competitius. Aquest fet que provoca un desequilibri o una asimetria entre el comunicador que subministra la informació des d'una posició de superioritat i l'expectativa que aquesta informació podria generar si respongués a les necessitats del públic destinatari.

En el cas de TVC, s'ha d'insistir que aquesta situació s'ha corregit parcialment des del 2011 ja que la LSC apareix en el *Telenotícies vespre*, tot i que surt pel canal 3/24 i no per TV3, molt probablement per no afectar la recepció que tenen de les notícies les persones oïdores a través de l'informatiu de referència en el seu canal de més audiència.

Figura 6.3. Exemple d'interpretació en LSC al canal 3/24, l'any 2010. Font: Televisió de Catalunya.

En una anàlisi més qualitativa val la pena fixar-se en les valoracions dels líders Sords sobre aquests informatius de TVC (butlletins en LSC). La queixa més repetida és que els intèrprets apareixen molt petits en pantalla i que resulta difícil seguir, en conseqüència, el moviment dels signes i les configuracions dels dits i dels palmells de les mans. Tot i que la mida dels intèrprets ha augmentat amb els anys, sempre apareixen en pantalla més petits que

no els presentadors-conductors orals del programa. Les opinions dels líders Sords sobre la qualitat de servei són, però, força variades i també dispars o de vegades contradictòries:

“ Les finestres dels intèrprets són petites. Haurien de ser més grans, que es vegin més bé les mans. No es veuen bé.” ¹³³

“ M’agrada bastant com signen els intèrprets de TV3. Penso que són intèrprets que investiguen. Que busquen quins signes fa servir la Comunitat Sorda. Quan troben el signe adequat per definir una paraula l'utilitzen per televisió. En general, els intèrprets fan bastant bé la configuració i es veuen bé les mans per la tele. L'expressió facial és l'única cosa una mica fluixa; la resta tot molt bé.” ¹³⁴

“Els intèrprets no haurien d'estar tancats dins d'un requadre. Haurien d'ocupar mitja pantalla o tota la pantalla. ¿per què no? Els intèrprets s'han de poder veure bé. Els oients no necessiten veure la cara del presentador d'un telenotícies. Ja el senten. Nosaltres, els Sords si que necessitem veure un presentador que signi. Podrien posar un intèrpret que fes de presentador i, al mateix temps, una 'veu en off.' Així, els oients ja s'informarien perquè sentirien la veu i nosaltres també ens informariem amb els signes. Els intèrprets haurien de sortir sempre: matí, tarda i a la nit.” ¹³⁵

“Jo no miro la Llengua de Signes a la tele perquè l'intèrpret és petit i no es veu bé. Prefereixo els subtítols.” ¹³⁶

“Els intèrprets ho fan bé, però sempre van molt de pressa i parlen de temes de política. I de política jo no hi entenc res.” ¹³⁷

---

¹³³ Entrevista al líder Sord/a número 5 d'aquesta recerca, feta el 17 de setembre del 2005.

¹³⁴ Entrevista al líder Sord/a número 6 d'aquesta recerca, feta el 17 de setembre del 2005.

¹³⁵ Entrevista al líder Sord/a número 8 d'aquesta recerca, feta el 5 d'octubre del 2005.

¹³⁶ Entrevista al líder Sord/a número 12 d'aquesta recerca, feta el 3 de gener del 2006.

“Crec que la intèrpret de TV3 no surt de manera adequada. L'intèrpret hauria de sortir més gran en pantalla.” ¹³⁸

“Jo posaria intèrprets més grans. Hauria d'aparèixer l'intèrpret en primer pla, al davant de la pantalla i al fons les imatges. Haurien de fer servir el mateix format que 'L'home del temps' però en signes. ¿Per què no ho fan així? ¿Per què posen un intèrpret tan petit?” ¹³⁹ I

“La veritat és que tot el que surt a televisió en Llengua de Signes m'agrada. No canviaria res. El que voldria és que la Llengua de Signes fos present a tots els informatius.” ¹⁴⁰

“Dels informatius en LSC en general no canviaria res. El que s'hauria és d'augmentar l'oferta. Que n'hi hagi més.” ¹⁴¹

“Els butlletins en LSC de TV3 m'agraden molt però és molt dolent l'horari. Molts dies no ho puc veure. De vegades ho gravo.” ¹⁴²

“Les notícies en signes s'entenen bé. Van de pressa, és veritat, però s'entenen. D'acord que si surt un intèrpret que no l'has vist mai abans, pot ser que se't escapi alguna cosa i perdis informació, però és normal que això passi perquè els oients parlen molt ràpid.” ¹⁴³

---

¹³⁷ Entrevista al líder Sord/a número 8 d'aquesta recerca, feta el 5 d'octubre del 2005.

¹³⁸ Entrevista al líder Sord/a número 11 d'aquesta recerca, feta el 16 de desembre del 2005.

¹³⁹ Entrevista al líder Sord/a número 7 d'aquesta recerca, feta el 22 de setembre del 2005.

¹⁴⁰ Entrevista al líder Sord/a número 2 d'aquesta recerca, feta el 10 de juny del 2005.

¹⁴¹ Entrevista al líder Sord/a número 6 d'aquesta recerca, feta el 17 de setembre del 2005.

¹⁴² Entrevista al líder Sord/a número 10 d'aquesta recerca, feta el 20 d'octubre del 2005.

¹⁴³ Entrevista al líder Sord/a número 15 d'aquesta recerca, feta el 17 d'octubre del 2006.

"Caldria ampliar el requadre dels intèrprets. Hauria d'haver-hi un 'link' que es pogués clicar per tal que el sord tingués una visió més clara de la interpretació en Llengua de Signes." ¹⁴⁴

"Els intèrprets són adequats per interpretar actes públics però no per proporcionar les notícies." ¹⁴⁵

"Els butlletins de TV3 els miro poc. No sé ni a quina hora ho fan." ¹⁴⁶

Que hi hagi líders Sords que no sàpiguen, ni tan sols, els horaris dels pocs espais en LSC que han emès les cadenes generalistes en els anys d'aquesta recerca significa que es produeixen alguns desajustos entre l'oferta i la demanda d'aquest producte informatiu. Les persones sordes signants es poden confondre d'horaris perquè (en els anys d'estudi) els butlletins no han estat puntuals o perquè quan es produeix un esdeveniment especial i s'altera la programació ja no hi ha informació en signes.

És evident que si els butlletins només duren sis minuts i alguns dies l'emissió en comptes d'iniciar-se a les 9.00h en punt ha començat, per exemple, a les 9.12h (o molt més tard), el Sord no s'estarà assegut esperant 12 minuts per veure només sis minuts d'informació. ¹⁴⁷ A més, l'espera pot resultar francament penosa per a la persona Sorda. Els

---

¹⁴⁴ Entrevista al líder Sord/a número 1 d'aquesta recerca, feta el 29 d'abril del 2005.

¹⁴⁵ Entrevista al líder Sord/a número 13 d'aquesta recerca, feta el 27 de gener del 2006.

¹⁴⁶ Entrevista al líder Sord/a número 15 d'aquesta recerca, feta el 17 d'octubre del 2006.

¹⁴⁷ El dia 4 de maig de 2005, per exemple, el butlletí en LSC de TV3 que havia d'iniciar-se a les 9.00h va començar a les 9.12h després d'una llarga entrevista a Joan Clos. El butlletí va durar 6min 46s. El dia 6 de maig del 2005 el butlletí que havia de començar a les 9.00h va començar a les 9.11h després d'entrevistar a Joaquim Nadal. El butlletí va durar 5min 26s. Aquests retards no són, però, anecdòtics. Durant el temps d'observació d'aquesta recerca els retards de sis o set minuts han estat força habituals en el butlletins de les 9.00h i són molt pocs, en canvi, els dies que han començat a l'hora exacta. Només a tall d'exemple s'esmenta que el 7 de març del 2005 va començar a les 9.07h o el 15 de març a les 9.09h. A les altres hores, la falta de puntualitat no ha estat tan sovintejada però destaca negativament el dia 11 de maig del 2005 amb un retard de 16 minuts en l'hora d'inici del butlletí de les 10.00h. Aquests retards s'han fet més freqüents cada cop fins a l'extrem que ja existeix una certa ambigüitat dins la cadena sobre quina és l'hora d'inici. Font: Observació pròpia.

butlletins s'emeten després d'una entrevista o d'una tertúlia no subtitulada¹⁴⁸, que són espais parlats en els quals és molt més important el so que la imatge. Difícilment una persona amb discapacitat auditiva es quedarà immòbil com un estaquirot davant del monitor d'una tele esperant que arribin les notícies en LSC, a no se sap quina hora, distraient-se amb la visió d'uns personatges movent la boca que li resulten del tot inaccessibles.

Un altre perjudici que han patit les persones Sords abans del 2011 és que, precisament, quan s'esdevé una notícia important, la interpretació en LSC desapareix perquè en canvia la programació. Així ha ocorregut en els anys d'aquesta recerca. Va ocórrer, per exemple, el 8 d'abril del 2005 el dia del funeral del Papa Joan Pau II. TV3 va fer una transmissió en directe de la cerimònia fúnebre i, en conseqüència, va deixar d'emetre els butlletins horaris de les 10.00h i 11.00h en Llengua de Signes.

Quelcom similar va succeir el 30 de setembre del 2005 quan el Parlament de Catalunya va aprovar la proposta del nou Estatut. TV3 va connectar en directe amb la cambra catalana i va anul·lar el butlletí signat de les 11.00h. A més, com que aquell dia el programa de Josep Cuní es va fer des del Parlament dedicat a l'Estatut de manera monogràfica i els periodistes van considerar que ja parlaven prou del tema, les connexions horàries amb les notícies de les 9.00h i les 10.00h del 3/24 van ser per conèixer "les altres notícies de la jornada". Conclusió: el dia de l'Estatut no es va emetre cap notícia en LSC sobre l'Estatut en el programa *Els matins*. Els Sords signants van quedar de nou bandejats un dia de gran ressò mediàtic i un dia en què s'aprovava un Estatut que reconeix, en un dels seus articles, la Llengua de Signes Catalana (LSC). Un dia que tots els mitjans de comunicació insistien que era tan rellevant per a la política del país i per a tots els catalans.

Al marge de si els Sords disposen o no de l'alternativa dels subtítols, el fet de suspendre els espais en LSC els dies més extraordinaris (2005-2009) es contradiu amb el principi que pregona TV3 de prioritzar la introducció de la LS en espais informatius. Segons TVC, la prioritat és oferir informació signada en informatius i espais infantils "per contribuir a la normalització de la LSC i per ajudar a aquelles persones sordes (sobretot, nens i gent gran), que tenen dificultats per llegir la subtitulació o simplement no poden."¹⁴⁹

---

¹⁴⁸ En els anys d'aquesta recerca, el programa *Els matins* no és subtitulat.

¹⁴⁹ Font: Joan Marí, del Departament d'Estudis de Televisió de Catalunya. Informació facilitada via correu electrònic rebut per aquest investigador el 27 d'abril del 2007.

Les incidències detectades en els butlletins en LSC durant el període estudiat no s'acaben aquí. El dijous 10 de març del 2005 els butlletins de les 9.00h i 10.00h en LSC no es van fer per “problemes informàtics”¹⁵⁰. D'altra banda, el 30 de març del 2005 van fer una connexió en directe amb el Vaticà perquè el Papa Joan Pau II havia de fer una salutació als fidels. La salutació va ser introduïda per la veu d'un altaveu que no va ser interpretada en la Llengua de Signes.

Igualment ha passat que en altres notícies apareixen peces musicals que els intèrprets òbviament no poden interpretar ja que no tenen la lletra disponible. Quan es troben en casos així, els intèrprets actuen amb gran professionalitat. Es queden drets en posició de braços caiguts amb actitud seriosa i sense fer res. Abans, avisen els televidents Sords i els informen en signes que a continuació apareixerà una cançó. Això és àmpliament acceptat per tothom de la mateixa manera que les cançons en anglès no són traduïdes al català o castellà per a la població general. La diferència, però, és que quan s'emet una cançó estrangera en un telenotícies per a oients, el realitzador no punxa la imatge del presentador oral mentre està callat mirant-s'ho perquè no hi aporta res.

Els intèrprets tenen grans qualitats per a la improvisació, un vocabulari ric en signes i força recursos per sortir del pas en moments inesperats o fins i tot enutjosos. Els petits problemes sorgeixen perquè, de vegades, els tècnics i professionals audiovisuals de TV3 estan tan acostumats a treballar amb persones que parlen davant la càmera que s'obliden que hi ha altres comunicadors, com en aquest cas els intèrprets, que fan servir les mans i no la boca per transmetre la informació.

“Alguna vegada quan he anat cap al plató ha vingut el tècnic de so per posar-me el micròfon. I jo li he dit: ‘Home! però si jo el micro no el necessito per a res!’ O, per exemple, quan compartíem plató amb d'altres, també hi havia algun problema de soroll. Moltes vegades la gent quan et veu signar es pensa que no passa res si fas soroll o parla fort al teu costat. Però és clar... si tu estàs escoltant una notícia per interpretar-la en Llengua de Signes i en aquell moment

---

¹⁵⁰ Font. TV3. El dia en qüestió, en veure que no s'emetien els butlletins en LSC, aquest investigador va trucar a TVC sense identificar-se com si fos un telespectador normal. La resposta que va rebre va ser aquesta: “no hem pogut posar els intèrprets per problemes informàtics”.

sents crits ... si quan estàs en directe algú crida: 'l'endoll, passa'm el cable... l'endoll!' , és molt difícil treballar. A mi, m'han passat coses d'aquestes.. Però de mica en mica la gent va sent conscient que nosaltres, els intèrprets, també necessitem silenci... (...) També pot passar que no t'enquadrin bé, o que et tallin una mà. Però, vaja, són coses que de mica en mica s'han anat solucionant i que ja no passen."¹⁵¹

La feina dels intèrprets és certament complexa¹⁵² per la immediatesa amb què es treballen les notícies que arriben a la redacció. El ritme periodístic és frenètic i els intèrprets no sempre poden llegir abans els textos que han d'interpretar. A més, han de traduir també connexions en directe o vídeos pregravats de declaracions, per exemple d'algun polític que acaba d'entrevistar el periodista Josep Cuní, amb la dificultat afegida que hi ha molts personatges públics que s'expressen en un llenguatge poc planer i embolicat.

Les temàtiques de què parlen els polítics són sovint obtuses (per exemple, negociacions entre partits o discussions sobre la sobirania de Catalunya) i obliguen a tenir un domini profund de l'idioma en tots els seus registres i a estar informats dels temes més candents de l'actualitat. Si els intèrprets topen amb paraules que no en coneixen el signe, opten per la dactilologia (traducció lletra per lletra) o fan perífrasis per contextualitzar bé aquell concepte. Des de TVC, recorden que els textos estan escrits en llenguatge estàndard i que la Fesoca fa el control de qualitat del que s'emet.¹⁵³

El llenguatge parlat té una estructura diferent que la Llengua de Signes. Aquesta circumstància complica la feina dels intèrprets sobretot perquè han de sincronitzar-se amb la informació oral: els seus missatges no poden durar ni més ni menys. I a més, tampoc han d'oblidar de cuidar la seva presència davant la pantalla perquè en la televisió —i especialment si es pensa en la recepció dels missatges per part de les persones Sordes— tot depèn de la imatge. Els realitzadors, per tant, han d'estar molt atents a la composició.

---

¹⁵¹ Entrevista personal amb la intèrpret de Llengua de Signes Esther de los Santos Rodríguez celebrada a Valladolid el 16 de setembre del 2005.

¹⁵² Els intèrprets televisius, que solen ser professionals molt qualificats, han escrit també llibres o articles acadèmics explicant la complexitat tècnica d'aquesta feina: (De los Santos; Lara de Burgos, 2001).

¹⁵³ Font: Joan Marí, del Departament d'Estudis de Televisió de Catalunya. Informació facilitada via correu electrònic rebut per aquest investigador el 27 d'abril del 2007.

*“Els tècnics de vegades van de bòlit perquè hi ha massa coses a la pantalla. Hi som, nosaltres els intèrprets, hi ha la imatge... De vegades hem hagut de treballar tots una mica per trobar la millor manera que la composició en pantalla sigui clara. La majoria de vegades (gairebé sempre) és traducció simultània. Quan hi ha una veu en anglès o en una altra llengua estrangera, normalment es tradueix en català oral i nosaltres ho interpretem en signes. La nostra opció és que quan hi hagi subtítols, nosaltres, els intèrprets, en teoria no hauríem d’aparèixer en pantalla. Nosaltres no interpretarem els subtítols, però els realitzadors sempre se n’obliden. Encara que no ho interpretem, els realitzadors ens punxen i sortim en pantalla.”*¹⁵⁴

Els periodistes es regeixen per criteris de noticiabilitat i no d’atractiu visual a l’hora de seleccionar les notícies que s’emeten. Això fa que hi hagi informacions que tinguin poca imatge (basades en declaracions, rodes de premsa, congressos de partits, informació parlamentària) però que apareixen regularment en els informatius per la seva importància o interès. Lògicament en notícies així, sense contingut visual, el paper de l’intèrpret és clau per fer que la informació sigui entenedora.

En canvi, hi ha altres temes aparentment més anecdòtics però que entren bé per la vista i que s’han difós sense que calgui la interpretació en signes. És el cas, per exemple, d’una notícia que TV3 va donar el 27 d’abril del 2005 basada en la seqüència enregistrada per unes càmeres de seguretat sobre un atacament amb el mètode de l’allunatge a Alacant. En el vídeo es podia veure com uns lladres encastaven un cotxe contra un edifici per entrar-hi. No calien paraules per entendre-ho. O el cas d’unes imatges espectaculars sobre l’ensorrament d’un gratacels a la Xina que va sortir per TV3 el 23 de maig del 2005. Però en general aquests exemples són aïllats: hi ha poquíssimes notícies així. Com es veurà més endavant, com que la majoria de notícies interpretades en signes pertanyen a la secció de *Política* (2005-2009), les imatges en general no acostumen a ser gaire espectaculars ni ajuden gaire a la comprensió visual dels missatges.

¹⁵⁴ Entrevista personal amb la intèrpret de Llengua de Signes Esther de los Santos Rodríguez celebrada a Valladolid el 16 de setembre del 2005.

Si en l'edició es tenen poc en compte els aspectes del llenguatge visual algunes persones sordes tenen en conseqüència problemes per seguir les notícies. A més, com que les peces informatives estan introduïdes per un bust parlant oral de mida força més grossa que l'interpret, el seguiment encara és més difícil per a les persones Sordes. I els intèrprets tampoc ho interpreten tot: les peces que inclouen so ambient de fons (per exemple una xiulada que va rebre George Bush, el 7 d'abril del 2005) corren el risc de quedar coixes.

Que la presència de l'interpret està pensada per fer accessibles uns continguts generals a la població Sorda és una obvietat. No obstant això, com que els signes no passen gens desapercibuts, el telespectador oïdor es converteix igualment en receptor d'aquest servei televisiu. ¿Com ho valoren els oients?, ¿els resulta molest que surti un intèrpret en pantalla?, ¿els resulta indiferent?, ¿els altera la comprensió de les notícies? Des de TVC tenen en compte aquestes qüestions i arran de l'arribada de la TDT ja es va començar a estudiar la possibilitat que la Llengua de Signes passés a ser opcional a la televisió:

“TVC considera que la permanència en pantalla de la traducció de signes és un inconvenient perquè obliga a recol·locar els ‘chyrons’ [rètols] de l’informatiu per tal que no tapin les mans dels traductors i creu que quan aquest servei sigui opcional facilitarà solucions de disseny més fàcils en la pantalla.”¹⁵⁵

L'opció d'un servei en Llengua de Signes opcional, que l'usuari pugui activar-lo en el seu receptor de manera tancada, és un tema que també ha estat plantejat pel projecte ACANTO (Accessibilitat integral a la televisió digital). (Martín; Arjona; Merchán; Menéndez, 2009: p. 202)¹⁵⁶, així com en d'altres recerques sobre l'accessibilitat a la televisió digital a Espanya per a les persones amb discapacitat sensorial (Utray, 2009: p.138) (Utray, op.cit: p.110).

---

¹⁵⁵ Font: Joan Marí, del Departament d'Estudis de Televisió de Catalunya. Informació facilitada via correu electrònic rebut per aquest investigador el 27 d'abril del 2007.

¹⁵⁶ Al gener del 2011 l'investigador Francisco Utray, que va participar en els primers prototips del projecte Acanto, veia poc probable però no impossible, que aquest sistema pogués entrar en explotació amb l'actual norma de televisió digital DVB MPEG2. Malgrat això, sí que creia que es podria fer un sistema similar, i s'hi estava treballant, amb els nous estàndards de televisió digital interactiva. Informació rebuda per aquest investigador via correu electrònic al 17 de gener del 2011.

“Per poder activar opcionalment la finestra amb l’interpret de la llengua de signes seria necessari que el receptor tingués la capacitat de fer simultanis dos senyals de vídeo alhora (‘picture in picture’) i emetre la finestra de l’interpret en un flux de vídeo addicional.” (p.110).¹⁵⁷

En els anys d’estudi (2005-2009) Televisió de Catalunya va experimentar, amb matisos, un augment gradual i considerable pel que fa al nombre d’hores anuals interpretades en LSC, en comparació amb l’any 2004. L’increment en nombre d’hores respecte el primer any s’explica perquè el programa de Josep Cuní va començar les seves emissions el 23 d’abril del 2004 i per tant en el recompte d’aquell any hi va haver quatre mesos menys de LSC en els butlletins informatius. Les xifres dels anys 2008-2009 resulten, però, una mica enganyoses ja que en el recompte, Televisió de Catalunya hi suma dues vegades els mateixos programes que ofertava, en els canals amb senyal analògica i els canals digitals.

Any	Hores en LSC matins	Hores en LSC tarda o nit	Hores total any ¹⁵⁸
2004	30	65	95
2005	48	65	113
2006	49	65	114
2007	Dada no disponible	Dada no disponible	100
2008	Dada no disponible	Dada no disponible	259 (129,5 x 2)
2009	Dada no disponible	Dada no disponible	259 (129,5 x 2)

Taula 6.5. Informatius interpretats en Llengua de Signes a TV3 i al canal 3/24. Font: TVC

El còmput de TVC està fet partint de la base que cadascun dels tres butlletins diaris emesos en LSC dins del programa *Els Matins* per TV3 i el canal 3/24 té una durada de 5 minuts. Per altra banda, l’informatiu en signes de les tardes-nits en els anys d’aquesta

¹⁵⁷ UTRAY, Francisco. *Accesibilidad a la TDT en España para personas con discapacidad sensorial (2005-2007)*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad, 2009.

¹⁵⁸ Les dades dels anys 2008 i 2009 inclouen la suma de les emissions fetes de manera simultània en digital i analògic.

recerca (abans que s'emetés el *Telenotícies Vespre* en LSC) durava un màxim de 15 minuts cada espai. Ambdós espais (butlletins i mini informatiu), com s'ha explicat al llarg d'aquesta recerca, s'han emès només els dies laborables cosa que suposa 75 minuts setmanals en Llengua de Signes als matins i 75 minuts més a les nits o a les tardes (depenent de l'any). Per fer el càlcul del temps anual en LSC durant les nits, es dedueix que TVC ha multiplicat les 52 setmanes que té un any amb els 75 minuts setmanals en signes i surten 3.900 minuts anuals que equivalen a 65 hores. Si hi sumem els 3.900 minuts de la tarda-nit són 7.800 minuts anuals que són unes 130 hores a l'any. Aquestes 130 hores doblades en analògic i digital donen la dada de 259 hores (260 seria). Tot plegat és, però, el *compte de la vella* ja que en la suma total d'hores, TVC no ha suprimit els dies que s'han suspès o no s'han fet els programes per raons excepcionals, ponts i vacances. I, cal tenir present que només que deixin de fer quatre dies la connexió amb el 3/24 ja significa una hora menys en Llengua de Signes.

Igualment s'ha de dir que els butlletins de la tarda dels anys d'aquesta recerca molt sovint no s'ha arribat als 15 minuts.¹⁵⁹ Altres vegades l'arrodoniment ha estat a la baixa perquè seguint amb el càlcul se suposa que TVC ha establert que cada butlletí matinal dura cinc minuts i en realitat duren al voltant de sis minuts cadascun ja que les connexions en directe dels periodistes s'allarguen més del previst. Per tant, els números oferts i publicats per TVC no són exactes però sí són aproximats. Al marge d'alguna petita *trampeta* —la puja de 48 a 49 hores del 2005 al 2006 en LSC durant els matins segurament és decorativa, ja que la situació no sembla que hagi canviat d'un any per l'altre—, la inexactitud general és disculpable perquè segurament resultaria innecessari que TVC es passés el dia cronometrant els seus espais per donar a final d'any una xifra real.

El rigor de la ciència sí que ha obligat, però, a aquesta investigació a mesurar una mostra de dies (ha estat impossible fer-ho al llarg de tots els anys del període estudiat) i a posar en dubte la credibilitat de les fonts oficials. En concret, aquesta investigació ha sumat el temps de 307 butlletins en LSC (una mostra recollida dins del període març-octubre del 2005), que donen un valor de 29h 57min 55s. Aquest xifra ens permet extreure la mitjana de 5min 51s (Serrat, 2008) que és el temps que dura cada informatiu matinal en signes. I aquesta dada sí que és científica.

---

¹⁵⁹ Font: observació pròpia.

La resta de dades oficials cal llegir-les amb cautela i posen de manifest que resultarà força complex i segurament polèmic fer medicions científiques per saber el grau de compliment de la llei audiovisual per part de les televisions. Unes medicions que siguin acceptades pels operadors i puguin ser verificades amb objectivitat.

6.1.1.1. Píndoles carregades d'informació 'dura' i sense esports

L'anàlisi de continguts de 2.000 peces informatives interpretades en LSC i difoses per TV3 i pel canal 3/24 demostra que les informacions en signes que reben les persones Sordes per la televisió pública catalana durant els anys d'aquesta recerca han estat veritables píndoles de l'actualitat més *dura*. Resulta escaient fer servir la definició de *píndola* com a metàfora perquè els butlletins de notícies analitzats són precisament això: comprimits de la informació més nova que el telespectador ha d'empassar-se si vol saber, en pocs minuts, què està succeint al món.

Tal i com ja s'ha explicat en l'anterior apartat, aquesta investigació ha mesurat de forma empírica la durada dels butlletins de TVC. El resultat és que les peces tenen una durada mitjana de 5min 51s. En aquest curt espai de temps els periodistes de TVC hi solen encabir set o vuit temes diferents en cada ocasió, que normalment són notícies curtes i connexions en directe. Òbviament, en una franja de temps limitada així, no hi poden entrar reportatges llargs ni altres formats televisius que presentin la informació de manera més assossegada o analítica.

Els intèrprets s'han d'adaptar a traduir un estil informatiu —que per cert és ben vigent avui en la majoria de mitjans de països occidentals i sobretot en les ràdios matinals— que consisteix en dir moltes i molt variades coses en poc temps. En el període analitzat s'han comptat 1.738 notícies i, en canvi, cap crònica interpretativa o entrevista en profunditat en signes. El model dels butlletins horaris funciona i és competitiu en un món estressat com el nostre en el qual tanta gent llegeix el diari amb presses al bar o s'informa amb les notícies que sent per la ràdio al cotxe. L'inconvenient és que aquest model tan de moda avui converteix la informació en un producte de *fast food* en "l'imperi de l'efímer" (Lipovetsky, 2000). En conseqüència —tal i com passa amb el menjar— quan no es disposa de prou temps

per pair, la digestió o assimilació de les notícies és difícil. A més, les persones sordes compten amb el desavantatge afegit que no estan sotmeses al constant bombardeig acústic-informatiu que sí rep la resta de la població. Per això —especialment a aquells sords que no segueixen tant l'actualitat— els pot costar més esforç de contextualitzar en pocs minuts la crònica noticable de la jornada, en uns butlletins en què les notícies apareixen embotides a una velocitat aproximada de 2,8 paraules per segon (Figura 6.6).

Format/gènere de les peces informatives en LSC a TVC	2.000 peces analitzades (de març a octubre 2005)
Notícies breus	1.738 peces
Connexions en directe	142 peces
Connexions telefòniques	60 peces
Sense imatges (flash última hora, anotat pel presentador)	57 peces
Reportatges	3 peces
Entrevistes (no talls de veu, no directes)	0 peces
Notícies llargues amb entradeta editada	0 peces
Cròniques llargues d'anàlisi	0 peces
Peces d'opinió	0 peces

Taula 6.6. Font: elaboració pròpia.

Els butlletins són píndoles de l'actualitat més *dura* perquè prioritzen la informació de la seccions de *Política* i *d'Internacional* —sumades representen el 52%— molt per sobre de la informació d'*Esports*, absolutament marginal —només un 1%—, o de la informació de *Cultura-Espectacles* que registra un 2% (Taula 6.7).

Si bé és cert que durant el període d'estudi la discussió política sobre l'Estatut va estar en un primer pla periodístic i això fa que s'hagin comptat més notícies polítiques que si s'hagués fet l'estudi en un altre moment, també van succeir fets importants de seccions com *Catalunya* (obres de rehabilitació del Carmel) o de *Societat* (mort del pontífex i elecció posterior).

Secció periodística de les peces per a Sords en LSC a TVC	2.000 peces analitzades (març-octubre 2005)
Política	541 peces
Internacional	498 peces
Societat	382 peces
Catalunya (local, comarcal)	367 peces
Economia	106 peces
Cultura-Espectacles	48 peces
Informació del cor o lleugera (folklore, fets i gent)	32 peces
Esports	18 peces
Comunicació	8 peces

Taula 6.7. Font: elaboració pròpia.

Aquesta observació constata que en el període de temps observat, els mitjans de comunicació com TV3 han prioritzat les notícies més *serioses* dels afers de la vida pública-institucional a l'hora de decidir quina informació periodística han de rebre les persones Sordes. La *informació dura* representa un 58% del total. Cal recordar que s'entén per *informació dura* la suma de les peces de *Política*, *Internacional* i *Economia*, per *informació diversa* l'actualitat relativa a *Societat* i *Catalunya*, i per *Informació tova* aquella relativa a *Cultura*, *Espectacles*, *Esports*, *Cor* i *Actes populars o folklòrics* (Serrat, 2008).

Ben segur que el to seriós i l'estructura rígida d'aquest butlletins també contribueix a fer que el format de notícia sigui el més estès en un 87% de les peces informatives. Durant el període analitzat s'han fet, igualment, 142 connexions en directe (amb una unitat mòbil de reporters desplaçats) i 60 connexions telefòniques normalment per fer entrevistes d'emergència i informar els televidents a l'instant que es produeix la notícia sense haver d'esperar que el periodista arribi fins al lloc dels fets. (Taula 6.6). Que la *informació dura* s'emporti la major part del pastís en el total d'informació oferta per a les persones Sordes en LSC és un fet molt característic d'aquests butlletins horaris.

En els *Telenotícies* de TV3 (sense LSC abans del 2011), en canvi, hi ha molt més equilibri informatiu i no hi predomina només la *informació dura*. En els informatius sense signes hi han tingut moltíssima més entrada els esports. Segons l'*Informe sobre l'Audiovisual a Catalunya* (CAC, 2006), en el primer any d'aquesta recerca, la secció d'*Esports* ha estat aquella que ha dedicat més temps de notícia en els informatius generals de TV3 (19,7%), seguit per la secció de *Política* (17,5%), *Societat* (15,1%) i *Internacional*

(15%). En altres anys d'aquesta recerca, els esports han continuat conformant la secció periodística que pren més importància —quant a temps dedicat— en els programes informatius per a la població en general, cosa que no passa amb la informació en signes. Un 22% dels continguts informatius de TVC (2008) corresponien a esports (CAC, 2009), un tipus d'informació que era, en canvi, absolutament marginal en LSC segons la nostra observació.

Àmbit temàtic de la informació que rep la població oient	Temps destinat	% del total
Esports	130 hores 09 min 33 segons	21,6
Crònica política	89 hores 06 min 30 segons	14,8
Crònica internacional	78 hores 16 min 55 segons	13,0
Economia i negocis	70 hores 56 min 15 segons	11,8
Societat	64 hores 17 min 53 segons	10,7
Art i cultura	57 hores 41 min 59 segons	9,6
Medi ambient	23 hores 24 min 07 segons	3,9
Treball	18 hores 38 min 33 segons	3,1
El Temps	17 hores 08 min 28 segons	2,9
Mitjans de comunicació i telecomunicacions	9 hores 59 min 33 segons	1,7
Conflictes socials	9 hores 37 min 08 segons	1,6
Educació i ensenyament	9 hores 36 min 34 segons	1,6
Sanitat	7 hores 44 min 25 segons	1,3
Trànsit	7 hores 53 min 05 segons	1,3
Altres temes	3 hores 47 min 21 segons	0,6
Ciència i tecnologia	3 hores 00 min 35 segons	0,5
Total	601 hores 18 min 54 segons	100

Taula 6.8. Agenda temàtica a TV3. Distribució per seccions de la informació que rep la població general (sense signes), any 2008. Font CAC, 2009 (p.251).

Si comparem la Taula 6.8 amb el recompte temàtic fet en aquesta recerca, recollit en la Taula 6.7 sobre els butlletins en LSC, queda clar que en els informatius signats hi ha hagut molta menys informació esportiva. TVC només ha informat ocasionalment d'esports en aquests espais signats, però no hi ha fet un seguiment regular dels resultats de la Lliga de futbol espanyola, ni dels grans premis de Fórmula-1 ni de les altres competicions que més interessin als aficionats.

No deixa de ser sorprenent que en les 2.000 peces informatives analitzades n'hi hagi gairebé el doble de la secció *Cor-Lleugera* (32) que d'*Esports* (18) (Taula 6.7), secció aquesta última que està situada en el penúltim lloc en la classificació segons temàtiques. La manca d'informació esportiva en LSC és, en conclusió, una de les principals mancances observades. Una mancança que es creu que es podrà mitigar a partir del 2011 d'ençà que TVC emet tot el *TeleNotícies* vespre en LSC pel canal 3/24.

Figura 6.4. Exemple d'informació política l'any 2010 en LSC al canal 3/24. Font: Televisió de Catalunya.

Figura 6.5. A l'esquerra, donapàs en LSC al programa *Els matins* de TV3, emès pel 3/24. Si comparem aquest plànol amb la imatge d'un altre programa signat és obvi que la persona signant a la televisió pública catalana apareix massa petita, cosa que en dificulta la percepció. Per exemple, a la dreta es pot veure una notícia de la televisió de la Comunitat Sorda basca, impulsada per *Euskal Gorrak*. Font: Televisió de Catalunya (TVC) i Telebista Zeinu Hizkuntzan (Zeinu TV). Any 2010.

Televisió de Catalunya	
Dia d'emissió	10 de novembre del 2009
Tema notícia	Grip A
Sincronia en la velocitat dels signes i de la veu	Sí
Durada notícia	1 minut 14 segons
Paraules	211
Ritme	2,8 paraules per segon

Redactat notícia:

Aquest matí s'han començat a repartir als centres d'atenció primària les primeres dosis de la vacuna contra la grip A. (5 segons). Des d'aquest magatzem de Terrassa, que veuran de seguida en imatges —aquí les tenen—, una cooperativa farmacèutica ha començat a fer aquesta distribució. (13s). Aquesta primera fase de transport en què es traslladaran gairebé 318.000 dosis del fàrmac s'allargarà durant 5 dies. (20s). Dilluns, els centres d'atenció primària ja començaran a subministrar la vacuna als grups de risc. (26s). Des del Departament de Salut s'insisteix en la prevenció i en no col·lapsar els centres mèdics perquè a la majoria dels casos amb assistència telefònica es pot tenir un diagnòstic ben clar. (34s). També s'assegura que la grip A ha substituït la grip estacional i que la malaltia s'ha avançat respecte d'altres anys. (41s).

Declaració:

'En una hora, una hora i mitja estarà repartit a les zones que toquen avui —al Maresme i al Bages— i demà continuarem. (52s). Avui començarem també a Lleida i pel dilluns estarà tot repartit perfectament. (56s). Nosaltres tenim que conservar la vacuna. És un transport de 2 a 8 graus i 'allavors' anar fent-la arribar als diferents ambulatoris. (1 minut 4 segons). Repartim una mitjana de 10.000 a 20.000 per cap i a la setmana que ve, segons demanda, doncs anirem reposant el que ens vagi demanant.'

(1 MINUT 14 SEGONS).

Figura 6.6. Anàlisi ritme notícia-tipus en LSC a Televisió de Catalunya. Peça que encapçala un butlletí informatiu inserit dins del programa *Els matins* emès per TV3 i el 3/24. Font: elaboració pròpia.

6.1.2. El noticiari 'En Otras Palabras' de TVE

En els primers anys d'aquest estudi (del 2005 fins a finals de gener del 2008), l'oferta informativa per a persones Sordes signants en Llengua de Signes a TVE es va concretar en el programa *En Otras Palabras* emès per La 2. Dirigit i presentat per María José de Aristizábal, aquest espai va iniciar les seves emissions el 19 d'abril del 1997 i va estar deu anys en antena. La seva periodicitat era setmanal. Si bé va canviar en diverses ocasions d'horari sempre es va emetre el dissabte al matí. L'horari més consolidat durant aquesta recerca va ser de les 10.30h a les 11.00h, el dissabte. També es podia sintonitzar pels canals internacionals de TVE d'Europa i d'Amèrica i a través del canal *24 Horas* en diferents franges horàries de cap de setmana.

L'espai *En Otras Palabras* de TVE-2 era un noticiari en Llengua de Signes pensat expressament per informar les persones sordes del resum de l'actualitat de la setmana. No era una traducció (com passa en els butlletins de TV3) d'un programa adreçat a oients, sinó que tot el programa era ideat i concebut amb l'objectiu d'atendre l'audiència sorda usuària de la LS. Tot i amb això, un espectador que no fos competent signant podia seguir-lo sense problemes de comprensió, ja que al mateix temps que s'informava en Llengua de Signes, simultàniament l'emissió era en llengua oral i escrita amb tots els continguts subtítolats. Els subtítols apareixien de colors distints per diferenciar si es tractava de declaracions, de veu en *off* o de text de la conductora.¹⁶⁰ El programa es va fer en castellà, emès per tot Espanya sense desconexions territorials i els intèrprets signaven en Llengua de Signes Espanyola.

Qualsevol televident que sintonitzava *En Otras Palabras* aviat s'adonava que es tractava d'un programa per a persones sordes signants i no d'un programa traduït. Tant la presentadora com els intèrprets apareixien sempre en un primer pla signant i no en una petita finestra flotant al marge. Cada emissió seguia una estructura semblant amb dues parts diferenciades. Una primera part constava de dos blocs de notícies d'actualitat (Internacional i Espanya) i una segona estava integrada per reportatges i peces de contingut més social o cultural, sense un format tan rígid.

---

¹⁶⁰ Així es contempla en la norma UNE 153010 (Aenor, 2003).

El programa arrencava amb la introducció de la presentadora dels dos blocs temàtics que eren el resum dels temes noticiables més rellevants de la setmana. El programa classificava les notícies com a *Internacional* o *Espanya* regint-se per un criteri geogràfic, però dins d'aquests dos grups hi havia molta altra informació que, d'acord amb la metodologia d'aquest recerca (Serrat, 2008), situaríem com a informació de *Societat*, *Esports i Política*, o en les altres seccions periodístiques clàssiques. Finalitzats els dos blocs d'entrada, el programa sempre prenia un to més suau o relaxat. Era freqüent la inclusió de reportatges amb persones sordes com a protagonistes.

Així mateix emetien una secció fixa en la qual la informadora Arantxa Fernández visitava un museu, una fira o similar per fer un reportatge més divulgatiu. Es tractava d'un pretext per ampliar el vocabulari en signes de l'audiència. Normalment, en aquesta secció la informadora recordava el significat d'algunes paraules en LSE. La periodista feia la traducció de la representació escrita d'aquests mots amb el sistema de dactilologia (lletra per lletra) per, posteriorment, mostrar-ne el signe complet.

Després de deu anys en antena, *En Otras Palabras* es va deixar d'emetre al febrer del 2008 i va ser substituït per *En lengua de signos*, un informatiu força semblant quant a estructura. La idea del programa *En Otras Palabras* va néixer de María José de Aristizábal, una professional especialment sensibilitzada amb la problemàtica de les persones amb discapacitat auditiva en ser filla de pare i mare sords (coda), a més de tenir quatre oncles paterns afectats també per sordesa. Amb estudis de Magisteri i Logopèdia, inicialment Aristizábal volia dedicar-se a l'ensenyament de nens sords però no va passar de donar classes particulars. L'any 1977 va presentar-se a unes proves a Prado del Rei i, a partir d'aquí, va començar la seva aventura televisiva sempre compromesa amb els drets de les persones sordes. Primer, va estar al programa *Hablamos* i posteriorment a altres espais de Llengua de Signes fins que va presentar una proposta als serveis informatius de TVE, que va ser acceptada, per definir el que ha estat durant una dècada *En Otras Palabras*.

En les primeres emissions de *En Otras Palabras*, TVE feia el programa en col·laboració amb la CNSE i el finançament anava a càrrec del Ministeri d'Afers Socials com a projecte humanitari. Però la supeditació als pressupostos generals de l'Estat era poc

operativa, segons Aristizábal,¹⁶¹ per la burocràcia que representava a l'hora de justificar les despeses d'un programa informatiu. Aquest problema, conjuntament amb les desavinences que van sorgir entre TVE i la CNSE, van fer que després d'un any de treball conjunt, Televisió Espanyola decidís assumir el cost i la gestió del programa complint així, en solitari, la funció de servei públic de la cadena.

L'equip de *En Otras Palabras* estava format (durant els anys d'aquesta recerca) per 13 persones, 9 de les quals en plantilla de TVE i 4 contractades. Tots elles estaven vinculades d'alguna manera amb el món de la sordesa. Juntament amb Aristizábal els dos presentadors principals eren Marco Antonio Álvarez i Juan Pedro Toribio. Al llarg dels últims nous anys el programa va mantenir sempre una línia semblant amb alguns petits retocs. Per exemple, un dels canvis va ser suprimir un bloc de notícies breus ja que segons Aristizábal es van adonar “que no eren útils per a les persones sordes” que sempre “necessiten explicacions molt més àmplies”.

Entre els objectius que perseguia *En Otras Palabras* hi va figurar sempre el de sensibilitzar la població general sobre les problemàtiques que afecten les persones amb discapacitat auditiva, així com de difondre la LSE entre els oients. És, per això, que una de les seccions dels programa —en la qual s'ensenyava vocabulari en LSE— l'anomenaven inicialment *La classe*, ja que pretenia acostar als oients la Llengua de Signes i, ¿per què no?, despertar eventuais vocacions de futurs intèrprets. Amb el temps, aquesta secció es va anar reconvertint en una secció més divulgativa, en no ser una classe estructurada des d'un punt de vista acadèmic.

En Otras Palabras va veure acomplert amb escreix l'objectiu de donar a conèixer la LS. Segons Aristizábal, durant el temps que van estar en antena, regularment rebien trucades, cartes i correus electrònics de gent d'arreu del món —fins i tot de països tan llunyans com el Japó— que agraïa amb entusiasme que el programa els hagués despertat la curiositat i l'interès per l'idioma propi de les persones sordes.

L'emissió el dissabte de programes com *En Otras Palabras* evidencia que TVE no emet aquells programes més lligats a la seva funció de servei públic en hores de màxima

---

¹⁶¹ Font: entrevista personal a Madrid amb María José de Aristizábal a Madrid el 19 de setembre del 2006. Les principals dades de la història del programa i les seves característiques estan extretes de la mateixa entrevista.

audiència. No obstant això, els responsables de *En Otras Palabras*, asseguren, però, que mai van tenir la sensació que estiguessin fent un programa de segona divisió:

*“El nostre esperit és molt positiu i mai ens hem sentit com un programa de segon nivell. Encara que hi hagi gent que ho pensi —que a mi m’és igual— nosaltres no ens sentim menys que ningú. Al llarg d’aquests anys hem aconseguit reportatges en exclusiva i hem fet coses que altres companys dels informatius de TVE no han aconseguit. Per nosaltres és un orgull.”*¹⁶²

Entre les entrevistes fetes per l’equip del programa destaca, sens dubte, la concedida per la reina d’Espanya Sofia que té un mèrit especial en tractar-se d’un personatge rellevant que no es prodiga gens en els mitjans de comunicació i menys a la televisió. Des del programa afirmen que sempre van tenir molt bona sintonia amb la Corona —la Reina presideix el Real Patronat sobre la Discapacitat— i per això tenen un record d’especial afecte i tendresa d’aquella primera entrevista, el dia que s’estrenava el programa. Una entrevista que va donar, segons diuen, més projecció i importància al programa.

Figura 6.7. El programa *En Otras Palabras* l’any 2005. Fotos: TVE

¹⁶² Entrevista personal amb María José de Aristizábal, directora del programa *En Otras Palabras* de TVE, celebrada a Madrid el 19 de setembre del 2006.

Com que no existeixen estudis específics sobre l'audiència Sorda ningú sap quantes persones sordes miraven habitualment l'emissió, però hi ha elements per creure que el seguiment no era ni molt menys massiu. No solament per qüestions d'horari.¹⁶³ Dins de la Comunitat Sorda són fàcilment detectables algunes opinions crítiques amb el format que tenia aquest espai. Alguns dirigents Sords no van amagar, durant els anys de l'emissió, un cert menyspreu cap al programa que tanmateix pot estar influït pel fet que al seu dia TVE va rescindir el contracte que tenia amb la CNSE. A la revista *el Faro del Silencio*, editada per la CNSE, es van publicar comentaris així de contundents (Abella, 2006):

“L'altra cadena que compta amb LSE és La 2 amb el programa ‘En Otras Palabras’ que pretén ser un servei públic i, malgrat tot, ni per la forma ni pels seus continguts acaba de connectar amb el gust de les persones sordes.”

(p. 35)¹⁶⁴

En les entrevistes fetes en aquesta investigació també s'han recollit crítiques, algunes d'elles força contrariades amb el programa, i de persones alienes a la CNSE.

“‘En Otras Palabras’ és un programa que no m'agrada gens. És un programa que fa que em posi malalt, ja que no reflecteix la realitat dels Sords. No toca els temes relatius a la Comunitat Sorda, aquells temes que importen a la Comunitat Sorda. La seva duració és de mitja hora i tan sols dediquen quatre minuts a parlar de qüestions que ens afecten als Sords. I aquesta no és la realitat dels sords! Quatre minuts és una realitat manipulada. No fa falta que ens informin de les notícies de la setmana. Les notícies ja les podem seguir per internet.”¹⁶⁵

---

¹⁶³ En els anys d'emissió del programa no existia encara el servei *de TVE a la carta* per internet. Per tant, l'única manera de seguir el programa era veure'l a l'hora programada o bé enregistrar-lo en vídeo.

¹⁶⁴ ABELLA, Blanca. “Accesibilidad y televisión”, dins *Faro del silencio*, número 210, any 2006.

¹⁶⁵ Entrevista personal al líder Sord/a número 12 d'aquesta recerca, feta el 3 de gener del 2006.

*“ ¿Ho fan el dissabte? Em sembla que aquest programa l'emeten el dissabte, però la veritat és que no ho sé, jo no me'l miro mai. El dissabte al matí estic dormint. És un mal dia perquè m'aixeco tard. O si no, me'n vaig. Els caps de setmana me'n vaig d'excursió.”*¹⁶⁶

*“Considero que el programa 'En Otras Palabras' és massa bimodal i a mi m'agrada separar més allò que són signes i allò que és oral.”*¹⁶⁷

*“L'informatiu 'En Otras Palabras' l'entenc bé i en general està bé. Els intèrprets ho fan bé, però preferiria que fos en català. M'agradaria més que fos en LSC que és la meva llengua.”*¹⁶⁸

*“El dissabte és un mal dia, és un dia de festa. ¿Per què no fan aquest programa un dia per la tarda, o per la nit de dilluns a divendres?”*¹⁶⁹

*“De vegades no entenc l'intèrpret sobretot quan és en LSE. Voldria que els signes fossin més clars.”*¹⁷⁰

*“A mi aquest programa no m'interessa perquè és en LSE. A més, el dissabte jo estic en família.”*¹⁷¹

*“'En Otras Palabras' és molt avorrit. Hi ha massa notícies internacionals. M'agradaria que m'informessin de temes més socials. De qüestions que passen a les fàbriques, al carrer.”*¹⁷²

---

¹⁶⁶ Entrevista personal al líder Sord/a número 8 d'aquesta recerca, feta el 5 d'octubre del 2005.

¹⁶⁷ Entrevista personal al líder Sord/a número 15 d'aquesta recerca, feta el 17 d'octubre del 2006.

¹⁶⁸ Entrevista personal al líder Sord/a número 7 d'aquesta recerca, feta el 22 de setembre del 2005.

¹⁶⁹ Entrevista personal al líder Sord/a número 5 d'aquesta recerca, feta el 17 de setembre del 2005.

¹⁷⁰ Entrevista personal al líder Sord/a número 9 d'aquesta recerca, feta el 5 d'octubre del 2005.

¹⁷¹ Entrevista personal al líder Sord/a número 3 d'aquesta recerca, feta el 15 de juliol del 2005.

"En Otras Palabras' és un programa molt repetitiu. Les notícies que surten ja les conec. Són un resum de tota setmana. Em resulta bastant cansat que parlin sempre de notícies que ja han passat. En canvi, de temes de la Comunitat Sorda en toquen pocs. Només els últims 5 minuts. Que sigui en LSE no és cap problema perquè l'entenc igualment. De fet, abans me'l mirava cada setmana. Ara ja no, no me'l miro, o depèn de l'hora que em llevi." ¹⁷³

L'estret i assidu contacte que tenien els professionals que treballaven a *En Otras Palabras* amb les persones Sordes per a la realització del programa feia que, en els anys d'emissió, tampoc els vinguessin de nou les opinions d'aquells que en blasraven. N'eren coneixedors. Probablement, el fet que el moviment associatiu no intervingués en l'edició del noticiari provocava que els líders se'l sentissin menys seu.

María José de Aristizábal explica que, malgrat les queixes, moltes entitats de Sords i particulars s'alegraven moltíssim quan un equip de TVE els anava a fer un reportatge i notaven una bona receptivitat general. Segons ella, aquesta actitud crítica d'alguns televidents Sords —dirigents d'associacions— que desaprovaven tot el que feien era atribuïble a un excés de franquesa i a la seva incontinença a l'hora d'expressar-se:

"Jo no pretenc que els sords m'afalaguin, però de tant en tant, molt de tant en tant, sí que trobo a faltar que diguin alguna cosa positiva. Però jo ja conec com són les persones sordes. N'hi ha que em vénen i em diuen: 'no m'agrada gens el que fas', sense ni tan sols presentar-se. Aleshores jo els contesto: 'd'acord! però, ¿tu qui ets?, ¿com et dius?. Potser primer que ens saludem, ¿no?' El que passa és que el sord és molt sincer. No té la cortesia de les persones oients. Potser a algunes persones sordes no els han ensenyat o no han après de manera suficient unes regles mínimes d'educació. No saben que no se'ns pot abordar, a la gent del programa, per dir-nos: 'és horrorós tot el treball que feu'. No pas perquè no puguin opinar. Tampoc em sembla bé que

---

¹⁷² Entrevista personal al líder Sord/a número 11 d'aquesta recerca, feta el 16 de desembre del 2005.

¹⁷³ Entrevista personal al líder Sord/a número 10 d'aquesta recerca, feta el 20 d'octubre del 2005.

hi hagi gent que em digui 'em sembla perfecte el teu treball', sense abans presentar-se."¹⁷⁴

Les dades recollides en la present recerca mostren que els líders Sords miraven poc *En Otras Palabras*. A la pregunta si havien mirat l'informatiu durant la setmana en què es va fer l'entrevista, tan sols un dels enquestats va respondre afirmativament, mentre que els catorze restants van contestar que no.

Has vist aquesta setmana <i>En Otras Palabras</i> de TVE?	Líders Sords entrevistats a Catalunya
Sí	1 resposta
No	14 respostes
Mires regularment <i>En Otras Palabras</i> de TVE	Líders Sords entrevistats a Catalunya
Sí. Sempre	0 respostes
Sovint (dos cop al mes, aproximadament)	6 respostes
Poc (un cop al trimestre, aproximadament)	3 respostes
Rarament (un cop a l'any)	2 respostes
Mai	4 respostes
Quan no mires <i>En Otras Palabras</i> , quins són els motius? ¹⁷⁵	Líders Sords entrevistats a Catalunya
No puc (feina, estudis, família)	9 respostes
No hi penso	1 resposta
No m'interessa el programa	2 respostes
No entenc el programa	0 respostes
No conec el programa	0 respostes
Altres	3 respostes

Taula 6.9. Font: elaboració pròpia.

¹⁷⁴ Entrevista personal amb María José de Aristizábal, directora del programa *En Otras Palabras*, de TVE, celebrada a Madrid el 19 de setembre del 2006.

¹⁷⁵ En aquesta part de les entrevistes a líders Sords, es van oferir-suggerir com a possibilitats de respostes les diferents opcions apuntades. La tres respostes classificades en l'apartat *Altres* van ser: "No miro *En Otras Palabras* perquè estic dormint, perquè ja conec les notícies, perquè ofereix una realitat manipulada."

6.1.2.1. Actualitat i reportatges socials, no només de persones Sordes

L'anàlisi de continguts de 400 peces informatives del noticiari per a persones Sordes *En Otras Palabras* de TVE permet objectivar amb dades de quina manera el programa combinava l'actualitat més *dura* amb aquells temes més socials, sovint més intemporals, que es presentaven en format de reportatge. El model de *En Otras Palabras* s'assemblava una mica al d'un telenotícies clàssic, en el qual hi predominen de manera molt principal les notícies però també hi tenen cabuda, en la seva segona part, altres gèneres no tan vinculats a l'actualitat estricta.

Format o gènere de les peces de <i>En Otras Palabras</i>	400 peces analitzades (març-octubre 2005)
Notícies	312 peces
Reportatges	66 peces
Llibres recomanats	20 peces
Entrevistes (no talls de veu, no directes)	1 peça
Informacions sense imatges	1 peça
Cròniques d'anàlisi	0 peces
Connexions directe	0 peces
Opinió	0 peces

Taula 6.10. Font: elaboració pròpia.

Secció de les peces en LSE a <i>En Otras Palabras</i>	400 peces analitzades (març-octubre 2005)
Societat	102 peces
Internacional	89 peces
Política	60 peces
Esports	31 peces
Cultura-Espectacles	25 peces
Economia	18 peces
Informació del cor o lleugera (folklore, fets i gent)	14 peces
Comunicació	2 peces
Catalunya (local, comarcal)	1 peça
Informació persones sordes (temes específics)	36 peces
Informació sector discapacitat en general	22 peces

Taula 6.11. Font: elaboració pròpia

Així, un 78% de les peces analitzades en aquest treball corresponen a notícies i un 17% són reportatges. La voluntat que tenia el programa de resumir la crònica periodística de la setmana es tradueix en un alt percentatge d'informació dura (42%) però al mateix temps, com que es tractava d'un programa de caire social que anava dirigit als sords usuaris de la LS, no és gens sorprenent que la informació de Societat encapçalés el rànquing de seccions amb més pes. Si a la secció de *Societat* hi suméssim les peces específiques de *persones Sordes i persones amb discapacitat*— que en aquest cas estan comptades a part— encara seria més alt el nombre d'informacions socials.

La intenció de conjuminar l'explicació d'aquelles qüestions més rellevants que passen a Espanya o al món amb d'altres continguts més amens que reflectissin activitats o experiències que realitza la Comunitat Sorda espanyola és un format coherent amb el caràcter de servei públic de TVE. És a dir, l'objectiu del programa era informar les persones Sordes per tal que no estiguessin discriminades de les notícies, però al mateix temps, prestigiar la LS i normalitzar-la a través de la difusió de reportatges d'associacions, col·lectius i entitats en els quals hi és molt present aquest idioma. És, per això, que entre els reportatges socials que incloïa el programa, n'hi havia força de protagonitzats per persones Sordes. Però no només per Sords perquè, evidentment, a les persones sordes no només els interessaven coses de Sords.

La coherència que pogués tenir el programa no treu que —com s'ha vist en les entrevistes fetes— no acabés de captivar els seus destinataris. Una de les raons que s'intueix del rebuig que alguns Sords van manifestar cap al programa s'explica perquè, probablement, actuava al marge d'aquelles xarxes comunicatives que ha creat la Comunitat Sorda per on hi circula la informació que toca més directament el col·lectiu. Segons detalla la periodista María José de Aristizábal, les discrepàncies que va tenir TVE amb la CNSE quan van rescindir-li el contracte de col·laboració van ser també perquè les persones Sordes “volien fer un programa més de Sords, per a Sords i fet gairebé només i de manera exclusiva per persones Sordes”.

A l'hora d'aproximar-se al complex univers de la sordesa, la mentalitat d'Aristizábal —tot i ser usuària de la LS i conèixer bé per raons familiars la Comunitat Sorda per dins— sembla força allunyada d'algunes visions que tenen dirigents de la CNSE. O, com a mínim,

la seva actitud és d'una certa prevenció cap a tot el que representa allò que, en aquesta recerca, s'ha anomenat la *Visió Clerc*.

“La Cultura Sorda em fa molta por. També la Comunitat Sorda em fa molta por. A mi em sembla que no hem de treure a les minories tot allò que els pertany. Si els sords tenen un bagatge personal, cultural i de moviment associatiu no els ho hem de treure. Tot això em sembla molt bé. Però tampoc podem oblidar que la persona sorda viu i conviu amb la resta de persones que són oients. La persona sorda conviu en un món que és oient que és on li ha tocat viure. El sord no es pot tancar. No hi poden haver guetos. Això és molt perillós. Aquesta és la pega que jo puc veure, de vegades, en aquests moviments associatius. Em sembla molt bé que les persones sordes s'obrin i que la gent els conegui però el que no poden fer és tancar-se en si mateixos. I tampoc una Comunitat Sorda pot imposar a la resta de la gent que aprengui la Llengua de Signes perquè es puguin comunicar amb ells. Això és una utopia i ara mateix la meua mentalitat i les meves idees no van per aquí. Jo apostaria més per la integració de les persones o perquè el sords tinguin diferents opcions i ofertes per tal que així se'n puguin sortir bé en un món d'oients. Amb les seves limitacions, amb les seves possibilitats i tant de bo que cada vegada hi hagi menys barreres de comunicació. Però no crec en una Comunitat Sorda tancada. No hi aposto” ¹⁷⁶

Malgrat aquestes reserves cap al concepte d'identitat Sorda, la mentalitat que té la direcció de *En Otras Palabras* era molt oberta amb tot. Per aquest motiu, els continguts que ofertaven eren variats i gens excloents. Per exemple, tot i que molts Sords tenen serioses dificultats per llegir i escriure, en el programa donaven molta importància a la lectura. En cada emissió recomanaven un llibre no només per fer-ne divulgació, també per contribuir indirectament a fomentar l'hàbit lector entre un col·lectiu que li resulta imprescindible desxifrar el codi escrit amb total competència per superar les barreres de comunicació i moure's amb desimboltura en la societat d'avui. Els llibres recomanats no necessàriament

¹⁷⁶ Entrevista personal amb María José de Aristizábal, directora del programa *En Otras Palabras*, de TVE, celebrada a Madrid el 19 de setembre del 2006.

eren de temàtica Sorda. Eren novetats editorials de col·leccions i gèneres diversos. Podien ser fins i tot llibres de música o de cançó ja que, en força casos, les persones sordes arriben a percebre els ritmes i les vibracions si sonen amb un volum amplificat:

*“¿Per què no podem donar als sords una informació que tracti d'un mètode musical?, ¿per què no? ¿no ens hem de tancar a res? A més, als joves sords els encanta anar a la discoteca a ballar. Hi ha oients que es pregunten com pot ser possible. No ho entenen. Però els sords tenen restes auditives i noten les vibracions.”*¹⁷⁷

En el cas dels Sords catalans la falta d'identificació amb *En Otras Palabras* venia, entre altres factors, perquè l'emissió era en Llengua de Signes Espanyola i no en Llengua de Signes Catalana. Segurament seria molt més lògic que TVE fes una desconnexió territorial i que des del centre de Sant Cugat se'n fes una versió en LSC.

D'altra banda, en aquesta investigació també s'ha mesurat en minuts i segons la durada del programa *En Otras Palabras*. L'objectiu ha estat quantificar amb exactitud quina és la franja de temps setmanal que les persones Sordes tenien accessible (2005- gener 2008) amb informació signada a la televisió pública espanyola. La suma d'una mostra de trenta-una emissions dóna un total de 10h 53min 11s. Per tant, l'espai de temps accessible setmanalment a TVE amb informació signada era, de mitjana, 24min 11s.

6.1.2.2. La barreja de la sordesa amb altres discapacitats

És esperable que un telenotícies de França s'ocupi de les notícies des de la perspectiva dels ciutadans francesos i que un telenotícies d'Itàlia des de la mirada dels italians. Per la mateixa regla de tres, un noticiari dirigit als Sords com a destinataris-televidents, poc o molt també hauria de tenir present el punt de vista de les persones que s'expressen en Llengua de Signes i hauria d'abordar qüestions específiques d'aquest grup humà. Aquest raonament

---

¹⁷⁷ Entrevista personal amb María José de Aristizábal, directora del programa *En Otras Palabras*, de TVE, celebrada a Madrid el 19 de setembre del 2006.

que, simplificat així, és tan fàcil de subscriure, resulta en realitat molt més complicat de sostenir perquè, quan es barregen els conceptes identitaris amb les discapacitats, les sensibilitats són a flor de pell. Allò que alguns ho veuen com un intent de normalitzar la diferència i de parlar-ne amb naturalitat, d'altres ho jutgen com un procés d'exclusió, de separació i de no-integració.

Ara bé, una cosa és que el programa *En Otras Palabras* informés sobre persones Sordes i una altra de força diferent era que toqués, també, temes relatius a persones cegues, a persones que es desplacen amb cadires de rodes, a malalts de càncer o a col·lectius desfavorits en general. Com si els Sords pel sol fet de ser sords haguessin de tenir un plus de solidaritat amb persones afectades per altres deficiències físiques, psíquiques, sensorials o minories en general. Aquesta associació d'idees (sords-discapacitat) poc o molt ha estat present en algunes emissions del programa. Fins i tot algunes vegades a *En Otras Palabras* van parlar més d'altres discapacitats que de la mateixa sordesa (Fernández-Viader; Serrat, 2005). Aquesta n'és una mostra:

Lèxic en el programa <i>En Otras Palabras</i> (paraules dites)	Emissió del dia 7-5-2005
Discapacitat o persona amb discapacitat	6 vegades
Mínusvàlua	4 vegades
Discapacitats o persones amb discapacitat	3 vegades
Persona cega	2 vegades
Autista	1 vegada
Problemes motricitat	1 vegada
Discapacitats físics	1 vegada
Sord/a/sords/sordesa/persona sorda	0 vegades

Taula 6.12. Freqüència conceptes sobre persones sordes i amb discapacitat. Font: elaboració pròpia

Això que pot semblar anecdòtic pren especial importància entre els Sords signants ja que precisament es tracta d'un col·lectiu que sovint prefereix viure la seva diferència com un tret identitari (Sacks, 1996) i no com una deficiència o patologia mèdica. Amb l'ànim de quantificar fins a quin punt existeix aquesta relació d'idees (sords-discapacitats) aquesta recerca aporta els resultats de l'anàlisi de continguts fet en disset emissions d'aquest

informatiu. El recompte indica que les paraules relacionades amb les persones sordes i la sordesa van tenir molta més presència en el programa que les relatives a discapacitats. (Serrat, 2008: p.169-172). En concret, hi apareixen 273 conceptes relatius a les persones sordes, 79 conceptes relatius a les discapacitats o a les persones amb discapacitat, 12 conceptes sobre sordcecs i sordceguesa, 8 conceptes sobre malalties en general i 1 concepte relatiu a un grup ètnic discriminat.

L'elevada presència de conceptes sobre sords deixa clar que el noticiari *En Otras palabras* va ser un informatiu pensat per dirigir-se a aquest col·lectiu i que no va ser una simple traducció d'un informatiu oral per a oients que només toqués notícies de l'actualitat general. El percentatge relativament significatiu dels altres grups de paraules —conjuntament amb una anàlisi més qualitativa del tema a partir de les opinions de la directora del programa María José de Aristizábal sobre la Comunitat Sorda (veure anterior apartat)— fan concloure, però, que el programa no es va acostar al món de la sordesa des d'una postura militant a favor de la identitat Sorda.

La visió del programa podríem situar-la a mig camí entre la *Visió Clerc* i la *Visió Graham Bell*. Aquesta postura intermèdia sembla clara perquè, d'una banda, en el programa defensen la LS i utilitzen aquest idioma com a vehicle comunicatiu però, per un altre costat, també va existir una certa tendència a vincular les persones sordes amb d'altres col·lectius de persones amb discapacitat en comptes d'endinsar-se en el seu món particular amb criteris antropològics, sociològics, culturals o ètnics. La justificació d'Aristizábal per tocar temes d'altres discapacitats en el programa era paradoxal o ambivalent:

“Quan parlem d'altres discapacitats és per mirar que s'aconsegueixi algun avenç. No és perquè siguin temes relacionats amb les persones sordes. No és això. No és tant perquè al sord li pugui interessar què li passa a la persona que va amb cadira de rodes. També de vegades ens han trucat de l'ONCE per dir-nos si podríem incloure una determinada informació. Sabem que hi ha moltíssims impediments de molta gent que també lluita en aquest món que ens envolta. La conclusió que volem transmetre és que qui lluita arriba a aconseguir el seu objectiu malgrat totes les dificultats. Aquest és el missatge que volem reflectir quan parlem d'altres discapacitats. Potser no sempre ho hem aconseguit. Ja ho

sé que no. És veritat que l'ideal seria que hi hagués un programa d'altres discapacitats, que també es va plantejar al seu dia. Però, és clar, un programa de discapacitats no treu que els sords han de tenir el seu programa. Fa anys quan va començar 'En Otras Palabras' hi havia una altra mentalitat a la televisió. Hi havia gent que em deia: '¿per què els sords tenen un programa i no els altres discapacitats?' Jo els responia: "doncs miri, perquè els sords necessiten que els arribi comunicació i no els posarem al mateix sac dels altres." Doncs no. Evidentment que no. Les altres discapacitats s'han d'organitzar i arribar a acords amb qui sigui per així anar explicant les seves necessitats. Nosaltres intentem no barrejar-ho però també és veritat que, de vegades, si que hi hem inclòs reportatges d'altres discapacitats. N'hem inclòs però amb aquesta altra intenció que et comentava".¹⁷⁸

Que el programa emetés notícies o reportatges sobre altres col·lectius amb discapacitats no significava, ni molt menys, que aquestes informacions tinguessin un to mèdic, benèfic o compassiu. Més aviat el programa intentava fer visibles les potencialitats positives que tenen les persones sordes, les persones cegues o els altres afectats per alguna discapacitat més enllà de quines siguin les seves limitacions o impediments. En aquest sentit, en *Otras Palabras* coincideix amb el pensament generalitzat aquest segle XXI entre els teòrics i bona part de la societat que consideren superada l'etapa històrica en què imperava una mirada caritativa cap a la discapacitat. (Rodríguez Bausá, 2003).

"Tradicionalment s'ha contemplat la discapacitat a través del prisma de la injustícia social, i de la més o menys evident actitud de rebuig o de caritat de la societat cap a les persones amb dèficits. No obstant això, i arran de la publicació de l'informe Warnock, que va ser un viratge essencial en posar l'accent en les capacitats d'aquestes persones en comptes de posar-lo en els seus desavantatges, s'ha produït en els últims 30 anys una superació d'aquesta dicotomia i en l'actualitat s'ofereixen postulats enriquidors que minimitzen els efectes del

¹⁷⁸ Entrevista personal amb María José de Aristizábal, directora del programa *En Otras Palabras*, de TVE, celebrada a Madrid el 19 de setembre del 2006.

desavantatge, prioritzant, en canvi, les possibilitats (...) d'aquestes persones. S'ha passat d'encasellar les persones amb discapacitat des de models organicistes i mèdics-funcionals, a models d'integració i de normalització a tots els nivells, en què la superació d'estereotips ha constituït un factor decisiu, tant per part d'aquells que pretenien integrar-se, com per part d'aquells que tenien la convicció i obligació moral d'incorporar-los a la societat en condicions d'igualtat. Aquests postulats s'han reflectit, com no podia haver estat d'una altra manera, en la imatge que tenen les persones amb discapacitat d'elles mateixes i en les percepcions que tenim la resta de les persones sobre elles.”
(p. 145)¹⁷⁹

Durant el període d'observació d'aquesta recerca són moltíssims els exemples que poden trobar-se de peces informatives relacionades amb discapacitats i malalties emeses per *En Otras Palabras*. A tall il·lustratiu podria esmentar-se un reportatge sobre una exposició d'oci i electrodomèstics per a persones amb discapacitat (19-3-2005), un altre sobre nens iraquians amb discapacitat (2-4-2005), una notícia sobre el dia mundial del Parkinson (16-4-2005) una altra sobre les mesures d'accessibilitat per als cecs a l'aeroport de Barajas (21-5-2005) o una altra sobre un congrés de persones amb discapacitat (15-10-2005).

D'altra banda en l'emissió del 17 de setembre del 2005, l'endemà que el Consell de Ministres aprovés l'acord per impulsar l'avant-projecte de llei que reconeixeria la Llengua de Signes, TVE no va obrir l'informatiu *En Otras Palabras* amb aquest tema. El programa va tenir aquell dia la mateixa estructura de sempre: va començar amb un bloc de notícies d'actualitat d'Espanya, després un bloc de notícies internacionals i tot seguit la segona part del noticiari amb temes més socials. En aquesta segona part sí que van parlar de l'avantprojecte de llei sobre la Llengua de Signes però com una notícia més. També aquell dia van tocar temes de persones amb discapacitat en un reportatge de la cooperativa La Fageda de la Garrotxa i van fer, igualment, un reportatge sobre com es presentava el començament de l'escola als nens sords.

---

¹⁷⁹ RODRÍGUEZ BAUSÁ, Luis. “La imagen del otro en relación a la discapacidad. Reflexiones sobre alteridad”, dins *Docencia e investigación: revista de la Escuela Universitaria de Magisterio de Toledo*, número 13, any 2003.

Cal dir, però, que el tractament que ha fet *En Otras Palabras*, en general, sobre la nova llei ha estat força complet. El 24 de setembre del 2005, María José de Aristizábal va entrevistar la secretària d'Estat Amparo Valcarce, entrevista que va encapçalar el programa.

6.1.3. El programa 'En lengua de signos' de TVE

El 2 de febrer del 2008, La 2 de TVE va començar a emetre el programa *En lengua de signos*, un noticiari dirigit a les persones sordes que va substituir l'informatiu *En Otras Palabras*. Tot i que el nou espai televisiu presenta moltes similituds amb el programa predecessor —és en LSE, s'emet el dissabte al matí i combina notícies d'actualitat amb reportatges socials o sobre la Comunitat Sorda— també té algunes diferències significatives. El canvi més important és que la presentadora d'*En lengua de signos*, Paloma Soroa, és una persona sorda i no oient com passava a *En Otras Palabras*, que era presentat per la coda María José de Aristizábal. Es tracta d'un canvi qualitatiu que demostra que les persones sordes no necessàriament necessiten d'un intèrpret oient per conduir un informatiu.

Dirigit per Lola Hernández, *En lengua de signos* va néixer amb l'objectiu d'esdevenir un programa participatiu en el qual “els sords puguin opinar i parlar amb veu pròpia” (RTVE, 2009). Paloma Soroa, la jove presentadora que va agafar la responsabilitat de ser-ne la cara visible principal, es va estrenar a la petita pantalla amb només 21 anys d'edat però amb l'experiència d'haver treballat abans com a actriu en alguns curtmetratges. Estudiant de Fisioteràpia, en el temps analitzat en aquesta recerca (2008-2009), Soroa formava part d'un equip integrat —a més de Lola Hernández—, per Ángel Navarro Gómez (subdirector i realitzador), Fernando Sanz (presentador), Andrea Verbeke (redactora), Pilar Torres (redactora), Marta Rodríguez Ventura (redactora) i Juan Ruíz i Mercedes Vélez Sánchez (productors). Tots plegats conformen un grup de professionals, sords i oients, amb perfils diversos i formació o experiència acreditada en camps com el periodisme, la producció d'audiovisuals, el reporterisme i la interpretació en Llengua de Signes. (RTVE, 2009).

De la mateixa manera que succeïa amb *En Otras Palabras*, *En lengua de signos* és accessible tant per a Sords com per a oïdors no usuaris de la Llengua de Signes. El relat de les notícies és en LSE però de manera simultània una veu en *off* en castellà acompanya la

narració signada. Tot el programa, que s'emet per La 2 i pel Canal Internacional de TVE, està subtítulat en espanyol. La seva durada és de trenta minuts aproximadament i segueix una estructura dividida en diferents blocs de notícies i reportatges introduïts per Paloma Soroa que en fa gairebé sempre un donapàs.

Els blocs amb què es divideix *En lengua de signos* estan molt definits però en funció de l'interès informatiu, de la conjuntura, de la noticiabilitat o dels temes disponibles cada setmana, l'equip del programa opta per donar més importància a les qüestions directament relacionades amb la Comunitat Sorda o bé prioritza l'actualitat general. Si bé l'estructura no és del tot rígida, solen començar amb un bloc de notícies d'Espanya, després passen a les notícies internacionals i, tot seguit, als esports. Posteriorment i ja en els últims deu minuts, hi ha unes mini seccions amb peces més específiques per al col·lectiu Sord. D'una banda hi trobem *El saludo* que consisteix en una salutació en Llengua de Signes que fa una persona pública que sol ser de l'àmbit de la cultura o de l'espectacle; per exemple, un actor, una actriu o un director audiovisual. I, per altra part, hi ha un altre tram del programa, que s'anomena *Signaló tú*, que està obert a la participació de la Comunitat Sorda. El més habitual és que sota aquest nom cada dissabte emetin un vídeo no professional fet per alguna associació de persones sordes vinculada a la CNSE.

Signaló tú és una proposta innovadora ja que suposa obrir la televisió a la participació ciutadana. Les persones sordes envien directament els seus vídeos explicant vivències que narren en primera persona. I, ¿quin tipus de continguts interessaran a TVE per encabir-los en aquest apartat? La resposta és que la gamma de possibilitats és molt variada. Una reivindicació d'alguna associació de sords, una denúncia pública, la tasca que fa una ONG que compta amb voluntaris sords, la feina que realitzen cada dia moltes persones sordes anònimes, la seva quotidianitat, les seves aficions, els seus espais de lleure, l'esport que practiquen, la seva creativitat o el seu esperit emprenedor poden ser temes susceptibles de ser emesos.

El determini del programa per oferir alguna cosa diferent i no quedar-se només amb el resum setmanal de les notícies, que ja han estat divulgades per tots els mitjans generalistes, es reflecteix en espais de participació com *Signaló tú*, però no solament en aquest espai. En el web del programa s'aprecia una certa voluntat de fomentar la interacció amb el televident en l'espai de la videoteca on Paloma Soroa emet un missatge en LSE convidant l'audiència a

expressar les seves opinions. També hi adjunten enllaços d'interès d'entitats vinculades a la Comunitat Sorda o bé blocs personals de sords.

Òbviament, *Signaló tú* no és l'únic espai que toca temes de sords dins l'informatiu. Moltes vegades en les notícies d'interès general introdueixen la perspectiva específica de les persones sordes. Per exemple, si una fàbrica fa fallida i entre els afectats hi ha empleats sords, en destaquen aquest punt o bé si s'aprova una normativa en alguna comunitat autònoma relacionada amb el sector audiovisual esmenten específicament els punts que tenen més a veure amb l'accessibilitat i la subtitulació que poden interessar més a la gent afectada per una discapacitat auditiva.

Les dades recollides en aquesta recerca palesen que en el programa *En lengua de signos* es prioritzen les peces informatives relacionades amb temes de la Comunitat Sorda, els sords o la sordesa ja que de les 456 peces analitzades, dins el període comprès entre el mes de desembre del 2008 fins a l'octubre del 2009, la temàtica més tractada és aquella que s'ha classificat amb la categoria de sords (*informació persones sordes*, temes específics d'aquest col·lectiu). Concretament, s'han anotat 132 peces de sords, el 29% del total, un percentatge que significa, a més, que aquest programa para molta més atenció als temes relacionats amb la sordesa i amb les persones sordes que no ho feia *En Otras Palabras*.

Secció de les peces en LSE de <i>En lengua de signos</i>	Anàlisi 456 peces (desembre 2008-octubre 2009)
Societat	87 peces
Esports	64 peces
Política	53 peces
Internacional	47 peces
Economia	37 peces
Informació del cor i lleugera (inclou gastronomia)	15 peces
Cultura-Espectacles	6 peces
Comunicació	2 peces
Catalunya (local, comarcal)	2 peces
Informació persones sordes (temes específics)	132 peces
Informació sector discapacitat en general	11 peces

Taula 6.13. Font: Elaboració pròpia.

La diferència és important. En el recompte de *En Otras Palabras* només es van comptar 36 peces sobre sords, xifra que significava el 9% del total en l'anàlisi de 400 peces del 2005 (Taula 6.11). Per tant, *En Otras Palabras* estava 20 punts per sota d'*En lengua de signos* en aquest aspecte. Així mateix, en l'anàlisi de continguts a partir de paraules claus (Taula 6.15) (Taula 6.16) s'observa que a *En lengua de signos* apareixen moltíssims més conceptes relacionats amb els sords i la sordesa que no a *En Otras Palabras*. En concret, al llarg de 9 programes de *En lengua de signos* (octubre-desembre del 2009) han aparegut 422 vegades paraules relacionades amb els sords; mentre que en 17 programes de *En Otras Palabras* (maig-octubre del 2005) van sortir 273 vegades paraules relacionades amb els sords. (Serrat, 2008: p.169-172).

Els continguts sobre qüestions relacionades amb les persones sordes a *En lengua de signos* tenen una destacada presència en termes quantitius però, així mateix, en termes qualitius. Fins i tot les notícies sobre la Comunitat Sorda i la seva cultura de vegades obren l'informatiu. Així va passar amb la inauguració dels Jocs Sordolímpics de T'aipei (Taiwan) quan, tant la cerimònia inaugural com la medalla de plata aconseguida per la tennista sorda Beatriz Villamandos, van convertir-se en temes d'obertura en el programa (12-9-2009), (19-9-2009). Dins l'informatiu també van informar dels resultats que van aconseguir d'altres atletes sords espanyols i van emetre diversos reportatges sobre aquestes competicions. En aquest cas, les imatges no sempre van ser de TVE. *En lengua de signos* va difondre imatges cedides pel comitè organitzador de les Olimpíades i va utilitzar dibuixos amb la mascota olímpica per il·lustrar aquelles notícies de les quals no disposaven de cap enregistrament en vídeo amb fonts pròpies.

D'entrada, la comparativa entre *En Otras Palabras* i *En lengua de signos* quant a temàtiques periodístiques més tractades —al marge dels temes específics per a Sords— no presenta grans diferències. En els dos casos, la secció de *Societat* és la categoria que encapçala el rànquing amb 102 i 87 peces respectivament. (Taula 6.11, Taula 6.13). Si es mira, però, més el detall sí que s'observa que a *En lengua de signos* té més pes la informació d'esports amb 64 peces comptades, nombre que situa la categoria en el segon lloc de seccions periodístiques (14%) sense comptar els temes específics sobre sords i sordesa. (Taula 6.13). A *En Otras Palabras* els esports significaven el 8% de les peces analitzades (Taula 6.11).

Percentualment parlant es detecta, que a *En lengua de signos* hi ha una mica més informació d'Economia (37 peces) i a *En Otras Palabras* més de Política (60 peces), uns registres que es poden explicar pels moments diferents en què es va fer l'anàlisi de continguts de la recerca. Mentre que l'any 2005, l'actualitat mediàtica estava molt farcida de temes polítics ja que el debat de l'Estatut va copar l'interès dels mitjans a tot Espanya, durant l'any 2009 la crisi econòmica va convertir-se en una de les principals preocupacions dins l'agenda mediàtica. Així doncs, segurament a *En Otras Palabras* hi ha més informació política perquè el recompte és del 2005 i a *En lengua de signos* hi ha a proporció més notícies econòmiques perquè es va fer l'any 2009 i no pas perquè els criteris de noticiabilitat fossin molt diferents entre un programa i l'altre.

La major presència de temes sobre sords a *En lengua de signos* provoca que la informació classificada en aquesta recerca com a *dura* –que engloba les notícies d'*Internacional*, *Política* i *Economia*– no sigui la majoritària com si passa a *En Otras Palabras* i en els butlletins en LSC de Televisió de Catalunya. A *En lengua de signos* la *Informació diversa* –que aplega els temes específics de *Sords*, *Discapacitat* i també la informació de les seccions de *Societat* i *Local*– és al capdavant amb un 51% de les peces analitzades. Tot seguit ve la *Informació dura* amb un 30% i finalment la *Informació tova* (seccions d'*Esports*, *Cultura-Espectacles* i la informació del *Cor*) amb un 19%.

La lectura d'aquestes taules de dades pot fer pensar que l'equip d'*En lengua de signos* difon pocs continguts amb informació cultural. Aquesta interpretació, però, és errònia. Tot i que en el període estudiat tan sols 6 peces ha estat classificades com a *Cultura-Espectacles*, (Taula 6.13) en una anàlisi més qualitativa es detecta que el nombre de temes culturals és molt superior. El que passa és que hi ha notícies o reportatges culturals que han quedat classificats dins la categoria de *Sords* ja que tractaven d'activitats culturals que eren protagonitzades per persones sordes o tenien a veure amb la cultura Sorda.

L'anàlisi de continguts fet a *En Lengua de signos* constata que la notícia informativa és el gènere periodístic més tractat en aquest noticiari. El resultat no és gaire diferent del recompte realitzat en l'informatiu *En Otras Palabras*. Si agafem les informacions abordades a *En Lengua de signos* en el format del grup *Notícies* i les sumem amb les peces classificades com a *Notícies sense off*, observem que un 73% de les peces estudiades són notícies (amb

veu i sense) (Taula 6.14); mentre que a *En Otras Palabras* el percentatge de notícies és d'un 78% (Taula 6.10).

Format o gènere de les peces de <i>En lengua de signos</i>	Anàlisi 456 peces (desembre 2008-octubre 2009)
Notícies	199 peces
Notícies sense veu en 'off'	135 peces
Reportatges	65 peces
'El Saludo'	24 peces
'Sígñalo tu'	22 peces
Altres * (el temps, agenda, tancament)	11 peces
Opinió	0 peces
Cròniques d'anàlisi	0 peces
Entrevistes en profunditat	0 peces

Taula 6.14. Font: Elaboració pròpia.

Pel que fa als reportatges, d'entrada sembla que aquest és un gènere més nombrós a *En Otras Palabras* amb un 17% del total de peces que supera el registre del 14% que obté aquest gènere dins *En lengua de signos*. Aquesta dada, però, enganya una mica. ¿Per què? Perquè cal tenir ben present que l'espai *Sígñalo tú* d'*En lengua de signos* també difon normalment reportatges. Però com que els reportatges de *Sígñalo tú* són vídeos enviats per l'audiència i no estan fets per l'equip del programa, s'han posat dins una categoria diferent i no en el grup anomenat *Reportatges*. Ara bé, si suméssim els 65 reportatges d'*En lengua de signos* més els 22 espais anomenats *Sígñalo tú* podríem afirmar que un 19% del total de les peces realitzades s'adiuen amb les característiques del gènere del reportatge. (Taula 6.14).

Fruit dels avenços tecnològics arran de la digitalització i fruit de la modernització dels webs televisius, una altra millora introduïda a *En lengua de signos*, que no tenia *En Otras Palabras*, és la seva incorporació dins el web de TVE a la carta. D'ençà del setembre del 2008, *En Lengua de signos* també es pot visionar des d'internet a través de la pàgina oficial de TVE que possibilita l'opció de descarregar-se programes ja emesos. Això significa que el programa ja no està subjecte necessàriament a la graella de la cadena i que les persones Sordes o oients que desitgen mirar-lo tenen altres alternatives horàries (qualsevol hora) i no només el dissabte al matí. Precisament una de les crítiques que havia rebut *En Otras*

Palabras era que es feia fora d'horari *prime time* i que el dissabte al matí és una mala hora per mirar la televisió. (Taula 6.9).

6.1.3.1. Continguts molt visuals

El programa *En lengua de signos* dóna molta importància a la informació visual. Sovint la imatge té més pes que la paraula, que la informació escrita o, fins i tot, més importància que la informació signada. És, per aquest motiu, que hi apareixen regularment notícies sense *off*. (Figura 6.8). Un senyal convencional indica a la part superior o inferior de la pantalla que la notícia no té narració per tal que, així, la persona sorda que mira el televisor no s'estranyi ni pensi equivocadament que si la notícia no està narrada en signes és per algun problema d'edició o per un suposat error tècnic. En aquestes notícies, els subtítols només inclouen els titulars (dues, tres o quatre idees essencials) sense que hi hagi cap relat escrit més elaborat que tampoc hi és de forma oral ni signat.

Figura 6.8. Notícies sense veu en 'off' a *En lengua de signos*. Imatges del programa emès el 14 de novembre del 2009. Un signe convencional amb un dibuix d'un micro tatxat al costat esquerre indica que no hi ha narració. Font fotos: TVE.

Les notícies sense *off* (sense paraules orals ni signes) poden tractar de temes ben diversos que sempre són molt visuals: manifestacions, concentracions populars, imatges de mercats, espectacles amb grans escenografies, exhibicions esportives, competicions,

aglomeracions urbanes, festes electorals, accidents, successos o troballes arqueològiques. Però també hi tenen cabuda fets extravagants —un elefant que es va extraviar a l'Índia i va envestir la multitud a prop d'un temple (3-10-2009)— o bé novetats que tenen a veure amb el medi ambient, amb l'astronomia o amb missions a l'espai, entre tants d'altres temes que sempre entren bé pels ulls.

Les notícies sense *off* acostumen a incorporar plans generals o a vol d'ocell que donen una visió àmplia del fet que informen (esquiadors caient per una muntanya, descensos amb parapent...) però també plans-detall (la notícia d'un pollet trencant la closca o d'un rinoceront criat en captivitat). Alguns dels vídeos amb fort contingut visual tenen una edició artística: competicions d'*SkySurf* (21-2-2009), d'esquiadors en situacions espectaculars (31-1-2009), (14-3-2009) i baixades per barrancs (16-5-2009).

El problema d'aquest tipus de format és que no sempre aconsegueix una accessibilitat total per a la persona sorda ja que, en no haver-hi més enllà dels titulars una narració ni escrita ni signada, el so ambient en resulta omès (no és traduït) i, en conseqüència, la informació audiovisual perd moltes vegades efectivitat:

“[Un] element clau per trametre emocions a la ràdio i la televisió és el so ambient: els sons propis d'una notícia o del lloc on es produeix, els sons i les músiques d'una acció, d'un esdeveniment que deixem que l'audiència escolti nítidament sense que se li sobreposi la veu del narrador. Una verdadera història audiovisual no pot consistir només en les paraules de la narració.” (p.138)¹⁸⁰

La inaccessibilitat del so ambient ha deixat coixes infinitat de notícies. Així es va detectar en la notícia relativa a la manifestació que es va produir a Sevilla arran de l'assassinat de la jove Marta del Castillo (21-2-2009)¹⁸¹. El programa *En lengua de signos* de TVE no va traduir els insults dels concentrats davant la porta del jutjat quan entrava l'assassí Miguel Carcaño detingut després de confessar. També va quedar incompleta la mateixa notícia ja que tampoc no es va interpretar el so de l'acte de solidaritat amb la família

---

¹⁸⁰ OLIVA, Llúcia; SITJÀ, Xavier. *Las noticias en radio y televisión. Periodismo audiovisual en el siglo XXI*. Barcelona: Ediciones Omega, 2007.

¹⁸¹ Font: observació pròpia. Totes les referències de notícies específiques que es fan en aquest apartat es basen en l'observació d'aquest investigador.

de la noia que, en canvi, sí va ser accessible per als televidents oïdors. En concret, els oïdors van poder sentir com centenars de persones, que exhibien fotografies de la víctima, corejaven de manera repetitiva “*Marta, España está contigo/ Marta, España está contigo*”. La concentració, segons els periodistes, va reunir tres mil persones, però ni la cridòria ni els xiulets ni les consignes dels manifestants van ser interpretades en cap codi lingüístic (signes o escrit mitjançant subtítols que ho detallessin tot), malgrat incloure una sèrie de missatges rellevants dins la peça noticiable.

En d’altres informacions apareix exactament el mateix problema descrit. La llista de notícies així és molt extensa i és innecessari relatar-les totes en aquesta tesi. Sí que convé reiterar, per deixar clar que el problema persisteix i que no és un fet aïllat, que aquesta mancança impedeix que la persona Sorda percebi l’expressivitat espontània de la gent amb tota la seva riquesa i tonalitat de matisos. A la notícia sobre la sentència del *cas Alba*,¹⁸² –per esmentar un altre cas ben il·lustratiu– als Sords se’ls va ometre el so ambient quan a la sortida del jutjat algú va interpel·lar l’acusada i li va dir: “Saps les seqüeles que pateix la nena?” (17-1-2009).

La mateixa omisió no només passa en informació de tribunals. La notícia sobre la decisió del PP de clausurar la comissió d’investigació sobre el suposat cas d’espionatge polític a la Comunitat de Madrid va anar precedida en el programa d’una altra notícia sense veu en *off* sobre una plantada que van fer els diputats socialistes al PP. El fil de la peça informativa s’entenia perquè es veien els escons de l’Assemblea de Madrid buits, però les paraules de la presidenta Esperanza Aguirre ni van ser subtítolades ni interpretades en LSE malgrat que tenien força informativa ja tenien un to contundent: “Nosaltres no muntem aquests numerets”, va dir Aguirre (14-3-2009).

En definitiva, la decisió d’optar per un informatiu que doni joc als continguts visuals sembla una aposta ben pensada per anar dirigida a un col·lectiu com el de les persones sordes, si bé també presenta algun problema. Algú pot argüir, això no obstant, que l’accessibilitat total és utòpica i que en d’altres interpretacions en LS (el discurs d’un polític o una conferència) tampoc l’intèrpret en tradueix sempre el so ambient (aplaudiments, reaccions del públic etc) per manca de temps o de recursos.

---

¹⁸² Cas de maltractament infantil que va tenir un gran impacte mediàtic, que es va sentenciar a Barcelona al gener del 2009.

Figura 6.9. Imatge del fons a *En lengua de signos*. En el programa emès el 28 de novembre del 2009 es pot veure com la composició o enquadrament de la imatge no és perfecta ja que la presentadora tapa una part del vaixell. Com a fet positiu, en canvi, en aquesta peça informativa es va utilitzar una foto fixa mentre Paloma Soroa feia el donapàs. Això va permetre que els televidents sords poguessin seguir més bé la notícia en Llengua de Signes Espanyola. El vídeo (imatge en moviment) va entrar posteriorment quan la introducció ja s'havia acabat i ja no sortia Paloma Soroa. Per tant, es va optar per no fer simultani el moviment de les mans amb el moviment de la notícia. Segons la norma tècnica UNE 139804 (Aenor, 2007), quan en un vídeo es té control del fons (per a aplicacions webs o informàtiques però es podria estendre a la televisió general), aquest fons ha de permetre que es maximitzi la comprensió de la LS. Font foto: TVE.

Figura 6.10. Composició amb vídeo en moviment a *En lengua de signos*. Seqüència de plànols.

La notícia (emissió el 7 de novembre del 2009) comença amb la situació A en què apareixen dues persones signant. Tot seguit, en la situació B, entra en primer pla una redactora-presentadora que es manté immòbil amb els braços caiguts per no interrompre la conversa signada al fons. Al cap d'un segon, en la situació C, quan ja s'ha acabat la conversa signada, la redactora comença el seu relat de la notícia signant amb el vídeo al fons amb imatges de gent d'esquenes. En la situació D, ja no hi ha el respecte de les situacions A i B per les converses del vídeo i és fàcil que el televident sord es distregui: costa de seguir les mans de la redactora-presentadora si, simultàniament, el fons de la pantalla reproduïx un altre diàleg en Llengua de Signes. A més de tots aquests elements, hi ha també subtítols. Font: TVE.

D'altra banda, es pot observar que els editors i realitzadors d'*En lengua de signos* no sempre tenen prou en compte que l'audiència sorda segueix de manera diferent els informatius que l'audiència oient. Molt sovint en un teletinformatiu per a sords, els espectadors que es comuniquen en signes fixaran la seva principal atenció a les mans i

l'expressió facial de la presentadora abans fins i tot que en les imatges en moviment d'una notícia. Però si les imatges apareixen simultàniament al fons mentre la presentadora es comunica signant, sembla força clar que és difícil per al televident poder concentrar-se en ambdues coses a la vegada.¹⁸³

A voltes es detecta aquest problema, però en d'altres TVE opta per una foto estàtica al fons de la presentadora. (Figura 6.9) La simultaneïtat de les imatges en moviment i els signes en el relat informatiu pot generar algun problema. Un exemple desgraciat va succeir en la notícia esportiva (9-5-2009) sobre la classificació del FC Barcelona per a la final de la Copa d'Europa ja que en aquesta informació la imatge de l'històric gol d'Iniesta va quedar tapada per les mans de la presentadora Paloma Soroa. Quelcom semblant ha passat altres vegades quan la composició de la imatge que apareix en pantalla no ha estat prou acurada i ha inclòs al mateix temps dues persones signant. En la seqüència adjunta (Figura 6.10) es poden veure algunes situacions televisives en les quals hi ha aquest desajust.

6.1.3.2. Més sordesa i compromís però també discapacitat

La tendència detectada en el programa *En Otras Palabras* de barrejar qüestions específiques dels sords amb d'altres de persones que tenen algun tipus de discapacitat o amb col·lectius senzillament desfavorits és una tònica molt menys present, però també existent, a *En lengua de signos*. Així ho evidencien les dades de l'anàlisi de continguts. Mentre que a *En Otras Palabras* només hi ha una diferència de 3,5 punts percentuals entre la informació de sords i la informació de persones amb discapacitats (Taula 6.11); a *En lengua de signos* la diferència és de 27 punts. (Taula 6.13) En concret, en l'informatiu presentat per Paloma Soroa s'han comptat 132 peces sobre persones sordes (29%) i només 11 peces (2%) sobre temes de discapacitat en general.

L'informatiu *En lengua de signos* dispensa molta atenció a qüestions relacionades amb la sordesa, la Comunitat Sorda i les persones amb discapacitat auditiva en general. A l'hora

---

¹⁸³ La norma tècnica UNE 139804 (Aenor, 2007) aporta consells de com millorar la comprensió de la LS segons quin sigui el tractament que es dona al fons de la imatge. La norma fa referència principalment a temes com el color, la brillantor, la composició, el contrast o la saturació i depenent de si el fons aporta continguts informatius o no.

de pensar el programa tenen clar que el seu públic són els sords i no d'altres col·lectius als quals fan referència. Tot i amb això, de vegades també cauen en l'aiguabarreig informatiu de barrejar els sords amb els cecs o amb les persones amb la mobilitat reduïda. En la notícia de la inauguració d'un centre de la Fundació Hadama de Barcelona (26-2-2009) per integrar nois de 14 a 21 anys amb risc de ser exclosos en sentit ampli, s'esmentava a joves amb necessitats educatives especials, persones sordes, amb discapacitat psíquica o nois provinents de centres d'acollida i sense llar, com si totes aquestes problemàtiques tinguessin un mateix denominador comú. Igualment, amb motiu del Dia de les Persones amb Discapacitat, el programa (5-12-2009) també es va caure en la barreja de conceptes.

Aquesta barreja no sempre està prou justificada i contribueix, o pot contribuir, a estigmatitzar les persones sordes en considerar-les de manera implícita com un grup apartat de la majoria. L'associació d'idees sords-discapacitats és més aviat una rutina que ha esdevingut un costum en aquest tipus de programes. Si TVE es deixés arrossegar pels tòpics que identifiquen a determinats grups humans amb unes úniques conductes —cosa que no succeeix però que des de la sensibilitat Sorda s'ha d'estar atent i vigilant per no contradir l'esperit del programa— es podria caure en la perversitat informativa.

Els reportatges d'*En lengua de signos* i d'*En Otras Palabras* reflecteixen la vida quotidiana de les persones sordes en infinitat de situacions. Els sords apareixen també a la televisió com a protagonistes d'activitats positives (artistes, esportistes, integrats en algun club, per alguna acció solidària o humanitària etc). Malgrat el riscos advertits, el tractament informatiu és en general força correcte i sensible al caràcter polièdric de les persones. Al mes de desembre, un reportatge clàssic és l'emissió de nens Sords interpretant nadales en Llengua de Signes i, al gener, de més infants que expliquen els regals que els han portat els Reis, o per Carnaval alguna associació de Sords obre les seves portes a TVE per mostrar els balls que els socis Sords fan disfressats seguint el ritme de la música a través de les vibracions. Tot plegat, amb el ferm propòsit de contribuir a fer més visible la cultura de la Comunitat Sorda i les inquietuds de les persones amb discapacitat auditiva per fomentar, així, la diversitat humana amb absoluta naturalitat. De ben segur que *En lengua de signos* participa de la definició ètica de diversitat que posa en pla d'igualtat el caràcter singular i excepcional que tenim tots els éssers humans:

“De la mateixa manera que un botànic coneix i admet l'enorme diversitat del món de les plantes, i no se li acudeix d'imposar-ne una com a model a imitar, els adults hem d'observar els nostres contemporanis sense prejudicis que els desqualifiquin ‘per allò que tenen de propi’ i que nosaltres no tenim, o suposem que no tenim. És que el fonoll és ‘defectuós’ perquè no és una rosa? Si els rosers tinguessin una visió egocèntrica del món ho creurien així.” (p. 48-49)¹⁸⁴

Tanmateix, doncs, si *En lengua de signos* també s'interessa pel món de la discapacitat en general és per no caure des de la sordesa en una visió egocèntrica de la cultura sorda, amb el risc però, que la barreja sordesa-discapacitat dilueixi els aspectes més identitaris dels Sords. Però, ¿realment això succeeix? , ¿fins a quin punt hi ha aquesta suposada alerta?

En principi, tal i com ja s'ha dit en aquest mateix apartat, les dades recollides apunten que el programa ofereix molts més continguts compromesos amb els drets dels sords que no amb els drets de les persones amb alguna altra discapacitat que apareixen en menor mesura. Una altra cosa és veure si aquest compromís es fa des d'una *Visió Clerc*, des d'una *Visió Bell* o bé des d'una *Visió Neutral* (veure nomenclàtor).

En una anàlisi qualitativa es pot afirmar que el discurs de la presentadora Paloma Soroa no sembla coincidir amb els postulats del que en aquesta tesi entenem per *Visió Clerc* ja que ella mateixa es va autodefinir com *una persona amb discapacitat* en una de les introduccions del programa. Aquesta definició contrasta amb l'actitud que tenen els Sords més militants quan rebutgen fer referència a la seva diferència des d'una perspectiva mèdica o no-cultural. En concret, Paloma Soroa (2009) va dir això per televisió:

“Algunes de les persones que tenim alguna discapacitat podran [sic] avançar la seva edat de jubilació. Ho ha dit el govern la mateixa setmana en què s'ha celebrat el Dia de la Discapacitat. A Espanya som més de 3 milions els que en tenim una. I en totes i cadascuna d'aquestes discapacitats —física, sensorial o intel·lectual— encara queda molt per fer. Per això, ahir un grup de persones sordes es manifestava davant del Ministeri d'Afers Exteriors. Demanaven l'annexió a Espanya perquè se senten estrangeres en el seu propi país. També,

---

¹⁸⁴ ESPINÀS, Josep Maria. *El teu nom és Olga*. Barcelona: Edicions La Campana, 1986.

sobre discapacitat ha parlat l'actriu sorda Marlee Matlin. Ella demana la integració laboral de les persones amb discapacitat."¹⁸⁵

L'ús de la primera persona provoca que la conductora del programa se situï dins del grup de les persones amb discapacitat. S'hauria de veure si es tracta només d'un recurs expressiu (moltíssimes altres vegades s'ha definit ella com a persona sorda) per indicar a l'audiència que aquella informació afecta directament als sords, o bé si el grau d'identificació amb el col·lectiu és total.

S'ha de dir, però, que tot i que la barreja sords-discapacitat és evident en la notícia, també podria ser una equivocació atès que la frase està escrita malament ja que presenta una clara incoherència sintàctica. Soroa utilitza la primera persona quan diu que (nosaltres) *tenim*, i alhora fa servir la tercera persona quan afirma que (ells) *podran avançar*. ¿És un error o bé és el subconscient que desvela que no vol enquadrar-se dins d'una definició incòmoda per a les persones Sordes més ortodoxes?

Figura 6.11. Notícia sobre persones amb discapacitat a *En lengua de signos*. Programa emès el 28 de novembre del 2009. Font: TVE

¹⁸⁵ SOROA, Paloma. Dins *En lengua de signos* [vídeo], 5.12.2009. Televisió Espanyola.

Amb l'ànim d'objectivar si en el llenguatge emprat, *En lengua de signos* té més en compte els aspectes relacionats amb el sector de la discapacitat en general o bé amb la idiosincràsia de les persones sordes, la present recerca també ha fet un recompte de l'ús de paraules claus en 9 programes del 2009. Els resultats indiquen que els *conceptes relacionats amb la sordesa* s'han emprat 422 vegades mentre els *conceptes relacionats amb la discapacitat* en general s'han utilitzat 76 vegades a *En lengua de signos* (Figura 6.12) , (Taula 6.15), (Taula 6.16).

En el programa es parla molt més de sordesa que no de discapacitat, però la diferència és encara més important si es fa una comparació en termes percentuals amb el programa *En Otras Palabras*. Exactament en 17 emissions del 2005 de *En Otras Palabras*, 273 cops van esmentar *conceptes relacionats amb la sordesa*, mentre que 79 vegades va ser la freqüència de *conceptes relacionats amb la discapacitat* en general (Serrat, 2008: p.169-172).

En una lectura més pausada del llistat de paraules que s'han fet servir en el relat de les notícies i peces informatives, es pot veure que en cap dels dos programes el llenguatge s'ajusta al cent per cent a les normes o consells —(OMS, 2001; Fernández Iglesias, 2006; Amer, 2009)— contràries a l'ús d'adjectius substantivats per referir-se a col·lectius afectats per algun tipus de discapacitat, ja que hi apareix el terme *persona sorda* però també el de *sord*¹⁸⁶. D'altra banda, del lèxic analitzat a *En lengua de signos*, se'n desprèn que TVE opta per una *Visió Neutral* per informar sobre la sordesa.

Els vocables estudiats d'aquest informatiu i, per tant, els seus continguts fan referència tant als aspectes més audioprotèsics de les persones sordes com als aspectes culturals o lingüístics. Així, el concepte *Llengua de Signes* s'esmenta 68 vegades en els espais analitzats, però conceptes distants de la *Visió Clerc* com *discapacitat auditiva* i *implant coclear* hi apareixen 11 vegades cadascun. (Taula 6.15).

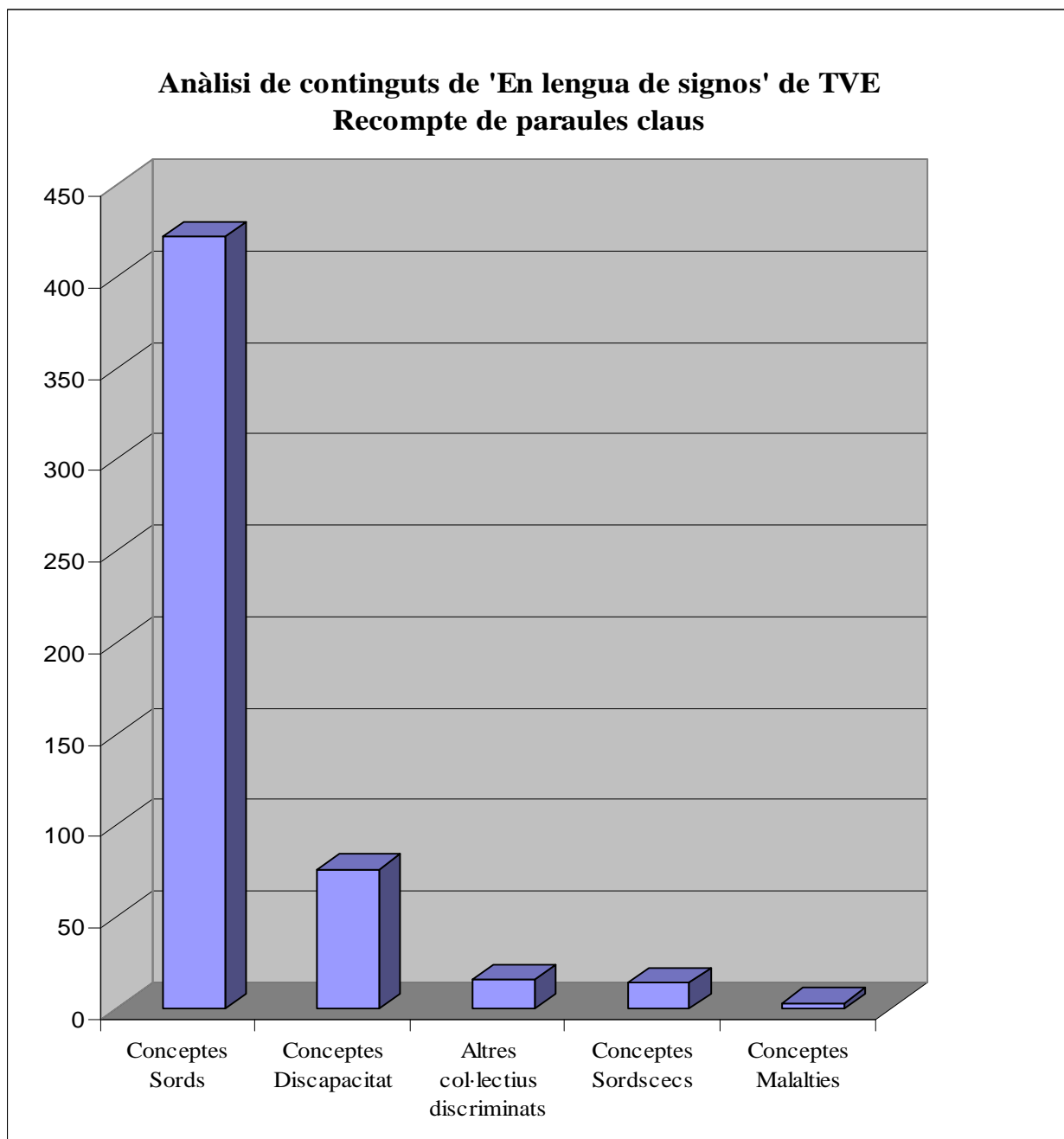
Molt més xocant és la constatació que a *En lengua de signos* —com ja succeïa a *En Otras Palabras*—, es continua relacionant, encara que sigui de manera implícita i puntual, el col·lectiu dels sords amb d'altres grups humans discriminats. Si més no crida l'atenció que en els programes analitzats hi hagin sortit conceptes com *gitano*, *vídua*, *persona gran*,

---

¹⁸⁶ En coherència amb l'aclariment sobre el llenguatge i la terminologia que s'ha fet a l'inici de la tesi, en el recompte de paraules no s'ha distingit entre l'ús com a adjectiu i l'ús com a substantiu del terme *sord* que a *En lengua de signos* apareix de les dues maneres. La dada (Figura 6.12, Taula 6.15) inclou la suma total.

jubilat, estranger i minoria racial (Taula 6.18) ¿Què té a veure la problemàtica de les vídues o dels jubilats amb la de les persones sordes?

Malgrat els problemes puntuals de tipus formal detectats en algunes notícies, que poden impedir un seguiment òptim de la informació per part de les persones sordes, *En lengua de signos* és un informatiu amb continguts clarament orientats cap a aquest tipus d'audiència. És, a més, un teleinformatiu que té clar que ha de defensar el dret que tenen les persones sordes a rebre una informació accessible i d'aquest tema, en fan bandera i militància. Tot i que l'informatiu no caigui en el to editorialitzant, el nivell de compromís és certament explícit i en cap moment no se n'amaguen.

Figura 6.12. El recompte de paraules correspon als programes emesos per TVE-2 els dies 31 d'octubre, 7 de novembre, 14 de novembre, 21 de novembre, 28 de novembre, 5 de desembre, 12 de desembre, 19 de desembre i 26 de desembre del 2009. Per fer el recompte s'han definit diferents camps semàntics relacionats amb el món de la sordesa, de la discapacitat i de les altres categories seguint els mateixos criteris metodològics que en el treball anterior a aquesta recerca (Serrat, 2008). Font: Elaboració pròpia.

Paraules relacionades amb els sords i la sordesa a <i>En lengua de signos</i>	Freqüència conceptes
Sord -a sords, sordes	87 vegades
Persona sorda / persones sordes	74 vegades
Llengua de Signes	68 vegades
Intèrpret -s	32 vegades
Oient -s	26 vegades
Signe -s, signar, signant	19 vegades
Barrera -es (de comunicació-d'aïllament)	16 vegades
Implant coclear	11 vegades
Discapacitat auditiva -es, <i>persona amb</i>	11 vegades
Subtitulat, subtítols	8 vegades
Sordesa -es	8 vegades
Traductor -s, traducció	6 vegades
Llenguatge de signes	4 vegades
CNSE	4 vegades
Comunitat Sorda	4 vegades
Dactilològic, dactilologia	4 vegades
Silenci	3 vegades
Jocs sordolímpics	3 vegades
Interpretar, interpretat -ada	3 vegades
Llengua de senyes	3 vegades
Aparell -s per a audició / auditiu	3 vegades
Pèrdua d'audició / d'oïda	2 vegades
Signe guies	2 vegades
Audiòfons	2 vegades
Lletrejar	2 vegades
Audició, oïda	2 vegades
Problema -es auditiu -s	2 vegades
Logopedes	1 vegada
Llengua de Signes Espanyola	1 vegada
Despertadors vibradors	1 vegada
Senyals lluminoses	1 vegada
Audiometria	1 vegada
Escala auditiva	1 vegada
Nivell auditiu	1 vegada
Alteracions auditives	1 vegada

Otorinolaringòleg	1 vegada
Lectura llavis	1 vegada
Vocalitzar	1 vegada
Tele interpretació	1 vegada
Bucle magnètic	1 vegada

Taula 6.15. El recompte de paraules correspon als programes emesos per TVE-2 els dies 31 d'octubre, 7 de novembre, 14 de novembre, 21 de novembre, 28 de novembre, 5 de desembre, 12 de desembre, 19 de desembre i 26 de desembre del 2009. Font: Elaboració pròpia.

Paraules relacionades amb la discapacitat a <i>En llengua de signes</i>	Freqüència conceptes
Discapacitat-ada-ats-ades, o <i>persona amb</i>	44 vegades
Visió / visual	5 vegades
Discapacitat física	4 vegades
Discapacitat sensorial	3 vegades
Cec -cega -cecs –cegues, o <i>persona</i>	2 vegades
ONCE	2 vegades
Deficiència –es	2 vegades
Discapacitat intel·lectual	2 vegades
Tetraplegia, tetraplègic -s	2 vegades
Incapaços	1 vegada
Braille	1 vegada
Barreres mentals	1 vegada
Barreres arquitectòniques	1 vegada
Incapacitat laboral	1 vegada
Gran invalidesa	1 vegada
Problemes motors	1 vegada
Discapacitat visual	1 vegada
Discapacitat motora	1 vegada
Educació especial	1 vegada

Taula 6.16. El recompte de paraules correspon als programes emesos per TVE-2 els dies 31 d'octubre, 7 de novembre, 14 de novembre, 21 de novembre, 28 de novembre, 5 de desembre, 12 de desembre, 19 de desembre i 26 de desembre del 2009. Font: Elaboració pròpia.

Paraules relacionades amb la sordceguesa a <i>En lengua de signos</i>	Freqüència conceptes
Persona sordcega -es	4 vegades
Sordceguesa	4 vegades
Sordcec -cega –cegues	4 vegades
Guia intèrpret	1 vegada
Tàctil	1 vegada

Taula 6.17. El recompte de paraules correspon als programes emesos per TVE-2 els dies 31 d'octubre, 7 de novembre, 14 de novembre, 21 de novembre, 28 de novembre, 5 de desembre, 12 de desembre, 19 de desembre i 26 de desembre del 2009. Font: Elaboració pròpia.

Paraules relacionades amb d'altres col·lectius desfavorits a <i>En lengua de signos</i>	Freqüència
Gitano -a -os –es	4 vegades
Viuda -es / viduïtat	3 vegades
Persona -es grans	2 vegades
Barreres socials	2 vegades
Gent desprotegida i amb menys recursos	1 vegada
Estrangers	1 vegada
Jubilats	1 vegada
Minories racials i ètniques	1 vegada
Minoria ètnica	1 vegada

Taula 6.18. El recompte de paraules correspon als programes emesos per TVE-2 els dies 31 d'octubre, 7 de novembre, 14 de novembre, 21 de novembre, 28 de novembre, 5 de desembre, 12 de desembre, 19 de desembre i 26 de desembre del 2009. Font: Elaboració pròpia.

Paraules relacionades amb malalties a <i>En lengua de signos</i>	Freqüència conceptes
Càncer	2 vegades
Malalties cròniques	1 vegada

Taula 6.19. El recompte de paraules correspon als programes emesos per TVE-2 els dies 31 d'octubre, 7 de novembre, 14 de novembre, 21 de novembre, 28 de novembre, 5 de desembre, 12 de desembre, 19 de desembre i 26 de desembre del 2009. Font: Elaboració pròpia.

El compromís de l'equip d'*En lengua de signos* a favor de l'accessibilitat és notori. A l'hora de donar pas a algunes notícies o reportatges, en el programa recorden que les persones sordes no reben el mateix nivell d'informació que la resta la societat. Quan va esclatar, a mitjan 2009, l'alarma a Mèxic pel risc d'una possible pandèmia d'abast mundial sobre una nova variant de la grip, *En lengua de signos* va emetre un reportatge (9-5-2009) emfatitzant que no s'estava informant prou bé als sords sobre aquesta malaltia. Aquesta va ser l'entradeta de la presentadora Paloma Soroa (2009a):

*“Us explicàvem a l'inici del programa com s'han sentit les persones sordes per la poca informació que han tingut de la grip. Ells han volgut explicar-nos-ho i, de passada, aprofiten per donar consells per tal que no torni a passar. És el ‘Signaló tú’ d'aquesta setmana.”*¹⁸⁷

En el mateix programa van recollir altres testimonis de persones sordes amb un esperit clar de denúncia:

*“Me'n vaig assabentar fa poc per internet quan va començar el contagi de la grip A, però la veritat és que no tenia la sensació que fos res important fins que no vaig saber que també havia arribat a Espanya. Aleshores, en no assabentar-me'n bé, en un principi no em semblava important, però a poc a poc, vaig adonar-me de la magnitud. Aleshores si que tenia molts dubtes: pensava que li podia tocar a qualsevol persona, fins i tot a mi.”*¹⁸⁸

“És molt important informar de tot al cent per cent per tal que les persones sordes puguin comprendre el que passa. El més primordial és fer-ho en Llengua

---

¹⁸⁷ SOROA, Paloma. Dins *En lengua de signos* [vídeo], 9.5.2009. Televisió Espanyola.

¹⁸⁸ Testimoni de la persona sorda Roberto Suárez, de Tenerife, extret del programa *En lengua de signos* (Soroa, 2009a).

*de Signes per tal que pugui existir aquesta difusió. Les persones sordes no saben què fer en aquest moment, si poden viatjar. Hi ha d'haver informació.”*¹⁸⁹

*“Vaig tenir por perquè havia de viatjar per un curs i em deien que no agafés l'avió, que tingués cura i això em va espantar molt. Sentia que necessitava més informació. Quan vaig aterrar, vaig veure que feien reconeixements mèdics. Em van dir que no era possible encomanar-me. Em vaig començar a sentir més tranquil·la. Ara, però, he de tornar i estic nerviosa.”*¹⁹⁰

*“Jo li demanaria al govern que la informació que es dona per televisió estigui acompanyada d'una finestra amb un intèrpret per tal que tinguem informació en signes en la seva totalitat. Cal tenir present que algunes persones sordes no comprenen el contingut dels subtítols i s'ha de respectar això preferentment quan es tracta de persones grans que no entenen els subtítols. Jo ho demano, per favor, que es faci ja. I que la informació dels fulls informatius sigui també més visual.”*¹⁹¹

*“Des del ministeri de Sanitat tampoc es va donar informació accessible sobre la grip A. Penso que va ser un error gros que no hi hagués intèrpret. ¿On és la informació a les persones sordes? A partir d'ara qualsevol roda de premsa d'aquesta grip, hauria de traduir-se a qualsevol de les llengües d'Espanya i això vol dir que ha de ser per a tots i incloent-hi la Llengua de Signes.”*¹⁹²

---

¹⁸⁹ Testimoni de la persona sorda Clara Isabel Lahoz, de Sevilla, extret del programa *En lengua de signos* (Soroa, 2009a).

¹⁹⁰ Testimoni de la persona sorda Kizkitza Velasco, del País Basc, extret del programa *En lengua de signos* (Soroa, 2009a).

¹⁹¹ Testimoni d'una persona sorda no identificada, extret del programa *En lengua de signos* (Soroa, 2009a).

¹⁹² Testimoni de la persona sorda Roberto Suárez, de Tenerife, extret del programa *En lengua de signos* (Soroa, 2009a).

“Al govern i a altres autoritats, els diria que és molt important que la informació sigui accessible. Per exemple, a la televisió hi ha de vegades un seguiment sobre la grip i els subtítols desapareixen. D'altra banda, els subtítols estan molt bé per a les persones que tenen un nivell de lectoescriptura més o menys bo, però hi ha persones que no s'assabenten de res. Per això, en temes relacionats amb la sanitat, hi hauria d'haver una finestra amb una traducció en Llengua de Signes. I, no només en les notícies de la grip. Hauria de ser-hi en totes les notícies. I, a més, en el web del Ministeri haurien de posar la informació en Llengua de Signes i en subtítols per tal que la informació fos completament accessible.”¹⁹³

Una manera de fer accessible la informació per a les persones sordes probablement passa, també, per adonar-se que la “cultura de la velocitat” (Gitlin, 2005) no és percebuda per tothom igual. L'acceleració que viu la televisió i la producció audiovisual-digital potser no és païda de la mateixa manera per sords que per oients, tal i com es dedueix d'alguna de les opinions precedents. Moltes anàlisis constaten “la sensació que s'ha accelerat igual el ritme de la imatge que el text” (Gitlin, 2005: p.110), però com que les persones sordes no reben la cascada d'informació oral que sí rebem els oients, l'assimilació textual del continguts tal vegada és més lenta que no l'assimilació de les imatges.

En l'anàlisi feta en aquesta recerca d'una peça-tipus del noticiari *En lengua de signos*, el ritme del discurs oral interpretat en LSE és de 2,5 paraules per segon (Figura 6.13). Un ritme lleugerament més lent que a TVC (2,8 paraules per segon) però que queda lluny del ritme del noticiari nord-americà NetSignNews, més adaptat a les persones Sordes. Tot plegat fa pensar fins a quin punt la percepció de les notícies es complica quan el ritme és més accelerat —especialment en els butlletins de TV3 i no tant a TVE— i si això pot acabar tenint un efecte exclouent cap a aquella part de la Comunitat Sorda que no segueixi aquest ritme.

La dialèctica velocitat-lentitud és semblant a la dialèctica oralitat-silenci; una pugna entre dos elements que es necessiten per existir però que sovint s'obliden l'un de l'altre. Per tant, hi ha el perill que s'imposi un model periodístic frenètic que no es plantegi que també es pot informar amb gran rigor i qualitat de manera més pausada i que s'acabi perjudicant

---

¹⁹³ Testimoni de la persona sorda Kizkitza Velasco, del País Basc, extret del programa *En lengua de signos* (Soroa, 2009a).

tothom i especialment un segment de la població que potser voldria una informació menys veloç però més aprofundida per afavorir la reflexió i el creixement interior.

“Un dels plaers de la velocitat consisteix en deixar enrere els lents: ‘eat my dust’. (...) Però cap societat pot prosperar molt de temps amb la prolongació vertiginosa d’un únic principi i amb la supressió dels altres.” (p.135) ¹⁹⁴

L’esforç de TVE demostrat en el programa *En lengua de signos* per no deixar la Comunitat Sorda al marge de les qüestions noticiables de rellevància social o política no sempre ha estat ben conduït en altres espais informatius d’aquesta cadena pública. La Confederació Estatal de Persones Sordes (CNSE) va expressar el seu descontentament profund perquè la compareixença del president espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, el 10 de febrer del 2009 sobre la crisi econòmica, no va comptar en cap moment ni amb traducció a la Llengua de Signes ni amb subtítols (CNSE, 2009a). Segons la mateixa font, aquesta falta d’accessibilitat va vulnerar el dret a la informació a més d’un milió de persones sordes a més de significar un incompliment legal. Des de la televisió pública van reconèixer que hi va haver “una sèrie de complexitats tècniques per emetre subtitulat i finestreta al mateix temps”. (González; Ramírez, 2009).

---

¹⁹⁴ GITLIN, Todd. *Enfermos de información. De cómo el torrente mediático está saturando nuestras vidas*. Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica, 2005.

Televisió Espanyola (La 2)	
Dia d'emissió	12 de desembre del 2009
Tema	Reportatge canvi climàtic
Sincronia en la velocitat dels signes i de la veu	Sí, excepte alguna declaració
Durada peça	4 minuts 2 segons
Paraules	602
Ritme	2,5 paraules cada segon

Redactat reportatge:

Es la cumbre de las Naciones Unidas sobre el clima en Copenhague a la que han acudido representantes de 192 países (8 segons). Están discutiendo lo que se puede hacer para frenar lo que hemos llamado cambio climático y que incluye la contaminación del aire, el agua, la destrucción de ecosistemas, la pérdida de biodiversidad y otras graves consecuencias de la actividad humana (22s). El cambio de actitud de los dirigentes de los países más contaminantes —Estados Unidos y China— hace pensar que se pueden alcanzar acuerdos (29s).

Declaració 1

'Yo creo que vamos a ver un acuerdo global para combatir el cambio climático en cuanto a que este cambio climático pueda conllevar riesgos para la sociedad (42s). El cambio climático ya no lo vamos a poder detener pero si que vamos a poder frenar antes de que este cambio climático empiece a ser realmente peligroso y esto va a requerir de un esfuerzo de solidaridad entre los países desarrollados y los países en desarrollo que tienen menos responsabilidad en el problema y a la vez menos capacidad para resolverlo (1min 2s).'

La peça continua (només s'ha transcrit l'inici)

Figura 6.13. Anàlisi ritme peça-tipus en LSE al programa *En lengua de signos*. Gràfic: Elaboració pròpia. Font fotos: TVE.

6.2. La comparativa impossible amb els EUA

Les característiques diferents dels EUA i de Catalunya fan difícil d'establir una comparació entre el model televisiu generalista d'ambdós països des de l'òptica perceptiva de les persones Sordes. En els anys d'aquesta investigació (2005-2009) no es té constància que cap de les grans cadenes televisives més comercials (CNN, Fox, ABC, CBS, NBC) hagi ofert de manera regular per tot el territori dels EUA i durant un llarg període de temps programació específica en *American Sign Language* sobre actualitat periodística o que hagi estat popular a la Gallaudet, tot i que sí han informat diverses vegades d'aspectes que toquen de molt a prop el col·lectiu sord i la llengua signada.

L'oferta d'ASL a la televisió es concentra a la televisió per cable local o a internet com s'explicarà en el proper capítol de la recerca i no a la televisió convencional generalista de més audiència. Això no obstant, sí que l'*American Sign Language* d'alguna manera ha estat present en les cadenes comercials en ocasions especials (*breaking news*), quan es produeix una notícia d'última hora inesperada o d'una emergència (huracà, atemptat, situació de crisi nacional) o un fet rellevant que altera la programació, així com en alguns debats. El dia la proclamació de Barack Obama com a president, els sords van poder veure, interpretada en ASL, la notícia de *Fox News* del solemne jurament presidencial (Fox Broadcasting Company, 2009) , (Figura 6.15). El vídeo, que després es va distribuir per *YouTube*, va ser accessible gràcies a la firma *Deaf Link* de San Antonio a Texas que va crear un enllaç d'accés lliure amb aquesta interpretació. Igualment, l'empresa *Deaf and Hard of Hearing Services Center Inc* va distribuir-lo per la xarxa. També en d'altres reportatges de la Fox de singular interès per a la Comunitat Sorda s'ha incorporat el servei d'intèrprets. (Figura 6.14).

El fet que les televisions difonguin més o menys notícies en ASL o relatives a les persones Sordes depèn, sovint, de si hi treballen periodistes sensibilitzats. És el cas de la reportera Tanya Foster, periodista de la CBS-21 des del 2008. Conductora del programa *Living well with a disability*, Foster té coneixements d'ASL i està molt implicada com a voluntària amb la Comunitat Sorda (CBS-21, 2010), circumstància que la motiva a rodar reportatges sobre la Llengua de Signes. O bé Karen Meyer que —com s'ha detallat en l'apartat de la tesi titulat *Periodistes sords*— és una informadora de Chicago que en el Canal

7 de la WLS (filial local de la ABC nord-americana) ofereix notícies sobre el món de les persones amb discapacitat.

Tot i que actualment l'ASL és escassíssima a les grans cadenes televisives dels EUA, no per això la seva inclusió en un programa televisiu és un fet nou del segle XXI. Es remunta a força dècades enrere. En concret, la NBC va ser, l'any 1967, la primera emissora que va fer un especial en ASL a nivell nacional. Es va titular *NBC Experiment in Television - theater of the Deaf* i va resultar un èxit malgrat l'oposició dels educadors de sords oralistes, que van organitzar una protesta encapçalada per la *Alexander Graham Bell Association for the Deaf and Hard of Hearing* (Bragg, 1992).

Tanmateix, les aparicions d'alguns actors del *The National Theatre of the Deaf*, en Llengua de Signes per televisió, van ajudar a despertar entre el públic l'anomenada Consciència Sorda (*Deaf Awareness*) i van provocar que milions de persones es familiaritzessin amb una nova forma de comunicació visual. Quan els actors van signar el Hamlet de Shakespeare, va succeir com en el conte de l'ànec lleig: un ser viu que estava discriminat va adquirir de cop i volta tot el seu esplendor i es va transformar en un cigne. (Panara, 1983).

Els sords americans han tingut accés a la informació de les grans cadenes televisives de manera més propera i detallada a través d'actes públics interpretats en ASL. Al gener del 2009, per exemple, la reportera de la CNN Dana Bash va oferir una conferència a Washington accessible amb signes. Està clar que les persones Sordes segueixen les cadenes televisives més importants dels EUA i els fascinen els seus continguts encara que no siguin en signes. Només fent un passeig per la Gallaudet es pot veure que això és així ja que en les cafeteries i restaurants universitaris sempre tenen les teles engegades. En l'edifici SLSC (*Sorenson Language and Communication Center*), el més modern de tot el recinte, hi tenen instal·lats uns panells informatius audiovisuals amb emissió televisiva en directe. Curiosament, però, el panell no connecta amb cap de les televisions de la universitat. El plafó connecta amb la CNN.¹⁹⁵

Un altre exemple que il·lustra la fascinació dels sords per la CNN el trobem en una entrevista en ASL que Leah Katz-Hernández va fer a Joel García, un empleat sord que treballa d'obrer en aquesta televisió. La feina d'aquest treballador no és gens rellevant però

---

¹⁹⁵ Observació pròpia.

el fet d'estar a dins d'un mitjà de comunicació important el va convertir en protagonista per un dia gràcies a aquesta entrevista penjada al *YouTube*. García descriu que va ser "meravellós" conèixer "de primera mà" la informació del nomenament d'un dels vicepresidents d'Obama (Katz-Hernández, 2008). Així doncs, les referències més concretes a la televisió en signes als EUA s'han deixat per al capítol dedicat a internet i no en el present capítol que s'ha parlat de la televisió clàssica de continguts generalistes.

Figura 6.14. American Sign Language a la cadena Fox. Més enllà dels actes polítics, altres informacions més domèstiques o properes de la cadena Fox s'han interpretat en signes. A la foto B, es recull un moment d'un reportatge de l'any 2008 interpretat en *American Sign Language* (ASL) sobre els beneficis que comporta per a la salut la ingesta de xocolata. La intèrpret apareix dins d'una finestra ovalada. D'altra banda, a les imatges C i D, s'il·lustren dos moments d'un altre reportatge sobre un Pare Noel signant. El vídeo, de l'any 2009, explica l'experiència a Miami d'un web accessible per als nens Sords. A través d'una *web cam* els nens sords signants es comuniquen en ASL amb Santa Claus. La idea, que va sorgir d'un coda, està sent molt popular als EUA. Sens dubte, que la informació resulta interessant i útil per a la Comunitat Sorda. El problema, en aquest cas, és en la manera de presentar la informació. Als fotogrames C i D s'observa que la pantalla està sobrecarregada d'elements visuals que dificulten el seguiment del reportatge ja que a més dels subtítols per a persones sordes, també i de manera simultània, apareix a la part inferior una bateria de titulars de les notícies del dia. Especialment en el fotograma D, la lectura és molt complicada: surt en pantalla un titular destacat sobre el reportatge a més dels subtítols i dels titulars de les notícies. A tot això cal afegir-hi el logotip del programa que es veu a baix a l'esquerra des de la perspectiva del televident. Per tant, la realització i postproducció és molt millorable amb clares deficiències que afecten negativament l'accessibilitat dels continguts audiovisuals. Font: Fox News.

Figura 6.15. Jurament presidencial en ASL per televisió, el 20 de gener del 2009. Gràcies al servei ofert per l'empresa *Deaf Link* l'acte de jurament de Barack Obama el càrrec de president dels EUA, emès per la cadena Fox, va ser accessible en *American Sign Language*. Els subtítols (en aquest cas sobretítols) estan col·locats a la part superior per no interferir el seguiment de la intèrpret. Posteriorment, però, —en la versió del mateix vídeo penjada a *YouTube* per a països de parla hispana—, s'observa que la publicitat de *Greenpeace* (fotografemes A i B) tapa les mans de la intèrpret i també part de la finestreta flotant. En el fotograma C, la intèrpret es manté amb els braços caiguts ja que no hi ha narració. En la imatge D, el signe d'aplaudiments. En els moments E i F, la intèrpret mira cap a l'esquerra o cap a la dreta per indicar que s'està produint un diàleg. Primer parla el responsable de conduir la cerimònia, el jutge John Glover Roberts Jr., (que no surt a la pantalla) per indicar al presidenciable la frase del jurament; tot seguit, Obama la repeteix. Font: Deaf Link.

7. MÉS ENLLÀ DE LA TELEVISIÓ GENERALISTA PERCEBUDA EN LS A CATALUNYA

Des de l'inici d'aquest segle XXI la percepció de la informació periodística que té la Comunitat Sorda ha canviat, tant als EUA com a Catalunya. En aquest capítol es descriu com, més enllà de la televisió generalista, les persones sordes han disposat i disposen d'altres recursos i mitjans per accedir a la informació d'actualitat: webs, blocs, Televisió IP, televisions locals, informació digital en un sentit ampli, continguts multimèdia, DVDs, diaris, premsa no diària, revistes, conferències, dispositius mòbils o la televisió subtitulada per cable de continguts no generalistes. Uns mitjans que serveixen de via d'accés a l'actualitat i per reflectir els temes noticiables que toquen més de prop aquest col·lectiu.

Dins d'aquests mitjans hi situem, també, *els mitjans Sords*; és a dir, aquells que són gestionats directament per la Comunitat Sorda a Catalunya. En general i especialment en el terreny digital, aquests mitjans disten molt —quant a nivell de qualitat, recursos, possibilitats de cobertures, pressupostos i suport institucional— dels mitjans professionals. Tot i que no és la pretensió aquesta recerca d'equiparar-los amb el periodisme professional ja que la comparació no tindria sentit en tractar-se de coses molt diferents; no per això es pot deixar de tenir en compte el seu paper i la funció cohesionadora o referencial-informativa que juguen dins del col·lectiu encara que sigui des d'una posició sovint amateur o ciutadana.

7.1. L'explosió Sorda a la xarxa: internet en Llengua de Signes

L'aparició de la Televisió IP ha transformat la manera de consumir televisió de les persones Sordes i això, probablement, als EUA és on va començar a notar-se des de més aviat. No només per raons de progrés econòmic i cultural; també perquè els EUA, amb 307 milions d'habitants, constitueixen el país més poblat d'Occident i sempre és més fàcil, ni que sigui per volum demogràfic, que hi sorgeixin grups d'internautes amb interessos compartits que canviïn els hàbits televisius.

El fet de disposar de vídeos en Llengua de Signes a la carta o de poder descarregar-se a l'ordinador un programa de tele, en el moment que vulgui l'usuari, ha estat un gran avenç per a l'audiència Sorda. Les persones Sordes ja no han d'esperar que en una hora i en una cadena determinada hi facin un espai accessible perquè quan volen es connecten a internet on se'ls obren opcions inesgotables.

En els propers apartats s'analitza a partir d'exemples concrets com la Llengua de Signes ha irromput a la xarxa. La LS ha explotat a la xarxa de les mans dels mateixos Sords que s'informen moltes vegades de l'actualitat sense la necessitat d'un intèrpret-intermediari. ¿Es pot parlar fins i tot de *ciberperiodisme Sord*, o de *periodisme digital Sord*?

Tanmateix el concepte és arriscat i de ben segur sorprendrà més d'un lector versat en la matèria. Però si anem a pams i definim tant el terme *ciberperiodisme* (producció-divulgació de notícies a la xarxa) com l'adjectiu *Sord* (feta per Sords amb esperit militant), la descripció no és desajustada. ¿Per què? Perquè inevitablement en un món globalitzat, les activitats intel·lectuals o professionals ja no poden ser patrimoni exclusiu de ningú i perquè les persones sordes que empren la Llengua de Signes utilitzen amb orgull el qualificatiu *Sord* per referir-se a totes les activitats que fan.¹⁹⁶

Una altra cosa diferent és si el periodisme digital *Sord* és més o menys de qualitat, si és més o menys dolent, testimonial o d'autoconsum, però negar-ne la seva existència és caure en el dogmatisme de no permetre que es parli de *periodisme participatiu* o de *periodisme ciutadà* que tan en voga estan avui dia. Sigui dit de passada, que no és voluntat d'aquesta recerca defensar l'intrusisme professional (que tampoc és el cas), sinó simplement discutir una definició des del punt de vista teòric per explicar una nova realitat.

Al capdavant, definicions com aquestes fan bones les reflexions de periodistes professionals com Karma Peiró qui considera que “els veritables canvis” en els models de producció periodística els fan avui “els ciutadans i anònims reporters” per les complexes xarxes que creen (Micó, 2006: p.175).

---

¹⁹⁶ Tal i com ja s'ha insistit en aquesta tesi, els Sords –a diferència per exemple dels cecs que sovint utilitzen sinònims com *invidents* per autodefinir-se–, rebutgen els eufemismes per referir-se a la seva *discapacitat*. Al contrari. No se n'amaguen gens. Els membres de la Comunitat Sorda utilitzen sempre que poden el mot *Sord* com a adjectiu qualificatiu per fer-se més visibles socialment i demostrar que, en cap cas, s'avergonyeixen de la seva condició. Per això parlen de la joventut *Sorda*, de la infància *Sorda*, de la immigració *Sorda*, de la cultura *Sorda*, de la consciència *Sorda*, del despertar *Sord*, cine *Sord*, teatre *Sord* des d'un punt de vista identitari.

7.1.1. Situació a Catalunya

A Catalunya trobem diferents exemples de producció de notícies o continguts audiovisuals a la xarxa en LSC. *Webvisual*, *DifuSord*, *SordPress* i *El vlog de Pepet*¹⁹⁷ són models que no fan més que constatar la vivesa de la Comunitat Sorda catalana amb la seva identitat ben marcada. Són quatre casos adients per analitzar la difusió d'informació signada i/o escrita, però que ni volen ni poden ser representatius de tot el que passa a la xarxa ja que fer-ho suposaria un esforç titànic que supera les possibilitats del present treball.

D'altra banda, al marge dels webs amb contingut més informatiu o periodístic, també n'hi ha amb informació de servei cada cop més accessible per a Sords que introdueixen la LS. Tot i que, a Catalunya a començament del 2000 hi havia pocs webs comercials o institucionals que havien incorporat la LSC, d'ençà del 2006 cada cop aquesta llengua hi està tenint una major presència en àmbits administratius. Una de les primeres entitats en incorporar la LSC al seu espai a la xarxa va ser La Caixa gràcies a un acord amb el moviment associatiu de les persones Sordes (Fesoca, 2006). Per altra part, la creació de la plataforma web *Sigthos*, ideada per la Fesoca per a la interpretació en línia de la LS mitjançant videoconferències, ha suposat un avenç important ja que permet que les persones Sordes rebin atenció bancària, sanitària, de serveis socials o de l'administració.

7.1.1.1. Webvisual

Nombroses iniciatives demostren que existeix una estreta vinculació entre les noves tecnologies i les persones Sordes. Destaca el portal *Webvisual* concebut com una televisió per internet¹⁹⁸ amb notícies actualitzades regularment en LSC. És un web impulsat per l'àrea de noves tecnologies de la Federació de Sords de Catalunya (Fesoca) que rep una

---

¹⁹⁷ També podríem afegir-hi el diari-bloc digital en format wordpress *Les cròniques* que no s'analitza ja que la seva aparició va ser més tardana. En el moment de dipositar aquesta tesi s'estava gestant el nou grup *Prensa Sorda* amb l'objectiu d'enfortir els llaços entre *SordPress*, *DifuSord*, *Les cròniques* i *Webvisual*.

¹⁹⁸ En la nostra recerca seguim el criteri d'escriure *Webvisual* i *NetSignNews* en lletra rodona ja que es tracta de televisió per internet; mentre que, en canvi, escrivim *DifuSord*, i *SordPress* en cursiva en tractar-se de mitjans digitals i no d'operadors televisius.

subvenció anual del Departament d'Acció Social i Ciutadania que ofereix vídeos en Llengua de Signes Catalana i informació escrita, en català o en castellà, reforçada amb imatges.

L'impulsor i fundador de Webvisual és Albert R. Casellas que, al març del 2003, va posar en marxa aquest projecte quatre anys abans de ser nomenat president del Centre Recreatiu i Cultural de Sords (Cerecutor).¹⁹⁹ La idea d'obrir aquest mitjà de comunicació per informar la Comunitat Sorda va covar-se en veure que les peticions que feia la Fesoca a Televisió de Catalunya per tenir més programació en Llengua de Signes no acabaven de fructificar²⁰⁰. A més, des de la Fesoca van considerar que fer una televisió per internet resultava molt més pràctic per a l'audiència Sorda ja que no s'estava condicionat per la graella de la programació ni per horaris, a part de ser un format que possibilita molta més llibertat pel que fa als continguts.

Webvisual és actualment (2011) un dels projectes més emblemàtics fet des dels estudis de gravació del Departament de Documentació i Elaboració de Materials Didàctics (Domad) de la Fesoca, departament que s'encarrega de produir llibres en paper, DVDs o altres recursos per a persones sordes; a més d'oferir assessorament a les associacions de Sords a l'hora de crear webs accessibles com també a entitats privades que vulguin oferir serveis en Llengua de Signes.

---

¹⁹⁹ Albert Ramon Casellas és un dels homes més competents, influents, destacats i preparats en el terreny de les TIC de la Comunitat Sorda catalana, com ho prova el seu currículum. A part d'haver estat president de Cerecutor, és vicepresident de la Federació de Persones Sordes a Catalunya (Fesoca) i va ser, entre el 2003 i el 2007, president de l'entitat Vermell-Groc i Blau, una associació dedicada a l'elaboració de materials didàctics en LSC. És expert en accessibilitat en formats audiovisuals i ha treballat en la realització de diferents projectes amb materials accessibles en format PDA per a sords. Quan es va presentar a les eleccions a la Fesoca, la seva candidatura apostava entre altres fites per treballar per garantir l'accessibilitat en Llengua de Signes i a través del subtítol a les mostres artístiques i culturals dels museus, centres culturals, així com en les instal·lacions esportives. Des de Fesoca està treballant per aquests i altres compromisos i per tal de vetllar pel compliment de la llei de la Llengua de Signes Catalana i de la legislació en matèria d'accessibilitat a Catalunya. Albert Casellas es va afegir a la candidatura única a les eleccions a la Fesoca encapçalada per Antonio Martínez (l'actual president) i integrada, també, per Santiago Frigola i Luis Felipe Matas. Inicialment i de la mateixa manera que Casellas, tots quatre optaven a la presidència com a candidats per separat fins que es va arribar a un acord històric el 6 de febrer del 2010 per fer una candidatura unitària, decisió que va ser aplaudida en els webs del moviment associatiu Sord. Font: observació pròpia, a partir del seguiment i la informació repartida durant la campanya electoral.

²⁰⁰ Font: Albert R. Casellas. Entrevista personal realitzada per aquest investigador a Barcelona el 19 de març del 2009.

Els continguts de Webvisual ²⁰¹ són tant notícies d'interès general (*Notícies*) com relatives a la Comunitat Sorda (*Notisord*). Conjuntament amb aquestes dues seccions informatives, el web n'inclou d'altres de temàtiques més específiques: un apartat anomenat *Laboral* (ofertes de treball); un apartat dit *Entreteniment* ²⁰² (curiositats, productes de consum, llocs d'interès o oci); una secció dita *Infoasocat* (calendari d'activitats del moviment associatiu Sord amb enllaços amb la informació institucional de la Fesoca); una altra titulada *Obrim* (reportatges entrevistes, curts o documentals de temes diversos produïts per Webvisual o bé que els fan arribar els internautes Sords); una altra anomenada *Signes*, (vocabulari de signes bàsic per a nens i signes o nomenclàtor específic d'algunes disciplines) i finalment *Reposició*, on s'hi penja setmanalment un vídeo ja publicat anteriorment.

Durant el 2006, Webvisual va difondre 604 peces informatives, encapçalant el rànquing amb més peces informatives la secció *Notícies* (214) i, tot seguit, *Notisord* amb 201 (Fesoca, 2006). En el total de 604, cal incloure-hi les ponències que van encarregar des de Fesoca a les formacions polítiques catalanes durant la campanya a les eleccions al Parlament de Catalunya per tal que expliquessin els seus programes socials. Durant el 2007, 2008 i 2009, la producció de notícies ha continuat sent molt intensa i s'ha seguit la tendència a l'alça en el creixement de l'audiència. Cal tenir present que quan Webvisual es va posar en marxa, l'any 2003, rebia una mitjana de 3.000 visites al mes, mentre que l'any 2009 la xifra s'havia multiplicat per deu. Segons Albert R. Casellas, el 2009 cada mes tenien 100.000 entrades, xifra que correspon a unes 30.000 persones. ²⁰³

“Durant l'any 2004 l'índex d'audiència va ser de 36.000 espectadors, mentre que durant el 2006 es va superar la xifra de 150.000. La tendència a l'alça del ritme de visites a 'Webvisual' ha continuat aquesta línia, ja que durant el 2007 l'índex d'audiència ha arribat als 180.000 espectadors. Cal destacar que cadascun d'aquests usuaris ha accedit a més d'una secció de la plana web, fet

---

²⁰¹ Font: observació pròpia.

²⁰² Amb el temps aquesta secció s'ha suprimit i s'ha substituït per una altra d'Esports.

²⁰³ Entrevista personal realitzada per aquest investigador a Barcelona el 19 de març del 2009.

que indica l'interès de la Comunitat Sorda per l'accés directe a la informació en llengua de signes, però també en format de text en català i castellà.” (p.70) ²⁰⁴

Els internautes Sords que accedeixen a Webvisual tenen perfils diversos i no són únicament persones joves o de mitjana edat. Els jubilats Sords han trobat a Webvisual un al·licient per familiaritzar-se amb les noves tecnologies:

“Hi ha gent gran, persones Sordes, que em diuen que volen aprendre internet per poder seguir Webvisual. Jo els recordo que navegar per internet té moltes altres utilitats, però ells remarquen que amb això ja en tenen prou.” ²⁰⁵

Els recursos humans de Webvisual són limitats. Segons Fesoca (2006), aleshores l'equip estava format només per tres persones: el coordinador (sord), un tècnic especialitzat (sord) i un redactor (oient intèrpret de Llengua de Signes). Posteriorment la plantilla es va ampliar i l'any 2009 eren 4 persones (3 sords i 1 oïdor a jornada completa), de les quals dos han estat els presentadors durant els anys d'aquest treball: Albert R. Casellas i Delfina Aliaga ²⁰⁶. La infraestructura tècnica de Webvisual consta d'un petit estudi de gravació amb plató per a entrevistes, situat al passeig Maragall de Barcelona. Es tracta dels estudis de Domad, que estan equipats amb mitjans professionals (*chroma key*, teleprompter, etc) per dur a terme l'edició, realització i difusió de les notícies.

Les peces informatives de Webvisual normalment són divulgades en forma de notícia clàssica que és introduïda amb un pla mig del presentador que fa de bust-signant i al fons una il·lustració o fotografia. També opten, però, per altres formats o gèneres com són les entrevistes o els reportatges amb vídeos més elaborats. A més, dins la secció *Obrim* hi tenen cabuda petits curtmetratges o enregistraments domèstics que no són necessàriament fets per l'equip de Webvisual però que aquest web accepta de difondre per enriquir el portal.

---

²⁰⁴ FESOCA. *Memòria*. Barcelona: Federació de Persones Sordes de Catalunya, 2007.

²⁰⁵ La mateixa entrevista esmentada a Albert R. Casellas

²⁰⁶ En el moment de tancar la tesi (finals 2010-inicis del 2011) també apareixia regularment la presentadora Carlota Boronat.

Webvisual no selecciona les notícies seguint criteris d'estricta actualitat ja que les peces que pengen no acostumen a ser els temes que marquen l'agenda informativa dels grans mitjans de referència. En moltes ocasions es tracta de notícies insòlites que criden l'atenció per la seva raresa o excepcionalitat. Per exemple, titulars com els següents: “Un transsexual arriba a l'alcaldia de Cambridge”, “un nadó d'11 mesos dels EUA té permís d'armes” o “un xinès mata a mossegades un gos per salvar un cadell de la seva propietat”. En casos així, les fonts no són pròpies: reproduïxen —fent-ho constar— el que publiquen altres diaris. En els tres titulars acabats d'esmentar el mitjà d'on van treure les notícies va ser *El Periódico*.²⁰⁷ L'estudi fet en aquesta recerca constata que *El Periódico* és la principal font d'informació utilitzada per a les notícies d'interès general. En concret, en l'anàlisi feta de vídeos del 2008, *El Periódico* encapçala el rànquing amb 13 de les 30 notícies (Taula 7.1).

Així mateix, el cent per cent de les 30 peces analitzades de l'apartat *Notícies* del 2009 estan extretes d'aquest diari. (Taula 7.2). El fet que la capçalera del Grup Zeta estigui al capdavant d'aquest recompte només té una explicació: és el diari que habitualment llegeix Albert R. Casellas que és qui decideix les notícies que se seleccionen,²⁰⁸ que tradueixen del llenguatge escrit a la Llengua de Signes Catalana.

---

²⁰⁷ En els casos esmentats les referències per saber-ne la font d'informació originària serien:

—EFE. “Un transsexual arriba a l'alcaldia de Cambridge”, dins *El Periódico de Catalunya*. 24.5.2007.
—NOAIN, Idoia “Un nadó dels EUA d'onze mesos té permís d'armes” dins *El Periódico de Catalunya*. 17.5.2007.
—REUTERS. “Un xinès mata a mossegades un gos per salvar un cadell de la seva propietat”, dins *El Periódico de Catalunya*. 4.7.2007.

²⁰⁸ Font: la mateixa entrevista esmentada.

Gèneres periodístics	
Notícies	27 peces
Reportatges	3 peces
Durada	
Més de 3 minuts	15 peces
Entre 1 i 3 minuts	14 peces
Menys d'1 minut	1 peça
Imatge darrere presentador/s	
Diapositiva estàtica	29 peces
Vídeo i diapositiva	1 peça
Vídeo	0 peces
Format	
Informació sense declaracions ni <i>stand up</i>	30 peces
Font	
El Periódico	13 peces
Fesoca	9 peces
As	1 peça
El País	1 peça
Europa Press	1 peça
This is local London	1 peça
Daily Yomiuri	1 peça
Herald Sun	1 peça
Get Surrey	1 peça
No esmenta	1 peça
Temàtica	
Comunitat Sorda	15 peces
Societat	7 peces
Economia	4 peces
Internacional	1 peça
Esports	1 peça
Informació tova (cor, folklore, fets i gent)	1 peça
Local-Catalunya	1 peça
Política, Cultura, Espectacles i Comunicació	0 peces

Taula 7.1. Anàlisi de 30 vídeos de Webvisual l'any 2008. Inclou 15 vídeos de la secció Notícies i 15 de NotiSord. Període analitzat setembre-octubre 2008. Font: elaboració pròpia.

Figura 7.1. Exemple notícia en LSC. Font: Webvisual (Secció Notícies)

Gèneres periodístics	
Notícies	27 peces
Reportatges	3 peces
Durada	
Més de 3 minuts	28 peces
Entre 1 i 3 minuts	2 peces
Menys d'1 minut	0 peces
Imatge darrere presentador/s	
Diapositiva estàtica	29 peces
Vídeo i diapositiva	1 peça
Vídeo	0 peces
Format	
Informació sense declaracions ni <i>stand up</i>	30 peces
Font	
El Periódico	30 peces
Altres	0 peces
Temàtica	
Societat	15 peces
Internacional	5 peces
Economia	4 peces
Comunicació	4 peces
Cultura-Espectacles	1 peça
Sector persones amb discapacitat	1 peça

Taula 7.2. Anàlisi de 30 vídeos de Webvisual l'any 2009. (març-abril, secció Notícies). Elaboració pròpia.

Figura 7.2. Exemple notícia en LSC. Font: Webvisual (Secció NotiSord)

Gèneres periodístics	
Notícies	25 peces
Reportatges	5 peces
Durada	
Més de 3 minuts	1 peces
Entre 1 i 3 minuts	29 peces
Imatge darrere presentador/s	
Diapositiva estàtica	28 peces
Vídeo i diapositiva	1 peça
Vídeo	1 peça
Format	
Informació sense declaracions ni <i>stand up</i>	29 peces
<i>Stand up</i> d'un reporter de <i>Deaf Nation</i>	1 peça
Font	
Fesoca	18 peces
El Mundo	2 peces
Europa Press	2 peces
La Mañana	1 peça
Efe	1 peça
El Nuevo Diario	1 peça
Solidaridad Digital	1 peça
Univisión	1 peça
Diariocrítico Bolivia	1 peça
Apansee	1 peça
FEDS	1 peça

Taula 7.3. Anàlisi de 30 vídeos de Webvisual l'any 2009. (set-octubre, secció NotiSord). Elaboració pròpia.

Tot i no tenir una estructura més professionalitzada, Webvisual és un exemple molt meritori d'innovació com ho prova que, segons la Fesoca, constitueix la primera televisió digital en Llengua de Signes d'Europa. L'any 2009 va rebre una menció d'honor en els premis Civisme —categoria d'internet—, un premi convocat per la Secretaria d'Acció Ciutadana de la Generalitat i també l'any 2011 —en el moment de dipositar aquesta tesi—, comptava amb possibilitats d'optar a altres guardons.

Tot i els reconeixements que rep Webvisual, de dins i de fora de la Comunitat Sorda, la manca de més recursos econòmics i humans fa que no pugui disposar d'una redacció àmplia i que no pugui oferir tantes informacions pròpies com voldrien els seus impulsors. Tanmateix per això, l'apartat de *Notícies* es nodreix d'informacions d'altres mitjans, especialment d'*El Periódico*, que des de Webvisual tradueixen en Llengua de Signes Catalana i també oralment amb una veu en *off*. Com que, en aquest cas, les notícies adaptades en LSC originalment vénen d'un mitjà escrit (diari), sovint no tenen l'agilitat del mitjans audiovisuals. Així, 28 de les 30 peces analitzades en aquesta recerca de la secció *Notícies* corresponents a l'any 2009 (Taula 7.2) tenen una duració superior als 3 minuts cadascuna, un temps no habitual en els informatius de televisió tradicional més competitius. Aquest excés de llargària, però, tampoc és cap problema ja que a internet l'usuari pot anar endavant o endarrere quan visiona un vídeo segons el seus interessos o preferències.

Un dels motors de la present recerca rau en l'estudi de les xarxes comunicatives de les persones Sords amb l'objectiu de veure per quina via o font arriba la informació als Sords i per analitzar com és transformada i percebuda. És interessant adonar-se que la informació periodística, d'actualitat o d'interès general sovint és descodificada de fonts escrites per ser interpretada després en Llengua de Signes i enviada a destinataris Sords. Els portals de Sords fan en aquestes situacions simplement la funció d'altaveu d'altres informacions mediàtiques i els seus gestors no tenen, doncs, una intervenció periodística directa en la recollida d'informació més enllà del criteri seguit quan en fan la tria de peces penjades.

En les notícies sobre la Comunitat Sorda, Webvisual aporta, en canvi, molta més informació elaborada amb fonts pròpies o provinents de webs sobre temàtica sorda, uns webs més desconeguts pel gran públic. En aquest cas, la selecció va a càrrec d'un redactor-intèrpret oient que sol rebre novetats de la Comunitat Sorda per correu electrònic o bé se

submergeix a la xarxa en els diferents portals internacionals i de referència del col·lectiu Sord per fer la seva cerca.

En l'anàlisi de 30 peces audiovisuals extretes de *NotiSord* l'any 2009 (Taula 7.3) es pot veure com la principal font d'informació és la Federació de Persones Sordes de Catalunya (Fesoca). Exactament 18 vídeos tenen per font d'informació principal aquesta entitat. Les altres fonts consultades són sobretot mitjans de comunicació —*El Mundo* i *Europa Press* apareixen en segona posició amb dos vídeos cadascun l'any 2009— i també hi ha mitjans estrangers. En aquest sentit, és destacable l'esforç fet per buscar a la premsa internacional notícies relatives a la Comunitat Sorda tant l'any 2008 —en diaris com *This is local London*, *Daily Yomiuri*, *Herald Sun* o *Get Surrey* (Taula 7.1) com l'any 2009 —en diaris com, per exemple, el *Diario Crítico Bolivia* (Taula 7.3)—, sense oblidar tampoc altres capçaleres ni tampoc la premsa local (*La Mañana*) o la premsa esportiva (*As*).

En tots els casos, però, abans d'enregistrar la notícia hi ha un procés de reelaboració per part dels presentadors Sords ja que han d'adaptar les notícies a l'estructura sintàctica de la llengua signada. Segons explica Albert R. Casellas, la transformació del text escrit a la LS és gradual mitjançant un sistema que anomenen *de glosses*. L'escriptura *de glossa* consisteix en la transcripció escrita de la LS disposant les paraules amb el mateix ordre que les persones Sordes construeixen i enllacen els seus signes quan es comuniquen i amb una simbologia convencional.²⁰⁹ Això significa que, en moltes ocasions, el verb se situa al final²¹⁰ o que, altres vegades, la frase escrita canvia completament a nivell formal ja que en la narració, el comunicador Sord es recolza en signes classificadors o bé es val de l'expressió facial i d'altres recursos expressius per comunicar-se.

“L'estructura diferent que tenen les llengües de signes en comparació amb les llengües orals significa que tenim el doble de feina a l'hora de preparar-nos les

²⁰⁹ Viviana Burad (2008) recorda que les llengües de signes són àgrafes. És a dir, no tenen una escriptura genuïna i que, per tant, els investigadors han trobat en les gloses una manera material i útil de plasmar-les en el suport escrit. En les glosses, les frases segueixen l'estructura de la LS i hi ha uns signes específics per marcar diferents elements gramaticals.

²¹⁰ Cal tenir present, per exemple, que per preguntar en LSC *on vius?* a algú, s'ha de capgirar el verb i l'adverbi de manera que la interrogació s'ordini així: *vius on?* El pas del codi escrit al signat, com passa també en qualsevol traducció/interpretació lingüística d'una llengua oral a una altra, no pot ser gairebé mai literal. No pot fer-se mot a mot. En aquest cas, les diferències són tanmateix encara més evidents que si es fes la traducció entre dos idiomes parlats.

notícies. Nosaltres intentem difondre una LSC de qualitat per normalitzar-la i estandarditzar-la.” ²¹¹

Sembla clar que Webvisual contribueix de manera decisiva a la feina de fixar la llengua de referència dins la Comunitat Sorda catalana i a normalitzar-ne l'ús públic. Els responsables del web són conscients d'aquesta responsabilitat i, per això, quan topen amb neologismes o paraules que no formen part del lèxic comú de les persones Sordes fan les consultes pertinents als principals experts de la Fesoca. El seu desig és mantenir la tradició lingüística heretada dels seus avantpassats però sense perdre de vista que les llengües són organismes vius i que els usuaris joves no s'expressen igual que les persones de més edat:

“El que estem fent amb la Llengua de Signes Catalana és similar al que va passar amb el català després de la mort de Franco. La llengua catalana, que havia estat prohibida i perseguida, es conservava en l'àmbit domèstic però no estava encara estandarditzada als mitjans de comunicació. Nosaltres també volem normalitzar la LSC ja que els sords, segons la seva procedència, adopten accents diferents (...). A mi m'agrada conservar la llengua de signes que m'han imbuït des de petit, encara que alguns signes ja no els utilitzin avui els sords més joves (...). Quan des de 'Webvisual' tenim dubtes amb alguns signes fem varies consultes però està clar que mai ens inventem cap signe.” ²¹²

Els gestors del portal tenen comptabilitzats quins tipus de continguts tenen més visites. En aquest sentit, les preferències informatives tampoc disten gaire de la societat oient: els successos i les notícies amb algun aspecte morbós solen tenir més audiència. Segons Albert R. Casellas, durant els anys 2008-2009, una de les notícies més seguides va ser el cas d'*El monstre d'Amstetten*, l'home que va tenir retinguda durant 24 anys la seva filla en un soterrani a qui violava reiteradament i amb qui va tenir 7 fills-néts, un dels quals va deixar morir per omissió d'auxili. Des que va transcendir aquest escàndol fins que Josef Fritzl va

---

²¹¹ Entrevista personal a Albert R. Casellas realitzada per aquest investigador a Barcelona el 19 de març del 2009.

²¹² La mateixa entrevista anteriorment esmentada.

ser condemnat a cadena perpètua amb els càrrecs d'assassinat, esclavatge, violació, privació de llibertat i incest, aquesta va ser una de les notícies que va copar més interès.

*“L’interès que va suscitar ‘el cas del monstre d’Àustria’ va ser una bogeria. Va passar com amb la teleporqueria que agrada a molta gent. En aquest sentit, la nostra filosofia no és la de censurar cap contingut. Si es produeix un esdeveniment morbós que atrau molta gent, tampoc per això s’ha de deixar d’informar-ne.(...) Per mantenir l’equilibri entre l’audiència i la qualitat, quan pengem dos vídeos nous a la secció ‘Obrim’, intentem que un sigui una mica més còmic i l’altre d’interès cultural.”*²¹³

Malgrat que els paràgrafs precedents podrien induir a pensar que la secció *Notícies* és la més visitada de Webvisual, el cert és que les informacions relacionades amb la Comunitat Sorda són les més buscades, i no únicament els vídeos oferts al *Notisord*; també de manera molt majoritària, els vídeos de ficció que surten a la secció *Obrim* on han triomfat serials protagonitzats per l’equip del programa. “Són com un caramel que crea addicció, quan fas un espai en capítols la gent en vol més i te’n demana”, conclou Albert R Casellas.²¹⁴

Les notícies de Webvisual compten com s’ha dit, amb una veu en *off* que acompanya el relat signat. La traducció oral és útil per a les persones oïdores que estiguin estudiant LSC i que es connectin amb el portal per reforçar el seu aprenentatge. En els anys d’aquesta investigació (2005-2009), la veu en *off* és tanmateix una de les qüestions tècniques no del tot resolta²¹⁵ quelcom, d’altra banda, justificable si es té en compte la limitació de recursos per finançar el projecte²¹⁶ i la dificultat tècnica que suposa.

²¹³ La mateixa entrevista anteriorment esmentada.

²¹⁴ La mateixa entrevista anteriorment esmentada.

²¹⁶ Com que la veu està feta per ordinador, l’entonació i la prosòdia no és adequada per a un registre informatiu. La veu és robòtica i en algunes notícies es produeixen errors fonètics que en dificulten la comprensió Així va succeir, per exemple, en una notícia sobre la detenció de dos joves sords a Lleida (Webvisual, 2009a), en la qual va haver-hi una barreja estranya del català i el castellà. Per exemple, en una ocasió la veu en *off* diu *hermanu*, en comptes de *germà* (català) o *hermano* (castellà). Les errades no són en paraules aïllades, són constants en tota la narració. Es construeixen frases amb una pronúncia així: *cuandu susedió todú, ambus estavan an la calle* [sic]. Font: observació pròpia

Webvisual és, així doncs, amb tots els seus aspectes millorables, un valuós instrument de comunicació que ha estat capaç d'esdevenir un referent per a moltes persones Sordes catalanes i que ha aconseguit un prestigi creixent. Els seus responsables s'han preocupat intensament que així sigui amb moltes accions de difusió, xerrades i explicacions del projecte. A l'octubre del 2009 —per esmentar tan sols un de tantíssims exemples observat al llarg del període investigat en el nostre treball— l'Agrupació de persones Sordes de la Garrotxa va acollir en un estand de la Fira de Sant Lluç d'Olot l'equip de Webvisual per fer-hi diverses projeccions.

Figura 7.3. En aquesta composició del 2009 es pot veure que resulta difícil de seguir dues persones signant al mateix temps: la presentadora i la persona del vídeo al fons. La simultaneïtat es produeix perquè la presentadora explica en LSC el contingut del vídeo en ASL. Es fàcil, però, que el televident sord es distregui. Segons la norma tècnica UNE 139804 (Aenor, 2007) quan es té control sobre el fons, el fons hauria de permetre maximitzar la comprensió de la Llengua de Signes. Font foto: Webvisual.tv.

7.1.1.2. ‘SordPress’

Impulsat pel periodista Sord Guillem Carles, *SordPress* és un web de notícies dirigit a la Comunitat Sorda de Catalunya. Com a informador acreditat al Parlament i al govern català, Guillem Carles ²¹⁷ acostuma a penjar en aquest gestor de continguts digital, vídeos, fotografies i informacions que reflecteixen els seus contactes institucionals a més d’altres aspectes d’interès per a les persones Sordes.

SordPress es va inaugurar com a bloc o lloc web el 2008 però, de fet, abans ja funcionava com a agència de notícies i activitats organitzant actes informatius i altres accions per a persones Sordes. En els anys d’estudi d’aquesta recerca (2008-2009), el web *SordPress* tenia 5 seccions —*Magazine*, *Tribuna Oberta*, *Notícies*, *Història de la Comunitat Sorda* i *Idioma i identitat*— que informaven de manera escrita, visual i en Llengua de Signes Catalana, d’algunes de les qüestions més definitòries del col·lectiu de Sords signants, així com de les seves inquietuds i activitats. En la present recerca es descriu amb més deteniment la secció *Magazine* per la seva original manera de trametre informació d’actualitat.

En general, el web il·lustra el caràcter de Guillem Carles com a excel·lent relacions públiques de la Comunitat Sorda que és present en diferents actes polítics o de l’administració i els fa accessibles en LSC, a més de convidar personalitats del món polític, esportiu, empresarial, sindical i artístic a fer conferències per als Sords. A més de reflectir la nodrida agenda de contactes d’aquest informador, els vídeos i les fotografies evidencien que Carles és una persona respectada, amb carisma dins la Comunitat Sorda, amb un rol de lideratge indiscutible i una forta capacitat de convocatòria en aquest col·lectiu.

Com que el valor dels continguts del web és sobretot testimonial —per deixar constància que s’ha fet una conferència, una xerrada o un acte— és perfectament disculpable que els vídeos estiguin enregistrats de manera amateur i que el bloc en el seu conjunt tingui una factura audiovisual i digital molt senzilla ja que no es compta amb possibilitats econòmiques per disposar de càmeres professionals ni altres recursos tècnics. També és del tot comprensible que en les explicacions escrites es puguin detectar errades de llengua, de tecleig o d’edició, que no resten valor informatiu al web en general ja que *SordPress* és un mitjà molt necessari que aporta continguts que no es poden trobar en cap altre espai.

²¹⁷ En l’apartat de la tesi 3.1.2 titulat “Periodistes sords/Sords” es recull el perfil biogràfic de Guillem Carles.

7.1.1.2.1 El magazín de Guillem Carles

El web *SordPress* inclou una secció anomenada *Magazine*. El que entenem, però, per *El magazín de Guillem Carles* en aquesta tesi no es limita tan sols als continguts que poden trobar-se classificats sota aquest epígraf en el web. El paraigües és molt més ampli ja que també serveix per denominar les conferències que aquest periodista organitza regularment per informar la Comunitat Sorda catalana de l'actualitat general, unes conferències que l'any 2006 feia a l'entitat a Cerecutor amb aquest mateix nom i que, més endavant, va traslladar a la seu del Col·legi de Periodistes de Catalunya a Barcelona. Guillem Carles, però, no penja sempre al seu web el contingut d'aquestes conferències. De vegades, en resumeix algunes dins la secció *Tribuna Oberta* (quan convida algun ponent), d'altres cops les posa a *Magazine* i d'altres enlloc. En aquest apartat de la tesi, però, s'analitzen les conferències prescindint de si Guillem Carles en fa difusió o no per la xarxa.

Si bé per a les persones oïdores, l'oralitat —entesa com un procés de comunicació verbal, vocal i corporal— està considerada com la fórmula de comunicació per excel·lència (Garzón Céspedes, 2006), per a moltes persones Sordes aquesta màxima comunicació es produeix amb la Llengua de Signes. Per això, de la mateixa manera que des de les comunitats més primitives orals fins avui, la transmissió de notícies s'ha continuat fent de viva veu —des de les lectures públiques a les places dels pobles fins a la ràdio o a la televisió—, també els sords tenen la necessitat d'informar-se de les notícies en signes i no només de forma escrita.

La conferència esdevé un dels canals d'expressió més òptims per aconseguir aquest fi. Per moltes tecnologies que existeixin en l'era digital, les conferències o actes públics més tradicionals són vehicles que continuen fent servir molt els Sords ja que faciliten el contacte directe entre l'orador-transmissor d'informació i el públic o audiència. A causa dels alts índexs d'analfabetisme existents dins la Comunitat Sorda catalana, sobretot entre les persones de més edat, les conferències de vegades són, a més, una de les poques portes d'entrada que tenen els Sords per accedir a la informació.

En d'altres casos, els Sords més formats culturalment també desitgen anar a jornades d'aquest tipus ja que poden interpel·lar el conferenciant per aprofundir en un determinat

tema o bé per comentar-lo amb d'altres persones que hi vagin. Sigui com sigui, les conferències de Guillem Carles han tingut durant els anys d'aquest estudi un interès creixent. Ha anat augmentant tant la participació de la gent, com la seva freqüència, com la preparació dels temes exposats per part del conferenciant.

La primera de les tres conferències observades en aquest treball es va celebrar el 2 de novembre del 2006 entre les 20:20h i les 20:40h a la seu del Centre Recreatiu i Cultural de Sords (Cerecutor) situat al número 15 del carrer Regàs de Barcelona. Van assistir-hi 37 persones sordes amb una mitjana d'edat aproximada de 55-60 anys. Predominaven les persones jubilades o d'edat madura —de 60 a 70 anys— però també n'hi havia algunes més joves o de mitjana edat, d'entre 35 i 40 anys. No es va observar, en canvi, cap persona sorda de menys de 30 anys. Lògicament tot l'acte va ser en Llengua de Signes Catalana.

La conferència va ser de curta durada i menys densa que en altres ocasions. El mateix Guillem Carles va justificar-ho al·legant que s'acabaven de celebrar les eleccions al Parlament de Catalunya (1-11-2006) i que, potser, després de tant d'empatx electoral hi havia encara molta “ressaca informativa” en l'ambient i no volia carregar massa de continguts aquell acte. Òbviament, tractant-se d'una conferència pensada per informar de temes d'actualitat, les eleccions van ser la primera notícia.

Els resultats dels comicis van donar la victòria al candidat de CiU, Artur Mas, i van significar un retrocés per part del PSC que estrenava José Montilla de cap de llista després de la retirada de Pasqual Maragall. Malgrat la victòria de la federació nacionalista, les esquerres (PSC, ERC i ICV) sumaven prou diputats per reeditar de nou el tripartit. El dia de la conferència a Cerecutor, el pacte d'esquerres no estava encara tancat i, per tant, tot eren especulacions sobre la composició del futur govern. El conferenciant Guillem Carles va explicar al públic els resultats electorals deixant clar que tot estava obert i que, depenent de quins fossin els pactes de govern, el PSC o bé CiU accedirien a la presidència de la Generalitat.

Segons els vaticinis que va fer aquell dia Carles, un pacte possible era un acord CiU-ERC, pronòstic que al final no es va complir. Al marge d'aquesta anàlisi, Carles també va informar de la sorprenent entrada al Parlament de la formació Ciutadans-Partit de la

Ciutadania que va obtenir 3 escons. El relat de Guillem Carles sobre la situació postelectoral va constatar el seu interès per la política. En la sala es va observar una certa inquietud pel tema tot i que alguns detalls observats fan pensar que també hi havia desorientació entre alguns:

*“Mentre Guillem Carles em convidava a una cervesa en el bar de Cerecutor i insistia que ho pagava ell, vaig notar algunes suposades contradiccions ideològiques entre els presents. Segons em deia Carles, les persones Sordes de més edat solen ser votants de CiU, però, en canvi, a l'ordinador tenien connectada la pàgina web de Ciutadans. ¿Tanmateix era per curiositat que volien estar informats de Ciutadans? Potser volien saber qui formava part d'aquell partit nou? En qualsevol cas, vaig entendre que en ocasions importants —en unes eleccions, per exemple— l'interès per la política és un tema prou transversal entre la Comunitat Sorda com ho és entre la població en general. D'altra banda, en l'elecció del lloc web potser hi va influir el fet que un dels dirigents de Ciutadans hagués fet unes declaracions anteriorment mostrant la seva estranyesa per l'existència de la Llengua de Signes Catalana diferenciada de la Llengua de Signes Espanyola.”*²¹⁸

En la seva intervenció pública, Guillem Carles va atribuir l'alt nivell d'abstenció a la coincidència de les eleccions amb la data de Tot Sants. Al seu entendre, l'1 de novembre va ser un mal dia per anar a votar ja que molts catalans estaven ocupats anant als cementiris a posar flors als seus difunts. Posteriorment, en l'anàlisi que Carles va fer en privat, es va repetir en els mateixos arguments. Al mateix temps, va emfatitzar el seu coneixement de la realitat política catalana i del *background* de molts anys abans. Va esmentar tant a polítics ja retirats com l'exsecretari general de CDC, Miquel Roca, com a polítics en actiu l'any 2006; en concret, el diputat Joan Tardà i la consellera Anna Simó, tots dos d'ERC i amb qui la Comunitat Sorda ha tingut relació. A més, va recordar algunes de les preguntes que va fer ell en LSC en les rodes de premsa al Parlament com a periodista col·legiat acreditat.

---

²¹⁸ Apunts presos en el treball de camp fet per aquest investigador.

Les altres *notícies* que va exposar el mateix dia Carles no van ser temes d'estricta actualitat; van ser informació de servei i curiositats. La informació de servei va consistir en explicar el funcionament del carnet per punts i en detallar al públic que les sancions no són fermes d'immediat ja que els infractors poden presentar al·legacions. La informació que va donar va semblar d'utilitat als presents si ho jutgem per l'interès d'alguns d'ells que ignoraven com es tramiten aquest tipus d'expedients.

El magazín es va cloure amb una curiositat que Guillem Carles va extreure de diverses pàgines d'internet dedicades al que la policia coneix com la *timoteca*.²¹⁹ Va relatar una situació, que ell va presentar com a verídica, però que a la sala més aviat va fer l'efecte que es tractava d'un acudit dolent. Segons ell, va ocórrer l'any 1996 en una presó d'Alemanya quan dos reclusos que estaven complint condemna van proposar-li al seu advocat de repartir-se els 50 milions robats que tenien amagats dins d'un maletí. Abans de detallar on tenien amagat el botí, els presos van exigir al lletrat que els lliurés un milió per endavant. L'advocat va fer entrar els diners a la presó amagats dins d'un guant, que els dos interns es van menjar per poder passar tots els controls i no ser descoberts. Després, però, quan l'advocat va anar a buscar el maletí, va adonar-se que no hi havia res en el seu interior. Tot era un engany.

Sigui falsa o certa aquesta història, l'explicació en LSC va provocar algunes riallades del públic Sord. Tant si el seu origen és un conte, un acudit o una notícia certa, la narració signada va ajudar a fer més amena la sessió i va fer evident que en una mateixa trobada es poden combinar les notícies més serioses amb d'altres tafaneries, fets extravagants o rareses que són de bon explicar encara que tinguin poca transcendència entre la població. Segurament, Carles va optar per barrejar les notícies més *dures* amb d'altres de més *lleugeres* per satisfer les inquietuds diverses del públic. És veritat que la majoria de presents tenien en comú de ser Sords i majors de 50 anys, però també hi havia gent d'altres perfils.

“Al final de la sessió, un grup de persones Sordes feien tertúlia en LSC comentant com funcionava un nou despertador lluminós. En Guillem Carles era a la barra quan un home amb sordceguesa va atansar-se fins a ell. Carles va

²¹⁹ A la xarxa es troben diferents pàgines i informacions disperses sobre enganys i estafes. Una de les fonts bàsiques és bibliogràfica. (Rubio, 2000).

signar-li a la mà per saludar-lo i va explicar-li algunes coses de la conferència. Em vaig preguntar si aquell home sordcec havia acudit a l'acte per informar-se o bé tan sols per socialitzar-se, per passar l'estona o per sortir de casa. Em vaig adonar que la percepció d'informació d'actualitat pot ser un pretext per aplegar gent de condicions i interessos diferents.”²²⁰

La segona de les tres conferències observades en aquest treball es va celebrar el 9 de novembre del 2006 entre les 20h i les 20.25h a la seu del Centre Recreatiu i Cultural de Sords (Cerecutor) situat al número 15 del carrer Regàs de Barcelona. Hi van assistir 34 persones Sordes. La mitjana d'edat es va situar al voltant dels 55 anys. Hi havia alguna dona de 30 anys però la majoria van ser homes que superaven els 60. Com és obvi, tota la conferència es va realitzar en LSC. La principal diferència d'aquesta conferència amb l'anterior és que Guillem Carles va anar-hi equipat amb un ordinador portàtil i va projectar imatges per reforçar i complementar la seva explicació.

El tema d'actualitat que va obrir el magazín va ser, de nou, la situació postelectoral catalana. Carles va exposar com va gestar-se el nou tripartit i va dedicar gran part de l'explicació a informar de les característiques del nou govern d'entesa (PSC-ERC-ICV). Molts dels seus comentaris van ser per descriure com CiU va quedar col·locada a l'oposició malgrat haver guanyat els comicis. En aquest punt, es va estendre una mica recordant les accions més polèmiques dutes a terme per la federació nacionalista durant la campanya electoral: l'edició d'un DVD desqualificant el tripartit i el compromís del candidat Artur Mas davant de notari per certificar la seva voluntat de no pactar amb el PP la composició d'un futur govern.

La política va ser la temàtica més abordada en la conferència. El conferenciant es va fer ressò de la promesa del nou president de la Generalitat, José Montilla, que va dir que no repetiria els mateixos errors de l'anterior tripartit i, igualment, va descriure el nou càrrec del líder d'ERC, Josep Lluís Carod-Rovira, com a vicepresident de la Generalitat. Segons va recordar, mentre que en el govern de Pasqual Maragall el número 2 era el de *conseller en cap*, el càrrec equiparable en el nou executiu és el de *vicepresident*.

---

²²⁰ Apunts presos en el treball de camp fet per aquest investigador.

El nivell de detall amb què va informar Guillem Carles de l'actualitat política catalana no va fer minvar l'interès del públic cap al magazín. La situació convulsa viscuda en l'àmbit polític espanyol arran de tot el procés que va comportar el nou Estatut i la intensitat mediàtica amb què es va tractar tot aquest tema durant aquells anys va generar, probablement, una forta expectativa entre la població catalana per saber si es repetiria o no la fórmula del tripartit.

Poc o molt, les persones Sordes assistents a Cerecutor compartien aquest mateix interès per saber quin govern hauria de desplegar l'Estatut. I, també ho volien saber, entre altres raons, perquè el text estatutari va incloure un reconeixement explícit a la LSC. La complexitat d'un tema polític així no va ser, però, cap obstacle per fer amena la conferència de Guillem Carles aquell vespre a la seu de Cerecutor:

“Més que mai, vaig constatar que les habilitats comunicatives d'un ponent són tan importants en un discurs en signes com en un discurs oral. Guillem Carles no tenia el posat fred i mecànic que sovint adopten alguns intèrprets. La seva era una conferència agradable, directa, fluïda, natural. Era una xerrada entre bons amics i no una ponència docta o solemne. Carles sabia amenitzar els continguts informatius de primer ordre amb l'anecdota. Així ho va fer quan va parar esment en la circumstància que José Montilla no tenia, encara, entre la Comunitat Sorda un signe per identificar-lo en LSC. Un tema –aquest últim- que pot semblar una fotesa però que tampoc ho era, ja que si els Sords havien de parlar sobre política catalana, calia que sabessin com anomenarien el president per no haver de lletrejar el seu nom amb l'alfabet dactilològic cada vegada que s'hi referissin.” ²²¹

Les altres notícies d'actualitat que va tocar Guillem Carles van girar sobre temes de les seccions de *Societat* i d'*Internacional*. Va informar, entre d'altres coses, sobre un problema d'especulació urbanística a la localitat de Cullera (País Valencià), sobre el projecte de construcció d'una pista d'esquí a Dubayy (Emirats Àrabs), sobre la guerra-ocupació d'Iraq i sobre la condemna de mort de Saddam Hussein penjat a la forca (5-11-2006), una execució

²²¹ Apunts presos en el treball de camp fet per aquest investigador.

que es faria ben aviat efectiva (30-12-2006). Per tant, un assortit de continguts de temàtiques plurals que s'adiu bé amb el títol de magazín donat a l'acte.

La tercera de les tres conferències observades en aquest treball es va celebrar el 20 de novembre del 2009 entre les 19.20h i les 20.10h. a la seu del Col·legi de Periodistes de Catalunya situada a la Rambla Catalunya de Barcelona. Dels tres actes estudiants en la tesi, aquesta conferència és qualitativament la més interessant tant perquè hi va assistir molta més gent com, també, perquè estava més treballada que les altres.

Hi havia més preparació en el discurs, temes més ben estructurats i un registre comunicatiu amb més formalitat. Probablement com que el magazín es va fer en una sala pensada per a rodes de premsa o presentacions, el to emprat necessàriament havia de ser menys familiar. En les altres dues conferències de Cerecutor, en canvi, en fer-se en el local d'una associació de Sords, es reduïa la distància entre el ponent i el públic.

“A la sala del Col·legi de Periodistes, les persones sordes estaven molt més atentes seguint el magazín que no a Cerecutor. Això no significa que a Cerecutor no ho estiguessin. El que passa és que a Cerecutor hi havia altres elements de distracció en l'ambient que podien distorsionar el seguiment de la conferència. A Cerecutor, mentre Guillem Carles signava, hi havia més llums oberts, alguna gent dreta al costat de la barra del bar adjunt i, al fons de la sala, una televisió encesa. És cert que ningú mirava la tele, però el sol fet d'estar engegada, podia alterar la capacitat de concentració dels presents. Vaig prendre consciència de quelcom elemental que cal subratllar en aquesta tesi: l'audiència varia completament la percepció que té de les notícies depenent de quin sigui el marc des d'on es transmet la informació. En aquest sentit, el Col·legi de Periodistes funcionava com un espai idoni per aconseguir aquest fi.” ²²²

En aquesta conferència van anar-hi 53 persones sordes. La llengua utilitzada òbviament va ser la LSC. La mitjana d'edat es va situar al voltant dels 58 anys: la majoria

---

²²²Apunts presos en el treball de camp fet per aquest investigador.

dels presents tenien entre 50 i 70 anys, però també hi havia gent de 40 anys. A la taula, el ponent hi tenia l'ordinador i tres o quatre fulls amb apunts. La projecció de diapositives del *power point* es va fer en una pantalla que Guillem Carles tenia a la seva esquerra. La disposició dels seients del públic en forma de U davant el conferenciant —tipus amfiteatre i no tipus classe— va provocar que algunes persones s'asseguessin d'esquenes a la projecció i que miressin només les mans de Carles per seguir-ne el contingut, tot i que en un dels laterals quedaven llocs buits des d'on haguessin vist el *power point* amb comoditat.

La sessió va obrir-se amb la notícia del segrest de l'*Alakrana*. L'explicació del ponent va estar molt ben complementada amb una imatge infogràfica que resumia els detalls de la captura dels mariners que anaven a bord d'aquest vaixell tonyinaire. La notícia estava aquells dies en un primer pla de l'actualitat mediàtica (portada de diaris, tema de capçalera dels informatius etc) i, per tant, és lògic que l'informador s'hi entretingués força estona.

El segon tema va ser de política. El relat en signes que va oferir Guillem Carles va ser més aviat una crònica que no una notícia per la forta càrrega interpretativa que incorporava. El ponent va relacionar les últimes informacions sobre l'anomenat *cas Pretòria* —les detencions dels ex alts càrrecs de CiU, Lluís Prenafeta i Macià Alavedra— amb una eventual sentència del Tribunal Constitucional invalidant l'Estatut.

Durant el novembre del 2009, la majoria de comentaris polítics coincidien en vaticinar que era imminent una sentència negativa de l'alt tribunal i que en aquest mateix context es van escriure articles entenenent que Catalunya havia deixat de ser un oasis²²³. La relació entre el clima de corrupció política que es vivia a Catalunya i la indignació davant una possible retallada de l'Estatut eren presents en les editorials, articles de fons dels diaris i tertúlies de les ràdios, tot i ser dos temes molt diferents que no estan lligats l'un amb l'altre. Guillem Carles també va fer aquesta mateixa associació d'idees considerant que la classe política catalana estava passant per un mal moment i que els fets que s'estaven vivint convidaven, segons ell, al pessimisme.

---

²²³ D'ençà de la dècada dels noranta, quan van esclatar forts casos de corrupció que van esquitjar el PSOE (*cas Roldán, cas Gal etc*) i també arran de l'atemptat de l'11-M del 2004 que va deixar en evidència la política informativa del PP, els mitjans de comunicació de Madrid han alimentat un clima de crispació entre la dreta i l'esquerra espanyola. Com que en la política catalana no hi ha bipartidisme i no han existit uns enfrontaments polític-mediàtics tan visceral, la premsa definia Catalunya com un *oasi*. A partir del 2009, però, quan es van conèixer altres escàndols de corrupció que van tocar directament la societat i la política catalanes (el *cas Millet*, per exemple), la descripció periodística de Catalunya com un *oasi* va deixar de tenir sentit.

La diapositiva que va projectar en el seu *power point* era prou explícita: hi havia una foto d'una làpida de l'Estatut amb l'epitafi *Descansi en pau* i al costat les fotos de Macià Alavedra, Lluís Prenafeta i Félix Millet. (Figura 7.4). En la mateixa diapositiva s'informava amb una altra foto, del relleu a l'alcaldia de Santa Coloma de Gramenet en haver estat imputat l'aleshores alcalde Bartomeu Muñoz (PSC) també pel *cas Pretòria*.

Figura 7.4. L'actualitat segons *SordPress*. Imatge utilitzada en el magazín de *SordPress* per informar la Comunitat Sorda de les detencions de Macià Alavedra i Lluís Prenafeta (CiU). El periodista Sord Guillem Carles va fer una crònica interpretativa en signes ja que va relacionar aquests casos amb una sentència desfavorable a l'Estatut de Catalunya —quan encara no s'havia pronunciat el Tribunal Constitucional— i també amb el *cas Millet*. Font *SordPress*.

La tercera informació exposada en el magazín va ser novament una qüestió política: l'onada de consultes sobiranistes que en diferents municipis de Catalunya s'estaven organitzant l'any 2009 per votar sobre la independència de Catalunya. En aquest cas, però, els protagonistes de la notícia no eren els polítics professionals; eren els ciutadans que van organitzar aquests referèndums sense validesa jurídica, però que van posar sobre la taula el debat de l'autodeterminació. En aquest tema, Guillem Carles va centrar la seva anàlisi explicant com els internautes independentistes s'estaven mobilitzant. Va detallar que a la xarxa social *Facebook* ja s'hi havien registrat 30.000 usuaris per fer una ciberconsulta sobre

la independència i que, a data del dia de la conferència, 26.267 internautes havien votat a favor de la independència i 4.594 ho havien fet en contra.

La quarta informació del magazín va ser molt anecdòtica. Va informar dels consells que va donar un regidor del PP d'Alcoi, expert en arts marcial, a les dones del poble per si eren atacades per un violador. Guillem Carles va difondre aquesta notícia, que havia tingut ressò més enllà de la premsa local, ja que en una d'aquestes classes pràctiques el regidor alacantí es va quedar en calçotets per demostrar a les dones, amb exemples, com havien d'actuar si es trobessin mai en una situació així.

D'altra banda, la iniciativa d'uns estudiants de l'IES Terres de Ponent de Mollerussa que volien anar a classe amb el casc de la moto posat per protestar contra la decisió del centre de no deixar-los entrar amb gorra a l'aula, va ser una altra de les notícies del magazín. Els alumnes de Mollerussa van preparar la protesta ja que a ells se'ls prohibia d'anar amb el cap cobert a l'aula i, en canvi, a unes estudiants islàmiques les deixaven dur un mocador al cap. Segons el relat dels fets explicat, a les estudiants se'ls permetia i a ells no, ja que en el cas de les noies es tracta d'un símbol religiós i perquè la Generalitat havia demanat al centre que fos tolerant amb les alumnes immigrants que porten el vel musulmà.

Un cop acabada la notícia de Mollerussa, el magazín va tocar dos temes intemporals que podrien classificar-se dins del gènere del reportatge. D'una banda, Guillem Carles va parlar de les tècniques existents en l'actualitat per punxar telèfons mòbils i, per altra part, va dedicar uns minuts a referir-se a la importància creixent del restaurant El Bulli de Roses d'ençà dels reconeixements internacionals que ha tingut el cuiner Ferran Adrià de qui la crítica culinària ha arribat a dir que és el número 1 del món.

Aquesta tercera sessió del magazín de Guillem Carles va esdevenir una bona oportunitat per conèixer la percepció que tenen algunes persones Sordes de l'actualitat periodística. A la sala van haver-hi comentaris variats de les notícies i un Sord va preguntar pel cas *Pretòria* a Santa Coloma de Gramenet. Una de les informacions que va aixecar més curiositat va ser, però, la relativa als telèfons mòbils punxats que potser era una de les menys d'actualitat. Carles va projectar una diapositiva on s'hi podia llegir *El Gran Hermano nos vigila a todos* i va desgranar quin és el procediment tècnic, policíac i judicial que se segueix per fer escoltes telefòniques a través del Sistema Integral d'Intercepció de Comunicacions Electròniques (Sitel). No és estrany que entre les persones Sordes, que són consumidores

habituals dels dispositius del telefonía mòbil per la possibilitats que els ofereix el *Black Berry* per enviar i rebre missatges escrits, hi hagués interès en saber fins a quin punt està garantida la confidencialitat en la comunicació per mòbil:

“Quan va acabar la conferència, una dona sorda es va acostar a la taula presidencial per parlar en LSC amb Guillem Carles i demanar-li més informació sobre el tema. El diàleg entre els dos va estar carregat de preocupació (ella) i d’ironia (ell):

—“De veres que ens vigilen els telèfons mòbils?”, preguntava.

—“Ho poden fer”, responia el ponent.

—Però, a qui vigilen? Segur que només és als polítics.

—Poden vigilar-nos a tots.

—A tots? Però no ho entendran!

—Bé, vostè té algun amant?

—(Rialles).

—O algun deute amb Hisenda?

—(Més rialles).

—Si vostè té algun amant, pot haver-hi algú interessat en espia-la.

—Va, va, deixa-ho estar. No tinc cap amant, jo.

—És tot el que puc dir-li.

—Quina ràbia que em fa que ens vigilin. No hi ha dret!!”²²⁴

Aquesta conversa tan particular i anecdòtica de ben segur que no és representativa de tot el grup social estudiat, però en reproduir-la per escrit es posa de relleu l’evidència que la majoria de col·lectius humans són heterogenis i que en tots els grups —com succeeix amb les persones Sordes assistents al magatzí—, sempre pot haver-hi gent patidora i gent que relativitza les coses. De vegades, certs antropòlegs o sociòlegs no tenen prou present la diversitat humana quan desenvolupen un treball etnogràfic i, a l’hora d’observar el focus d’atenció dels individus, s’entesten en classificar-ho tot dins de categories estanques. Sovint, en els espais d’opinió pública “es practica un reduccionisme concret en el coneixement

---

²²⁴ Transcripció feta a partir dels apunts presos en el treball de camp d’aquest investigador.

pràctic del món social i (...) s'empobreix la descripció en etiquetes classificatòries que designen i acoten grups socials amb propietats sincrèticament conformades.” (Perceval, 1995: p.117).

Però entre els Sords –talment com succeeix amb els oients –, és obvi que hi ha persones interessades en la informació més d'actualitat i persones que, en una conferència així, només aixequen les antenes quan se'ls parla dels temes que els toquen de més a prop; quelcom que, per elemental que sigui, s'intentarà no oblidar al llarg de tota la recerca.

*“Quan m'endinsava en l'observació, se'm feia patent que la manera de percebre les notícies de cada persona Sorda es veia influïda, condicionada i alterada pel seu criteri personal, per les seves preferències informatives i pels seus gustos o interessos. Una dona estava capficada en la vigilància en els mòbils. Guillem Carles, no. Ell, tenia més ganes de comentar el greuge comparatiu que suposava (novembre del 2009) que Félix Millet estigués en llibertat després d'haver confessat el desfalc del Palau de la Música i que, per contra, Macià Alavedra o Lluís Prenafeta fossin a la presó malgrat defensar la seva innocència. ‘El Millet no és a la presó perquè el cas no l'ha instruït l'Audiència Nacional’, opinava. Algú va demanar a Carles una còpia del ‘power point’ projectat, així com d'altres arxius del conferenciant. Finalment, un home de mitjana edat, que igualment es va adreçar fins a la taula del conferenciant, va buscar amb l'ordinador de Carles les imatges cinematogràfiques d'un partit de futbol femení de l'any 1972 on havia anat com a públic. En tots els casos, Guillem Carles actuava com la referència informativa de l'acte: era el periodista a qui els Sords preguntaven per dissipar dubtes, per ampliar coneixements, per intercanviar punts de vista, per cercar informació arxivada. Funcionava, en certa manera, com la finestra informativa de la Comunitat Sorda catalana.”*²²⁵

És clar que internet s'ha convertit en la principal plataforma des d'on es pot accedir a fonts d'informació diverses i, per això, bona part del material informatiu o de les imatges

²²⁵ Apunts presos en el treball de camp fet per aquest investigador.

del *power point* amb què Guillem Carles va basar la seva conferència —tant aquesta com els altres magazins—, estava extret de la xarxa. De vegades la font originària d'aquestes imatges era, però, la premsa en paper si bé Guillem Carles les havia aconseguit en format digital ja que posteriorment s'havien difós en línia. Així va succeir amb la informació que va donar sobre telèfons punxats en què es va basar en una informació de *La Gazeta de los negocios* (Ballesteros, 2009) i va reproduir la mateixa infografia d'aquest diari. També moltes de les fotografies sobre el *cas Millet* que va utilitzar en el *power point* d'una conferència-magazín anterior (23-10-2009) han estat àmpliament divulgades per la premsa.

En general, en la selecció de temes de Guillem Carles, s'observa que hi ha una mirada atenta de l'actualitat tant de les notícies més candents de política general com d'altres qüestions que poden explicar-se amb un format més pausat i que s'han difós en mitjans de comunicació generalistes en forma de reportatge. Per exemple, en el magazín del 23 d'octubre del 2009, Guillem Carles va informar àmpliament sobre el *cas Millet*, sobre la presumpta trama corrupta del PP a València i de les relacions d'aquest partit amb l'empresa *Orange Market*, sobre la visita de Zapatero a la Casa Blanca il·lustrada amb les polèmiques fotos de les filles del president espanyol a la recepció privada i sobre la *moda* existent als EUA entre la població afroamericana per investigar els seus orígens familiars.²²⁶

En general, s'observa també que el públic Sord es mostra satisfet amb aquestes conferències, tal i com ho va manifestar Maria Bisbal (Televisió de Catalunya, 2008) en un reportatge televisiu:

*“[la informació que surt als mitjans] ja l'entenc. L'entenc bé. El que passa és que a mi m'enriqueix molt més que m'ho expliquin en Llengua de Signes ja que la informació s'integra molt més en mi. En canvi, quan llegeixo les notícies em trobo amb problemes ja que s'utilitza un vocabulari que nosaltres les persones sordes no fem servir en la nostra llengua.”*²²⁷

D'altra banda i al marge de la informació periodística, Carles també ha aprofitat alguna d'aquestes trobades per informar, de forma ja més comercial, d'algunes novetats de

---

²²⁶ Font: Guillem Carles. En el magazín del 23 d'octubre del 2009 –a diferència dels altres comentats- aquest investigador no hi va assistir. La informació està extreta del *power point* facilitat pel mateix Carles.

²²⁷ TELEVISIÓ DE CATALUNYA. “Sords, però amb dret a informar-se” [vídeo], dins *Telenotícies*, 15.3.2008. Barcelona: TV3, 2008.

telefonía mòbil donada la seva condició de representant independent —segons la terminologia emprada per ell mateix— de l'empresa ACN.

Figura 7.5. A les imatges de sobre, el magazí de Guillem Carles. Font: Canal 3/24 (Televisió de Catalunya, 2008). A sota, una conferència de Joan Laporta, el 27 de maig del 2010, organitzada per Guillem Carles. Font: SordPress.

7.1.1.3. 'Difusord'

Un dels mitjans d'informació més interessants de què disposa la Comunitat Sorda catalana és *Difusord*, un portal-bloc de notícies fundat el 1999 que s'ha convertit en un dels vehicles que més novetats explica referents a aquest col·lectiu des de la perspectiva catalana però obert arreu del món. El web, que s'autodefineix com un informatiu independent, va ser

creat per l'Associació de Difusió de la Comunitat Sorda (ADCS) que és l'entitat que el gestiona sense cap afany de lucre.

El paper del voluntariat és clau per tirar endavant aquest projecte,²²⁸ que en els anys d'aquesta recerca ha tingut com a principal cap visible el Sord Antonio Martínez qui n'ha fet les tasques d'editor²²⁹ i que en vas ser el fundador. La publicació va començar en paper però amb el temps va passar a ser una revista-bloc digital com és avui (2011). El 16 de desembre del 2009, *DifuSord* ja havia arribat al milió de visites, segons el comptador del web que mesura aquesta dada des del 28 d'abril del 1999. També disposava, talment com els altres mitjans sords comentats, d'una pàgina al *Facebook*.

La celebració de la seva primera dècada d'existència, el 23 d'octubre del 2009, posa de manifest la tenacitat d'un equip de gent per tirar endavant el projecte amb pocs recursos i molt d'esforç. Amb 53 socis, l'associació ADCS ha hagut d'abocar-hi un fort esperit de "compromís, treball en equip, il·lusió diversió i experiència" (*DifuSord*, 2009) per consolidar la publicació que té per objectiu treballar tant per a la "llibertat d'expressió dins la comunitat sorda, com en la promoció dels drets humans de les persones sordes en una societat cada vegada més tecnològica, difícil i competent."

En aquest web es poden trobar notícies actualitzades però també se'n conserven les anteriors en un extens arxiu. A més de les notícies escrites (la llengua original és en castellà però es poden traduir a altres llengües),²³⁰ en el portal es poden visionar diferents vídeos en LSC de temàtiques diverses. Precisament, els continguts audiovisuals (*signo visuals* per ser més exactes) han anat augmentant des del 2009 amb vídeos penjats del *YouTube*.

Igualment, *DifuSord* compta amb un arxiu d'enllaços molt complet de la Comunitat Sorda, principalment de Catalunya i d'Espanya però també d'altres països d'Europa, els

---

²²⁸ La junta directiva d'ADCS-DifuSord demana en el seu web donatius per finançar-se i millorar la qualitat del producte.

²²⁹ Des que Antonio Martínez va ser escollit com a president de Fesoca, el president d'ADCS-DifuSord va passar a ser Sergio Ledesma. Més endavant en l'assemblea del gener del 2011 Ledesma va cessar i es va incorporar com a nou president David Cañizares. Quan es va dipositar aquesta tesi (2011) la responsable d'editar els continguts de *DifuSord* era Marta Vinardell una persona molt activa a internet i que ha viralitzat amb encert per les xarxes socials moltes de les informacions publicades.

²³⁰ La primera versió traduïda automàticament al català va estar operativa poc temps. Era una traducció feta a màquina, paraula per paraula, de forma literal sense una supervisió lingüística posterior. Això feia que, per exemple, el nom de l'associació *LSC ara!* -que en l'original castellà mantenia el nom genuí- en ser traduït al català es publicués *LSC, llaura!* (*sic*). Més endavant *DifuSord* va incorporar la traducció automàtica del *Google* que és la traducció que està activa actualment, en el moment de tancar aquesta recerca (2011).

EUA o l'Amèrica llatina: desenes de blocs en LS, a més d'enllaços a pàgines informatives o de referència de la Comunitat Sorda. En els anys d'aquesta recerca (2005-2009), en la pàgina de presentació del portal s'ha recollit regularment informació tecnològica d'especial interès per als sords (novetats en telefonia mòbil), informació sobre les mostres de curtmetratges que organitza ADDC-Difusord, dades sobre noves publicacions i altres coses. Per exemple, durant un temps, van tenir-hi disponibles uns vídeos amb els signes amb què la Comunitat Sorda identifica el president de la Generalitat i els consellers del govern català. A priori, aquest detall pot semblar anecdòtic, però té la seva utilitat ja que ajuda a cohesionar la LSC fent que el lèxic d'ús poc habitual en les converses quotidianes de les persones Sordes s'estandarditzi i que es reforci la llengua en augmentar-ne els registres formals.²³¹

Des d'un punt de vista periodístic i en relació amb les xarxes comunicatives dels Sords, val la pena examinar amb atenció els continguts de *Difusord*. ¿Per què? Perquè alguns dels temes que toca, tot i ser sectorials de la Comunitat Sorda, són al mateix temps molt actuals. Així, el seguiment que va fer l'equip de *Difusord* de tot el procés de gestació, discussió i aprovació de l'Estatut català demostra un bon esperit comunicatiu en saber trobar l'enfocament adequat per a les persones Sordes d'un conjunt de notícies de repercussió general que van inundar la crònica política catalana durant el govern de Pasqual Maragall.

Moltes persones Sordes es preguntaven, legítimament, per què en els seus primers esborranys, l'Estatut no recollia cap menció a la LSC i si, en canvi, ho feia de l'aranès encara que sigui una llengua amb menys parlants a Catalunya. Mentre tots els diaris, televisions i ràdios gairebé només parlaven de finançament i de llengua i nació catalanes, les persones Sordes estaven preocupades per altres quefers que no veien, o no veien prou, reflectits en la premsa general. Saber treure punta d'aspectes així, saber presentar dades com aquestes amb titulars concisos i contundents per convidar a la reflexió a l'audiència és, al cap i a la fi, una de les missions del bon informador.

---

²³¹ Per als Sords és important definir un signe acceptat per la Comunitat Sorda que serveixi per designar el president del govern i a cadascuna de les persones que ocupen un càrrec de rellevància. En el període d'observació d'aquesta recerca, la data en què *Difusord* va rebre més visites d'internautes (dades del comptador del web) va ser el 8 de febrer del 2008, precisament el dia que van penjar-hi un vídeo sobre el signe de José Luis Rodríguez Zapatero, signe que emula un dels seus trets físics més característics: la forma d'angle agut de les seves celles. Editat per PAZ (*Plataforma de Apoyo a Zapatero*, 2008), en aquest vídeo diversos cantants o personatges populars com Joaquín Sabina, Joan Manuel Serrat, Víctor Manuel, Ana Belén o Concha Velasco donaven el seu suport al candidat socialista a les eleccions generals imitant el seu signe.

Malgrat que sovint el tractament dels temes fet a *DifuSord* sigui força breu i superficial, cal no oblidar que precisament alguns teòrics del ciberperiodisme recorden que la lectura digital és més superficial que en el paper i que els textos *on line* han de ser curts per evitar fugues d'internautes. En canvi, és recomanable introduir enllaços que complementin les informacions donades. Així ho fan sovint a *DifuSord* i ho van fer de manera més accentuada arran de l'aprovació de les lleis de la Llengua de Signes, tant a nivell espanyol com català, en què van introduir-hi diferents enllaços així com van bolcar-hi els textos íntegres de les lleis.

Tot i la modèstia de mitjans amb què ha treballat al llarg de la seva història i el seu aspecte formal senzill, *DifuSord* ha demostrat tenir una certa ambició periodística ja que el seu equip no s'ha conformat només en reproduir el que diuen altres mitjans. Destaca una entrevista feta a Pasqual Maragall quan era presidenciable a la Generalitat o una altra al matemàtic i fundador de la internet Society, Vinton Gray Cerf, considerat un dels pares d'internet.

Un altre punt observable és que *DifuSord* ha tingut un pes important per catapultar un dels líders de la comunitat. Durant les eleccions a Fesoca del desembre del 2005 *DifuSord* no va optar per la neutralitat ja que l'editor Antonio Martínez es va presentar com a candidat a la presidència. Durant la campanya, el web estava farcit de tots els actes electorals que feia Martínez, amb molta fotografia i algunes pinzellades d'explicació programàtica.

7.1.1.4. 'El vlog de Pepet'

El coordinador de la Plataforma pels drets lingüístics i culturals dels usuaris de la Llengua de Signes Catalana, *LSC Ara!*, Josep Maria Segimon, és el creador d'*El vlog de Pepet*²³² que s'autoanuncia a la xarxa com el primer vídeo bloc en LSC. Malgrat que els continguts d'aquest i de la majoria de blocs versen sobre impressions generals de l'autor i no tant sobre qüestions d'interès periodístic, és interessant deixar constància en aquesta tesi de l'experiència pel seu caràcter pioner dins la Comunitat Sorda catalana.

---

²³² Les persones Sordes moltes vegades escriuen *vlog* amb *v*, en comptes de *blog* per emfatitzar el caràcter visual, amb *v*, del *bloc*. *Vlog* fa referència també a vídeo bloc.

En el bloc Segimon inserta diferents vídeos signats per ell en Llengua de Signes Catalana. Aborda qüestions d'actualitat —com per exemple la situació d'Euskadi en un moment especialment delicat (juny del 2007), la mort de Sabino Fernández Campo (octubre del 2009), la concessió del premi Nobel de la pau a Barack Obama (octubre del 2009) o les consultes sobiranistes del 13-D (desembre del 2009)— però així mateix també toca, entre d'altres coses, temes específics de la Comunitat Sorda: les lleis espanyola i catalana de la LS, les relacions entre Sords i oients, un recull de frases fetes en LSC o bé notícies com les eleccions a l'entitat Cerecutor (Centre Recreatiu i Cultural de Sords), a les quals Segimon s'hi va presentar com a candidat a la presidència al juny del 2007.

En aquest sentit, el bloc funciona com un element de pluralitat ja que l'altre candidat que va concórrer als mateixos comicis i que finalment va guanyar és el presentador de Webvisual, Albert R. Casellas, qui ahora és membre de la junta directiva de la Fesoca, una situació que li donava moltes més possibilitats per fer arribar el seu discurs.

Blocs com aquests són la prova que la xarxa funciona com un element per garantir la informació transversal ja que, gràcies a iniciatives així, les persones Sordes no només reben la informació en vertical provinent dels dirigents de Fesoca. També poden sentir altres missatges alternatius més crítics. En aquest sentit, *El vlog de Pepet* s'ha fet ressò d'alguns temes que poden resultar incòmodes per algú com va ser la protesta que va fer una persona sorda lamentant que la Fesoca —quan era presidida per Encarna Muñoz—, no reconegués els títols de professors en LSC expedits per la Universitat de Barcelona.

El vlog de Pepet va començar a estar operatiu a la xarxa l'any 2007 i des d'aleshores s'ha consolidat com un mitjà molt interactiu que propicia la participació dels internautes. En aquest aspecte és interessant perquè permet la participació dels internautes tant a través de comentaris escrits com, igualment, amb vídeo comentaris en LSC. A més dels vídeos en LSC que Segimon va penjant al bloc de manera regular, *el vlog de Pepet* inclou diferents seccions. Una secció es titula *La meva obra artística de la setmana* i una altra es titula *El meu particular diccionari en LSC*. En la primera, Segimon, que és pintor, exposa alguns dels seus quadres o composicions visuals. En la segona, recull el significat de paraules en LSC que també codifica amb gràfics, fets amb lletres, números, dibuixos convencionals i fletxes; semblants a glosses. També, Segimon acostuma a aportar informació d'una de les seves principals aficions, l'afició de fer de boletaire.

Especialment enriquidors són els enllaços que trobem dins d'*El vlog de Pepet*: el projecte europeu *SignOn* i el wiki *Wikisign LSC*, dues iniciatives que demostren la vitalitat de la Comunitat Sorda a l'hora de teixir lligams internacionals i a l'hora d'aprofitar l'esperit col·laborador que fa possible el canal d'internet.

D'altra banda, com a fet periodísticament rellevant en els anys d'aquesta recerca, es pot esmentar que *el vlog de Pepet* també es va adherir a l'editorial conjunta "La dignitat de Catalunya" que el 26 de novembre del 2009 van publicar els diaris *Avui*, *Diari de Girona*, *Diari de Sabadell*, *Diari de Tarragona*, *Diari de Terrassa*, *El 9 Nou*, *El Periódico de Catalunya*, *El Punt*, *La Mañana*, *La Vanguardia*, *Regió 7* i *Segre* en defensa de l'Estatut.

7.1.2. Situació als EUA: internet i cable

L'oferta de Llengua de Signes a la televisió nord-americana en els anys d'aquest estudi (2005-2009) cal trobar-la especialment a internet i a la televisió per cable. La possibilitat que ofereix la xarxa per penjar vídeos en ASL, vincular-hi enllaços i teixir una malla informativa amb continguts que interessin les persones Sordes ha provocat —com s'ha insistit en aquesta tesi— que estiguin proliferant cada cop més blocs, webs i portals en Llengua de Signes amb continguts audiovisuals. Aquest fenomen que passa arreu del món, segurament s'ha fet més palès als EUA com a país capdavanter en l'ús de les noves tecnologies informatives. És, a més, un fenomen que cada vegada està adquirint més importància que la televisió per cable que també està molt estesa a Amèrica del nord on compta amb anys de tradició.

La televisió per cable com a mitjà per a la Comunitat Sorda americana va tenir el seu moment més potent a la dècada dels vuitanta; per tant, abans d'aquesta recerca. Concretament, l'any 1981 va posar-se en marxa la primera cadena de televisions per cable per a sords anomenada *Silent Network*, una iniciativa que va néixer a Los Angeles amb la pretensió d'estendre's per tot el país i que va durar fins al 1990 quan la productora va posar-la en venda. El mot *Silent* significa en anglès *silenciós* però també és l'acrònim *Sign Language ENTertainment* (Altfeld, 2007), que vol dir Llengua de Signes i Entreteniment.

L'artífex de la *Silent Network* va ser Sheldon Altfeld, productor de Hollywood des del 1950, i que fins al 1979 no havia tingut cap contacte amb el món dels Sords (Baldwin, 1993;

Altfeld, 2007). Tot va començar a gestar-se l'estiu del 1979 quan Altfeld va rebre una proposta per produir l'obra de teatre *Equus* per a persones sordes presentada en Llengua de Signes. A partir d'aquí, la productora va decidir fer un programa d'oci d'una hora per a sords, que va tenir una gran audiència. Aleshores, van anar augmentant la programació per a persones Sordes tant amb continguts didàctics per ensenyar l'*American Sign Language* com també espais d'entrevistes i humor.

El programa *Off Hand* es va emetre durant 10 anys i va guanyar fins a set premis Emmy. Se'n van fer 385 episodis del 23 de setembre del 1981 fins al 4 de desembre del 1989 (Deaf Network of Texas, 2006). Tot plegat va fer que Altfeld s'adonés, ja des del 1980 i cada cop més, que l'audiència Sorda era un públic que havia estat desatès i que hi havia prou mercat per explorar la idea d'una televisió per cable amb programes accessibles. Amb un bloc de programació setmanal, el 1981 la *Silent Network* ja arribava a dos milions de cases i el 1990 —amb moltes més hores de programes—, cobrien 14 milions de llars. (Altfeld, 2007). Va costar trobar publicitat però, segons diu el seu promotor, se'n van sortir:

“Al començament em sentia com un marcià intentant convèncer la gent que hi havia una comunitat sorda en aquest país que estava ansiosa per tenir programes en llengua de signes. Però Hallmark Cards es va convertir en el nostre primer anunciant. Després van venir Mattel Toys, Kal Khan Pet Foods, Campbell Soup, AT & T, Kraft, Levi Strauss i Southwest Airlines entre d'altres.” (p.1)²³³

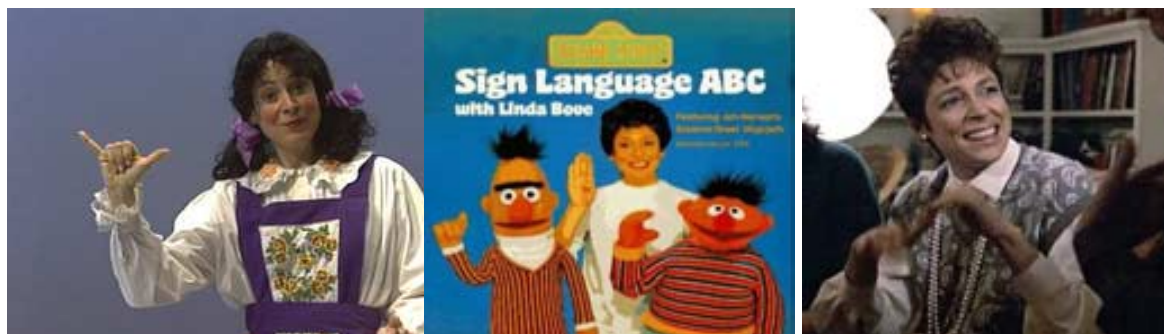
Tot i que l'any 1990 es va vendre la cadena, Altfeld no va abandonar la idea de fer televisió per a persones Sordes i, sobretot, amb persones Sordes com a actors dels programes. Entre altres virtuts, Altfeld valorava “la disciplina” amb què treballaven els Sords del seu equip “deixant de banda els seus egos particulars” per centrar-se en la feina que havien de fer davant la càmera (Baldwin, 1993: p.54). Segons Altfeld (op.cit.), es va vendre la cadena en un moment de confusió ja que necessitava un descans, però després va reprendre la idea, conscient que la Comunitat Sorda com qualsevol altra minoria lingüística

²³³ ALTFELD, Sheldon. “Deaf History - Silent Network - A Deaf Cable Channel” dins *About.com*, 20.12.2007 [en línia]. < <http://deafness.about.com/cs/featurearticles/a/silentnetwork.htm> > [consulta: 5.10.2009].

necessita el seu espai televisiu. Conjuntament amb David H. Pierce, l'any 2005 van idear una televisió en ASL (DifuSord, 2006), la *Sign City*.

Anteriorment a aquesta experiència —i molt abans dels anys de l'estudi— un altre precedent cal trobar-lo, al novembre del 1971, quan Jane Wilk i Peter Wechsberg van començar un programa televisiu amb locutors sords. Va ser el *NewSignFor*, un espai d'actualitat diari emès per KRON-TV a San Francisco. Els dos locutors empraven la Llengua de Signes i la dactilologia per informar la comunitat local de les notícies del món, en aquest espai televisiu pioner que va ser honorat amb un premi Emmy. (Panara, 1983; Downey, 2008; California Lutheran University, 2010). El mateix Peter Wechsberg ha destacat per produir pel·lícules amb actors sords com el documental *My Eyes are My Ears*, emès per NBC-TV l'any 1973 a Califòrnia o bé *Deafula*, una versió satírica de la mítica pel·lícula de terror *Dràcula* en Llengua de Signes.

D'altra banda i ja en els anys d'estudi de la recerca, tal com es veurà tot seguit, les televisions lligades a la Gallaudet University han emès per cable programació accessible en signes i subtitulada. Així mateix s'inclou en aquesta recerca un llistat dels webs considerats més rellevants que difonen televisió en signes. Destaca, tanmateix el programa *Dr. Wonder's Workshop* en ASL produït per *Silent Blessings/Deaf Ministries* d'Indianapolis (Indiana) i que està dirigit a nens sords amb uns continguts orientats a difondre el missatge cristià. Igualment, per a nens sords es poden esmentar les aparicions de l'actriu Linda Bove signant en el popular programa *Barri Sèsam*.

Figura 7.6. ASL a la televisió. Font: Sesame Street, (Bove, 1985).

7.1.2.1. Bison TV

Bison TV és una televisió fundada per Lindsay Darnell Jr. que va començar les seves emissions al febrer del 2003 per cable i que des de la tardor del 2008 també opera per internet a través de la tecnologia *streaming*. És la televisió dels estudiants a la Gallaudet University i ofereix continguts en ASL (*American Sign Language*), també subtitulats. Bison TV es proposa actuar com “a pont entre la Gallaudet University i la Comunitat Sorda de fora el campus amb la missió d’estendre i modelar la imatge de les persones Sordes als mitjans de comunicació”.²³⁴ Un altre dels seus propòsits és el de proporcionar a múltiples plataformes el relat de les notícies i qüestions que afecten les persones Sordes, amb l’objectiu de fomentar la diversitat dins la indústria dels mitjans de masses.

A finals del 2008 el seu equip estava format per 30 estudiants remunerats i 15 voluntaris, amb una dedicació laboral d’unes 10 hores setmanals cadascú com a mínim. Organitzativament l’emissora compta amb diferents executius de direcció i realització, 5 operadors de càmera, 6 editors, 4 presentadors i 2 reporters, entre d’altres càrrecs i tasques. Pel que fa als equipaments disposa de 3 estudis i 1 redacció o oficina administrativa, 9 càmeres (4 Hvx200 Panasonic i 5g12 Canon), a més d’equips d’edició, ordinadors, teleprompter i material divers, també per subtitular, valorat en conjunt en més de 90.000 dòlars, segons dades de 2008.

Bison TV té un finançament mixt. L’any de recollida de les dades d’aquesta recerca, un 60% dels seus fons provenien de les quotes de les matrícules dels estudiants i un 40% d’anunciants de fora la Gallaudet University, però l’objectiu marcat, segons els seus responsables, era el de capgirar aquesta situació i arribar a tenir un 70% d’ingressos publicitaris per donar molta més estabilitat econòmica a l’estació que ha d’assumir moltes despeses. Cal tenir present que els estudiants amb les seves quotes de matrícula ajuden a finançar també d’altres mitjans de comunicació de la Gallaudet —com el diari *The Buff and Blue* o el *yearbook* anomenat *Towerclock*, un llibre de records sobre la vida universitària

²³⁴ La major part de la informació d’aquest apartat està extreta de l’entrevista personal realitzada a Washington al responsable de Bison TV, Travis Dougherty, el 26 de setembre del 2008 així com de l’observació pròpia feta dels continguts televisius. Per no fer pesada la lectura, només s’esmenta la font utilitzada, amb notes a peu de plana, quan resulti indispensable. Les dades que s’aporten fan referència al 2008 sempre i que no s’especifiqui una altra data.

durant el curs viscut— i que, per tant, amb la recaptació de les matrícules no és suficient per sufragar tots els costos.

La prova clara que la Gallaudet University aposta per Bison TV és que l'any 2007 es va produir una forta inversió econòmica que va permetre expandir l'equip amb la mentalitat de treballar com una “televisió nacional per a Sords”²³⁵. La programació de Bison TV vol ser variada amb continguts tant informatius (notícies, documentals) com d'entreteniment (comèdies, *reality shows*, sèries, pel·lícules, música) entre d'altres espais que igualment fan referència a la vida estudiantil al campus. Al febrer del 2009 els continguts de Bison TV es van renovar mantenint, però, alguns dels seus espais clàssics com el *Bison Next Top Model* que aleshores arribava a la seva tercera temporada. Una de les novetats va ser el *mini-show Gallaudet University: Fact or Fiction?* així com també va ser destacable la revitalització del *Gallaudet University Talk Show (Guts)* (Gallaudet, 2009), un programa de debat.

L'actitud de la direcció de Bison TV és fortament ambiciosa. La seva determinació per treballar amb qualitat professional sembla clara tot i les limitacions amb què topa sempre un producte fet amb estudiants i voluntaris. Per aquest motiu, des de Bison TV van tenir contactes amb un dels fundadors de la CNN que els va ajudar en el projecte²³⁶. D'altra banda, a l'inici del 2009 i després d'haver enregistrat centenars d'hores a Bison TV, Travis Dougherty va ser escollit entre centenars d'aspirants com un dels deu estudiants seleccionats per treballar com a becari a *The Late Show with David Letterman* de la CBS a Nova York, un dels programes televisius més populars als EUA.

A partir d'aleshores, la direcció de Bison TV va quedar en mans de Brian Suchite. “M'agrada treballar amb el nostre equip, tenim un gran personal”, deia quan va accedir al càrrec Suchite avançant que la línia innovadora d'aquesta estació televisiva (Gallaudet, op.cit.) passa per fomentar la creativitat i la interacció. Per aquest motiu, Bison TV ha estat i és molt receptiva amb les produccions que fan estudiants-cineastes que els envien els seus vídeos de pel·lícules.

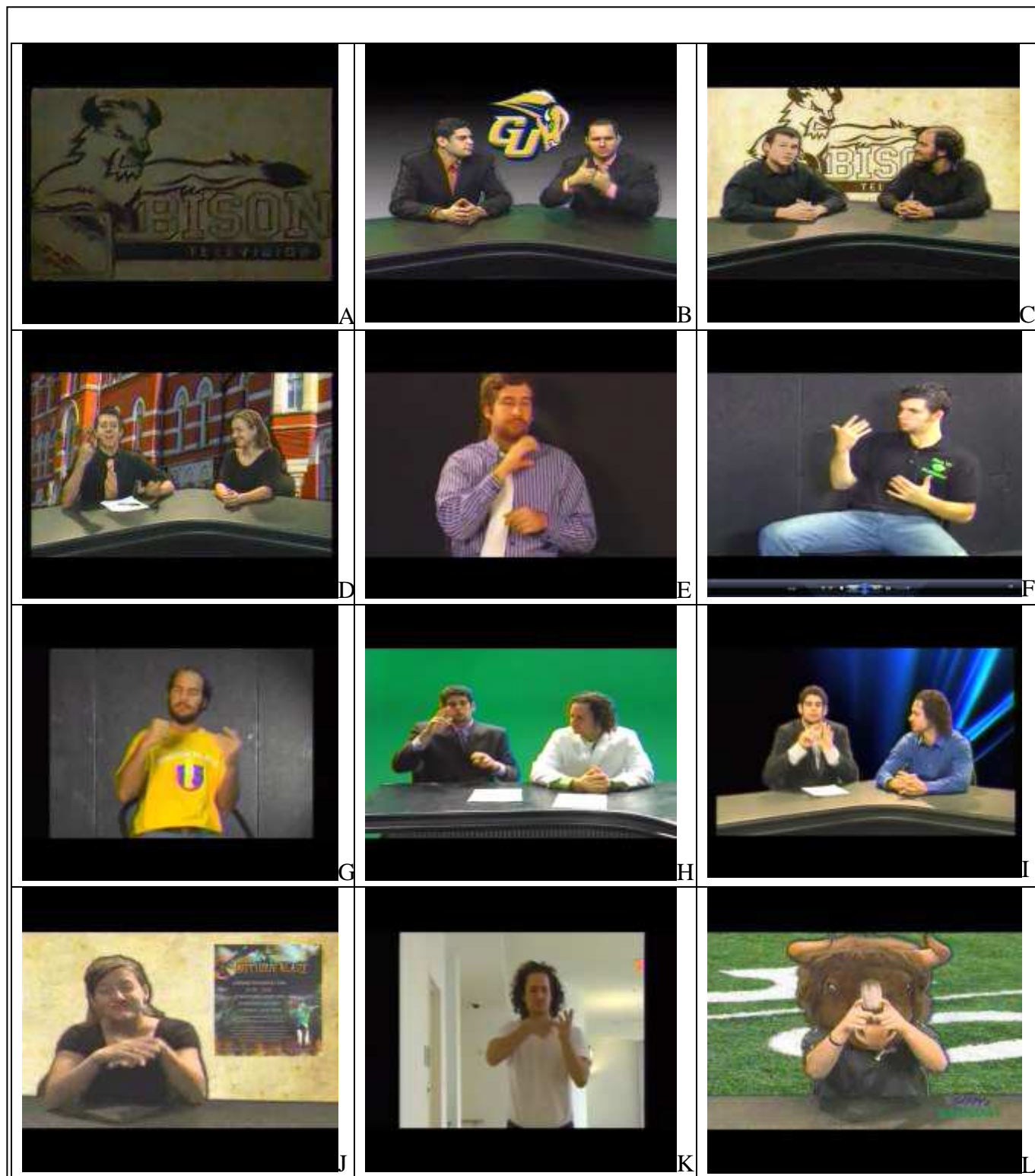
El compromís de l'emissora a favor de la diversitat i dels drets humans és obvi, però no es limita tan sols a qüestions que afecten les persones Sordes. Un dels espais més

---

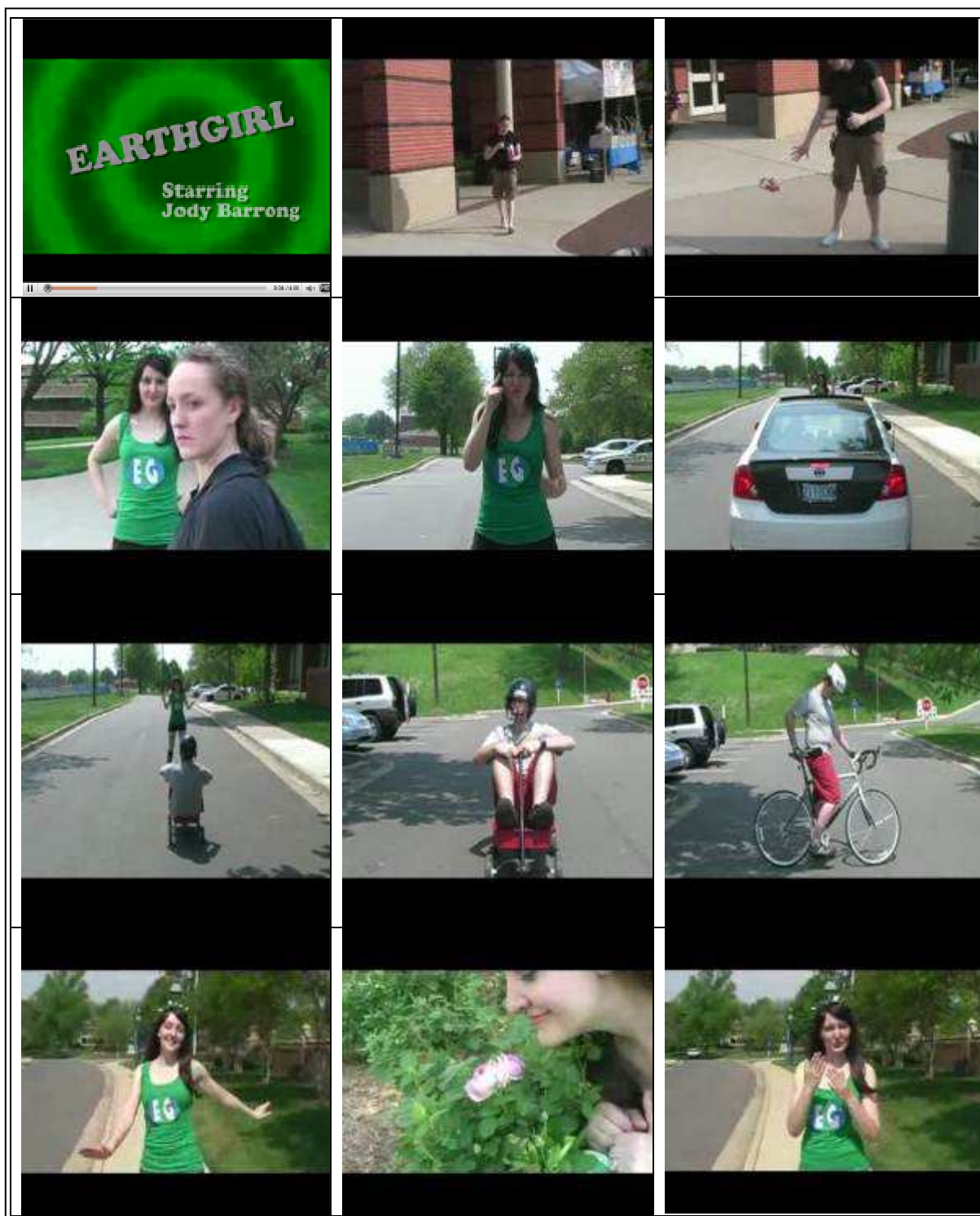
²³⁵ Font Travis Dougherty, responsable de Bison TV l'any 2008. Entrevista personal realitzada a Washington el 26 de setembre del 2008.

²³⁶ Font: Travis Dougherty, responsable de Bison TV. Entrevista personal realitzada a Washington el 26 de setembre del 2008

divulgats a finals del 2008 per Bison TV va ser, per exemple, el vídeo *Earthgirl* (Figura 7.8) que fa una defensa dels valors del civisme i de l'ecologisme. El vídeo (Suchite, 2008) presenta diferents situacions imaginàries de la vida quotidiana en què les persones tenen comportaments poc sostenibles. (Figura 7.8) La protagonista, una dona vestida de verd, actua com la veu de la consciència per renyar aquells que tiren papers a terra pel carrer, que deixen l'aixeta oberta quan es renten les dents o que usen sense necessitat un cotxe que contamina, entre d'altres conductes poc adequades per a la preservació del medi ambient. I tot, és clar, com sempre, en Llengua de Signes.

Figura 7.7. Bison TV. A les imatges A, B i C, (2009, 2010) els logotips de l'emissora i les sigles de la Gallaudet. El bisó – caracteritzat en una disfressa en el fotograma L– és el símbol de la tele. S'observa que els presentadors opten per un fons neutre (gris, verd o blau) per fer que el televident fixi la seva atenció en els signes. Només en el fotograma J hi ha una imatge al darrere però és estàtica, no un vídeo. El fons de la D és la façana de l'edifici principal de la Gallaudet que reforça la marca universitària. Font: Bison TV.

Figura 7.8. Fotogrames del curtmetratge 'Earthgirl' emès per Bison TV. La producció, emesa per Bison TV en *American Sign Language* tot i pertànyer al gènere de l'entreteniment, compleix també amb una funció educativa-informativa ja que tracta un tema d'actualitat periodística: l'efecte de les emissions de gasos i de residus sobre el canvi climàtic. La protagonista, Jody Barrong, interpreta el paper de la consciència ecològica que converteix en vehicles sense motor els cotxes que contaminen el campus de la Gallaudet University i renya aquells que llencen escombraries a terra. Font: Suchite, 2008.

7.1.2.2. Gallaudet TV Channel

Gallaudet TV Channel és la televisió oficial de la Gallaudet University de Washington. Depèn de la unitat de serveis de vídeo de l'àrea de Tecnologia Acadèmica de la universitat²³⁷. Funciona per cable i, tot i que als EUA la televisió per cable és per subscripció, no és així en el campus —i de la mateixa manera que passa amb Bison TV— l'accés a Gallaudet TV és totalment de franc per als estudiants. La televisió està finançada al cent per cent per la institució universitària.

Aquesta televisió es dedica a cobrir, sobretot, els actes institucionals: la inauguració del curs acadèmic, la graduació dels estudiants, els congressos o trobades que se celebren a la Gallaudet entre d'altres esdeveniments o actes educatius. En el període d'observació fet, l'emissora no disposava d'una graella de programació invariable cada setmana ja que depenent de quin fos el moment acadèmic o del que passés a la vida universitària emetia uns continguts o uns altres.

Cada 15 dies el rector compareix davant de la televisió per informar la comunitat acadèmica —com és obvi sempre en Llengua de Signes— de les novetats o de les notícies més rellevants, a més de respondre les inquietuds de professors o estudiants que li hagin arribat, per exemple a través del seu bloc personal.²³⁸ En aquest sentit, la Gallaudet TV és un dels mitjans que disposa l'equip directiu i el rector per transmetre anuncis o missatges a tots els integrants de la universitat. Pel mateix canal també s'emeten altres produccions: vídeos divulgatius, vídeos clàssics o històrics de la Comunitat Sorda, i comèdies o pel·lícules curtes en ASL (*American Sign Language*).

A finals del 2008, un dels vídeos més emesos explicava la història del singular edifici, *The Ole Jim*, de la Gallaudet University (Brooks, 2001), que és la seu dels exalumnes de la Gallaudet i que és on hi havia hagut el primer gimnàs del centre. Igualment, a finals del 2008, tot l'equip de la Gallaudet TV estava format per 10 treballadors (5 oients i 5 Sords). En concret, la distribució de feines era de 3 realitzadors, 4 càmeres, 1 enginyer, 1

---

²³⁷ Tota la informació d'aquest apartat està extreta de l'entrevista personal realitzada a Washington a Patrick J. Harris, enginyer de la Gallaudet TV el 26 de setembre del 2008 així com de l'observació pròpia feta dels continguts televisius. Les dades que s'aporten fan referència, sempre que no s'indiqui el contrari, a l'any 2008.

²³⁸ Observació feta en temps del rector Dr. Robert R. Davila.

responsable de la subtitulació i 1 responsable de l'arxiu. Pel que als recursos materials, l'emissora disposa d'1 estudi, 2 sales d'edició i 12 càmeres (3 en el plató i 9 per sortir a rodar els continguts de producció pròpia).

En tractar-se d'una televisió per a una universitat de persones Sordes, indiscutiblement els subtítols hi prenen una gran importància. El procés per fer la subtitulació, que suposa transcriure la versió signada a l'anglès escrit, té una certa complexitat a la Gallaudet TV: un servei d'interprets extern a la televisió fa la traducció i després un tècnic col·loca els subtítols a través d'un programa informàtic a la pantalla. També s'utilitza el recurs d'insertar una veu en *off* per a aquella audiència oient que no entengui els signes, per exemple en discursos del rector.

Gallaudet TV era l'any 2008 una emissora més petita que anys enrere. A principis de la dècada dels noranta, la plantilla havia estat de 25 treballadors mentre que l'any 2008 s'havia reduït a 10 persones. Un dels motius d'aquesta reducció és que quan va néixer aquesta televisió feia una mica de tot, també programes estudiantils ja que no existia encara Bison TV. Amb el naixement de Bison TV, Gallaudet TV es va reorientar únicament com a televisió institucional. Un altra raó —potser la principal— que explica la disminució de la plantilla és que Gallaudet TV se centra avui pràcticament només a cobrir actes dins el campus o en fer produccions per a la universitat.

A finals del segle XX, en canvi, feien moltes altres produccions: els equips d'aquesta televisió eren contractats sovint per altres associacions de la Comunitat Sorda americana a Washington, fora de Washington o de fora dels EUA. Fins i tot havien sortit a l'estranger amb motiu dels Jocs Olímpics Sords o d'altres esdeveniments especials.

En els anys d'aquesta recerca, la Gallaudet TV ja no era requerida com abans perquè el món mediàtic —també el de les persones Sordes— ha canviat radicalment en poc temps. Des d'inicis del segle XXI, existeixen moltes altres televisions o productores al país gestionades o contractades per associacions o clubs de Sords i ja no és necessari recórrer als serveis de la Gallaudet TV.

7.1.2.3. El somni de la televisió Sorda

“Una bonica espelma representa la Comunitat Sorda americana. Altres espelmes representen d’altres comunitats Sordes d’arreu i totes juntes la Comunitat Sorda mundial. Si tu t’ho pots imaginar, podrem donar llum en el futur a la Televisió Sorda. Pensa-hi.” ²³⁹

El desig que expressava l’any 2008 el responsable de Bison TV de la Gallaudet University, Travis Dougherty, de teixir una xarxa mundial de televisions en Llengua de Signes, és ja una llavor que està sembrada. Si més no en el món Occidental, però també en d’altres països menys desenvolupats, constantment estan sorgint noves televisions que operen per internet. Noves televisions que es comuniquen o col·laboren entre sí i que, entre totes, abasten un ventall molt ampli de nacions.

Avui (any 2011) és encara impossible disposar d’una cadena de *cobertura mundial* ²⁴⁰ per a Sords —que d’altra banda tampoc existeix per a la societat oient—, però sí que es pot començar a pensar que iniciatives d’aquesta mena acabaran donant a la llarga els seus fruits. No es tracta de fer futurologia, tan sols de descriure l’evidència: els portals, webs o televisions digitals en línia de referència dins la Comunitat Sorda ens remetent cada cop més a altres enllaços semblants en Llengua de Signes.

No és cap descoberta. D’acord. És prou sabut que el ciberespai actua com una gran teranyina que ho atrapa i relliga tot. Només cal veure l’impacte que tenen les xarxes socials com el *Facebook* per emfatitzar i evidenciar que la informació circula i es multiplica transversalment en el món global d’avui. Però malgrat que la interrelació descrita no significa cap novetat, sí que presenta uns lligams especials i uns trets molts específics entre les persones Sordes; tanmateix perquè els Sords —cosa que no passa en d’altres col·lectius humans—, constitueixen, per necessitat, les seves comunitats amb membres que viuen separats geogràficament. I perquè la seva voluntat d’agrupar-se va molt més enllà de

---

²³⁹ DOUGHERTY, Travis. (2008). *The Voice* [DVD]. Washington: Bison TV, Gallaudet University.

²⁴⁰ És a dir, una televisió que cobreixi temes d’interès a totes les parts del món i que tingui en compte al mateix temps la diversitat de cultures existent de manera equilibrada

l'intercanvi virtual, que generalment és més aviat lúdic o ociós de xarxes socials com *Facebook*, *Tuenti* o *Badoo*.

A diferència del que succeeix —amb tots els matisos que calgui—, en la majoria de comunitats ètniques, racials, nacionals o lingüístiques; les persones Sordes —com passa amb les altres comunitats de cibernetes—, no viuen aplegades dins un mateix territori. La necessitat de cosir i de conèixer tots els nusos de la xarxa és, doncs, més forta i potser per això, la il·lusió de construir una Televisió Sorda s'està materialitzant abans amb la Televisió IP que no en la televisió convencional. La xarxa d'internet, a més, ofereix el plus afegit que cada dia disposa de nous recursos d'accessibilitat televisiva. Recursos com el lloc web *www.hulu.com*, que proveeix gratuïtament a qualsevol usuari centenars de programes televisius de cadenes nord-americanes com FOX, NBC, Universal, MGM, Sony Pictures Television o Warner Brothers subtitulats per a Sords. Des del 2007, als EUA, *Hulu.com* està tenint “un impacte enorme” entre les persones Sordes i les persones amb discapacitat auditiva (Krieger, 2008).

L'esperança de la Televisió Sorda com una eina global per informar-se no passa, però només, per tenir tots els programes subtitulats. És molt més ambiciosa i té a veure amb el sentit cultural que donen els Sords a la seva diferència. ¿Com veuen, doncs, les persones Sordes aquest somni? Tot i que és impossible de saber-ho ja que caldria enquestar una mostra representativa de tots els Sords del món, alguns treballs —més divulgatius que científics— han intentat de respondre la pregunta.

El mateix reportatge audiovisual esmentat (Dougherty, 2008) recollia les opinions que expressaven 10 joves Sords residents als EUA. Malgrat les variades procedències dels entrevistats —Califòrnia (1), Florida (2), Drupo (1), Virgínia (1), Carolina del Sud (1), Maryland (1); als Estats Units, i Anglaterra (1), Corea del Sud (1), Rússia (1)— els seus parers van ser coincidents. Les respostes van ser aquestes:

“(...) Necessitem la Televisió Sorda per involucrar diversos mitjans de Sords i equiparar-los als mitjans més populars que tenen els oients arreu del món. Jo vull veure a la Televisió Sorda els programes que nosaltres els Sords podem fer. Això no significa que les persones Sordes haguem de fer qualsevol cosa, hem de ser capaços de produir pel·lícules de qualitat. (...) Espero que els mitjans portin tots

junts el món als Sords. Tots junts formant un gran equip. Necessitem la Televisió Sorda perquè hi ha diverses minories com la nostra que han de tenir els seus programes propis. (...) Sempre he somniat en una Televisió Sorda amb notícies diferents. (...) Vull veure signes a la televisió i sentir-me bé com a persona Sorda. Crec que la Televisió Sorda ens ajudarà a la Comunitat Sorda, a la gent Sorda, a aprendre més de la nostra Cultura Sorda, que és visual, i d'informar-nos d'altres temes com els esports Sords o l'educació Sorda. (...)

*Quan tu llegeixes un llibre, pots visualitzar una història a la teva ment en signes. Quan mires la televisió, l'impacte que tens és molt diferent com a persona Sorda si surt una persona signant. Cal la televisió Sorda per comunicar-se i tenir accés a les diferents xarxes ja que tota la gent mira programes de diferents països, com els EUA. La gent ha de notar que les persones Sordes tenim l'oportunitat de construir les nostres xarxes igual que els oients. ¿Si els oients tenen mitjans populars, per què no en podem tenir també nosaltres? La Televisió Sorda ha de reflectir la cultura i la vida dels Sords. Al mateix temps, la Televisió Sorda ens pot permetre de conèixer a oients que de vegades naveguen per internet. I finalment, un canal Sord també pot ajudar els oients a aprendre més fàcilment la Llengua de Signes. Els estereotips es reduiran.”*²⁴¹

Una de les persones més entossudides en la idea de la Televisió Sorda ha estat i és Travis Dougherty qui conjuntament amb Brian Suchite, van impulsar l'empresa Deaf Media & Entertainment, LLC. Inaugurada el 23 de desembre del 2008, la firma va donar lloc a la societat Capital D. Media Group, Inc and Deaf TV creadora del web www.deaftv.com que en la primera fase constituent l'equip de la nova companyia treballava per aconseguir un fons de 115.000 dòlars, capital suficient per poder finançar el projecte²⁴².

---

²⁴¹ DOUGHERTY, Travis. (2008). *The Voice* [DVD]. Washington: Bison TV, Gallaudet University. En la traducció al català s'han ajuntat les respostes que apareixen en el DVD a la pregunta ¿per què els Sords necessitem la Televisió Sorda? La traducció no és del tot literal ja que, en ser converses espontànies en signes, el registre utilitzat és força diferent a l'escrit. S'han omès algunes frases al considerar-les repetitives o menys interessants.

²⁴² Informació enviada per Travis Dougherty a aquesta investigació a través del *Facebook* el 16 de febrer del 2009.

En el moment de tancar aquesta recerca (2011), la Deaf TV ja estava operativa amb la participació de les comunitats sordes d'EUA, Rússia, Sudàfrica, Nepal, Anglaterra, Tailàndia, Finlàndia, França, Corea del Sud, Canadà, Ghana, Alemanya, Venezuela, Xina, Taiwan, República Centrafricana, Suïssa, Malàisia, Suècia, Austràlia, Singapur. República Dominicana, Israel, Àustria, Dinamarca, Turquia i Polònia. En aquest canal televisiu hi ha sèries, programes, notícies i pel·lícules en Llengua de Signes o subtitulats.

A part del que s'està movent als EUA, també estan sortint iniciatives semblants de Televisions IP a d'altres països com Suècia, Finlàndia, Irlanda, Dinamarca, Anglaterra, Àfrica del Sud, Austràlia, Xina, Japó o Alemanya amb emissores que col·laboren empresarialment, es canvien pel·lícules i es passen arxius o subtítols. El responsable de Bison TV l'any 2008 i president de Deaf TV l'any 2011, Travis Dougherty, recorda que la consolidació d'un mitjà televisiu de gran prestigi per als Sords és imprescindible per poder immortalitzar en imatges la Llengua de Signes al món:

“George Veditz deia l'any 1913 que, amb les nostres pel·lícules, les persones Sordes podrem preservar la bellesa dels signes. Jo penso que la Televisió Sorda salvarà la Cultura Sorda.” ²⁴³

Figura 7.9. Notícies Sordes al primer i al tercer món. La televisió Deaf TV permet descobrir com són els informatius en signes a països d'arreu del món. A la dreta un informatiu a Ghana, a l'esquerra als EUA, l'any 2010. Font: Deaf TV.

²⁴³ Entrevista personal a Travis Dougherty realitzada a Washington el 26 de setembre del 2008.

7.1.2.3.1. Els webs més rellevants

Són in comptables les televisions que estan operant des d'internet i que treballen en la utopia televisiva Sorda i/o que difonen continguts audiovisuals en línia. La tria de llocs webs nord-americans d'aquest apartat és, com totes les mostres que es puguin fer, incompleta en algun aspecte. Per fer aquesta selecció, s'ha seguit, però, el criteri de la Gallaudet University ja que és la institució que, sens dubte, pot parlar amb més autoritat del tema: ²⁴⁴

—www.aslfilms.com: fundat l'any 2005 pels socis Mark Wood i Mindy Moore, el lloc web és d'una productora que ofereix pel·lícules en *American Sign Language*.

—www.deafnation.com: portal que inclou notícies, informació sobre viatges, esports i diferents serveis per a la Comunitat Sorda en *American Sign Language*.

—www.deafnn1.tv: televisió IP que transmet diàriament notícies i oci amb continguts de successos, esports, religió i molts altres temes d'interès per als Sords en ASL.

—<http://www.deaftv.com/>: portal en *American Sign Language*. Les seves característiques s'han explicat en l'anterior apartat de la tesi.

—www.dpan.com: portal en *American Sign Language* que promou l'accés professional a la cultura, l'art, les humanitats, l'entreteniment i als mitjans en general.

—www.drwonder.com: web amb recursos educatius en *American Sign Language* per a nens Sords i per a les seves famílies.

—www.netsignnews.com: portal de notícies en *American Sign Language*. El seu contingut s'analitza en el proper apartat d'aquesta tesi.

---

²⁴⁴ Són els webs que més van esmentar els estudiants entrevistats en el treball de camp fet a la Gallaudet University el setembre del 2008.

7.1.2.3.1.1. NetSignNews

El portal NetSignNews és un projecte dirigit per Kit Patrick Corson, un *coda* (veure nomenclàtor) nascut a Califòrnia, que des de petit va conèixer la cultura Sorda i va aprendre a signar en ASL. Expert en electrònica, des del 1993 al 2007 va treballar en el camp de les telecomunicacions oferint diferents serveis de suport i interpretació per a les persones sordes d'Arizona. A començaments del 2007, va començar a preparar el portal NetSignNews pensat com un mitjà per divulgar notícies específiques de la Comunitat Sorda però també d'interès general, siguin d'àmbit internacional o centrades als EUA (NetSignNews, 2009).

Figura 7.10. Imatge d'un donapàs l'any 2008. Font: NetSignNews

NetSignNews fa servir tant l'*American Sign Language* com la narració amb veu en *off* i el text escrit en anglès. Els seus promotors es proposen, així, informar les persones Sordes i al mateix temps convertir el web en un recurs d'ajuda per a persones oïdores que vulguin aprendre la Llengua de Signes. Aquesta televisió IP, que combina la informació amb l'opinió, ha rebut des del 2008 visites d'internautes de més de 60 països, especialment a partir de l'abril del 2008 quan el portal va canviar de format (NetSignNews, 2009).

D'ençà del novembre del 2008, però, els gestors del portal hi penegen pocs continguts nous. Des d'aleshores, en accedir al web, l'internauta gairebé només hi troba vídeos antics. Aquest fet constata que alguns dels mitjans reconeguts per les persones Sordes són certament inestables i no aconsegueixen una continuïtat amb una programació renovada.

A l'octubre i al novembre del 2008, NetSignNews tenia penjats en aquest portal vídeos de notícies del món d'algunes de les qüestions de més atenció mediàtica a Occident i que tradicionalment sempre preocupen l'administració dels EUA (l'emigració de Cuba, la inestabilitat a l'Iraq, la política exterior de Corea, etc) o bé de temes de política nacional americana de gran repercussió mundial (el triomf històric del president Obama, l'elecció del seu equip de govern etc). L'estiu del 2009, però, aquests temes ja no eren consultables al web. A mitjan octubre del 2009, les seccions de Política nacional, d'Internacional i d'Esports havien desaparegut del web i ja només s'hi podien trobar continguts específics de la Comunitat Sorda o bé de la secció d'Opinió que a NetSignNews aplega un seguit de vídeos-tertúlies que es titulen *Talk about It*.

En l'anàlisi de 30 vídeos feta en aquesta recerca durant el 2008, es constata que el web permet una certa varietat de gèneres periodístics (notícies, reportatges i opinió) amb peces que solen tenir força durada. En concret, 17 de les 30 peces analitzades duren entre 1 i 3 minuts (Taula 7.4), que és un temps superior al que acostumen a tenir les notícies en una televisió professional. En general, queda constatat que en aquest web no se segueix un model informatiu rígid ja que també hi ha cabuda per a l'anàlisi o les tertúlies. A més, el format televisiu té més en compte que no els informatius clàssics (TV3, TVE o Localia Viladecans Televisió²⁴⁵), la manera com les persones Sordes miren la televisió: és a dir, la dificultat de concentració visual que suposa per a una persona Sorda haver de seguir simultàniament el moviment de les mans signant i les imatges de fons (vídeos) que il·lustren la notícia. Si les mans es mouen i la imatge del darrere també, costa més de concentrar-se.

A NetSignNews, (Taula 7.4) però, en 19 de les notícies analitzades, la imatge de fons és una diapositiva i, en 13 d'aquestes 19, la diapositiva està completament quieta, sense cap efecte. En ser una imatge estàtica en facilita el seguiment. Les informacions tractades a NetSignNews inclouen, també, temàtiques populars com els esports. En el web, no hi predomina la informació dura —Política, Economia i Internacional— com succeeix en els butlletins de Televisió de Catalunya. Així mateix, es para atenció a fets noticiables que afecten directament els Sords o a informació de servei de la Comunitat Sorda.

La velocitat lectora —1,8 ó 1,4 paraules cada segon en les notícies tipus analitzades (Figura 7.11)—, és molt més lenta que a Localia Viladecans TV —2,6 paraules cada segon—

---

²⁴⁵ Com es veurà més endavant Localia Viladecans també ha estat analitzada en aquesta tesi.

(Figura 7.12). A més, com que no hi ha una sincronia entre la llengua parlada i la llengua signada (tenen ritmes diferents) el discurs en ASL no queda tallat de cop quan s'acaba la veu en *off* com si pot passar en els butlletins en LSC de Televisió de Catalunya. En concret, en les dues notícies estudiades a NetSignNews (Figura 7.11) la informació en signes té una duració de 6 i 11 segons més llarga que no la informació parlada.

Gèneres periodístics	
Notícies	16 peces
Reportatges	9 peces
Opinió	5 peces
Durada	
Entre 1 i 3 minuts	17 peces
Més de 3 minuts	9 peces
Menys d'1 minut	4 peces
Imatge darrere presentador/s	
Diapositiva estàtica	13 peces
Diapositiva amb moviment	6 peces
Vídeo	6 peces
Res (el fons és el plató)	5 peces
Format	
Informació sense declaracions ni <i>stand up</i>	18 peces
Informació amb declaracions	7 peces
Diàleg-tertúlia	5 peces
Accessibilitat pels oïdors	
Amb veu	29 peces
Sense veu	1 peça
Amb subtítols	0 peces
Locució i signes	
Ritme lent o amb pauses	21 peces
Ritme ràpid	9 peces
Font	
No esmenta	16 peces
Agència	9 peces
Pròpia (opinió)	5 peces

Taula 7.4. Anàlisi de 30 vídeos de NetSignNews (any 2008). Font: elaboració pròpia.

NetSignNews	(només s'analitza l'entrada)
Data	11 octubre del 2008
Tema notícia	<i>Deaf Actor Hopes More People Learn Sign Language</i>
Sincronia velocitat signes-veu	No
Durada entrada	42 segons, els signes; 36 segons, informació oral
Paraules	64
Ritme	1,8 paraules cada segon

Ashley Reuss can't hear the director's calls during productions of "The Firebird" because she is deaf (8 segons orals, 14 segons en signes). "So, I have to make sure that my lines and my timing are exact... I'm watching all the body language of all the people." Reuss said through an interpreter. (23s. oral; 29s ASL). "I don't want to miss something, I have to make sure I remember each line and remember each movement. (36 SEGONS, oral; 42 SEGONS, ASL)

NetSignNews	(només s'analitza l'entrada)
Data	2 de novembre del 2008
Tema notícia	<i>Deaf Donor Denied</i>
Sincronia velocitat signes-veu	No
Durada entrada	52 segons, els signes; 41 segons, informació oral
Paraules	57
Ritme	1,4 paraules cada segon

In Halifax, Canada, teenager Jamie Routledge wanted to do a good deed at her school but was unexpectedly thwarted (15 segons orals, 20 segons en signes). The 12th grade student was prepared to give blood at a clinic at the J.L. Ilsley High School on Oct. 17, (30s. oral; 32s. ASL) but a staff-person from the Canadian Blood Services event abruptly turned Jamie down because she is deaf (41 SEGONS, oral; 52 SEGONS, ASL).

Figura 7.11. Anàlisi ritme notícies-tipus en ASL. Elaboració pròpia. Font fotos: NetSignNews.

Tot i que en alguns aspectes com els descrits es nota que els promotors de NetSignNews coneixen el col·lectiu Sord i que han dissenyat un informatiu que s'adapta a les seves especificitats i gustos, el model d'aquest web també presenta mancances i no satisfà tothom. Un dels retrets recollits en aquesta recerca apunta que els presentadors televisius de NetSignNews de vegades signen de manera massa artificiosa:

*“La composició no és perfecta. Mentre el presentador està signant hi ha imatge en moviment a la part posterior de la pantalla. Això distreu el televident. Penso que per poder seguir el vídeo són més efectius els subtítols. La pantalla hauria d'estar més lliure. (...) L'altre problema és que es nota molt que el presentador està llegint el teleprompter. La seva posada en càmera no és natural. Només cal fixar-se en els seus ulls: estan massa frontals, massa quiets.”*²⁴⁶

La composició de la imatge varia molt a NetSignNews: en algunes ocasions opten per posar vídeos al darrere el presentador i en d'altres (la majoria de casos en l'anàlisi feta) una fotografia per recolzar l'explicació en signes. Igualment l'audiència de NetSignNews ha estat molt desigual depenent dels temes i les notícies. Val a dir, també, que el web ha contribuït a difondre la idea de la Deaf TV incloent-hi un enllaç de Travis Dougherty.

7.2. Televisions locals en signes: Catalunya i EUA, voluntariat i incertesa

El pes de les estacions locals a Catalunya és molt desigual segons el municipi, l'indret, la comarca, el finançament i els recursos humans o tècnics disponibles. Als EUA la situació encara és més heterogènia i del tot inabastable en aquesta tesi. Com que el present estudi se centra en la percepció i la funcionalitat de la Llengua de Signes segons els Sords catalans, l'atenció és fixa de manera molt primordial a Catalunya i només es fa una breu pinzellada dels EUA. La manca d'informació sobre les estacions locals americanes no s'ha de veure,

²⁴⁶ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-01*. Informació extreta de l'entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l'anglès. Mentre l'estudiant feia aquests comentaris projectava en una pantalla gran algunes imatges de NetSignNews per recolzar la seva explicació. L'entrevista grupal es va fer el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

per tant, com un oblit o una mancança. Cal reiterar que aquesta no és una tesi sobre els EUA. És una investigació sobre Catalunya que si inclou una comparació amb la Gallaudet University només és per tenir un referent extern que faci molt més rica l'anàlisi.

Algunes televisions locals de Catalunya, tot i les limitacions pressupostàries que pateixen, han fet esforços notables per incorporar la Llengua de Signes com a via d'accés dels Sords als informatius. Durant els anys de la recerca (2005-2009)²⁴⁷ les televisions locals localitzades que, al llarg o en algun moment d'aquest període, han tingut programació informativa interpretada en LSC han estat Barcelona TV, Localia Viladecans Televisió, Canal 25 TV, Canal Terrassa TV, Televisió de Girona, Banyoles TV, Olot Televisió, TV Badalona i Vilafranca TV.²⁴⁸

Els models d'informatius en signes de les televisions locals han estat i són força diversos. Així, mentre l'any 2005, Btv incloïa un espai en signes dins el programa anomenat *Infos Idiomes* —un programa pensat per informar les comunitats lingüístiques estrangeres que viuen a Barcelona—, el Canal 25 TV disposava d'un programa fet per a gent sorda a més d'un informatiu en signes. Però, tant l'informatiu en LSC de Btv²⁴⁹ com els espais per a sords del Canal 25, amb els anys es van deixar de fer. Això constata que la programació en Llengua de Signes de les televisions locals és sovint força inestable i no arriba a consolidar-se. Curiosament, el Canal 25tv —que en el moment de dipositar aquesta tesi ja no oferia gens LS— es presenta al seu web com una estació que defensa la pluralitat lingüística.

D'altres televisions han optat per introduir els signes dins de models més clàssics i estables de periodisme de proximitat aconseguint, en alguns casos, bons resultats d'audiència. Vilafranca TV, per exemple, quan va prendre la decisió d'emetre el seu informatiu diari en LSC, es vanagloriava de ser el mitjà “líder d'audiència” en la informació

---

²⁴⁷ Els anys 2005 i 2006, aquest investigador es va posar en contacte per mail, per carta o telefònicament amb totes les televisions locals de Catalunya per saber si oferien LSC. Això no significa que durant tots els anys d'aquest període (2005-2009) totes les emissores han ofert programació en LSC de manera interompuada. Cada cas és diferent. Hi ha televisions que han fet sempre aquest servei en el període estudiat o d'altres que l'han suprimit. Vilafranca TV, per exemple, el van iniciar el 2006, Canal Terrassa TV el 2005 i Badalona TV, el van començar a ofertar el 2009.

²⁴⁸ Algunes d'aquestes estacions continuen (any 2011) tenint espais en Llengua de Signes però la majoria han deixat de fer-ho.

²⁴⁹ Barcelona TV també va estrenar el maig del 2006 un butlletí en Llengua de Signes Catalana en la darrera mitja hora del programa *Hola Barcelona*, espai que també es va deixar de fer.

local i comarcal al poble (La Malla, 2006). L'any 2011, Vilafranca TV (reconvertida en Penedès TV) continua oferint aquest informatiu signat cada dia (dies laborables).

Quan van posar en marxa els seus informatius en LSC, alguns operadors —per exemple Canal Terrassa TV i el Canal 25 TV— van arribar a un acord amb la Federació de Sords de Catalunya per disposar d'intèrprets. Un procediment semblant van seguir Televisió de Girona o Televisió de Banyoles que van comptar amb la col·laboració de l'Associació Gironina de Sords. Vilafranca TV, per contra, va preferir contractar els intèrprets directament de l'empresa privada APSO (Atenció a Persones Sordes i Sordcegues) sense necessitat de passar per un intermediari del món associatiu.

En d'altres casos, les televisions han entrat en competència entre elles: Televisió Comtal va signar un conveni amb la Fesoca, però el projecte va quedar encallat l'any 2006 sense que s'arribés a materialitzar. Segons l'emissora, el projecte es va bloquejar perquè la Fesoca va desenvolupar el mateix projecte al Canal 25 TV.²⁵⁰

A més de les empreses esmentades, també hi ha hagut altres televisions que han fet provatures i han estudiat la possibilitat de posar intèrprets o bé que han ofert aquest servei de manera ocasional. Canal Reus TV va experimentar per primera vegada la introducció de la Llengua de Signes a la televisió el 24 de juny del 2005 en el pregó de la Festa Major de Sant Pere.²⁵¹ Va ser en compliment d'una moció aprovada per l'Ajuntament en què s'instava a facilitar l'accés als continguts televisius a les persones amb dèficits auditius. TV Vendrell, per la seva part, va fer l'intent gens reeixit de posar com a intèrpret una persona que no dominava prou la LSC:

“L'any 2003, amb motiu de l'Any europeu de les persones amb discapacitats, vam fer una mena de prova pilot de tenir una persona traduint el sumari de titulars de les notícies de la televisió al llenguatge de signes. Era un gest gairebé simbòlic. Però el cert és que vam tenir algunes dificultats perquè la persona que ens ho feia no anava al mateix ritme que el nostre off i costava molt quadrar-ho.

²⁵⁰ Font: Josep Adolf Estrader, director de Televisió Comtal. Informació facilitada via diferents correus electrònic rebuts per aquest investigador l'1 i el 2 de març del 2006.

²⁵¹ Font: Francesc Domènech, director Canal Reus TV. Informació facilitada via correu electrònic rebut per aquest investigador el 24 de març del 2006.

També hi havia moltes paraules i expressions periodístiques que li costaven molt de traduir. Ho vam fer uns mesos, fins que aquesta persona (que per cert, era un voluntari), ho va haver de deixar.”²⁵²

A l'hora de promocionar els informatius amb notícies signades també s'han seguit i se segueixen camins diferents entre les televisions amateurs i aquelles que estan més professionalitzades. La temporada 2005-2006, Canal Terrassa TV ho va fer amb un cartell força original: una fotografia d'una mà amb el dit gros aixecat en un gest que la població oïdora pot llegir com el senyal de *positiu* i que en LSC significa *més*. En el cartell s'hi llegia: *Aquesta mà t'explicarà les notícies. Una televisió de tothom i per a tothom.*

Canal Terrassa TV va estrenar el seu informatiu en signes de caps de setmana el 7 d'octubre del 2005 coincidint amb el Dia Mundial de les Persones Sordes. La voluntat inclusiva de Canal Terrassa TV amb les persones amb discapacitat va fer-se, a més, l'any 2006 molt visible amb la signatura d'un acord entre l'Ajuntament de Terrassa i l'entitat Discat-Afems. El conveni suposava contractar persones amb un mínim d'un 33% de deficiència física per fer tasques de redacció, producció o per treballar com a tècniques.

La premsa es va fer ressò de l'acord descrivint l'emissora com “una televisió sense barreres” i una “televisió de tothom i per a tothom” (Arenós, 2007: p. v8). Però el que semblava una bona idea per a la inserció professional del col·lectiu no va aconseguir autofinançar-se ni expandir-se com haurien volgut. Acabés com a acabés aquesta experiència, és indubtable que el Canal Terrassa TV és potser la televisió local de Catalunya que més imaginació ha posat per fer alguna acció a favor dels sords, en particular, i de les persones amb discapacitat, en general. ¿Quina va ser, exactament, aquesta acció imaginativa i per què no va funcionar del tot?

Els promotors de l'acord creien que les empreses terrassenques posarien publicitat a la televisió en compliment de la llei Lismi.²⁵³ Es pensaven que, com que existeix l'obligació legal de reservar llocs de treball a persones amb discapacitat, els seria més còmode pagar

---

²⁵² Font: Olga Olivé (TV Vendrell). Informació facilitada via correu electrònic rebut per aquest investigador el 10 de gener del 2005.

²⁵³ La Lismi; Llei 13/1982 de 7 d'abril, d' Integració Social dels Minusvàlids és una llei antiga però vigent que ha quedat ampliada amb la LIONDAU, Llei 51/2003, de 2 de desembre, d'igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal de les persones amb discapacitat.

una quota així en comptes de buscar empleats amb aquestes característiques i creien que, d'aquesta manera, la televisió podria pagar el sou dels treballadors amb discapacitat amb els ingressos dels anunciants recaptats i que es podria anar ampliant la plantilla.

Segons el director gerent de la Societat Municipal de Comunicació de Terrassa, Jordi Llonch, “el projecte era molt ambiciós i amb unes grans perspectives de creixement a mig termini”, però, a l'hora de la veritat, no va seduir prou gent i l'empresariat no va respondre:

*“O aquesta oferta no era prou atractiva, o a les empreses no els preocupa gaire complir la Lismi o bé no hi ha cap organisme que vetlli pel compliment d'aquesta llei. El cas és que la publicitat que va arribar per aquesta via no va ser suficient, ni de bon tros, per garantir les retribucions salarials dels treballadors discapacitats i ni tan sols per fer viable la continuïtat de l'empresa Discat.”*²⁵⁴

La Societat de Comunicació de Terrassa va haver de rescindir l'acord amb Discat, intentar la recol·locació d'alguns dels treballadors discapacitats —que, al final del procés, ja eren ben bé una dotzena— i assumir directament els costos salarials i laborals dels que van continuar treballant a Canal Terrassa.

A inicis del 2010, més d'un any després d'haver resolt el conflicte creat per Discat, el resultat és que la Societat de Comunicació mantenia sis de les persones discapacitades que van participar en el projecte. Tres d'aquestes persones fan (2010) tasques de redacció, guió, producció o presentació de programes, tant de ràdio com de televisió. Dues persones més fan funcions tècniques, com a càmeres ENG, càmeres de plató o ajudants de realització. I una sisena persona fa tasques de neteja. Totes estan contractades de manera regular a través d'una empresa terrassenca, Prodis, de llarga tradició en proporcionar llocs de treball a persones amb discapacitat.

A petició de la Societat de Comunicació de Terrassa, Prodis, que tradicionalment només havia ocupat treballadors amb discapacitats psíquiques, es va obrir a la contractació de discapacitats físics com eren la majoria dels que havien participat en el projecte de Canal

²⁵⁴ Font: Jordi Llonch Massanés, director gerent de la Societat Municipal de Comunicació de Terrassa. Informació facilitada via correu electrònic rebut per aquest investigador el 2 de febrer del 2010.

Terrassa. Aquestes sis persones formen part de la plantilla de Prodis i el seu lloc de treball és, en virtut d'un conveni, a la ràdio i la televisió municipals de Terrassa.

Aquesta iniciativa de Terrassa estava orientada cap a la inserció laboral i es va quedar, doncs, a mig camí dels seus objectius. Més bons resultats, en canvi, va aconseguir l'informatiu en LSC inaugurat el 2005 ja que va contribuir a estendre l'oferta televisiva accessible. I és que, poc o molt, *l'efecte imitació* es produeix entre les televisions locals. De ben segur que una estació local s'estudiarà amb molt més interès la proposta de fer un noticiari en signes, si sap que s'emeten programes semblants en d'altres localitats veïnes. Les associacions de sords, conscients d'aquest fenomen, exerceixen de lobby de pressió.

Davant la impossibilitat de fer un seguiment detallat de tots els informatius locals de manera continuada, ja que no tots penen la seva programació a la xarxa i la seva cobertura està limitada a una o poques localitats, en aquesta recerca s'ha optat, només, per incloure un petit estudi de Localia Viladecans Televisió, que s'aporta tot seguit. L'elecció de Localia Viladecans està justificada perquè l'anàlisi de continguts de la televisió pública catalana (TVC) inclosa en la recerca està basada, principalment, en dades recollides el 2005. I, si mirem l'oferta en LSC de l'any 2005 en l'àmbit local a Catalunya, es pot concloure que l'informatiu en LSC de Localia Viladecans TV era un dels més *professionals*²⁵⁵ del país o si més no dels més publicitats entre la Comunitat Sorda.²⁵⁶ Té sentit, per tant, fixar-se en una emissora on es treballava a la redacció amb una mentalitat clarament periodística i pensant també en el col·lectiu de les persones sordes. La llàstima és que l'informatiu en LSC de Viladecans ja no existeix arran del tancament de la cadena al maig del 2009.

---

²⁵⁵ Localia Viladecans TV va tenir el 2005 un pressupost de 320.000 euros. La plantilla era d'11 persones més 12 col·laboradors. Al llarg de la setmana emetia 94 hores de programació pròpia, amb un informatiu diari de dilluns a divendres de 30 minuts. Segons una enquesta feta per Ipsos Loyalty (desembre 2004-abril 2005) un 83% de la població de Viladecans coneixia la televisió, un 19,4% la mirava diàriament i un 32,8% la mirava amb freqüència. Les seves emissions abastaven, a més de Viladecans, les localitats de Gavà, Castelldefels, Sant Joan Despí, Sant Just Desvern, Esplugues de Llobregat, Cornellà, Sant Boi de Llobregat i El Prat de Llobregat. Si comparem aquestes dades amb la majoria de televisions locals catalanes, sembla clar que Viladecans TV no era una televisió petita ni tampoc amateur. Font: Alba Tosquella, directora de Localia Viladecans TV l'any 2005. (Informació recollida en diverses estades fetes per aquest investigador a l'emissora durant l'any 2005).

²⁵⁶ El web *DifuSord* (2005) va divulgar que Viladecans Televisió-Localia va ser la primera televisió local de Catalunya que va incorporar l'ús de la Llengua de Signes als informatius amb l'objectiu d'afavorir el ple accés de les persones sordes a la informació local. Tot i que la notícia és inexacta ja que abans de Viladecans TV altres televisions locals catalanes ja havien inclòs la LSC, l'estrena d'un informatiu signat en aquesta població del Baix Llobregat va ser una notícia amb fort ressò entre la Comunitat Sorda de l'àrea metropolitana barcelonina.

7.2.1. Localia Viladecans TV

Localia Viladecans TV va començar a emetre un informatiu adaptat en Llengua de Signes Catalana el 25 de desembre del 2004 després que la intèrpret Helena Collado presentés un projecte. L'Ajuntament va recolzar des d'un primer moment aquesta idea i aviat l'emissora va trobar els recursos tècnics i econòmics per materialitzar-la. L'oferiment va ser molt oportú ja que va coincidir amb què el ple del consistori municipal va aprovar per unanimitat una moció conjunta a favor de garantir l'accessibilitat dels mitjans de comunicació locals. Posteriorment es va posar en marxa una edició en Braille de la *Revista de Viladecans* per a persones cegues, una iniciativa que va ser distingida amb el premi *Arrel* de comunicació de l'any 2005 atorgat per la Diputació de Barcelona. La bona voluntat de Localia Viladecans va durar, però, relativament poc, ja que la cadena va tancar la televisió local al maig del 2009.

En el període d'observació fet en aquesta recerca, l'informatiu en signes tenia una durada de mitja hora cada edició. Es tractava d'un resum adaptat per emetre el cap de setmana de les notícies locals més importants de tota la setmana, dia per dia. L'horari d'emissió era el dissabte i el diumenge a dos quarts d'una del migdia i el dilluns a les dues, també del migdia. A més, es feien sis reemissions, de nit i de matinada cada dissabte, així com sis reemissions més cada diumenge. Segons Localia Viladecans TV, aquest informatiu signat es va convertir “en un referent”²⁵⁷ per altres televisions locals que més endavant es van plantejar de posar Llengua de Signes a les seves programacions. Poc després de l'estrena, la Comunitat Sorda de Viladecans va enviar una carta d'agraïment a l'Ajuntament. També, un any més tard, la intèrpret Helena Collado considerava que el projecte era “molt enriquidor” i que les persones sordes estaven molt satisfetes (Salido, 2005).

En una anàlisi de 30 vídeos de Localia Viladecans TV (Taula 7.6), queda clar que el gènere periodístic més interpretat en LSC era la notícia informativa clàssica. Llevat d'algun reportatge, en aquest programa no tenien cabuda altres gèneres: no s'ha comptat, doncs, cap entrevista en directe ni crònica d'opinió. Tot i que la majoria de notícies solien ser d'entre 1 i 3 minuts —una durada superior al temps que acostumen a tenir les notícies en una televisió

²⁵⁷ Font: Alba Tosquella directora de Viladecans TV l'any 2005 (Informació recollida en diverses estades fetes per aquest investigador en l'emissora durant l'any 2005).

autonòmica o estatal —, la televisió de Viladecans no aprofundia gaire en els temes ja que preferia que l'informatiu tingués un ritme variat i inclogués temes ben diversos.

La llarga durada de les peces més aviat s'explica perquè normalment en les notícies hi havia moltes declaracions reiteratives però no pas perquè les notícies estiguessin contrastades amb tota mena de fonts. Una pràctica així és, d'altra banda, normal en una televisió local on els reporters no poden fer periodisme d'investigació ni prou seguiment dels temes ja que són poca gent a la redacció, han d'omplir força minuts informatius i massa sovint ni tan sols donen l'abast per cobrir les previsions de rodes de premsa o d'actes noticiables d'agenda de cada dia. És bastant lògic que, per comoditat o per falta de més recursos, el consistori fos qui subministrés més informació a la tele i que, per tant, Localia Viladecans TV tendís a un cert oficialisme: de les 30 peces analitzades, en 13 hi predominen de manera molt clara les fonts oficials que gairebé sempre són municipals. (Taula 7.5). A més, l'any 2005 Localia Viladecans TV era una emissora cent per cent pública, dependent d'un Ajuntament amb alcalde del PSC i amb la gestió externalitzada a la productora Promotora de Emisoras de Televisión, de PRISA que, com és prou sabut, es tracta d'un grup mediàtic amb una línia editorial propera al PSOE.

Es pot considerar amb alguns matisos, que la televisió informativa en signes que feia Localia Viladecans TV l'any 2005 tampoc distava tant del que feien en signes les televisions generalistes a la mateixa època: es buscava la informació *pura i dura* per sobre dels gèneres més interpretatius o d'opinió i existia una presència destacada d'informació basada en declaracions de càrrecs públics i actes de govern. És evident que no es poden posar a la mateixa balança els 30 vídeos de Localia Viladecans TV i les 2.000 peces informatives de TVC ja que la diferència de nombre fa que la comparació no sigui científica. S'intueix, però, que el model de televisió informativa està en ambdós casos molt acotat i que en els programes estudiats de les dues emissores no hi ha lloc per un periodisme més relaxat, d'anàlisi o d'opinió amb un llenguatge menys accelerat.

Tot i que els 30 vídeos estudiats presenten també característiques diferents del model de TVC i TVE en signes, en aspectes com la velocitat de locució i de la LSC-LSE no hi ha gaire diferència. L'anàlisi d'una notícia-tipus a Localia Viladecans TV reflecteix una velocitat lectora de 2,6 paraules cada segon (Figura 7.12), lleugerament menor que a TVC, que és de 2,8 paraules cada segon (Figura 6.6), i una mica per sobre de TVE, que es 2,5

paraules cada segon (Figura 6.13). Es queda, en canvi lluny de la velocitat d,1,4 ó 1,8 paraules cada segon de NetSignNews. (Figura 7.11).

Sobta veure que en les televisions fetes i pensades per oients hi ha una sincronia entre la velocitat del signes i de les paraules emeses. Això no passa en els mitjans de comunicació de sords: a Webvisual o a NetSignNews en què la llengua parlada no comença ni acaba en el mateix moment que la comunicació signada. El model de *televisió en signes accelerat* que presenten, amb matisos diferents, tant les televisions públiques generalistes com, també, Localia Viladecans TV, probablement és menys digerible que no els informatius per a persones Sordes que hi ha a internet.

A Localia Viladecans TV hi ha una simultaneïtat entre la intèrpret signant i la imatge del vídeo en moviment (Taula 7.6) mentre que a Webvisual —en les seccions de *NotiSord* i *Notícies*— se solen il·lustrar les notícies amb una diapositiva estàtica darrere el presentador signant. Així succeeix en 29 de les 30 peces estudiades. (Taula 7.2), (Taula 7.1).

La imatge estàtica al darrere permet que l'espectador Sord pugui fixar la seva vista en les mans i expressió facial del presentador sense que es distregui amb vídeos que molt sovint visualment aporten poc. Un terç dels vídeos analitzats a Localia Viladecans TV tenen un contingut *poc visual* (Taula 7.5). S'entén per notícies *poc visuals* aquelles que només contenen imatges de rodes de premsa, reunions, façanes d'institucions, sales amb persones parlant, despatxos o altres dependències on s'hi ha fet algun tipus de presentació o acte oral.

Accessibilitat pels oïdors	
Amb veu	30 peces
Accessibilitat pels sords	
Contingut força o molt visual	10 peces
Contingut poc visual	10 peces
Contingut ni poc ni molt visual	10 peces
Locució i signes	
Ritme ràpid	30 peces
Fonts	
Pròpies (diverses)	17 peces
Pròpies (predominen fonts oficials de l'Ajuntament)	13 peces

Taula 7.5. Anàlisi de 30 vídeos de Localia Viladecans TV (2005). Font: elaboració pròpia.

Televisió de Viladecans (Localia Viladecans)	
Dia d'emissió:	14 d'abril del 2005
Tema notícia	Congrés de Comissions Obreres
Sincronia en la velocitat dels signes i de la veu	Sí
Durada notícia	2 minuts 40 segons
Paraules	409
Ritme	2,6 paraules cada segon

Redactat notícia:

Viladecans ha estat la ciutat escollida en aquesta ocasió per celebrar el III Congrés de CC.OO pel sector de la mineria i el metall (8 segons). Un congrés d'on sortirà la nova executiva de la Federació i el nou secretari general. (13s) Però aquesta primera jornada ha servit, sobretot, per fer una primera radiografia del que és la situació del metall a Catalunya (20s). Entre els convidats, el conseller de Treball i Indústria, Josep Maria Ranyé, que ha demanat a patronal i a sindicats un esforç per ajudar a transformar el sector i fer-lo més competitiu (30s)

'Condicions de competitivitat que passen per millorar el que fa com ho fa i amb qui ho fa. Hem de millorar els productes que es fan a Catalunya perquè tinguin el valor afegit suficient perquè les condicions econòmiques i laborals siguin correctes, adequades, bones i els productes competitiu' (56s)

El secretari general de la Federació, Vicenç Rocosa, ha recordat al conseller que tothom estava d'acord que Catalunya necessitava una nova política industrial, però que ara el que cal és començar a veure resultats i que l'administració es posi a treballar per captar noves inversions. (1min 11s) També adverteix que el que li està passant en el sector tèxtil podria acabar passant-li també a la metal·lúrgia. (1min 17s)

'Tenim una situació embogida d'una cursa cap a la reducció de costos sense tenir en compte res: ni les repercussions socials, ni la qüestió dels impactes socials en els territoris i per a les persones. (1min 35s) Al final, l'únic que val és els guanys que tinguin els accionistes. (1min 41s)

La secretaria general de CC.OO al Baix Llobregat, Aurora Huerga, ha destacat en la seva intervenció les dificultats cada cop més grans que té la indústria per trobar sòl a la nostra comarca (1min 52s).

'Demanam conservar el sòl industrial. (1min 55s) El disponible que hi ha en aquests moments però també la seva ampliació si és possible. (2min 3s). Exigirem posicions clares per part de les administracions. I fem tot això perquè estem en contra de l'especulació del sòl que destrueix llocs de treball pel sector industrial. (2min 17s).

*Huerga també ha demanat una millora del transport col·lectiu per arribar als llocs de treball. Pel que fa a les fites aconseguides per a la Federació, el seu president ha destacat l'equiparació dels convenis laborals en molts aspectes tot i que assegura que la feina més important encara està per fer. (2min 32s)) La Federació demana un conveni general del metall a Catalunya per igualar salaris i jornades així com la creació d'una patronal catalana. **2minuts 40 segons***

Figura 7.12. Anàlisi ritme notícia-tipus a Localia Viladecans en LSC (any 2005). Elaboració pròpia.

Gèneres periodístics	
Notícies	24 peces
Reportatges	6 peces
Durada	
Entre 1 i 3 minuts	26 peces
Més de 3 minuts	4 peces
Imatge del costat de la intèrpret signant	
Vídeo	26 peces
Vídeo i fotografies	3 peces
Vídeo i gràfic	1 peça
Format	
Informació amb tres declaracions	12 peces
Informació amb dues declaracions	9 peces
Informació amb més de quatre declaracions	7 peces
Informació amb quatre declaracions	2 peces

Taula 7.6. Anàlisi de 30 vídeos de Localia Viladecans TV (2005). Font: elaboració pròpia.

El tancament de Localia Viladecans TV (maig del 2009), després d'11 anys d'emissió, constata que la presència de la Llengua de Signes en el món de les televisions locals moltes vegades depèn més d'iniciatives voluntaristes aïllades que no d'una ferma convicció política de fer accessible la informació. La nova televisió IP de Viladecans que va substituir Localia i que opera per internet va néixer sense programació en Llengua de Signes.

7.2.2. Sign City Television

Si parlem del món de la televisió local en signes als EUA també podem trobar-hi alguna experiència de resultat incert. L'any 2006 la televisió Sign City TV anunciava per internet que oferia les 24 hores del dia en Llengua de Signes des de Seguin, a Texas ²⁵⁸ als

²⁵⁸ A diferència de la recerca feta sobre Bison TV i Gallaudet TV en què aquest investigador va contactar directament amb els responsables de l'emissora i es va entrevistar amb ells a Washington, el contacte amb Sign City Television va resultar infructuós i, per tant, hi ha alguna dada que no s'ha pogut corroborar personalment. Arran de l'estada als EUA es van consultar fonts locals i també l'ambaixada espanyola a Texas però no van

EUA. Els promotors de l'esmentada emissora local van decidir impulsar aquest projecte en considerar que, més enllà de les programacions televisives convencionals, la Comunitat Sorda nord-americana —formada per 28 milions de ciutadans sumant-hi les persones amb pèrdues auditives— necessitava tenir “una plataforma per produir programes en el seu idioma propi, amb una sensibilitat específica cap a la cultura Sorda i projectant models de persones Sordes adultes per tal de ser imitades”.

Un dels propietaris de l'empresa és David H. Pierce que es va llicenciar al *National Technical Institute for the Deaf* (NTID) del *Rochester Institute of Technology* (RIT), mentre que l'altre soci és Sheldon I. Altfeld, un reconegut expert en televisió per cable que va posar en marxa la *Silent Network* com s'ha exposat en un apartat anterior. Amb el temps, l'enllaç que apareixia a internet sobre Sign City TV es va trencar i es va redirigir cap a la productora Davideo Productions que ofereix diferents productes audiovisuals, notícies i serveis per a persones sordes i que l'any 2009 va estrenar la pel·lícula *Journey Through Deaf Texas*.

7.3. Vídeos (DVDs) i altres interpretacions audiovisuals en LS

En major o menor mesura, les televisions, webs, blocs i portals comentats fins ara són mitjans de comunicació que tenen una pretensió periodística o informativa lligada amb l'actualitat diària, si més no en una part dels seus continguts audiovisuals. Uns continguts audiovisuals que, pel seu format, cal diferenciar-los dels *vídeos en Llengua de Signes*, tal i com s'entenen en aquest apartat de la tesi.

Els *vídeos en Llengua de Signes* són productes en format DVD o similar que es comercialitzen, distribueixen o adquireixen per ser vistos en una pantalla d'ordinador o en un monitor de tele normalment de manera autònoma. També es considera vídeos en Llengua de Signes aquells que es troben disponibles a internet a llocs com el *YouTube* o que s'han difós com a publicitat institucional. No ho són, en canvi, aquelles peces que avui (2010) estan integrades dins d'un mitjà o canal (televisió convencional) per inserir-se

---

saber donar cap raó d'aquesta empresa. Tampoc les fonts preguntades a la Gallaudet University sabien de l'existència de Sign City TV. La informació està extreta del web www.signcity.tv i del portal *Difusord* (2006).

necessàriament en un programa d'una emissora o en un teleinformatiu. En aquesta tesi se'ls ha anomenat *vídeos* ja que en els anys d'inici de la recerca (2005-2006), les cintes VHS —tot i que ja havien quedat del tot obsoletes— encara s'utilitzaven entre algunes persones Sordes i el mot *vídeo* servia, aleshores, per definir els VHS (*Video Home System*).

En els últims anys del període d'estudi (2007-2009) i fins avui, en canvi, el DVD i les descàrregues directament de la xarxa d'internet s'han imposat en detriment dels VHSs. El terme *vídeo* aplega, així doncs, tots aquests formats. Tanmateix en la situació actual de convergència mediàtica digital, el concepte *vídeo* és equívoc, atès que per la xarxa hi proliferen arxius multimèdia de tot tipus, alguns dels quals són fragments o programes de televisió sense que l'internauta ho sàpiga. A *YouTube*, per exemple, es penjen avui tota mena de productes audiovisuals (vídeos) que provenen de suports diversos i no sempre és fàcil escatir-ne l'origen. Sigui com sigui, la digressió ve a tomb per intentar aclarir de què estem parlant en aquest apartat de la tesi.

Pel que fa al seu contingut, els *vídeos* estudiats aquí no són sobre les notícies de la jornada. No es tracta, doncs, de vídeos efímers: de continguts audiovisuals que es miren un dia i que l'endemà ja caduquen perquè perden vigència informativa. Són vídeos documentals, divulgatius, promocionals, de publicitat institucional, lúdics, culturals o que serveixen d'eina educativa, segons cada cas. Són vídeos que sovint tenen un interès general (sí) però que no versen sobre qüestions puntuals d'estricta actualitat diària. Més que per informar de fets concrets, són vídeos pensats per contextualitzar els grans temes i tenir coneixements generals del món actual (la sanitat, l'ensenyament, el medi ambient, la religió) o bé per aprofundir i ensenyar la història, la cultura de la Comunitat Sorda lligada a la LS.

Els vídeos històrics sobre la Comunitat Sorda són especialment útils per entendre el moment present. El *background* retrospectiu presentat en forma de reportatge amb imatges i narrat en signes o subtítols ens ajuda, sens dubte, a sords i a oïdors, a prendre consciència sobre el camí recorregut i permet valorar la importància històrica de les principals notícies que afecten els Sords en els anys d'aquesta recerca (2005-2009). La llei de la LSE i la llei de la LSC, a Espanya i Catalunya, o el major reconeixement dels drets de les persones Sordes, al món Occidental, són conquestes que han arribat després de moltes dècades de lluites i reivindicacions.

Referenciar tots els DVDs o vídeos en signes que s'han editat, catalogat o que els sords podien veure entre els anys 2005 i 2009 a Catalunya o a la Gallaudet University seria una tasca que depassaria les possibilitats d'aquesta recerca i que n'eixamplaria l'objecte d'estudi. Sí que és oportú, en canvi, preguntar-se si més enllà de la televisió convencional o d'internet, aquesta classe de vídeos constitueixen, a l'hora de la veritat, una bona via per a les persones sordes per informar-se. Lamentablement hi ha exemples que ens diuen que no sempre ho són. El cas més il·lustratiu que indica que de vegades les administracions es gasten diners en vídeos en LS que no resulten gens funcionals el podem trobar en el DVD (Ministeri d'Afers Socials, 2005b) sobre el referèndum de la Constitució Europea. Per la gravetat dels errors comesos en aquest DVD, el seu contingut s'estudia de manera detallada en un altre apartat de la tesi.

Hi ha d'altres vídeos, en canvi, que sí s'entreveu que són una molt bona eina informativa. La col·lecció *Deaf Mosaic*, feta per la Gallaudet University, és adient per tal que els Sords coneguin la història d'emancipació del col·lectiu Sord amb una llengua, una cultura i una identitat ben marcada. (Figura 7.15). Es tracta d'una col·lecció de vídeos que, tot i que es van editar a la dècada dels vuitanta i noranta, els Sords nord-americans continuen mirant-la ja que ha adquirit la condició de clàssic. És una col·lecció accessible en els catàlegs de la biblioteca de la Gallaudet University que molts Sords tenen ben present.²⁵⁹ Així mateix, en el canal de la Gallaudet TV, aquests vídeos —que incorporen subtítols, veu en *off* i signes— hi apareixen de manera regular²⁶⁰.

Amb una edició molt acurada i professional, la careta de presentació dels vídeos de *Deaf Mosaic* combina imatges dels moments més gloriosos de les manifestacions històriques dels sords amb d'altres imatges de tota la història del EUA sobretot del segle XX (l'arribada a la Lluna, l'assassinat de JFK, Luther King, els Beatles etc), o bé amb fotografies emblemàtiques de Washington i dels Estats Units. La presentació amb música de fons dóna pas, tot seguit, a temes específics de la Comunitat Sorda: el congrés de Milà de 1880 que va

---

²⁵⁹ Quan se li va preguntar *¿quins programes televisius en ASL coneix?*, un informant de la Gallaudet University —identificat amb el codi CR03— no en va saber esmentar cap d'actual, però sí, en canvi, va mencionar el *Deaf Mosaic* “de quan era petit”. Opinió expressada a la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 2 d'octubre del 2008.

²⁶⁰ Font: observació pròpia durant l'estada de recerca feta per aquest investigador a la Gallaudet University des del 22 de setembre fins al 12 d'octubre del 2008. Els vídeos s'emeten entre programa i programa com a reposicions i no com un espai amb un horari definit dins de la graella de programació.

prohibir la Llengua de Signes en l'educació, la prohibició històrica als sords de conduir vehicles de motor, el record dels estudiants d'una escola de sords de Hawaii del bombardeig de Pearl Harbor, el *Deaf President Now*, la història de la poesia en ASL, els Jocs Olímpics Sords, les experiències d'educació bilingüe per als Sords als EUA, entre d'altres temes.

Avui (2011), els vídeos del *Deaf Mosaic* es poden mirar com a reportatges autònoms però cal tenir present que, al seu dia, tenien format d'un programa televisiu de reportatges que era presentat per Gil Eastman i Mary Lou Novitsky. Aborden temàtiques com les esmentades però, així mateix, històries excepcionals o curiositats. Per exemple, la recerca feta sobre les tribus d'indis americanes i els llenguatges de signes primitius dels nadius nodreix de contingut un dels vídeos més enriquidors des d'un punt de vista antropològic i lingüístic (Gallaudet University, 1994a), de tots els que es poden consultar avui en els arxius de la Comunitat Sorda dels EUA. Més lligat a l'enfocament d'aquesta tesi, destaca un altre vídeo que narra la visita que va fer un equip de la BBC del programa *See Hear* a Washington per conèixer les inquietuds televisives de les persones Sordes (Gallaudet University, 1995).

Al marge de la col·lecció *Deaf Mosaic* són nombrosos els documentals informatius produïts o inventariats per la Gallaudet University. En concret, entre el 2005 i el 2009, els sords nord-americans n'han tingut disponibles a la biblioteca de la universitat de Washington un ampli ventall amb milers de peces audiovisuals, tant reportatges com entrevistes, com monòlegs de persones Sordes. Es tracta de vídeos d'actes públics o institucionals, de jornades, col·loquis i congressos sobre l'ASL, així com dels actes de graduació dels estudiants, de resums o enregistraments d'algunes competicions esportives dels Sords i de perfils biogràfics de Sords que han destacat professionalment o en el terreny de l'art o de les humanitats. També hi ha vídeos sobre les activitats realitzades pels rectors de la institució i sobre infinitat de temes relatius a la cultura de les persones Sordes.

A Catalunya, la majoria de vídeos en LSC són més didàctics que informatius. En aquest sentit destaca el catàleg del departament de documentació i elaboració de materials didàctics (Domad) de la Fesoca que aplega i comercialitza diferents vídeos, DVDs i llibres. Pensats per a l'aprenentatge i la interpretació de la LSC, en els vídeos del Domad es mostren situacions quotidianes d'àmbits com l'educació, la sanitat o el medi ambient en què hi apareixen persones signant. El mateix departament de la Fesoca també disposa, des que va

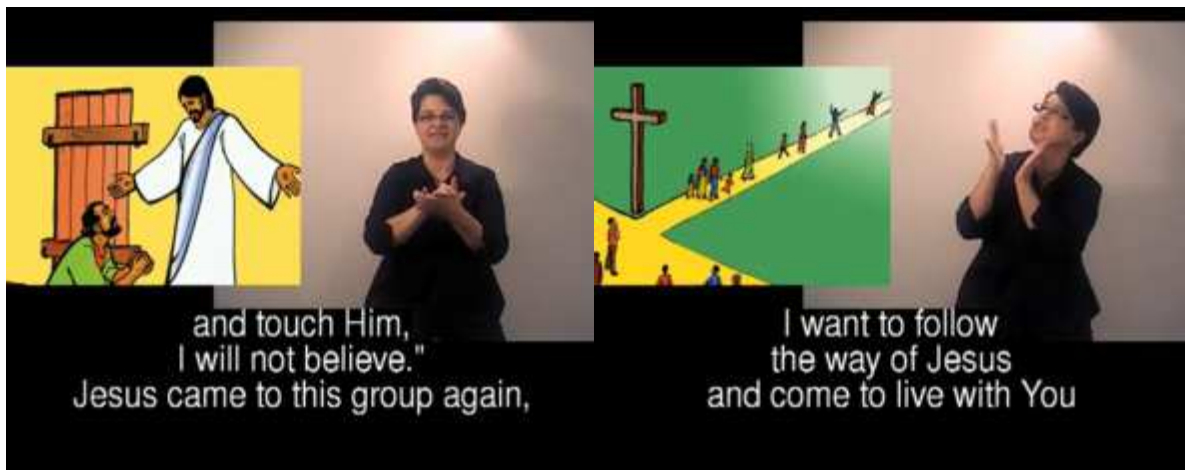
crear aquest servei l'any 2001, d'altres vídeos tant amb vocabulari bàsic de signes per estudiants que tenen un nivell baix de LSC com, també, discursos orals interpretats simultàniament en llengua signada amb un nivell mig i alt per formar professionals intèrprets. A més, existeixen contes en LSC per a nens, en format DVD, com la col·lecció de l'editorial El Cep i la Nansa que va ser guardonada per l'Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya (Apansee). Tot i que la producció de vídeos infantils en LS ja depassa el marc d'aquesta tesi, cal subratllar-ne la proliferació de continguts que hi ha hagut i està havent-hi arreu del món, amb algunes experiències especialment interessants com és la col·lecció *Signing Time* dels EUA perquè combina música i Llengua de Signes amb una edició ben dissenyada i atractiva tant per a sords com per a oïdors.

Figura 7.13. Font: Signing Time, 2008

Per altra part, el centre d'Estudis de la Llengua de Signes de Catalunya Illescat és un altre organisme —com ja s'ha apuntat en la tesi— que ha publicat material audiovisual en LSC sota el patrocini del Departament de Psicologia Evolutiva i de l'Educació de la Universitat de Barcelona, la Fesoca, la Fundació Once i la Generalitat de Catalunya. Igualment, en un àmbit més cultural, trobem molts vídeos sobre les Mostres de Curtmetratges de l'entitat ADCS-DifuSord. Aquests últims són vídeos, però, que compleixen una funció més artística que no informativa i que ja s'aparten del centre d'interès de la present recerca com succeeix amb moltes altres produccions de la Gallaudet que tampoc s'han referenciat.

Ja fora dels circuits més oficials, el *YouTube* és la via més utilitzada per penjar-hi vídeos de persones Sordes, normalment d'actes més lúdics i festius —per exemple de l'elecció cada any de *Miss Deaf*— però també amb voluntat informativa-general tot i que de vegades amb un to propagandístic o evangelitzador. En aquest sentit, es poden esmentar algunes iniciatives de l'Església catòlica per difondre l'Evangelí en Llengua de Signes amb vídeos de factura molt professional que es difonen com a peces soltes o en la Televisió IP (Global Recording Networks, 2009).

Figura 7.14. Emesos per la True God TV, *Global Christian Internet Television*, els vídeos en ASL que informen sobre la Bíblia estan fets de manera molt professional des d'un punt de vista comunicatiu. La composició és molt visual amb un disseny clar i net. Tant els signes com els subtítols es perceben sense problemes. Al fons opten per la imatge estàtica. Font: Global Recording Networks, 2009.

En l'àmbit cultural també hi ha força iniciatives audiovisuals per fer accessible la informació d'actualitat com poden ser les exposicions de museus que s'inauguren. I, en l'àmbit polític, els vídeos electorals en signes. Uns vídeos que fan els partits polítics (Figura 7.16), que també informen en certa manera d'aspectes relacionats amb l'actualitat però que, en estar produïts amb finalitats proselitistes o per guanyar vots, són productes descaradament propagandístics i no pas periodístics.

Si bé la llengua signada dels Sords catalans és la LSC i no la LSE, la pertinença administrativa de Catalunya dins d'Espanya provoca que les persones sordes catalanes percebin molta informació mediàtica en LSE que corre pel seu univers comunicatiu. És el cas del tradicional missatge de Nadal del Rei d'Espanya, Joan Carles I, per televisió o bé el vídeo sobre el signe del president del govern José Luis Rodríguez Zapatero editat per PAZ

(Plataforma de Apoyo a Zapatero, 2008) que, com ja s'ha explicat, va ser un dels enllaços més vistos dins el web *DifuSord*. (Figura 7.16).

Figura 7.15. Fotogrames de *Deaf Mosaic* del anys 1994 i 1995. Font Gallaudet University.

Figura 7.16. La política i la monarquia en LS. A l'esquerra, un vídeo electoral en LSC del 2010; al mig, el signe del president José Luís Rodríguez Zapatero, l'any 2008; a la dreta, el missatge de Nadal del Rei d'Espanya, Joan Carles I, l'any 2009. Fonts: CiU, Plataforma de Apoyo a Zapatero (PAZ) i RTVE.

7.3.1. Publicitat institucional i Llengua de Signes

*“Si no tens vi pots anar, de veritat, a prendre venjança al teu Ajuntament que hi deu haver prostitució a Toledo.”*²⁶¹

Aquest és el missatge institucional que van rebre les persones Sordes signants a Catalunya durant la campanya pel referèndum de l'Estatut. Els anuncis en Llengua de Signes emesos per televisió difonien (encara que semblava impossible) una frase tan inversemblant com la descrita. La direcció general de Política Interior del Ministeri d'Interior del govern espanyol pretenia amb el patrocini d'aquest espot publicitari comunicar als Sords la convocatòria del referèndum del 18 de juny del 2006. L'objectiu de l'anunci era informar de l'obligació d'estar empadronats i ser ciutadans de Catalunya per poder exercir el dret constitucional de vot.

¿Com és possible que es produís aquest error?, ¿d'on va sorgir una equivocació tan aparentment inexplicable?, ¿què va fallar en el procés d'edició i difusió de l'espot?, ¿és que potser l'interpret no sabia signar la llengua de les persones sordes?, ¿o potser es va beure l'enteniment? , ¿l'interpret estava en un estat de nerviosisme extrem i en el moment de trametre el missatge va referir-se al vi i a la *prostitució* en comptes del *plebiscit estatutari*?

²⁶¹ Font: observació pròpia. Traducció dels signes feta per la plataforma LSC, ara!

Cap d'aquestes preguntes contenen implícita la resposta. L'equivocació, com ha pogut verificar aquesta recerca, va venir per un error lingüístic. El govern espanyol va encarregar un anunci que va ser enregistrat en LSE (Llengua de Signes Espanyola), oblidant que a Catalunya les persones Sordes tenen una altra llengua diferent: la Llengua de Signes Catalana (LSC). La casualitat va fer que alguns dels signes triats per exposar el missatge institucional existeixen en els dos idiomes, si bé per designar paraules ben diferents. Per tant, la construcció publicitària emesa per televisió, tot i que tenia en LSE un significat adequat, en ser descodificada en LSC es convertia en quelcom estrambòtic o gairebé surrealista.

Els afectats per aquest embolic lògicament van ser les persones Sordes catalanes que en comptes de ser informades de l'Estatut van quedar confuses. I tot, amb l'agreujant que, com s'ha explicat en aquest treball, la Comunitat Sorda catalana a diferència de la societat oral dels oients no és una comunitat bilingüe. És a dir, els sords signants catalans s'expressen gairebé únicament en LSC en les seves relacions interpersonals habituals. No en LSE. Aquest fet va provocar una pluja de queixes. Tant per part de la Plataforma pels drets lingüístics i culturals dels usuaris de la Llengua de Signes Catalana, *LSC, ara!*, com per part de partits nacionalistes catalans que van traslladar el seu malestar al govern espanyol.

El diputat d'ERC Joan Tardà, per exemple, va presentar un seguit de preguntes parlamentàries al Congrés de Diputats sobre aquest tema, motiu pel qual l'Associació de Periodistes Parlamentaris el va distingir amb el guardó *la pregunta del milió* l'any 2006 per l'extravagància del tema plantejat. Les crítiques dels afectats van anar igualment al govern català (per la difusió de l'espot per TV3 el dia 27 de maig) i a la Federació de Sords de Catalunya (Fesoca) per no haver advertit a temps del problema, segons la versió dels denunciants.

Tanmateix aquesta situació per la seva raresa, vista des de fora, podria aixecar més d'un somriure pel sentit tan equivocacat dels signes que van aparèixer per televisió; però cal no oblidar que un error així provoca una fonda indignació entre els afectats que el pateixen ja que veuen vulnerat un dret tan bàsic com el de rebre informació veraç. Tot plegat és un exemple més que reforça alguns dels arguments sostinguts en el treball: l'administració i les televisions fan servir de vegades la Llengua de Signes com un element de façana per fer notar a la societat general la seva pretesa atenció cap als grups minoritaris. Només utilitzen

la LS de façana o si més no treballen sovint amb poca cura i poc rigor. En el cas de l'anunci de l'Estatut no pot existir ni tan sols l'excusa que la campanya anava adreçada a tots els espanyols ja que el referèndum era només per a la comunitat autònoma catalana. Segons el coordinador de la Plataforma pels drets lingüístics i culturals dels usuaris de la Llengua de Signes Catalana, *LSC, Ara!*, Josep Maria Segimon, tres dies abans del referèndum de l'Estatut, ningú els havia donat encara cap explicació.²⁶²

La versió del govern espanyol no sembla gaire disculpable ja que la justificació per l'equivocació comesa no va arribar fins després de la celebració del referèndum. Segons l'aleshores subdirector general de Política Interior i Processos Electorals, Pedro Francisco Guillén,²⁶³ l'error lingüístic va ser per dos motius. En primer lloc, perquè el Ministeri d'Interior desconeixia que els Sords catalans es comuniquen en una llengua diferent dels Sords de la resta d'Espanya i, en segon lloc, per una qüestió de calendari. Com que legalment les televisions no poden difondre els anuncis institucionals fins que no ha passat un termini de dies establert des de la publicació de la convocatòria electoral al BOE o al DOGC, els processos d'edició i d'enregistrament dels vídeos acostumen a tenir uns dies fixats i no permeten fer canvis d'última hora si sorgeixen imprevistos.

Segons Guillén, el govern espanyol des de l'any 2005 va decidir que els anuncis d'informació electoral (no de partit) havien d'incorporar un servei d'interpretació simultània en Llengua de Signes i no només subtítols com havien fet en anteriors comicis. Pel mateix motiu, l'empresa que va rebre l'encàrrec del govern d'executar el vídeo institucional de l'Estatut es va dirigir a la CNSE per sol·licitar un servei de traducció. L'empresa pensava que estava trucant a la porta adequada ja que tampoc coneixia les diferències lingüístiques entre els idiomes dels sords. Aleshores la CNSE ja va avisar que la LSE era una llengua diferent de la LSC i arran de l'avís es van adreçar a la Fesoca (Federació de Sords de Catalunya) però la petició, segons la mateixa versió, va arribar tard. La gravació de l'espot, a criteri de Guillén, no es podia ajornar. S'havia de fer l'endemà mateix de la trucada a la Fesoca. I amb un marge de maniobra tan reduït —només d'un dia— va ser impossible, segons ell, trobar intèrprets catalans disponibles que viatgessin fins a Madrid.

---

²⁶² Segons un email enviat per la plataforma a aquesta investigació.

²⁶³ Informació facilitada a aquesta investigació a través d'una entrevista telefònica.

Segons els usuaris de la LSC, el més preocupant és que despropòsits així no són ni comptats ni aïllats. Durant la campanya del referèndum per la Constitució Europea va succeir el mateix: un altre espot institucional va ser difós a Catalunya en LSE. Va passar el 26 de gener del 2005 i la resposta dels Sords no va trigar gens. El dia 29 de gener la Plataforma pels drets lingüístics i culturals dels usuaris de la Llengua de Signes Catalana es va queixar a la Federació de Sords de Catalunya reclamant una explicació pública urgent a través d'un comunicat enviat a la xarxa (Plataforma *LSC Ara!*, 2005):

(...per denunciar el fet vergonyós que en un anunci institucional, al costat del català oral, no es faci servir la LSC, l'altra llengua del país i se la suplanti per la llengua de signes veïna. Per això demanem (...) que es rectifiqui el disbarat. Ens neguem que arribi el dia que es trobi el cadàver de la LSC lligat de mans i se'ns informi, com es natural en LSE, que objectivament parlant la LSC s'ha mort de vella." ²⁶⁴

Segons les diverses fonts consultades, davant una crítica així, la Federació de Sords Catalana es va donar per al·ludida i va traslladar el malestar al govern espanyol que va admetre l'error. Així mateix, el gabinet de Difusió del departament de Presidència de la Generalitat va trametre a Fesoca el compromís del govern català en la difusió de la LSC en les campanyes a través de qualsevol mitjà que les realitzi.

Però que el govern entonés el *mea culpa* no va servir de gaire res ja que, com ja s'ha explicat en aquest apartat, a la següent cita amb les urnes (referèndum de l'Estatut) van tornar a ensopegar amb la mateixa pedra. No cal dir que aquest seguit de patinades es contradiuen amb el suposat interès dels gestors de la democràcia per fer arribar tota la informació sense discriminacions ni barreres de cap mena als col·lectius més desfavorits.

L'incident del plebiscit europeu es contradiu amb les promeses dels ministeris de Presidència, d'Afers Exteriors i d'Interior que es van comprometre a divulgar a tots els espanyols sense excepció (també als Sords catalans) el tractat de la Constitució Europea.

---

²⁶⁴ PLATAFORMA PELS DRETS LINGÜÍSTICS I CULTURALS DELS USUARIS DE LA LSC. LSC, ARA! (2005). "On és la Llengua de Signes Catalana? És que la Fesoca no mira la tele?" dins *DifuSord*, 31.1.2005 [en línia]. < <http://personales.ya.com/adcs/constitucio.pdf> > [consulta: 5.2.2005]

Segons la Secretaria d'Estat per la Unió Europea, la campanya institucional per donar a conèixer a la ciutadania espanyola la Constitució europea va ser concebuda com una passa més en el procés d'integració, un compromís d'Estat que havia de transcendir les diferències entre partits polítics i on la societat havia de tenir-hi un paper fonamental en el procés de divulgació del tractat (Ministeri d'Afers Exteriors, 2005).

Per això, el govern es va vanagloriar de les accions fetes per arribar al màxim possible de gent. Van repartir 42.000 exemplars (parts I i II del tractat de la carta magna europea) per la població general, 30.000 exemplars més per a un públic més especialitzat, 18 milions de fullets informatius, 100.000 pins, 65.000 cartells, 250.000 adhesius amb el logotip d'Europa i 5 milions d'enganxines amb la bandera de la UE. A més, van crear una pàgina web específica de la Constitució, van fer segells commemoratius i loteria sobre Europa, entre altres accions com campanyes específiques per a joves, universitaris, esportistes, món econòmic, món social, ONGs, líders d'opinió i la societat civil (Ministeri d'Afers Exteriors, 2005). Les iniciatives van anar especialment encaminades cap als mitjans de comunicació amb anuncis en els quals personatges populars de sectors ideològics, professionals o socials es van prestar a col·laborar desinteressadament a la campanya informativa llegint articles de la Constitució.

En el terreny d'ajut a les persones amb discapacitat, l'aleshores vicepresidenta primera del govern espanyol, María Teresa Fernández de la Vega, l'aleshores ministre de Treball i Afers Socials, Jesús Caldera i l'aleshores secretària d'Estat Amparo Valcarce van presentar el 8 de febrer del 2005 el text adaptat de la Constitució Europea en quatre versions per a persones amb discapacitat (Ministeri de Treball i Afers Socials, 2005a). En la realització, coordinació i finançament de les diferents versions d'aquest material, a més del Ministeri de Treball i Afers Socials a través del Real Patronat sobre Discapacitat, hi van col·laborar l'ONCE, la fundació Lluís Vives, FEAPS, la CNSE, la fundació general de la Universitat Autònoma de Madrid, la Conferència de Rectors de les Universitats Espanyoles (CRUE) i l'Obra Social de Caja Madrid.

Les quatre versions adaptades que van donar a conèixer van ser les següents: una escrita amb un llenguatge i vocabulari de fàcil lectura (destinat a persones amb discapacitat intel·lectual o amb un baix nivell de comprensió lectora), un DVD que combinava la imatge fixa subtitulada amb el so i la Llengua de Signes (per a persones Sordes) un text en Braille

(per a cecs) i l'enregistrament en format mp3 d'un text resumit de la Constitució en les quatre llengües oficials de l'Estat. Segons la promesa feta al seu dia, el DVD seria tant en Llengua de Signes Espanyola com també en Llengua de Signes Catalana.

La realitat va ser, però —com ho pot assegurar aquesta recerca—, que el govern no va complir inicialment la promesa i, després, en va fer una mala distribució. Segons ha exposat en el transcurs d'aquesta investigació el coordinador de la plataforma *LSC ara!*, Josep Maria Segimon,²⁶⁵ en rebre l'encàrrec del govern, la CNSE només va contemplar primer l'edició del DVD en LSE; marginant així les persones Sordes catalanes. Coneixedor d'aquesta discriminació, Segimon va escriure una carta a l'aleshores president de la CNSE, Luis Cañón, exigint una versió del mateix text en LSC per a les persones Sordes catalanes. La demanda va ser atesa. Ara bé, segons Segimon, també aquella vegada amb molt d'endarreriment. Segons aquesta mateixa font, el DVD de la Constitució Europea en Llengua de Signes Catalana va arribar a Catalunya una setmana després del referèndum.

Els Sords catalans no van poder conèixer, abans d'anar a votar, a través d'aquest recurs visual el contingut de la constitució europea. Curiosament, també a l'abril del 2005, la vicepresidenta i portaveu del govern, María Teresa Fernández de la Vega, va presentar un informe en el Consell de Ministres sobre publicitat i comunicació institucional amb l'objectiu de fer accessibles a les persones amb discapacitat aquest tipus de campanyes i amb el compromís d'oferir “una comunicació útil i realitzada de forma transparent, professional i amb un ús adequat dels fons públics” (Solidaritat Digital, 2005).

La desconsideració cap als Sords catalans no va ser només per l'accés amb retard al DVD. El contingut del mateix DVD demostra que els editors d'aquest material van fer una traducció a corre-cuita i malament. Segons l'observació feta en aquesta investigació, la traducció catalana no va ser realitzada amb el mínims de seriositat i professionalitat exigibles. La prova més clara per demostrar aquesta crítica és que el DVD està carregat d'errades. Els desajustos són tant en l'ús de la LSC com en el text escrit per reforçar i acompanyar les imatges, així com també en la veu en *off*. Són errades fonètiques (en la versió oral), normatives, ortogràfiques i d'un ús poc polític de la Llengua de Signes Catalana. A més, tant el català escrit com la LSC usada és poc estàndard i, per tant, el DVD té una presentació poc apropiada per anar potencialment dirigida a la col·lectivitat que agrupa a tots

---

²⁶⁵ Entrevista personal realitzada a l'abril del 2005

els usuaris catalano-signants. El visionat fet en aquesta recerca ha permès fer una descripció del DVD i detectar aquests problemes.

El DVD dura 34 minuts i 9 segons. (Ministeri de Treball i Afers Socials, 2005b). Té un disseny (això sí) atractiu i força impactant amb fotografies, colors i talls de música de fons ben escollits i editats per cridar l'atenció de la persona que el miri. No conté la totalitat del tractat europeu però sí un resum ampli amb els articles i punts més representatius per donar una idea real del contingut del text legal i de la seva importància per a Europa. El text del DVD no és *subjectiu* (és a dir; no està comentat, interpretat o valorat) sinó que és *objectiu* (és una lectura literal respectant el contingut original del tractat de manera fidedigna).

El contingut inclou tant el preàmbul, com els capítols de definició i objectius de la UE, com els drets fonamentals, com les institucions i competències, a més d'adjuntar la carta dels drets fonamentals. Els diferents apartats esmentats no hi són de manera íntegra però sí de manera prou completa. La selecció dels articles no és feta amb parcialitat. És força exhaustiva i equànime. Malgrat que el contingut del DVD es correspon amb allò que és esperable d'un recurs així, el problema és que la traducció, directament del castellà, sembla massa improvisada o espontània com s'argumentarà a continuació.

En connectar el DVD, l'usuari pot clicar veure el vídeo en LSE o en LSC. Cadascuna d'aquestes possibilitats està complementada amb una veu oral (per als oients) i uns subtítols en català o castellà, segons quina sigui l'opció escollida. Si ho desitja l'usuari també pot fer, igualment, la tria —a part de l'opció en català o bé en castellà— d'escoltar l'àudio del DVD en basc o bé en gallec. En aquests dos últims casos, però, tant l'elecció de la llengua euskera com la de l'idioma gallec, tan sols són per a la veu en *off*. La raó és ben senzilla. La Llengua de Signes amb què l'intèrpret signa en pantalla, en aquests dos darrers casos sempre és l'espanyola (LSE) ja que ni els bascos ni tampoc els gallecs, compten amb una Llengua de Signes reconeguda com si succeeix amb els catalans.

De manera força sorprenent, la versió basca i la versió gallega oral inclouen els textos escrits en espanyol i no hi ha, doncs, cap paraula escrita ni en basc ni en gallec. La normalització lingüística és, per tant, només de la llengua parlada, cosa que no passa amb el català que també emprava la grafia catalana en el text escrit. Aquesta distorsió provoca que si, per exemple, un oient basc mira el DVD no trobi correspondència entre la lectura lingüística

i el text que sent. Entre els Sords (com que òbviament no tenen capacitat auditiva) no es produeix, en conseqüència, cap diferència entre el DVD espanyol i el basc o el galleg.

Sobre un fons blau, la primera imatge que veu l'usuari en pantalla són quatre estrelles grogues que són els enllaços corresponents per encetar cadascuna de les quatre opcions explicades: *Castellano*, *Català*, *Audio galego* i *Audio Euskara*. La LSC —que al capdavant és el que interessa d'analitzar en aquest treball— està interpretada per un intèrpret vestit de negre, com marquen algunes recomanacions bàsiques dels professionals de la interpretació. Segons la plataforma *LSC ara!*, les errades que comet aquest intèrpret en LSC són a causa del seu coneixement no prou aprofundit d'aquesta llengua. Segons la mateixa font, es tracta d'un professional que ha vingut a treballar a Barcelona com a professor de LSE (no de LSC) a un institut però que la seva formació és a Madrid. La falta de domini que té de la llengua autòctona dels sords catalans fa —sempre segons la mateixa font— que la LSC que emprí no sigui pura i inclogui barbarismes per la influència o contaminació de la LSE.

El DVD s'inicia amb la música de l'himne de l'alegria de la novena simfonia de Ludwig van Beethoven amb imatges de la bandera europea i dels estats membres per introduir el preàmbul. A partir d'aquí, va sortint tota la seqüència d'articles legals seguint sempre el mateix format: el fons blau, l'intèrpret a mig cos situat a la dreta de la visió de l'usuari ocupant mitja pantalla i, normalment a dalt, s'hi succeeixen diverses imatges combinant fotos o gràfics amb rètols o títols de color blanc.

Les imatges són molt variades: mapes, símbols, dibuixos, emblemes, fotos de gent, edificis institucionals, referències a l'euro, a Amsterdam, a Maastricht o a Roma, a la història d'Europa, a la seva economia, a la seva societat, al seu patrimoni i als principals líders o càrrecs institucionals. Per exemple, hi apareixen entre d'altres el defensor del poble europeu, Nikiforos Diamandouros, el president del consell europeu, Jean-Claude Juncker, el president de la Comissió, José Manuel Barroso, el ministre d'Afers Exteriors de la UE, Javier Solana o, el català president del parlament europeu Josep Borrell.²⁶⁶

Hi ha moltes errades en el text escrit. Per exemple, en comptes d'escriure *Ministre d'Afers Exteriors* escriuen de manera sorprenent *Ministre d'As'sumptes* amb l'apòstrof situat, així, entre les dues esses; no se sap bé si per ignorància o per una errada de tecleig en

---

²⁶⁶ Tots els càrrecs que s'esmenten en aquest apartat i lògicament al llarg de tota la recerca eren vigents en el moment de fer l'observació. Això no vol dir que no hagin variat a l'acabar el treball.

haver fet l'edició del DVD de manera apressada i corrents. Igualment en el títol 1, quan el DVD enumera els *objectius* de la Unió, aquest mot surt escrit sense la *c*; de la següent manera: *objetius*. Un altre apòstrof mal posat és en el text referit al *principi d'igualtat democràtica* que en el rètol corresponent hi figura com *Principi de'igualdat*, amb la *e* i la *i* enllaçades d'aquesta forma tan rara. Una errada que constata de nou que el text no ha passat per cap mena de correcció ortogràfica.

Una altra equivocació semblant, possiblement per influència del castellà, és en la carta dels drets fonamentals quan es refereixen a la dignitat humana i escriuen *dignidat*. El nou terme és aquí una barreja del vocable *dignitat* català i de *dignidad* del castellà. La sospita clara que la traducció del DVD va ser accelerada es fonamenta en la tipologia de les falles detectades que semblen conseqüència d'escriure a tota velocitat amb l'ordinador. Això és dedueix, entre altres, en la frase *dret a contraure matrimoni i a fundar una família* que queda convertida en *dret a contrure matrimoni yidret a fundar una família*.

Aquest tipus d'errors de tecleig són relativament habituals, lògics i, fins i tot, comprensibles en un usuari qualsevol a la seva pantalla a casa o per sms. Són incorreccions comunes que poden entendre's en la correspondència privada d'emails però, en canvi, sobten en un producte institucional destinat al públic. Amb l'agreujant que, en aquest cas, no es tracta només de casos anecdòtics aïllats com els esmentats ja que les errades són moltes més, repetitives i constants. *El dret a la llibertat de pensament* l'escriuen sense fer la separació pertinent d'espais entre mot i mot. De la següent manera: *_dret a llibertattde pensament*. O en el *dret a la llibertat de les arts i a la ciència*, canvien la *s* per una *e*; i al final surt *llibertat de les arte i de la ciència*. En un altre article de la constitució europea esmenten la *llibertat de empresa* i no *llibertat d'empresa*.

Un mal d'ulls semblant produeix el substantiu *expressió* que al DVD apareix amb una sola *essa*. O el mateix amb *el dret a sufragi actiu i passiu*. L'adjectiu *passiu* tampoc el recullen amb doble *ss*, com seria indicat. D'altra banda, en escriure la paraula *extradició*, el problema ja no és que s'oblidin d'una lletra sinó que, aquí, n'hi afegeixin una d'incorrecta. El resultat és *extradicció* fent una repetició errònia de la *c*.

Tanmateix algú pot argumentar que l'important és que els sords estiguin informats d'Europa i que no cal ser tan primmirat en analitzar lletra per lletra cada mot. Però no és una qüestió de filar més o menys prim ni de ser perepunyetes, és una qüestió de mínims de

formalitat en un treball intel·lectual o divulgatiu. A més, els errors ortogràfics tenen un plus de gravetat afegida pel fet d'anar dirigits a la Comunitat Sorda com a destinatari potencial. Sobretot, si es té present que bona part dels sords tenen problemes de comprensió lectora i, entre les famílies dels sords hi ha una lògica inquietud per la falta d'alfabetització dels nens que pertanyen a aquest col·lectiu. Per tant, si el material escrit destinat als sords ja és ple de faltes; ¿quins referents poden agafar les persones amb discapacitat auditiva per aprendre a llegir amb competència? Si ja hi ha tantes faltes en un resum de la Constitució Europea —que se suposa que per traduir-lo han buscat a persones amb coneixements de dret i un cert nivell lingüístic—, ¿què es pot esperar de qualsevol text més bàsic sense mots tècnics ni termes per a especialistes?

En la narració oral del DVD igualment s'observen equivocacions que ja no afecten les persones sordes però que il·lustren la mala edició d'aquest recurs audiovisual. Per exemple, en l'apartat de drets fonamentals la narradora que llegeix fa una pronúncia errònia. Així, com si fos en castellà diu *fundamentals*, incloent-hi la *d* tot i que en català aquest fonema dental no apareix en aquesta paraula. En un altre passatge la mateixa narradora diu *excederà* i no *excedirà* com seria correcte, així com *garantitzarà* i no *garantirà*, *trata* i no *tracta*. L'error és encara més xocant quan diu *llibre* per *lliure* ja que aquí en varia fins i tot el significat semàntic.

Una cosa semblant passa amb un error de contingut localitzat en l'article sobre els símbols de la Unió. El text originari indica que la divisa de la Unió és *Unida en la diversitat*, però en la locució del DVD afirmen *Única en la diversitat*. Per tant, en aquesta equivocació s'arriba a l'extrem de variar el lema de la Unió amb una frase que com a mínim condueix a l'equívoc, a la confusió i a la desinformació. És prou evident que no és el mateix ser *únics en la diversitat*, que *estar units des de posicions diverses*.

La tirallonga d'inexactituds certifica la mala feina feta en aquest DVD. Les construccions de les oracions no segueixen l'ordre característic del català genuí ja que fan calcs lingüístics del castellà. Això és així en l'apartat que detalla les competències del Consell Europeu on la narradora explicita que no exercirà funció legislativa *alguna*, quan hauria de dir que no exercirà *cap* funció legislativa. Un desajust similar passa quan està explicant els drets a la ciutadania. En aquest punt, el text original recull l'equiparació d'alguns drets entre els ciutadans europeus que viuen fora del seu país d'origen i els dels

autòctons d'aquell país on resideixen. L'article compara el drets de sufragi en les eleccions europees i locals i diu que per a aquests residents les condicions per participar a les eleccions han de ser les mateixes condicions que per als ciutadans nacionals. Però per referir-se als nacionals en comptes de fer servir l'expressió ciutadans de l'*esmentat Estat*, en el DVD parlen del *dit Estat*. És a dir, una traducció mal feta de *dicho Estado*. Un altre barbarisme en un altre paràgraf del DVD és *enfermetat* per *malaltia*.

Les falles són finalment per un ús inadequat en quant a la variació dialectal del català escrit. En diverses ocasions, els termes de la Constitució estan escrits en la variació dialectal valenciana i no en dialecte de català central (més majoritari) o en català estàndard. Per exemple un dels rètols versa sobre els drets del *xiquet* en comptes de referir-se als drets del *nen*. I un altre sobre la igualtat d'*homens* i dones, i no d'*homes* i dones. Altres paraules són *estos* i no *aquests*, *persones majors* i no *gent gran* o *servicis* per *serveis*.

No es tracta, ni molt menys, de discutir aquí la unitat del català ja que tan vàlid és el vocabulari del català oriental com de l'occidental. Si aquesta recerca no troba adequat emprar el valencià no és només per la conveniència del català estàndard en un mitjà distribuït a tot Catalunya, és també perquè la LSC no arriba fins a terres valencianes i, així doncs, no existeix correspondència entre les fronteres del domini lingüístic del català oral i les fronteres de la LSC. Tenint en compte, a més, que la majoria de sords han estat escolaritzats en castellà, la traducció escrita d'aquest DVD amb part del lèxic en valencià fa que als Sords encara els sigui més complicat llegir aquests textos si topen amb paraules desconegudes o que els són d'un ús poc comú o poc familiar.

No tots els projectes institucionals han tingut, però, resultats negatius. També s'han fet altres DVDs amb la participació de la Fesoca que aquesta institució valora positivament. Així, la Fesoca va rebre l'encàrrec per part del Departament de Relacions Institucionals i Participació Ciutadana de la Generalitat, d'adaptar els textos escrits o en format àudio del DVD que informava dels aspectes més importants del nou Estatut a la Llengua de Signes Catalana incloent al mateix temps els subtítols i la veu en *off* (Fesoca, 2006).

Els errors han servit, també per aprendre ja que, després dels referèndums estatutari i europeu, en posteriors convocatòries electorals durant els anys d'aquesta recerca, els vídeos institucionals en signes a Catalunya han estat en LSC i sense que es detectessin més problemes que afectessin la comprensió dels missatges.

Com ja s'ha reiterat al llarg del treball, l'objecte d'estudi d'aquesta recerca és a Catalunya i no a Amèrica, tot i que els EUA i més en concret la Gallaudet University són un punt de referència en l'anàlisi. Per aquest motiu, no s'ha estudiat la publicitat institucional en signes als EUA. S'apunta únicament que durant la campanya electoral a la presidència dels EUA del 2008, el *National Technical Institute for the Deaf* (NTID) que depèn del *Rochester Institute of Technology* (RIT) va fer un web que tenia per objectiu donar el màxim d'informació dels candidats amb notícies televisives subtítulades per garantir que les persones sordes no topessin amb cap obstacle ni barrera de comunicació que els impedisís de seguir tot el procés electoral amb normalitat.

Figura 7.17. Errades en la publicitat institucional. DVD “Una Constitució per a Europa”. Font: Ministeri d’Afers Socials, 2005b.

7.3.2. Altres productes periodístics

Els diaris, les revistes i les publicacions escrites en suport paper són els altres productes periodístics que, al marge de la televisió i d'internet, les persones Sordes també utilitzen per informar-se de l'actualitat general. A les seus de les associacions de Sords a Catalunya és fàcil trobar-hi algun periòdic del dia, ja que aquest tipus de locals funcionen sovint com a espais de lleure —amb servei de cafeteria, sales per reunir-se, per jugar a cartes, al billar, per descansar etc— i la lectura de la premsa és una activitat que resulta força idònia.

El baix nivell de lectoescriptura de molts membres del col·lectiu podria fer pensar ²⁶⁷, però, que molts usuaris d'aquests locals llegeixen poc els diaris. Probablement, només els fullegen una mica i es limiten a mirar per sobre els titulars i les fotos. En qualsevol cas, en el treball de camp de la recerca –com s'exposarà més endavant– es desmenteix aquest apriorisme ja que la premsa (diaris) és la segona via d'accés a la informació de les persones Sordes catalanes –després dels subtítols a la televisió– (Figura 8.2) i la quarta via d'accés entre els estudiants de la Gallaudet University (Figura 8.3) després d'internet, els subtítols i la Comunitat Sorda.

Sigui com sigui, no cal fer un estudi gaire aprofundit per adonar-se que els diaris d'informació general, la premsa de proximitat i l'esportiva tenen certa presència en els espais comuns dels Sords catalans. També a la Gallaudet University és fàcil trobar el *Washington Post*. ²⁶⁸ A diferència, però, del que passa a internet o a la televisió, en el llenguatge escrit no existeix cap codi lingüístic específic per a les persones Sordes ja que és evident que la llengua escrita és igual per a tothom, sigui sord o oïdor. La LS, en canvi, és una llengua només visual però no escrita: una llengua àgrafa (Burad, 2008).

Per poder comunicar-se mitjançant l'escriptura, les persones Sordes s'han hagut d'adaptar a la sintaxi i a la gramàtica de les llengües no signades. Així doncs, si els diaris no presenten *cap tret diferencial Sord* no té sentit d'analitzar-los en aquesta tesi com sí, en canvi, s'ha analitzat a fons la informació en signes a la televisió o a la xarxa. ¿Existeix, però, *una premsa en paper Sorda*?

Normalment quan es parla de *diaris Sords* o de *diaris de persones sordes* es fa referència a mitjans de comunicació escrits amb uns continguts que tenen a veure directament amb les inquietuds de la Comunitat Sorda, dels sords o dels hipoacústics, però no tant amb l'actualitat general. També quan es parla de *premsa Sorda* es fa referència a revistes com el *Deaf Life*, una publicació independent nord-americana que s'autodefineix com el magazine de la Comunitat Sorda. Tanmateix i fora de l'àmbit d'estudi, a Gran

²⁶⁷ No cal abundar més en la idea pou sabuda que moltes persones sordes i amb discapacitat auditiva tenen problemes seriosos de comprensió lectora i que per als nens sords aprendre a llegir és una tasca que pot ser “desesperant, monòtona i tediosa”. (Pinedo Peydró, 1981: p.39) il·lustra amb exemples en llengua castellana diferents errades d'escriptura de nens sords que confonen ‘rato’ per ‘ratón’, ‘colina’ per ‘colonia’, o ‘Diego de León’ per un ‘león ciego’.

²⁶⁸ Observació pròpia.

Bretanya, una de les capçaleres emblemàtiques en els anys d'aquesta recerca és el *Hearing Times* que informa sobre la sordesa si bé amb un enfocament més mèdic que no identitari. Nascut al setembre del 2008, el *Hearing Times* és una capçalera que va dirigida a les persones sordes, als logopedes i als professionals de la indústria de l'audició per informar dels avenços tecnològics del sector.

A la Gallaudet University —com ja s'ha explicat— igualment hi ha *mitjans escrits Sords*. Destaca la capçalera *On the green*, una revista del professorat de periodicitat quinzenal i *el The Buff and Blue*, que és una publicació en paper quinzenal dels estudiants. A Catalunya, en els anys d'aquesta recerca i des d'abans i tot, s'ha detectat una clara tendència a substituir les publicacions en paper per les digitals. El web *DifuSord* va començar en paper i avui és només disponible en línia. El mateix passa amb la revista *l'Espai* editada per l'Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya (Apanse) que des del febrer del 2009 es difon en línia, així com tantes altres publicacions d'associacions de persones sordes de tot l'Estat espanyol que informen de qüestions internes de cada associació sense cap pretensió periodística. Una de les més emblemàtiques és la revista de la CNSE *Faro del Silencio* que es pot descarregar de la xarxa en format PDF.

L'anomenada *premsa Sorda* té una orientació especialitzada en anar dirigida a un tipus d'audiència molt acotat. Normalment la *premsa Sorda* està impulsada per periodistes Sords de perfil més amateur o professional, segons cada cas, tal i com ja s'ha detallat en l'apartat de la tesi sobre informadors Sords. Hi ha també periodistes professionals oïdors que s'han distingit per la seva sensibilitat en tractar notícies relacionades amb la Comunitat Sorda. Als EUA hi trobem, per exemple, el reporter Greg Livadas del diari *Democrat and Chronicle* que un dia va anar a cobrir un recital de poesia per a sords i a partir d'aquí es va interessar per l'aprenentatge de la Llengua de Signes i per la informació relacionada amb aquest col·lectiu. (Berke, 2007).

Una altra via per accedir a la informació d'actualitat és la telefonia mòbil. D'ençà del març del 2009, l'empresa Almira Labs SL-Catarsis Producciones comercialitza un sistema d'enviament de notícies en Llengua de Signes Espanyola (LSE) a través del telèfon mòbil. La iniciativa ha generat interès entre la Comunitat Sorda catalana com ho constata el fet que el periodista Guillem Carles organitzés una conferència per explicar-ne el funcionament. El servei anomenat *Noticias MoviLSE* es defineix com un butlletí diari en format vídeo de

notícies d'actualitat d'Espanya i del món, específicament desenvolupat per al telèfon mòbil concebut i dissenyat per a la Comunitat Sorda (Almira Labs, 2010). A partir del març del 2010, van llençar al mercat també aquest servei en LSC.

Els avenços tecnològics possibiliten, a més, que cada dia hi hagi més eines per accedir a la informació i, per tant, més recursos per percebre nous productes periodístics. Una de les novetats que ha sorgit últimament són els programes televisius informatius (de televisions convencionals) que només són accessibles a través de la xarxa. Així es va experimentar per primera vegada en l'edició de l'any 2009 de la cerimònia de lliurament del Premi Goya que concedeix l'Acadèmia Espanyola de les Arts i les Ciències Cinematogràfiques. Tota l'emissió de la gala va ser subtítolada per televisió i era accessible en signes a través del web de RTVE. La cerimònia dels Goya s'ha convertit, doncs, des del 2009 en una notícia d'actualitat plenament a l'abast de les persones sordes.

En tractar-se, però, d'un acte molt visual en què els presentadors van introduint vídeos amb fragments de les pel·lícules nominades i guanyadores, els intèrprets es passen molts minuts amb els braços caiguts ja que les imatges projectades i els subtítols són suficients per seguir-ne el contingut. Sigui dit, però, sense treure en cap moment importància a la feina dels intèrprets que en molts altres moments de la gala són de gran utilitat. A més, a la sala on es lliuren els guardons hi ha també intèrprets per fer la traducció en LSE per a les persones sordes convidades com a públic.

La velocitat cada cop més accelerada que agafen els desenvolupaments informàtics i digitals fa pensar que les persones sordes disposaran en un futur no gaire llunyà de nous instruments tècnics per accedir a la informació d'interès general. Els avenços comunicatius poden ser realment revolucionaris si la recerca que els experts informàtics estan fent en aquest camp dona els seus fruits. En els últims temps, investigadors de la Universitat Politècnica de Madrid i la Fundació CNSE han creat el primer sistema automàtic per traduir la veu humana a la Llengua de Signes (El Mundo, 2009). Tot i que aquest invent està pensat d'entrada per a les persones sordes que facin tràmits a l'administració (expedir el DNI, el carnet de conduir etc), a ningú se li escapa que si funciona bé i es perfecciona pot arribar a tenir moltíssimes més utilitats per trencar les barreres de comunicació. També en el terreny del periodisme.

Un altre equip d'investigadors de la Universitat d'Oxford i de la Universitat de Leeds han fet igualment progressos tècnics que fan possible que un ordinador *aprengui* a interpretar la Llengua de Signes (Barras, 2009). L'ordinador fa aquest aprenentatge mitjançant uns algorismes de visió que fan que identifiqui la configuració dels diferents signes en vídeos televisius. Una altra novetat comunicativa dels últims anys és, per altra part, el servei de vídeo-interpretació *SVisual*, impulsat per la CNSE.

Finalment, el mitjà que resulta més aliè a les persones sordes és la ràdio. Això no obstant, també existeixen alguns progressos tecnològics per traduir amb subtítols els programes radiofònics. Concretament, la firma NPR *Harris Corporation* i la *Towson University* ha experimentat una ràdio per a sords (Harris, 2008). Segons una enquesta que va fer aquesta mateixa empresa de comunicacions i informàtica als primers usuaris sords que van provar el servei, el grau de satisfacció fa tres anys era molt elevat. En concret, el 95 per cent dels enquestats es van mostrar satisfets amb el nivell de precisió dels subtítols radiofònics, el 77 per cent van dir que es comprarien un aparell així i el 86 per cent van dir que n'adquirien un adaptat als cotxes amb pantalles subtítolades per a passatgers sords (Harris, op.cit.). La mateixa enquesta va revelar que la ràdio subtítolada és, segons els seus promotors, un bon mecanisme per informar-se dels resultats en unes eleccions o per rebre notificacions d'emergència.

Precisament, les notícies d'emergències (carreteres tallades, incidències meteorològiques, avaries en els trens o en el metro etc) causen, en moltes ocasions, desconcert entre les persones sordes ja que els avisos els arriben amb retard. Conscients d'aquest problema, la Fundació CNSE i Adif van segellar un acord, al desembre del 2009, per instaurar el servei *Dialog@* que permet que les persones sordes rebin informació escrita o en Llengua de Signes de les principals incidències que es produeixen en la xarxa ferroviària. (Lozano, 2009). D'altra banda, als EUA, des de fa anys es comercialitzen i estan més estesos que no a Espanya, els dispositius mòbils amb un senyal vibratori per alertar si es produeix una emergència i s'han fet estudis per valorar l'eficàcia del servei (Harkins; Tucker; Williams; Sauro, 2010).

En el camp de la cultura existeixen moltes iniciatives per fer accessibles amb Llengua de Signes les col·leccions artístiques de museus o exposicions. Les visites guiades amb intèrprets en LSC a Cosmocaixa o al Museu d'Història dels Jueus de Girona, en són alguns

exemples en els anys d'aquesta recerca. El Museu Marítim de Barcelona va ser el primer, l'octubre del 2008, d'estrenar a Catalunya els serveis de les *Signeguies*, uns dispositius portàtils multimèdia en format PDA amb una pantalla per reproduir-hi vídeos en LS i subtítolats que donen informació de les obres exposades. Un recurs així, que ha anat creixent i s'ha anat estenent a molts altres museus, permet també l'accés a la informació cultural d'actualitat. En aquest sentit, es pot esmentar la feina feta pel grup TransMedia Catalonia en la creació del dispositiu Savant per fer accessibles museus, exposicions o cinema.

7.3.3 La informació oral d'actualitat, traduïda però no filtrada

La informació oral no filtrada és aquella que el Sord percep de la llengua oral traduïda en signes sense que passi abans per cap altre mitjà. Això succeeix en actes públics, mítings i conferències. Uns tipus d'actes en què també s'informa als sords de notícies. Per exemple, quan es va substituir la pesseta per l'euro, algunes associacions de sords van acollir xerrades amb experts que explicaven què suposava el canvi. També arran del desplegament dels Mossos d'Esquadra a Barcelona o de la substitució de la televisió analògica per la TDT, les persones Sordes han convidat conferenciants que els en detallin tots els ets i uts, o bé han participat en fòrums on se'ls ha informat d'aquests fets.

La LSC, així doncs, és una bona eina d'accés a l'actualitat periodística, per vies que no necessàriament estan lligades als mitjans de masses. Igualment, les interpretacions en signes en rodes de premsa institucionals o al Parlament —per exemple durant les compareixences en el debat per la llei de la LSC— poden ser un canal d'accés a la informació no filtrada. Això passa en ocasions especials quan determinades persones representatives de la Comunitat Sorda o amb càrrecs dins la Fesoca han assistit com a convidades a actes oficials. Quan aquestes intervencions no s'han transmès per televisió en signes, els Sords assistents han tingut el privilegi d'informar-se de primera mà, des del lloc del fet, de les notícies.

No fa falta emfatitzar més en la importància que tenen les conferències en LS per a les persones Sordes. Com ja s'ha analitzat en el punt dedicat a *El magazín de Guillem Carles*, en plena era digital les conferències segueixen sent una finestra d'accés a la informació i un lloc de trobada importantíssim per als membres del col·lectiu Sord que contribueix a la seva

cohesió interna reforçant la seva consciència grupal. Només l'any 2009, el cicle de conferències organitzat per Guillem Carles ha reunit 1.200 persones amb una mitjana de 60 assistents en dues sessions al mes. (SordPress, 2009a).

La informació oral traduïda en LS i no filtrada per cap mitjà de comunicació que en faci d'intermediari és present en moltíssims mítings electorals, però també en actes més populars. Per exemple, cada any hi ha més poblacions catalanes que tenen les cavalcades del Reis Mags d'Orient accessibles en Llengua de Signes. Es tracta d'una manera de normalitzar la visibilitat de les persones Sordes en concentracions humanes massives, que ajuda a prestigiar la Llengua de Signes i que fa que els nens Sords prenguin consciència des de ben petits que la seva identitat lingüística no és una raresa al marge de la societat.

En determinats actes culturals noticiables, també hi és present la LSC. De vegades, és per raons d'accessibilitat (alguna entitat de Sords ho demana) i, en d'altres, per la sensibilitat que demostren tenir els organitzadors. Per exemple, en la concessió del premi d'humor Gat Perich en record al dibuixant de premsa Jaume Perich, hi sol haver aquest servei d'interpretació, ja que es dona la circumstància que Raquel Perich —filla de l'homenatjat— és mare d'una nena sorda. Des del mes de juny del 2009, Raquel Perich és, a més, la presidenta d'Apansce (Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya).

7.4. Subtítols i 'captions' per a persones sordes

Els subtítols són el principal recurs que disposa la població mancada del sentit de l'oïda per accedir als continguts televisius. Són molts els estudis anteriors —(Pardina, 2000; CMT, 2000; CESyA, 2004; Pereira, 2005; Contreras et al, 2008; Díaz Cintas; Orero i Remael, 2007; Downey, 2008; Utray, 2009; CMT, 2009; Matamala i Orero, 2010) — que han deixat constància de l'avenç que hi ha hagut els últims anys en matèria de subtitulació. El progrés és importantíssim malgrat les incerteses i dubtes no dissipats del tot, que en els anys d'aquesta recerca (2005-2009), ha comportat la preparació de l'apagada analògica per l'arribada de la TDT a Espanya.

Els avenços tecnològics i legals fan predir un futur més que esperançador per a les persones sordes amb un increment progressiu i notable de subtítols a les principals cadenes

televisives que tendeix cap a la subtitulació total ²⁶⁹, tot i que queda encara moltíssim camí per recórrer i encara falta posar llum a algunes ombres no superades. Els avenços eren, d'altra banda, urgents per sortir d'una situació que fa pocs anys semblava inalterable des d'una perspectiva jurídica (Centre Espanyol de Subtitulat, 2004).

Però que la situació estigués enquistada per les lleis, no significa que els operadors no hagin anat fent esforços. Si l'any 1999, el total d'hores televisives subtitulades a Espanya amb prou feines fregava el 4%, l'any 2004 ja s'havia superat el 20% (Centre Espanyol del Subtitulat) i, del 2005 al 2009, es continuava creixent a l'alça. No només a les televisions públiques, també a les privades; amb percentatges de subtitulació que oscil·laven (any 2009) entre el 25% i el 60% de les hores d'emissió en els principals canals d'Espanya. (Taula 7.7).

Una passa important en aquest camí cap a l'accessibilitat va arribar al novembre del 2005 amb la creació del nou Centre Espanyol de Subtitulat i Audiodescripció (CESyA), adscrit al Real Patronat de la Discapacitat i actualment (2010) depenent del Ministeri de Sanitat, Política Social i Igualtat. Fruit d'un acord amb la Universitat Carlos III de Madrid, el CESyA està emplaçat al parc científic d'aquesta universitat a Leganés. Aquest organisme té, entre les seves funcions, promoure el subtitulat i el foment de tots els mecanismes que possibilitin l'accés de les persones sordes als mitjans audiovisuals. El CESyA està impulsant, entre d'altres tasques, una base de dades actualitzable amb l'objectiu de fer rendible i facilitar l'intercanvi de material subtitulat.

El naixement del CESyA i la feina realitzada per la Comissió del Mercat de Telecomunicacions (CMT) ha fet possible que, a partir del 2009-2010, es comencessin a homogeneïtzar els criteris sobre medició de programació subtitulada a Espanya. Una homogeneïtzació que, d'altra banda, era urgent atesa la manca de fiabilitat de la informació disponible anteriorment. Així, en els anys d'aquesta recerca —abans del 2010—, molt sovint les dades han estat contradictòries: les xifres que han donat les televisions sobre percentatges de televisió subtitulada no sempre coincidien entre sí, ja que potser estaven maquillades o no partien dels mateixos paràmetres. Amb la voluntat de corregir aquesta disfunció, un grup de treball format pel CESyA, la CMT, la CRTVE, FORTA, Impulsa TDT, Televisión MITYC,

---

²⁶⁹ Tal i com s'ha explicat en aquesta recerca, la Llei general de la comunicació audiovisual recull que les televisions estatals o autonòmiques han d'anar augmentant de manera gradual la seva programació subtitulada. L'imperatiu legal és que els canals públics subtitulin l'any 2013 el 90% dels seus continguts i els privats el 75%. (BOE, 2010: p.30201).

NBC Universal, Sogecable, Telemadrid i Uteca va establir a finals del 2008 la *Proposta tècnica d'indicadors de subtitulació i audiodescripció dels continguts audiovisuals de la televisió a Espanya* (CMT, 2009: p.3), i a partir d'aquí van sortir les primeres dades comparatives canal per canal:

Canals de programació a Espanya	Percentatge de subtitulat l'any 2009
Clan TV	98% (8.212 hores)
La 2	59% (4.447 hores)
TV3	56% (4.391 hores)
Neox	53% (3.878 hores)
La Sexta	49% (3.566 hores)
TVE-1	45% (3.428 hores)
Tele 5	35% (2.834 hores)
Antena 3	34% (2.475 hores)
Cuatro	32% (2.191 hores)
Canal Sur	32% (2.421 hores)
Canal 9	29% (2.282 hores)
CMT	29% (2.262 hores)
Telemadrid	29% (2.210 hores)
Canal Sur 2	26% (2.200 hores)
Nova	25% (1.857 hores)
T. Canaria	24% (1.873 hores)
Canal 33 (K33, 300)	23% (1.956 hores)
CMT 2	22% (1.251 hores)
ETB 2	11% (973 hores)
La Otra	11% (891 hores)
CNN +	9% (699 hores)
Aragón TV	8% (638 hores)
Punt Dos	2% (187 hores)
Teledeporte	1% (110 hores)
Televisión Galicia	1% (85 hores)
Canal Extremadura	1% (63 hores)
Extremadura TV	1% (60 hores)
G2	1% (44 hores)

Taula 7.7. Font CMT, 2009: p. 33-34.

L'informe de la CMT ens ajuda a fer una fotografia de quina era la situació d'accessibilitat abans de l'apagada analògica a Espanya coincidint amb l'any que es clou aquesta recerca.²⁷⁰ D'aquesta manera es pot començar a clarificar quines cadenes estan més ben posicionades per complir, en vista al 2013, amb les obligacions que marca la Llei general de la comunicació audiovisual. La fotografia és útil per complementar les dades d'aquesta tesi i per desfer la confusió que ha existit durant massa temps, almenys fins al 2009, sobre qui subtitula més i qui menys.

Tant en diferents treballs d'investigadors, com en la informació publicada a la premsa, com en els webs dels diferents operadors s'han pogut llegir en els anys d'aquesta recerca informacions que atribuïen el lideratge de subtitulat a una cadena i d'altres a una altra de diferent. Així, per exemple, es va publicar que La Sexta —que no va començar a subtitular fins al 2006—, en el seu primer any ja subtitulava un 75% de la seva programació convertint-se en la cadena més accessible a Espanya (Utray, 2009: p.81)²⁷¹. En l'informe de la CMT, La Sexta és en cinquè lloc amb un 49% de programes subtitulats. (Taula 7.7).

El lideratge del canal infantil Clan de TVE en subtitulació era indiscutible l'any 2009. Tal i com ho van remarcar totes les fonts, Clan TV tenia l'honor de ser, (2009), l'únic canal espanyol amb la totalitat de la seva programació accessible amb subtítols (RTVE, 2010; Servimedia, 2009). Segons l'informe de la CMT, el percentatge era del 98%, dada que es pot considerar ja la subtitulació total, si es té en compte que el 2% que falta per arribar al 100% és un percentatge residual.

Més enllà del que ha dit la CMT, les televisions públiques han insistit en subratllar el seu suposat lideratge en subtítols. La 1 de TVE informava que va tancar el 2009 amb un 48% de la seva programació amb subtítols, una dada que representa un 20% més que el 2008; mentre que La 2 va cloure l'any amb un 61,5% de la graella amb subtítols, segons

²⁷⁰ Tot i amb això, tal i com s'ha explicat en aquesta recerca, el director general de recursos i serveis de la CMT, Joan Giró, (2010) va demanar disculpes en el Congrés Amadis'10 celebrat a Madrid per "aquelles xifres o aquells valors que s'han publicat que poguessin no estar ajustats a la realitat". Davant aquesta declaració tan sorprenent, aquest investigador es va posar en contacte amb la CMT per saber si donaven validesa al seus informes. La resposta de la CMT va ser: "donem per vàlides les dades publicades ja que s'obtenen del propi operador i són verificades amb ells reiterades vegades". Informació via correu electrònic rebut per aquest investigador el 25 de gener del 2011.

²⁷¹ Utray es basa en una informació publicada per *El Mundo* el 30 de setembre del 2006. En el recompte del 2007, fet per el CESyA i FIAPAS, La Sexta assoleix les 4.725 hores subtitulades i se situa en el primer lloc de les cadenes privades.

dades del grup. TVE es vanagloriava d'haver estat al 2009 el grup audiovisual, no el canal, amb més hores de subtitulació i per haver situat La 1 com el canal generalista que més subtitula a Espanya (RTVE, 2010).

En la mateixa línia d'*autobombo*, Televisió de Catalunya també ha publicitat que, any rere any, ha anat pujant en subtitulat: l'any 2008 va subtitular 11.500 hores que van representar un 54% de les emissions de TV3, un 40% de les del K33 i un 30% de la resta de canals digitals (Televisió de Catalunya, 2009a). El 2009 la xifra ja havia assolit un total de 14.189 hores subtitulades que representa el 54% del total. (Televisió de Catalunya, 2010a).

A l'hora de preparar la subtitulació, a TVC distingeixen entre diferents possibilitats: programes diferents, directes amb preparació prèvia, directes sense preparació prèvia fent-ne un resum i directes amb transcripció literal. La informació d'actualitat subtitulada —que és aquella que interessa més en aquesta tesi— a TV3 encaixa, sobretot, amb la modalitat de *directes amb preparació prèvia*. Dins d'aquesta modalitat, l'any 2008 i 2009 a TVC subtitulaven el *Telenotícies Migdia* i el *Telenotícies Vespre*, ambdós cada dia; així com *l'Info K*, de dilluns a divendres, entre d'altres espais.

Els importants progressos que hi ha hagut en subtitulació fan molt complicat poder saber quin percentatge d'aquests continguts accessibles corresponen a informació periodística. Cal tenir present que la informació relacionada amb les notícies d'actualitat no solament pot trobar-se en els programes informatius. En magazines i en molts espais d'entreteniment també s'informa de fets noticiables amb entrevistes i comentaris d'actualitat realitzats des de diferents perspectives i punts de vista. A més, tal i com s'ha posat de manifest en els paràgrafs anteriors, les dades que faciliten les empreses ens poden fer caure en un ball de xifres, ja que algunes empreses donen la informació cuinada en percentatges, d'altres en hores; d'altres les dades del grup i d'altres de cada canal, segons els afavoreixin més o menys els resultats.

Més que detallar el nombre d'hores i programes d'actualitat accessibles, en la present recerca té més sentit reflectir com, en el període que va preparar-se a Espanya el pas de la televisió analògica a la digital, es discutia per millorar la qualitat i funcionalitat dels subtítols. La discussió va posar sobre la taula dues maneres diferents de concebre els subtítols que poden semblar antagòniques. Per una part, els defensors dels *subtítols per a sords* adaptats a les necessitats específiques d'aquest col·lectiu i, per altra banda, els

partidaris del *subtitulat per a tothom* que argumenten que “els subtítols ben dissenyats per a als s/Sords també seran útils per als oients” (Neves, 2008: p.34).

La idea de fer un *subtitulat ben fet* que sigui *extensible a tothom* sembla més inclusiva, justa i democràtica ja que no implica cap segregació entre sords i oïdors. Això no obstant, també és veritat que els *subtítols per a sords* (*closed captions* als EUA) contenen informació addicional que és útil per a les persones sense el sentit de l'oïda ja que descriuen sorolls de fons, rialles, plors, crits, efectes... A més, algunes persones sordes tenen una baixa competència en lectoescriptura i donen un valor molt diferent a la informació visual que la majoria de la població alfabetitzada.

En general, s'entén per *subtitulat per a sords* aquell que també fa accessible amb subtítols els elements discursius que van més enllà de l'oralitat estricta. No cal dir que els sords en són acèrrims defensors. Eduard Bartoll, que és un dels recercadors que ha fet una classificació de la subtitulació més detallada, també identifica amb exemples *els subtítols per a persones amb discapacitat auditiva*. “Es pot saber que van adreçats a aquest col·lectiu perquè contenen informació acústica no verbal i canvien de posició segons se situïn els personatges.” (Bartoll, 2008: p.332). Així mateix, es pot destacar que la investigadora Ana Pereira (Universitat de Vigo) ha treballat els últims anys dins del projecte Subsordig en l'elaboració d'una bibliografia completa sobre subtítols per a sords a la televisió digital.

D'ençà de l'aprovació de la Llei d'igualtat d'oportunitats i no discriminació, la LIONDAU (BOE, 2003) , *el disseny per a tots i l'accessibilitat universal* són dos objectius reivindicats pels representants de les persones amb discapacitat que ja han estat reconeguts legalment. A un nivell més intel·lectual que pragmàtic, alguns dels defensors d'aquesta filosofia més igualitària consideren que, de la mateixa manera que en els espais públics es tendeix cada vegada més a adaptar tots els lavabos en comptes de distingir entre lavabos d'homes, de dones i de *persones amb discapacitat* diferenciats; caldria fer el mateix amb la subtitulació. Uns subtítols que anessin bé per a tots. Malgrat que la concepció més inclusiva està agafant cada cop més pes jurídic, al mateix temps la normativa tècnica té molt present les especificitats especials de les persones sordes. Per això, la televisió digital contempla la possibilitat que l'usuari pugui decidir si activa subtítols bàsics o subtítols per a sords.

La primera acció decidida en el camí per millorar la qualitat de la informació audiovisual que perceben els sords, va ser la publicació de la norma tècnica UNE 153010,

Subtitulat per a persones sordes i persones amb discapacitat auditiva. Subtitulat a través de teletext (Aenor, 2003).²⁷² La norma detalla, entre altres aspectes, quina ha de ser la mida de les lletres, el nombre de línies i la seva ubicació, els colors, el temps d'exposició, el sincronisme o els criteris ortogràfics-gramaticals que s'han de seguir per fer que els subtítols siguin efectius.²⁷³

La segona acció important va arribar el 2 de març del 2005 quan, promogut per la Secretaria d'Estat de Telecomunicacions per a la Societat de la Informació, es va constituir el Fòrum Tècnic de la Televisió Digital amb l'objectiu d'abordar tots els aspectes tècnics que impliquen aquest canvi tecnològic, així com impulsar iniciatives per al desenvolupament i la millor implantació de la TDT. I, entre aquestes iniciatives, sense dubte que es va discutir molt sobre com millorar els subtítols.

El Fòrum va comptar amb la participació de 138 entitats; entre administracions, operadors televisius, operadors d'internet, fabricants, associacions d'empreses instal·ladors, col·legis professionals, administradors de finques, mesuradors d'audiències, distribuïdors, productores televisives, anunciant, centres tecnològics organitzacions de consumidors i associacions de persones amb discapacitat, entre d'altres. Així mateix, dins del Fòrum, es van crear set grups de treball, un dels quals amb la missió de vetllar per tal que la nova televisió estigués a l'abast de les persones amb discapacitat.

Aquest grup sobre accessibilitat de persones amb discapacitat de dins el Fòrum va estar encapçalat per una Secretaria tècnica a càrrec del CEAPAT (Centre Estatal

---

²⁷² La norma UNE 153010 és aquella que ha tingut més influència a l'hora de fer accessibles els continguts periodístics dels informatius de televisió amb subtítols. Hi ha, però, altres normes UNE que també tenen a veure amb l'accessibilitat i especialment amb l'accessibilitat en Llengua de Signes. Així, la norma UNE 139804 (Aenor, 2007) es refereix a les bones pràctiques per incloure la LSE en aplicacions informàtiques. Entre altres coses, detalla que la persona que signa en xarxes informàtiques ha de seguir els criteris lingüístics de la Comunitat Sorda, ha de ser competent signant i ha de participar en la preparació del material que signa. També recomana que la roba del signant sigui uniforme i contrasti amb la pell de les mans i la cara, que l'enquadrament sigui un pla mig o pla mig-llarg i que, a més, si és possible, l'usuari tingui l'opció de veure el signant en pantalla completa. També es refereix al nombre de píxels de la pantalla i a altres aspectes tècnics per a una resolució òptima o dels formats de vídeo digital, a part de recomanar que es faci servir una icona representativa per identificar que hi ha un vídeo en Llengua de Signes i que sigui la mateixa icona en totes les pàgines del lloc web per no causar confusió.

²⁷³ A inicis del 2011, el comitè 153 d'Aenor, responsable, de la norma estava treballant en una versió actualitzada de la norma amb la previsió de publicar-la aquest 2011. La previsió és que mantindrà el mateix codi UNE 153010 en tractar-se d'una actualització de l'anterior. La idea és que la norma no sigui només per a teletext; que serveixi també per a altres suports digitals. Font: CESyA. Informació facilitada a través d'un correu electrònic rebut per aquest investigador el 17 de gener del 2011.

d'Autonomia Personal i Ajudes Tècniques) i de l'Imsero del Ministeri de Treball i Afers Socials. Les principals aportacions van ser canalitzades per Trinidad Moreno Latorre (CNSE), Begoña Gómez Nieto (FIAPAS)—Federació Espanyola d'Associacions de Pares i Amics dels Sords—, Fernando García Soria (ONCE), Álvaro García Bilbao (PREDIF) – Plataforma Representativa Estatal de Discapacitats Físics— i José Manuel Morán Criado (Cermi). Les seves conclusions van apuntar que és necessària la subtitulació múltiple (diferents tipus per a les persones sordes o amb discapacitat auditiva) a més de donar per vàlida la norma UNE 153010, mentre no es disposi d'una norma específica per a la televisió digital (Cermi, 2006: p.35). Les previsions del grup i del moviment associatiu Sord intuïen, aleshores, que el canvi de la televisió analògica per la televisió digital suposaria que s'avancés cap a un subtítols dissenyats a la carta:

“L'accessibilitat de les persones sordes a la televisió digital s'aconseguirà fonamentalment gràcies a dos serveis: el subtitulat i la interpretació en llengua de signes. En ambdós casos, la televisió digital aporta noves oportunitats. En quant al subtitulat, l'ús de la norma DVB-Subtitling²⁷⁴ conferirà una flexibilitat molt superior a aquest servei respecte a la utilització del teletext, ja que l'operador podrà escollir les característiques de les lletres i la posició en la pantalla, trametre icones... A més, el tipus de lletra escollit per DVB es va idear especialment per a persones amb discapacitat. Quant a la llengua de signes, es podrà prestar tant amb intèrprets reals com virtuals. A més, la presència de la finestra amb la interpretació ha de ser opcional per als usuaris.” (p. 21-22)²⁷⁵

“(La TDT) consolidarà el sistema dels subtitulats, malgrat que aquest ha de continuar millorant perquè presenta alguns problemes, com per exemple que no s'està fent una adaptació exacta del text que se sent i que dóna per suposada la

²⁷⁴ El DVB (*Digital Video Broadcasting*) és un organisme constituït per 270 institucions i empreses d'arreu del món que treballa per estandarditzar la televisió digital amb propostes tècniques que estan molt acceptades a Europa. En general, s'entén per subtítols DVB els nous subtítols que ha portat la televisió digital diferents dels del servei de teletext.

²⁷⁵ CERMI. (2006). *Accesibilidad de la televisión digital para las personas con discapacidad*. Madrid: Ministeri de Treball i Afers Socials, 2006

capacitat lectora de totes les persones sordes. D'altra banda, hem de dir que amb la TDT l'ús de la llengua de signes continua estant en segon terme, tot i ser un mètode necessari per tal que totes les persones amb discapacitat auditiva puguin accedir a la informació de manera completa.” (p. 85) ²⁷⁶

Arribat l'any 2010, les expectatives sobre els canvis que viuria el subtitulat s'havien complert només a mitges. Tot i que s'entreveïen avenços revolucionaris amb la possibilitat de dissenyar subtítols configurables a gust de l'usuari (Martín; Arjona; Merchán; Menéndez, 2009), la veritat és que els subtítols de les principals televisions a Espanya gairebé només havien variat la seva presentació formal-estètica oferint poques alternatives al televident.

Tot i que amb la televisió digital avui els subtítols digitals són més llegibles que a l'antic teletext —no estan tancats dins d'una caixa negra, són més grossos i visibles—, és cert que, de moment, no s'ha anat gaire més lluny (2010) en l'adaptació/interacció per a sords. La investigadora Almudena Pérez de Oliveira considerava (2009: p.104) que, malgrat que, en un primer moment, els subtítols digitals DVB preveïen grans millores “aviat es va comprovar que el marge de maniobra (...) era pràcticament nul”.

En els anys d'aquest estudi, altres recerques han posat, igualment, de manifest que les expectatives generades per la millora del subtitulat a la TDT han estat en alguns casos frustrants per a les persones sordes. Un estudi fet entre els anys 2005 i 2007 (Utray, 2009: p.194-195) indicava que un 73% de les persones sordes participants en una enquesta ²⁷⁷ deien que els subtítols de la TDT eren “igual” o “pitjors” que a la televisió convencional. En concret, la nota mitjana que 45 persones amb discapacitat auditiva posaven al subtitulat del teletext era d'un 6,7 i al subtitulat de la TDT un 6,3. Utray recorda, però, que aquestes dades fan referència al moment transició de l'analògic al digital. Tot i admetre que encara s'ha de treballar més en temes com el subtitulat en l'alta definició, en la televisió en 3

---

²⁷⁶ FESOCA. *Memòria*. Barcelona: Federació de Persones Sordes de Catalunya, 2006.

²⁷⁷ L'enquesta va formar part del projecte SUBSORDIG liderat per la Universitat de Vigo. Hi van participar 124 adults amb dèficit auditiu repartits entre les ciutats de Madrid, Burgos, Bilbao i Vigo. (Utray, 2009: p.190).

dimensions o en equips mòbils, el balanç d'aquest expert és molt positiu ja que la subtitulació ha millorat molt amb la digitalització.²⁷⁸

Molt més crítica és l'opinió dels industrials que han parlat sense embuts reclamant més ordre i més exigència a les televisions per emetre una subtitulació millor (Casado, 2010):

“El tema de la subtitulació és un autèntic caos. (...). Hi ha subtitulació no sincronitzada amb gaps de fins a un minut entre el fet i allò que es subtitula. Uns fan servir el teletext i uns altres en DVB; de veritat que em sembla un caos! (...) Els [operadors] que ho fan en DVB ho fan força bé amb codi de colors, però, amb el teletext... (...). Hi ha qui senyalitza els programes, hi ha qui no ho fa... (...) La tecnologia i els productes ja existeixen. El que fa falta és una mica d'ordre i l'exigència del compliment de les obligacions.”²⁷⁹

Sigui com sigui i malgrat tot el dit, entre el 2005 i el 2009 la batalla de la conscienciació general de la societat a favor dels subtítols sí que semblava força guanyada. La classe política, els operadors, les associacions de consumidors, la indústria audiovisual, els empresaris de televisió, els col·legis de periodistes i la majoria dels professionals del sector estaven i estan cada cop més d'acord amb què el subtitulat és un senyal de progrés social que ajuda a l'aprenentatge de llengües, que permet la fidelitat amb les versions originals i que contribueix a fer més accessibles els continguts. Ara bé, una cosa és estar conscienciat i una altra és que aquesta conscienciació condueixi a tot arreu a resultats plausibles amb promptitud.

En la recerca científica, *la moda* per fomentar els subtítols ha continuat i ha fet confluïr els interessos intel·lectuals i industrials d'investigadors que treballen en disciplines com la traducció-interpretació, les ciències de la comunicació o l'enginyeria informàtica

---

²⁷⁸ Font: Francisco Utray. Opinió expressada a través d'un correu electrònic rebut per aquest investigador el 17 de gener del 2011.

²⁷⁹ CASADO, Jesús. (2010). “Mesa Redonda Visión de la Industria”, dins el V Congreso de Accesibilidad a los Medios Audiovisuales Amadis'10. Madrid: CESyA.

audiovisual. També, aquesta conscienciació ha ajudat a orientar el debat cap a la funcionalitat dels subtítols. Cada cop més gent s'adona que, a part de treballar per augmentar les hores d'emissió subtítolades, cal focalitzar els esforços per aconseguir que els subtítols siguin millors (clars, entenedors, ben col·locats, amb el temps d'exposició just, sincronitzats) i que compleixin, al capdavant, la seva missió informativa.

Curiosament, però, en aquest context les televisions presumeixen sobretot del nombre d'hores subtítolades i no tant de la qualitat. Quan van convidats a congressos, fòrums i espais de discussió sobre accessibilitat, els directius de les grans cadenes televisives mantenen sovint un to envanit donant a entendre que els guanys quantitius en el subtítol per als sords són aplaudits per tothom com un èxit definitiu. Com si la quantitat fos més important que la qualitat. I, com si el progrés social fos quelcom irreversible que no tingués aturador ni contemplés cap hipotètic escenari negatiu que suposés fer marxa enrere.

En un estat de satisfacció col·lectiva com el descrit, el mite de la subtítolació s'ha anat engreixant gairebé exponencialment amb dades eloqüents que mostren l'avenç indiscutible però que amaguen, de forma paral·lela, les ombres que existeixen o han existit en el tema. La investigadora Josélia Neves és qui més s'ha encarregat de posar els punts sobre les is per rebaixar el cofoisme general. Segons Neves (2008: p.23), en la subtítolació per a sords hi ha una sèrie de falses creences arrelades i malentesos que dificulten el canvi. Dins d'aquestes "fal·làcies", Neves esmenta que no és cert que tots el sords tinguin les mateixes necessitats i que tampoc és veritat que sigui fàcil accedir a la subtítolació ja que —si més no abans de la digitalització—, el procés d'aprenentatge per activar el teletext sovint era enutjós. A mes, Neves es pregunta si les normes per estandarditzar els subtítols realment recullen les bones pràctiques que demanden els sords i adverteix que amb l'arribada de la televisió digital, el subtítol s'ha transformat. Per això reclama que es parli més de *Subtítols complets* en comptes de *Subtitulat per a sords* (Neves, op. cit.: p.34), tot i que també defensa el *Subtitulat per a cadascú* (a la carta).

Entre el 2005 i 2009, les preocupacions dels investigadors s'han focalitzat en el subtítol dels DVDs (Carrero; Souto, 2008), en el subtítol automàtic a partir dels sistemes que permeten reconèixer la veu (Revuelta; Jiménez; Sánchez; Ruiz, 2009), en la formació de professionals subtítoladors (Cruz; Adams; González: 2008), en el subtítol en directe amb tècniques com el *respeaking* (Eugeni, 2009) i en els canvis que suposa l'arribada de la TDT

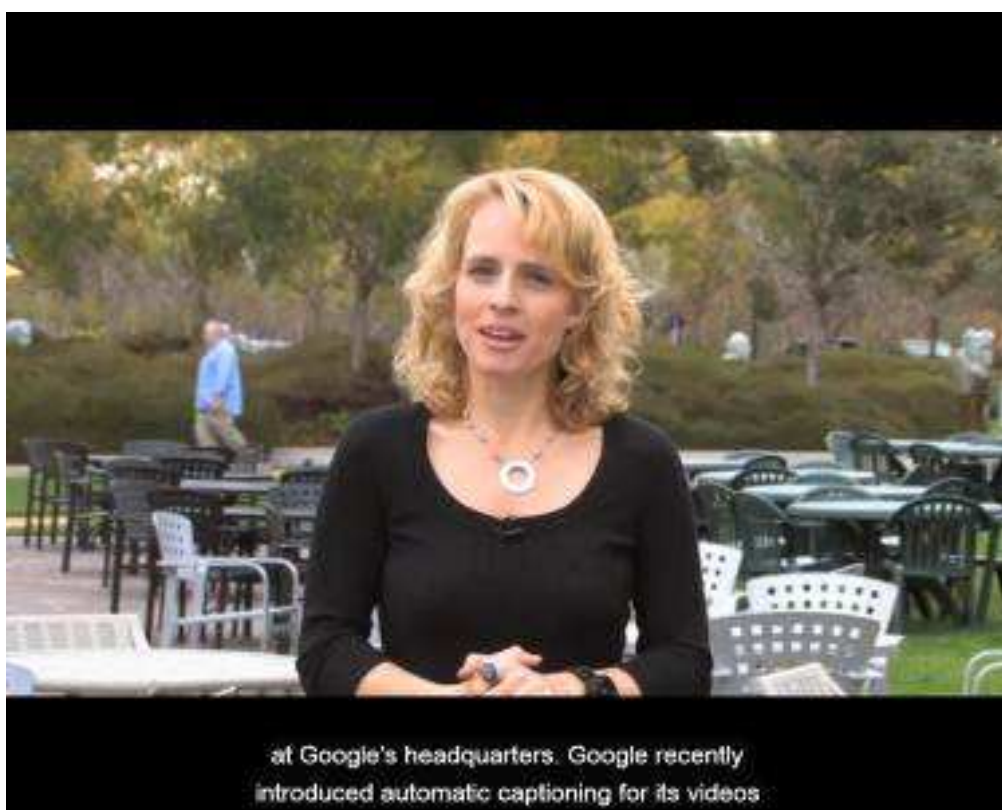
i la subtitulació a internet, entre altres qüestions. El *respeaking*, que cada vegada és més usat per a programes en directe, és més àgil ja que no cal haver de disposar d'un estenotipista que vagi teclejant els rètols. El subtitulador va repetint en un micro tot el missatge televisiu que un programa informàtic converteix en text. Però el problema és que de vegades el software no identifica bé algunes paraules i es produeixen errors.

En el terreny de la percepció dels subtítols per part de les persones sordes, els avenços més interessants s'estan fent, tanmateix, a través d'eines tecnològiques com *l'eye-tracking*, un tipus de dispositiu que permet investigar quina és la posició i el moviment dels ulls de la persona que està llegint els subtítols i veure, per tant, com centra l'atenció en els rètols escrits i/o en les imatges en pantalla. Una tècnica que també pot servir per conèixer com perceben els sords la subtitulació i la Llengua de Signes de manera simultània, o la Llengua de Signes i la imatge en moviment. Així mateix, els investigadors han volgut saber com afecta la comprensió dels subtítols depenent del nombre de paraules emeses per minut i si es redueix la llargària dels textos. (Burnham; Leigh; Noble; Jones; Tyler; Grebennikov; Varley, 2008). D'altra banda, l'any 2009 el CESyA va difondre una guia per informar l'usuari de com ha d'activar els subtítols a la televisió digital terrestre.

No cal dir que dins la comunitat acadèmica s'ha investigat i s'investiguen les bones pràctiques en el subtitulat. Més relacionat amb l'objecte d'estudi d'aquesta tesi, és interessant constatar que comença a créixer l'interès científic per estudiar com es pot adaptar l'estructura de la Llengua de Signes a l'estructura escrita a l'hora de fer subtítols per a sords signants. En aquest sentit, són significatives les investigacions d'Ana Pereira (2010) per incorporar als subtítols les característiques de la Llengua de Signes Espanyola que encaixin amb l'estructura i normes de la llengua castellana (oral-escrita).

En el moment de finalitzar aquest treball (2010-2011), tot i que s'albiraven avenços revolucionaris —com el pas de la firma *Google* de desenvolupar una nova tecnologia més àgil que ja es començava a experimentar per traduir automàticament amb subtítols tots els vídeos de *YouTube* —, també planaven incògnites per veure si la nova tecnologia s'aplicarà sense errors tècnics constants. Sense errors com els viscuts a la televisió analògica i en el procés de transició del sistema analògic al digital. Durant l'Eurocopa de futbol del 2008, per exemple, van haver-hi fortes queixes perquè TVE no subtitulava els directes quan

connectava amb la selecció o bé desapareixien els subtítols a mitja emissió.²⁸⁰ Igualment, la CNSE ha lamentat durant els últims anys, les greus deficiències en el subtitulat de la popular sèrie *Cuéntame* de màxima audiència a TVE (El Confidencial, 2007). D'altra banda, segons una enquesta feta per RTVE, les persones sordes valoraven amb només un 5,77 els subtítulats de TVE i amb un 4,78 la quantitat de programes amb aquest servei. (Europa Press, 2009).

Figura 7.18. Subtítols a internet. Font: Beet TV, 2009

En el treball de camp d'aquesta tesi, les persones Sordes entrevistades –que reivindiquen la subtitulació total com a via per accedir a la informació televisiva i per millorar el nivell de lectoescriptura de les persones sordes– reconeixen els progressos que s'han fet. Tot i amb això, igualment expressen el seu malestar per algunes irregularitats

---

²⁸⁰ Font: Observació pròpia.

detectades. Com es veurà en el buidatge de les dades, les persones enquestades de manera molt majoritària prefereixen i prioritzen els subtítols abans que la utilització d'intèrprets en LS a la televisió:

*“És important subtitular-ho tot. És molt important per pujar el nivell d'alfabetització dels sords, per ajudar a la seva formació, per ajudar a millorar el registre amb què s'expressen. Molts sords només signen amb un llenguatge col·loquial i de manera molt informal. Amb l'ajut de la llengua escrita poden aprendre més bé la llengua.”*²⁸¹

*“Jo prefereixo els subtítols que no els intèrprets. A la televisió els intèrprets són molt petits i no es veuen bé. A més, veig molt difícil que les televisions posin més intèrprets. Personalment crec que és millor els subtítols perquè la tecnologia avui ho permet.”*²⁸²

*“Tota la programació televisiva hauria d'estar subtitulada. Les 24 hores. Quan fan debats televisius no entenc res. No hi ha subtítols.”*²⁸³

*“Jo voldria que quan entrevisten per la tele a un polític que es presenta a les eleccions possessin subtítols. Necessito saber què diu aquell candidat. Jo vull saber què voto, qui voto i què diu qui voto. No vull votar només una cara.”*²⁸⁴

La reivindicació és clara però no sempre coincideixen tots els punts de vista quan es pregunta a les persones Sordes quina és la millor manera de fer accessible la televisió. Alguns prioritzen els subtítols i d'altres (una minoria si mirem els resultats de l'enquesta) prioritzen la Llengua de Signes.

---

²⁸¹ Entrevista personal al líder Sord/a número 1 d'aquesta recerca, feta el 29 d'abril del 2005.

²⁸² Entrevista personal al líder Sord/a número 12 d'aquesta recerca, feta el 3 de gener del 2006.

²⁸³ Entrevista personal al líder Sord/a número 11 d'aquesta recerca, feta el 16 de desembre del 2005.

²⁸⁴ Entrevista personal al líder Sord/a número 3 d'aquesta recerca, feta el 15 de juliol del 2005.

*“M’agrada més que hi hagi Llengua de Signes, és clar, però també vull que hi hagi subtítols. Els subtítols són importants per aprendre la llengua escrita. Per aprendre vocabulari.”*²⁸⁵

*“La subtitulació està bé per aprendre a llegir. És un recurs bo per als joves de més de 15 anys, però no per a la gent gran. A partir de 60 anys, les persones de més edat ja no poden aprendre a llegir. El problema de lectura que tenen moltes persones sordes és per culpa de l’ensenyament que van tenir de joves. Un ensenyament fono articuladori que no els va ajudar a aprendre a llegir. Són persones que parlen, però que no entenen el significat de les paraules. No tenen un veritable accés a la cultura. Els subtítols, en definitiva, estan molt bé però per mi són millors els signes.”*²⁸⁶

*“He patit, sovint, les barreres de manca d’accés a la comunicació per falta de subtítols. També entenc que els subtítols ajuden eventualment les persones sordes a millorar la seva lectura i a aprendre més vocabulari, però crec que no són recomanables –els subtítols– com a única via d’accés a l’escriptura. És preferible que s’apregui bé a llegir a les millors escoles per aconseguir els mateixos nivells d’alfabetització que les persones oients. Les persones sordes hem de ser persones lletrades, no illetrades; tot i que també és veritat que sempre estem en desavantatge. Malgrat que els sords siguem més o menys llestos, la Comunitat Sorda sempre estarà informada amb posterioritat a la comunitat oïdora ja que els oients poden sentir la ràdio o les notícies de la tele sense mirar-les; mentre que els sords hem d’estar davant dels subtítols atents i això ens suposa invertir molt més temps; cosa que accepto.”*²⁸⁷

---

²⁸⁵ Entrevista personal al líder Sord/a número 7 d’aquesta recerca, feta el 22 de setembre del 2005.

²⁸⁶ Entrevista personal al líder Sord/a número 3 d’aquesta recerca, feta el 15 de juliol del 2005.

²⁸⁷ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi GM09, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 3 d’octubre del 2008.

“Els subtítols em semblen bé, però hi ha algunes paraules que no entenc. Que no n’entenc el significat.” ²⁸⁸

“Quan hi ha un debat polític important a la televisió, els polítics xerren i xerren: fan un discurs llarguíssim però només surten dues línies de subtítols. Això m’emprenya molt! No m’arriba un informació completa. Necessito saber què diuen.” ²⁸⁹

“M’imagino que un dia arribarà una televisió més moderna. Tinc un somni. Una utopia. El somni seria que existís aquesta nova televisió amb un comandament especial. Un comandament amb el qual cada persona sorda pogués triar com vol la traducció. Que el sord pogués triar en tots els programes si vol rebre la informació amb subtítols o bé amb llengua de signes.” ²⁹⁰

De fet, el somni d’un comandament a distància per poder disposar de televisió accessible al gust de l’usuari no és tan utòpic, i ja és una realitat en alguns aspectes si mirem les potencialitats de la TDT i de tot el que comporten les TIC. ¿Qui havia de dir, per exemple, que s’inventarien unes ulleres per poder veure les pel·lícules del cinema amb subtítols sense necessitat de projectar-los a la pantalla gran?

El CESyA va presentar a l’abril del 2007, a la VIII Fira *Madrid es ciencia*, unes ulleres amb un sistema de subtitulat individualitzat per al cinema. Un grup d’investigadors encapçalat per José Manuel Sánchez Pena, del departament de Tecnologia Electrònica de la Universitat Carlos III de Madrid, són els inventors d’aquest giny que permet veure els subtítols gràcies a un microcontrolador i a un monocle. (DifuSord, 2007; CESyA, 2007). En el moment de tancar aquesta recerca, l’invent estava en fase de transferència a les empreses

²⁸⁸ Entrevista personal al líder Sord/a número 9 d’aquesta recerca, realitzada el 5 d’octubre del 2005.

²⁸⁹ Opinió del president de Cerecutor, Albert R. Casellas, expressada en el programa *Sense Embuts* de TV3 (Nicolàs; Pavia, 2008).

²⁹⁰ Entrevista personal al líder Sord/a número 7 d’aquesta recerca, realitzada el 22 de setembre del 2005.

per a la seva utilització comercial (RTVE, 2009a) . Igualment s'estava millorant la qualitat de les micropantalles.²⁹¹

Però les persones Sordes entrevistades recorden que una bona tècnica no és garantia suficient que rebran la mateixa informació que els oients sense discriminacions. Alguns entrevistats es queixen del fet que els subtítols no són prou fidedignes ja que, a parer seu, de vegades no recullen amb exactitud la versió oral original. Des de TV3 contesten i argumenten que els subtítols són fidels: ho són sempre, en la mesura del que tècnicament és possible. Això fa que hi hagi excepcions. Quan es tracta d'una pel·lícula de Woody Allen, per exemple, els tècnics en subtitulació es troben amb el problema que el llenguatge és molt accelerat i que si volguessin reproduir literalment tots els diàlegs dels actors, haurien d'escriure subtítols de 5 línies que taparien tota la imatge i que només es podrien llegir en uns pocs segons. Igualment, des de TVE es contesta aquesta crítica, entenent que si els subtítols fossin completament literals no anirien sincronitzats amb la imatge.

*“Reivindico els subtítols exactes, fidels a l'original. Sense censures. Tant les paraules cultes, com els insults. Totes les paraules s'han d'escriure amb subtítols sense canviar-ne el seu sentit, tal i com són pronunciades per la tele.”*²⁹²

“A TVC no fem subtitulacions adaptades i intentem ser el màxim de fidels. Fins al punt que respectem les varietats dialectals i si parlen llengües estrangeres, intentem subtitular-les, en comptes de posar, com es feia abans —i com fan encara a altres llocs— (parla en anglès). Som el màxim de fidels. Només resumim quan cal. La velocitat de la parla pot ser molt superior a la de la lectura. El que no podríem fer és subtitular tot el que diu un Woody Allen accelerat perquè

---

²⁹¹ Font: Francisco Utray (CESyA). Opinió expressada a través d'un correu electrònic rebut per aquest investigador el 17 de gener del 2011.

²⁹² Entrevista personal al líder Sord/a número 1 d'aquesta recerca, realitzada el 29 d'abril del 2005.

*ningú no ho podria llegir (...) En un documental tranquil, en canvi, no canviem ni una coma.”*²⁹³

*“El ritme de la televisió és molt potent. La gent quan parla per televisió es dispara (...) Tots parlen molt de pressa: els polítics... , tots. També tenim autèntiques màquines de parlar com la presentadora del ‘Telediario’ de La 1 que pot arribar a pronunciar 400 paraules per minut. I no exagero. Malgrat això, la norma UNE ens dicta que hem de presentar els subtítols en pantalla a un ritme de lectura de 150 paraules per minut. Ja m’explicaran com ho fem! Com resollem aquest problema? Aquí tenim un greu problema a l’hora de sincronitzar el nostre sistema. La veritat és que l’única solució que tenim és tractar de ser més ràpids i no ser literals per fer una interpretació del que s’ha dit (...) S’ha de fer una condensació en els subtítols per explicar el mateix en el temps i en el ritme d’un programa de televisió. Amb tot, és veritat que tenim problemes de sincronisme amb retards entre 6 i 10 segons.”*²⁹⁴

En aquest sentit, la investigadora Josélia Neves (2008: p.30) adverteix que és una “fal·làcia” pensar que els subtítols literals garanteixen la igualtat d’oportunitats i recorda que en moltes ocasions és impossible llegir “paraula per paraula” tots els continguts. D’altra banda, un altre problema, que segons reconeixen els responsables de TVC, havia passat en alguna ocasió a TV3 és la desaparició dels subtítols d’una pel·lícula a mitja emissió. En els anys d’aquesta recerca semblava, però, que aquesta qüestió ja estava superada.

“Fa anys hi havia hagut algunes incidències tècniques. Fins que la incidència no estava arreglada, no hi havia subtítols. Per desgràcia alguna vegada es va perdre bona part de la pel·lícula. Però estem parlant de fa més de 5 anys. I eren incidències molt poc habituals. S’entén que si estàs mirant una pel·lícula que

²⁹³ Font: Rosa Vallverdú responsable de subtitulació de Televisió de Catalunya. Informació facilitada via correu electrònic rebut per aquest investigador el 15 de novembre del 2006.

²⁹⁴ Intervenció de José Díaz Fernández-Argüelles (2010), subdirector de subtitulat i teletext a la Corporació RTVE, dins la taula rodona “Perspectivas de futuro en la TDT” en el Congrés Amadis a Madrid.

t'agrada i et quedes sense subtítols, ho recordis amb molta intensitat. El sistema actual ja no té aquella mena d'incidències.” ²⁹⁵

"De vegades hi ha pel·lícules que només estan subtítulades un tros. Aleshores, tu mires la pel·lícula bé, fins que arriba un moment que treuen els subtítols. Per mi, això és una punyalada. És com si et clavessin una ganivetada al cor. Prefereixo que no subtítulin res que no pas que suprimeixin els subtítols a mitja sessió, encara que sigui per raons tècniques.” ²⁹⁶

La velocitat lectora d'algunes persones sordes és força lenta. Això implica que si el discurs escrit que visualitzen en els monitors televisius és una versió literal de l'oral original, aleshores la comprensió dels missatges pot complicar-se. Si els subtítols estan poca estona en pantalla, és probable que alguns sords no tinguin temps de llegir totes les paraules. Un estudi realitzat a partir d'enquestes a persones sordes revelava (CMT, 2000) que un 55% dels sords necessiten fer més pauses quan llegeixen els subtítols.

En l'observació feta en la tesi, no queda del tot clar si els usuaris sords voldrien que es frenés o s'augmentés la velocitat dels subtítols, ja que quan es pregunta a l'enquesta a 138 Sords si els subtítols van massa ràpids, les respostes són molt variades. En tot cas, els canvis en el redactat dels subtítols només són plantejables si realment fan més funcional la comunicació televisiva, però mai si són modificacions arbitràries.

“L'experiència d'altres països indica que els usuaris de la subtitulació milloren la seva comprensió lectora amb la pràctica continuada. Això vol dir que la introducció de la subtitulació pot necessitar de l'establiment de criteris per a l'adaptació dels textos a transcriure de manera que permetin una velocitat d'emissió dels subtítols que vagi en consonància amb la capacitat de comprensió lectora-mitjana' de la població sorda. Amb el temps els criteris es modificaran de

---

²⁹⁵ Font: Rosa Vallverdú responsable de subtitulació de Televisió de Catalunya. Informació facilitada via correu electrònic rebut per aquest investigador el 15 de novembre del 2006.

²⁹⁶ Entrevista personal al líder Sord/a número 4 d'aquesta recerca, realitzada el 16 de setembre del 2005.

manera que la versió 'més lenta' i adaptada sigui gairebé idèntica a l'íntegra.'"
(p. 15)²⁹⁷

Com apunten la majoria d'experts coneixedors de la Comunitat Sorda, cal fer amb cautela i rigor qualsevol transformació d'un missatge en versió oral a l'escrita ja que els canvis de vegades són percebuts per les persones Sordes i amb discapacitat auditiva com un intent de protecció o de censura. Les queixes van proliferar durant els primers anys d'introducció de la subtitulació a Espanya quan moltes persones sordes opinaven que la televisió ometia els renecs o les paraules malsonants i els suavitzava en els subtítols. Algunes d'aquestes opinions encara continuen vigents a Europa i als EUA.

*"De vegades, hi ha pel·lícules en què hi surten molt renecs i paraulotes que realment són gruixudes en la seva versió oral. Però són paraules que no es tradueixen. La persona que escriu els subtítols canvia de mot i no respecta el seu significat literal. Això fa que el guió no resulti creïble. I és clar: ¿què s'ha d'esperar que en pensarà de tot això la Comunitat Sorda?, ¿penses que els sords trobarem la pel·lícula creïble? ¿ens agradarà? Bé, jo penso que no. Penso que s'ha de respectar la paraula original en el subtítol. No passa res si és una paraula lletja! És clar que no!"*²⁹⁸

*"No s'ha de ser paternalista amb els sords. Quan es va començar a subtitular la televisió no es subtitulaven les paraulotes . Com si els sords no les sabessin. Crec que hi ha una mica de paternalisme, de proteccionisme vers la persona sorda."*²⁹⁹

---

²⁹⁷ CMT. "Estudio sobre el Servicio Audiovisual de Subtitulación para personas sordas o con pérdidas auditivas en el mercado televisivo español" [en línia]. <<http://www.cmt.es/es/publicaciones/anexos/subtitula.pdf> > [consulta: 5.2.2001]

²⁹⁸ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-01*. Informació extreta de l'entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l'anglès el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

²⁹⁹ Entrevista personal amb la intèrpret de Llengua de Signes Esther de los Santos Rodríguez celebrada a Valladolid el 16 de setembre del 2005.

*“No és cert que els renecs no es subtitulen. A TVC, no. Això no passa mai. Actualment només es podria donar el cas que el reneç fos el que aporta menys informació d'una frase que cal resumir perquè no ens hi cap tot i llavors el suprimísim. Però quan hi ha prou temps per dir les coses i llegir-les, no suprimim ni renecs ni altres coses. El criteri és respectar al màxim. I, a més, tenim molt present aquest comentari de les persones sordes. Per això, recordo una ocasió en què vam fer mans i mànigues per respectar un reneç. I, de fet, sovint els renecs estan caracteritzant un personatge. No s'han de suprimir.”*³⁰⁰

Si comparem la situació de la subtitulació de Catalunya amb els EUA, l'avantatge nord-americà és espectacular. Als Estats Units, van començar a incorporar aquest servei a la televisió gairebé vint anys abans que a casa nostra. L'any 1972 la *Public Broadcasting Service* (PBS), una cadena de televisió no comercial, va introduir per primera vegada els subtítols als EUA, i des d'aleshores l'evolució ha estat progressiva. Gràcies als *closed captions* (subtítols tancats per a sords) i a la legislació aprovada als EUA, la política és d'anar avançant cap a l'accessibilitat gairebé total.

Probablement, una de les raons que explica aquesta major consciència és que, als EUA, ja fa molts anys que es van adonar que no només són les persones amb discapacitat auditiva qui es beneficia de la subtitulació. Fa més d'una *dècada* *The National Captioning Institute* (NCI) estimava que més de 100 milions de ciutadans dels EUA poden beneficiar-se dels *captions*. En aquest còmput, hi inclouen 28 milions de persones sordes o amb hipoacúsia, 30 milions de persones que tenen l'anglès com a segona llengua, 12 milions de nens que aprenen a llegir, 27 milions de persones amb problemes d'alfabetització que poden aprendre a llegir amb els subtítols i 3,7 milions que necessiten practicar més la lectura. (National Association of the Deaf, 2000: p.188).

Des de la Gallaudet University es dediquen esforços pressupostaris i intel·lectuals a estudiar com millorar la subtitulació. En concret, el Departament de Comunicació de la Gallaudet realitza investigacions relacionades amb les tecnologies de la comunicació a través del *Technology Access Program* (TAP) amb el propòsit de produir coneixement útil i

---

³⁰⁰ Font: Rosa Vallverdú responsable de subtitulació de Televisió de Catalunya. Informació facilitada via correu electrònic rebut per aquest investigador el 15 de novembre del 2006.

transferir-lo a la indústria, a l'administració, a les persones sordes o a la societat en general. La política d'accés a les noves tecnologies, les normatives tècniques i lògicament tot el que té a veure amb la subtitulació i l'accessibilitat de les persones sordes als continguts televisius són temes prioritaris. Els recursos i les accions d'aquests projectes busquen afavorir l'acostament entre l'empresa i la universitat.

Un dels estudis més difosos per la Gallaudet sobre subtitulació va realitzar-se el 14 de setembre del 2002 a Fairfax (Virgínia) quan van reunir a 80 representants d'empreses proveïdores de subtítols i també a consumidors sords amb l'objectiu de detectar quins són els principals problemes que presenta aquest servei televisiu així com estudiar-ne possibles solucions (Hutchins, 2002). A la trobada, van diferenciar entre els problemes *dels subtítols en directe* (notícies, esports) amb *els subtítols gravats* (programes, sèries, dramàtics etc). Els resultats de l'estudi van posar al descobert la necessitat d'aglutinar en un únic punt les queixes dels consumidors pel que fa al subtítols gravats; mentre que en els subtítols en directe, els participants a l'estudi van lamentar que en manquessin en els programes especials d'actualitat i en la informació de tribunals. També van desaprovar que no s'estandarditzés la manera de subtitular o que la col·locació dels subtítols de vegades tapi informació visual rellevant (Hutchins, 2002). En definitiva, un tipus de debats que als EUA existien fa 8 o 10 anys i que a Catalunya i a Espanya han arribat molt més tard.

Tant en els subtítols a Catalunya com en els *captions* a la Gallaudet o als EUA, els progressos són evidentíssims. (Downey, 2008). Tanmateix l'avantatge americà s'explica perquè des de l'altre costat de l'Atlàntic fa més anys que treballen en el tema però no pas perquè les potencialitats tècniques del sistema de subtitulat dels Estats Units siguin sempre superiors a les europees. Malgrat que molts americans vegin com a oposats els termes *subtitling* i *captioning*, la investigadora Josélia Neves (2008: p.24) recorda que el debat terminològic "és estèril" ja que, al capdavall, es tracta de dues denominacions diferents de la mateixa paraula en anglès britànic i anglès americà.

En el camí cap a la subtitulació total i mentre no hi hagi un 100% de la televisió accessible, és imprescindible, d'altra banda, que ningú torni a topiar amb *La síndrome de Jonàs*, un terme que s'utilitza per fer referència al malestar que genera, entre la Comunitat Sorda, quan s'ignoren les necessitats més òbvies de les persones sordes. Per exemple, que es faci una pel·lícula sobre sords que no estigui subtitulada. (veure nomenclàtor).

7.4.1 El so ambient i la música subtitulats

Les persones Sordes poden percebre la informació d'actualitat a través dels subtítols o de la Llengua de Signes. ¿Però, què succeeix amb la música i el so ambient de dins d'una notícia? Quan la música també és informació, ¿com es codifica per tal que pugui ser rebuda pels Sords amb normalitat? Per exemple, la notícia sobre un concert multitudinari de pop rock, d'un festival, d'una nova producció musical o de la banda sonora d'una pel·lícula que ha guanyat un premi, ¿com es pot traduir als sords per fer que arribi amb la mateixa *riquesa cromàtica* que arriba a la societat oient? I, en una manifestació, ¿què passa amb els crits de la gent, els xiulets i el so de fons que envolta la narració del fet noticiable?

Més enllà d'algunes petites referències sobre la música i els efectes accessibles que estan incloses dins la norma UNE 153010, *Subtitulat per a persones sordes i persones amb discapacitat auditiva. Subtitulat a través de teletext* (Aenor, 2003); pocs estudis han aconseguit que s'avancés a Espanya de manera molt més ambiciosa en aquest camp. D'altra banda, els teòrics nord-americans que més han defensat la importància que té la música per a les persones sordes també reconeixen que aquest tema desperta “sovint perplexitat o ocasionalment escepticisme” a molta gent (Darrow, 2006: p.5).

Els esforços per subtitular que s'han fet fins ara a escala mundial semblen insuficients per aconseguir que la música i el so ambient en els mitjans de masses acabin tenint per a un sord el mateix valor que per a un oïdor. Fins a cert punt, és lògic que les músiques de la televisió informativa no estiguin completament traduïdes ni interpretades ja que avui en dia seria inviable, utòpic i tanmateix impossible, convertir de manera massiva tota la música instrumental (o fins i tot una part) a una llengua que sigui entesa pels sords. I a més, probablement no tindria sentit fer una inversió de gran cost en els mitjans de masses si l'efectivitat fos incerta.

Malgrat això, no és cert que les persones sordes no se sentin gens atretes per la música. No és cert, tampoc que no es pugui avançar molt més en l'accessibilitat musical. També és inexacta l'associació d'idees *sords-absència de música* o el paral·lelisme *sords-silenci absolut*. És veritat, és clar, que una persona privada del sentit de l'oïda no podrà copsar mai

una melodia igual que un oient, però no per aquesta raó viurà necessàriament d'esquenes a tot allò que sigui musical ni deixarà d'anhelar-ho o d'interessar-li.

La literatura científica (Darrow, 2006; Hash, 2003), ha acreditat amb molts treballs la importància de la música per a les persones sordes. És ben sabut que molts sords perceben els sons rítmics a través de les vibracions sonores i que el seu afany per la música no es queda solament en la simple curiositat. Ni només en un desig més o menys difós i vague. Així ho diu, per exemple, l'actriu sorda Emmanuelle Laborit (1995) que va ser guardonada el 1993 amb el premi Molière d'interpretació teatral:

“Vaig tenir la sort de comptar amb la música en la meva infància. Certs pares de nens sords diuen que no val la pena i priven al nen de la música i alguns nens sords en passen. A mi m'encanta. Noto les vibracions. L'espectacle d'un concert també m'influeix. Els efectes de llum, l'ambient, la gent de la sala..., això també són vibracions. Sento que estem tots junts pel mateix. El saxòfon que brilla amb espurnes daurades és formidable. Els trompetistes que inflen les seves galtes. Els baixos. Sento amb els peus, amb tot el cos si estic estirada a terra. I imagino el soroll, sempre l'he imaginat. És a través del meu cos com percebo la música. Amb els peus descalços a terra, adherits a les vibracions, veig la música en colors. El piano té colors, la guitarra elèctrica, els tambors africans. La bateria. Vibro amb ells. Però no puc captar el violí. No puc sentir-lo pels peus. El violí vola, deu ser agut com un ocell, com el cant d'un ocell no se'l pot agafar. (...) La música és un llenguatge que està més enllà de les paraules, és universal. És l'art més bell que hi ha; aconseguix fer vibrar físicament el cos humà (...) són les notes que es posen a ballar. Com el foc d'una xemeneia. El foc que marca el ritme, petit, gran, petit, més de pressa, més a poc a poc... Vibració, emoció, colors en un ritme màgic” . (p.25-26)³⁰¹

La descripció gairebé poètica de Laborit sobre els seus sentiments musicals coincideix amb el que diuen tant els teòrics de les ciències socials com els metges i logopedes. L'escriptor, psiquiatre i gran coneixedor de la Comunitat Sorda nord-americana, Oliver

³⁰¹ LABORIT, Emmanuelle. *El grito de la gaviota*. Barcelona: Seix Barral, 1995.

Sacks, relata com els sords poden captar certes vibracions amb més facultats sensibles, diu, que la resta dels humans.

“[Els sords] poden ser extremadament sensibles a tota mena de vibracions. Aquesta sensibilitat a les vibracions es pot convertir en una mena de sentit addicional: així, Lucy K., tot i que és sorda profunda, pot decidir immediatament que una corda és una ‘quinta’ col·locant la mà sobre el piano, i pot sentir veus amb uns telèfons molt amplificats; en tots dos casos, el que sembla que percep són vibracions, no sons (...) En el cas dels sords profunds, hi pot haver una aparent ampliació cap amunt del sentit de la vibració, cap a uns nivells que els que hi sentim percebem com a tons —fins i tot en la gamma intermèdia entre la música i la parla.” (p.22-23)³⁰²

Les tecnologies actuals estan possibilitant experiències que fins fa pocs anys resultaven inimaginables: nens hipoacústics amb implant coclear que estudien solfeig i arriben a discriminar les notes del pentagrama o la seva duració gràcies a les vibracions que perceben de la música en un globus (Acosta, 2006). També, Mick Grierson, de la Universitat de Londres, ha creat un software que permet als nens sords veure en una terminal d'ordinador una representació visual de les ones sonores (BBC, 2008). Els nens veuen com les ones es contrauen o s'eixamplen, segons si fan un soroll més fort o més fluix que ells no poden sentir.

La relació dels sords amb la música no és una qüestió menor ni anecdòtica. Tant al llarg de la història com en l'actualitat poden trobar-se milers de tallers de música per a sords o interpretacions de cançons en Llengua de Signes, festivals amb poemes musicals signats, i concerts en LS de tot tipus de gèneres i estils siguin més clàssics, tradicionals, moderns o innovadors. Alguns sords, a més, no es conformen tan sols en ser espectadors musicals i somnien —malgrat a algú li sobti—, en una carrera professional plena d'èxits, cosa que no és ni molt menys impossible si ho jutgem per l'interès que desperten els festivals de música

---

³⁰² SACKS, Oliver. *Veig una veu. Viatge al món dels sords*. Barcelona: Proa, 1996.

electrònica per a sords de grups com els *Deaf Rave*, o la bona acollida que tenen alguns sords que fan rap (Oviedo, 2007).

A Catalunya, també existeixen diverses experiències per fer accessible la música a les persones sordes. Tanmateix una de les més rellevants va ser el concert que va oferir Manu Guix al Palau de la Música, el 12 de febrer del 2009, per presentar el seu disc *Onze Llachs*, interpretat en LSC per Maria Josep Jové. Aquest concert va tenir una càrrega simbòlica destacable en ser la primera vegada, en cent anys d'història, que es va fer un concert en Llengua de Signes en un espai tan emblemàtic com el Palau de la Música. El president de l'Agrupació de Sords de Vic i comarca, David Puigsasllosas, reconeixia la “forta repercussió” que va tenir la iniciativa dins la Comunitat Sorda (Soto, 2009).

Figura 7.19. Concert de Manu Guix interpretat en LSC per Maria Josep Jové. Font. TVC (Soto, 2009).

És innegable que la música és molt més que un simple teló de fons de les imatges i que té la seva utilitat informativa. El problema és que els criteris per subtitular la música no sempre solen ser del tot clars ni homogenis, si més no a Catalunya o a Espanya, a diferència del que sí succeeix en d'altres països en què, quan se subtitula música, es tenen ben presents un seguit de classificacions. En els anys d'aquesta recerca, la cadena SBS d'Austràlia

comptava amb un catàleg de descriptors musicals per detallar a les persones sordes amb exactitud en els subtítols el tipus de música (Prada González, 2004)³⁰³.

A Espanya i Catalunya, la norma UNE 153010 indica que les cançons s'han de subtítular sobre fons groc amb caràcters blaus (Aenor, 2003: p.7). Pel que fa a la música, la norma en parla a través d'algun exemple dins l'apartat d'informació contextual i efectes sonors (Aenor, 2003: p.13) i en recomana preferentment la seva descripció en paraules abans que en onomatopeies. Tot això, però, no és suficient, si l'objectiu que es persegueix és fer accessible la música en un sentit més ampli. Com apunten Pereira i Lorenzo (2005: p.25-26) si bé la norma Aenor és un "excel·lent punt de partida" (...) "hi ha elements com les cançons i la música que es podrien elaborar més". Al capdavant, una creació musical és com un petit tresor que per descriure'l no n'hi ha prou amb una o dues paraules.

Depenent de la tradició del país, del llibre d'estil de l'empresa o d'altres factors i convencions culturals, la manera de fer accessible la música al cinema i a la televisió es fa d'una manera o d'una altra. Probablement una de les formes més originals és mitjançant la tècnica del *karaoke* (Neves, 2005: p.257). Aquesta tècnica, experimentada a Portugal, consisteix en projectar com si fos un subtítol, el pentagrama complet amb les notes de la melodia que està sonant. A mesura que la cançó avança, les notes que sonen van canviant de

---

³⁰³ Segons el recull fet per Prada González (2004), l'esmentada televisió distingeix entre aquestes classificacions: **Instrumentació i estils** (ambiental, blues, coral, country, *dance*, de corda, disco, electrònica, folk, *funky*, *heavy metal*, *hip-hop*, industrial, instrumental, jazz, llatina, orquestral, oriental, piano *honky-tonk*, pop, *punk*, R & B, rap, *reggae*, rock, rock & roll, simfònica, *ska*, soul, *techno*, *thrash metal*, *umpah-pah*, vent, fusta); **paraules per descriure la música** (afligida, alegre, enllaunada, amenaçadora, animada, tranquil·la, apassionada, urgent, agosarada, austera, bèl·lica, bombejant, de cantaire, captivadora, celestial, guspirejant, commovedora, crispada, cursi, de carrusel, de percussió, de suspens, delicada, depriment, desafinada, desenfadada, desenfrenada, desoladora, dinàmica, dissonant, desbaratat, distingida, divertida, dolça, elegant, emocionant, emotiva, ensucrada, enèrgica, enigmàtica, enfollida, esgarrifant, espectacular, esborronadora, estrident, etèria, evocadora, exaltada, exuberant, festiva, fluïda, frenètica, galopant, ennassada, heràldica, hipnòtica, històrica, imponent, inestable, inquieta, inquietant, insinuant, intensa, jovial, laboriosa, lànguida, lleugera, lírica, macabra, màgica, majestuosa, meravellosa, *marxosa*, meditativa, melancòlica, melòdica, melodramàtica, melosa, militar, misteriosa, mística, moguda, nostàlgica, optimista, opulenta, pacífica, palpitant, pastoral, pensativa, pertorbadora, pesada, picant, pomposa, presagiosa, gemegosa, ràpida, reflexiva, relaxada, *retro*, reveladora, reverencial, romàntica, sacra, llagrimsosa, sensual, sentimental, serena, sincopada, sinistra, sinuosa, solemne, ombrívola, sonora, suau, subtil, tempestuosa, tensa, tènica, tendra tímida, tranquil·la, tranquil·litzadora, transcendental, trista, triomfal, turbulenta, vibrant, violenta, viva, vulgar); **paraules per descriure canvis en la música** (acceleració, *crescendo*: *decrecendo*, música com un tro, explosió de música, palpitació de la música, retruny de la música, reverberació de la música); **altres** (bombo i plateret, guitarres mordaces, melodia curta de guitarra en forma d' escala, redoblat, guitarra sola, *scat singing* improvisació de cant vocal sense paraules). [Nota: La traducció d'aquesta llista de descriptors de l'original en anglès al castellà és de María Prada González; la traducció del castellà al català és de Jordi Serrat sense respectar, en aquest cas, l'ordre alfabètic en espanyol de la investigadora.]

color. Exactament igual que en un *karaoke* però en comptes d'anar marcant les síl·labes de les lletres de les cançons, el que canvia de color a la pantalla són les notes.

Hi ha televisions que usen signes musicals (corxeres i semicorxeres) per indicar que entra una cançó a la pel·lícula, però el problema moltes vegades és que no marquen quan acaba la cançó. Segons recomanen Carrero i Souto (2008: p.99), en els DVDs “la informació musical ha d'anar precedida d'una nota musical al començament de cada subtítol i, per descomptat, subtitular tota la lletra quan aquesta tingui sentit per a la comprensió de l'obra.” A l'hora de subtitular les cançons, alguns teòrics recorden que cal distingir entre cançons integrades (quan tenen a veure amb l'argument del programa) i ambientals (quan només l'acompanyen). En la mateixa línia, és oportuna la reflexió de Pereira i Lorenzo (2005):

“No tenim cap dubte que les cançons integrades han de subtitular-se, ja que o bé formen part del guió del programa (pensem en els musicals) o proporcionen informació que el completa. En quant a les cançons ambientals, estem d'acord amb les directrius de la norma que ens ocupa [UNE 153010] i pensem que el més apropiat és no subtitular-les i sí, en canvi, indicar el tipus de cançó o de música que se sent i l'efecte que amb l'ús d'aquest recurs sonor es vol aconseguir. En aquest sentit, ens sembla adequada la seva classificació com a sorolls ambientals/efectes sonors i, consegüentment, que segueixin les mateixes estratègies que aquests per a la seva presentació formal. (...) Pel que fa al subtitulat de les cançons integrades, quan aquestes formen part del guió del programa i són cantades pels personatges, ens sembla que la forma de presentació més apropiada és amb el mateix tipus de lletra i color assignat al personatge en qüestió. Per indicar que es tracta d'una cançó, podem usar didascàlies o bé l'estratègia adoptada per alguns subtitulats anglesos, que consisteix en l'ús d'una nota musical (?) al començament i final de cada subtítol de cançó i dues notes musicals (??) per indicar que la cançó s'acaba. El

desavantatge d'aquesta última tècnica és que consumeix bastant espai, tan preuat en aquesta modalitat de traducció audiovisual.” (p.25)³⁰⁴

L'eventual classificació de les cançons ambientals (i per extensió de les músiques) com a sorolls o com a efectes sonors és un senyal de la complexitat del tema abordat. Com que és difícilíssim i sovint impossible de fer accessible la música, s'opta per situar-la dins d'una classificació més genèrica però que no sempre resulta prou adient. Les músiques són molt més —és obvi—, que una fressa de fons decorativa i, per descomptat, no es poden comparar amb el lladruc d'un gos, el so d'un timbre d'una casa o amb qualsevol altre efecte sonor pel valor informatiu i la càrrega emotiva que contenen. Sense oblidar, tampoc, que “la cultura sonora” dels oïdors és diferent de la dels sords i que si els subtítols només descriuen de manera denotativa els sorolls es produeix un “buit connotatiu”. (Moreno; Santini, 2008: p.107). I el mateix passa amb les músiques.

En el terreny teòric per avançar més en l'accessibilitat de la música es podria considerar la idea de debatre a fons el nou concepte de *fonodescripció* (Serrat, 2008a) o bé explorar noves maneres per combinar la interpretació en LS i la subtitulació, de manera que la persona Sorda en rebí tot el seu sentit poètic. I en el camp de l'aplicació experimental, són moltíssimes les iniciatives per avançar en l'accessibilitat com el concurs de la Universitat de Michigan, l'any 2008, oferint 10.000 dòlars als equips d'estudiants d'enginyeria que desenvolupessin els millors prototips portàtils per fer *sentir* la música als sords.

---

³⁰⁴ PEREIRA, Anna M.; LORENZO, Lourdes. “Evaluamos la norma UNE 153010: ‘Subtitulado para personas sordas y personas con discapacidad auditiva. Subtitulado a través del teletexto’”. dins *Puentes*, número 6, novembre 2005.

8. PERCEPCIÓ I FUNCIONALITAT DE LA LS TELEVISIVA

8.1. Estudi comparatiu EUA-Catalunya

El capítol VIII inclou la part més empírica d'aquest treball relacionada amb la demanda d'informació periodística per part de les persones Sordes. Mentre que en els anteriors capítols s'ha estudiat l'oferta d'informació per a Sords (la televisió i internet en LS, principalment), en les properes pàgines s'aporten els resultats del treball de camp realitzat a Catalunya i a la Gallaudet University de Washington sobre com els Sords perceben i voldrien percebre les notícies.

Tot i que de manera documental, amb entrevistes, amb l'anàlisi de continguts dels programes o des d'un punt de vista etnogràfic-exploratori, en la tesi ja hem analitzat diversos aspectes de com els Sords perceben l'actualitat, el gruix de l'observació comparativa entre els subjectes seleccionats com a informants als EUA i a Catalunya, estava encara pendent de desenvolupar. El treball es basa en les opinions de 156 persones Sordes recollides a partir de tres fases:

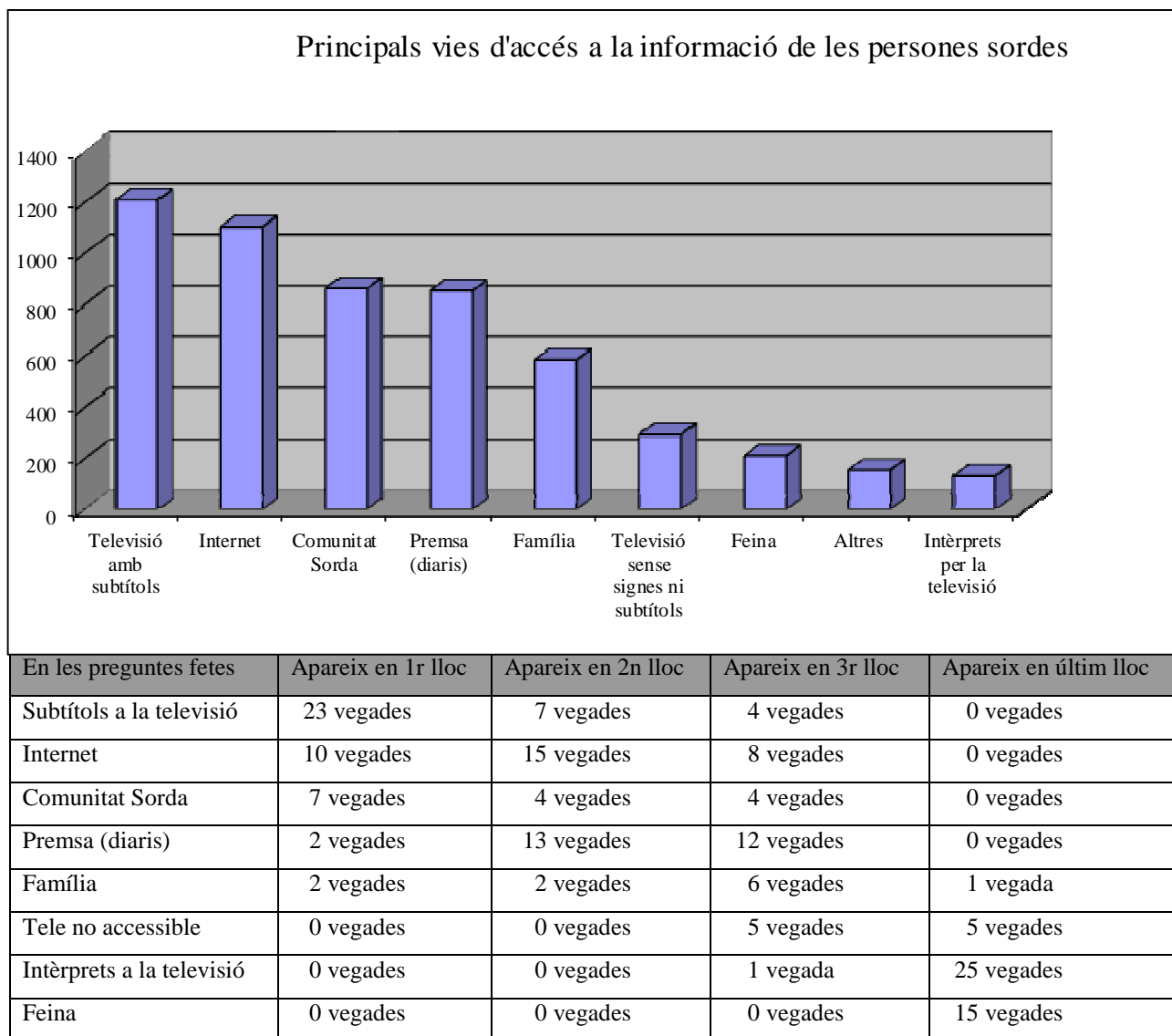
- a) En primer lloc, una primera exploració amb entrevistes a 15 líders de la Comunitat Sorda catalana.
- b) En segon lloc, un estudi comparatiu quantitatiu i qualitatiu (enquesta amb preguntes obertes i tancades) entre 69 estudiants Sords de la Gallaudet University i 69 Sords catalans usuaris de la Llengua de Signes que esdevé el rovell de l'ou de la tesi i que, per tant, en centra i n'encapçala l'anàlisi.
- c) I en tercer lloc una entrevista grupal (*focus group*) en profunditat a 3 estudiants Sords de Washington —dos d'africans i un dels EUA— que serveix de referència per analitzar des d'una perspectiva més cosmopolita si algunes de les conductes sobre la percepció informativa que afecten els Sords es repeteixen arreu (en altres punts) del món.

8.1.1. Vies d'accés de les persones Sordes a l'actualitat: els intèrprets s'utilitzen deu cops menys que els subtítols

Per poder analitzar si la Llengua de Signes televisiva —sigui a la televisió tradicional o bé per internet— és útil per informar les persones Sordes de l'actualitat periodística, cal saber primer si es tracta d'un vehicle utilitzat. ¿Els Sords s'informen en Llengua de Signes?, ¿fan servir altres camins?, ¿la Llengua de Signes és un recurs informatiu de primer ordre?, ¿o més aviat el seu ús és anecdòtic, complementari o secundari en els mitjans de comunicació professionals? La resposta a aquests i d'altres interrogants similars hauria d'ajudar a descobrir fins a quin punt la Llengua de Signes televisiva funciona com una eina comunicativa audiovisual eficaç en el format estudiat en els anys de la recerca. Amb el benentès, però, que la utilitat de les coses no es mesura només amb el seu ús. Per força, si l'oferta de Llengua de Signes televisiva és escassa, el seu consum també serà limitat.

Després de processar 5.397 respostes d'una enquesta a 138 persones Sordes (69 de la Gallaudet i 69 de la Comunitat Sorda catalana) es posa de relleu que la Llengua de Signes televisiva és una via molt poc emprada pels Sords per informar-se, si més no quan apareix a través d'intèrprets televisius. Les persones Sordes s'informen majoritàriament gràcies als subtítols a la televisió (Figura 8.1) mentre que la figura de l'intèrpret televisiu com a canal d'accés a la informació apareix classificada en últim lloc. Exactament s'han obtingut 1.211 respostes dels 138 Sords enquestats que han marcat que els subtítols són la via prioritària per informar-se i, en canvi, només 129 respostes indicant que la via principal és la dels intèrprets (Figura 8.1). És a dir, que els Sords s'informen fins a gairebé 10 vegades més amb subtítols que no amb intèrprets en Llengua de Signes.

Les dades corresponen a 41 preguntes fetes sobre qüestions d'actualitat periodística i també sobre informació de servei o d'interès general. Els subtítols apareixen en 23 preguntes com el canal més utilitzat sumant les respostes de tots; mentre que, en la mateixa suma, els intèrprets només figuren una sola vegada com la tercera via més utilitzada per informar-se i mai se situen com a primera o segona via escollida (Figura 8.1). Per contra, en 25 ocasions els intèrprets són l'última opció que trien —o tenen disponible— els entrevistats per informar-se d'un total de 9 possibles.

Figura 8.1. Enquesta a 138 persones Sordes. En concret a 69 persones Sordes catalanes i a 69 més estudiants de la Gallaudet University (EUA), totes usuàries de la Llengua de Signes. Al gràfic de barres es recullen els resultats a 41 preguntes concretes (20 als Sords dels EUA i 21 als Sords catalans) que se'ls va fer sobre la via d'accés principal a la informació (s'admetia més d'una resposta). S'han processat 5.397 respostes. A la taula, hi ha un recompte de la posició en què va quedar classificada cada categoria segons el nombre de respostes registrades a cada pregunta sumant tots els informants. En el recompte de la taula s'ha obviat el grup *Altres*. Font: Elaboració pròpia.

Si s'entra en el detall de veure en quin tipus d'informacions les persones Sordes opten pels subtítols queda clar que en les notícies d'actualitat els subtítols prenen més importància que no en la informació de serveis. El resultat de l'enquesta a 69 Sords catalans sobre la via

d'accés a les notícies d'actualitat indica que un 30% dels casos la informació arriba gràcies als subtítols (Figura.8.2), essent aquesta la categoria més elegida. Així, per exemple, 37 persones Sordes catalanes de les 69 enquestades diuen que van conèixer la notícia de la mort del Papa, Joan Pau II, a través dels subtítols i només 1 diu que va informar-se de la defunció del cap de l'Església catòlica amb la notícia interpretada en LSC. (Figura 8.5).

Vies més utilitzades per informar-se	Total anotacions
Televisió amb subtítols	496 respostes
Premsa (diaris)	353 respostes
Internet	318 respostes
Comunitat Sorda	238 respostes
Televisió sense signes ni subtítols	164 respostes
Família	148 respostes
Intèrprets per la televisió	73 respostes
Altres	44 respostes
Feina	35 respostes
Vies més utilitzades per informar-se	Total anotacions
Televisió amb subtítols	49 respostes
Comunitat Sorda	32 respostes
Internet	31 respostes
Premsa escrita (diaris i revistes)	29 respostes
Televisió amb signes	26 respostes
Amics	20 respostes
Família	17 respostes
Altres	4 respostes
No contesta	2 respostes
Televisió no accessible	1 resposta
No s'informa	0 respostes

Taula 8.1: Enquesta a 69 persones Sordes catalanes. La taula superior està feta a partir de 1.869 respostes sobre 21 temes diferents d'actualitat general i d'informació de serveis. S'admetia més d'una resposta per a cadascuna de les 21 preguntes fetes. La taula de sota és a partir d'una única pregunta en general sobre l'accés a la informació: *¿Com t'informes de les principals notícies i qüestions que més t'afecten?* S'admetia més d'una resposta. Font: Elaboració pròpia.

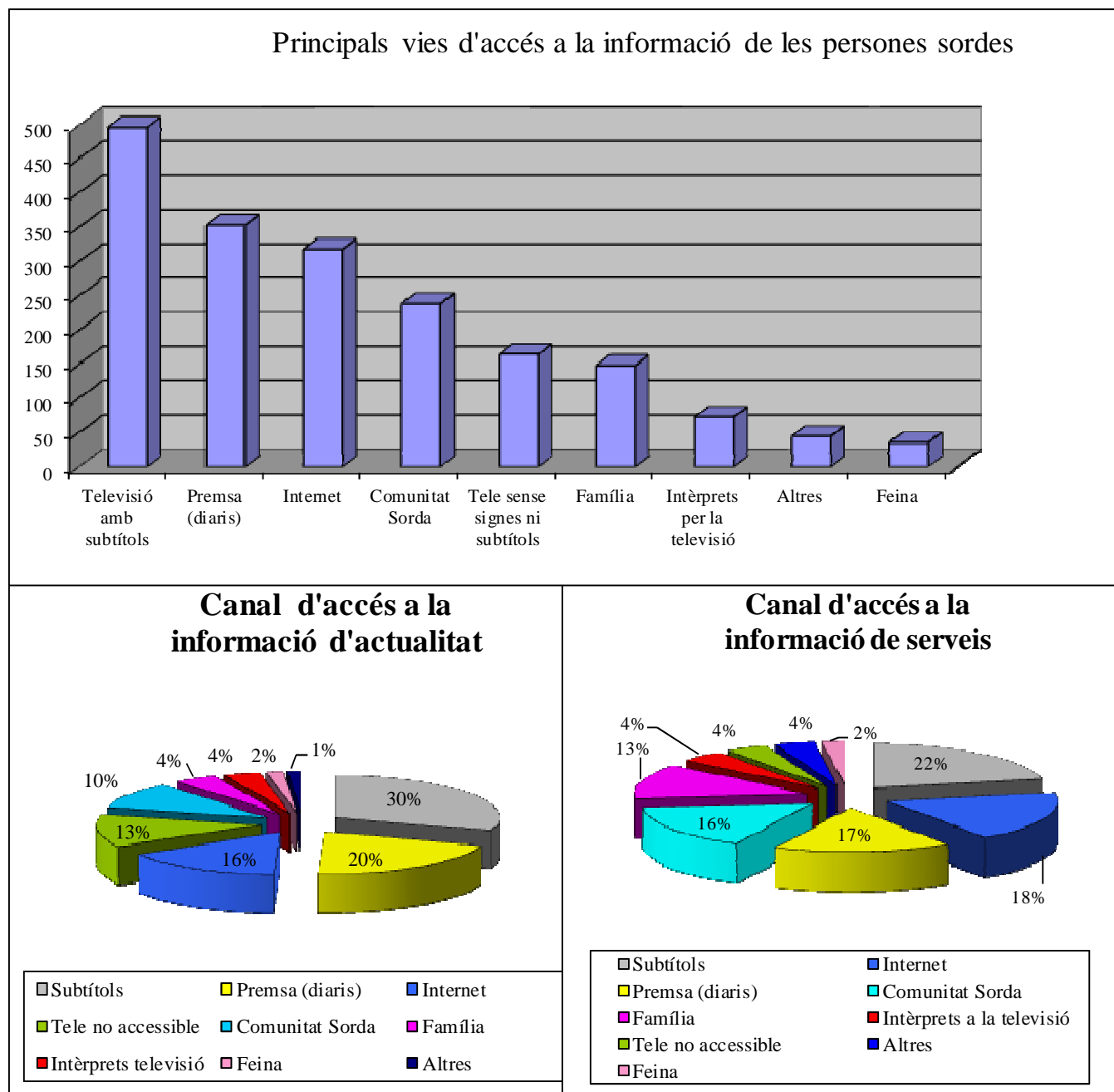

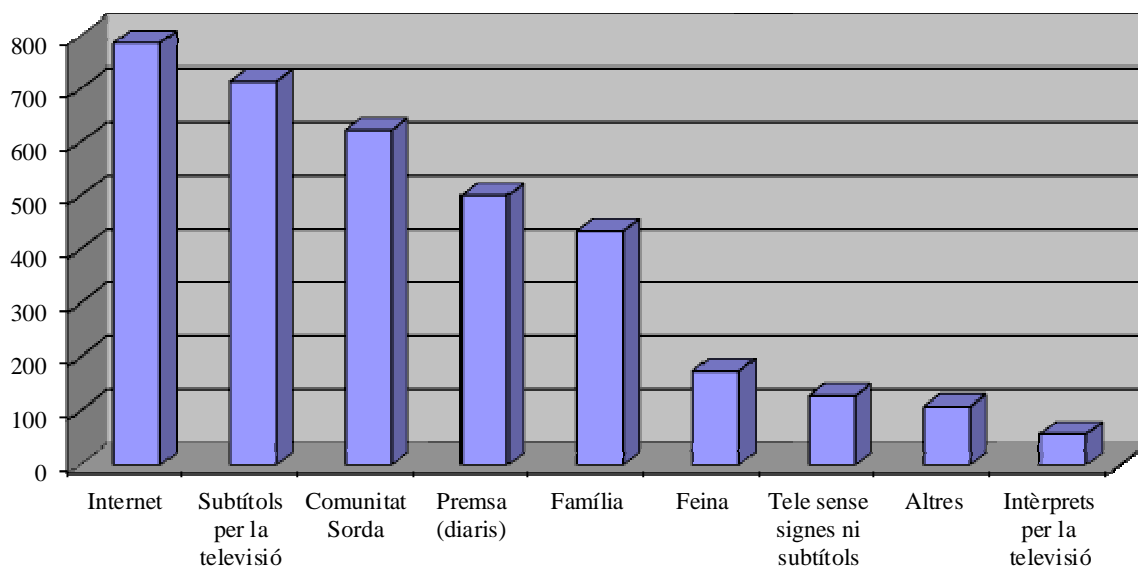
Figura 8.2: Enquesta a 69 persones Sordes catalanes. Font: Elaboració pròpia

Que els intèrprets televisius surtin tan mal parats en la classificació d'aquesta recerca és lògic en el cas dels estudiants de la Gallaudet University ja que aquest és un recurs pràcticament inexistent en l'oferta televisiva dels EUA en els anys de la recerca. A Catalunya s'observa que percentualment els intèrprets televisius són més utilitzats que a nord Amèrica ja que n'hi ha més, però també amb registres molt baixos. La principal diferència és que, mentre per als alumnes de la Gallaudet els intèrprets televisius són en últim lloc a l'hora d'emprar-los (Figura 8.3) als enquestats a Catalunya són penúltims al davant de la categoria *Feina*. (Figura 8.2). Tot, sense comptar la categoria *Altres*.

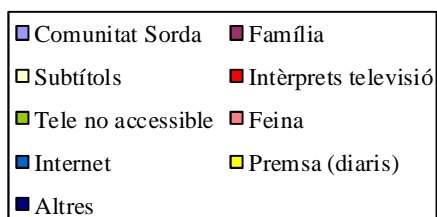
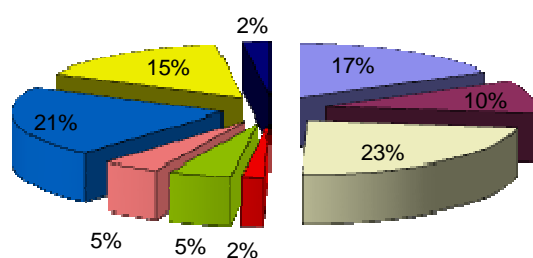
Vies més utilitzades per informar-se	Total anotacions
Internet	786 respostes
Televisió amb subtítols	715 respostes
Comunitat Sorda	624 respostes
Premsa (diaris)	501 respostes
Família	436 respostes
Feina	175 respostes
Televisió sense signes ni subtítols	127 respostes
Altres	108 respostes
Intèrprets per la televisió	56 respostes
Vies més utilitzades per informar-se	Total anotacions
Televisió amb subtítols	45 respostes
Internet	45 respostes
Premsa escrita (diaris i revistes)	31 respostes
Comunitat Sorda	23 respostes
Amics	20 respostes
Família	16 respostes
Televisió amb signes	4 respostes
No s'informa	4 respostes
Altres	3 respostes
Televisió no accessible	0 respostes

Taula 8.2. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. La taula de dalt està feta a partir de 3.528 respostes sobre 20 temes diferents d'actualitat general i d'informació de serveis. S'admetia més d'una resposta. La taula de sota està feta a partir d'una única pregunta en general sobre l'accés a la informació. *¿Com t'informes de les principals notícies i qüestions que més t'afecten?* S'admetia més d'una resposta. Font: Elaboració pròpia.

Principals vies d'accés a la informació de les persones sordes

Canal d'accés a la informació d'actualitat

Canal d'accés a la informació de serveis

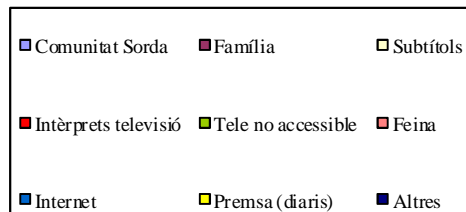
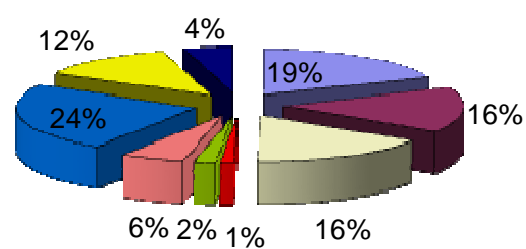

Figura 8.3. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: Elaboració pròpia.

Les dades comentades en els paràgrafs precedents no signifiquen, necessàriament, que els Sords s'informin molt poc en LS. Cal no oblidar, que les persones Sordes també s'informen en signes per internet en un ambient comunicatiu de màxima llibertat, espontaneïtat i fluïdesa. Però, per la xarxa és diferent: els signes circulen normalment de Sord a Sord i sense que hagin de passar per la figura d'un intermediari oient que faci d'intèrpret. Per tant, les dades de les enquestes ens diuen que els intèrprets televisius oïdors s'usen poquíssim com a via d'accés a les notícies, mentre que internet (comunicació a través de l'escriptura i també dels signes) és tot un altre món.

Internet figura, en general i després dels subtítols televisius (Figura 8.1) com la segona via més utilitzada per les persones Sordes per accedir a la informació, si se sumen els resultats de la Gallaudet i les respostes recollides de les persones Sordes catalanes. En aquest punt, hi ha diferències entre els estudiants de la Gallaudet i els membres de la Comunitat Sorda catalana. Per als enquestats a Washington, internet supera fins i tot els subtítols com a porta d'accés a la informació i amb 786 respostes encapçala el recompte (Taula 8.2) (Figura 8.3). D'altra banda, per als Sords catalans, internet és, amb 318 respostes, la tercera via després dels subtítols televisius i la premsa escrita (Taula 8.1) (Figura 8.2).

¿Les persones Sordes catalanes s'informen, així doncs, menys per internet que les persones Sordes americanes? Malgrat que les dades desgranades a les enquestes així ho indiquen de forma rotunda, la comparació grinyola si s'observen les edats dels enquestats. La majoria dels estudiants de la Gallaudet tenen entre 19 i 26 anys i formen part d'un col·lectiu humà que, per raons generacionals, està del tot familiaritzat amb les TICs. En canvi, els enquestats a Catalunya tenen edats compreses entre els 21 i els 78 anys, cosa que significa que conformen un grup més heterogeni i no només de joves. Com és sabut, les persones de més de 65 anys d'edat — a Catalunya i als EUA — utilitzen molt menys internet que no la joventut i, per tant, això potser explicaria la no coincidència en els resultats.

Si s'haguessin enquestat també a Sords dels EUA de més de 65 anys de ben segur que els percentatges serien uns altres. A Catalunya, l'any 2009, un 90,6% dels joves de 16 a 24 anys i 89,5% dels de 25 a 34 anys eren usuaris d'internet, mentre que l'ús d'internet a la franja de 65 a 74 anys arribava tan sols al 19,6% (Fobsic, 2010: p.45). D'altra banda, els Sords catalans enquestats indiquen que la premsa escrita és la segona via d'accés a la

informació, una via que per als Sords de Washington ocupa la quarta posició (Taula 8.1) (Taula 8.2).

Igualment, aquesta diferència pot entendre's pels canvis en els hàbits informatius que s'han produït al món Occidental les últimes dècades que es tradueixen en una caiguda de lectors de premsa en paper i un augment del consum del periodisme en línia. Si els joves llegeixen avui menys els diaris que les persones de més de 45 anys d'edat, és lògic que aquesta diferència d'alguna manera també es tradueixi a les enquestes.

A més, les enquestes s'han canalitzat a Catalunya a través d'associacions de persones Sordes que funcionen com a nuclis vertebradors de la Comunitat Sorda en el sentit més tradicional de la paraula. Les associacions de Sords disposen de locals per trobar-se amb cafeteria, sales de lleure i espais per llegir la premsa. En canvi, no disposen de tantes facilitats com si es disposa en una universitat moderna per accedir a les formes periodístiques multimèdia més innovadores. No cal dir que, a la Gallaudet, són moltíssims els recursos que s'aboquen (tècnics, humans i materials) per garantir la connectivitat informativa a tots els nivells.

La diferència entre l'ús del subtítulat i l'ús d'internet per informar-se es detecta, així mateix, entre la informació de serveis i la d'actualitat. En la informació d'actualitat hi predominen més els subtítols, també entre els joves americans. Així, tot i que els subtítols a la televisió són la via més emprada pels estudiants de la Gallaudet per informar-se de les notícies dels dia, en el total de respostes (sumant totes les anotacions, siguin notícies o informació de serveis) guanya la categoria *Internet* a l'enquesta de Washington. Les 786 respostes d'internet a la Gallaudet superen les 715 respostes que registra la categoria *Subtítols a la televisió* com a segona via més emprada per informar-se. (Taula 8.2).

Quan el tema que es pregunta als Sords és molt concret i té a veure amb alguna notícia d'una forta cobertura periodística i de rellevància en els noticiaris (mort del Papa, guerra d'Iraq, atemptat 11-S, Jocs Olímpics de Pequín etc) els subtítols són sempre la via principal d'accés a la informació. Quan el tema és més genèric o intemporal les coses canvien. En els successos, el subtítulat és la via principal, però per exemple en les noves normes de seguretat per volar en avió arran de l'augment de controls pel terrorisme internacional, els Sords s'informen més per internet. (Figura 8.36) (Figura 8.37). En aquest punt hi ha coincidència entre els Sords de Catalunya i dels EUA.

Que la gent més gran navega menys per internet i llegeix més el diari, mentre que els joves són pràcticament tots internautes i el diari en paper cada cop va menys amb ells, es reflecteix en diverses parts de les enquestes i no solament quan es pregunta als Sords per les vies d'accés a l'actualitat. L'extrapolació feta després del buidatge de les respostes indica que un 75% dels estudiants Sords de la Gallaudet utilitzen més d'1 hora al dia internet i un 25% ho fan menys d'1 hora cada dia. (Taula 8.3) Cap dels enquestats a la universitat de referència de la Comunitat Sorda mundial afirma que no navega mai per internet. Entre els Sords catalans —que n'hi ha de totes les edats i també de jubilats— sí que hi ha persones que no es connecten gens a la xarxa. En concret, 10 dels 69 enquestats a Catalunya van confessar que no ho fan mai. (Taula 8.4)

Quant de temps dediques cada dia a navegar per internet?	Total anotacions
Gens. No navego mai	0 respostes
Uns 10 minuts	2 respostes
Entre 10 i 20 minuts	4 respostes
De 20 a 60 minuts	11 respostes
D'1 a 2 hores	15 respostes
Més de 2 hores	37 respostes
Vas navegar ahir per internet?	Total anotacions
Sí	63 respostes
No	6 respostes
No ho recordo	0 respostes
Quan interactues per internet ho fas sobretot en... (s'admetia més d'una resposta)	Total anotacions
Llengua de signes	16 respostes
Anglès escrit	56 respostes
Altres ³⁰⁵	2 respostes

Taula 8.3. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Ús d'internet. Font: Elaboració pròpia

Per internet, ¿els Sords s'informen en Llengua de Signes o bé ho fan llegint? La resposta és que de les dues maneres però amb alguns matisos. En concret, els Sords catalans contesten que quan interactuen per la xarxa ho fan igual o una mica més en LSC que

³⁰⁵ Les dues respostes van ser: *a*) en francès escrit; *b*) en espanyol i francès escrit. Les persones que utilitzen tant la llengua de signes com l'anglès per navegar de manera molt habitual van marcar les dues opcions.

escrivint (només dues respostes més) (Taula 8.5), un registre diferent dels estudiants nord-americans que de manera molt majoritària fan servir l'escriptura (Taula 8.3).

*“Per internet, prefereixo llegir un text perquè és més ràpid. Si mires un vídeo, l’has de mirar tot i potser hi ha coses que no t’interessen.”*³⁰⁶

*“De vegades quan a la xarxa algú està signant, la velocitat no és l’adequada o fa discursos molt llargs. És molt més ràpid llegir ja que quan llegeixes et pots saltar coses. Quan llegeixes pots deixar de banda alguna part; pots escollir i no haver d’empassar-te tot un discurs.”*³⁰⁷

Quant de temps dediques cada dia a navegar per internet?	Total anotacions
Gens. No navego mai	10 respostes
Uns 10 minuts	3 respostes
Entre 10 i 20 minuts	3 respostes
De 20 a 60 minuts	9 respostes
D’1 a 2 hores	22 respostes
Més de 2 hores	12 respostes
Altres	4 respostes
No contesta	6 respostes
Vas navegar ahir per internet?	Total anotacions
Sí	42 respostes
No	18 respostes
No ho recordo	3 respostes
No contesta	6 respostes

Taula 8.4 Enquesta a 69 persones Sordes catalanes. Ús d’internet. Font: Elaboració pròpia

³⁰⁶ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Video-03*. Informació extreta de l’entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l’anglès el 6 d’octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

³⁰⁷ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Video-01*. Informació extreta de l’entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l’anglès el 6 d’octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

Quan interactues per internet ho fas sobretot en... (<i>s'admetia + d'una resposta</i>)	Total anotacions
Llengua de signes	36 respostes
Escrivint	34 respostes
Altres	10 respostes
No contesta	11 respostes

Taula 8.5. Enquesta a 69 persones Sordes catalanes. Ús d'internet. Font: Elaboració pròpia

La diferència en l'ús de la llengua escrita també respon al diferent nivell de formació dels enquestats. És obvi que si els estudiants de la Gallaudet són tots universitaris la seva competència en el domini del llenguatge escrit no presenti les mancances que sí tenen alguns dels Sords catalans enquestats. Sobretot, aquelles persones que al llarg de la seva vida no van poder accedir a la formació acadèmica desitjable, tanmateix perquè alguns van viure el franquisme o van ser víctimes d'un ensenyament carregat dels prejudicis de l'audisme que considerava que les persones sordes eren sordmudes i limitades intel·lectualment.

Que alguns Sords enquestats a Catalunya tenen problemes de comprensió lectora s'evidencia en algunes respostes incoherents, respostes que han estat invalidades per no distorsionar els resultats finals. Igualment, hi ha diverses parts del qüestionari en què un nombre significatiu de Sords catalans –cosa que no passa gens o moltíssim menys en la mostra americana– no han contestat. Tot això malgrat que els Sords informants van rebre explicacions molt detallades del contingut de l'enquesta i aquells que ho necessitaven van comptar amb l'ajut d'una intèrpret que els anava traduint, fil per randa en LSC, totes i cadascuna de les preguntes o dubtes que se'ls plantejaven.

L'univers estudiat és summament complex i, per tant, la interpretació de les respostes de les persones Sordes tampoc pot escapar-se d'aquesta complicació. Una lectura inexacta dels resultats de les enquestes revelaria la paradoxa que alguns Sords catalans estan poc alfabetitzats però que, en canvi, percentualment llegeixen més els diaris que els Sords universitaris de la Gallaudet. Però si la interpretació que es fa de les respostes és més atenta, hom aviat s'adona que no tots –ni molts menys– els Sords catalans enquestats presenten problemes de lectoescriptura i que, a més, cal entendre bé què volen dir les persones Sordes catalanes quan indiquen que els diaris són el segon canal d'accés que prioritzen més per

informar-se, darrere dels subtítols i per davant d'internet. Quan es pregunta als enquestats per quina via s'informen d'una determinada notícia, no s'està preguntant pel grau de coneixement o de comprensió de la mateixa. Una cosa és llegir i entendre bé un periòdic i una altra de força diferent és tenir-lo com a referent informatiu.

Com ja s'ha referenciat en aquesta tesi, hi ha treballs anteriors (Díaz-Estébanez i altres, 1996) que ens recorden que les persones Sordes en general tenen dificultats per entendre les notícies i els continguts dels periòdics. La majoria de les persones Sordes de Catalunya que van participar en l'enquesta del present treball (42 de 69) (Taula 8.8), el dia anterior havien llegit algun diari, cosa que no passa entre els alumnes de la Gallaudet University. Al contrari: 46 dels 69 enquestats a Washington no van llegir cap diari el dia previ a l'enquesta. (Taula 8.6). Les entrevistes fetes als líders Sords catalans apunten en la mateixa direcció: la majoria sí llegeixen diaris o bé diuen que en llegeixen (Serrat, 2008). Alguns entrevistats admeten que els agraden diaris de format més popular com *El Periódico* i d'altres revelen que cada cop són més addictes als diaris digitals d'internet:

*“De més jove llegia ‘La Vanguardia’ a casa els pares. Ara prefereixo ‘El Periódico’ en castellà. S’entén més. No ho entenc al cent per cent però més que ‘La Vanguardia’. ‘El Periódico és més clar. També m’informo per internet per ‘Webvisual’: ho miro dos cops al dia.”*³⁰⁸

Siguin més o menys hàbils llegint, està clar que les persones Sordes veuen en els subtítols la via més important d'accés a la informació. Els subtítols a la televisió són, com s'ha reiterat, la via més emprada en els anys d'estudi (2005-2009), però internet s'entreveu com la via amb més projecció de futur. Els joves estudiants tendeixen cada cop més a anar substituint la televisió clàssica i a consumir més internet. A la Gallaudet, 7 dels 69 estudiants entrevistats ja diuen que no miren mai la tele (Taula 8.9) i, en canvi, no n'hi ha cap que no es connecti mai a internet (Taula 8.3).

Entre els catalans, però, tots reconeixen que miren la tele i el més majoritari és que dediquin d'1 a 3 hores al dia al consum televisiu. (Taula 8.11). Per tant, la tendència

---

³⁰⁸ Entrevista personal al líder Sord/a número 15, feta el 17 d'octubre del 2006.

incipient de deixar hores de tele per dedicar-les a internet, si bé existeix, no és ni molt menys comuna en tot el col·lectiu. La televisió tradicional té encara (anys 2005-2009) una força impressionant com el mitjà més potent per excel·lència ³⁰⁹, tant entre les persones sordes com entre els oïdors. Segons Médiamètrie (2010), el consum de televisió continua creixent i l'any 2009 va arribar a la mitjana mundial de 192 minuts diaris per persona.

Quants dies a la setmana llegeixes el diari?	Total anotacions
Cap	9 respostes
D'1 a 3 dies	39 respostes
De 3 a 5 dies	11 respostes
De 5 a 7 dies	9 respostes
No ho recordo	1 resposta
Altres	0 respostes
Vas llegir ahir algun diari?	Total anotacions
No	46 respostes
Sí	22 respostes
No ho recordo	1 resposta

Taula 8.6. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Lectura de premsa. Font: Elaboració pròpia

Quants dies a la setmana llegeixes el diari?	Total anotacions
Cap	7 respostes
D'1 a 3 dies	26 respostes
De 3 a 5 dies	8 respostes
De 5 a 7 dies	18 respostes
No ho recordo	1 resposta
Altres	5 respostes
No contesta	4 respostes

Taula 8.7. Enquesta a 69 persones Sordes catalanes. Lectura de premsa. Font: Elaboració pròpia

³⁰⁹ El 25 de març del 2010 durant la conferència que va pronunciar a la Universitat de Barcelona dins les Jornades Internacionals Arels sobre l'estat actual de la recerca en Llengua de Signes, aquest investigador va preguntar al públic Sord (una vintena de persones) pel consum televisiu i d'internet. A la pregunta *qui mira més d'una hora al dia la tele?*, 14 sords van aixecar la mà; a la pregunta *qui està més d'una hora al dia connectat a internet?*, 9 sords van aixecar la mà.

Vas llegir ahir algun diari?	Total anotacions
Sí	42 respostes
No	21 respostes
No ho recordo	3 respostes
No contesta	3 respostes

Taula 8.8. Enquesta a 69 persones Sordes catalanes. Lectura de premsa. Font: Elaboració pròpia

Quantes hores al dia mires la televisió?	Total anotacions
No la miro	7 respostes
De 0 a 30 minuts	16 respostes
De 30 minuts a 1 hora	19 respostes
D'1 a 3 hores	19 respostes
De 3 a 6 hores	7 respostes
Més de 6 hores	1 resposta
Els programes que mires per la televisió són accessibles amb subtítols?	Total anotacions
Tots	37 respostes
Un 75% (aproximadament)	20 respostes
Un 50% (aproximadament)	8 respostes
Un 25% (aproximadament)	0 respostes
Menys d'un 25%	2 respostes
Cap	2 respostes
Els programes que mires per la televisió són accessibles en llengua de signes?	Total anotacions
Tots	2 respostes
Un 75% (aproximadament)	1 resposta
Un 50% (aproximadament)	2 respostes
Un 25% (aproximadament)	1 resposta
Menys d'un 25%	10 respostes
Cap	53 respostes

Taula 8.9. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Consum de televisió. Font: elaboració pròpia.

De quina manera comprens les notícies de televisió quan no són accessibles? (s'admetia més d'una resposta)	Total anotacions
Intueixo el tema i després m'informo per internet	27 respostes
Per les imatges dedueixo els continguts	25 respostes
No les entenc	12 respostes
Un familiar m'explica el contingut	11 respostes
Intueixo el tema i després m'informo a través dels diaris	10 respostes
Intueixo el tema i m'informo a través de la Comunitat Sorda	7 respostes
Altres	5 respostes
Gràcies a un intèrpret	1 resposta

Taula 8.10. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet. Consum de televisió. Font: elaboració pròpia.

Quantes hores al dia mires la televisió?	Total anotacions
No la miro	0 respostes
De 0 a 30 minuts	2 respostes
De 30 minuts a 1 hora	11 respostes
D'1 a 3 hores	41 respostes
De 3 a 6 hores	5 respostes
Més de 6 hores	4 respostes
Altres	2 respostes
No contesta	3 respostes
Resposta invàlida	1 resposta ³¹⁰
Els programes que mires per la televisió són accessibles amb subtítols?	Total anotacions
Tots	14 respostes
Un 75% (aproximadament)	13 respostes
Un 50% (aproximadament)	15 respostes
Un 25% (aproximadament)	13 respostes
Menys d'un 25%	6 respostes
Cap	2 respostes
No contesta	4 respostes
Respostes invàlides	2 respostes ³¹¹

Taula 8.11. Enquesta a 69 persones Sordes catalanes. Consum de televisió. Font: elaboració pròpia.

³¹⁰ Un dels enquestats va respondre que no mirava la televisió *mai* i també que cada dia *dedicava entre mitja hora i una hora* a mirar la tele [*sic*].

³¹¹ Dos enquestats van respondre que *tots* i *cap* dels programes que miren per televisió estan subtítolats [*sic*].

Els programes que mires per la televisió són accessibles en Llengua de Signes?	Total anotacions
Tots	14 respostes
Un 75% (aproximadament)	4 respostes
Un 50% (aproximadament)	4 respostes
Un 25% (aproximadament)	8 respostes
Menys d'un 25%	18 respostes
Cap	15 respostes
No contesta	5 respostes
Resposta invàlida	1 resposta ³¹²
De quina manera comprens les notícies de televisió quan no són accessibles? (s'admetia més d'una resposta)	Total anotacions
Intueixo el tema i m'informo a través de la Comunitat Sorda	19 respostes
Per les imatges dedueixo els continguts	18 respostes
Intueixo el tema i després m'informo per internet	15 respostes
Un familiar m'explica el contingut	14 respostes
Intueixo el tema i després m'informo a través dels diaris	13 respostes
No les entenc	7 respostes
Gràcies a un intèrpret	6 respostes
No contesta	6 respostes
Altres	5 respostes

Taula 8.12. Enquesta a 69 persones Sordes catalanes. Consum de televisió. Font: elaboració pròpia.

També existeix el perfil d'aquelles persones Sordes més enganxades a les TICs que no substitueixen el monitor de televisió per l'ordinador; el que fan és acumular consums sigui amb dispositius mòbils o fixes. Per exemple, en l'entrevista grupal (*focus group*) en profunditat feta a 3 estudiants sords de Washington, un dels informants deia que es passa cada dia unes 5 hores connectat a internet i que, a més, dedica unes 8 hores al dia a mirar —més aviat a conuiu— amb la televisió.

³¹² Un enquestat va respondre que *tots* i *cap* dels programes que mira per televisió són en LSC [*sic*]. Malgrat que els Sords enquestats van disposar d'un intèrpret per aclarir dubtes i que es van fer explicacions molt detallades del contingut del qüestionari que, en general, va ser ben entès, les respostes invàlides detectades i el fet que hi hagi 14 entrevistats que diguin que *tots* els programes que miren són en LSC —quan l'oferta en signes és molt baixa—, fa pensar que el baix nivell de lectoescriptura d'alguns Sords va complicar-los la comprensió d'aquesta pregunta. Els resultats en aquest punt cal llegir-los, així doncs, amb cautela i relativitzar-los.

*“No puc recordar l’última vegada que vaig veure la tele perquè estic tot el dia, –sempre– mirant la tele. Sóc un teleaddicte. M’hi passo tot el dia. Quan no tinc classe i estic a la cafeteria dinant, estic mirant la tele al mateix temps. Miro els meus programes favorits, les comèdies: les comèdies que realment m’agraden. Miro la tele 8 hores al dia. Potser no; potser avui només l’he mirada 4 hores. El que passa és que també miro la tele quan faig altres coses. Miro la tele mentre estudio. La passada nit estava fent els deures i la tele em va donar una idea (...) I, pel que fa a internet, he de reconèixer que m’hi passo igualment el dia. No és que estigui boig. No és així realment. El que passa és que jo dono diferents usos a internet. Potser m’estic quatre hores navegant i una hora fent una altra cosa. També miro molta televisió per internet ja que les noves tecnologies em permeten veure els meus programes favorits per la xarxa. És clar que per internet es poden fer més coses que llegir. Per això, tinc l’ordinador obert en el meu mostrador constantment a la feina.”*³¹³

Siguin ordinadors de despatx, *Ipads*, *iPhones*, *Blackberrys* o altres mòbils d’última generació, la connexió a les xarxes socials i a tot tipus de webs i portals d’internet és constant entre els nadius digitals com es constata en els testimonis recollits a la Gallaudet. La diferència entre la televisió clàssica –que es mira al sofà– i la connexió a internet continua, però, existint tot i la confluència de mitjans cada cop més accelerada. Així ho diu aquest jove Sord, que té un consum televisiu molt diferent de l’anterior:

*“Jo quasi mai miro la televisió, Gairebé mai. No puc mirar-la perquè haig d’anar a la universitat i no tinc temps. Dedico més temps a internet. Potser miro la tele una hora o dues a la setmana. Això és tot.”*³¹⁴

³¹³ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-01*. Informació extreta de l’entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l’anglès el 6 d’octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

³¹⁴ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-03*. Informació extreta de l’entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l’anglès el 6 d’octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

L'altre camí d'accessibilitat informativa és a través de la Comunitat Sorda. Les diferents entitats que integren el moviment associatiu Sord organitzen tota mena de conferències i xerrades, entre d'altres mecanismes de comunicació interna, per pal·liar els dèficits informatius dels seus membres així com per reforçar la cohesió del grup. Amb 624 respostes, la Comunitat Sorda és la tercera via d'accés a la informació per part dels estudiants de la Gallaudet i amb 238 anotacions és la quarta per part dels catalans enquestats en els anys de la recerca. (Taula 8.2) (Taula 8.1).

Lògicament, les notícies específiques de la Comunitat Sorda, com el nomenament del nou rector a la Gallaudet o bé relatives als serveis específics que necessita el col·lectiu Sord, arriben a les persones Sordes per aquest camí (Figura 8.40) (Figura 8.41). Igualment, els dirigents de la Comunitat Sorda proporcionen als seus associats molta informació cultural i sobretot d'activitats de lleure. Tant els Sords dels EUA enquestats com els Sords catalans situen la categoria *Comunitat Sorda* en primer lloc quan se'ls pregunta qui els informa de les qüestions relacionades amb l'oci. En els Sords catalans la categoria *Comunitat Sorda* apareix empatada, però, amb *Internet*. (Figura 8.39), (Figura 8.38).

Si bé per saber què passa al món, els Sords confien en primer lloc en la televisió subtutelada, quan s'han d'informar d'aspectes d'interès general que afecten directament la seva butxaca (impostos, declaració de la renda etc) prioritzen altres vies. Els Sords americans diuen que principalment s'informen a través de la família de les seves obligacions fiscals (Figura 8.14) i els catalans recorren en primer lloc a la Comunitat Sorda (Figura 8.15). Que els americans es recolzin més en la família és comprensible ja que molts dels enquestats són joves que no estan del tot emancipats i els seus pares encara exerceixen sobre ells una funció de tutela o guiatge. En general, la família és la cinquena via més escollida o disponible per informar-se a la Gallaudet (436 respostes) i és la sisena a Catalunya (148 respostes) (Taula 8.2) (Taula 8.1).

La condició d'estudiants dels enquestats a la Gallaudet University explica que hi hagi relativament poques respostes de Sords americans que diguin que s'informen a través de la feina, ja que si són estudiants, en principi, se sobreentén que la majoria no treballen. Cal aclarir, però, que la categoria *Feina* s'ha inclòs en el qüestionari de la recerca només per poder fer la comparativa amb els enquestats catalans. *Feina* s'ha de llegir, així doncs, com a sinònim d'activitat principal (estudiar o treballar), al marge de la vida domèstica i del lleure.

A més, com que dins la Gallaudet hi ha estudiants que sí fan feines remunerades –per exemple a Bison TV– s’ha considerat pertinent incloure-hi a aquesta categoria. Finalment una altra raó que justifica l’existència de la categoria *Feina* dins la mostra de Sords dels EUA és que aquesta inclou a persones de fins a 45 anys d’edat i que alguns estan, per tant, al punt àlgid de la seva vida productiva. En qualsevol cas, si observem que entre els Sords catalans (no estudiants) la categoria *Feina* és la menys triada o disponible per informar-se (Figura 8.2) es constata que els Sords no s’informen des del seu lloc de treball.

Una altra diferència remarcable entre les persones Sordes de la Gallaudet i els membres de la Comunitat Sorda catalana és en el consum de televisió no accessible. Atès que a Catalunya hi ha menys programes subtítulats que als EUA, els Sords catalans veuen més televisió sense subtítols. Dels 69 enquestats a la Gallaudet, 37 afirmen que *tots* els programes televisius que miren tenen subtítols i 20 enquestats diuen que *un 75%* dels programes que miren en tenen. (Taula 8.9). A Catalunya és una mica diferent (Taula 8.11).

Una deducció lògica és que si els Sords catalans veuen menys televisió subtítulada perquè a Catalunya no n’hi ha tanta com als Estats Units, en conseqüència també s’informen més a través de la televisió no accessible que els Sords americans. És probable que, per això, la categoria *Televisió sense subtítols ni signes* aparegui com la setena via més emprada a la Gallaudet per informar-se, mentre que entre la Comunitat Sorda catalana és la cinquena. (Figura 8.3) (Figura 8.2).

L’enquesta a 138 persones Sordes posa de manifest que la *Televisió amb subtítols*, *Internet*, la *Comunitat Sorda* i la *Prensa (diaris)* són per aquest ordre les quatre vies més utilitzades pels Sords per informar-se (Figura 8.1). Si ens fixem tan sols en les preguntes específiques d’actualitat periodística també són aquestes les vies més utilitzades amb el matís, però, que la categoria *Prensa (diaris)* se situa en el tercer lloc. (Taula 8.13). Sens dubte que aquests resultats aporten més llum a la primera part d’aquesta recerca en la qual no quedava clar com s’informen les persones Sordes. (Serrat 2008).

L’enquesta a 138 persones Sordes aporta dades de la Comunitat Sorda catalana i dels estudiants de la Gallaudet que, malgrat tot el dit, són força semblants: els subtítols guanyen per golejada la batalla de l’accessibilitat a la Llengua de Signes amb intèrprets, després de processar 5.397 respostes a 41 preguntes però igualment són la resposta preferida dels Sords quan se’ls fa una única pregunta. Les semblances en els resultats fan pensar que el

comportament de les persones Sordes arreu del món davant dels mitjans tendeix a repetir-se. Així també ho assenyala la investigació qualitativa amb l'entrevista grupal que incorpora la visió de dos alumnes africans. Sigui dit, és clar, amb la lògica cautela de tota recerca.

Cal insistir que l'enquesta a 138 persones Sordes aporta molta més informació a les dades extretes de la primera fase de la recerca (Serrat, 2008: p.197) amb entrevistes a 15 líders Sords. A l'hora de desgranar la informació, s'observa que de les 105 respostes computades als líders Sords a preguntes sobre com es van assabentar els líders Sords de les notícies, el registre majoritari va ser a través dels *mitjans de comunicació en general* amb 40 respostes. En segon lloc, els líders Sords diuen que s'informen per la *Comunitat Sorda*, fet que constata que els Sords disposen de les seves xarxes comunicatives. És evident que la resposta *mitjans de comunicació en general* és molt genèrica i, per això, cal relativitzar-la.

Via principal d'accés a la informació en general	Sords Gallaudet	Sords catalans
Internet	22% de les respostes	17% de les respostes
Subtítols a la televisió	20% de les respostes	26% de les respostes
Comunitat Sorda	18% de les respostes	13% de les respostes
Premsa (diaris)	14% de les respostes	19% de les respostes
Família	12% de les respostes	8% de les respostes
Feina	5% de les respostes	2% de les respostes
Tele no accessible (sense signes ni subtítols)	4% de les respostes	9% de les respostes
Altres	3% de les respostes	2% de les respostes
Intèrprets a la televisió	2% de les respostes	4% de les respostes
Via principal d'accés a la informació d'actualitat	Sords Gallaudet	Sords catalans
Subtítols a la televisió	24% de les respostes	30% de les respostes
Internet	21% de les respostes	16% de les respostes
Comunitat Sorda	17% de les respostes	10% de les respostes
Premsa (diaris)	15% de les respostes	20% de les respostes
Família	10% de les respostes	4% de les respostes
Tele no accessible (sense signes ni subtítols)	5% de les respostes	13% de les respostes
Feina	4% de les respostes	2% de les respostes
Intèrprets a la televisió	2% de les respostes	4% de les respostes
Altres	2% de les respostes	1% de les respostes

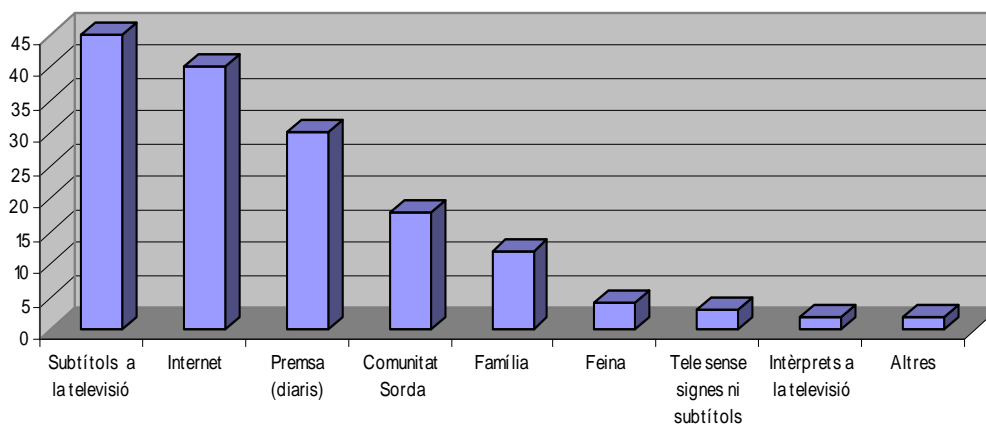
Taula 8.13. Enquesta a 138 persones Sordes. Els percentatges estan calculats sobre el total de cada categoria (Sords Gallaudet, Sords catalans). Es considera informació en general, la suma d'informació d'actualitat i de serveis. Veure Taula 8.14. Font: elaboració pròpia.

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	18 resp	12 respost	45 respost	2 respostes	3 respostes	4 resp	40 resp	30 resp	2 respostes
Guerra Iraq	23 resp	19 respost	54 respost	3 respostes	7 respostes	6 resp	41 resp	40 resp	2 respostes
Atemptats 11-S	32 resp	33 respost	52 respost	4 respostes	15 respostes	13 resp	37 resp	36 resp	9 respostes
Obama-Clinton	33 resp	14 respost	50 respost	4 respostes	10 respostes	10 resp	43 resp	34 resp	3 respostes
Esports en general	29 resp	17 respost	45 respost	1 resposta	11 respostes	7 resp	35 resp	28 resp	5 respostes
Successos	36 resp	25 respost	50 respost	3 respostes	11 respostes	11 resp	49 resp	37 resp	2 respostes
Cultura en general	43 resp	24 respost	31 respost	4 respostes	7 respostes	9 resp	43 resp	17 resp	4 respostes
Notícies sords	61 resp	14 respost	13 respost	8 respostes	2 respostes	9 resp	29 resp	21 resp	4 respostes
Super Bowl	29 resp	17 respost	42 respost	2 respostes	10 respostes	3 resp	28 resp	23 resp	5 respostes
Canvi climàtic	26 resp	16 respost	43 respost	3 respostes	10 respostes	9 resp	49 resp	26 resp	5 respostes
Jocs Pequín	22 resp	17 respost	55 respost	3 respostes	12 respostes	10 resp	44 resp	26 resp	2 respostes

Com et vas assabentar de la mort del Papa Joan Pau II?

Via d'accés principal a la notícia	Subtítols a la televisió	65% dels enquestats l'utilitzen	29% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	3% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

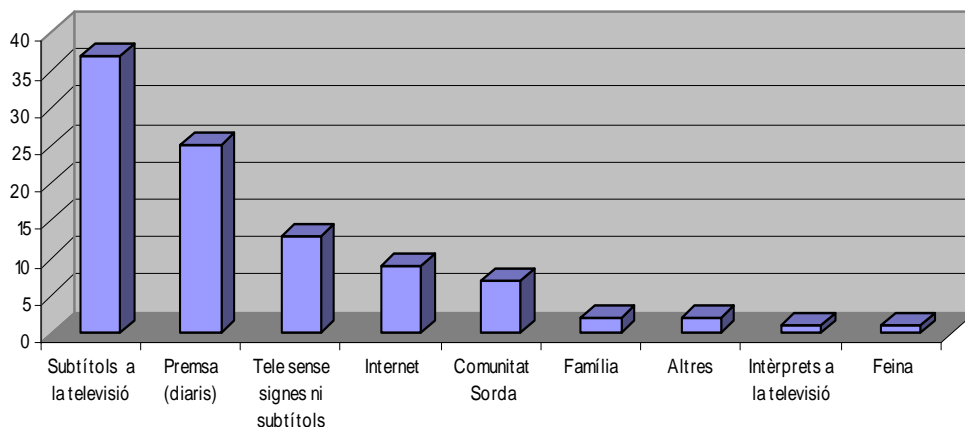
Figura 8.4. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	7 resp	2 respost	37 respost	1 resposta	13 respostes	1 resp	9 resp	25 resp	2 respostes
Guerra Iraq	6 resp	5 respost	35 respost	5 respostes	12 respostes	2 resp	11 resp	25 resp	0 respostes
Atemptats 11-S	7 resp	7 respost	35 respost	3 respostes	22 respostes	4 resp	13 resp	23 resp	1 resposta
Obama-Clinton	7 resp	4 respost	37 respost	6 respostes	7 respostes	2 resp	15 resp	21 resp	2 respostes
Esports en general	7 resp	2 respost	30 respost	2 respostes	13 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	0 respostes
Successos	10 resp	6 respost	32 respost	2 respostes	10 respostes	1 resp	13 resp	18 resp	0 respostes
Cultura en general	17 resp	3 respost	22 respost	1 respostes	8 respostes	1 resp	18 resp	18 resp	3 respostes
Notícies sords	27 resp	2 respost	14 respost	14 respostes	5 respostes	3 resp	29 resp	5 resp	0 respostes
Barça-Madrid	8 resp	5 respost	20 respost	0 respostes	19 respostes	1 resp	14 resp	21 resp	1 resposta
Canvi climàtic	7 resp	6 respost	31 respost	1 resposta	8 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	3 respostes

Com et vas assabentar de la mort del Papa Joan Pau II?

Via d'accés principal a la notícia	Subtítols a la televisió	54% dels enquestats l'utilitzen ³¹⁵	38% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	1% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	1% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

Figura 8.5. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

³¹⁵ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 12 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

8.1.1.1. Notícies d'impacte: il·lusió col·lectiva per Obama, també entre les persones Sordes

L'elecció del demòcrata Barack Obama com a president dels EUA, al novembre del 2008 i la seva investidura al gener del 2009, constitueixen dues de les notícies més transcendents durant els anys de la recerca. Des d'un punt de vista emocional i pel seu significat històric, el triomf electoral d'Obama simbolitza el progrés d'una societat històricament segregada racialment que vol deixar enrere, de manera definitiva, segles de discriminacions, també en el terreny polític. Obama és el primer president negre del Estats Units. Només aquest fet té una força descomunal si es pensa en el passat d'esclavatge que arrossega el país més ric del planeta.

La potència d'Obama, l'any 2008, per esdevenir una icona que representés el canvi en positiu, va generar una il·lusió col·lectiva en molts punts del món i no només entre els afroamericans. Entre els col·lectius desfavorits com el de les persones sordes, la victòria d'Obama també va causar un fort impacte i va guanyar-se la simpatia de molta gent, més enllà de quines fossin les afinitats ideològiques de cadascú.

L'ascens d'Obama com a nou líder polític mundial és, per tant, una de les notícies d'impacte que té més interès d'estudiar en aquesta tesi. ¿Com van percebre les persones Sordes l'entrada d'aquest senador novell a l'escena política nord-americana que, en poc temps, va passar de ser gairebé un desconegut a convertir-se en president dels EUA amb un suport massiu a les urnes?, ¿com es van informar els Sords del procés electoral?, ¿la informació va ser completa?, ¿per quines vies ho van fer?, ¿va haver-hi informació en Llengua de Signes?

Tenint en compte que l'enquesta a 69 persones Sordes americanes es va fer entre el 22 de setembre i el 12 d'octubre del 2008 quan l'eufòria pro-Obama era molt viva als EUA però quan encara no havia culminat el procés electoral, en aquesta recerca es va decidir preguntar als Sords tan sols per les primàries. No es podia preguntar als estudiants si van estar ben informats de la campanya electoral que enfrontava els candidats Barack Obama i John McCain, senzillament perquè la campanya encara no havia acabat. Sí, en canvi, tenia sentit preguntar-los –i, en efecte, així es va fer– sobre com van informar-se de les primàries

entre Hillary Clinton i Obama. Així doncs, a més de parar atenció en la percepció de l'actualitat a partir de l'anàlisi de les diferents seccions periodístiques clàssiques (Política, Societat, Economia, Internacional, Cultura, Local, Esports) s'ha volgut fixar la mirada, també en una notícia així, pel particular impacte emocional que va causar dins la Comunitat Sorda mundial.

Segons l'extrapolació feta en la recerca (Figura 8.6), un 72% dels estudiants de la Gallaudet University van prioritzar els subtítols per informar-se de la contesa electoral Clinton-Obama. En concret, es van anotar 50 respostes de Sords que van marcar els *Subtítols a la televisió* com la via d'accés principal a aquesta notícia, essent aquesta la categoria més marcada. També, entre els estudiants de Washington; la categoria *Internet* va quedar segona, amb 43 respostes; la categoria *Prensa* va quedar tercera, amb 34 respostes; la categoria *Comunitat Sorda* va quedar quarta, amb 33 respostes; mentre que els altres grups obtenen resultats molt més baixos. (Figura 8.6).

Tot i que existeixen força vídeos de mítings en *American Sign Language*, tant de la campanya d'Obama com de la de Hillary, els intèrprets televisius van ser, un cop més, un recurs molt poc utilitzat per les persones Sordes per informar-se. Probablement perquè els intèrprets eren en els mítings però no sortien per la tele, si més no a les grans cadenes. En la classificació d'aquesta recerca, els *Intèrprets a la televisió* són la via menys utilitzada sense comptar el grup *Altres*. Únicament en 4 respostes de les 201 que es van recollir en aquesta pregunta, els Sords enquestats a Washington van dir que havien utilitzat els intèrprets televisius per informar-se de la pugna Obama-Clinton; 4 respostes que representen un irrisori 2% del total. (Figura 8.6).

La mateixa enquesta a 69 persones Sordes de Catalunya també indica que els subtítols a la televisió van ser la via més utilitzada per seguir les primàries del partit demòcrata. (Figura 8.7). Concretament, 37 respostes van ser per marcar l'ús principal dels subtítols televisius, un nombre que situa aquesta notícia –conjuntament amb la de la mort del Papa Joan Pau II– com la notícia en què el subtítol va tenir més importància per als Sords catalans. Darrere dels *Subtítols a la televisió*, les categories que els Sords catalans van fer servir més per informar-se de la confrontació entre Obama i Clinton, van ser la *Prensa (diaris)* i *Internet*, en segona i tercera posició respectivament. La categoria *Intèrprets a la*

televisió només va registrar 6 respostes d'un total de 101, per bé que va superar les categories *Família, Feina i Altres*. (Figura 8.7).

A nivell quantitatiu les dades reafirmen que els subtítols a la televisió són, tant als EUA com a Catalunya, el camí més emprat d'accés a l'actualitat. No s'aprecien grans diferències entre els dos grups de Sords estudiats. Una de les diferències és, però, que el percentatge de Sords catalans que fan servir la televisió no accessible per informar-se és més elevat que no el percentatge de Sords de la Gallaudet.

En el cas de les primàries Clinton-Obama, segurament això és així ja que la subtitulació porta molts més anys estesa als EUA. Malauradament en programes i connexions en directe, moltes vegades no hi ha hagut ni a Catalunya ni a Espanya la subtitulació que sí hi ha als EUA, amb el perjudici que comporta per a les persones sordes, hipoacústiques o amb algun tipus de discapacitat auditiva que s'han hagut d'informar intuïnt el contingut a partir d'imatges mudes. A Estats Units –a més de la subtitulació regular en informatius, noticiaris i magazines– els subtítols en dies claus com els debats entre McCain i Obama tampoc no hi van faltar.

L'ús prioritari que fan les persones sordes dels subtítols no significa, però, que la percepció dels continguts televisius sigui òptima sempre que hi ha subtitulat. Creure-ho així seria creure en un miratge. A nivell qualitatiu s'observa que els subtítols ajuden a informar però no sempre els sords en fan prou amb els subtítols. Durant la campanya electoral americana, per exemple, els *closed captions* van ser la porta d'entrada a l'actualitat periodística per a moltes persones sordes, però una porta d'entrada que per a alguns no es va acabar d'obrir. No va ser suficient:

*“És veritat que a les notícies de les campanyes de McCain i Obama hi ha molts subtítols accessibles però van massa de pressa. Per tenir un accés total a la informació, he de llegir els diaris i mirar la tele. Em calen els dos mitjans.”*³¹⁶

³¹⁶ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-02*. Informació extreta de l'entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l'anglès el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

Des de la Gallaudet la campanya d'Obama es va seguir amb entusiasme. Durant l'estada de recerca feta en aquesta investigació, es podia observar a estudiants pel campus que portaven samarretes, adhesius o gorres expressant el seu suport explícit al candidat. Tant alumnes afroamericans, com hispans, com de raça blanca no amagaven que Obama representava alguna cosa diferent per als Estats Units d'Amèrica i per a tot el món sencer. Per això, anhelaven que la victòria s'acabés produint tal i com ja ho vaticinaven, aleshores, els sondejos electorals.

Els Sords més militants en defensa dels seus drets advertien, a més, que una suposada victòria de John McCain no seria gens beneficiosa per a la Causa Sorda recordant el passat del presidenciable republicà en aquesta institució. En concret, el senador McCain va dimitir al novembre del 2006 com a president de la junta de Síndics de la Gallaudet University en discrepar de l'acord de destituir la rectora Jane K Fernandes del seu càrrec arran de les protestes estudiantils. (Kinzie, 2006).

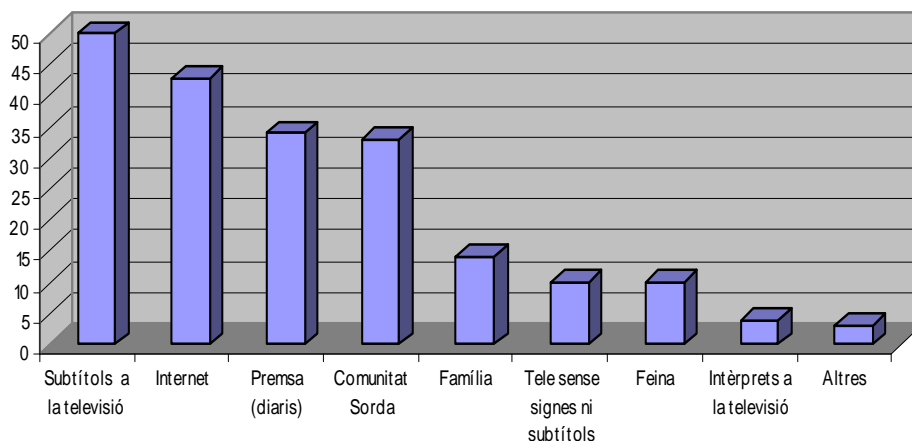
Finalment cal recordar –com ja s'ha relatat al llarg de la tesi–, que per internet nombrosos blocs i webs de Sords van informar en signes de la campanya d'Obama i del seu triomf, així com també hi va haver informació en *American Sign Language* per televisió. Per exemple, el dia la proclamació de Barack Obama com a president (Figura 6.15), les persones sordes van poder veure, interpretada en ASL, la notícia de *Fox News* del solemne jurament presidencial (Fox Broadcasting Company, 2009).

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	18 resp	12 respost	45 respost	2 respostes	3 respostes	4 resp	40 resp	30 resp	2 respostes
Guerra Iraq	23 resp	19 respost	54 respost	3 respostes	7 respostes	6 resp	41 resp	40 resp	2 respostes
Atemptats 11-S	32 resp	33 respost	52 respost	4 respostes	15 respostes	13 resp	37 resp	36 resp	9 respostes
Obama-Clinton	33 resp	14 respost	50 respost	4 respostes	10 respostes	10 resp	43 resp	34 resp	3 respostes
Esports en general	29 resp	17 respost	45 respost	1 resposta	11 respostes	7 resp	35 resp	28 resp	5 respostes
Successos	36 resp	25 respost	50 respost	3 respostes	11 respostes	11 resp	49 resp	37 resp	2 respostes
Cultura en general	43 resp	24 respost	31 respost	4 respostes	7 respostes	9 resp	43 resp	17 resp	4 respostes
Notícies sords	61 resp	14 respost	13 respost	8 respostes	2 respostes	9 resp	29 resp	21 resp	4 respostes
Super Bowl	29 resp	17 respost	42 respost	2 respostes	10 respostes	3 resp	28 resp	23 resp	5 respostes
Canvi climàtic	26 resp	16 respost	43 respost	3 respostes	10 respostes	9 resp	49 resp	26 resp	5 respostes
Jocs Pequín	22 resp	17 respost	55 respost	3 respostes	12 respostes	10 resp	44 resp	26 resp	2 respostes

Com vas seguir les primàries Obama-Clinton?

Via d'accés principal per informar-se	Subtítols a la televisió	72% dels enquestats l'utilitzen	25% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	6% dels enquestats l'utilitzen	2% del total de respostes

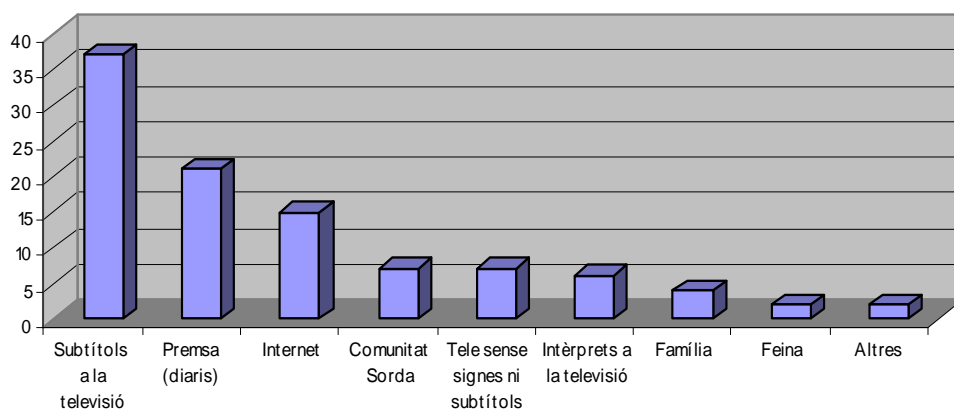
Figura 8.6. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	7 resp	2 respost	37 respost	1 resposta	13 respostes	1 resp	9 resp	25 resp	2 respostes
Guerra Iraq	6 resp	5 respost	35 respost	5 respostes	12 respostes	2 resp	11 resp	25 resp	0 respostes
Atemptats 11-S	7 resp	7 respost	35 respost	3 respostes	22 respostes	4 resp	13 resp	23 resp	1 resposta
Obama-Clinton	7 resp	4 respost	37 respost	6 respostes	7 respostes	2 resp	15 resp	21 resp	2 respostes
Esports en general	7 resp	2 respost	30 respost	2 respostes	13 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	0 respostes
Successos	10 resp	6 respost	32 respost	2 respostes	10 respostes	1 resp	13 resp	18 resp	0 respostes
Cultura en general	17 resp	3 respost	22 respost	1 respostes	8 respostes	1 resp	18 resp	18 resp	3 respostes
Notícies sords	27 resp	2 respost	14 respost	14 respostes	5 respostes	3 resp	29 resp	5 resp	0 respostes
Barça-Madrid	8 resp	5 respost	20 respost	0 respostes	19 respostes	1 resp	14 resp	21 resp	1 resposta
Canvi climàtic	7 resp	6 respost	31 respost	1 resposta	8 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	3 respostes

Com vas seguir les primàries Obama-Clinton?

Via d'accés principal a la notícia	Subtítols a la televisió	54% dels enquestats l'utilitzen ³¹⁷	37% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	3% dels enquestats l'utilitzen	2% del total de respostes

Figura 8.7. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

³¹⁷ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 12 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

8.1.1.2. L'11-S: molta desinformació i confusió

“En el món emergent, les relacions entre estats i grups de diferents civilitzacions no seran estretes i tot sovint seran antagòniques. Tot i això, hi ha algunes relacions entre civilitzacions que tenen més tendència a crear conflicte que altres. A un nivell local, les línies de fractura més violentes són les de l’islam i els seus veïns ortodoxos, hindús, africans, cristians occidentals. A un nivell més ampli, la divisió dominant és entre Occident i la resta. Els conflictes més intensos es produeixen entre societats musulmanes i asiàtiques, per una banda, i Occident per l’altra. És molt probable que els perillous xocs de futur sorgeixin de la interacció de l’arrogància occidental, la intolerància islàmica i l’autoafirmació sínida.” (p. 305)³¹⁸

La profecia que feia Samuel P. Huntington a finals del segle XX³¹⁹ que el món es dirigeix inevitablement cap a un xoc de civilitzacions entre l’Islam i Occident va rebre moltes crítiques per tendenciosa i apocalíptica. Malauradament, però, i tot i que la profecia continua sent ben discutible, els fets indiquen que no estava del tot desencertada. Quan l’11 de setembre del 2001 uns avions suïcides es van estavellar contra les Torres Bessones a Nova York, no van ser pocs els analistes que van considerar que aquell atemptat terrorista simbolitzava, tristament, l’inici del segle XXI; una nova etapa en la història de la humanitat que vindria dominada per uns problemes internacionals ben diferents dels que s’havien viscut al segle XX.

Si la caiguda del mur de Berlín havia simbolitzat el final del segle XX amb l’acabament de la Guerra Freda i la incorporació dels antics països comunistes dins l’economia de mercat de les democràcies liberals, l’11-S va simbolitzar l’entrada al nou mil·lenni amb noves tensions, noves amenaces, noves guerres i noves incomprendions.

---

³¹⁸ HUNTINGTON, Samuel P. *El xoc de civilitzacions i el nou ordre mundial*. Barcelona: Proa, 2006.

³¹⁹ La referència que s’ha posat correspon a la traducció en català (2006) però l’assaig original de Huntington es va publicar en anglès l’any 1996.

La citació de Huntington és una digressió per defensar la idea evident que els atemptats de l'11-S no van ser una notícia qualsevol. Van ser, amb tota seguretat, la notícia més important a nivell internacional que s'ha produït l'última dècada i de la qual *tothom* en va estar o n'hauria d'haver estat informat. Va ser tanta la quantitat d'informació que els mitjans de comunicació van difondre de l'11-S, que costa de creure que hi hagi algú en el món Occidental (algú hi haurà, és clar) que no se'n va assabentar. Precisament, per això està justificat analitzar en aquesta tesi, com van informar-se els Sords de l'11-S.

Tot i que cronològicament la notícia (2001) se situï fora dels anys d'estudi (2005-2009), la seva transcendència fa que el record col·lectiu hagi perdurat. I, més encara, dins la societat nord-americana. Els subtítols a la televisió van ser el principal canal d'accés a la informació de l'11-S entre els estudiants de la Gallaudet, amb 52 respostes anotades que, extrapolades, representen un 75% del col·lectiu estudiat als EUA. (Figura 8.8). Tot seguit se situen les categories *Internet* (37 respostes), *Prensa escrita* (36 respostes), *Família* (33 respostes) i *Comunitat Sorda* (32 respostes), mentre que els signes televisius a través d'intèrprets tornen a classificar-se en últim lloc amb només 4 respostes. (Figura 8.8).

Entre la Comunitat Sorda catalana l'enquesta a 69 persones també constata que els subtítols van ser la primera via d'accés a la notícia amb 35 respostes (Figura 8.9), però en destaca la dada preocupant que la categoria de la *Televisió no accessible* (sense signes i subtítols) va ser la tercera via de les persones Sordes per informar-se. Certament, tot i els bons resultats que obtenen els subtítols, l'estudi quantitatiu posa al descobert, també, que la televisió no accessible va tenir força importància entre les persones Sordes l'11-S. A Catalunya figura com la tercera via més utilitzada pels Sords entre les nou opcions possibles (Figura 8.9). A més, tant a Catalunya com als EUA, l'11-S és la notícia (dels 41 temes que es va preguntar als enquestats en aquesta part del qüestionari) que més respostes va sumar de persones Sordes que es van informar per la televisió no accessible.

Exactament es van registrar 22 respostes de Sords catalans (Figura 8.9) i 15 respostes de Sords de Washington (Figura 8.8) que van recórrer o que no van tenir altre remei que recórrer a aquesta via. Les dades indiquen, per tant, que una part significativa ³²⁰ de la

---

³²⁰ En el qüestionari es preguntava *Per quina via et vas informar dels atemptats de l'11-S?* Com que els Sords podien marcar més d'una resposta, alguns van marcar *televisió no accessible* i també *subtítols*, cosa que significa que una part de la informació però no tota, era accessible. En d'altres casos la innaccessibilitat televisiva va ser total.

informació audiovisual sobre l'atac al *World Trade Center* no tenia ni Llengua de Signes ni tampoc subtítols.

Si fem una extrapolació de les dades anteriors, un 32% dels Sords catalans i un 22% dels Sords de la Gallaudet van topar amb informació inaccessible durant l'11-S. Sens dubte és lamentable i hauria de fer reflexionar que la notícia més rellevant a escala internacional dels últims anys sigui, paradoxalment, la notícia analitzada més inaccessible. Tot i que és obvi que caldria una mostra més àmplia per verificar científicament aquestes dades amb l'exactitud percentual, hi ha altres indicadors que constaten que hi va haver persones Sordes que van estar molt desinformades de l'11-S o que la informació els va arribar amb cert retard. En concret, a la part més qualitativa del treball s'han recollit alguns testimonis que així ho revelen.

*“Durant l'11-S no hi havia prou subtítols en directe, no es podia contactar per tenir més informació en directe. Vam perdre molta informació.”*³²¹

*“Durant l'11 de setembre vaig haver de preguntar a la meva família què passava realment, perquè moltes vegades els subtítols sortien desordenats.”*³²²

*“Quan va passar l'11-S, jo vivia a Nova York. Amb televisió sense cable vaig estar 24 o 48 hores sense subtítols. Realment va ser dur.”*³²³

*“No vaig saber què passava durant l'11-S fins a les tres de la tarda! Fins al torn de la feina de la tarda!”*³²⁴

---

³²¹ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi BGG07, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 30 de setembre del 2008.

³²² Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi BGG03, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 30 de setembre del 2008.

³²³ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi Carlin03, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington l'1 d'octubre del 2008.

Els estudiants de la Gallaudet que van participar a l'entrevista grupal van explicar amb més precisió i més detalls els fets recordant que l'any 2001 la situació de la subtitulació era pitjor que no l'any 2008. Com que hi va haver aquesta mancança, quan miraven la tele intentaven llegir els llavis dels periodistes per assabentar-se de tot el que estava succeint. Un dels entrevistats, estudiant nigerià, exposa la soledat de moltes persones sordes que depenen d'un familiar que els vagi apuntant les notícies:

*“L'11 de setembre del 2001 jo era a Nigèria. En el meu país la televisió no té subtítols. Jo vaig veure els avions terroristes i l'incendi. La meva germana gran m'explicava l'atac perquè jo no sabia exactament què passava. Ella sempre m'explicava les notícies del món i de la meva comunitat. Però, després, des que la meva germana va morir, ja ningú m'ha explicat més les notícies. Puc llegir el diari però ja ningú m'informa de res.”*³²⁵

*“Recordo que la mestra va entrar esverada a classe picant a la taula i dient: ‘Mireu la tele!, mireu la tele!, s'ha estavellat!, s'ha estavellat!’. I tothom responia: ‘Però, què passa! Què passa?’ Vaig veure l'avió que col·lidia contra l'edifici ple de fum. Jo mirava les boques dels presentadors de la tele i les seves cares.”*³²⁶

En situacions informatives tan excepcionals, és lògic que les persones Sordes recorrin a la família i al seu entorn més proper per saber més coses. En l'enquesta feta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana només en 7 respostes els enquestats van marcar la categoria *Família* com la via principal d'accés a la informació sobre l'atac a les Torres Bessones. De

---

³²⁴ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi INT04, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 8 d'octubre del 2008.

³²⁵ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-02*. Informació extreta de l'entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l'anglès el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

³²⁶ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-01*. Informació extreta de l'entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l'anglès el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

les entrevistes als líders Sords es desprèn, però, que tot i que la família no era el canal principal, sí que va ser de gran ajut com a suport informatiu:

*“L’11 de setembre pensava que era un muntatge. Que era mentida. Que estava veient un programa de ficció. Quan vaig veure els avions i les Torres Bessones que queien no entenia res. Ho trobava tot molt estrany. Vaig anar a preguntar-li al meu fill de 28 anys: ¿que rar?, ¿que estrany que és això?, ¿què està passant?. Ell m’ho va explicar tot.”*³²⁷

*“Quan es va produir l’atemptat de Nova York jo anava cap a l’associació de sords. El meu pare em va enviar un missatge al mòbil que em deia ‘filla, mira la tele’. Aquí a l’associació tots els sords vam mirar la tele, però després ens vam haver d’informar més. No sabíem les causes de l’11-S. Era una guerra de Bin Laden contra els EUA per interessos del petroli, però no sabíem més.”*³²⁸

La meitat dels líders Sords entrevistats opinen que la televisió i la premsa van informar malament dels atemptats d’Al-Qaida a les Torres Bessones (Serrat, 2008: p.199) i la confusió informativa segurament va créixer, encara més, amb la guerra de l’Iraq. Els resultats d’aquesta recerca indiquen que les persones Sordes, tant a la Gallaudet com a Catalunya, es van informar de la intervenció nord-americana a l’Iraq principalment a través de la televisió subtitulada, (Figura 8.10) (Figura 8.11) però entre els Sords catalans, novament la categoria *Televisió sense signes ni subtítols* ocupa la tercera posició.

De nou es van repetir alguns dels problemes d’inaccessibilitat de l’11-S amb l’agreujant que, per la complexitat del tema, a molta gent –sigui sorda o oient– va costar-li d’entendre bé tot el rerefons, context polític i la situació internacional enrarida pel conflicte bèl·lic. Un dels líders Sords catalans així ho confessava amb certa perplexitat:

“Del tema de la guerra d’Iraq no enteníem gaire res. Llegíem la pancarta del ‘No a la guerra’ i era clara. Però després ja no enteníem gaire res més. Sabíem

³²⁷ Entrevista personal al líder Sord/a número 4 d’aquesta recerca, feta el 16 de setembre del 2005.

³²⁸ Entrevista personal al líder Sord/a número 8 d’aquesta recerca, feta el 5 d’octubre del 2005.

que en Bush va envair l'Iraq pel petroli però poca cosa més. Ignoràvem les causes profundes del conflicte. Vam organitzar una conferència per saber més bé què passava. La veritat és que tampoc sabem ara què succeeix exactament. Els americans han envaït Iraq però hi ha la bandera iraquiana. No sabem si ara el nou país és Iraq o són els EUA.”³²⁹

La majoria de líders Sords entrevistats diuen que entenien *a mitges* les notícies de les manifestacions en contra de la guerra d'Iraq (Serrat, 2008: p.203). Pràcticament tots estaven al cas, però, dels fets noticiables més rellevants. Per exemple, quan el govern espanyol va prendre la decisió de retirar les tropes de l'Iraq la notícia va arribar bé a dins la Comunitat Sorda; si bé, en algun cas, no va ser així:

“Vaig sentir rumors que Zapatero volia retirar les tropes d'Iraq. Rumors. Alguna cosa van dir però no sé què va passar.”³³⁰

---

³²⁹ Entrevista personal al líder Sord/a número 7 d'aquesta recerca, feta el 22 de setembre del 2005.

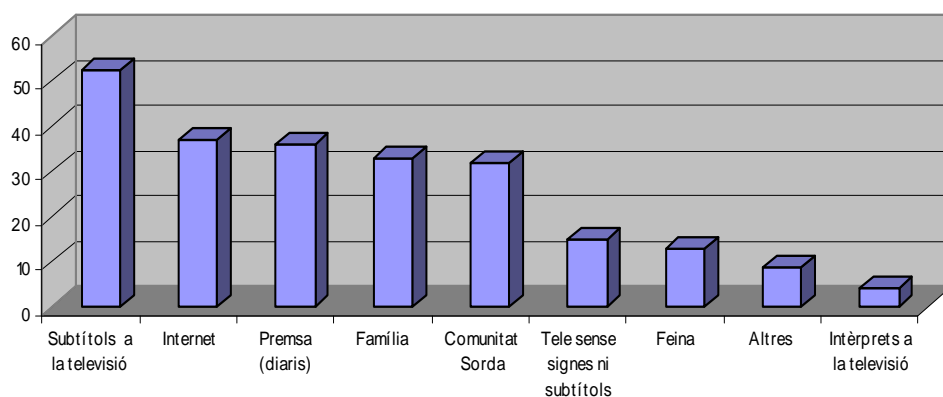
³³⁰ Entrevista personal al líder Sord/a número 11 d'aquesta recerca, feta el 16 de desembre del 2005.

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. **Accés a les notícies**

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	18 resp	12 respost	45 respost	2 respostes	3 respostes	4 resp	40 resp	30 resp	2 respostes
Guerra Iraq	23 resp	19 respost	54 respost	3 respostes	7 respostes	6 resp	41 resp	40 resp	2 respostes
Atemptats 11-S	32 resp	33 respost	52 respost	4 respostes	15 respostes	13 resp	37 resp	36 resp	9 respostes
Obama-Clinton	33 resp	14 respost	50 respost	4 respostes	10 respostes	10 resp	43 resp	34 resp	3 respostes
Esports en general	29 resp	17 respost	45 respost	1 resposta	11 respostes	7 resp	35 resp	28 resp	5 respostes
Successos	36 resp	25 respost	50 respost	3 respostes	11 respostes	11 resp	49 resp	37 resp	2 respostes
Cultura en general	43 resp	24 respost	31 respost	4 respostes	7 respostes	9 resp	43 resp	17 resp	4 respostes
Notícies sords	61 resp	14 respost	13 respost	8 respostes	2 respostes	9 resp	29 resp	21 resp	4 respostes
Super Bowl	29 resp	17 respost	42 respost	2 respostes	10 respostes	3 resp	28 resp	23 resp	5 respostes
Canvi climàtic	26 resp	16 respost	43 respost	3 respostes	10 respostes	9 resp	49 resp	26 resp	5 respostes
Jocs Pequín	22 resp	17 respost	55 respost	3 respostes	12 respostes	10 resp	44 resp	26 resp	2 respostes

Com et vas assabentar de l'atemptat de l'11-S?

Via d'accés principal a la notícia	Subtítols a la televisió	75% dels enquestats l'utilitzen	23% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	6% dels enquestats l'utilitzen	2% del total de respostes

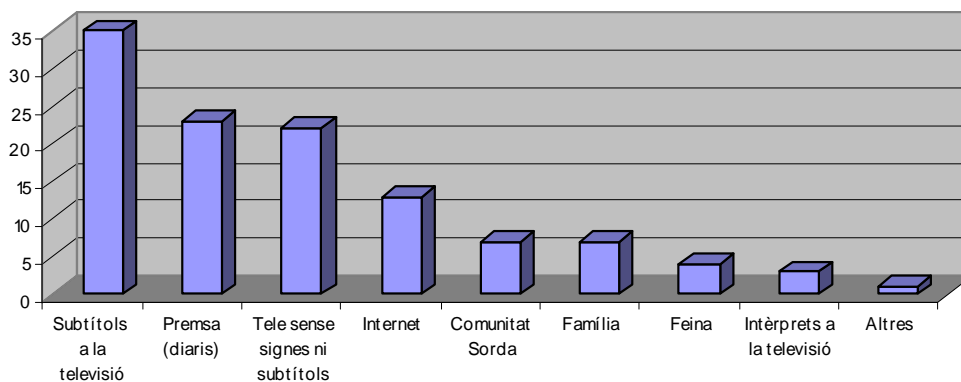
Figura 8.8. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	7 resp	2 respost	37 respost	1 resposta	13 respostes	1 resp	9 resp	25 resp	2 respostes
Guerra Iraq	6 resp	5 respost	35 respost	5 respostes	12 respostes	2 resp	11 resp	25 resp	0 respostes
Atemptats 11-S	7 resp	7 respost	35 respost	3 respostes	22 respostes	4 resp	13 resp	23 resp	1 resposta
Obama-Clinton	7 resp	4 respost	37 respost	6 respostes	7 respostes	2 resp	15 resp	21 resp	2 respostes
Esports en general	7 resp	2 respost	30 respost	2 respostes	13 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	0 respostes
Successos	10 resp	6 respost	32 respost	2 respostes	10 respostes	1 resp	13 resp	18 resp	0 respostes
Cultura en general	17 resp	3 respost	22 respost	1 respostes	8 respostes	1 resp	18 resp	18 resp	3 respostes
Notícies sords	27 resp	2 respost	14 respost	14 respostes	5 respostes	3 resp	29 resp	5 resp	0 respostes
Barça-Madrid	8 resp	5 respost	20 respost	0 respostes	19 respostes	1 resp	14 resp	21 resp	1 resposta
Canvi climàtic	7 resp	6 respost	31 respost	1 resposta	8 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	3 respostes

Com et vas assabentar de l'atemptat de l'11-S?

Via d'accés principal a la notícia	Subtítols a la televisió	51% dels enquestats l'utilitzen ³³¹	30% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	4% dels enquestats l'utilitzen	3% del total de respostes

Figura 8.9. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

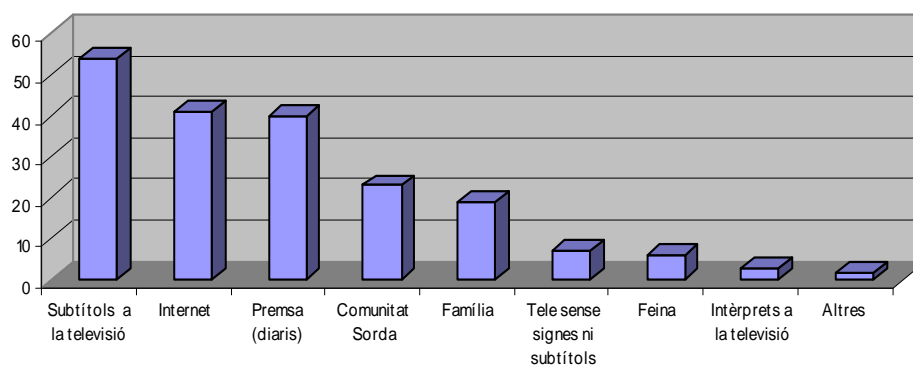
³³¹ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 12 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	18 resp	12 respost	45 respost	2 respostes	3 respostes	4 resp	40 resp	30 resp	2 respostes
Guerra Iraq	23 resp	19 respost	54 respost	3 respostes	7 respostes	6 resp	41 resp	40 resp	2 respostes
Atemptats 11-S	32 resp	33 respost	52 respost	4 respostes	15 respostes	13 resp	37 resp	36 resp	9 respostes
Obama-Clinton	33 resp	14 respost	50 respost	4 respostes	10 respostes	10 resp	43 resp	34 resp	3 respostes
Esports en general	29 resp	17 respost	45 respost	1 resposta	11 respostes	7 resp	35 resp	28 resp	5 respostes
Successos	36 resp	25 respost	50 respost	3 respostes	11 respostes	11 resp	49 resp	37 resp	2 respostes
Cultura en general	43 resp	24 respost	31 respost	4 respostes	7 respostes	9 resp	43 resp	17 resp	4 respostes
Notícies sords	61 resp	14 respost	13 respost	8 respostes	2 respostes	9 resp	29 resp	21 resp	4 respostes
Super Bowl	29 resp	17 respost	42 respost	2 respostes	10 respostes	3 resp	28 resp	23 resp	5 respostes
Canvi climàtic	26 resp	16 respost	43 respost	3 respostes	10 respostes	9 resp	49 resp	26 resp	5 respostes
Jocs Pequí	22 resp	17 respost	55 respost	3 respostes	12 respostes	10 resp	44 resp	26 resp	2 respostes

Com t'informes de la guerra d'Iraq?

Via d'accés principal a la notícia	Subtítols a la televisió	78% dels enquestats l'utilitzen	28% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	4% dels enquestats l'utilitzen	2% del total de respostes

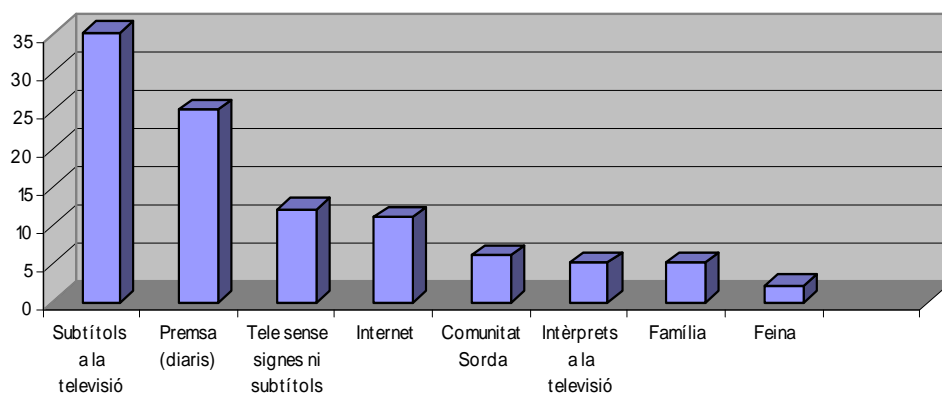
Figura 8.10. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	7 resp	2 respost	37 respost	1 resposta	13 respostes	1 resp	9 resp	25 resp	2 respostes
Guerra Iraq	6 resp	5 respost	35 respost	5 respostes	12 respostes	2 resp	11 resp	25 resp	0 respostes
Atemptats 11-S	7 resp	7 respost	35 respost	3 respostes	22 respostes	4 resp	13 resp	23 resp	1 resposta
Obama-Clinton	7 resp	4 respost	37 respost	6 respostes	7 respostes	2 resp	15 resp	21 resp	2 respostes
Esports en general	7 resp	2 respost	30 respost	2 respostes	13 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	0 respostes
Successos	10 resp	6 respost	32 respost	2 respostes	10 respostes	1 resp	13 resp	18 resp	0 respostes
Cultura en general	17 resp	3 respost	22 respost	1 respostes	8 respostes	1 resp	18 resp	18 resp	3 respostes
Notícies sords	27 resp	2 respost	14 respost	14 respostes	5 respostes	3 resp	29 resp	5 resp	0 respostes
Barça-Madrid	8 resp	5 respost	20 respost	0 respostes	19 respostes	1 resp	14 resp	21 resp	1 resposta
Canvi climàtic	7 resp	6 respost	31 respost	1 resposta	8 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	3 respostes
Jocs Pequín	4 resp	3 respost	25 respost	3 respostes	15 respostes	1 resp	13 resp	19 resp	1 resposta

Com t'informes de la guerra d'Iraq?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	51% dels enquestats l'utilitzen ³³²	35% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	3% dels enquestats l'utilitzen	2% del total de respostes

Figura 8.11. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se.. Font: Elaboració pròpia.

³³² El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 12 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

8.1.1.3. Notícies de política i economia: percepció desigual

Les notícies de política i economia formen part de l'actualitat periodística classificada en la recerca com a *Informació dura*.³³³ Les principals preguntes sobre aquest grup de notícies es van fer durant la primera fase de la recerca amb entrevistes a 15 líders Sords. Es va fer així ja que no tenia sentit comparar la percepció de la informació de política dels EUA amb la percepció de la informació catalana. L'una no té res a veure l'altra: mentre que a Catalunya l'actualitat política ha girat els últims anys al voltant de la reforma de l'Estatut –un tema que lògicament per llunyania geogràfica a la Gallaudet ignoren de manera total–, als EUA l'interès polític s'ha focalitzat en la guerra de l'Iraq i en l'entrada de Barack Obama a la Casa Blanca, notícies que des de l'òptica catalana són informació internacional i que ja s'han estudiat a part.

La informació econòmica més rellevant durant els anys de la tesi ha estat la crisi. Però com que l'any 2009 aquest era un tema enrevessadament obert, s'ha preferit no entrar-hi per no obtenir respostes massa conjunturals sense prou perspectiva. Es va preguntar, en canvi, als líders Sords catalans per l'entrada en circulació de l'euro, una notícia que es va produir el gener del 2002 però que en els anys d'estudi (2005-2009) ja es pot valorar amb suficient distància i objectivitat. De l'euro i d'altres qüestions europees, espanyoles o catalanes (no americanes) només es va preguntar als líders Sords; no als estudiants de la Gallaudet University per raons òbvies.

Com a dada interessant s'observa que els líders Sords catalans es van informar majoritàriament de l'arribada de l'euro a través de la Comunitat Sorda. (Serrat, 2008: p. 198). Diverses associacions de Sords van organitzar conferències i actes en LSC amb economistes, directius de bancs o experts que van explicar-los tot el que implicava l'entrada en circulació de la nova moneda. En aquest cas, sembla que la informació rebuda pels mitjans de comunicació no va ser prou satisfactòria ni funcional com ho va ser en les conferències. Alguns líders Sords catalans es queixen que van faltar subtítols i Llengua de Signes a la televisió.

---

³³³ També son *Informació Dura* les notícies de la secció d'*Internacional*. S'han analitzat a part (guerra d'Iraq, atemptats 11-S) donada la seva importància.

La percepció de la informació política és molt desigual. Alguns Sords entrevistats demostren que estan força al dia de l'actualitat i exposen que fins i tot després d'unes eleccions (a Espanya o a Catalunya) organitzen amb altres amics Sords debats per comentar la nova situació política. D'altres, en canvi, no dissimulen gens la seva ignorància que de vegades atribueixen més a un desinterès personal que no a problemes d'accessibilitat. Així ho il·lustren aquestes respostes:

(a la pregunta de si sap qui és el president de Catalunya a l'octubre del 2005)
“Crec que Maragall és president. Ja no és alcalde de Barcelona, no, no; segur que ja no ho és... El president és Pujol? No, no; ja no ho és. Ah si! Ja ho recordo! Els sords em van informar que Maragall és president. Jo vaig respondre Ah 'vale', d'acord. Però és que la política no m'interessa gens.” ³³⁴

(Sobre la treva d'ETA a Catalunya) *“Alguna cosa he sentit, però no ho recordo. Em sona. ¿Hi va haver un pacte per l'autonomia?”* ³³⁵

“El tema d'ETA i en Carod em sona. Em sona alguna cosa de la treva però va ser un tema molt molt fosc. No vaig entendre res.” ³³⁶

Més enllà de l'actualitat política o econòmica, en la recerca es va preguntar també a les persones Sordes de Catalunya i de la Gallaudet University sobre la informació de servei en unes eleccions i sobre la informació de servei sobre la declaració de la renda. És a dir, ¿els Sords estan informats de coses tan elementals com la taula i col·legi on els toca anar a votar? Qui els informa en cas d'un dubte quan exerceixen el seu dret a sufragi? Aquest tipus de dades, ¿per quin canal els arriben? I, ¿què passa amb la informació sobre les seves obligacions fiscals com la declaració de la renda?

---

³³⁴ Entrevista personal al líder Sord/a número 8 d'aquesta recerca feta el 5 d'octubre del 2005.

³³⁵ Entrevista personal al líder Sord/a número 10 d'aquesta recerca, feta el 20 d'octubre del 2005.

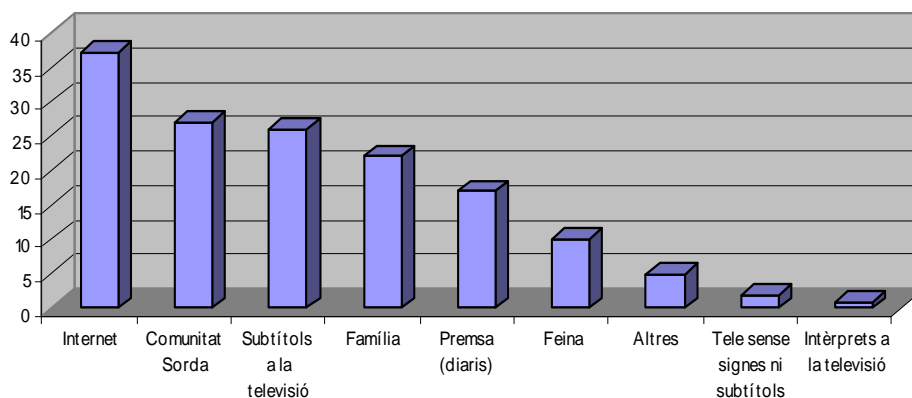
³³⁶ Entrevista personal al líder Sord/a número 8 d'aquesta recerca, feta el 5 d'octubre del 2005.

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	28 resp	21 respost	29 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	42 resp	29 resp	10 respostes
Declaració renda	18 resp	37 respost	15 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	26 resp	16 resp	6 respostes
Canvi d'hora	24 resp	29 respost	21 respost	1 resposta	4 respostes	9 resp	35 resp	15 resp	4 respostes
Emergències	27 resp	30 respost	54 respost	6 respostes	10 respostes	10 resp	50 resp	28 resp	5 respostes
Eleccions (cens, taula)	27 resp	22 respost	26 respost	1 resposta	2 respostes	10 resp	37 resp	17 resp	5 respostes
Matrícula universitat	32 resp	26 respost	13 respost	1 resposta	1 resposta	8 resp	35 resp	11 resp	13 respostes
Normes aviació	18 resp	23 respost	30 respost	2 respostes	3 respostes	8 resp	47 resp	24 resp	6 respostes
Oci (lleure, activitats)	41 resp	29 respost	27 respost	1 resposta	3 respostes	11 resp	39 resp	21 resp	8 respostes
Eleccions Gallaudet	57 resp	11 respost	20 respost	5 respostes	2 respostes	10 resp	37 resp	22 resp	8 respostes

La informació electoral de servei, per on t'arriba?

Via d'accés principal a la informació	Internet	54% dels enquestats l'utilitzen	25% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	1% dels enquestats l'utilitzen	0,7% del total de respostes

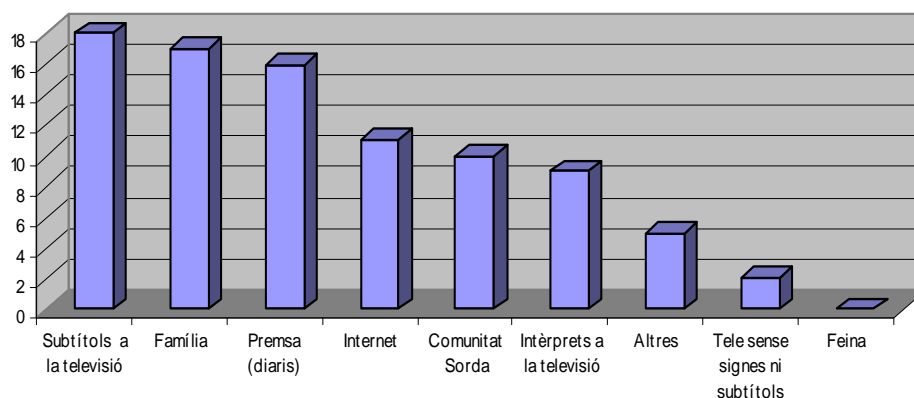
Figura 8.12. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	18 resp	5 respostes	24 respost	2 respostes	5 respostes	1 resp	19 resp	19 resp	3 respostes
Declaració renda	16 resp	14 respost	15 respost	2 respostes	4 respostes	4 resp	10 resp	12 resp	5 respostes
Vaga (tren, bus, metro)	8 resp	8 respostes	30 respost	6 respostes	3 respostes	4 resp	13 resp	19 resp	2 respostes
Canvi d'hora	12 resp	17 respost	23 respost	5 respostes	4 respostes	4 resp	15 resp	25 resp	0 respostes
Emergències	7 resp	8 respostes	30 respost	3 respostes	4 respostes	1 resp	13 resp	14 resp	3 respostes
Eleccions (cens, taula)	10 resp	17 respost	18 respost	9 respostes	2 respostes	0 resp	11 resp	16 resp	5 respostes
Matrícula curs, escola	6 resp	12 respost	12 respost	1 resposta	2 respostes	0 resp	11 resp	6 resp	7 respostes
Normes aviació	11 resp	12 respost	13 respost	1 resposta	3 respostes	0 resp	19 resp	11 resp	4 respostes
Oci (lleure, activitats)	15 resp	6 respost	8 respost	2 respostes	3 respostes	3 resp	15 resp	12 resp	0 respostes
Serveis per a sords	28 resp	4 respost	5 respost	4 respostes	2 respostes	0 resp	25 resp	4 resp	2 respostes

La informació electoral de servei, per on t'arriba?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	26% dels enquestats l'utilitzen ³³⁷	20% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	0% dels enquestats l'utilitzen	0% del total de respostes

Figura 8.13. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

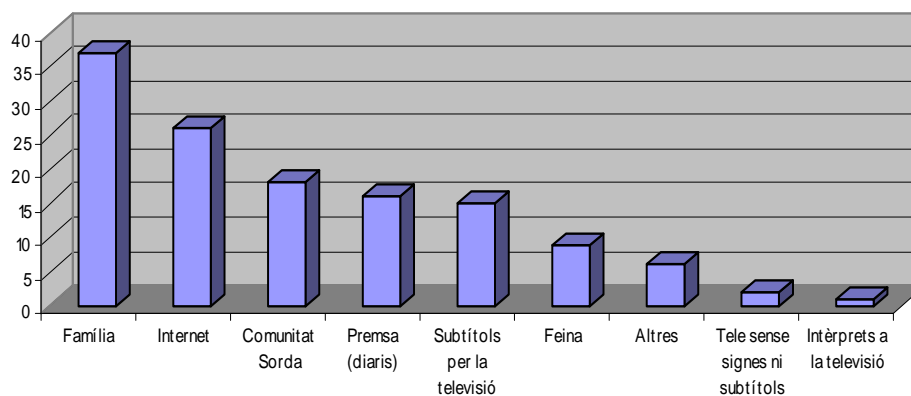
³³⁷ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 14 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	28 resp	21 respost	29 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	42 resp	29 resp	10 respostes
Declaració renda	18 resp	37 respost	15 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	26 resp	16 resp	6 respostes
Canvi d'hora	24 resp	29 respost	21 respost	1 resposta	4 respostes	9 resp	35 resp	15 resp	4 respostes
Emergències	27 resp	30 respost	54 respost	6 respostes	10 respostes	10 resp	50 resp	28 resp	5 respostes
Eleccions (cens, taula)	27 resp	22 respost	26 respost	1 resposta	2 respostes	10 resp	37 resp	17 resp	5 respostes
Matrícula universitat	32 resp	26 respost	13 respost	1 resposta	1 resposta	8 resp	35 resp	11 resp	13 respostes
Normes aviació	18 resp	23 respost	30 respost	2 respostes	3 respostes	8 resp	47 resp	24 resp	6 respostes
Oci (lleure, activitats)	41 resp	29 respost	27 respost	1 resposta	3 respostes	11 resp	39 resp	21 resp	8 respostes
Eleccions Gallaudet	57 resp	11 respost	20 respost	5 respostes	2 respostes	10 resp	37 resp	22 resp	8 respostes

Com coneixes les teves obligacions fiscals (renda, impostos)?

Via d'accés principal a la informació	Família	54% dels enquestats l'utilitzen	28% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	1% dels enquestats l'utilitzen	0,8% del total de respostes

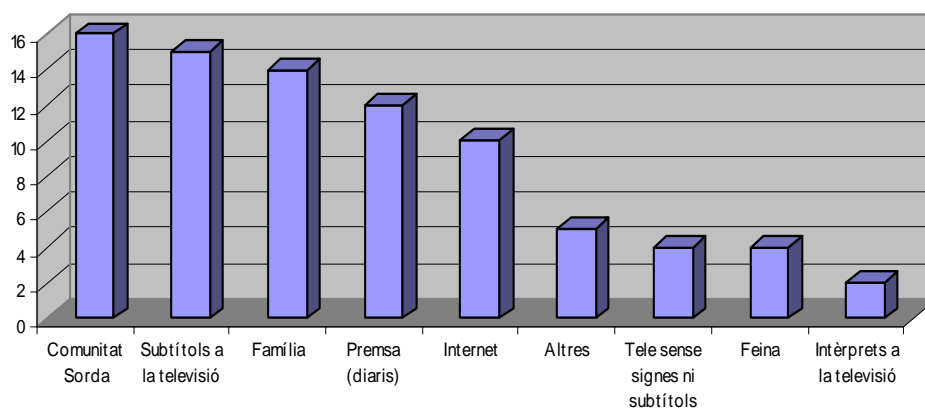
Figura 8.14. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	18 resp	5 respostes	24 respost	2 respostes	5 respostes	1 resp	19 resp	19 resp	3 respostes
Declaració renda	16 resp	14 respost	15 respost	2 respostes	4 respostes	4 resp	10 resp	12 resp	5 respostes
Vaga (tren, bus, metro)	8 resp	8 respostes	30 respost	6 respostes	3 respostes	4 resp	13 resp	19 resp	2 respostes
Canvi d'hora	12 resp	17 respost	23 respost	5 respostes	4 respostes	4 resp	15 resp	25 resp	0 respostes
Emergències	7 resp	8 respostes	30 respost	3 respostes	4 respostes	1 resp	13 resp	14 resp	3 respostes
Eleccions (cens, taula)	10 resp	17 respost	18 respost	9 respostes	2 respostes	0 resp	11 resp	16 resp	5 respostes
Matrícula curs, escola	6 resp	12 respost	12 respost	1 resposta	2 respostes	0 resp	11 resp	6 resp	7 respostes
Normes aviació	11 resp	12 respost	13 respost	1 resposta	3 respostes	0 resp	19 resp	11 resp	4 respostes
Oci (lleure, activitats)	15 resp	6 respost	8 respost	2 respostes	3 respostes	3 resp	15 resp	12 resp	0 respostes
Serveis per a sords	28 resp	4 respost	5 respost	4 respostes	2 respostes	0 resp	25 resp	4 resp	2 respostes

Com coneixes les teves obligacions fiscals (renda, impostos)?

Via d'accés principal a la informació	Comunitat Sorda	23% dels enquestats l'utilitzen ³³⁸	20% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	3% dels enquestats l'utilitzen	2% del total de respostes

Figura 8.15. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

³³⁸ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 14 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari

La principal via d'accés a la informació electoral de servei, segons l'enquesta a 69 estudiants Sords de Washington, és internet (Figura 8.12). Entre els 69 Sords enquestats a Catalunya, la resposta majoritària és que s'informen majoritàriament a través dels subtítols televisius (18 respostes), tot i que molt a prop se situen les categoria *Família* (17 respostes) i *Prensa escrita* (16 respostes). (Figura 8.13). Pel que fa a la pregunta *Com coneixes les teves obligacions fiscals (renda, impostos)?*, els Sords americans diuen que principalment s'informen a través de la família (Figura 8.14) i els catalans recorren a la Comunitat Sorda (8.15), com ja s'ha detallat anteriorment.

8.1.1.4. Notícies de societat: els intèrprets tampoc són prou funcionals

El buidatge de dades de les enquestes o entrevistes a 156 persones Sordes toca de ple la pregunta inicial de la recerca: *¿com s'informen els Sords de l'actualitat periodística?* Tot i que de respostes i interpretacions se'n poden fer moltes, hi ha una idea de fons que es repeteix tota l'estona: els Sords no s'informen o s'informen molt poc de les notícies a través dels intèrprets televisius. En les notícies de la secció de *Societat* (és a dir successos, crònica negra, medi ambient, urbanisme, sanitat, infraestructures, religió, turisme, immigració i altres temes generals que marquen les accions de govern de les administracions) també queda clar aquest fet.

En concret, s'ha preguntat als Sords per la mort del Papa Joan Pau II, per les notícies de successos, pel canvi climàtic, per la Sida, per la informació sobre el tsunami, per les notícies sobre la immigració en general i sobre la polèmica en concret que es va viure a França per la prohibició del mocador musulmà a les escoles (Serrat, 2008).

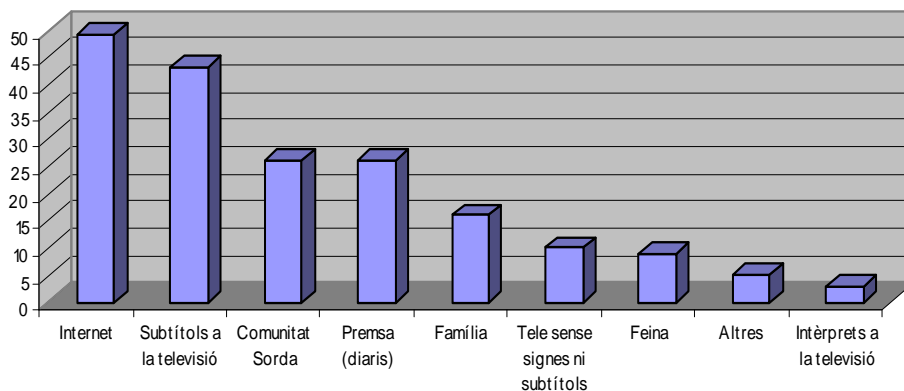
Que els intèrprets televisius no són funcionals és especialment evident quan es demana a 69 Sords catalans sobre com s'informen del canvi climàtic (Figura 8.17). Només 1 resposta indica que els intèrprets són una via principal) o bé quan se'ls pregunta per com van assabentar-se de la mort del pontífex (només 1 resposta marca que els intèrprets van ser un canal utilitzat). (Figura 8.5).

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	18 resp	12 respost	45 respost	2 respostes	3 respostes	4 resp	40 resp	30 resp	2 respostes
Guerra Iraq	23 resp	19 respost	54 respost	3 respostes	7 respostes	6 resp	41 resp	40 resp	2 respostes
Atemptats 11-S	32 resp	33 respost	52 respost	4 respostes	15 respostes	13 resp	37 resp	36 resp	9 respostes
Obama-Clinton	33 resp	14 respost	50 respost	4 respostes	10 respostes	10 resp	43 resp	34 resp	3 respostes
Esports en general	29 resp	17 respost	45 respost	1 resposta	11 respostes	7 resp	35 resp	28 resp	5 respostes
Successos	36 resp	25 respost	50 respost	3 respostes	11 respostes	11 resp	49 resp	37 resp	2 respostes
Cultura en general	43 resp	24 respost	31 respost	4 respostes	7 respostes	9 resp	43 resp	17 resp	4 respostes
Notícies sords	61 resp	14 respost	13 respost	8 respostes	2 respostes	9 resp	29 resp	21 resp	4 respostes
Super Bowl	29 resp	17 respost	42 respost	2 respostes	10 respostes	3 resp	28 resp	23 resp	5 respostes
Canvi climàtic	26 resp	16 respost	43 respost	3 respostes	10 respostes	9 resp	49 resp	26 resp	5 respostes
Jocs Pequín	22 resp	17 respost	55 respost	3 respostes	12 respostes	10 resp	44 resp	26 resp	2 respostes

Com t'informes del canvi climàtic?

Via d'accés principal a la informació	Internet	71% dels enquestats l'utilitzen	26% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	4% dels enquestats l'utilitzen	2% del total de respostes

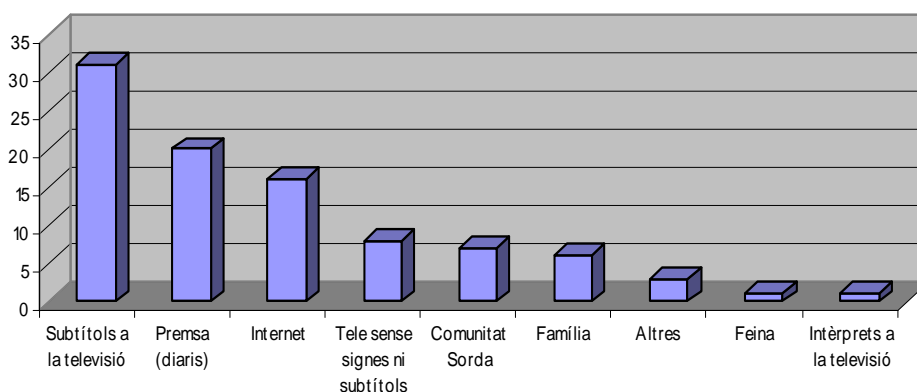
Figura 8.16. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	7 resp	2 respost	37 respost	1 resposta	13 respostes	1 resp	9 resp	25 resp	2 respostes
Guerra Iraq	6 resp	5 respost	35 respost	5 respostes	12 respostes	2 resp	11 resp	25 resp	0 respostes
Atemptats 11-S	7 resp	7 respost	35 respost	3 respostes	22 respostes	4 resp	13 resp	23 resp	1 resposta
Obama-Clinton	7 resp	4 respost	37 respost	6 respostes	7 respostes	2 resp	15 resp	21 resp	2 respostes
Esports en general	7 resp	2 respost	30 respost	2 respostes	13 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	0 respostes
Successos	10 resp	6 respost	32 respost	2 respostes	10 respostes	1 resp	13 resp	18 resp	0 respostes
Cultura en general	17 resp	3 respost	22 respost	1 respostes	8 respostes	1 resp	18 resp	18 resp	3 respostes
Notícies sords	27 resp	2 respost	14 respost	14 respostes	5 respostes	3 resp	29 resp	5 resp	0 respostes
Barça-Madrid	8 resp	5 respost	20 respost	0 respostes	19 respostes	1 resp	14 resp	21 resp	1 resposta
Canvi climàtic	7 resp	6 respost	31 respost	1 resposta	8 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	3 respostes
Jocs Pequín	4 resp	3 respost	25 respost	3 respostes	15 respostes	1 resp	13 resp	19 resp	1 resposta

Com t'informes del canvi climàtic?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	45% dels enquestats l'utilitzen ³³⁹	33% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	1% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	1% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

Figura 8.17. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

³³⁹ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 12 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

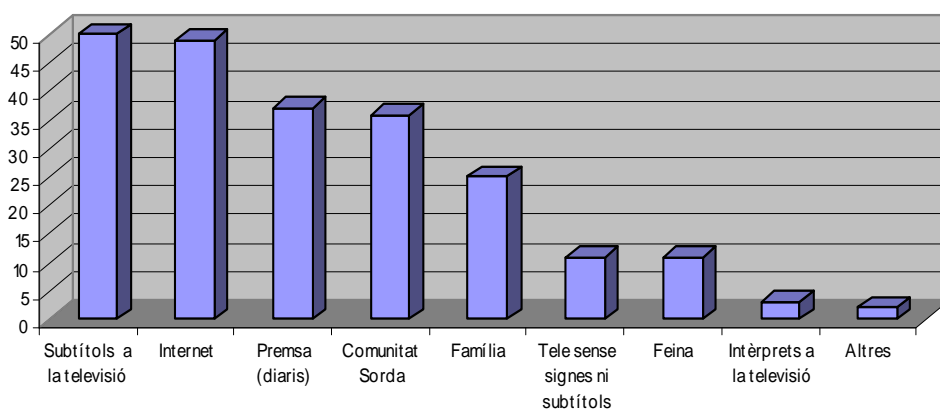

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	18 resp	12 respost	45 respost	2 respostes	3 respostes	4 resp	40 resp	30 resp	2 respostes
Guerra Iraq	23 resp	19 respost	54 respost	3 respostes	7 respostes	6 resp	41 resp	40 resp	2 respostes
Atemptats 11-S	32 resp	33 respost	52 respost	4 respostes	15 respostes	13 resp	37 resp	36 resp	9 respostes
Obama-Clinton	33 resp	14 respost	50 respost	4 respostes	10 respostes	10 resp	43 resp	34 resp	3 respostes
Esports en general	29 resp	17 respost	45 respost	1 resposta	11 respostes	7 resp	35 resp	28 resp	5 respostes
Successos	36 resp	25 respost	50 respost	3 respostes	11 respostes	11 resp	49 resp	37 resp	2 respostes
Cultura en general	43 resp	24 respost	31 respost	4 respostes	7 respostes	9 resp	43 resp	17 resp	4 respostes
Notícies sords	61 resp	14 respost	13 respost	8 respostes	2 respostes	9 resp	29 resp	21 resp	4 respostes
Super Bowl	29 resp	17 respost	42 respost	2 respostes	10 respostes	3 resp	28 resp	23 resp	5 respostes
Canvi climàtic	26 resp	16 respost	43 respost	3 respostes	10 respostes	9 resp	49 resp	26 resp	5 respostes
Jocs Pequín	22 resp	17 respost	55 respost	3 respostes	12 respostes	10 resp	44 resp	26 resp	2 respostes

Com t'informes de les notícies de successos?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	72% dels enquestats l'utilitzen	22% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	4% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

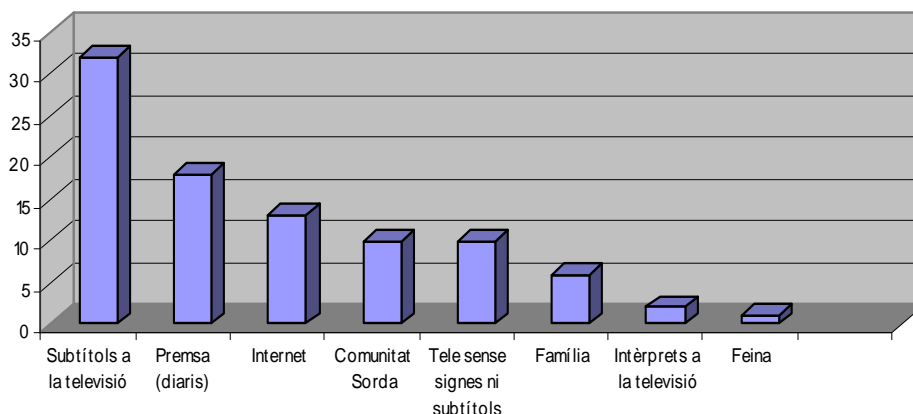
Figura 8.18. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	7 resp	2 respost	37 respost	1 resposta	13 respostes	1 resp	9 resp	25 resp	2 respostes
Guerra Iraq	6 resp	5 respost	35 respost	5 respostes	12 respostes	2 resp	11 resp	25 resp	0 respostes
Atemptats 11-S	7 resp	7 respost	35 respost	3 respostes	22 respostes	4 resp	13 resp	23 resp	1 resposta
Obama-Clinton	7 resp	4 respost	37 respost	6 respostes	7 respostes	2 resp	15 resp	21 resp	2 respostes
Esports en general	7 resp	2 respost	30 respost	2 respostes	13 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	0 respostes
Successos	10 resp	6 respost	32 respost	2 respostes	10 respostes	1 resp	13 resp	18 resp	0 respostes
Cultura en general	17 resp	3 respost	22 respost	1 respostes	8 respostes	1 resp	18 resp	18 resp	3 respostes
Notícies sords	27 resp	2 respost	14 respost	14 respostes	5 respostes	3 resp	29 resp	5 resp	0 respostes
Barça-Madrid	8 resp	5 respost	20 respost	0 respostes	19 respostes	1 resp	14 resp	21 resp	1 resposta
Canvi climàtic	7 resp	6 respost	31 respost	1 resposta	8 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	3 respostes
Jocs Pequín	4 resp	3 respost	25 respost	3 respostes	15 respostes	1 resp	13 resp	19 resp	1 resposta

Com t'informes de les notícies de successos?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	46% dels enquestats l'utilitzen ³⁴⁰	35% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	1% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

Figura 8.19. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

³⁴⁰ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 12 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

Que els intèrprets no siguin funcionals no significa, en absolut, que en aquesta recerca s'estigui qüestionant la seva professionalitat ni la qualitat de la Llengua de Signes televisiva. Està clar que la feina que fan és molt digna i meritòria. Senzillament en la recerca queda palès que en els anys d'estudi hi ha molt poca informació interpretada en LS i que aquesta informació no respon perfectament a la funció per la qual ha estat dissenyada des del moment que és poc utilitzada o poc prioritzada. Se suposa, si més no, que la funció dels intèrprets és –o hauria de ser– esdevenir una via important d'accés a la informació.

Hi ha altres resultats interessants que val la pena subratllar. Per exemple: a la pregunta *com t'informes del canvi climàtic?* a 69 estudiants Sords de la Gallaudet, *Internet* apareix com la via més emprada (Figura 8.16). En la informació de successos, el lideratge com a via d'accés més utilitzada és per als subtítols però a molt poca distància se situa internet (enquesta Gallaudet) (Figura 8.18), mentre que en l'enquesta catalana, el domini és clarament en solitari pel subtítulat (Figura 8.19). D'altra banda, 7 dels 15 líders Sords entrevistats a Catalunya apunten que els mitjans informen malament sobre el fenomen de la immigració (Serrat, 2008: p.206).

8.1.1.5. Notícies d'esports: un món a part

La percepció de la informació esportiva és una mica diferent de la resta d'informació d'actualitat. Segurament és així perquè a dins de les notícies esportives s'inclouen també transmissions de partits de futbol o el seguiment de competicions d'alt nivell com puguin ser els Jocs Olímpics o la *Super Bowl*, de les quals els mitjans en general informen a bastament no només en noticiaris, també en programes especials o especialitzats.

La hipotètica inclusió de la Llengua de Signes en alguns d'aquests programes sembla, a més, poc viable ja que si es col·loqués, per exemple, un intèrpret en la transmissió d'un partit de futbol segurament en complicaria el seu seguiment visual.³⁴¹ Per aquestes i altres raons, les vies més funcionals, o si més no més utilitzades, per informar d'esports a les

---

³⁴¹ Existeixen poques experiències per intentar de fer accessibles en signes les transmissions esportives. En el mundial de Sudafrica, la Fifa va experimentar un sistema de cròniques signades en Llengua de Signes Internacional que les persones Sordes podien consultar al web oficial de la Fifa després de cada partit.

persones Sordes varien depenent de quins siguin els continguts. Els esports són, així doncs, un món una mica a part.

En l'estudi comparatiu entre la Comunitat Sorda catalana i els estudiants Sords de la Gallaudet, es van incloure algunes preguntes esportives diferents. Mentre que als Sords americans se'ls va preguntar per la *Super Bowl*, als Sords catalans se'ls va demanar com s'informen d'un partit de futbol important (per exemple Barça-Madrid). La comparació està justificada en tractar-se de dos temes de transcendència equiparable que desperten gran passió, baten rècords d'audiència i tenen una forta cobertura periodística als EUA i a Catalunya, respectivament.

Quan es va preguntar als Sords catalans per quina via s'informen més *d'esports en general*, la resposta majoritària va ser a través de la televisió subtitulada (Figura 8.21) i el mateix va passar amb els Sords de la Gallaudet (Figura 8.20). En canvi, a la pregunta *com s'informen les persones Sordes catalanes d'un Barça-Madrid de futbol?*, la categoria més marcada va ser a través de la *Prensa escrita (diaris)*, tot i que per una sola resposta de diferència amb els *subtítols a la televisió*, classificada en segon lloc (Figura 8.23).

El gran nombre de pàgines que dedica la premsa esportiva a parlar d'un Barça-Madrid, tant abans com després de l'enfrontament, és la raó que revela que els periòdics siguin un canal informatiu de primer ordre en aquest tema. En les 41 preguntes que es van fer a 138 persones Sordes per descobrir quina via es converteix en el principal accés informatiu, només en 2 ocasions, la premsa escrita apareix classificada en primer lloc. (Figura 8.1). I, una d'aquestes dues vegades, és per informar-se d'un Barça-Madrid.

Els subtítols esdevenen la via més utilitzada per les persones Sordes per informar-se de les Olimpíades. (Figura 8.24) (Figura 8.25). No només això: amb 55 respostes anotades de Sords nord-americans, els Jocs Olímpics són el tema d'aquesta part del qüestionari que més respostes ha acumulat dins la categoria *Subtítols a la televisió*, tant d'informacions d'actualitat com d'informacions de servei. Sens dubte, es tracta d'una dada de l'enquesta que realça l'esforç notable que van fer les televisions per subtitular els Jocs Olímpics de Pequín, especialment als EUA, tot i la complicació tècnica que de vegades representa la incorporació d'aquest servei en unes Olimpíades, en haver-hi moltes connexions en directe i transmissions amb característiques prou diferents de la informació més estandarditzada d'un tele informatiu convencional.

Els subtítols són sovint claus en la informació esportiva. Ara bé, pel seu caràcter d'espectacle visual, l'esport també es pot seguir algunes vegades per la televisió tan sols a través de les imatges. De vegades, el televident en fa prou mirant el monitor per seguir un partit de futbol, de tennis o una cursa d'automobilisme i no sempre li és imprescindible tenir accés als comentaris dels periodistes que en fan la narració. Tanmateix per aquesta raó, la categoria *Televisió sense signes ni subtítols* obté més respostes en les preguntes esportives que no en altres preguntes no esportives. En concret, a l'enquesta a 69 Sords catalans, la *Televisió no accessible* és la tercera resposta més marcada a les preguntes següents: *¿Com t'informes d'un Barça-Madrid?* i *¿Com et vas informar dels Jocs Olímpics de Pequín?* (Figura 8.23), (Figura 8.25).

L'anàlisi de continguts dels butlletins informatius en LSC a Televisió de Catalunya ha posat de manifest que, en els anys d'aquesta recerca, la informació esportiva en signes és gairebé inexistente a la cadena autonòmica. (Taula 6.7). Aquesta absència és un altre dels motius del baix nombre de respostes que obté la categoria *Intèrprets televisius* a les preguntes sobre esports. A la pregunta *com t'informes d'un Barça-Madrid?*, cap Sord català ha contestat a través d'un intèrpret. (Figura 8.23).

Que sigui escassa la informació esportiva signada i que no sigui operatiu de posar Llengua de Signes, per exemple, en una transmissió esportiva no vol dir, però, que els signes no siguin mai útils en els esports. Per descomptat que ho poden ser! La seva idoneïtat, però, cal trobar-la en contextos determinats. Hi ha ocasions en les quals els signes tenen una força comunicativa superior a la llengua oral: quan un entrenador d'un equip de futbol es comunica des de la banqueta amb els seus jugadors al camp, quan l'àrbitre pica una falta en un partit de bàsquet, quan un pilot de cotxes acaba una cursa i saluda el públic però encara no s'ha tret el casc, etc.

De l'entrevista grupal feta en aquesta recerca es desprèn que les persones Sordes valoren molt aquest tipus de signes ja que, encara que siguin signes espontanis que no formin part de la seva llengua *oficial*, els Sords els adapten i passen a ser signes comuns amb la societat oient. Uns signes que resulten molt entenedors. Probablement es podria treure més partit d'aquests signes si se'ls incorporés més com a plànols-recurs en les realitzacions televisives. Si ho jutgem per l'èmfasi amb què es referia un dels participants al

focus group a aquest tipus de signes espontanis —per exemple en un partit de beisbol—, queda clar que aquest no és un tema comunicatiu menor:

“En el beisbol, hi ha molts signes i tot és molt visual. En el futbol americà hi ha molts signes dels entrenadors que estan adaptats de la Comunitat Sorda. I així passa en molts esports. [Mentre diu això en ‘American Sign Language’ l’informant gesticula i mostra signes de bàsquet, de futbol, de futbol americà... Fa signes com ‘passes’, ‘dobles’ ‘corner’, ‘falta’, ‘fora’ o similars... Es posa a imitar els típics gestos que fan els àrbitres en els partits. Gesticula de manera molt efusiva]. [De manera expressiva i com si estigués cridant diu: ‘Això és Llengua de Signes! Aquests signes són Llengua de Signes!!!!’³⁴²

La Comunitat Sorda catalana també concedeix valor als signes esportius espontanis. Per això l’entitat SordPress va concedir el Premi 2009-Personatge de l’Any a l’entrenador del FC Barcelona, Josep Guardiola, pels seus gestos característics i per la seva expressió facial i comunicació no verbal (SordPress, 2009b). L’acte de lliurament del premi es va fer el 24 de febrer de 2011.

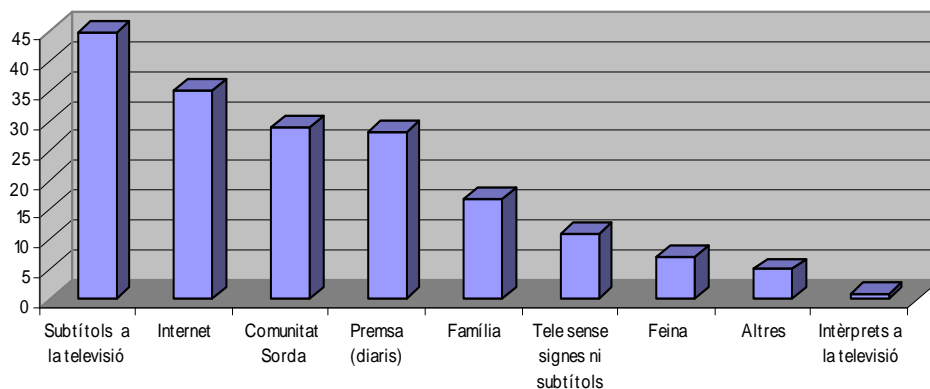
³⁴² Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-01*. Informació extreta de l’entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l’anglès el 6 d’octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	18 resp	12 respost	45 respost	2 respostes	3 respostes	4 resp	40 resp	30 resp	2 respostes
Guerra Iraq	23 resp	19 respost	54 respost	3 respostes	7 respostes	6 resp	41 resp	40 resp	2 respostes
Atemptats 11-S	32 resp	33 respost	52 respost	4 respostes	15 respostes	13 resp	37 resp	36 resp	9 respostes
Obama-Clinton	33 resp	14 respost	50 respost	4 respostes	10 respostes	10 resp	43 resp	34 resp	3 respostes
Esports en general	29 resp	17 respost	45 respost	1 resposta	11 respostes	7 resp	35 resp	28 resp	5 respostes
Successos	36 resp	25 respost	50 respost	3 respostes	11 respostes	11 resp	49 resp	37 resp	2 respostes
Cultura en general	43 resp	24 respost	31 respost	4 respostes	7 respostes	9 resp	43 resp	17 resp	4 respostes
Notícies sords	61 resp	14 respost	13 respost	8 respostes	2 respostes	9 resp	29 resp	21 resp	4 respostes
Super Bowl	29 resp	17 respost	42 respost	2 respostes	10 respostes	3 resp	28 resp	23 resp	5 respostes
Canvi climàtic	26 resp	16 respost	43 respost	3 respostes	10 respostes	9 resp	49 resp	26 resp	5 respostes
Jocs Pequín	22 resp	17 respost	55 respost	3 respostes	12 respostes	10 resp	44 resp	26 resp	2 respostes

Com t'informes de les notícies esportives?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	65% dels enquestats l'utilitzen	25% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	1% dels enquestats l'utilitzen	0,6% del total de respostes

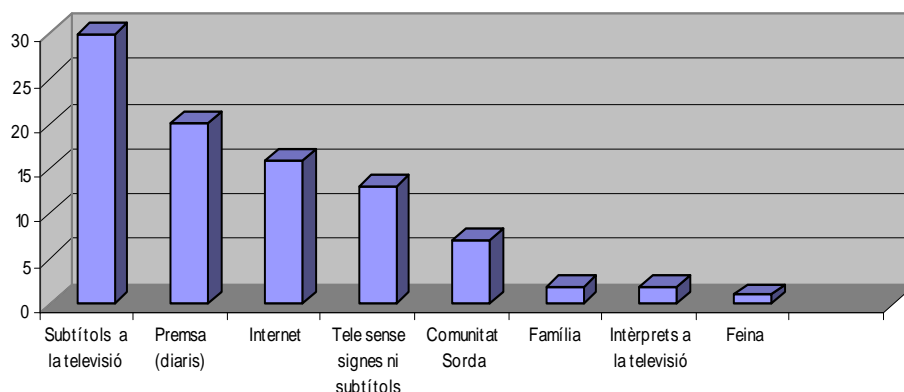
Figura 8.20. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	7 resp	2 respost	37 respost	1 resposta	13 respostes	1 resp	9 resp	25 resp	2 respostes
Guerra Iraq	6 resp	5 respost	35 respost	5 respostes	12 respostes	2 resp	11 resp	25 resp	0 respostes
Atemptats 11-S	7 resp	7 respost	35 respost	3 respostes	22 respostes	4 resp	13 resp	23 resp	1 resposta
Obama-Clinton	7 resp	4 respost	37 respost	6 respostes	7 respostes	2 resp	15 resp	21 resp	2 respostes
Esports en general	7 resp	2 respost	30 respost	2 respostes	13 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	0 respostes
Successos	10 resp	6 respost	32 respost	2 respostes	10 respostes	1 resp	13 resp	18 resp	0 respostes
Cultura en general	17 resp	3 respost	22 respost	1 respostes	8 respostes	1 resp	18 resp	18 resp	3 respostes
Notícies sords	27 resp	2 respost	14 respost	14 respostes	5 respostes	3 resp	29 resp	5 resp	0 respostes
Barça-Madrid	8 resp	5 respost	20 respost	0 respostes	19 respostes	1 resp	14 resp	21 resp	1 resposta
Canvi climàtic	7 resp	6 respost	31 respost	1 resposta	8 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	3 respostes
Jocs Pequín	4 resp	3 respost	25 respost	3 respostes	15 respostes	1 resp	13 resp	19 resp	1 resposta

Com t'informes de les notícies esportives?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	43% dels enquestats l'utilitzen ³⁴³	33% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	1% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

Figura 8.21. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

³⁴³ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 12 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

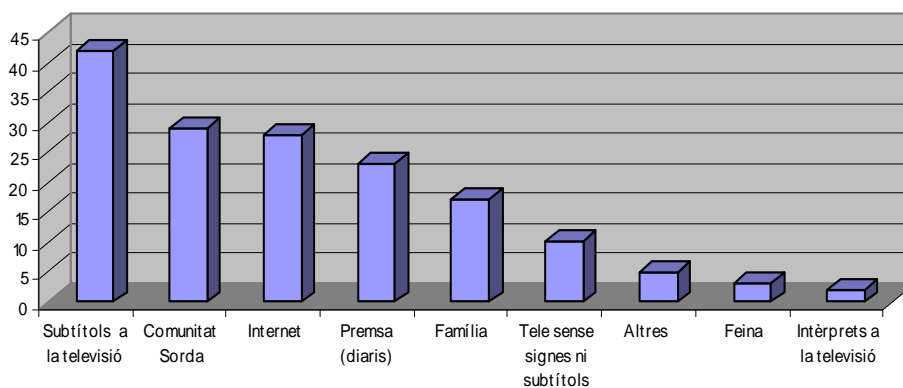

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	18 resp	12 respost	45 respost	2 respostes	3 respostes	4 resp	40 resp	30 resp	2 respostes
Guerra Iraq	23 resp	19 respost	54 respost	3 respostes	7 respostes	6 resp	41 resp	40 resp	2 respostes
Atemptats 11-S	32 resp	33 respost	52 respost	4 respostes	15 respostes	13 resp	37 resp	36 resp	9 respostes
Obama-Clinton	33 resp	14 respost	50 respost	4 respostes	10 respostes	10 resp	43 resp	34 resp	3 respostes
Esports en general	29 resp	17 respost	45 respost	1 resposta	11 respostes	7 resp	35 resp	28 resp	5 respostes
Successos	36 resp	25 respost	50 respost	3 respostes	11 respostes	11 resp	49 resp	37 resp	2 respostes
Cultura en general	43 resp	24 respost	31 respost	4 respostes	7 respostes	9 resp	43 resp	17 resp	4 respostes
Notícies sords	61 resp	14 respost	13 respost	8 respostes	2 respostes	9 resp	29 resp	21 resp	4 respostes
Super Bowl	29 resp	17 respost	42 respost	2 respostes	10 respostes	3 resp	28 resp	23 resp	5 respostes
Canvi climàtic	26 resp	16 respost	43 respost	3 respostes	10 respostes	9 resp	49 resp	26 resp	5 respostes
Jocs Pequín	22 resp	17 respost	55 respost	3 respostes	12 respostes	10 resp	44 resp	26 resp	2 respostes

Com t'informes de la 'Super Bowl'?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	61% dels enquestats l'utilitzen	26% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	3% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

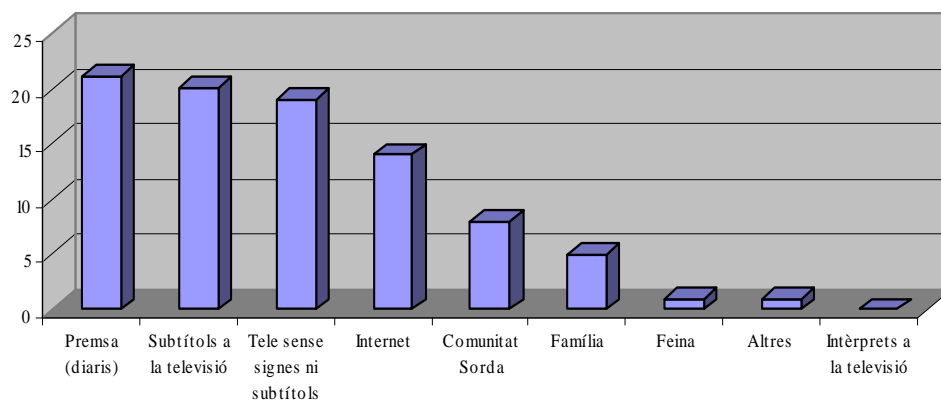
Figura 8.22. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	7 resp	2 respost	37 respost	1 resposta	13 respostes	1 resp	9 resp	25 resp	2 respostes
Guerra Iraq	6 resp	5 respost	35 respost	5 respostes	12 respostes	2 resp	11 resp	25 resp	0 respostes
Atemptats 11-S	7 resp	7 respost	35 respost	3 respostes	22 respostes	4 resp	13 resp	23 resp	1 resposta
Obama-Clinton	7 resp	4 respost	37 respost	6 respostes	7 respostes	2 resp	15 resp	21 resp	2 respostes
Esports en general	7 resp	2 respost	30 respost	2 respostes	13 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	0 respostes
Successos	10 resp	6 respost	32 respost	2 respostes	10 respostes	1 resp	13 resp	18 resp	0 respostes
Cultura en general	17 resp	3 respost	22 respost	1 respostes	8 respostes	1 resp	18 resp	18 resp	3 respostes
Notícies sords	27 resp	2 respost	14 respost	14 respostes	5 respostes	3 resp	29 resp	5 resp	0 respostes
Barça-Madrid	8 resp	5 respost	20 respost	0 respostes	19 respostes	1 resp	14 resp	21 resp	1 resposta
Canvi climàtic	7 resp	6 respost	31 respost	1 resposta	8 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	3 respostes
Jocs Pequín	4 resp	3 respost	25 respost	3 respostes	15 respostes	1 resp	13 resp	19 resp	1 resposta

Com t'informes de partits de futbol importants, per exemple un Barça-Madrid?

Via d'accés principal a la informació	Diaris	30% dels enquestats l'utilitzen ³⁴⁴	24% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	0% dels enquestats l'utilitzen	0% del total de respostes

Figura 8.23. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

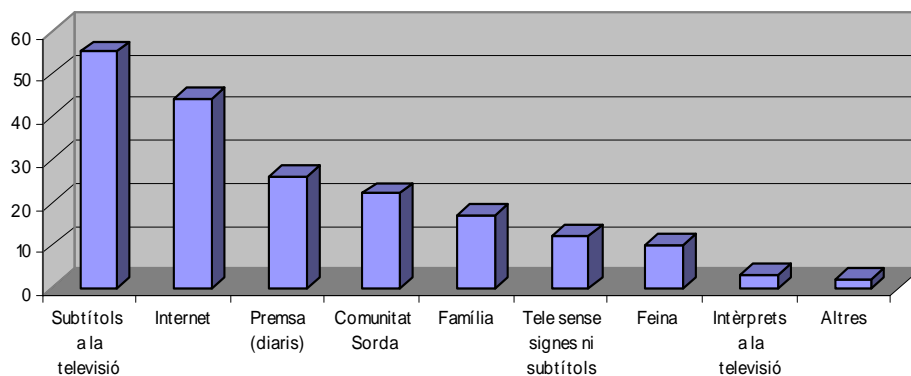
³⁴⁴ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 12 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	18 resp	12 respost	45 respost	2 respostes	3 respostes	4 resp	40 resp	30 resp	2 respostes
Guerra Iraq	23 resp	19 respost	54 respost	3 respostes	7 respostes	6 resp	41 resp	40 resp	2 respostes
Atemptats 11-S	32 resp	33 respost	52 respost	4 respostes	15 respostes	13 resp	37 resp	36 resp	9 respostes
Obama-Clinton	33 resp	14 respost	50 respost	4 respostes	10 respostes	10 resp	43 resp	34 resp	3 respostes
Esports en general	29 resp	17 respost	45 respost	1 resposta	11 respostes	7 resp	35 resp	28 resp	5 respostes
Successos	36 resp	25 respost	50 respost	3 respostes	11 respostes	11 resp	49 resp	37 resp	2 respostes
Cultura en general	43 resp	24 respost	31 respost	4 respostes	7 respostes	9 resp	43 resp	17 resp	4 respostes
Notícies sords	61 resp	14 respost	13 respost	8 respostes	2 respostes	9 resp	29 resp	21 resp	4 respostes
Super Bowl	29 resp	17 respost	42 respost	2 respostes	10 respostes	3 resp	28 resp	23 resp	5 respostes
Canvi climàtic	26 resp	16 respost	43 respost	3 respostes	10 respostes	9 resp	49 resp	26 resp	5 respostes
Jocs Pequín	22 resp	17 respost	55 respost	3 respostes	12 respostes	10 resp	44 resp	26 resp	2 respostes

Com et vas informar dels Jocs Olímpics de Pequín?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	80% dels enquestats l'utilitzen	29% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	4% dels enquestats l'utilitzen	2% del total de respostes

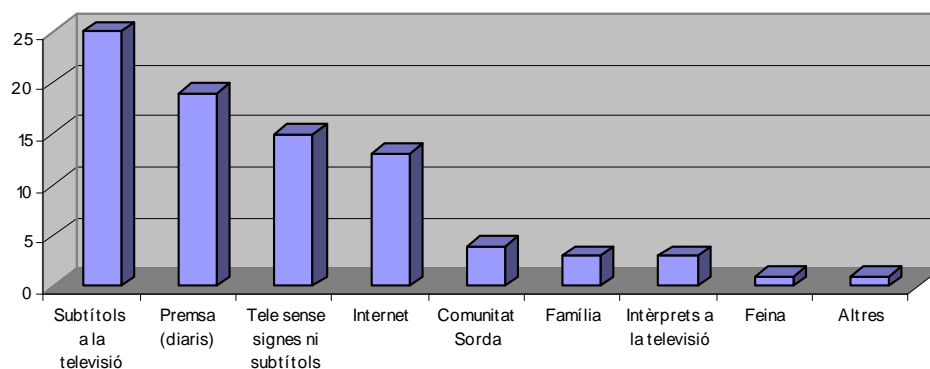
Figura 8.24. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	7 resp	2 respost	37 respost	1 resposta	13 respostes	1 resp	9 resp	25 resp	2 respostes
Guerra Iraq	6 resp	5 respost	35 respost	5 respostes	12 respostes	2 resp	11 resp	25 resp	0 respostes
Atemptats 11-S	7 resp	7 respost	35 respost	3 respostes	22 respostes	4 resp	13 resp	23 resp	1 resposta
Obama-Clinton	7 resp	4 respost	37 respost	6 respostes	7 respostes	2 resp	15 resp	21 resp	2 respostes
Esports en general	7 resp	2 respost	30 respost	2 respostes	13 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	0 respostes
Successos	10 resp	6 respost	32 respost	2 respostes	10 respostes	1 resp	13 resp	18 resp	0 respostes
Cultura en general	17 resp	3 respost	22 respost	1 respostes	8 respostes	1 resp	18 resp	18 resp	3 respostes
Notícies sords	27 resp	2 respost	14 respost	14 respostes	5 respostes	3 resp	29 resp	5 resp	0 respostes
Barça-Madrid	8 resp	5 respost	20 respost	0 respostes	19 respostes	1 resp	14 resp	21 resp	1 resposta
Canvi climàtic	7 resp	6 respost	31 respost	1 resposta	8 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	3 respostes
Jocs Pequín	4 resp	3 respost	25 respost	3 respostes	15 respostes	1 resp	13 resp	19 resp	1 resposta

Com et vas informar dels Jocs Olímpics de Pequín?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	36% dels enquestats l'utilitzen ³⁴⁵	30% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	1% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

Figura 8.25. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

³⁴⁵ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 12 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

8.1.1.6. Notícies de cultura: internet té més pes relatiu

¿Les persones Sordes utilitzen més internet per informar-se de notícies de cultura que no per informar-se d'altres temes d'actualitat política o internacional? A priori, la resposta hauria de ser afirmativa ja que internet ofereix més possibilitats que els mitjans de comunicació tradicionals d'accedir a informació a la carta, segons els gustos i preferències de cadascú. En camps tan amplis com la cultura (l'art, la pintura, la música, el cinema etc), semblaria que la major llibertat que proporciona la xarxa la convertiria en la via més escollida. Si analitzem les enquestes i entrevistes a Sords catalans i d'estudiants de la Gallaudet University veurem que internet té, en efecte, més pes en termes relatius, però que no hi ha gaire diferència en el nombre absolut de respostes que acumula aquesta categoria si la comparem amb el total de respostes registrades de la mateixa categoria a altres preguntes polítiques o d'informació internacional.

La categoria *Internet* queda classificada –en l'enquesta de Washington– en primer lloc a la pregunta *¿com t'informes de les notícies de cultura?* Internet obté 43 respostes com a via principal d'accés a la informació entre els Sords nord americans per informar-se de cultura, si bé comparteix el liderat amb la categoria *Comunitat Sorda* que també acumula 43 respostes (Figura 8.26). Les 43 respostes d'estudiants de Washington que fan servir internet per accedir a les notícies culturals és el mateix nombre que registra la categoria *Internet*, per exemple, quan es pregunta als Sords de la Gallaudet sobre les primàries entre Clinton i Obama. La diferència és que en aquest altre cas (Clinton-Obama) el liderat és per als subtítols (Figura 8.6). A la informació cultural les respostes queden, així doncs, més repartides. Internet té, en resum, més pes relatiu.

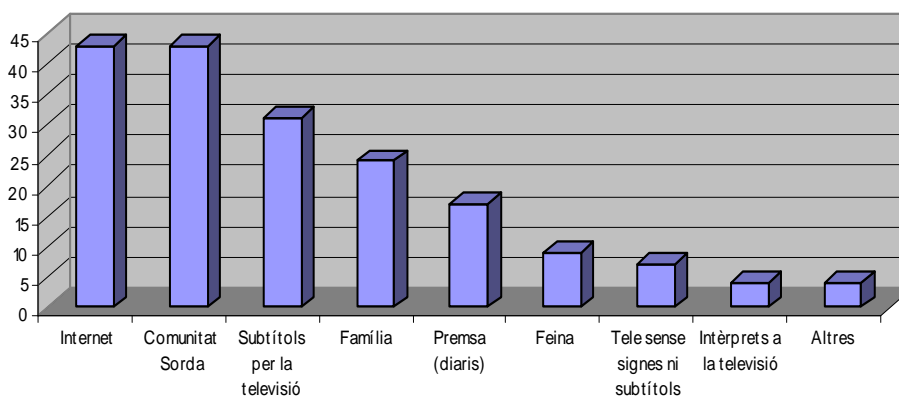
A l'enquesta de 69 persones Sordes catalanes *Internet* queda en segon lloc com la via més utilitzada per informar-se de temes culturals empatada amb la categoria *Prensa (diaris)*. (Figura 8.27) Internet és una via el doble d'utilitzada per informar-se de notícies culturals (18 respostes) que no ho va ser, per exemple, per informar-se de la mort del pontífex (9 respostes). (Figura 8.5). Per contra, la categoria *Intèrprets a la televisió* tan sols registra 1 resposta com la via més utilitzada per les persones Sordes catalanes que es volen informar de cultura i queda, de nou, situada en l'últim lloc empatada amb la categoria *Feina*.

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	18 resp	12 respost	45 respost	2 respostes	3 respostes	4 resp	40 resp	30 resp	2 respostes
Guerra Iraq	23 resp	19 respost	54 respost	3 respostes	7 respostes	6 resp	41 resp	40 resp	2 respostes
Atemptats 11-S	32 resp	33 respost	52 respost	4 respostes	15 respostes	13 resp	37 resp	36 resp	9 respostes
Obama-Clinton	33 resp	14 respost	50 respost	4 respostes	10 respostes	10 resp	43 resp	34 resp	3 respostes
Esports en general	29 resp	17 respost	45 respost	1 resposta	11 respostes	7 resp	35 resp	28 resp	5 respostes
Successos	36 resp	25 respost	50 respost	3 respostes	11 respostes	11 resp	49 resp	37 resp	2 respostes
Cultura en general	43 resp	24 respost	31 respost	4 respostes	7 respostes	9 resp	43 resp	17 resp	4 respostes
Notícies sords	61 resp	14 respost	13 respost	8 respostes	2 respostes	9 resp	29 resp	21 resp	4 respostes
Super Bowl	29 resp	17 respost	42 respost	2 respostes	10 respostes	3 resp	28 resp	23 resp	5 respostes
Canvi climàtic	26 resp	16 respost	43 respost	3 respostes	10 respostes	9 resp	49 resp	26 resp	5 respostes
Jocs Pequín	22 resp	17 respost	55 respost	3 respostes	12 respostes	10 resp	44 resp	26 resp	2 respostes

Com t'informes de les notícies de cultura?

Via d'accés principal a la informació	Internet	62% dels enquestats l'utilitzen	24% del total de respostes
Via d'accés principal a la informació	Comunitat Sorda	62% dels enquestats l'utilitzen	24% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	6% dels enquestats l'utilitzen	2% del total de respostes

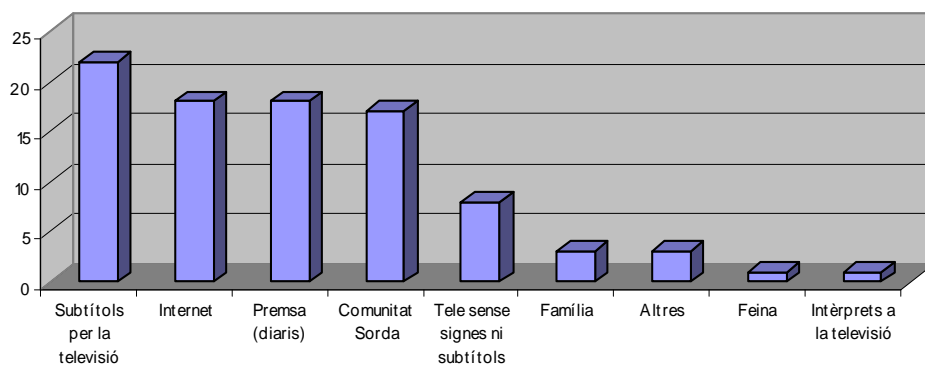
Figura 8.26. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Accés a les notícies

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Mort pontífex	7 resp	2 respost	37 respost	1 resposta	13 respostes	1 resp	9 resp	25 resp	2 respostes
Guerra Iraq	6 resp	5 respost	35 respost	5 respostes	12 respostes	2 resp	11 resp	25 resp	0 respostes
Atemptats 11-S	7 resp	7 respost	35 respost	3 respostes	22 respostes	4 resp	13 resp	23 resp	1 resposta
Obama-Clinton	7 resp	4 respost	37 respost	6 respostes	7 respostes	2 resp	15 resp	21 resp	2 respostes
Esports en general	7 resp	2 respost	30 respost	2 respostes	13 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	0 respostes
Successos	10 resp	6 respost	32 respost	2 respostes	10 respostes	1 resp	13 resp	18 resp	0 respostes
Cultura en general	17 resp	3 respost	22 respost	1 respostes	8 respostes	1 resp	18 resp	18 resp	3 respostes
Notícies sords	27 resp	2 respost	14 respost	14 respostes	5 respostes	3 resp	29 resp	5 resp	0 respostes
Barça-Madrid	8 resp	5 respost	20 respost	0 respostes	19 respostes	1 resp	14 resp	21 resp	1 resposta
Canvi climàtic	7 resp	6 respost	31 respost	1 resposta	8 respostes	1 resp	16 resp	20 resp	3 respostes
Jocs Pequín	4 resp	3 respost	25 respost	3 respostes	15 respostes	1 resp	13 resp	19 resp	1 resposta

Com t'informes de les notícies de cultura?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	32% dels enquestats l'utilitzen ³⁴⁶	24% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	1% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la tele	1% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

Figura 8.27. Accés a l'actualitat. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

³⁴⁶ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 12 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

A més de preguntar als Sords en genèric sobre cultura, també es va fer una pregunta molt més concreta relacionada amb un esdeveniment cultural. En concret, es va voler conèixer l'opinió dels 15 líders Sords catalans sobre el tractament que van fer els mitjans de comunicació sobre el Fòrum Universal de les cultures de Barcelona 2004. Es va triar aquesta notícia ja que els organitzadors dels Fòrum van fer gala de la bona accessibilitat comunicativa que va haver-hi. Segons dades de l'organització (Fòrum, 2005), en total es van subtítular més de 4.700 hores per fer accessibles els continguts a les persones amb discapacitat auditiva; només en els *Diàlegs* es van fer 500 hores d'interpretació en Llengua de Signes i 2.289 subtítulades i, a més, en els punts d'informació hi havia intèrprets en LS així com informadors que facilitaven la lectura labial amb una vocalització adequada.

L'esforç per fer accessible el Fòrum va ser important. ¿Com van percebre, però, els Sords les notícies que generava el Fòrum? En aquesta investigació es va considerar que era pertinent de preguntar-ho directament als afectats per veure si la inversió feta per aconseguir que la informació arribés a tothom, sense barreres ni exclusions, havia donat, realment, els seus fruits. A més, durant l'any 2005 –quan es va fer la primera fase d'aquesta recerca–, el debat sobre la utilitat del Fòrum i els rèdits que havia deixat a Barcelona seguien sent un tema de viva actualitat (Cia, 2005) a l'hora de valorar la gestió de l'aleshores alcalde de la ciutat, Joan Clos.

Malgrat reconèixer que l'oferta cultural de Fòrum era interessant i que el tema va ser molt present en els mitjans, quan es va preguntar als Sords sobre aquest esdeveniment alguns van aprofitar-ho per carregar de forma oberta contra els polítics que van impulsar-lo, en entendre que va ser més aviat un aparador per simular un suposat interès públic per les cultures més desfavorides. Segons alguns informants, l'accessibilitat del Fòrum només pretenia fer visible que l'administració es preocupava per les persones Sordes però sense pensar de veritat en les seves necessitats:

“Estic convençut que si en el Fòrum van posar-hi tants intèrprets va ser per cobrir així les pràctiques dels estudiants de cicles formatius. Ho van fer pensant en els intèrprets; no pas pensant en els Sords.” ³⁴⁷

³⁴⁷ Entrevista personal al líder Sord/a número 1 d'aquesta recerca, feta el 29 d'abril del 2005.

Tinguessin o no les seves raons, probablement també molts Sords van encomanar-se del discurs de crítica generalitzada que van fer els mitjans de comunicació cap al Fòrum. És cert que les associacions de Sords hi van fer excursions i van participar a moltes de les activitats programades com la celebració del Dia Mundial de les Persones Sordes que es va fer en el recinte del Fòrum amb el lema *Hem fet un pas endavant!!* i que va incloure un concurs de fotografia digital, tot organitzat per la Fesoca. Això no treu, però, que força persones sordes es queixessin d'aspectes organitzatius del Fòrum:

“Hi havia problemes d’espai. L’espai era molt gran i hi havia moltes cues. Jo m’esperava que estaria tot molt més bé. I per la tele, la informació que donaven de les activitats del Fòrum eren espais molt curts.” ³⁴⁸

“Recordo que quan van organitzar el Fòrum, primer hi va haver molta confusió. Després, l’organització ens va consultar moltes coses a la Fesoca. I, van posar molts intèrprets. I al final, la informació que va sortir als mitjans va ser molt ‘follonera’. Tot eren crítiques: que si la inauguració va ser dolenta, que si hi havia coses sense acabar...” ³⁴⁹

“Al principi no sabia ben bé què era el Fòrum, només sabia que hi havia temes de cultura. Després ja me’n vaig assabentar bé.” ³⁵⁰

“Un dia, els Sords vam fer una excursió al Fòrum amb tren, però les notícies del Fòrum no les seguia. Només vaig saber que feien els focs de la cloenda.” ³⁵¹

Internet té més pes relatiu com a via d'accés a les notícies de cultura i també perquè les xarxes socials permeten a la Comunitat Sorda estrènyer els seus lligams culturals. Amb

---

³⁴⁸ Entrevista personal al líder Sord/a número 10 d'aquesta recerca, feta el 20 d'octubre del 2005.

³⁴⁹ Entrevista personal al líder Sord/a número 3 d'aquesta recerca, feta el 15 de juliol del 2005.

³⁵⁰ Entrevista personal al líder Sord/a número 7 d'aquesta recerca, feta el 22 de setembre del 2005 .

³⁵¹ Entrevista personal al líder Sord/a número 8 d'aquesta recerca, feta el 5 d'octubre del 2005.

el matís obvi —que cal no oblidar en aquesta recerca—, que cada persona sorda té un concepte diferent sobre la cultura i que cada persona Sorda o sorda té uns gustos i preferències culturals distintes sense que sigui bo, per tant, fer generalitzacions massa simplistes.

*“A molta gent sorda li encanta el ‘Facebook’. Molts tenen una pàgina al ‘Facebook’. (...) A internet pots controlar el que vols veure (...) També s’ha d’entendre, però, que cada persona sorda és diferent. Cada persona és producte del seu ambient, de la seva època. El comportament amb els mitjans depèn molt de cadascú. Hi ha sords que van viure l’època del Poder Sord, d’altres que no. Depèn de les circumstàncies. No totes les persones sordes són iguals, no es pot generalitzar de cap manera. A uns els interessa la cultura popular i a d’altres més el món dels Sords, o el que sigui. Com en tots els col·lectius a les persones sordes ens interessa de tot i els interessos són de tota mena, és clar.”*³⁵²

8.1.1.7. Notícies locals: dèficits informatius

Les notícies locals o de proximitat d’aquesta recerca són aquelles que en les anàlisis de continguts dels programes analitzats apareixen classificades dins la secció de *Catalunya*. És evident que no es va preguntar als estudiants de la Gallaudet per aquest tipus de notícies però sí, en canvi, als 15 líders Sords entrevistats en la primera fase del treball.

Dels diferents temes seleccionats, l’esfondrament a les obres del metro del Carmel, que va obligar a desallotjar 1.054 veïns i a enderrocar diversos edificis, a més d’obrir un debat entre la societat catalana sobre la seguretat i gestió de l’obra pública a Catalunya, va ser una de les qüestions que va provocar més demanda d’informació per part de les persones Sordes. Molts no en sabien res i quan se’ls van explicar els fets del Carmel preguntaven per saber més. Tanmateix, entre els Sords existeix una inquietud especial per notícies així. Hi ha Sords que es pregunten què passaria si algun dia succeís quelcom semblant, a prop de casa seva. ¿La informació els arribaria igual que als oïdors?

³⁵² Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-01*. Informació extreta de l’entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l’anglès el 6 d’octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

D'altres –tal i com es pot llegir tot seguit–, admeten que no es van assabentar de res o de gairebé res, fet que il·lustra de manera clara que es produeixen dèficits informatius dins del col·lectiu estudiat:

*“Del que va passar al Carmel no en sé ben bé res. Sé que hi ha pisos que cauen per explosions o pel foc. A Madrid un gratacels es va cremar. No sé res més.”*³⁵³

[Sobre el Carmel] *“Ah sí? En tinc un record vague. Que hi han haver uns desallotjaments, que van evacuar les botigues..”*³⁵⁴

*“La informació dels mitjans sobre l'enfonsament del Carmel ha estat bé però els polítics han amagat coses. La política no ha estat bé.”*³⁵⁵

*“De l'enfonsament del Carmel me'n van informar els meus alumnes de LSC, que són oients.”*³⁵⁶

*“Del Carmel sí que ens van informar. Les administracions van repartir uns fulletons. Jo comparava la informació dels fulletons amb la del diari i al diari hi faltava informació.”*³⁵⁷

---

³⁵³ Entrevista personal al líder Sord/a número 9 d'aquesta recerca, feta el 5 d'octubre del 2005.

³⁵⁴ Entrevista personal al líder Sord/a número 8 d'aquesta recerca, feta el 5 d'octubre del 2005.

³⁵⁵ Entrevista personal al líder Sord/a número 4 d'aquesta recerca, feta el 16 de setembre del 2005.

³⁵⁶ Entrevista personal al líder Sord/a número 7 d'aquesta recerca, feta el 22 de setembre del 2005.

³⁵⁷ Entrevista personal al líder Sord/a número 10 d'aquesta recerca, feta el 20 d'octubre del 2005.

8.1.1.8. Notícies de servei: internet i subtítols, les vies més utilitzades

L'estudi comparatiu entre els estudiants Sords de la Gallaudet University i la Comunitat Sorda catalana sobre la percepció de l'actualitat periodística també ha inclòs preguntes sobre informació de servei. D'aquesta manera, es pot disposar de més dades per saber si les vies dels Sords d'accés a les notícies d'interès general són les mateixes que per accedir a altres necessitats informatives.

En concret, s'ha preguntat als Sords qui els informa de la Sida, com s'informen en cas d'una emergència (carreteres tallades, inclemències meteorològiques, apagada en el subministrament elèctric, urgències, desallotjaments etc), o bé si hi ha una vaga de transport; entre d'altres qüestions d'interès. Per exemple, la informació sobre la matrícula a la universitat (si són estudiants) o a l'escola dels seus fills (si en tenen). La informació de servei toca, en definitiva, temes que poden tenir menys càrrega noticiable però que tota persona necessita conèixer si se'n vol sortir bé en la societat actual.

En general, s'observa que els subtítols ja no són la via dominant en solitari. Mentre que en les preguntes sobre actualitat (Figura 8.2), (Figura 8.3), (Taula 8.13), tant en l'enquesta de Washington com en l'enquesta catalana, la resposta més marcada pels Sords com a via principal d'accés a la informació són els subtítols televisius, la cosa canvia amb la informació de servei (Taula 8.14). En concret, els Sords de la Gallaudet indiquen, de manera majoritària, que el canal d'accés principal a la informació és internet (Figura 8.3); mentre que entre les respostes dels Sords catalans, els subtítols a la televisió apareixen classificats en primer lloc.(Figura 8.2).

En termes percentuals i, tant entre els Sords catalans com entre els Sords nord-americans, internet té més importància dins la informació de servei que no dins la informació d'estricta actualitat. Exactament, un 23% de les respostes a la Gallaudet University a preguntes de servei (Taula 8.14) col·loquen internet com la via més utilitzada per informar-se. Aquest 23% suposa dos punts més per sobre l'ús que fan els Sords nord-americans d'internet per informar-se de notícies d'actualitat, en els anys d'aquesta recerca (Taula 8.13). Entre els Sords catalans, un 19% indiquen que internet és la via que empren més per informar-se de notícies de servei i un 16% diuen que internet ho és en les notícies

periodístiques. (Taula 8.13) , (Taula 8.14) Així doncs, internet va guanyant pes en aquesta part del qüestionari.

De la mateixa manera que en termes percentuals internet és més important en la informació de servei, també en termes percentuals els subtítols són menys usats. Entre els Sords catalans, els subtítols continuen sent la via principal d'accés a la informació però proporcionalment tenen menys importància. En un 30% de les respostes (notícies d'actualitat) i en un 21% (informació de servei), els Sords catalans indiquen que els subtítols televisius són la via principal per informar-se. En l'enquesta de la Gallaudet, els subtítols televisius són el camí més escollit en un 24% (notícies d'actualitat) i en un 16% (informació de servei). (Taula 8.13) , (Taula 8.14).

La puja percentual que registra internet i la baixa percentual que es detecta en el consum de televisió subtitulada és quelcom substantiu d'aquesta recerca. La interpretació que es pot fer d'aquests resultats té a veure amb el diferent ús que fan els internautes de cada mitjà o canal; un ús que és semblant en la majoria de gent, independentment de si són persones sordes o oients. Potser internet és més útil per informar-se de qüestions generals de servei (per preparar un viatge, per tenir un coneixement enciclopèdic d'un tema, per accedir a lleis, normatives o documents...). En canvi, la televisió generalista tradicional sol donar cobertures molt més àmplies de les notícies del dia i, per tant, és més valorada per l'audiència per informar-se de l'actualitat.

Tot i que la televisió també és present a internet, en els anys d'aquesta recerca (2005-2009) els serveis informatius de les cadenes de televisió tradicionals continuaven tenint més prestigi i credibilitat en la seva forma de difusió tradicional que no en la informació exclusiva a la xarxa o penjada després a través del servei de televisió a la carta. El prestigi televisiu en formats periodístics tradicionals no cal buscar-lo, només, als EUA³⁵⁸ . En els anys previs a aquest estudi, es produïa perquè tot i que s'avançava cap a la convergència mediàtica en nous entorns multimèdia, internet era encara un canal *nou* i canviant amb moltes potencialitats per explorar mentre que el format dels teletinformatius clàssics estava plenament assentat. Sense oblidar que els experts en periodisme s'han format en empreses

---

³⁵⁸ El *Telediario 2* de TVE va ser reconegut internacionalment al novembre del 2009 com el millor teletinformatiu del món, segons l'anàlisi de Media Tenor.

que han nascut en mitjans tradicionals com la premsa o la televisió, que continuen sent –per a molts– el referent informatiu més consolidat.

Tot i que les coses estaven canviant, en els anys d'aquesta recerca i sobretot en els anys previs alguna gent dubtava, encara, de la fiabilitat del periodisme digital en un “context de superabundància informativa (...), [on] els nous mitjans hauran de demostrar als seus potencials usuaris la veracitat i ponderació de les seves informacions o seran descartats com a camí fiable per a la transmissió d'informació”. (Canga, 2001: p.46).

No obstant això, la preeminència d'internet com a via més utilitzada per informar-se es reflecteix en l'enquesta a 138 persones Sordes a la pregunta següent: *¿Si has de viatjar en avió, com t'informes de les noves normes de seguretat?* Una pregunta que es formula arran de la psicosi col·lectiva que es va generar, després de 11-S, a l'espai aeri mundial per l'amenaça del terrorisme internacional. A partir d'aleshores, les policies dels aeroports van rebre ordres dels governs de començar a controlar l'equipatge de les persones que s'embarquen en avions i es va prohibir l'entrada de líquids als aeroplans. Tot això ha trasbalsat molta gent que s'ha hagut d'informar de la nova normativa de seguretat aèria abans d'emprendre un vol. En concret, la categoria *Internet* esdevé el camí més emprat per informar-se de les noves normes de seguretat aèries i aconseguix 19 respostes de persones Sordes catalanes (Figura 8.37). A l'enquesta a la Gallaudet University *Internet* és també la categoria que encapçala el recompte amb 47 respostes en aquest tema (Figura 8.36).

Internet deixa de tenir una posició capdavantera a la pregunta, *¿per quin canal t'informen de situacions d'emergència?* En el qüestionari s'especificava com a exemples de situacions d'emergència carreteres tallades, inundacions, incendis o huracans i la resposta majoritària va ser que els Sords s'informen d'aquestes alertes a través de la televisió subtítulada. Exactament la televisió subtítulada és amb 54 respostes la via més destacada a l'enquesta de Washington (Figura 8.32) i, amb 30 respostes, lidera igualment l'enquesta a la Comunitat Sorda catalana. (Figura 8.33).

La major consciència que cada vegada tenen les televisions de la importància del subtítulat en situacions d'emergències il·lustra els resultats a la pregunta anterior. En la mateixa línia no s'ha d'oblidar, tampoc, que les administracions s'han anat dotant de més eines per pressionar i obligar les cadenes televisives a fer accessible la televisió quan hi ha una emergència. Així, per exemple, la Comissió Federal de Comunicacions dels EUA va

proposar de multar amb 65.000 dòlars tres cadenes de televisió de Califòrnia (KUSI-Canal 51, KFMB-canal 8 i KGTV-canal 10) per no proporcionar informació accessible per a sords el 26 i 27 d'octubre del 2003. La presumpta falla va passar en 45 casos, durant les tempestes que es van originar després d'uns incendis. Va ser en espais de més de mitja hora d'emissió quan aquestes televisions informaven de talls de carreteres i evacuacions, sense subtítols ni cap altra informació visual adaptada a les persones amb discapacitat auditiva. (Balint, 2005). Entre els Sords nord-americans es té molt clar que la informació accessible és un dret i un deure, que els operadors estan obligats a complir.

*“[els americans] estem tan acostumats als subtítols que quan no n’hi ha, nosaltres exclamem: ‘Què passa, què passa! on carai són els subtítols?, han desaparegut?’ Quan no hi ha subtítols de seguida pensem: ‘ha passat alguna cosa important i jo me l’he perduda!’ Crec que la diferència dels Estats Units amb d’altres països, és que als EUA es pot reclamar danys i perjudicis si una empresa deixa una subtitulació a mig fer en un programa.”*³⁵⁹

Les normatives i les accions punitives poden fer el seu efecte però no aconsegueixen eradicar la falta d'accessibilitat que presenten –poc, molt o gens; segons cada situació–, les notícies d'emergències. Alguns sords enquestats a la Gallaudet University reviuen situacions problemàtiques que han viscut personalment o d'altres vivències dels seus avantpassats que s'han tramès de pares a fills i que, passades quatre generacions, encara es recorden:

*“Necessitem que la informació sigui més accessible per a les persones sordes i hipoacústiques. I que no tornin situacions del passat, com sabem que va succeir durant les tempestes del Gran Blizzard del 1888. Era frustrant, ja que en aquella època no hi havia televisió i les persones sordes no tenien coneixement de res del que passava ni si les havien de desallotjar.”*³⁶⁰

---

³⁵⁹ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-01*. Informació extreta de l'entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l'anglès el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

³⁶⁰ Opinió expressada per l'informant de la Gallaudet University identificat amb el codi *REM01*, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 9 d'octubre del 2008.

“M’he trobat a les andanes del tren sense informació: que no hi ha cap pantalla ni subtítols que t’informin si succeeix cap emergència o si el tren arriba tard.” ³⁶¹

“Hi ha transmissions d’emergències en què no se subtitula per a sords ni es posen altres recursos.” ³⁶²

“Sóc de Florida i puc dir que en l’evacuació de l’huracà, la transmissió de l’emergència es va fer sense subtítols per a sords (closed captions)” ³⁶³

En una catàstrofe devastadora com va ser l’huracà Katrina l’any 2005, les necessitats informatives de les persones Sordes no són, però només, durant el succés. Un cop passats els moments de màxima alerta i superades les situacions de més perill o de danys, també és molt necessari que arribi bé la informació per poder anar recuperant la normalitat. Si entre els damnificats hi ha persones Sordes, és bàsic que no quedin comunicades dels altres membres de la seva comunitat. A internet es poden trobar vídeos de testimonis que relaten aquest aïllament. Així va passar-li a una dona sorda afectada pel Katrina que explica que l’huracà va congelar la vitalitat de la Comunitat Sorda local durant anys. Segons ella, res va tornar a ser mai més com abans d’aquest succés tan tràgic (Signing World, 2008).

La Llengua de Signes televisiva dels intèrprets tampoc és –comparativament parlant– gaire funcional per informar d’emergències ja que apareix situada com la via menys escollida o menys disponible per als estudiants Sords dels EUA sense comptar la categoria *Altres*. (Figura 8.32). Tot i amb això, aquesta categoria obté, en l’enquesta americana, 6 respostes de persones Sordes que diuen que els intèrprets televisius són el camí que més fan

³⁶¹ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi CR04, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 2 d’octubre del 2008.

³⁶² Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi GM10, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 3 d’octubre del 2008.

³⁶³ Opinió expressada per l’informant de la Gallaudet University identificat amb el codi REM02, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 9 d’octubre del 2008

servir per informar-se d'emergències. Aquest és el registre més alt aconseguit per la categoria *Intèrprets televisius* a totes les preguntes d'informació de servei als estudiants de la Gallaudet.

Entre els Sords catalans enquestats, però, tan sols s'han recollit 3 respostes que diuen que els intèrprets televisius són el camí més utilitzat per accedir a la informació d'emergències. (Figura 8.33). Per altra banda, en la part qualitativa de la recerca, sorprèn la resposta d'un Sord americà:

*“Algunes persones sordes prefereixen llegir els subtítols que mirar els intèrprets perquè els intèrprets tapen la pantalla. Excepte si és l'anunci d'una emergència ja que, aleshores, això ja no passa sempre”*³⁶⁴

Les notícies d'emergències formen part de la informació de servei en el recompte de la recerca, però depenent de la seva gravetat, també es converteixen en notícies d'actualitat. El mateix passa amb temes com la Sida que, en aquesta part del qüestionari, igualment s'ha inclòs com a *informació de servei* ja que l'objectiu ha estat conèixer qui i com informa les persones sordes de les vies de contagi de la malaltia, de les seves conseqüències i de les formes de prevenció. Novament es detecta, aquí, que els Sords nord-americans fan servir més internet que no els Sords catalans.

En l'extrapolació feta, les dades indiquen que un 61% dels Sords de la Gallaudet troben a internet el canal principal per informar-se de la Sida. (Figura 8.28). No obstant això, la cerca d'informació no resulta sempre prou satisfactòria per a la totalitat de la Comunitat Sorda i, per això, els dirigents Sords organitzen xerrades informatives –a Catalunya o als EUA– per intentar que tothom estigui ben informat.

*“De la Sida al principi no sabia res de res. La família m'ho va explicar. Els sords vàrem organitzar una conferència per estar informats.”*³⁶⁵

---

³⁶⁴ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi REM01, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 9 d'octubre del 2008.

³⁶⁵ Entrevista personal al líder Sord/a número 7 d'aquesta recerca, feta el 22 de setembre del 2005.

A part d'internet, dels subtítols a la televisió i de la informació que els arriba directament a través dels circuits comunicatius que disposa la Comunitat Sorda, una altra via rellevant que empren les persones Sordes per conèixer la informació de servei és la premsa escrita (diaris). A la pregunta *¿com t'assabentes de quan es produeix el canvi d'hora a la primavera o a la tardor?*, entre el 69 Sords catalans la via amb més anotacions és la premsa escrita. (Figura 8.31). De les 41 preguntes formulades en aquesta part del qüestionari, només dues vegades la categoria *Premsa (diaris)* queda en primer lloc. Una d'aquestes vegades és en la pregunta del canvi d'hora. (Figura 8.1).

L'estudi comparatiu entre la Comunitat Sorda catalana i els alumnes Sords de la Gallaudet també presenta alguna petita diferència en les preguntes sobre informació de servei fetes a cadascun dels dos grups estudiats. En concret, la pregunta *¿quan hi ha una vaga de transports (metro, bus) o serveis bàsics, com t'informes?* només s'ha fet als Sords catalans. Malgrat que inicialment també s'havia inclòs aquesta pregunta a l'enquesta de Washington, després d'una fase de consultes i revisions es va decidir de suprimir-la del qüestionari americà.³⁶⁶

L'extrapolació feta indica que el 43% dels Sords catalans s'informen a través dels subtítols a la televisió quan hi ha una vaga de transport o serveis bàsics (Figura 8.42). Les categories *Premsa* (diaris) i *Internet* es col·loquen en segon i tercer lloc, respectivament, com les vies que més fan servir per informar-se; mentre que la televisió no accessible és a la cua. Les respostes obtingudes apunten que un 4% del col·lectiu enquestat s'informa com pot de les vagues amb televisió sense subtítols ni Llengua de Signes, tot intuïnt el contingut a partir de les imatges o bé preguntant a una tercera persona. (Figura 8.42). A nivell qualitatiu, de les entrevistes als líders Sords catalans se'n poden extreure respostes com aquesta:

“Hi hauria d'haver informació accessible quan hi ha una vaga de trens. Un dia hi havia vaga i jo havia d'anar a Coma-ruga. No hi havia cap panell que expliqués res, no hi havia cap informació. A la taquilla em van dir que escoltés

³⁶⁶ El motiu és que la tradició sindical és diferent a Europa que als EUA i que aquest investigador no coneix prou la realitat laboral americana per entrar a analitzar-la.

*els altaveus per informar-me. Quan passa una cosa així et fan posar molt nerviós perquè no saps què diu el megàfon.”*³⁶⁷

Tal i com ja s'ha comentat anteriorment, s'observa que les persones Sordes fan servir diversos camins per informar-se de qüestions relatives a l'oci (lleure, activitats). A l'enquesta a 69 persones Sordes catalanes, les respostes són molt diversificades i hi ha un empat en primer lloc entre les categories *Comunitat Sorda i Internet*. (Figura 8.39).

A l'enquesta de Washington, la via principal dels estudiants per accedir a la informació sobre oci és la *Comunitat Sorda* i en segon lloc *Internet* (Figura 8.40). Aquesta coincidència de resultats en les dues categories amb més respostes significa que, molt probablement, les persones Sordes tenen una actitud més activa per informar-se d'oci. A diferència d'altres tipus d'informació en què la percepció de les notícies és passiva (es limiten a mirar la tele amb subtítols), a l'hora de pensar en fer alguna activitat, els Sords pregunten i interactuen a la xarxa o bé directament entre els membres del col·lectiu.

Via principal d'accés a la informació de serveis	Sords Gallaudet	Sords catalans
Internet	23% de les respostes	19% de les respostes
Comunitat Sorda	19% de les respostes	16% de les respostes
Subtítols a la televisió	16% de les respostes	21% de les respostes
Família	16% de les respostes	13% de les respostes
Premsa (diaris)	13% de les respostes	17% de les respostes
Feina	6% de les respostes	2% de les respostes
Altres	4% de les respostes	4% de les respostes
Tele no accessible (sense signes ni subtítols)	2% de les respostes	4% de les respostes
Intèrprets a la televisió	1% de les respostes	4% de les respostes

Taula 8.14. Enquesta a 138 persones sordes. Els percentatges estan calculats sobre el total de cada categoria (Sords Gallaudet, Sords catalans). Font: elaboració pròpia.

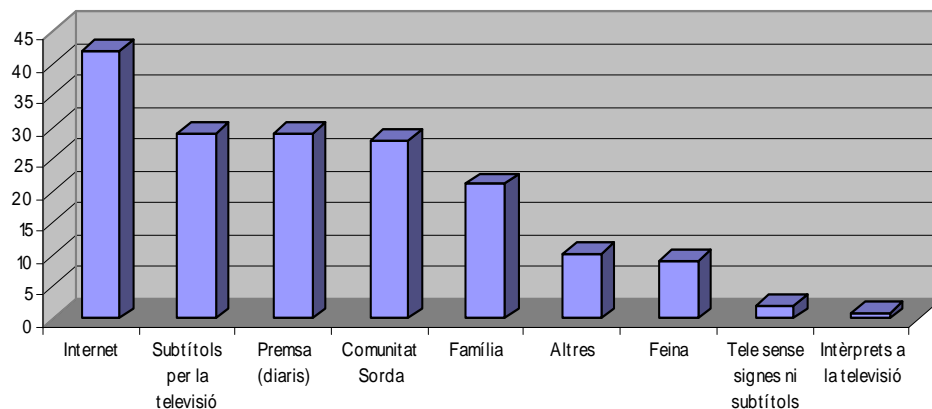
³⁶⁷ Entrevista personal al líder Sord/a número 14 d'aquesta recerca, feta el 26 de juliol del 2006.

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	28 resp	21 respost	29 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	42 resp	29 resp	10 respostes
Declaració renda	18 resp	37 respost	15 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	26 resp	16 resp	6 respostes
Canvi d'hora	24 resp	29 respost	21 respost	1 resposta	4 respostes	9 resp	35 resp	15 resp	4 respostes
Emergències	27 resp	30 respost	54 respost	6 respostes	10 respostes	10 resp	50 resp	28 resp	5 respostes
Eleccions (cens, taula)	27 resp	22 respost	26 respost	1 resposta	2 respostes	10 resp	37 resp	17 resp	5 respostes
Matrícula universitat	32 resp	26 respost	13 respost	1 resposta	1 resposta	8 resp	35 resp	11 resp	13 respostes
Normes aviació	18 resp	23 respost	30 respost	2 respostes	3 respostes	8 resp	47 resp	24 resp	6 respostes
Oci (lleure, activitats)	41 resp	29 respost	27 respost	1 resposta	3 respostes	11 resp	39 resp	21 resp	8 respostes
Eleccions Gallaudet	57 resp	11 respost	20 respost	5 respostes	2 respostes	10 resp	37 resp	22 resp	8 respostes

Qui t'informa sobre la SIDA?

Via d'accés principal a la informació	Internet	61% dels enquestats l'utilitzen	25% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	1% dels enquestats l'utilitzen	0,7% del total de respostes

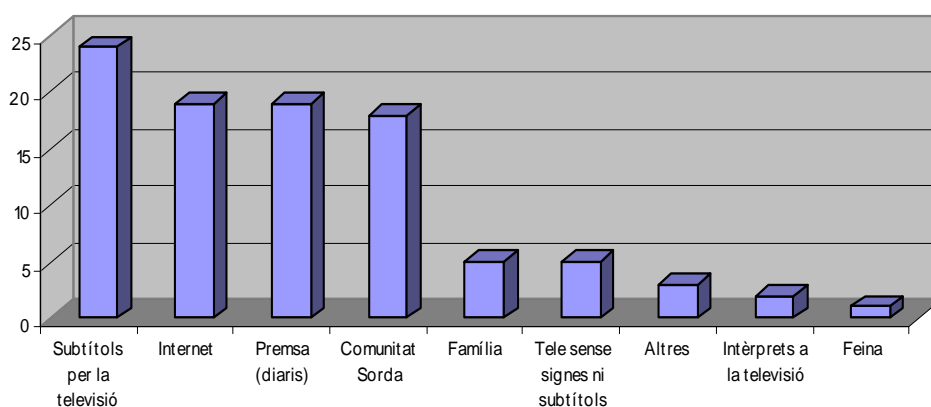
Figura 8.28. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	18 resp	5 respostes	24 respost	2 respostes	5 respostes	1 resp	19 resp	19 resp	3 respostes
Declaració renda	16 resp	14 respost	15 respost	2 respostes	4 respostes	4 resp	10 resp	12 resp	5 respostes
Vaga (tren, bus, metro)	8 resp	8 respostes	30 respost	6 respostes	3 respostes	4 resp	13 resp	19 resp	2 respostes
Canvi d'hora	12 resp	17 respost	23 respost	5 respostes	4 respostes	4 resp	15 resp	25 resp	0 respostes
Emergències	7 resp	8 respostes	30 respost	3 respostes	4 respostes	1 resp	13 resp	14 resp	3 respostes
Eleccions (cens, taula)	10 resp	17 respost	18 respost	9 respostes	2 respostes	0 resp	11 resp	16 resp	5 respostes
Matrícula curs, escola	6 resp	12 respost	12 respost	1 resposta	2 respostes	0 resp	11 resp	6 resp	7 respostes
Normes aviació	11 resp	12 respost	13 respost	1 resposta	3 respostes	0 resp	19 resp	11 resp	4 respostes
Oci (lleure, activitats)	15 resp	6 respost	8 respost	2 respostes	3 respostes	3 resp	15 resp	12 resp	0 respostes
Serveis per a sords	28 resp	4 respost	5 respost	4 respostes	2 respostes	0 resp	25 resp	4 resp	2 respostes

Qui t'informa sobre la SIDA?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	35% dels enquestats l'utilitzen ³⁶⁸	25% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	1% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

Figura 8.29. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

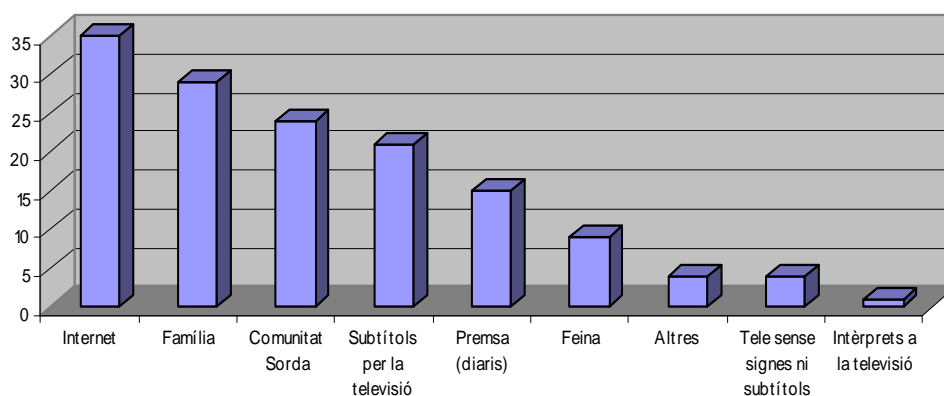
³⁶⁸ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 14 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	28 resp	21 respost	29 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	42 resp	29 resp	10 respostes
Declaració renda	18 resp	37 respost	15 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	26 resp	16 resp	6 respostes
Canvi d'hora	24 resp	29 respost	21 respost	1 resposta	4 respostes	9 resp	35 resp	15 resp	4 respostes
Emergències	27 resp	30 respost	54 respost	6 respostes	10 respostes	10 resp	50 resp	28 resp	5 respostes
Eleccions (cens, taula)	27 resp	22 respost	26 respost	1 resposta	2 respostes	10 resp	37 resp	17 resp	5 respostes
Matrícula universitat	32 resp	26 respost	13 respost	1 resposta	1 resposta	8 resp	35 resp	11 resp	13 respostes
Normes aviació	18 resp	23 respost	30 respost	2 respostes	3 respostes	8 resp	47 resp	24 resp	6 respostes
Oci (lleure, activitats)	41 resp	29 respost	27 respost	1 resposta	3 respostes	11 resp	39 resp	21 resp	8 respostes
Eleccions Gallaudet	57 resp	11 respost	20 respost	5 respostes	2 respostes	10 resp	37 resp	22 resp	8 respostes

Com t'assabentes de quan es produeix el canvi d'hora a la tardor o a la primavera?

Via d'accés principal a la informació	Internet	51% dels enquestats l'utilitzen	25% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	1% dels enquestats l'utilitzen	0,7% del total de respostes

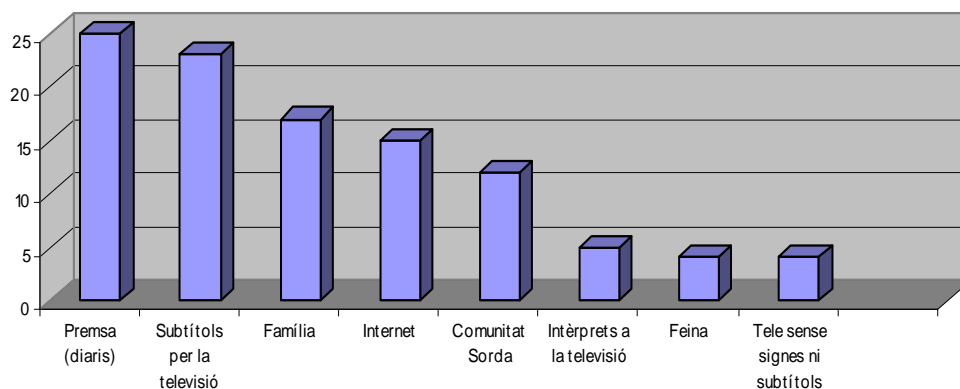
Figura 8.30. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	18 resp	5 respostes	24 respost	2 respostes	5 respostes	1 resp	19 resp	19 resp	3 respostes
Declaració renda	16 resp	14 respost	15 respost	2 respostes	4 respostes	4 resp	10 resp	12 resp	5 respostes
Vaga (tren, bus, metro)	8 resp	8 respostes	30 respost	6 respostes	3 respostes	4 resp	13 resp	19 resp	2 respostes
Canvi d'hora	12 resp	17 respost	23 respost	5 respostes	4 respostes	4 resp	15 resp	25 resp	0 respostes
Emergències	7 resp	8 respostes	30 respost	3 respostes	4 respostes	1 resp	13 resp	14 resp	3 respostes
Eleccions (cens, taula)	10 resp	17 respost	18 respost	9 respostes	2 respostes	0 resp	11 resp	16 resp	5 respostes
Matrícula curs, escola	6 resp	12 respost	12 respost	1 resposta	2 respostes	0 resp	11 resp	6 resp	7 respostes
Normes aviació	11 resp	12 respost	13 respost	1 resposta	3 respostes	0 resp	19 resp	11 resp	4 respostes
Oci (lleure, activitats)	15 resp	6 respost	8 respost	2 respostes	3 respostes	3 resp	15 resp	12 resp	0 respostes
Serveis per a sords	28 resp	4 respost	5 respost	4 respostes	2 respostes	0 resp	25 resp	4 resp	2 respostes

Com t'assabentes de quan es produeix el canvi d'hora a la tardor o a la primavera?

Via d'accés principal a la informació	Premsa (diaris)	36% dels enquestats l'utilitzen ³⁶⁹	24% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	6% dels enquestats l'utilitzen	4% del total de respostes
Via menys utilitzada	Tele no accessible	6% dels enquestats l'utilitzen	4% del total de respostes

Figura 8.31. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

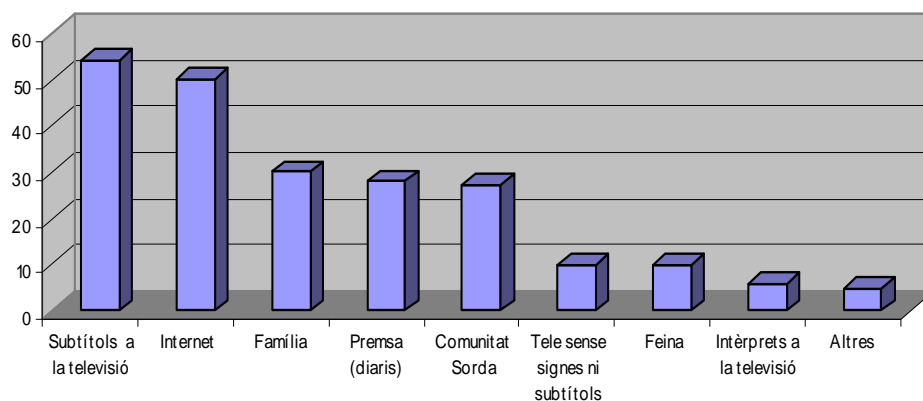
³⁶⁹ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 14 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	28 resp	21 respost	29 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	42 resp	29 resp	10 respostes
Declaració renda	18 resp	37 respost	15 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	26 resp	16 resp	6 respostes
Canvi d'hora	24 resp	29 respost	21 respost	1 resposta	4 respostes	9 resp	35 resp	15 resp	4 respostes
Emergències	27 resp	30 respost	54 respost	6 respostes	10 respostes	10 resp	50 resp	28 resp	5 respostes
Eleccions (cens, taula)	27 resp	22 respost	26 respost	1 resposta	2 respostes	10 resp	37 resp	17 resp	5 respostes
Matrícula universitat	32 resp	26 respost	13 respost	1 resposta	1 resposta	8 resp	35 resp	11 resp	13 respostes
Normes aviació	18 resp	23 respost	30 respost	2 respostes	3 respostes	8 resp	47 resp	24 resp	6 respostes
Oci (lleure, activitats)	41 resp	29 respost	27 respost	1 resposta	3 respostes	11 resp	39 resp	21 resp	8 respostes
Eleccions Gallaudet	57 resp	11 respost	20 respost	5 respostes	2 respostes	10 resp	37 resp	22 resp	8 respostes

Per quin canal t'informen de situacions d'emergència?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	78% dels enquestats l'utilitzen	25% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	9% dels enquestats l'utilitzen	3% del total de respostes

Figura 8.32. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

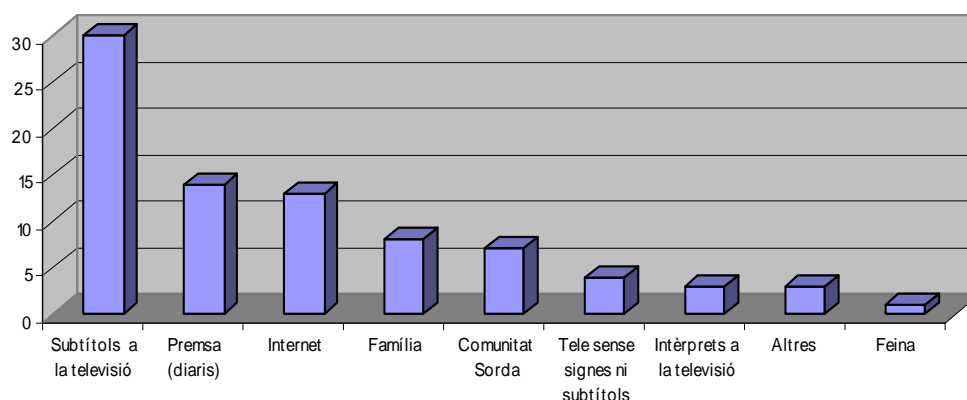

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	18 resp	5 respostes	24 respost	2 respostes	5 respostes	1 resp	19 resp	19 resp	3 respostes
Declaració renda	16 resp	14 respost	15 respost	2 respostes	4 respostes	4 resp	10 resp	12 resp	5 respostes
Vaga (tren, bus, metro)	8 resp	8 respostes	30 respost	6 respostes	3 respostes	4 resp	13 resp	19 resp	2 respostes
Canvi d'hora	12 resp	17 respost	23 respost	5 respostes	4 respostes	4 resp	15 resp	25 resp	0 respostes
Emergències	7 resp	8 respostes	30 respost	3 respostes	4 respostes	1 resp	13 resp	14 resp	3 respostes
Eleccions (cens, taula)	10 resp	17 respost	18 respost	9 respostes	2 respostes	0 resp	11 resp	16 resp	5 respostes
Matrícula curs, escola	6 resp	12 respost	12 respost	1 resposta	2 respostes	0 resp	11 resp	6 resp	7 respostes
Normes aviació	11 resp	12 respost	13 respost	1 resposta	3 respostes	0 resp	19 resp	11 resp	4 respostes
Oci (lleure, activitats)	15 resp	6 respost	8 respost	2 respostes	3 respostes	3 resp	15 resp	12 resp	0 respostes
Serveis per a sords	28 resp	4 respost	5 respost	4 respostes	2 respostes	0 resp	25 resp	4 resp	2 respostes

Per quin canal t'informen de situacions d'emergència?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	43% dels enquestats l'utilitzen ³⁷⁰	36% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	1% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

Figura 8.33. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

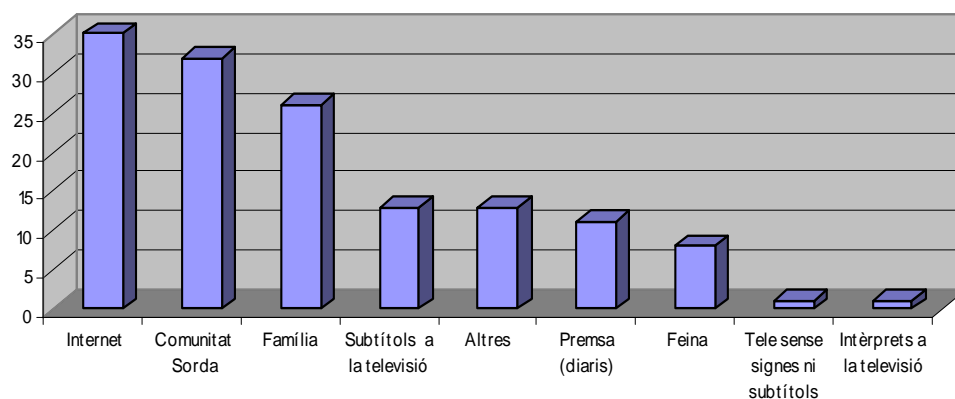
³⁷⁰ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 14 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	28 resp	21 respost	29 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	42 resp	29 resp	10 respostes
Declaració renda	18 resp	37 respost	15 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	26 resp	16 resp	6 respostes
Canvi d'hora	24 resp	29 respost	21 respost	1 resposta	4 respostes	9 resp	35 resp	15 resp	4 respostes
Emergències	27 resp	30 respost	54 respost	6 respostes	10 respostes	10 resp	50 resp	28 resp	5 respostes
Eleccions (cens, taula)	27 resp	22 respost	26 respost	1 resposta	2 respostes	10 resp	37 resp	17 resp	5 respostes
Matrícula universitat	32 resp	26 respost	13 respost	1 resposta	1 resposta	8 resp	35 resp	11 resp	13 respostes
Normes aviació	18 resp	23 respost	30 respost	2 respostes	3 respostes	8 resp	47 resp	24 resp	6 respostes
Oci (lleure, activitats)	41 resp	29 respost	27 respost	1 resposta	3 respostes	11 resp	39 resp	21 resp	8 respostes
Eleccions Gallaudet	57 resp	11 respost	20 respost	5 respostes	2 respostes	10 resp	37 resp	22 resp	8 respostes

Com t'informes de la matrícula a la universitat?

Via d'accés principal a la informació	Internet	51% dels enquestats l'utilitzen	25% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	1% dels enquestats l'utilitzen	0,7% del total de respostes
Via menys utilitzada	Televisió no accessible	1% dels enquestats l'utilitzen	0,7% del total de respostes

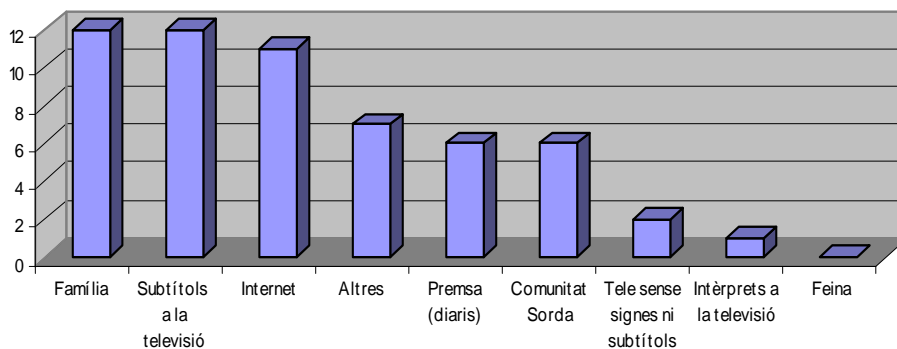
Figura 8.34. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	18 resp	5 respostes	24 respost	2 respostes	5 respostes	1 resp	19 resp	19 resp	3 respostes
Declaració renda	16 resp	14 respost	15 respost	2 respostes	4 respostes	4 resp	10 resp	12 resp	5 respostes
Vaga (tren, bus, metro)	8 resp	8 respostes	30 respost	6 respostes	3 respostes	4 resp	13 resp	19 resp	2 respostes
Canvi d'hora	12 resp	17 respost	23 respost	5 respostes	4 respostes	4 resp	15 resp	25 resp	0 respostes
Emergències	7 resp	8 respostes	30 respost	3 respostes	4 respostes	1 resp	13 resp	14 resp	3 respostes
Eleccions (cens, taula)	10 resp	17 respost	18 respost	9 respostes	2 respostes	0 resp	11 resp	16 resp	5 respostes
Matrícula curs, escola	6 resp	12 respost	12 respost	1 resposta	2 respostes	0 resp	11 resp	6 resp	7 respostes
Normes aviació	11 resp	12 respost	13 respost	1 resposta	3 respostes	0 resp	19 resp	11 resp	4 respostes
Oci (lleure, activitats)	15 resp	6 respost	8 respost	2 respostes	3 respostes	3 resp	15 resp	12 resp	0 respostes
Serveis per a sords	28 resp	4 respost	5 respost	4 respostes	2 respostes	0 resp	25 resp	4 resp	2 respostes

Si estudies o tens fills que estudien, com t'informes de la matrícula (escola, institut, universitat)?

Via d'accés principal a la informació	Família	17% dels enquestats l'utilitzen	21% del total de respostes
Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	17% dels enquestats l'utilitzen. ³⁷¹	21% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	0% dels enquestats l'utilitzen	0% del total de respostes

Figura 8.35. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

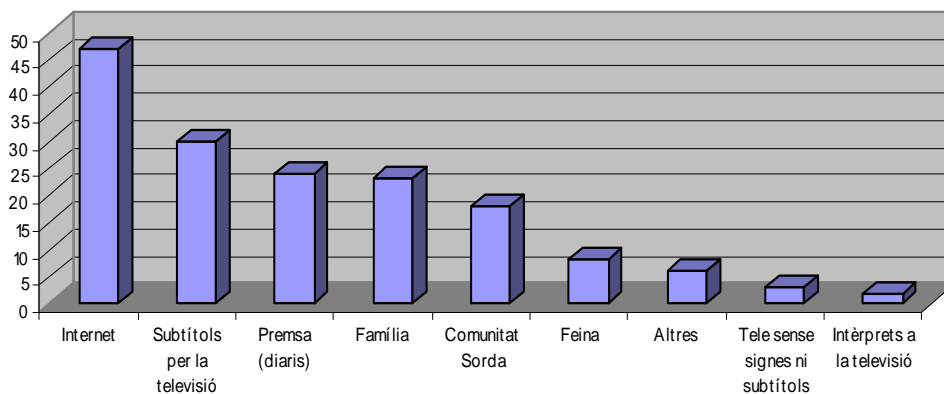
³⁷¹ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 14 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	28 resp	21 respost	29 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	42 resp	29 resp	10 respostes
Declaració renda	18 resp	37 respost	15 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	26 resp	16 resp	6 respostes
Canvi d'hora	24 resp	29 respost	21 respost	1 resposta	4 respostes	9 resp	35 resp	15 resp	4 respostes
Emergències	27 resp	30 respost	54 respost	6 respostes	10 respostes	10 resp	50 resp	28 resp	5 respostes
Eleccions (cens, taula)	27 resp	22 respost	26 respost	1 resposta	2 respostes	10 resp	37 resp	17 resp	5 respostes
Matrícula universitat	32 resp	26 respost	13 respost	1 resposta	1 resposta	8 resp	35 resp	11 resp	13 respostes
Normes aviació	18 resp	23 respost	30 respost	2 respostes	3 respostes	8 resp	47 resp	24 resp	6 respostes
Oci (lleure, activitats)	41 resp	29 respost	27 respost	1 resposta	3 respostes	11 resp	39 resp	21 resp	8 respostes
Eleccions Gallaudet	57 resp	11 respost	20 respost	5 respostes	2 respostes	10 resp	37 resp	22 resp	8 respostes

Si has de viatjar en avió, com t'informes de les noves normes de seguretat?

Via d'accés principal a la informació	Internet	68% dels enquestats l'utilitzen	29% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	3% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

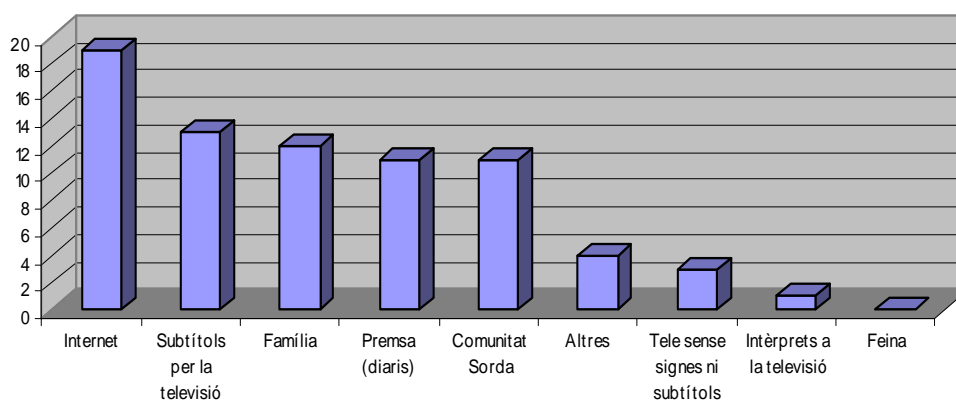
Figura 8.36. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	18 resp	5 respostes	24 respost	2 respostes	5 respostes	1 resp	19 resp	19 resp	3 respostes
Declaració renda	16 resp	14 respost	15 respost	2 respostes	4 respostes	4 resp	10 resp	12 resp	5 respostes
Vaga (tren, bus, metro)	8 resp	8 respostes	30 respost	6 respostes	3 respostes	4 resp	13 resp	19 resp	2 respostes
Canvi d'hora	12 resp	17 respost	23 respost	5 respostes	4 respostes	4 resp	15 resp	25 resp	0 respostes
Emergències	7 resp	8 respostes	30 respost	3 respostes	4 respostes	1 resp	13 resp	14 resp	3 respostes
Eleccions (cens, taula)	10 resp	17 respost	18 respost	9 respostes	2 respostes	0 resp	11 resp	16 resp	5 respostes
Matrícula curs, escola	6 resp	12 respost	12 respost	1 resposta	2 respostes	0 resp	11 resp	6 resp	7 respostes
Normes aviació	11 resp	12 respost	13 respost	1 resposta	3 respostes	0 resp	19 resp	11 resp	4 respostes
Oci (lleure, activitats)	15 resp	6 respost	8 respost	2 respostes	3 respostes	3 resp	15 resp	12 resp	0 respostes
Serveis per a sords	28 resp	4 respost	5 respost	4 respostes	2 respostes	0 resp	25 resp	4 resp	2 respostes

Si has de viatjar en avió, com t'informes de les noves normes de seguretat?

Via d'accés principal a la informació	Internet	28% dels enquestats l'utilitzen ³⁷²	26% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	0% dels enquestats l'utilitzen	0% del total de respostes

Figura 8.37. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

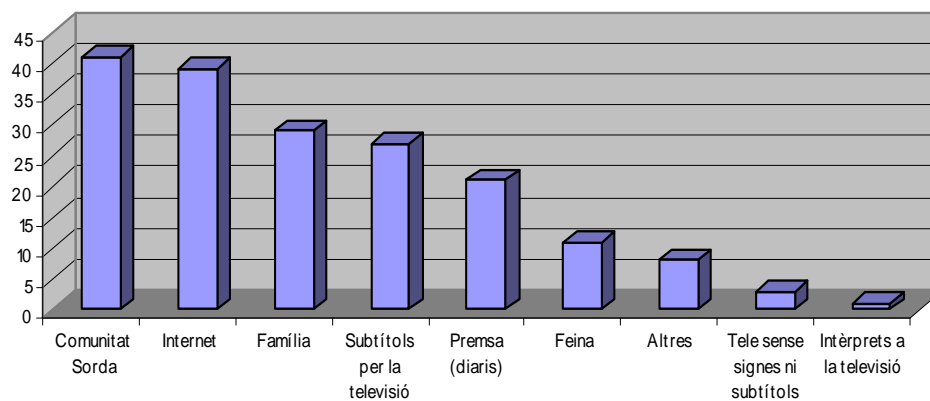
³⁷² El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 14 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	28 resp	21 respost	29 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	42 resp	29 resp	10 respostes
Declaració renda	18 resp	37 respost	15 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	26 resp	16 resp	6 respostes
Canvi d'hora	24 resp	29 respost	21 respost	1 resposta	4 respostes	9 resp	35 resp	15 resp	4 respostes
Emergències	27 resp	30 respost	54 respost	6 respostes	10 respostes	10 resp	50 resp	28 resp	5 respostes
Eleccions (cens, taula)	27 resp	22 respost	26 respost	1 resposta	2 respostes	10 resp	37 resp	17 resp	5 respostes
Matrícula universitat	32 resp	26 respost	13 respost	1 resposta	1 resposta	8 resp	35 resp	11 resp	13 respostes
Normes aviació	18 resp	23 respost	30 respost	2 respostes	3 respostes	8 resp	47 resp	24 resp	6 respostes
Oci (lleure, activitats)	41 resp	29 respost	27 respost	1 resposta	3 respostes	11 resp	39 resp	21 resp	8 respostes
Eleccions Gallaudet	57 resp	11 respost	20 respost	5 respostes	2 respostes	10 resp	37 resp	22 resp	8 respostes

Per quina via t'informes de temes relacionats amb l'oci?

Via d'accés principal a la informació	Comunitat Sorda	59% dels enquestats l'utilitzen	23% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	1% dels enquestats l'utilitzen	0,6% del total de respostes

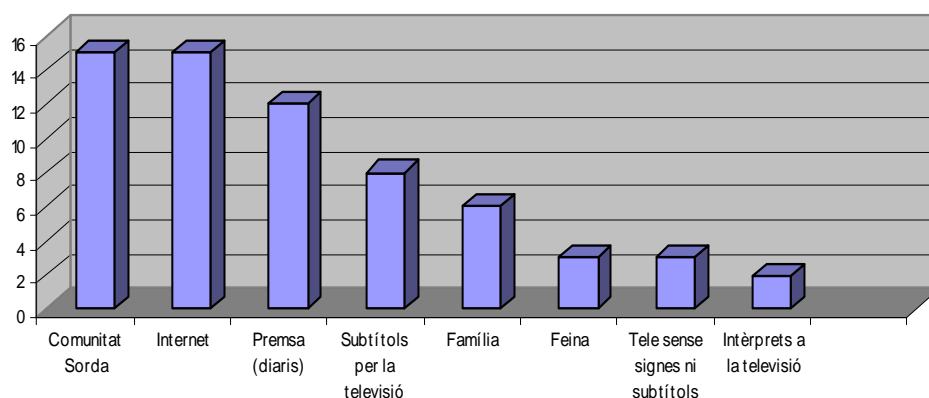
Figura 8.38. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	18 resp	5 respostes	24 respost	2 respostes	5 respostes	1 resp	19 resp	19 resp	3 respostes
Declaració renda	16 resp	14 respost	15 respost	2 respostes	4 respostes	4 resp	10 resp	12 resp	5 respostes
Vaga (tren, bus, metro)	8 resp	8 respostes	30 respost	6 respostes	3 respostes	4 resp	13 resp	19 resp	2 respostes
Canvi d'hora	12 resp	17 respost	23 respost	5 respostes	4 respostes	4 resp	15 resp	25 resp	0 respostes
Emergències	7 resp	8 respostes	30 respost	3 respostes	4 respostes	1 resp	13 resp	14 resp	3 respostes
Eleccions (cens, taula)	10 resp	17 respost	18 respost	9 respostes	2 respostes	0 resp	11 resp	16 resp	5 respostes
Matrícula curs, escola	6 resp	12 respost	12 respost	1 resposta	2 respostes	0 resp	11 resp	6 resp	7 respostes
Normes aviació	11 resp	12 respost	13 respost	1 resposta	3 respostes	0 resp	19 resp	11 resp	4 respostes
Oci (lleure, activitats)	15 resp	6 respost	8 respost	2 respostes	3 respostes	3 resp	15 resp	12 resp	0 respostes
Serveis per a sords	28 resp	4 respost	5 respost	4 respostes	2 respostes	0 resp	25 resp	4 resp	2 respostes

Per quina via t'informes de temes relacionats amb l'oci?

Via d'accés principal a la informació	Comunitat Sorda	22% dels enquestats l'utilitzen	23% del total de respostes
Via d'accés principal a la informació	Internet	22% dels enquestats l'utilitzen ³⁷³	23% del total de respostes
Via menys utilitzada	Intèrprets a la televisió	3% dels enquestats l'utilitzen	3% del total de respostes

Figura 8.39. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

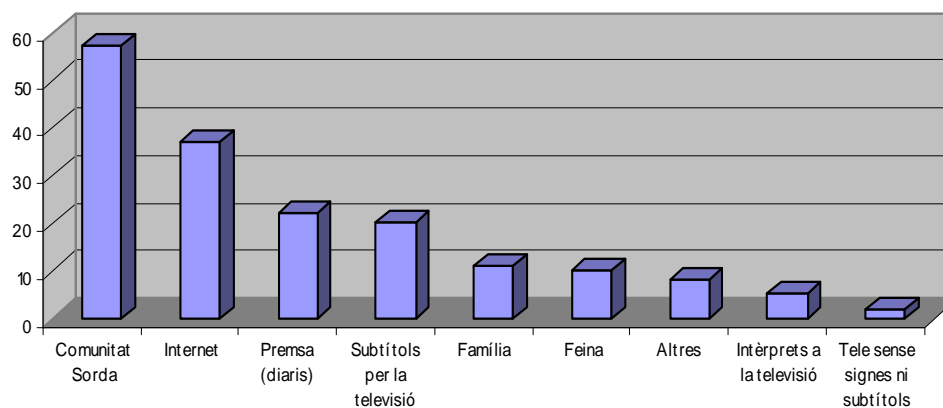
³⁷³ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 14 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	28 resp	21 respost	29 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	42 resp	29 resp	10 respostes
Declaració renda	18 resp	37 respost	15 respost	1 resposta	2 respostes	9 resp	26 resp	16 resp	6 respostes
Canvi d'hora	24 resp	29 respost	21 respost	1 resposta	4 respostes	9 resp	35 resp	15 resp	4 respostes
Emergències	27 resp	30 respost	54 respost	6 respostes	10 respostes	10 resp	50 resp	28 resp	5 respostes
Eleccions (cens, taula)	27 resp	22 respost	26 respost	1 resposta	2 respostes	10 resp	37 resp	17 resp	5 respostes
Matrícula universitat	32 resp	26 respost	13 respost	1 resposta	1 resposta	8 resp	35 resp	11 resp	13 respostes
Normes aviació	18 resp	23 respost	30 respost	2 respostes	3 respostes	8 resp	47 resp	24 resp	6 respostes
Oci (lleure, activitats)	41 resp	29 respost	27 respost	1 resposta	3 respostes	11 resp	39 resp	21 resp	8 respostes
Eleccions Gallaudet	57 resp	11 respost	20 respost	5 respostes	2 respostes	10 resp	37 resp	22 resp	8 respostes

Com t'informes de les eleccions a la Gallaudet University?

Via d'accés principal a la informació	Comunitat Sorda	83% dels enquestats l'utilitzen	33% del total de respostes
Via menys utilitzada	Televisió no accessible	3% dels enquestats l'utilitzen	1% del total de respostes

Figura 8.40. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

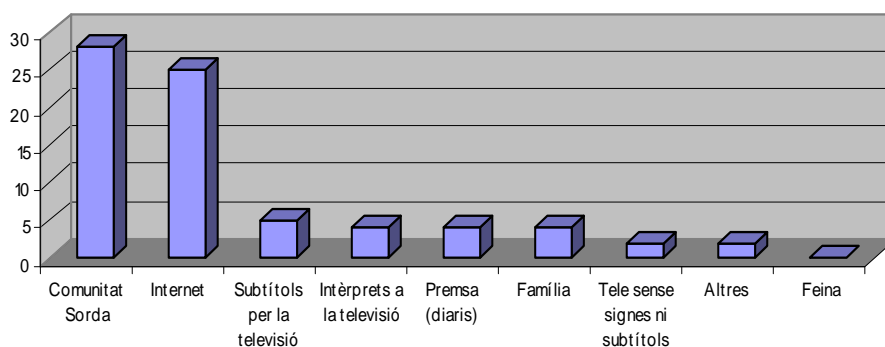

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	18 resp	5 respostes	24 respost	2 respostes	5 respostes	1 resp	19 resp	19 resp	3 respostes
Declaració renda	16 resp	14 respost	15 respost	2 respostes	4 respostes	4 resp	10 resp	12 resp	5 respostes
Vaga (tren, bus, metro)	8 resp	8 respostes	30 respost	6 respostes	3 respostes	4 resp	13 resp	19 resp	2 respostes
Canvi d'hora	12 resp	17 respost	23 respost	5 respostes	4 respostes	4 resp	15 resp	25 resp	0 respostes
Emergències	7 resp	8 respostes	30 respost	3 respostes	4 respostes	1 resp	13 resp	14 resp	3 respostes
Eleccions (cens, taula)	10 resp	17 respost	18 respost	9 respostes	2 respostes	0 resp	11 resp	16 resp	5 respostes
Matrícula curs, escola	6 resp	12 respost	12 respost	1 resposta	2 respostes	0 resp	11 resp	6 resp	7 respostes
Normes aviació	11 resp	12 respost	13 respost	1 resposta	3 respostes	0 resp	19 resp	11 resp	4 respostes
Oci (lleure, activitats)	15 resp	6 respost	8 respost	2 respostes	3 respostes	3 resp	15 resp	12 resp	0 respostes
Serveis per a sords	28 resp	4 respost	5 respost	4 respostes	2 respostes	0 resp	25 resp	4 resp	2 respostes

Per quina via coneixes els serveis que t'ofereix la Comunitat Sorda?

Via d'accés principal a la informació	Comunitat Sorda	41% dels enquestats l'utilitzen ³⁷⁴	38% del total de respostes
Via menys utilitzada	A través de la feina	0% dels enquestats l'utilitzen	0% del total de respostes

Figura 8.41. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

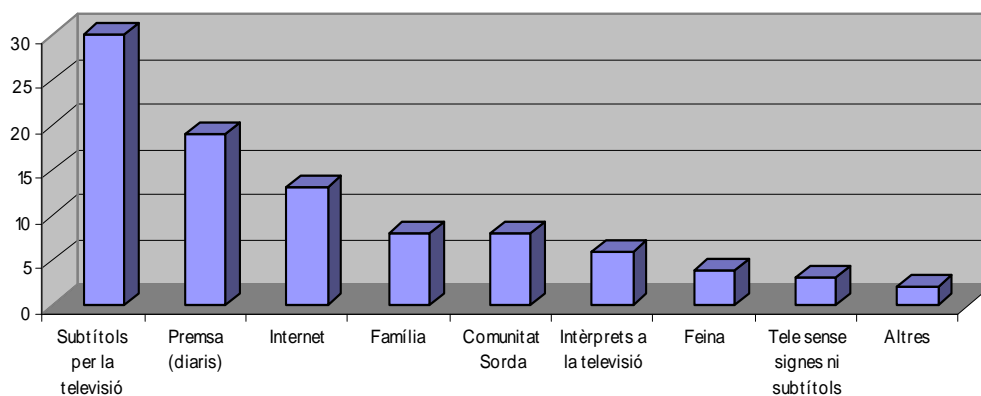
³⁷⁴ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 14 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Informació de servei

(s'admetia més d'una resposta per a cadascú)

	C. Sorda	Família	Subtítols	Intèrprets Tv	Tele no accessible	Feina	Internet	Diaris	Altres
Sobre la SIDA	18 resp	5 respostes	24 respost	2 respostes	5 respostes	1 resp	19 resp	19 resp	3 respostes
Declaració renda	16 resp	14 respost	15 respost	2 respostes	4 respostes	4 resp	10 resp	12 resp	5 respostes
Vaga (tren, bus, metro)	8 resp	8 respostes	30 respost	6 respostes	3 respostes	4 resp	13 resp	19 resp	2 respostes
Canvi d'hora	12 resp	17 respost	23 respost	5 respostes	4 respostes	4 resp	15 resp	25 resp	0 respostes
Emergències	7 resp	8 respostes	30 respost	3 respostes	4 respostes	1 resp	13 resp	14 resp	3 respostes
Eleccions (cens, taula)	10 resp	17 respost	18 respost	9 respostes	2 respostes	0 resp	11 resp	16 resp	5 respostes
Matrícula curs, escola	6 resp	12 respost	12 respost	1 resposta	2 respostes	0 resp	11 resp	6 resp	7 respostes
Normes aviació	11 resp	12 respost	13 respost	1 resposta	3 respostes	0 resp	19 resp	11 resp	4 respostes
Oci (lleure, activitats)	15 resp	6 respost	8 respost	2 respostes	3 respostes	3 resp	15 resp	12 resp	0 respostes
Serveis per a sords	28 resp	4 respost	5 respost	4 respostes	2 respostes	0 resp	25 resp	4 resp	2 respostes

Quan hi ha una vaga de transport o serveis bàsics, com t'informes?

Via d'accés principal a la informació	Subtítols a la televisió	43% dels enquestats l'utilitzen ³⁷⁵	32% del total de respostes
Via menys utilitzada	Televisió no accessible	4% dels enquestats l'utilitzen	3% del total de respostes

Figura 8.42. Accés a informació bàsica. A la taula de sobre, els resultats absoluts. Al mig, gràfic amb els resultats subratllats. A la taula de sota, una extrapolació en percentatges dels camins més i menys utilitzats per informar-se. Font: Elaboració pròpia.

³⁷⁵ El percentatge s'ha calculat sobre els 69 Sords que van participar en l'enquesta. Cal tenir en compte, però, que 14 dels enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari.

8.1.1.9. Informació del cor: interessa però es valora menys

Prensa rosa, del cor, fets i gent... Més enllà de la seva faceta pública, la vida de determinats personatges mediàtics (prínceps, princeses, actrius, cantants folklòriques, toreros, artistes, presentadors de televisió o simplement *celebrities*, gent adinerada o molt popular) desperta curiositat entre l'opinió pública. Les seves bodes, els seus divorcis amb banyes o sense, els naixements dels seus fills, les seves disputes i el seu patrimoni inunda de comentaris els mitjans de comunicació.

Tant si són mitjans més frívols com si són més seriosos, premsa especialitzada o generalista, televisions públiques com privades, poc o molt aquest tipus de continguts hi apareixen. La informació del cor, tot i que té molt d'entreteniment i no tant d'actualitat, constitueix una secció periodística amb entitat pròpia. Per tant, forma part de l'objecte d'estudi de la recerca i de l'anàlisi de continguts. ¿Com perceben les persones Sordes aquesta informació?, ¿és prou accessible?

Les respostes de les persones Sordes són ambivalents, contradictòries o desiguals en força ocasions. D'una banda, es detecta que, en general, les persones enquestades valoren menys l'accessibilitat televisiva cap a aquest tipus de continguts en comparació amb l'actualitat periodística general, però per altra part, alguns fets il·lustren que també, a molts d'ells, els interessin. Així doncs, a la pregunta *¿són útils els subtítols a la informació del cor i a les telenovel·les?*, els resultats afirmatius són més baixos que no quan se'ls pregunta per la utilitat dels subtítols a les notícies (informatius) o a les entrevistes.

Entre els estudiants de la Gallaudet, s'han registrat 45 respostes que diuen que els subtítols són molt útils en la informació del cor, nombre que queda una mica lluny de les 52 i 57 respostes de Sords de Washington que diuen que els subtítols són molt útils per a les entrevistes o per a les notícies generals, respectivament (Taula 8.15). Entre els Sords catalans s'han recollit 22 respostes que diuen que els subtítols són *molt o força* útils (sumant els dos grups) per a la informació del cor o en les telesèries, i 21 respostes que apunten que els subtítols no són *gens o poc* útils per aquests continguts (Taula 8.17). En general, com passa en la majoria de gèneres i continguts –també en la informació del cor– es percep el

subtitulat com a més útil que no la Llengua de Signes per informar les persones Sordes, un tema que s'abordarà en els propers apartats de la recerca.

De l'última dada aportada (21 respostes que diuen que veuen una utilitat nul·la o baixa) se'n podria deduir, erròniament, que no hi ha gaire interès entre els Sords catalans per subtitular la informació del cor. Segurament tampoc és això. Potser el que passa –talment com succeeix entre la població oïdora– que en una enquesta de vegades hi ha informants que tendeixen a valorar menys la informació del cor per desmarcar-se'n. Per fingir que aquest tipus de televisió més banal no va amb ells; per no aparèixer retratats en els qüestionaris com a gent suposadament més ordinària que només s'interessa pels embolics sentimentals i s'embadaleix davant l'opulència de la gent rica.

Es tractaria d'un *biaix d'autopresentació* (Vázquez, 1995) d'alguns enquestats que, en les seves respostes, voldrien oferir una imatge acceptada com a correcta per la societat i per ells mateixos sobre el seu consum de televisió. És una interpretació possible, ja que de l'estudi qualitatiu s'han extret respostes que indiquen que els Sords catalans sí que estan interessats per les notícies del cor. I molt!

A més, si mirem les puntuacions obtingudes a l'enquesta de la Gallaudet, el subtitulat en la informació del cor és perceput com a *Molt útil* amb un registre que supera per tres centèsimes l'aconseguit pels debats televisius (*talk shows*). (Taula 8.16). L'interès per la informació del cor s'il·lustra en algunes situacions. El casament entre el príncep Felip i Letizia, per exemple, va tenir un seguiment desbordant entre la Comunitat Sorda catalana. A Barcelona, per seguir l'enllaç reial, un grup de persones Sordes van organitzar una de les trobades més multitudinàries que es recorden entre el col·lectiu sord davant d'un esdeveniment televisiu:

"Els sords vam seguir amb molt d'interès la boda del príncep Felip i la princesa Letizia. Teníem una pantalla gegant al local. Ens vam reunir més de 100 Sords. Érem molts Sords, molts, molts, moltíssims. Tot el dia vam estar parlant d'això. Fent safareig, fent 'critiqueo' i explicant xafarderies. Fèiem tota mena de

comentaris, 'que si porten vestits lleigs', 'que si aquesta s'ha separat', 'que si aquesta és la reina de Jordània', 'que si aquesta té tants fills.' ”³⁷⁶

Altres persones Sordes van lamentar que l'anunci del casament i els programes posteriors no fossin, segons diuen, accessibles per a tothom:

"Vaig veure per la televisió la cara del príncep Felip i després sortia la presentadora de TVE Letizia. Vaig intuir que estaven parlant d'un anunci de boda. Però no ho sabia. No ho vaig saber fins que no ho vaig llegir a la premsa. Els sords ens assabentem de les coses, però sempre la informació ens arriba tard. Sempre tard. En aquest cas, m'és igual perquè jo passo molt de la informació de cor, però d'altres vegades és un problema." ³⁷⁷

"La informació de la boda Felipe-Letizia la vaig seguir bé per televisió. Tot era molt visual: l'entrada a l'església, la gent, els anells, el cotxe, la sortida. Tot era molt clar. En canvi, no seguia els programes del cor que parlaven de la boda. La meva mare m'ho explicava tot. Jo no sabia que estava prohibit que les dones anessin amb faldilla curta. La meva mare m'explicava els detalls, les anècdotes, tot el protocol: com anava la reina de Jordània, o bé si aquest barret és lleig o les crítiques que es feien a alguns convidats." ³⁷⁸

El comentari precedent reflecteix la manera com alguns Sords segueixen l'actualitat. De vegades tenen un familiar —en aquest cas la mare però podria ser el marit, la dona, un germà etc— que els fa el paper d'apuntador. És a dir, els Sords miren les imatges televisives i si hi ha subtítols fan un esforç per llegir-los. Quan no hi ha subtítols necessiten l'ajut d'algú que els aclareixi, complementi i reforci el primer significat que han copsat visualment. En concret, entre els Sords enquestats a la pregunta *¿de quina manera comprens les notícies de televisió quan no són accessibles?*, la categoria *un familiar*

---

³⁷⁶ Entrevista personal al líder Sord/a número 10 d'aquesta recerca, feta el 20 d'octubre del 2005.

³⁷⁷ Entrevista personal al líder Sord/a número 3 d'aquesta recerca, feta el 15 de juliol del 2005.

³⁷⁸ Entrevista personal al líder Sord/a número 8 d'aquesta recerca, feta el 5 d'octubre del 2005.

m'explica el contingut és la quarta més anotada de nou opcions possibles, tant en l'enquesta americana com en la catalana (Taula 8.10), (Taula 8.12). A més de necessitar, sovint, aquesta figura d'un familiar-apuntador també es posa de manifest que temes populars, com la informació del cor o els esports, són compartits familiarment pels Sords:

*“Sempre miro a la tele les imatges i després pregunto als meus pares. El papa m'informa dels esports i la mama de la informació del cor. Ara els meus pares són uns dies de vacances i ja no miro la tele perquè no entenc res. No estic informada. Un company de feina m'ha explicat la notícia que volen prohibir fumar en els llocs de treball.”*³⁷⁹

Malgrat que algunes persones Sordes mostren el seu interès per la informació del cor, des de la societat oient de vegades es cau en l'actitud paternalista de pensar que aquest tipus de continguts més ordinaris no convenen als sords ni cal que els siguin accessibles.

*“Jo crec que les persones sordes no han d'estar informades només de les notícies d'actualitat. Les persones sordes fins i tot tenen el dret a saber què es diu a les tertúlies de teleporqueria. Si tothom accedeix a aquestes tertúlies, les persones sordes també han de poder accedir-hi. El problema és que de vegades els oients som proteccionistes i sembla com si només volguéssim informar els sords de la política. Però ells han de poder triar què volen veure. No és bo que hi hagi algú que els digui: 'a vosaltres com que sou sords us pertoquen els informatius i prou.' Potser hi ha un grapat de persones sordes que prefereixen que els tradueixin un programa que parli de futbol. Sovint la tendència és de posar només la programació seriosa i culta per a les persones sordes.”*³⁸⁰

³⁷⁹ Entrevista personal al líder Sord/a número 8 d'aquesta recerca, feta el 5 d'octubre del 2005.

³⁸⁰ Entrevista personal amb la intèrpret de Llengua de Signes Esther de los Santos Rodríguez celebrada a Valladolid el 16 de setembre del 2005.

*“Nosaltres, els sords, som i hem de ser capaços de veure i entendre els mateixos programes estúpids que miren les persones oients.”*³⁸¹

8.1.2. Eix funcional

Un dels pilars principals de l'estudi comparatiu entre els estudiants de la Gallaudet University i la Comunitat Sorda catalana té a veure amb la funcionalitat de la Llengua de Signes i dels subtítols com a instruments per informar de l'actualitat periodística. Per poder descobrir, però, quina és la manera més òptima d'aconseguir una major accessibilitat informativa, és evident que no n'hi ha prou analitzant quines són les vies més utilitzades pels Sords per accedir a les notícies. També cal preguntar-se si la Llengua de Signes televisiva i els subtítols –tal i com es fan servir en els anys d'aquesta recerca–, funcionen per complir aquesta funció i com cal adaptar-los o integrar-los amb la resta de les imatges informatives que apareixen a la pantalla.

¿Les notícies subtítolades s'entenen bé?, ¿els intèrprets signen massa ràpid?, ¿els intèrprets són massa petits?, ¿la informació d'actualitat de la televisió o d'internet és poc visual?, ¿es troben a faltar més infografies o gràfics a les notícies? En els propers apartats del treball s'exposen els resultats a preguntes fetes als Sords sobre qüestions així. Es compara la funcionalitat de la Llengua de Signes televisiva amb la funcionalitat dels subtítols i, a més, per poder fer una anàlisi més acurada, també es compara l'ús d'aquests recursos en els teleinformatius amb l'ús que se'n fa o que se'n podria fer en d'altres espais de televisió (entreteniment, ficció, programes infantils etc), a més d'incloure la valoració que fan els Sords de la informació que reben i com valoren la figura dels intèrprets televisius, entre d'altres coses.

Malgrat que s'estudia tant la LS com els subtítols, l'interès es focalitza sobretot en els signes televisius –sigui a la televisió tradicional o a internet– ja que la tesi està acotada als

---

³⁸¹ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-01*. Informació extreta de l'entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l'anglès el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

Sords signants. Tot plegat, per explorar la funcionalitat de la LS pel que fa al contingut però també quant a la forma des de la perspectiva dels Sords enquestats.

8.1.2.1. La LS és útil, però no tant com els subtítols

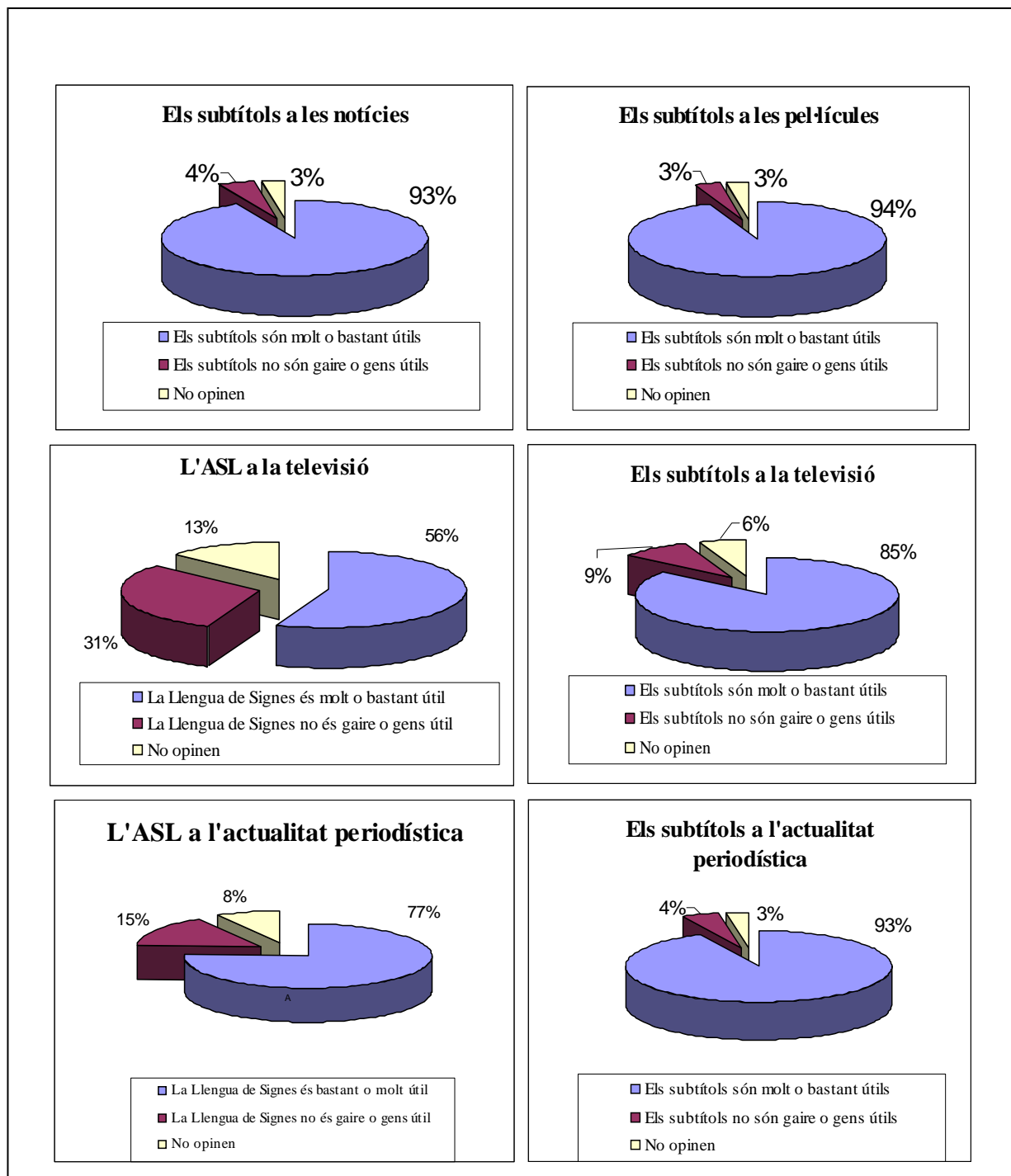
La Llengua de Signes és un vehicle més útil per informar de notícies, per a entrevistes, per a debats i també per incloure-la en programes culturals que no pas per a transmissions esportives a la televisió o per a les pel·lícules. Així es desprèn del qüestionari fet a 138 persones Sordes, tant a la Gallaudet University com a Catalunya, sobre la funcionalitat de la Llengua de Signes als mitjans de comunicació. Aquesta utilitat de la Llengua de Signes és, però, menor que la utilitat dels subtítols, un recurs valorat com a més pràctic pels Sords entrevistats, especialment entre els nord-americans.

En concret, quan es pregunta per la utilitat de *l'American Sign Language* a les notícies, en 37 respostes els Sords de Washington diuen que és *molt útil*, en 17 respostes opinen que és *força útil*, en 6 casos que és una *mica útil* i en 5 que no és *gens útil*. (Figura 8.46). Si comparem aquests resultats amb l'opinió que tenen els mateixos enquestats de la Gallaudet veiem que en general els Sords dels EUA valoren més el subtítulat. Exactament, s'han obtingut 57 respostes d'alumnes americans que consideren que els subtítols són *molt útils* per a les notícies, 7 que diuen que els subtítols són *força útils*, 2 una *mica útils* i només 1 que entén que no és *gens útil*. (Taula 8.15). Si fem una extrapolació, podem observar que mentre el subtítulat és valorat com a *molt o bastant útil* per a les notícies per a un 93% dels Sords de la Gallaudet, els signes televisius es consideren *molt o bastant útils* per a les notícies per a un 77% dels estudiants de la universitat Sorda. (Figura 8.43).

Malgrat que les tendències de fons són les mateixes entre els enquestats a Washington i a Catalunya, sí que s'observen algunes diferències. En determinats aspectes, els Sords catalans valoren més la funcionalitat de la Llengua de Signes. Per exemple, en les notícies no s'ha trobat cap Sord català que digui que la LSC no és *gens útil* (Taula 8.17). per informar-se i 5 Sords nord-americans que sí que entenen que la utilitat és nul·la. (Figura 8.46). En aquest sentit i segons l'extrapolació feta, es calcula que un 15% dels estudiants de la Gallaudet pensen que la Llengua de Signes *no és gaire o gens útil* per informar de notícies

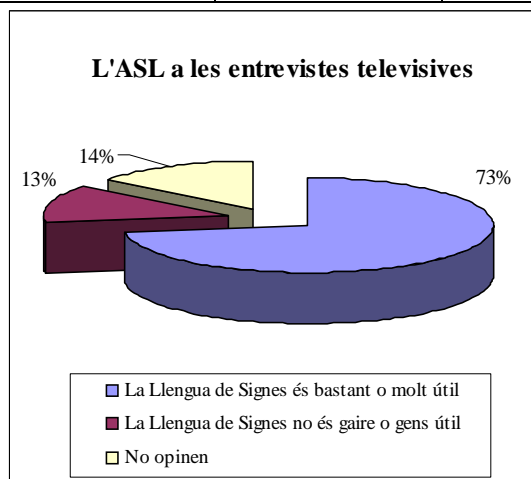

(Figura 8.43). Entre els Sords enquestats a Catalunya s'estima en un 12% veuen la LS com a una mica o poc útil per informar de les notícies (Figura 8.53).

Figura 8.43. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Les dades s'han extret a partir de les respostes dels informants de la Taula 8.15 i figures sobre el rànquing d'utilitat. Font: elaboració pròpia.

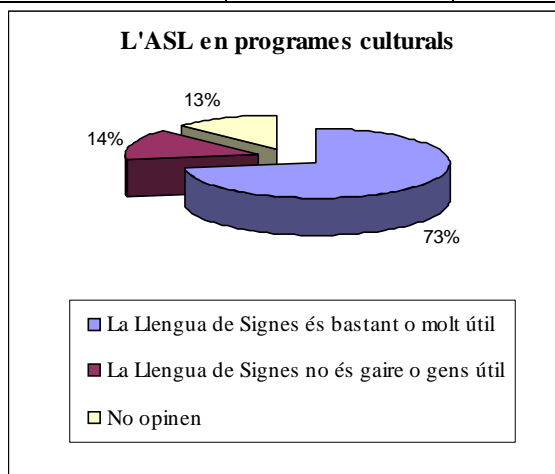
	L'ASL és molt útil	és força útil	és una mica/poc útil	no és gens útil	Sense opinió
Entrevistes tv	34 respostes	16 respostes	5 respostes	4 respostes	10 respostes
Notícies	37 respostes	17 respostes	6 respostes	5 respostes	6 respostes
Pel·lícules	8 respostes	11 respostes	14 respostes	27 respostes	9 respostes
Partit beisbol	5 respostes	14 respostes	16 respostes	19 respostes	15 respostes
Debats (talk shows)	20 respostes	24 respostes	12 respostes	6 respostes	7 respostes
Programes cultura	34 respostes	17 respostes	7 respostes	3 respostes	9 respostes
Programes del cor	7 respostes	13 respostes	15 respostes	21 respostes	13 respostes
Programes infantils	30 respostes	23 respostes	6 respostes	4 respostes	7 respostes
Meteorologia	22 respostes	19 respostes	12 respostes	9 respostes	7 respostes

Entrevistes televisives	Força útil	2,35 punts
Programes culturals	Força útil	2,34 punts
Notícies	Força útil	2,32 punts
Programes infantils	Força útil	2,25 punts
Debats (<i>talk shows</i>)	Força útil	1,93 punts
Informació meteorològica	Força útil	1,87 punts
Programes cor, telesèries	Una mica útil	1,10 punts
Transmissió partit beisbol	Poc útil	1,09 punts
Pel·lícules	Poc útil	1,00 punts

Figura 8.44. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Rànquing d'utilitat de la Llengua de Signes televisiva. Cada informant havia d'omplir la taula de dalt. Alguns –pocs- van contestar més d'una resposta ja que dubtaven entre dues opcions. En aquests casos, s'han anotat les dues. El rànquing s'ha calculat a partir de la mitjana: s'ha dividit la puntuació sumada pel nombre de respostes d'aquells que opinen. La categoria *molt* val 3 punts; *força* 2 punts; *una mica* 1 punt; *gens*, 0 punts; *sense opinió*, no suma ni tampoc entra en la mitjana. De 0 a 0,5 és *gens útil*; de 0,6 a 1 és *poc*, d'1,1 a 1,5 és *una mica*, d'1,6 a 2,4 és *força* i de 2,5 a 3, *molt útil*. Font foto: Gallaudet University. Gràfic i dades: Elaboració pròpia.

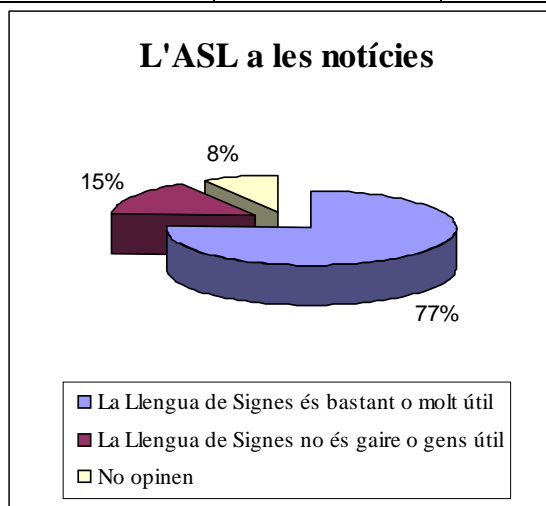
	L'ASL és molt útil	és força útil	és una mica/poc útil	no és gens útil	Sense opinió
Entrevistes tv	34 respostes	16 respostes	5 respostes	4 respostes	10 respostes
Notícies	37 respostes	17 respostes	6 respostes	5 respostes	6 respostes
Pel·lícules	8 respostes	11 respostes	14 respostes	27 respostes	9 respostes
Partit beisbol	5 respostes	14 respostes	16 respostes	19 respostes	15 respostes
Debats (talk shows)	20 respostes	24 respostes	12 respostes	6 respostes	7 respostes
Programes cultura	34 respostes	17 respostes	7 respostes	3 respostes	9 respostes
Programes del cor	7 respostes	13 respostes	15 respostes	21 respostes	13 respostes
Programes infantils	30 respostes	23 respostes	6 respostes	4 respostes	7 respostes
Meteorologia	22 respostes	19 respostes	12 respostes	9 respostes	7 respostes

Entrevistes televisives	Força útil	2,35 punts
Programes culturals	Força útil	2,34 punts
Notícies	Força útil	2,32 punts
Programes infantils	Força útil	2,25 punts
Debats (<i>talk shows</i>)	Força útil	1,93 punts
Informació meteorològica	Força útil	1,87 punts
Programes cor, telesèries	Una mica útil	1,10 punts
Transmissió partit beisbol	Poc útil	1,09 punts
Pel·lícules	Poc útil	1,00 punts

Figura 8.45. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Rànquing d'utilitat de la Llengua de Signes televisiva. Cada informant havia d'omplir la taula de dalt. Alguns –pocs- van contestar més d'una resposta ja que dubtaven entre dues opcions. En aquests casos, s'han anotat les dues. El rànquing s'ha calculat a partir de la mitjana: s'ha dividit la puntuació sumada pel nombre de respostes d'aquells que opinen. La categoria *molt* val 3 punts; *força* 2 punts; *una mica* 1 punt; *gens*, 0 punts i *sense opinió*, no suma ni tampoc entra en la mitjana. De 0 a 0,5 és *gens útil*; de 0,6 a 1 és *poc*, d'1,1 a 1,5 és *una mica*, d'1,6 a 2,4 és *força* i de 2,5 a 3, *molt útil*. Font foto: Gallaudet University. Gràfic i dades: Elaboració pròpia.

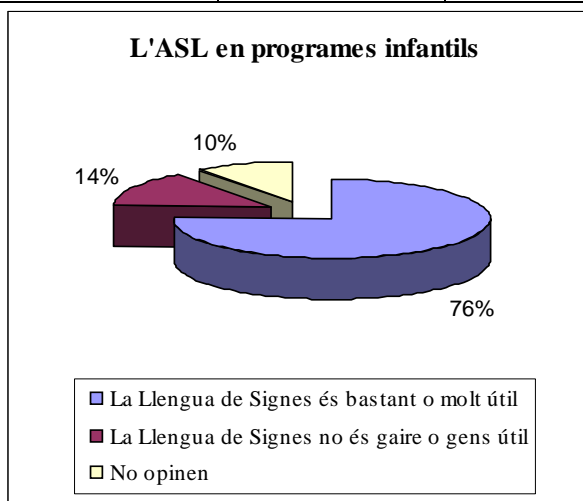
	L'ASL és molt útil	és força útil	és una mica/poc útil	no és gens útil	Sense opinió
Entrevistes tv	34 respostes	16 respostes	5 respostes	4 respostes	10 respostes
Notícies	37 respostes	17 respostes	6 respostes	5 respostes	6 respostes
Pel·lícules	8 respostes	11 respostes	14 respostes	27 respostes	9 respostes
Partit beisbol	5 respostes	14 respostes	16 respostes	19 respostes	15 respostes
Debats (talk shows)	20 respostes	24 respostes	12 respostes	6 respostes	7 respostes
Programes cultura	34 respostes	17 respostes	7 respostes	3 respostes	9 respostes
Programes del cor	7 respostes	13 respostes	15 respostes	21 respostes	13 respostes
Programes infantils	30 respostes	23 respostes	6 respostes	4 respostes	7 respostes
Meteorologia	22 respostes	19 respostes	12 respostes	9 respostes	7 respostes

Entrevistes televisives	Força útil	2,35 punts
Programes culturals	Força útil	2,34 punts
Notícies	Força útil	2,32 punts
Programes infantils	Força útil	2,25 punts
Debats (<i>talk shows</i>)	Força útil	1,93 punts
Informació meteorològica	Força útil	1,87 punts
Programes cor, telesèries	Una mica útil	1,10 punts
Transmissió partit beisbol	Poc útil	1,09 punts
Pel·lícules	Poc útil	1,00 punts

Figura 8.46. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Rànquing d'utilitat de la Llengua de Signes televisiva. Cada informant havia d'omplir la taula de dalt. Alguns –pocs– van contestar més d'una resposta ja que dubtaven entre dues opcions. En aquests casos, s'han anotat les dues. El rànquing s'ha calculat a partir de la mitjana: s'ha dividit la puntuació sumada pel nombre de respostes d'aquells que opinen. La categoria *molt* val 3 punts; *força* 2 punts; *una mica* 1 punt; *gens*, 0 punts; *sense opinió*, no suma ni tampoc entra en la mitjana. De 0 a 0,5 és *gens útil*; de 0,6 a 1 és *poc*, d'1,1 a 1,5 és *una mica*, d'1,6 a 2,4 és *força* i de 2,5 a 3, *molt útil*. Font foto: Gallaudet University. Gràfic i dades: Elaboració pròpia.

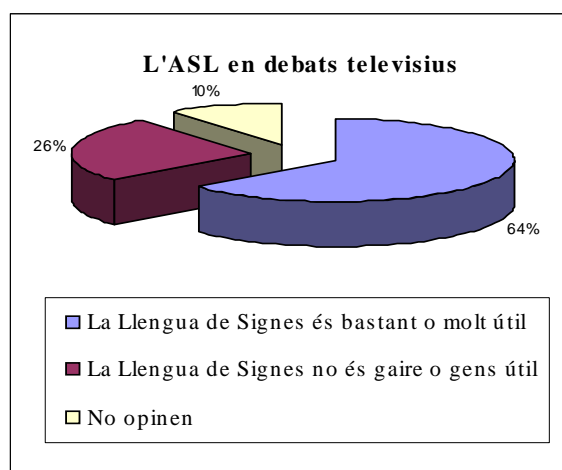
	L'ASL és molt útil	és força útil	és una mica/poc útil	no és gens útil	Sense opinió
Entrevistes tv	34 respostes	16 respostes	5 respostes	4 respostes	10 respostes
Notícies	37 respostes	17 respostes	6 respostes	5 respostes	6 respostes
Pel·lícules	8 respostes	11 respostes	14 respostes	27 respostes	9 respostes
Partit beisbol	5 respostes	14 respostes	16 respostes	19 respostes	15 respostes
Debats (talk shows)	20 respostes	24 respostes	12 respostes	6 respostes	7 respostes
Programes cultura	34 respostes	17 respostes	7 respostes	3 respostes	9 respostes
Programes del cor	7 respostes	13 respostes	15 respostes	21 respostes	13 respostes
Programes infantils	30 respostes	23 respostes	6 respostes	4 respostes	7 respostes
Meteorologia	22 respostes	19 respostes	12 respostes	9 respostes	7 respostes

Entrevistes televisives	Força útil	2,35 punts
Programes culturals	Força útil	2,34 punts
Notícies	Força útil	2,32 punts
Programes infantils	Força útil	2,25 punts
Debats (<i>talk shows</i>)	Força útil	1,93 punts
Informació meteorològica	Força útil	1,87 punts
Programes cor, telesèries	Una mica útil	1,10 punts
Transmissió partit beisbol	Poc útil	1,09 punts
Pel·lícules	Poc útil	1,00 punts

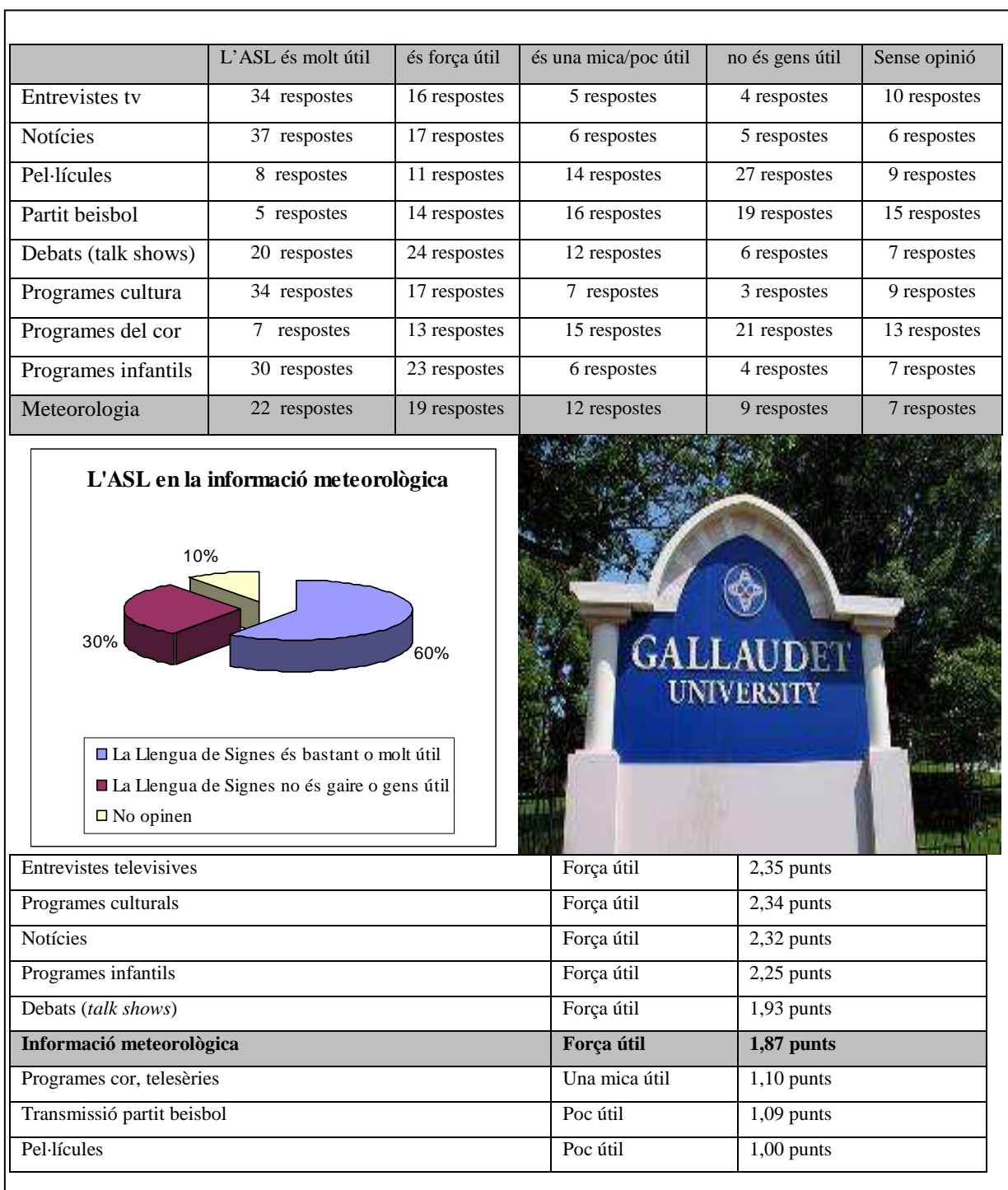
Figura 8.47. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Rànquing d'utilitat de la Llengua de Signes televisiva. Cada informant havia d'omplir la taula de dalt. Alguns -pocs- van contestar més d'una resposta ja que dubtaven entre dues opcions. En aquests casos, s'han anotat les dues. El rànquing s'ha calculat a partir de la mitjana: s'ha dividit la puntuació sumada pel nombre de respostes d'aquells que opinen. La categoria *molt* val 3 punts; *força* 2 punts; *una mica* 1 punt; *gens*, 0 punts; *sense opinió*, no suma ni tampoc entra en la mitjana. De 0 a 0,5 és *gens útil*; de 0,6 a 1 és *poc*, d'1,1 a 1,5 és *una mica*, d'1,6 a 2,4 és *força* i de 2,5 a 3, *molt útil*. Font foto: Gallaudet University. Gràfic i dades: Elaboració pròpia.

	L'ASL és molt útil	és força útil	és una mica/poc útil	no és gens útil	Sense opinió
Entrevistes tv	34 respostes	16 respostes	5 respostes	4 respostes	10 respostes
Notícies	37 respostes	17 respostes	6 respostes	5 respostes	6 respostes
Pel·lícules	8 respostes	11 respostes	14 respostes	27 respostes	9 respostes
Partit beisbol	5 respostes	14 respostes	16 respostes	19 respostes	15 respostes
Debats (talk shows)	20 respostes	24 respostes	12 respostes	6 respostes	7 respostes
Programes cultura	34 respostes	17 respostes	7 respostes	3 respostes	9 respostes
Programes del cor	7 respostes	13 respostes	15 respostes	21 respostes	13 respostes
Programes infantils	30 respostes	23 respostes	6 respostes	4 respostes	7 respostes
Meteorologia	22 respostes	19 respostes	12 respostes	9 respostes	7 respostes

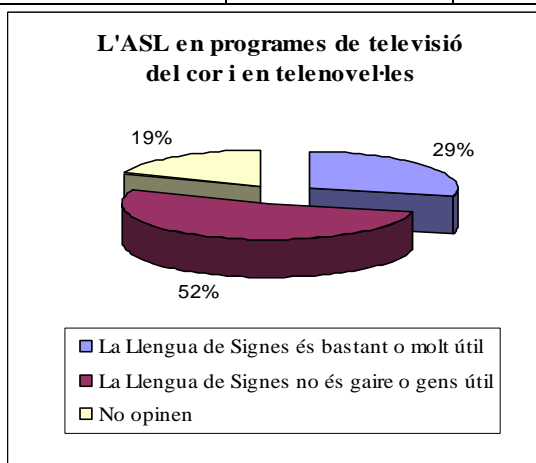
Entrevistes televisives	Força útil	2,35 punts
Programes culturals	Força útil	2,34 punts
Notícies	Força útil	2,32 punts
Programes infantils	Força útil	2,25 punts
Debats (talk shows)	Força útil	1,93 punts
Informació meteorològica	Força útil	1,87 punts
Programes cor, telesèries	Una mica útil	1,10 punts
Transmissió partit beisbol	Poc útil	1,09 punts
Pel·lícules	Poc útil	1,00 punts

Figura 8.48. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Rànquing d'utilitat de la Llengua de Signes televisiva. Cada informant havia d'omplir la taula de dalt. Alguns -pocs- van contestar més d'una resposta ja que dubtaven entre dues opcions. En aquests casos, s'han anotat les dues. El rànquing s'ha calculat a partir de la mitjana: s'ha dividit la puntuació sumada pel nombre de respostes d'aquells que opinen. La categoria *molt* val 3 punts; *força* 2 punts; *una mica* 1 punt; *gens*, 0 punts; *sense opinió*, no suma ni tampoc entra en la mitjana. De 0 a 0,5 és *gens útil*; de 0,6 a 1 és *poc*, d'1,1 a 1,5 és *una mica*, d'1,6 a 2,4 és *força* i de 2,5 a 3, *molt útil*. Font foto: Gallaudet University. Gràfic i dades: Elaboració pròpia.

Figura 8.49. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Rànquing d'utilitat de la Llengua de Signes televisiva. Cada informant havia d'omplir la taula de dalt. Alguns -pocs- van contestar més d'una resposta ja que dubtaven entre dues opcions. En aquests casos, s'han anotat les dues. El rànquing s'ha calculat a partir de la mitjana: s'ha dividit la puntuació sumada pel nombre de respostes d'aquells que opinen. La categoria *molt* val 3 punts; *força* 2 punts; *una mica* 1 punt; *gens*, 0 punts; *sense opinió*, no suma ni tampoc entra en la mitjana. De 0 a 0,5 és *gens útil*; de 0,6 a 1 és *poc*, d'1,1 a 1,5 és *una mica*, d'1,6 a 2,4 és *força* i de 2,5 a 3, *molt útil*. Font foto: Gallaudet University. Gràfic i dades: Elaboració pròpia.

	L'ASL és molt útil	és força útil	és una mica/poc útil	no és gens útil	Sense opinió
Entrevistes tv	34 respostes	16 respostes	5 respostes	4 respostes	10 respostes
Notícies	37 respostes	17 respostes	6 respostes	5 respostes	6 respostes
Pel·lícules	8 respostes	11 respostes	14 respostes	27 respostes	9 respostes
Partit beisbol	5 respostes	14 respostes	16 respostes	19 respostes	15 respostes
Debats (talk shows)	20 respostes	24 respostes	12 respostes	6 respostes	7 respostes
Programes cultura	34 respostes	17 respostes	7 respostes	3 respostes	9 respostes
Programes del cor	7 respostes	13 respostes	15 respostes	21 respostes	13 respostes
Programes infantils	30 respostes	23 respostes	6 respostes	4 respostes	7 respostes
Meteorologia	22 respostes	19 respostes	12 respostes	9 respostes	7 respostes

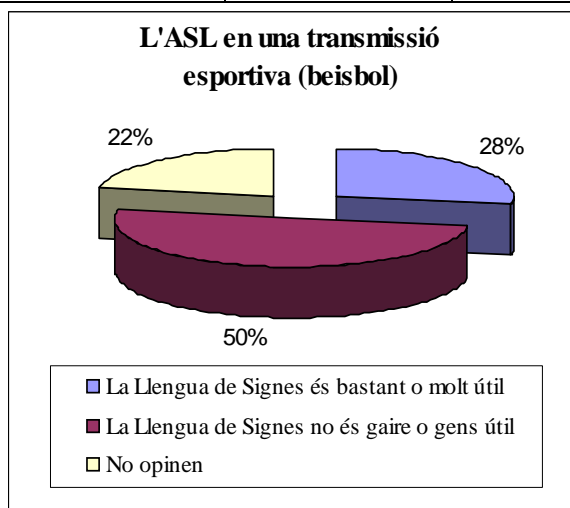

Entrevistes televisives	Força útil	2,35 punts
Programes culturals	Força útil	2,34 punts
Notícies	Força útil	2,32 punts
Programes infantils	Força útil	2,25 punts
Debats (<i>talk shows</i>)	Força útil	1,93 punts
Informació meteorològica	Força útil	1,87 punts
Programes cor, telesèries	Una mica útil	1,10 punts
Transmissió partit beisbol	Poc útil	1,09 punts
Pel·lícules	Poc útil	1,00 punts

Figura 8.50. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Rànquing d'utilitat de la Llengua de Signes televisiva. Cada informant havia d'omplir la taula de dalt. Alguns –pocs- van contestar més d'una resposta ja que dubtaven entre dues opcions. En aquests casos, s'han anotat les dues. El rànquing s'ha calculat a partir de la mitjana: s'ha dividit la puntuació sumada pel nombre de respostes d'aquells que opinen. La categoria *molt* val 3 punts; *força* 2 punts; *una mica* 1 punt; *gens*, 0 punts; *sense opinió*, no suma ni tampoc entra en la mitjana. De 0 a 0,5 és *gens útil*; de 0,6 a 1 és *poc*, d'1,1 a 1,5 és *una mica*, d'1,6 a 2,4 és *força* i de 2,5 a 3, *molt útil*. Font foto: Gallaudet University. Gràfic i dades: Elaboració pròpia.

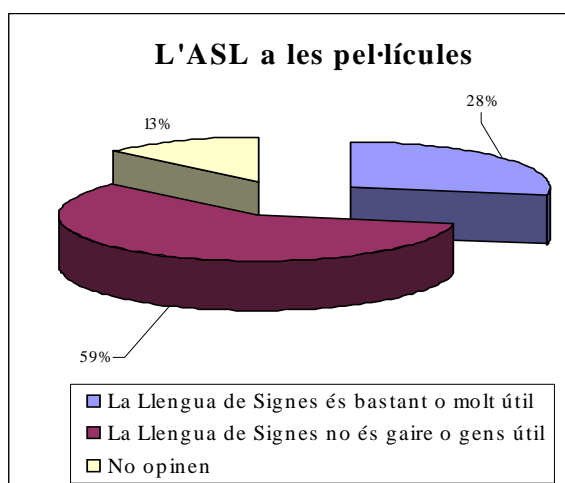
	L'ASL és molt útil	és força útil	és una mica/poc útil	no és gens útil	Sense opinió
Entrevistes tv	34 respostes	16 respostes	5 respostes	4 respostes	10 respostes
Notícies	37 respostes	17 respostes	6 respostes	5 respostes	6 respostes
Pel·lícules	8 respostes	11 respostes	14 respostes	27 respostes	9 respostes
Partit beisbol	5 respostes	14 respostes	16 respostes	19 respostes	15 respostes
Debats (talk shows)	20 respostes	24 respostes	12 respostes	6 respostes	7 respostes
Programes cultura	34 respostes	17 respostes	7 respostes	3 respostes	9 respostes
Programes del cor	7 respostes	13 respostes	15 respostes	21 respostes	13 respostes
Programes infantils	30 respostes	23 respostes	6 respostes	4 respostes	7 respostes
Meteorologia	22 respostes	19 respostes	12 respostes	9 respostes	7 respostes

Entrevistes televisives	Força útil	2,35 punts
Programes culturals	Força útil	2,34 punts
Notícies	Força útil	2,32 punts
Programes infantils	Força útil	2,25 punts
Debats (<i>talk shows</i>)	Força útil	1,93 punts
Informació meteorològica	Força útil	1,87 punts
Programes cor, telesèries	Una mica útil	1,10 punts
Transmissió partit beisbol	Poc útil	1,09 punts
Pel·lícules	Poc útil	1,00 punts

Figura 8.51. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Rànquing d'utilitat de la Llengua de Signes televisiva. Cada informant havia d'omplir la taula de dalt. Alguns -pocs- van contestar més d'una resposta ja que dubtaven entre dues opcions. En aquests casos, s'han anotat les dues. El rànquing s'ha calculat a partir de la mitjana: s'ha dividit la puntuació sumada pel nombre de respostes d'aquells que opinen. La categoria *molt* val 3 punts; *força* 2 punts; *una mica* 1 punt; *gens*, 0 punts; *sense opinió*, no suma ni tampoc entra en la mitjana. De 0 a 0,5 és *gens útil*; de 0,6 a 1 és *poc*, d'1,1 a 1,5 és *una mica*, d'1,6 a 2,4 és *força* i de 2,5 a 3, *molt útil*. Font foto: Gallaudet University. Gràfic i dades: Elaboració pròpia.

	L'ASL és molt útil	és força útil	és una mica/poc útil	no és gens útil	Sense opinió
Entrevistes tv	34 respostes	16 respostes	5 respostes	4 respostes	10 respostes
Notícies	37 respostes	17 respostes	6 respostes	5 respostes	6 respostes
Pel·lícules	8 respostes	11 respostes	14 respostes	27 respostes	9 respostes
Partit beisbol	5 respostes	14 respostes	16 respostes	19 respostes	15 respostes
Debats (talk shows)	20 respostes	24 respostes	12 respostes	6 respostes	7 respostes
Programes cultura	34 respostes	17 respostes	7 respostes	3 respostes	9 respostes
Programes del cor	7 respostes	13 respostes	15 respostes	21 respostes	13 respostes
Programes infantils	30 respostes	23 respostes	6 respostes	4 respostes	7 respostes
Meteorologia	22 respostes	19 respostes	12 respostes	9 respostes	7 respostes

Entrevistes televisives	Força útil	2,35 punts
Programes culturals	Força útil	2,34 punts
Notícies	Força útil	2,32 punts
Programes infantils	Força útil	2,25 punts
Debats (<i>talk shows</i>)	Força útil	1,93 punts
Informació meteorològica	Força útil	1,87 punts
Programes cor, telesèries	Una mica útil	1,10 punts
Transmissió partit beisbol	Poc útil	1,09 punts
Pel·lícules	Poc útil	1,00 punts

Figura 8.52. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Rànquing d'utilitat de la Llengua de Signes televisiva. Cada informant havia d'omplir la taula de dalt. Alguns –pocs- van contestar més d'una resposta ja que dubtaven entre dues opcions. En aquests casos, s'han anotat les dues. El rànquing s'ha calculat a partir de la mitjana: s'ha dividit la puntuació sumada pel nombre de respostes d'aquells que opinen. La categoria *molt* val 3 punts; *força* 2 punts; *una mica* 1 punt; *gens*, 0 punts; *sense opinió*, no suma ni tampoc entra en la mitjana. De 0 a 0,5 és *gens útil*; de 0,6 a 1 és *poc*, d'1,1 a 1,5 és *una mica*, d'1,6 a 2,4 és *força* i de 2,5 a 3, *molt útil*. Font foto: Gallaudet University. Gràfic i dades: Elaboració pròpia.

El subtítulat és	Molt útil	Força útil	Una mica/poc útil	Gens útil	Sense opinió
Entrevistes de TV	52 respostes	8 respostes	6 respostes	0 respostes	3 respostes
Notícies	57 respostes	7 respostes	2 respostes	1 resposta	2 respostes
Pel·lícules	60 respostes	6 respostes	0 respostes	2 respostes	2 respostes
Partit beisbol	42 respostes	12 respostes	5 respostes	2 respostes	8 respostes
Debats (<i>Talk shows</i>)	45 respostes	13 respostes	7 respostes	1 resposta	3 respostes
Programes culturals	45 respostes	14 respostes	5 respostes	0 respostes	5 respostes
Programes cor	45 respostes	12 respostes	3 respostes	3 respostes	7 respostes
Programes infantils	42 respostes	15 respostes	7 respostes	2 respostes	3 respostes
Meteorologia	45 respostes	13 respostes	5 respostes	3 respostes	3 respostes

Taula 8.15. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Cada informant havia d'omplir aquesta taula de dalt. Alguns –pocs- van contestar més d'una resposta ja que dubtaven entre dues opcions. En aquests casos, s'han anotat les dues. Font: Elaboració pròpia.

L'ASL a la televisió	Funcionalitat	Puntuació	El subtítulat a la TV	Funcionalitat	Puntuació
Entrevistes televisives	Força útil	2,35 punts	Pel·lícules	Molt útil	2,82 punts
Programes culturals	Força útil	2,34 punts	Notícies	Molt útil	2,79 punts
Notícies	Força útil	2,32 punts	Entrevistes televisives	Molt útil	2,69 punts
Programes infantils	Força útil	2,25 punts	Programes culturals	Molt útil	2,62 punts
Debats (<i>talk shows</i>)	Força útil	1,93 punts	Programes cor, telesèries	Molt útil	2,57 punts
Informació meteorològica	Força útil	1,87 punts	Debats (<i>talk shows</i>)	Molt útil	2,54 punts
Programes cor, telesèries	Una mica útil	1,10 punts	Transmissió partit beisbol	Molt útil	2,54 punts
Transmissió partit beisbol	Poc útil	1,09 punts	Informació meteorològica	Molt útil	2,51 punts
Pel·lícules	Poc útil	1,00 punts	Programes infantils	Força útil	2,46 punts

Taula 8.16. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Comparativa entre la utilitat de la Llengua de Signes televisiva i els subtítols. El rànquing s'ha calculat a partir de la mitjana dels resultats de la taula 8.15 (subtítols) i anteriors (ASL): s'ha dividit la puntuació sumada pel nombre de respostes d'aquells que opinen. La categoria *molt* val 3 punts; *força* 2 punts; *una mica* 1 punt; *gens*, 0 punts; *sense opinió*, no suma ni tampoc entra en la mitjana. De 0 a 0,5 és *gens útil*; de 0,6 a 1 és *poc*, d'1,1 a 1,5 és *una mica*, d'1,6 a 2,4 és *força* i de 2,5 a 3, *molt útil*. Font elaboració pròpia

La LSC és	Molt útil	Força útil	una mica/ poc útil	gens útil	Sense opinió
Entrevistes de TV	26 respostes	10 respostes	10 respostes	2 respostes	21 respostes
Notícies	31 respostes	12 respostes	8 respostes	0 respostes	18 respostes
Pel·lícules	9 respostes	8 respostes	13 respostes	17 respostes	22 respostes
Transmissió esports	3 respostes	3 respostes	6 respostes	29 respostes	28 respostes
Debats	24 respostes	8 respostes	8 respostes	5 respostes	24 respostes
Programes culturals	18 respostes	18 respostes	8 respostes	5 respostes	20 respostes
Cor, telesèries	7 respostes	15 respostes	13 respostes	9 respostes	25 respostes
Programes infantils	19 respostes	14 respostes	11 respostes	2 respostes	23 respostes
Meteorologia	24 respostes	7 respostes	7 respostes	9 respostes	22 respostes
El subtítulat és	Molt útil	Força útil	una mica/poc útil	gens útil	sense opinió
Entrevistes de TV	29 respostes	10 respostes	7 respostes	4 respostes	19 respostes
Notícies	29 respostes	20 respostes	1 resposta	1 resposta	18 respostes
Pel·lícules	34 respostes	10 respostes	3 respostes	2 respostes	20 respostes
Transmissió esports	13 respostes	5 respostes	8 respostes	16 respostes	27 respostes
Debats	22 respostes	7 respostes	9 respostes	3 respostes	28 respostes
Programes culturals	25 respostes	13 respostes	5 respostes	2 respostes	24 respostes
Cor, telesèries	19 respostes	3 respostes	10 respostes	11 respostes	26 respostes
Programes infantils	25 respostes	7 respostes	10 respostes	2 respostes	25 respostes
Meteorologia	28 respostes	7 respostes	9 respostes	2 respostes	23 respostes

Taula 8.17. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia

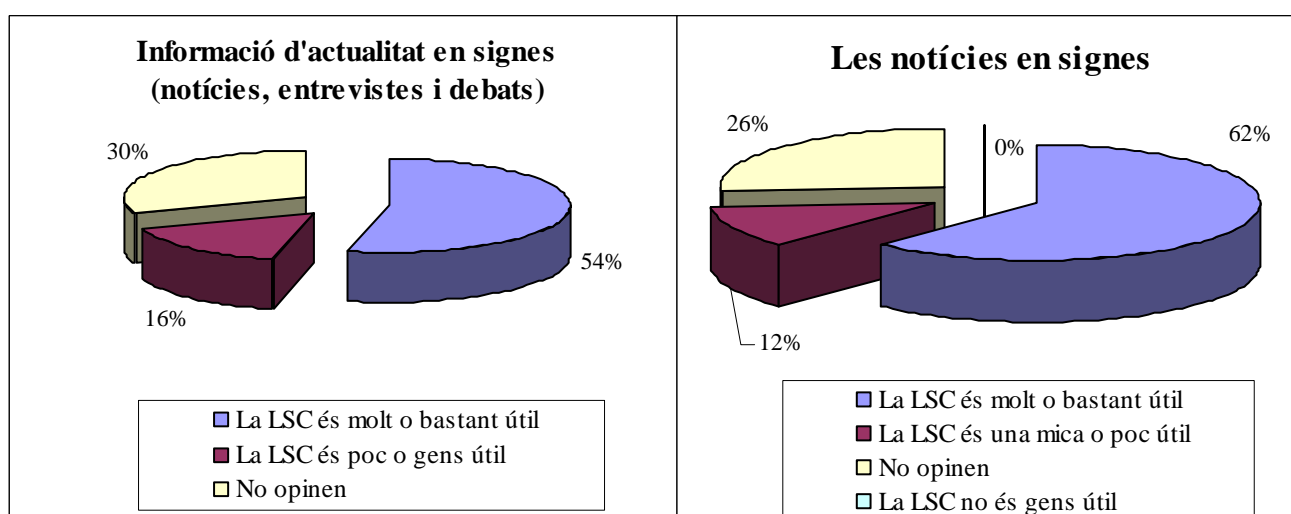

Figura 8.53. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: Elaboració pròpia.

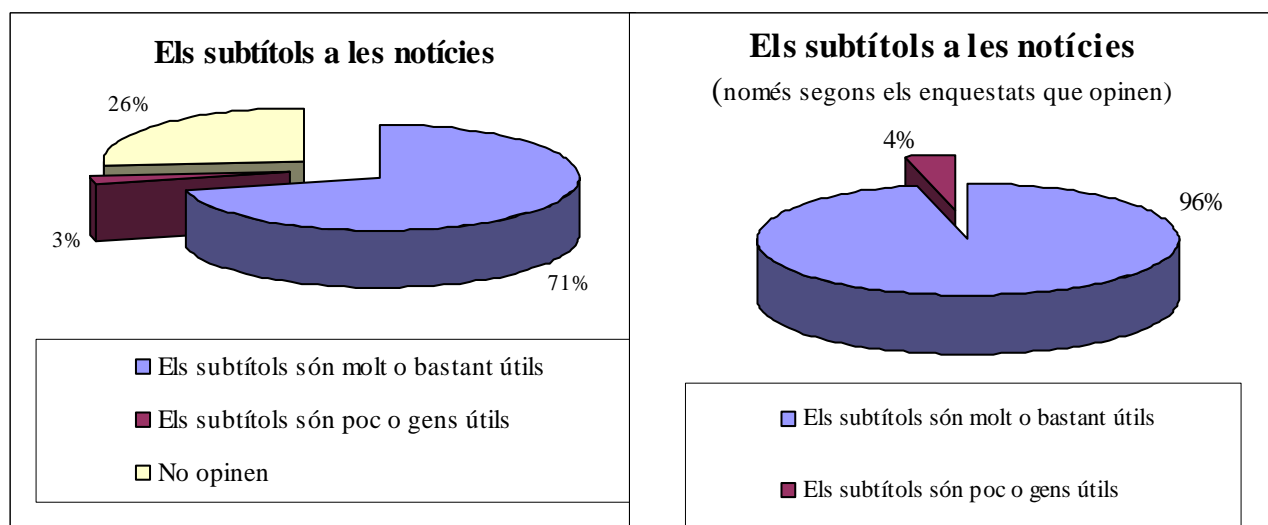

Figura 8.54. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: Elaboració pròpia.

Els estudiants Sords dels EUA donen una utilitat molt més gran als subtítols per informar de les notícies o de l'actualitat general que no als signes televisius. En canvi, entre els informants catalans aquesta diferència ja és més matisada. Extrapolant les dades es pot veure que un 71% dels Sords catalans veuen com a *molt o bastant útils* els subtítols a les notícies (Figura 8.54) i un 62% pensen el mateix de la utilitat de LSC per a les notícies. (Figura 8.53). Per tant, hi ha una diferència de només 9 punts; mentre que entre els alumnes universitaris investigats la diferència és de 16 punts. En concret i com ja s'ha dit, el 93% dels Sords americans qualifiquen de *molt o bastant útils* els subtítols per a les notícies i el 77% diuen el mateix de l'*American Sign Language*. (Figura 8.43).

En la mateixa línia, quan es pregunta als Sords si s'identifiquen amb la frase *Els subtítols són més útils que els intèrprets per explicar les notícies de la televisió*, 51 dels 69 enquestats de la Gallaudet responen que estan *molt o força d'acord* amb l'enunciat, sumant les dues opcions. (Taula 8.18). Entre les persones Sordes de Catalunya, en canvi, les respostes es reparteixen més entre el *molt*, el *força* i el *poc d'acord*. (Taula 8.19).

Els percentatges relativament baixos de Sords catalans que valoren l'accessibilitat subtítolada o signada podrien fer creure que hi ha molts Sords que no veuen utilitat a aquests recursos. Però no és exactament així. El que passa és que un nombrós grup de Sords enquestats no van contestar aquesta part del qüestionari, sigui perquè no tenien una opinió

formada dels que se'ls preguntava o sigui per problemes de lectoescriptura que els van complicar la resolució de l'enquesta en aquest punt. Tot i que van disposar d'una intèrpret en LS per dissipar dubtes i se'ls van donar instruccions ben clares sobre el contingut de l'enquesta, el cert és que van preferir no manifestar-se.

El percentatge de Sords que no opinen és molt més alt entre els catalans que entre els americans, cosa que potser també il·lustra que alguns de Catalunya tenen un nivell de formació més baix. Cal dir, però, que si anul·léssim les respostes dels Sords que no opinen, les respostes ja semblen més *esperables*: s'estima que un 96% dels Sords catalans diuen que els subtítols són força o molt útils per a les notícies. (Figura 8.54).

Els subtítols són més útils que els intèrprets per explicar notícies per la televisió (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	31 respostes
Força d'acord	20 respostes
Poc d'acord	7 respostes
Gens d'acord	1 resposta
Indecís	9 respostes
No respon	1 resposta

Taula 8.18. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia.

Els subtítols són més útils que els intèrprets per explicar notícies per la televisió (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	13 respostes
Força d'acord	16 respostes
Poc d'acord	16 respostes
Gens d'acord	9 respostes
No contesta	15 respostes

Taula 8.19. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia.

Tenint en compte que, segons l'extrapolació feta, el percentatge de Sords catalans que no opinen quan se'ls pregunta sobre la funcionalitat de la LSC a la informació d'actualitat arriba fins a un 30% (Figura 8.53) i que un 30% no és un percentatge menyspreable, s'ha

establert un rànquing d'utilitat de la Llengua de Signes televisiva, només a partir de les opinions dels alumnes americans que opinen. Els resultats dels Sords catalans s'han obviat des d'un punt de vista quantitatiu en no ser prou significatius per construir aquest rànquing.

Tot, però, sense perjudici que es pugui fer, també, una lectura qualitativa de les respostes dels Sords catalans i sobretot de les no-respostes, que indicarien que la Comunitat Sorda catalana està poc alfabetitzada i, en conseqüència, alguns dels seus membres –tot i que reivindicuin els subtítols– tenen problemes per llegir-los. Potser per això, va haver-hi informants que van deixar en blanc l'última part de l'enquesta –quan se'ls demanava sobre la utilitat mediàtica de la LS– ja que els cansava o els costava de llegir les preguntes. Es tracta d'una interpretació possible de les no-respostes que es basa en l'opinió d'alguna intèrpret i en l'observació pròpia ³⁸².

Al capdavant, el problema de les no-respostes [a les enquestes] no és un problema que es pugui resoldre mitjançant una tècnica estadística, és un problema heurístic sobre el qual han reflexionat molts autors (Sánchez Carrión, 2000; Murcia; Maluendas, 2002) i que en cada recerca pot ser objecte d'un tractament específic diferent (Droesbeke; Lavallée, 1996).

Segons el rànquing d'utilitat definit en aquesta recerca, les entrevistes televisives, els programes culturals, les notícies, els programes infantils, els debats i la informació meteorològica són, per aquest ordre, els espais en els quals és més útil la Llengua de Signes televisiva. (Taula 8.16). En el rànquing, s'han barrejat deliberadament gèneres periodístics (entrevista, notícia) i tipus de programes (cultural, infantil), tot i tractar-se d'elements d'anàlisi d'índole diferent. S'ha fet, així, per evitar que els Sords responguessin en base a prejudicis o segons les seves preferències temàtiques i no segons la funcionalitat de la LS com se'ls demanava. Això és així ja que si un Sord es trobava que havia de triar entre molts continguts temàtics televisius hi havia el risc que –a causa de l'efecte comparatiu– acabés opinant sobre gustos i no sobre accessibilitat.

Hi havia el perill que un Sord respongués que no vol que sigui accessible un programa del cor ja que l'avorreix aquesta temàtica; sense apercebre's, però, que el programa que no vol veure també inclou entrevistes, un gènere que sí valora que estigui subtítulat. En canvi,

---

³⁸² A la primera trobada grupal que es va fer amb Sords catalans per contestar l'enquesta, el 7 de març del 2009 a l'auditori de Caixa Manlleu de Vic, l'intèrpret Judit Farrerons va detectar que alguns dels informants tenien problemes de comprensió lectora, fet que va fer que alguns abandonessin el qüestionari a mig. A les trobades posteriors amb Sords es va canviar la manera de distribuir i explicar el contingut de l'enquesta per garantir que no es repetís el mateix problema.

creuant formats o gèneres amb temes o continguts, tot i que aquests biaixos poden continuar produint-se, és més fàcil detectar-los.³⁸³

Del rànquing d'utilitat de l'*American Sign Language* es dedueix que la Llengua de Signes televisiva és útil en la majoria de programes. Els únics formats televisius dels preguntats a la recerca en què la Llengua de Signes presenta problemes són les pel·lícules i les transmissions esportives (partit de beisbol). (Taula 8.16). Això és lògic, per la dificultat que suposa per a les persones Sordes mirar l'interpret i la pel·lícula alhora. El seguiment de la trama, les imatges, els diàlegs i tota la complexitat visual que comporta una producció cinematogràfica sembla bastant incompatible amb la figura d'un intèrpret dins d'un requadre al costat de la pantalla. I el mateix en un partit de beisbol que té el seu principal atractiu en les jugades i moviments dels esportistes al camp.

La inutilitat de la LS per traduir una pel·lícula oral no exclou que existeixi una abundant filmografia en signes. Però això ja són figues d'un altre paner: una cosa és traduir una pel·lícula i una altre de ben diferent i ben volguda per als Sords és que hi hagi pel·lícules amb actors Sords que s'expressin signant. El cinema Sord constitueix una forma de creativitat artística que funciona amb codis audiovisuals idiosincràtics, ja que òbviament el paper de les mans en els actors i la seva expressió facial resulta determinant i en condiciona la realització final.

La Llengua de Signes és útil, però menys que els subtítols. Si es compara el rànquing d'utilitat, en totes les categories analitzades el subtítols hi apareixen com a *molt útils* i només en una variable (programes infantils), surten classificats com a *bastant útils*. (Taula 8.16). Aquesta petita diferència de puntuació té a veure amb el fet que els nens –especialment si són petits– no són tan hàbils llegint com els adults ja que els falta, encara, culminar el seu

---

³⁸³ El creuament de formats, gèneres i temes és indicat per a la part de la recerca feta amb enquestes. No va caldre, en canvi, fer-ho en les entrevistes a líders Sords ja que aquest investigador va poder demanar explicacions de les respostes a tots i cadascun dels entrevistats. El possible biaix en els resultats que generi aquest creuament es considera que no és preocupant. Al contrari: com que es condensen les preguntes, amb menys preguntes es poden detectar més coses. Per exemple, es pot saber que els Sords diuen que no valoren tant que el contingut dels programes del cor sigui accessible en LS com que ho siguin els *talk shows*, quan, moltes vegades, els programes de premsa rosa inclouen debats. Per tant, es poden introduir matisos qualitius en els resultats quantitatius que enriqueixen la recerca sense necessitat d'allargar més el qüestionari amb moltes preguntes més de continguts i moltes més de gèneres. Saber interpretar els biaixos forma part, així doncs, de la feina de l'investigador. Com diu de manera metafòrica Carmelo Vázquez (1995: p.189), en referència als biaixos i distorsions que trobem en una enquesta, “una persona pot erròniament confondre's de carretera i descobrir així un paisatge enlluernador”.

aprenentatge i adquirir l'hàbit de la lectura. La Llengua de Signes, per contra, queda classificada com a *força útil*, en 6 ocasions; *una mica útil*, en 1 ocasió; i *poc útil*, 2 vegades.

El valor més gran que donen els Sords als subtítols també té a veure amb la major oferta que existeix. Les notícies subtítolades per a sords estan molt més esteses (més hores d'emissió i en més programes) que no les notícies en Llengua de Signes. En els anys d'aquesta recerca, la Llengua de Signes televisiva en mitjans professionals tenia –com ja s'ha explicat al llarg de la tesi– una presència testimonial en l'oferta televisiva catalana i gairebé insignificant a la dels EUA. El model dels teleinformatius subtítolats, així doncs, està molt més consolidat que no el model de notícies amb intèrprets, una circumstància que explica que els Sords en general tinguin una opinió més formada sobre la comprensió dels subtítols que no sobre la comprensió de la Llengua de Signes televisiva.

Mentre que de manera molt majoritària, els Sords enquestats que opinen (no la resta) asseguren que comprenen bé els subtítols i que no tenen problemes per llegir-los, es mostren molt més indecisos quan se'ls pregunta si entenen bé la Llengua de Signes televisiva (si va massa ràpid, si la comprensió és bona perquè el missatge està ben estructurat, si els temes són adients, les configuracions estan ben fetes etc). (Taula 8.20), (Taula 8.21), (Taula 8.22), (Taula 8.23).

Les notícies en signes no s'entenen (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	7 respostes
Força d'acord	12 respostes
Poc d'acord	9 respostes
Gens d'acord	11 respostes
Indecís	29 respostes
No respon	1 resposta
Els intèrprets signen massa ràpid a la televisió (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	3 respostes
Força d'acord	19 respostes
Poc d'acord	15 respostes
Gens d'acord	6 respostes
Indecís	26 respostes

. Taula 8.20. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

Em costa llegir i entendre els subtítols (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	0 respostes
Força d'acord	8 respostes
Poc d'acord	15 respostes
Gens d'acord	44 respostes
Indecís	2 respostes
Els subtítols van massa ràpid (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	1 resposta
Força d'acord	20 respostes
Poc d'acord	17 respostes
Gens d'acord	24 respostes
Indecís	6 respostes
No respon	1 resposta

Taula 8.21. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

Les notícies en signes no s'entenen (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	7 respostes
Força d'acord	18 respostes
Poc d'acord	12 respostes
Gens d'acord	20 respostes
No contesta	12 respostes
Els intèrprets signen massa ràpid a la televisió (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	16 respostes
Força d'acord	15 respostes
Poc d'acord	11 respostes
Gens d'acord	13 respostes
No contesta	13 respostes
Altres	1 resposta

Taula 8.22. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia.

Em costa llegir i entendre els subtítols (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	6 respostes
Força d'acord	12 respostes
Poc d'acord	19 respostes
Gens d'acord	19 respostes
No contesta	13 respostes
Els subtítols van massa ràpid (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	16 respostes
Força d'acord	10 respostes
Poc d'acord	20 respostes
Gens d'acord	11 respostes
No contesta	12 respostes

.Taula 8.23. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia

De vegades, fa la impressió que com que en els anys de l'estudi hi ha tan poca LS a les televisions professionals, força persones Sordes no miren, no coneixen o no estan interessades per cap programa signat i per això no opinen. A més, no existeix cap espai televisiu en Llengua de Signes de mitjans professionals que sigui un referent informatiu indiscutible o ~~que~~ que una gran majoria del Sords el segueixin assíduament. Això és clar als EUA. Només 6 dels 69 estudiants de Washington esmenten el nom d'algun programa en *American Sign Language* quan així se'ls ho pregunta a la part oberta del qüestionari. En concret, 4 alumnes Sords esmenten les emissores Gallaudet TV i Bison TV; 1 estudiant, l'espai infantil en ASL *Dr. Wonder's Workshop* i 1 altre menciona l'històric *Deaf Mosaic*.

Les dades són prou il·lustratives de l'allunyament entre la programació signada i els Sords, però la cosa no es queda aquí. Encara hi ha més pinyol en les respostes: 18 estudiants reconeixen que no coneixen, no saben o no recorden de l'existència de cap programa signat als EUA, 4 diuen explícitament que no els interessien, 1 diu que no està segur si n'existeix cap i 1 altre explica que és molt estrany trobar oferta televisiva en ASL. A aquests resultats se'n poden afegir d'altres més ambigus: 1 sord opina que només recorda misses (oficis religiosos) per televisió en ASL, 1 altre diu que ha vist notícies i vídeos Sords, 1 altre notícies, novel·les i pel·lícules i 1 altre recorda que hi havia un programa signat a Arizona.

Cap d'aquests alumnes, però, sap donar referències més clares o concretes. La resta dels Sords fins arribar als 69 enquestats van deixar en blanc aquesta part de l'enquesta americana o van respondre, en algun cas, coses incoherents.

A l'enquesta a 69 Sords catalans, també són una minoria aquells que escriuen el nom d'algun programa o cadena que emeti en Llengua de Signes. En concret, s'han recollit 21 respostes concretes a aquesta pregunta. En 7 respostes, els Sords esmenten Televisió de Catalunya (la majoria d'aquests esmenten TV3, però 2 mencionen el canal 3/24); en 5 respostes més esmenten TVE; en 2 casos, Barcelona TV; en 2 casos més la resposta és que veuen LSC en algunes televisions locals de pobles que no especifiquen i en 1 cas s'esmenta el Canal Parlament.

Dels que fan referència a la televisió pública catalana, únicament 1 detalla que les notícies en LSC s'insereixen dins del programa *Els matins* de TVC. En altres emissores, són diversos els enquestats que escriuen la franja horària en què miren els signes deixant clar que en són coneixedors. De la resta, la immensa majoria no contesten. A part, 1 Sord reconeix que ignora si hi ha programes signats i 1 altre diu que no els mira mai. Hi ha dues respostes més que val la pena reproduir literalment ja que il·lustren que la televisió convencional signada tampoc sembla que formi part de la quotidianitat d'aquests informants. Són aquestes:

*“Que jo sàpiga, [en LS] fan algun debat parlamentari.”*³⁸⁴

*“No sé [si fan cap programa a la tele en LS]. Jo només miro internet en LSC-LSE a ‘Diario Signo’, ‘Webvisual’ i a blocs sords.”*³⁸⁵

Malgrat que tots els estudiants de la Gallaudet tenen accés a Bison TV i a Gallaudet TV, dues emissores que ofereixen informació d'actualitat en ASL, la majoria dels enquestats

³⁸⁴ Opinió expressada pel membre de la Comunitat Sorda catalana identificat amb el codi GIR6, a la part oberta del qüestionari de l'enquesta que va ser distribuïda, explicada i contestada el 14 de març del 2009 a la seu de l'Associació Gironina de Sords, després d'una conferència pronunciada per aquest investigador.

³⁸⁵ Opinió expressada pel membre de la Comunitat Sorda catalana identificat amb el codi GIR11, a la part oberta del qüestionari de l'enquesta que va ser distribuïda, explicada i contestada el 14 de març del 2009 a la seu de l'Associació Gironina de Sords, després d'una conferència pronunciada per aquest investigador.

no es pronuncien quan se'ls pregunta si s'entenen bé les notícies en Llengua de Signes. En concret, 29 dels 69 enquestats a Washington es mostren indecisos quan se'ls demana si estan d'acord amb la frase, *Les notícies en signes no s'entenen*. (Taula 8.20). Aquest alt índex d'indecisos contrasta amb les respostes que s'obtenen quan es pregunta per la comprensió dels subtítols. De manera contundent, 59 dels 69 enquestats a Gallaudet no estan *gens o poc d'acord* amb la frase *Em costa llegir i entendre bé els subtítols*. D'aquests 59, un total de 44 diuen que no hi estan *gens d'acord*. (Taula 8.21).

La comprensió dels subtítols va lògicament molt lligada al nivell de formació de les persones sordes. Tenint en compte que els enquestats a la Gallaudet són universitaris, és normal que hi hagi més comprensió lectora. La majoria de Sords catalans enquestats entenen bé els subtítols però tampoc es pot amagar que n'hi ha –com s'ha reiterat– que tenen problemes de lectoescriptura.

La indecisió que hi ha entre els estudiants nord-americans quan se'ls pregunta per la comprensió del signes també es posa al descobert quan se'ls demana per la velocitat en què es comuniquen els intèrprets (Taula 8.20), cosa que no passa si se'ls fa la mateixa pregunta sobre els subtítols. Amb els subtítols, els Sords dels EUA tenen una opinió més clara. La majoria no es queixen de la rapidesa. Al contrari: diuen que no és cert que els subtítols vagin ràpids (Taula 8.21), però també hi ha un grup considerable que s'identifiquen *força* amb la frase *Els subtítols van massa ràpids*. Entre els Sords catalans, les respostes sobre la rapidesa dels signes i subtítols quedem més repartides sense que hi hagi tanta indecisió.

A l'enquesta catalana no hi havia la casella *indecís* com una de les opcions que podien escollir les persones Sordes a les preguntes tancades. Aquesta opció sí que és va incloure, en canvi, a l'enquesta americana per indicació de la Gallaudet University durant el procés de revisió metodològic. A Catalunya, es va suprimir l'opció *indecís* per forçar d'alguna manera els informants a pronunciar-se, en un sentit o en un altre, i per aconseguir, així, més riquesa en les respostes. Tot i amb això, l'alt índex de no-respostes entre els Sords catalans a algunes preguntes reflecteix la indecisió que també existeix dins la Comunitat Sorda catalana en alguns dels temes plantejats i ens serveix per fer una comparativa. És evident que la no-resposta és una opció més propera a la indecisió que no a la resposta afirmativa o negativa.

Les respostes dubitatives o hesitants i també aquelles que queden molt repartides sense que hi hagi una opció dominant entre els informants compliquen la interpretació dels

resultats. Precisament per aquest motiu, a l'hora de saber si la LS és més útil que els subtítols per informar de l'actualitat periodística, el que cal fer és preguntar-ho directament així: *¿Prefereixes subtítols o intèrprets a les notícies televisives?*

Les respostes són que els subtítols guanyen tant entre els Sords de Washington com entre els Sords de Catalunya i fins i tot guanyen a l'opció d'aquells que volen subtítols i LS al mateix temps, de manera simultània.

Prefereixes subtítols o intèrprets a les notícies televisives?	Total anotacions ³⁸⁶
Subtítols (<i>closed-captions</i>)	34 respostes
Subtítols i signes al mateix temps	26 respostes
Intèrprets	7 respostes
Indiferent	3 respostes

Taula 8.24. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

Prefereixes subtítols o intèrprets a les notícies televisives?	Total anotacions
Subtítols	19 respostes
Subtítols i signes al mateix temps	18 respostes
Intèrprets	12 respostes
Indiferent ³⁸⁷	11 respostes
No contesta	7 respostes
Altres	2 respostes

Taula 8.25. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia

Si, en general, els subtítols són més funcionals i també ho són més per informar de l'actualitat periodística, hom es pregunta si, tanmateix, hi ha Sords que en fan prou amb el subtítulat com a recurs d'accessibilitat. ¿Potser els Sords no volen o no els calen intèrprets

³⁸⁶ Un dels enquestats va marcar dues respostes.

³⁸⁷ Un informant Sord amb un nivell mitjà de LSC va declarar que li agrada que hi hagi intèrprets a la televisió per practicar en l'ús d'aquesta llengua. Un altre Sord va especificar que depenent de quin sigui el contingut prefereix que hi hagi LSC o bé subtítols.

televisius? La majoria diuen que sí; que en volen, però realment sobta que hi hagi algunes respostes negatives així com, també, molta indiferència.

En l'enquesta a 69 persones Sordes catalanes, 53 diuen que els agrada que hi hagi intèrprets i a l'enquesta a 69 universitaris dels EUA, 37 també responen afirmativament.

T'agrada que hi hagi intèrprets a les notícies televisives?	Total anotacions
Sí	37 respostes
Indiferent (m'és igual, no m'importa)	15 respostes
No	13 respostes
Altres ³⁸⁸	4 respostes

Taula 8.26. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

T'agrada que hi hagi intèrprets a les notícies televisives?	Total anotacions
Sí	53 respostes
No	5 respostes
Indiferent (m'és igual, no m'importa)	2 respostes
Altres	2 respostes
No contesta	7 respostes

Taula 8.27. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia

¿Com és, però, que hi ha 13 Sords americans i 5 de catalans que afirmen que no volen intèrprets?, ¿no és això estrany?, ¿sí aquest és un recurs pensat expressament per a ells per què hi renunciïn?, ¿els resultats no haurien de ser 100% cent afirmatius en una universitat militant de la causa Sorda com la Gallaudet?

L'existència d'una minoria significativa d'enquestats que no volen intèrprets no s'ha d'entendre, en cap cas, com un rebuig a la LS. Ni tampoc com una posició contrària a les notícies signades. El que no convenç tothom és la figura d'un mediador-oient per expressar-se en una llengua que no pertany al món oral i més sabent que els mateixos Sords podrien

³⁸⁸ Alguns van especificar que mai havien vist un intèrpret a les notícies i que, per tant, no sabien si els agradava o no aquest servei.

difondre sense intermediaris les notícies en Llengua de Signes, el seu idioma natural. El que no agrada a alguns és la manera com està dispostat l'interpret a la pantalla, arraconat dins d'una finestra flotant i sense que es puguin seguir prou bé les configuracions dels palmells i dels dits. També, de vegades, es retreu als intèrprets la falta d'habilitat per adaptar-se a les necessitats dels Sords i que no ofereixin un servei que permeti explicar més bé la informació que alguns no retenen prou bé dels subtítols:

*“Tot i que els Sords podem llegir els subtítols (‘closed captions’) moltes vegades en captem el 70 per cent de la informació ja que van molt de pressa. Les persones oients sí que ho senten tot al 100 per cent. Així doncs, per estar en igualtat hem de llegir també el diari. Amb un intèrpret potser si que podríem arribar a retenir el 100 per cent de la informació si l'intèrpret fos hàbil i capaç de traduir-ho tot; però no si l'intèrpret no és prou hàbil. Aleshores, patim un dèficit.”*³⁸⁹

Un dels informants assegura que s'emociona amb els intèrprets televisius depenent de si són més o menys competents en l'ús de LS.³⁹⁰ Paral·lelament i de manera força rotunda, els informants Sords asseveren que voldrien que els intèrprets apareguessin d'una mida més gran a la imatge televisiva.

En concret, 54 del 69 enquestats a Catalunya i 48 dels 69 enquestats a Washington es mostren *molt* o *força d'acord* (sumant les dues opcions) amb la frase *M'agradaria que els intèrprets sortissin més grans a la televisió*. (Taula 8.28) (Taula 8.29). Una demanda que es converteix en queixa o lament quan els signes televisius gairebé ni es poden percebre per la televisió. Als EUA, per això, alguns Sords són especialment crítics amb aquesta falta d'adaptació.

³⁸⁹ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-03*. Informació extreta de l'entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l'anglès el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

³⁹⁰ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi GM06, a la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 3 d'octubre del 2008.

“El tema és que la majoria de sords realment prefereixen els subtítols ja que no és pràctic posar una finestreta petita que gairebé no es veu a la televisió. Gairebé t’hi has d’amorrar per poder veure l’intèrpret i seguir la informació.” ³⁹¹

En els anys d’aquesta recerca, a Catalunya, el problema de la mida reduïda dels intèrprets ha aparegut, sobretot, en les traduccions en signes per TVE dels debats parlamentaris sobre *El Estado de la Nación*. Tot i que els líders Sords catalans valoren positivament que els actes polítics siguin interpretats en LS i en continuen reclamant més, també confessen que de vegades els han estat de poc ajut:

“Si mires l’intèrpret del debat del Congrés et queden els ulls irritats. Els intèrprets són massa petits. No són gens còmodes.” ³⁹²

“En el debat del Congrés no pots passar-te tanta estona mirant un requadre tan petit. Els ulls se’t cansen.” ³⁹³

M’agradaria que els intèrprets sortissin més grans a la televisió (Detalla si estàs d’acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d’acord	28 respostes
Força d’acord	20 respostes
Poc d’acord	2 respostes
Gens d’acord	1 resposta
Indecís	17 respostes
No respon	1 resposta

Taula 8.28. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

³⁹¹ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-01*. Informació extreta de l’entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l’anglès el 6 d’octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

³⁹² Entrevista personal al líder Sord/a número 15, feta el 17 d’octubre del 2006.

³⁹³ Entrevista personal al líder Sord/a número 11, feta el 16 de desembre del 2005.

M'agradaria que els intèrprets sortissin més grans a la televisió (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	47 respostes
Força d'acord	7 respostes
Poc d'acord	4 respostes
Gens d'acord	1 resposta
No contesta	10 respostes

Taula 8.29. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia

La major funcionalitat que en general es desprèn que tenen els subtítols si els comparem amb la Llengua de Signes és un dels punts claus d'aquesta recerca, que resulta una mica sorprenent si tenim present que la majoria dels Sords entrevistats militen a favor de la causa Sorda i, per tant, defensen la seva llengua natural amb passió i sense complexos.

En una anàlisi més qualitativa s'observa, però, que la comparació entre els subtítols i la LS té molts grisos i matisos. La utilitat d'aquestes dues eines comunicatives depèn molt dels contextos i del tipus de discursos o missatges audiovisuals que s'estan emetent, tal i com ho diu un dels Sords entrevistats en el *focus group*:

*“Si està parlant un polític, jo prefereixo els signes per traduir-lo, però si és una pel·lícula és diferent. Si la informació només és parlada, m'estimo més que hi hagi ‘American Sign Language’ ja que no hi ha res important que hagi de veure. Prefereixo ASL. Ara bé, quan estan explicant una història, que comporta acció o moviment i que has de seguir les imatges, són molt més útils els subtítols.”*³⁹⁴

³⁹⁴ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-03*. Informació extreta de l'entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l'anglès el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

8.1.2.1.1. Necessitat d'informació més visual

Els estudis, recerques i assajos teòrics que aprofundeixen en l'accessibilitat mediàtica per a les persones sordes o amb discapacitat auditiva posen sempre l'accent, com és lògic, en el subtítulat i la Llengua de Signes. Hi ha, però, altres recursos que sens dubte ajuden a percebre millor la imatge sonora: els gràfics, les infografies, els muntatges d'animació o els dibuixos; a més de l'ús –en els rodatges i en la realització– de plànols que continguin informació més *visual*. Són altres elements que fan més fàcil la comprensió i el seguiment de les notícies televisives.

La necessitat d'informació més visual (entenedora a través del sentit de la vista) es posa de relleu a les entrevistes i enquestes fetes al llarg de la recerca. De manera majoritària els informants diuen que els agradaria que s'incorporessin més gràfics a les notícies de televisió. Exactament, 53 dels 69 alumnes enquestats a la Gallaudet es mostren *molt o força d'acord* en posar més grafismes a la televisió, mentre que entre les 69 persones Sordes catalanes enquestades també 39 s'expressen en aquests termes:

M'agradaria que hi haguessin més gràfics a les notícies de la televisió (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	36 respostes
Força d'acord	17 respostes
Poc d'acord	2 respostes
Gens d'acord	2 respostes
Indecís	12 respostes

Taula 8.30. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

M'agradaria que hi haguessin més gràfics a les notícies de la televisió (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	26 respostes
Força d'acord	13 respostes
Poc d'acord	11 respostes
Gens d'acord	6 respostes
No contesta	13 respostes

Taula 8.31. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia

La demanda de més informació visual, igualment, s'ha recollit a les entrevistes a líders Sords catalans i a la part qualitativa de la investigació als EUA:

*“Les notícies del tsunami les vaig entendre molt perquè van posar un gràfic a la tele molt clar. Va ser molt entenedor. Vaig veure un muntatge fet per ordinador molt aclaridor.”*³⁹⁵

*“El fitxatge de Ronaldinho el vaig saber per les imatges. Va ser molt visual. Vaig veure com firmava per la tele. Després el meu pare -que és del Madrid- m'ho va detallar tot.”*³⁹⁶

*“Les televisions haurien de fer la informació del canvi d'hora més visual. Podrien posar a la tele dos gràfics de rellotges.”*³⁹⁷

*“Per saber exactament què està passant es necessiten gràfics i més informació visual. El món dels sords depèn de la visió, no dels sons.”*³⁹⁸

Sense oblidar, lògicament, que els gràfics per si sols, no ho resolen sempre tot:

*“Quan sortien gràfics i informació visual explicant en què consistia l'arribada de l'euro, estava bé. Però si jo volia assabentar-me més a fons del tema, després ho havia de preguntar a la família. Jo sempre m'assabento de les coses per la família. Primer miro les imatges a la tele i després ho pregunto als meus pares.”*³⁹⁹

---

³⁹⁵ Entrevista personal al líder Sord/a número 7 d'aquesta recerca, feta el 22 de setembre del 2005.

³⁹⁶ Entrevista personal al líder Sord/a número 8 d'aquesta recerca feta el 5 d'octubre del 2005.

³⁹⁷ Entrevista personal al líder Sord/a número 7 d'aquesta recerca, feta el 22 de setembre del 2005.

³⁹⁸ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-01*. Informació extreta de l'entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l'anglès el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

³⁹⁹ Entrevista personal al líder Sord/a número 8 d'aquesta recerca feta el 5 d'octubre del 2005.

“A les notícies de l'euro hi havia molts dibuixos però faltava informació accessible als Sords.”⁴⁰⁰

La visualitat de les notícies està condicionada pel seu contingut temàtic que esdevé, també, un factor que repercuteix en la manera com perceben els missatges les persones sordes. En aquest sentit, 40 dels 69 estudiants de la Gallaudet diuen que estan *molt o força d'acord* amb què les notícies d'esports són molt visuals i se segueixen només amb les imatges (Taula 8.32), mentre que 37 dels 69 enquestats catalans diuen el mateix sumant aquestes dues opcions. (Taula 8.33).

En canvi, la política és molt menys visual que l'actualitat esportiva. En concret, 81 Sords dels 138 enquestats estan *molt o força d'acord* amb què les notícies de política són poc visuals, dada que representa un 59%. (Taula 8.32), (Taula 8.33).

Les notícies d'esports són molt visuals (se segueixen només amb les imatges) (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	14 respostes
Força d'acord	26 respostes
Poc d'acord	13 respostes
Gens d'acord	3 respostes
Indecís	12 respostes
No respon	1 resposta
Les notícies de política són poc visuals (no se segueixen només amb les imatges) (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	30 respostes
Força d'acord	18 respostes
Poc d'acord	1 resposta
Gens d'acord	2 respostes
Indecís	16 respostes
No respon	2 respostes

Taula 8.32. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

⁴⁰⁰ Entrevista personal al Sord/a número 11 d'aquesta recerca, feta el 16 de desembre del 2005.

Les notícies d'esports són molt visuals (se segueixen només amb les imatges) (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	22 respostes
Força d'acord	15 respostes
Poc d'acord	10 respostes
Gens d'acord	10 respostes
No contesta	12 respostes
Les notícies de política són poc visuals (no se segueixen només amb les imatges) (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	23 respostes
Força d'acord	10 respostes
Poc d'acord	15 respostes
Gens d'acord	10 respostes
No contesta	11 respostes

Taula 8.33. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia

Sabut és que les imatges contribueixen a que el discurs sigui intel·ligible en major o en menor mesura. Les imatges poden fer que el grau de comprensibilitat d'un tema feixuc sigui menor però també poden complicar-lo. En aquest sentit, la interrelació del contingut i la forma és total, ja que les imatges són més dinàmiques i atractives, segons quin sigui el tema tractat. Tot i que unes males imatges poden esguerrar una bona història televisiva, en general tot va lligat. Per molt creatiu que sigui un càmera, està clar que una roda de premsa dóna pel que dóna; mentre que una cursa d'automobilisme, per exemple, sempre té un punt d'espectacle que un professional de la imatge sap aprofitar.

Quan ens trobem amb una superposició de codis (Llengua de Signes en primer pla i imatge en moviment d'un vídeo d'una notícia al fons), la intel·ligibilitat del discurs i la visualitat de la pantalla introdueix un altre problema afegit: el punt en el qual les persones Sordes fixen la seva atenció principal. Per molt cridaneres, espectaculars, inusuals o impactants que siguin les imatges d'una informació noticable, si quan s'està emetent una peça del telenotícies hi ha simultàniament un intèrpret signant, l'efecte que produeix a l'audiència Sorda aquella notícia canvia ja que els Sords han de mirar, alhora, les configuracions de les mans, l'expressió facial i el vídeo informatiu.

Tot i que d'entrada s'observa que hi ha divisió d'opinions entre les persones Sordes a l'hora de valorar la simultaneïtat de la LS i els vídeos informatius (intèrpret en primer pla o en una finestra flotant i, al mateix temps, imatges en moviment al fons), l'anàlisi qualitativa fa pensar que aquest pot ser un dels aspectes problemàtics de la Llengua de Signes televisiva en els anys d'aquesta recerca. Tal i com ja s'ha analitzat als webs Webvisual i NetSignNews, així com a la televisió en LS, la recepció del missatge sembla que és millor si els signes televisius es combinen amb imatge estàtica (diapositiva al fons de l'intèrpret), que no si hi ha un vídeo al darrere.

*“Quan mires la imatge d'una televisió pots llegir els subtítols de manera simultània, però si estàs seguint les imatges no pots mirar la Llengua de Signes a la cantonada de la pantalla al mateix temps.”*⁴⁰¹

*“Als Estats Units a la televisió es parla molt de pressa. És impossible posar-hi intèrprets. Per mi, és impossible mirar la televisió i els signes alhora. Fa quinze anys va existir un intent de posar intèrprets dins d'una caixa a la televisió però la gent sorda va dir que no li agradava, que preferia els subtítols .”*⁴⁰²

El parer de les persones Sordes en aquest aspecte no sempre és coincident. Les divergències s'observen en l'anàlisi quantitativa de la recerca quan es pregunta als enquestats si s'identifiquen amb la frase *Quan miro un intèrpret per televisió, no puc concentrar-me en més imatges alhora*, en la qual hi ha força varietat de respostes. Amb tot, l'opció més marcada entre els Sords de la Gallaudet és que estan *força d'acord* amb la frase anterior (27 respostes) (Taula 8.34) i entre els enquestats a Catalunya també guanya l'opció *força d'acord* (20 respostes), però a només una resposta de diferència de l'opció *poc d'acord* (19 respostes). (Taula 8.35).

---

⁴⁰¹ Font: estudiant Sord de la Gallaudet University identificat amb el codi *Vídeo-01*. Informació extreta de l'entrevista grupal feta per aquest investigador a Washington amb intèrpret en ASL traduït a l'anglès el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall*, 412 de la Gallaudet University.

⁴⁰² La mateixa font que l'anterior referència.

Tanmateix, com que a Catalunya, en els anys d'aquest estudi, hi ha més experiències de televisions en LS interpretada es valora més aquest recurs i en disminueixen els judicis més crítics.

Quan miro un intèrpret per televisió no puc concentrar-me en més imatges alhora (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	12 respostes
Força d'acord	27 respostes
Poc d'acord	13 respostes
Gens d'acord	6 respostes
Indecís	11 respostes

Taula 8.34. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

Quan miro un intèrpret per televisió no puc concentrar-me en més imatges alhora (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	10 respostes
Força d'acord	20 respostes
Poc d'acord	19 respostes
Gens d'acord	10 respostes
No contesta	10 respostes

Taula 8.35. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia

Un tipus d'informació que acostuma a ser molt visual, tant a Catalunya com als EUA, és la relativa al temps meteorològic. Les imatges del satèl·lit meteosat i de mapes geogràfics, així com de fotografies i signes convencionals que serveixen per il·lustrar el temps que ha fet o la previsió per als propers dies són recursos habituals que apareixen per la televisió. El televident coneix bé com funciona aquest format televisiu i en desxifra amb molta facilitat els continguts dels gràfics.

Si bé els Sords valoren com a *molt útil* que hi hagi subtítols a la informació meteorològica i com a *força útil* que hi hagi Llengua de Signes, en el rànquing de funcionalitat els subtítols i els signes dins la informació del temps assoleixen menys puntuació que en altres programes. (Taula 8.16). Com que els gràfics són molt entenedors, la LS i els subtítols no són tan prioritaris.

Per altra banda, que una majoria dels líders Sords entrevistats (Serrat, 2008: p.178) estiguin satisfets amb la informació del canvi d'hora dels periòdics hauria de fer reflexionar sobre la importància que tenen per a les persones sordes els recursos gràfics en els mitjans. Una bona infografia senzilla, clara i entenedora pot ser de vegades més útil que l'ús d'intèrprets o de subtítols.⁴⁰³ O, com a mínim, pot ajudar a recolzar i a situar el contingut d'una informació. Els periodistes i editors dels telenotícies caldria que recordessin que els recursos visuals d'aquest tipus no tenen una funció decorativa.

Els gràfics han d'aportar informació que il·lustri un determinat tema de manera ràpida i directa tant a l'audiència en general com al televident privat del sentit de l'oïda. No és seriós emetre o publicar gràfics que no resultin accessibles: amb la finestra de l'intèrpret tapant la informació, amb el logo del canal televisiu a sobre de les lletres d'un titular, entre d'altres errors com es pot observar en la Figura 8.55 en un vídeo del Canal Parlament i en un altre del 3/24 de Televisió de Catalunya.

La manca de sensibilitat en la composició de la imatge també es pot veure, igualment, en la Figura 8.56 en la qual la professional intèrpret apareix tapada pel rètol identificatiu del president de la Fesoca, Antonio Martínez. A més, en aquest cas, la intèrpret és innecessària i despista visualment ja que Martínez es comunica en signes i els sords signants l'entenen sense que els calgui cap intèrpret. L'exemple se situa ja fora dels anys d'anàlisi (2010) però és important destacar-lo pel malestar que va provocar entre la Comunitat Sorda. La Federació de Persones Sordes de Catalunya (Fesoca) va presentar una queixa al Consell de l'Audiovisual de Catalunya en tractar-se d'un debat televisiu sobre els implants coclears dirigit a les persones sordes que no va ser accessible ni amb subtítols ni amb LSC al llarg de tota l'emissió. La situació viscuda va provocar la *síndrome de Jonàs* (veure nomenclàtor).

Per contra, quan es tracta d'un vídeo fet i editat per persones Sordes, aquest tipus de problemes de composició visual la majoria de vegades no existeixen o no són tan evidents. Com es pot comprovar a la Figura 8.57, en les reunions de més transcendència que la Comunitat Sorda mundial ha fet o preparat els últims anys, els vídeos editats han estat molt més curosos en la presentació visual.

---

⁴⁰³ En els anys d'aquesta recerca el programa *En Otras Palabras* ha utilitzat sovint el recurs gràfic dels mapes per situar el país on passa cada notícia.

Figura 8.55. Exemples de mala composició visual. Els gràfics apareixen tapats per les intèrprets. No es poden llegir tots els elements escrits. Font: canal 3/24 (Televisió de Catalunya) i Canal Parlament, 2010.

Figura 8.56. Exemples de realització televisiva deficiente. A l'esquerra, la intèrpret, de mida diminuta, apareix tapada per un chyron. A més, no té sentit que hi hagi intèrpret en signes ja que Antonio Martínez està signant. Font: Televisió de Catalunya, 2010. A la dreta una entrevista a en la qual és impossible seguir la intèrpret ja que encara és més petita. Font: TV Badalona.

Figura 8.57. Exemples de bona composició visual. En actes rellevants per a la Comunitat Sorda, el moviment associatiu Sord acostuma a editar vídeos en Llengua de Signes ben presentats formalment. Són vídeos més visuals en els quals tota l'atenció es focalitza a les mans de la persona que signa sense que hi hagi altres elements que destorbin. Els gràfics, logos o rètols queden fora del camp visual de les mans. Font: Congrés Mundial de persones Sordes a Durban, 2011 (Sudàfrica); *Deaflympics*, 2009 a T'aipei (Taiwan).

8.1.2.1.2. Valoració de les notícies per part de les persones Sordes

Els líders Sords entrevistats en aquest treball donen un aprovat als mitjans de comunicació per la manera com informen de les principals notícies de l'actualitat. Segons la ponderació feta a partir de cent quaranta-cinc respostes, la nota que posen els Sords és d'un 5,7 (Serrat, 2008: p.187). Tot i amb això la resposta més repetida pels Sords és que els mitjans informen *malament* de les notícies amb 44 anotacions dins la gradació de possibilitats següent: *Molt bé, Força bé, Bé, Malament, Força malament o Molt malament*.

Malgrat que la dispersió de les respostes i el caràcter obert de la pregunta podria restar vàlida científica a aquesta part del treball —ja que no tothom pensa el mateix sobre què significa informar *bé* o *malament*—, els resultats tenen més valor si s'examinen les diferències en cadascuna de les qüestions formulades i si se'n fa una anàlisi qualitativa a partir dels arguments que donen les persones Sordes en les seves contestes.

Els Sords valoren de forma molt més positiva el tractament que van fer les televisions del tsunami que no pas del Fòrum de Barcelona. Bona part dels líders Sords subratllen que la informació sobre el terratrèmol marí dels sud-est asiàtic era entenedora pel seu caràcter visual i alguns recorden amb vivesa les imatges de gran força dramàtica enregistrades per turistes vídeo aficionats on es podia veure com l'onada gegant devastava tot el que tenia al seu abast. En canvi, força informants jutgen la informació sobre el Fòrum com a poc entenedora o fins i tot algun diu que va ser incompreensible.

En concret, a la pregunta *¿els mitjans et van informar bé sobre el Fòrum de Barcelona?* la principal resposta va ser que *no*, els mitjans van informar *malament* (Serrat, 2008: p.201) mentre que a la qüestió *¿els mitjans et van informar bé dels tsunami?* la resposta majoritària va ser que *sí*, que els mitjans van informar *bé* (p.205).

*“Els mitjans informaven bé del tsunami però cada dia pujaven el nombre de morts. Vaig quedar astorada per la tele en veure el moviment de les onades.”*⁴⁰⁴

---

⁴⁰⁴ Entrevista al líder Sord/a número 10, feta per aquest investigador el 20 d'octubre del 2005.

Si ens fixem, en canvi, en la valoració que fan els líders Sords de la notícia sobre el casament del príncep Felip de Borbó i Letizia (Serrat, 2008: p.200), en general hi ha força satisfacció. Cal tenir present que la transmissió de la boda va ser subtitulada, les institucions van fer un esforç per aconseguir que fos al màxim d'accessible televisivament i, en general, els mitjans no van adoptar un discurs crític sinó tot el contrari: ho van presentar com gairebé el moment més joiós i dolç viscut pels espanyols les últimes dècades. Els Sords que van desplaçar-se fins a Madrid per seguir el casament reial van veure que a la carpa instal·lada per l'Ajuntament i la Comunitat de Madrid a la plaça Mayor hi havia intèrprets en Llengua de Signes per atendre qualsevol petició o dubte que tinguessin.

Un altre tema popular, com va ser el fitxatge del davanter Ronaldinho com a nou jugador del FC Barcelona, també va ser ben tractat⁴⁰⁵, segons les persones Sordes, pels mitjans de comunicació. En concret 11 dels 15 líders Sords entrevistats en van fer una valoració positiva. Exactament els entrevistats consideren que els mitjans van informar *Molt bé* (3 respostes), *Força bé* (2 respostes) o *Bé* (5 respostes) de la incorporació del crac brasiler a l'equip blaugrana. (Serrat, 2008: p.208).

8.1.3. Eix emotiu

Les llengües són “alguna cosa més que un mitjà de transport.” (Tuson, 2001: p.41). En conseqüència, “no és estrany, doncs, que les llengües siguin, tot sovint, indicadores d'identitat col·lectiva; ni sembla tampoc nociu, en principi, que la gent se senti unida en una llengua, potser amb més força que se sentiria lligada per uns ritmes compartits, per uns menjars coneguts, per uns coneixements científics comunicables o pel fet de trepitjar una mateixa terra” (p.38-39).

No es estrany, per tant, que en l'ús de la Llengua de Signes als mitjans de comunicació s'hi barregin també aspectes emotius que no es poden deixar al marge d'aquest estudi. En coherència amb aquest argumentari, s'ha preguntat a les persones Sordes de Catalunya i de

⁴⁰⁵ El fitxatge es va produir el 2003 però, en la primera fase del treball (any 2005), quan es van fer algunes de les entrevistes als líders Sords, aquest era un tema de gran ressò popular i per això es va considerar oportú de preguntar-ho als informants. Com s'ha explicat i justificat al llarg de la tesi, també hi ha altres notícies que es van produir abans dels anys d'aquest estudi (2005-2009) però que es van incloure en les entrevistes ja que eren molt presents en el record col·lectiu dels entrevistats. Per exemple, la boda reial Felipe-Letizia va ser el 22 de maig del 2004.

la Gallaudet University quins sentiments els desperta la presència de la seva llengua a la televisió i a internet amb l'objectiu de valorar-ne la seva autoestima i el prestigi o salut de l'idioma en l'àmbit televisiu i a la xarxa.

8.1.3.1. Projecció de la identitat Sorda

El 72% de les persones Sordes enquestades estan *molt o força d'acord* amb la frase *La Llengua de Signes a la televisió projecta la identitat Sorda*. En concret, 60 estudiants dels 69 enquestats a la Gallaudet s'expressen en aquests termes (Taula 8.36) i 39 dels 69 enquestats a Catalunya (Taula 8.37) diuen el mateix. Si anul·léssim, a més, de l'enquesta catalana les 11 no-respostes de persones Sordes catalanes que van deixar en blanc aquesta qüestió i els 4 nord-americans que es van mostrar indecisos, el percentatge d'entrevistats que secundarien l'afirmació precedent seria encara més alt.

Per als Sords, així doncs, és important la LS, no solament per comunicar-se; també ho és per fer visible i normalitzar entre la societat una llengua que històricament ha estat ignorada o fins i tot perseguida en l'ensenyament. Potser per aquest mateix argument, tan sols 3 dels 138 enquestats (un residual 2,2%) opinen que no estan *gens d'acord* en donar aquest valor de projecció a la LS televisiva.

La Llengua de Signes a la televisió projecta la identitat Sorda (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	34 respostes
Força d'acord	26 respostes
Poc d'acord	4 respostes
Gens d'acord	1 resposta
Indecís	4 respostes

Taula 8.36. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

La Llengua de Signes a la televisió projecta la identitat Sorda (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	21 respostes
Força d'acord	18 respostes
Poc d'acord	17 respostes
Gens d'acord	2 respostes
No contesta	11 respostes

Taula 8.37. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia

Les persones Sordes veuen reflectida una part de la seva personalitat quan apareixen signes per la televisió. Aquest fet té un component emotiu que ja han estudiat molts altres investigadors i que, en efecte, constata una realitat evident: la Llengua de Signes i la seva projecció emocionen els signants. Al cap i a la fi, l'acte de signar “no és simplement manipular signes d'acord amb unes normes gramaticals” (...); “és tot el seu cos i tota la seva ànima, tota la seva identitat humana, allò que la persona expressa constantment quan parla per signes”. (Sacks, 1996: p.146). Per tant, en aquest punt els resultats de l'enquesta no han fet més que reafirmar quelcom que, ja des d'abans d'iniciar la recerca, era bastant esperable.

Ha estat més sorprenent descobrir, a partir de les respostes del entrevistats, que la dimensió emotiva de la Llengua de Signes també existeix en els subtítols. Més enllà de quin sigui el contingut de la lletra impresa a la pantalla televisiva o de cine, els subtítols també poden emocionar. Tot i que a priori hom podia creure que els subtítols són un instrument comunicatiu fred i desproveït de tota càrrega dramàtica (no hi ha entonació, ni timbre de veu, ni prosòdia ni èmfasi), la realitat és ben diferent. Els subtítols emocionen i enorgulleixen els Sords encara que en els subtítols s'utilitzi l'escriptura que és un codi compartit amb la societat oient en general.

L'emoció, per tant, no arriba només a través d'un sistema lingüístic exclusiu; tot allò que ajudi l'accessibilitat, tant si és reservat per a Sords com si és compartit amb la resta de la població, té aquesta facultat torbadora capaç de trencar la quietud del silenci. Per als estudiants de la Gallaudet la capacitat colpidora és superior en els subtítols que en la Llengua de Signes amb intèrpret. La respostes són molt contundents: 59 dels 69 Sords nord-

americans enquestats asseguruen que estan *molt d'acord* amb la frase *La subtitulació a la televisió em provoca un sentiment emocionant* (Taula 8.38), una xifra que, extrapolada, representa un 85,5%. I, si sumem les respostes entre aquells estudiants de Washington que diuen que estan *molt d'acord* amb la frase i aquells que hi estan *força d'acord*, el nombre és de 64 que significa un aclaparador 93%. En la mateixa línia, es manifesten les persones Sordes dels EUA quan se'ls demana si la subtitulació a la televisió els provoca un sentiment d'orgull: 45 diuen que hi estan *molt d'acord* i 14 *força d'acord*.

Per contra, quan es pregunta als Sords americans si un intèrpret en signes els provoca aquests mateixos sentiments —si bé també guanyen clarament les respostes afirmatives (*molt d'acord* i *força d'acord*)— no ho fan de manera tan abassegadora. Hi ha més indecisió (Taula 8.40), potser també perquè moltes persones Sordes no tenen una opinió formada al respecte ja que habitualment no apareix el recurs de l'intèrpret a les televisions professionals nord-americanes.

La subtitulació a la televisió em provoca un sentiment emocionant (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	59 respostes
Força d'acord	5 respostes
Poc d'acord	2 respostes
Gens d'acord	0 respostes
Indecís	2 respostes
No respon	1 resposta
La subtitulació a la televisió em provoca un sentiment d'orgull (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	45 respostes
Força d'acord	14 respostes
Poc d'acord	2 respostes
Gens d'acord	0 respostes
Indecís	6 respostes
No respon	2 respostes

Taula 8.38. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

La subtitulació a la televisió no em provoca cap sentiment especial (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	4 respostes
Força d'acord	8 respostes
Poc d'acord	15 respostes
Gens d'acord	31 respostes
Indecís	11 respostes

Taula 8.39. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

Un intèrpret a la televisió em provoca un sentiment emocionant (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	20 respostes
Força d'acord	31 respostes
Poc d'acord	4 respostes
Gens d'acord	1 resposta
Indecís	13 respostes
Un intèrpret a la televisió em provoca un sentiment d'orgull (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	29 respostes
Força d'acord	22 respostes
Poc d'acord	3 respostes
Gens d'acord	1 resposta
Indecís	13 respostes
No respon	1 resposta
Un intèrpret a la televisió no em provoca cap sentiment especial (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	5 respostes
Força d'acord	12 respostes
Poc d'acord	20 respostes
Gens d'acord	16 respostes
Indecís	15 respostes
No respon	1 resposta

Taula 8.40. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

Entre les persones Sordes catalanes, les respostes en aquest punts són més repartides. Probablement els sentiments positius que generen els subtítols no acaparen de manera tan radical els resultats en haver-hi més Sords entre els enquestats amb problemes de lecto-escritura (persones grans), a qui els costa llegir a la pantalla. De l'enquesta a la Comunitat Sorda catalana sobresurt, igualment, que 47 del 69 enquestats diuen que estan *molt d'acord* o *força d'acord* amb la frase *Un intèrpret a la televisió em provoca un sentiment d'orgull* (Taula 8.41). Aquest és un registre similar al recollit en les respostes a la mateixa qüestió entre els universitaris de la Gallaudet. (Taula 8.40).

Un intèrpret a la televisió em provoca un sentiment emocionant (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	14 respostes
Força d'acord	20 respostes
Poc d'acord	14 respostes
Gens d'acord	10 respostes
No contesta	11 respostes
Un intèrpret a la televisió em provoca un sentiment d'orgull (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	24 respostes
Força d'acord	23 respostes
Poc d'acord	4 respostes
Gens d'acord	7 respostes
No contesta	11 respostes
Un intèrpret a la televisió no em provoca cap sentiment especial (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	7 respostes
Força d'acord	5 respostes
Poc d'acord	15 respostes
Gens d'acord	28 respostes
No contesta	14 respostes

Taula 8.41. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia.

Per ajustar més bé els resultats i avaluar-ne el grau de sinceritat dels informants, se'ls preguntava si la Llengua de Signes o els subtítols no els provoquen cap sentiment especial.

D'aquesta manera, s'ha pogut creuar dades i valorar la coherència general en les respostes del qüestionari que en general sí ha existit.

La subtítolació a la televisió em provoca un sentiment emocionant <i>(Detalla si estàs d'acord amb la frase)</i>	Total anotacions
Molt d'acord	22 respostes
Força d'acord	17 respostes
Poc d'acord	12 respostes
Gens d'acord	5 respostes
No contesta	13 respostes
La subtítolació a la televisió em provoca un sentiment d'orgull <i>(Detalla si estàs d'acord amb la frase)</i>	Total anotacions
Molt d'acord	19 respostes
Força d'acord	18 respostes
Poc d'acord	14 respostes
Gens d'acord	5 respostes
No contesta	13 respostes
La subtítolació a la televisió no em provoca cap sentiment especial <i>(Detalla si estàs d'acord amb la frase)</i>	Total anotacions
Molt d'acord	11 respostes
Força d'acord	6 respostes
Poc d'acord	13 respostes
Gens d'acord	26 respostes
No contesta	13 respostes

Taula 8.42. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia.

D'altra banda, i a partir d'una anàlisi més qualitativa, tampoc sembla desencertat pensar que si en comptes de preguntar als informants Sords si els intèrprets els emocionen, se'ls hagués preguntat si la LS televisiva els emociona els resultats haurien estat més favorables als signes televisius. Tal i com s'ha vist al llarg de la recerca, les persones Sordes perceben de manera diferent la LS quan el missatge original és signat per un Sord que no quan es tracta d'una *traducció* que fa un intèrpret d'un discurs oral originari. Amb aquest i altres matisos, la majoria de persones Sordes somnien, però, amb un món 100% accessible en Llengua de Signes, com es reflecteix així en les enquestes.

Somnio amb un món 100% accessible en Llengua de Signes (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	34 respostes
Força d'acord	10 respostes
Poc d'acord	5 respostes
Gens d'acord	8 respostes
No contesta	12 respostes

Taula 8.43. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia.

Somnio amb un món 100% accessible en Llengua de Signes (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	20 respostes
Força d'acord	20 respostes
Poc d'acord	11 respostes
Gens d'acord	1 resposta
Indecís	17 respostes

Taula 8.44. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia.

8.1.3.1.1. Les persones Sordes als mitjans

Les persones Sordes entrevistades a Catalunya i als EUA en aquest treball donen respostes molt variades quan se'ls pregunta si els mitjans de comunicació també haurien d'informar de qüestions relatives a la Comunitat Sorda, un tipus d'informacions que sens dubte contribueixen a projectar la identitat del col·lectiu. El pensament majoritari entre els líders catalans és que la premsa i la televisió haurien d'incloure regularment més notícies sobre els Sords i la Llengua de Signes (Serrat, 2008: p.186).

Entre els 138 informants enquestats, a Catalunya i a Washington, el sentir majoritari és que és positiu que les *notícies Sordes* es donin a conèixer a la societat oient i que els

intèrprets que apareixen a les televisions no només informin de l'actualitat general; també de temes relatius a la Comunitat Sorda (Taula 8.45), (Taula 8.46).

M'agradaria que els intèrprets expliquessin més notícies de la Comunitat Sorda (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	20 respostes
Força d'acord	30 respostes
Poc d'acord	5 respostes
Gens d'acord	5 respostes
Indecís	9 respostes

.Taula 8.45. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

M'agradaria que els intèrprets expliquessin més notícies de la Comunitat Sorda (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	44 respostes
Força d'acord	7 respostes
Poc d'acord	5 respostes
Gens d'acord	1 resposta
No contesta	12 respostes

Taula 8.46. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia.

A nivell quantitatiu, la demanda que hi hagi més informació sobre la Comunitat Sorda en els mitjans de comunicació és clara. A nivell qualitatiu, però, les opinions són sovint contradictòries. Mentre algunes persones Sordes pensen que és necessari fer més divulgació sobre quina és la seva realitat quotidiana, d'altres consideren normal que l'actualitat es regeixi per altres criteris més generals i no reclamen ser més presents en els mitjans.

*"Cal fer més difusió de la realitat sorda. Molta gent encara es pensa que els sords som retardats mentals o muts."*⁴⁰⁶

⁴⁰⁶ Entrevista personal al líder Sord/a número 11 d'aquesta recerca, feta el 16 de desembre del 2005.

*“Jo en primer lloc sóc una persona i vull que m’informin del món on visc, després sóc català i vull que m’informin de Catalunya i finalment sóc també sord.”*⁴⁰⁷

*“Per mi, les persones sordes i les oïdores no reben les mateixes notícies. La població sorda té les seves pròpies notícies.”*⁴⁰⁸

*“Algunes notícies són diferents per a les persones Sordes, especialment si són en Llengua de Signes: la celebració del Dia Mundial de les Persones Sordes, les festes dels Sords, l’aprovació de l’Estatut...”*⁴⁰⁹

Com que els periodistes es regeixen —almenys en teoria— per criteris de noticiabilitat, no pensen gaire en fer pedagogia dels problemes de les persones sordes ni en projectar la seva identitat grupal. Quan publiquen notícies sobre Sords ho fan perquè són qüestions rellevants, perquè criden l’atenció o perquè tenen un interès general.

Poc o molt la majoria de periòdics o televisions de referència, tant de Catalunya com d’Espanya, s’han fet ressò, en algun moment o altre de la seva tramitació, de les lleis per les quals es reconeixen les llengües de signes. Si la nova legislació ha interessat als mitjans és perquè té la seva importància. No passa cada dia que una llengua històricament arraconada i perseguida rebi un reconeixement oficial per part de les principals institucions del país.

Seria del tot ingenu creure que si els mitjans han publicat notícies sobre les lleis de la LSE o la LSC ha estat per altruisme o per acontentar la Comunitat Sorda projectant la seva identitat. Qualsevol persona que conegui una mica com funciona la dinàmica periodística actual, de ben segur que compartirà aquestes reflexions tot i que en alguns aspectes puguin

---

⁴⁰⁷ Entrevista personal al líder Sord/a número 1 d’aquesta recerca, feta el 29 d’abril del 2005.

⁴⁰⁸ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi Carlin02, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 30 de setembre del 2008.

⁴⁰⁹ Opinió expressada pel membre de la Comunitat Sorda catalana identificat amb el codi GIR7, a la part oberta del qüestionari de l’enquesta que va ser distribuïda, explicada i contestada el 14 de març del 2009 a la seu de l’Associació Gironina de Sords, després d’una conferència pronunciada per aquest investigador.

ser matisables, segons les característiques de cada mitjà i segons quina sigui la conjuntura amb què coincideixi cada fet noticable.

La conclusió, doncs, és clara: com que els últims anys han passat a Catalunya coses importants que afecten els Sords, inevitablement els mitjans se n'han fet ressò. Com és lògic, el tema que ha tingut més repercussió ha estat l'aprovació de les noves lleis sobre les llengües de signes i les dates que han generat més notícies han estat, conseqüentment, aquelles en les quals hi ha hagut algun acord o aprovació política: el 16 de setembre del 2005 (inici de la tramitació de l'avantprojecte de la llei espanyola), el 13 de gener del 2006 (aprovació del projecte per part del Consell de Ministres), el 28 de juny de 2007 (el Congrés de Diputats dona llum verd al text consensuat) i sobretot el 26 de maig del 2010 quan el Parlament català va aprovar la Llei de la LSC.

La lentitud d'ambdós processos legislatius ha fet, però, que alguns titulars periodístics, que eren molt cridaners al seu dia, s'hagin convertit amb el temps en promeses polítiques incomplertes. Per exemple, *el Mundo* (Simón, 2005) titulava, que les persones sordes tindrien l'any 2007 intèrprets en hospitals, transports i administracions. La realitat va ser que l'any 2007 es va acabar aprovant la llei, a empentes i rodolons ben just i després de moltes discussions, sense que els Sords tinguessin encara accés a tots aquests serveis.

Un tret força comú en el tractament periodístic sobre les lleis de la LS és que els diaris han posat l'accent en les diferències entre la LSE i la LSC. Els periodistes han presentat com una curiositat que els Sords catalans signin en un idioma diferent que els Sords de la resta de l'Estat. Com si això fos una novetat, una descoberta estranya o un fet que destaqués per la seva suposada excepcionalitat.

Sigui com sigui, alguns diaris i televisions han publicat gràfics i dibuixos comparant, per exemple, el signe del tomàquet en una llengua i l'altra (Pérez, 2007), (Figura 8.58). També han explicat coses com, per exemple, que les persones Sordes de fora Catalunya no tenen cap signe per designar els castellers. Tot plegat, potser, ha resultat excessivament folklòric o anecdòtic als ulls de molts Sords. En un moment que s'estava legislant una qüestió tan seriosa en la vida comunicativa de milers de persones amb discapacitat auditiva, amb hipoacúsia, sordes i sordcegues, tanmateix els mitjans s'han despistat una mica en detalls que queden una mica allunyats del rovell de l'ou de l'assumpte.

Figura 8.58. Diferència entre el signe *tomàquet* en LSC (a l'esquerra) i en LSE. Els mitjans s'han interessat per explicar detalls d'aquest tipus que són molt anecdòtics en el conjunt d'una llengua. Font Televisió de Catalunya, 2010d.

És veritat que els mateixos mitjans també es van fer ressò al seu dia de la reclamació que van fer els Sords signants catalans per veure reconeguda la seva llengua (Conesa, 2006) —qüestió aquesta molt més noticable ja que va ser un dels punts candents en la discussió política—, però, tot i amb això, gairebé sempre en les notícies que parlaven de la LSE i LSC, els mitjans ho feien amb aquesta mirada encuriosida del periodista preguntant-se per les diferències entre ambdues llengües o preguntant per on cal trobar la gènesi de la llengua del Sords catalans.

Malgrat tot, la premsa catalana, en general, s'ha interessat força per la LSC i per les iniciatives que ha portat a cap la Plataforma pels drets lingüístics i culturals dels usuaris de la Llengua de Signes Catalans, *LSC ara!*. La premsa de Madrid no ha focalitzat tant l'atenció en aquest punt i en alguna ocasió va topar amb la plataforma arran de la publicació d'alguna notícia amb un tractament que molts Sords van jutjar com a desencertat. Així va succeir amb el titular de *El País* que deia “Els sords catalans demanen una llengua pròpia” (Zaragoza, 2006). El titular va enutjar la plataforma especialment quan, dies després, el portal *Minoría Sorda* va reproduir la mateixa notícia. Els membres de la plataforma es van sentir dolguts amb el fet que un web que vol recollir les sensibilitats dels sords reflectís el mateix enfocament que *El País*:

“L’afirmació ‘Els sords catalans demanen una llengua pròpia’ és completament incorrecta perquè ‘demandar’ equival a voler alguna cosa que no es té, que és

*inexistent. Per a la comunitat sorda catalana la llengua de signes catalana (LSC) és el patrimoni lingüístic i cultural de les persones sordes, sordcegues i usuàries de la mateixa en el territori de Catalunya, és una llengua avalada per multiplicitat d'estudis i publicacions científiques de gran valor lingüístic (els primers daten de finals dels anys 80), que té uns 200 anys d'història quant al seu ús, per tant no es tracta d'una llengua incipient i novella ni d'una quimera lingüística producte d'una rebequeria nacionalista feta realitat recentment.”*⁴¹⁰

Més fora de lloc, encara, va ser l'estrany enfocament que va fer *La Voz Libre* (2009) de la notícia del reconeixement de la Llengua de Signes Catalana per part del govern català amb un titular tendencios i absolutament mancat de rigor que deia: “La Generalitat de Catalunya implanta el català en els signes dels sordmuts”. En l'esmentada notícia es faltava a la veritat i es demostrava una ignorància supina sobre el tema. En primer lloc, perquè la Generalitat no pot *implantar* cap llengua (la llengua ja existia abans de la llei); en segon lloc, perquè el català oral no té correspondència amb el català en signes (els límits lingüístics no coincideixen, són dues llengües diferents, la LSC no és una representació del català); i en tercer lloc, perquè el terme *sordmut* és del tot obsolet des d'un punt de vista científic (els sords estan mancats del sentit de l'oïda però no de la facultat d'articular sons o parlar). La gravetat dels errors continuava en el *lead* quan s'acusava al vicepresident català Josep-Lluís Carod-Rovira de fer amb la nova llei que les persones sordes catalanes tinguin més dificultats per entendre's amb altres ciutadans espanyols de la resta del país.

En la mateixa línia pamfletària, *Libertad Digital* (2010) titulava: “Els nens sords només estudiaran a l'escola la llengua de signes catalana”. El titular no té present que la llei aprovada pel Parlament català deixa la llibertat als pares d'escollir entre una educació bilingüe (oral-signada) o bé exclusivament oral i oblida, també, que el bilingüisme que existeix a Catalunya en les llengües parlades (català-castellà) no existeix en les llengües dels sords, ja que la LSC —i no la LSE— és la llengua de les persones Sordes a Catalunya.

Al marge de la promulgació de la nova llei, la premsa també ha donat a conèixer els últims anys les notícies de més relleu relacionades amb els Sords, com va ser l'any 2005

⁴¹⁰ PLATAFORMA PELS DRETS LINGÜÍSTICS I CULTURALS DELS USUARIS DE LA LSC. “Comunicat” [en línia]. <<http://www.xtec.cat/~cllomar/llenguasignes/arxius/lscarams.pdf>> [consulta: 1.10.2006].

l'edició de la primera gramàtica en LSC (Bernabé, 2005). Sovint, els diaris han volgut fer titulars enginyosos i han fet jocs de paraules traient punta del fet que les persones sordes visquin en un món silenciós. Així *El Periódico*, en un reportatge sobre l'aparició de la primera gramàtica en LSC, titulava "La llengua silenciosa" (Gayà, 2005) o *El Punt* titulava "Protestes silencioses" (Luque, 2003) un altre reportatge sobre les dificultats que tenen les persones amb sordesa per integrar-se a la societat.

De vegades els periodistes han utilitzat amb habilitat el recurs de fer servir mots com *silenci*, *sentir* o *escoltar* amb l'objectiu de fer més llegidores les informacions sobre les persones sordes. (Alcaide, 2002; Del Ríó, 2007). Però, també és veritat, que com sol passar en altres temes periodístics, les frases inicialment més escaients, a base de repetir-les, es converteixen en tòpics gastats. La prova que el titular "Els sords es fan sentir" és poc imaginatiu és que almenys l'han repetit dos mitjans de comunicació: *El Punt* (Pérez, 2007) i *La Razón* (Sieteiglesias, 2007). Així mateix, *El Mundo* acabava la crònica sobre l'anunci de la nova llei de la LS considerant que ja "ha arribat al moment que aquells que no hi sentin es facin sentir". (Simón, 2005).

Certament, quan els mitjans tracten temes relatius a la Comunitat Sorda existeix una tendència força estesa de fixar-se en aquells detalls que, d'entrada, són més sorprenents per als oïdors. Per exemple, *El Periódico* va publicar a cinc columnes un reportatge sobre un grup de músics que tradueixen les seves rumbes amb un intèrpret en LS. La banda incorpora l'intèrpret en les seves actuacions perquè els Sords també puguin seguir les lletres de les cançons (Ibañez, 2007). Per cridar més l'atenció dels lectors, el diari va presentar la iniciativa com un experiment musical sense precedents quan, de fet, existeixen moltes experiències anteriors semblants. El titular buscava captar l'interès general ja que, al capdavall i com és lògic, els periodistes es deuen a la seva audiència i han de desvetllar-la si volen fer productes competitius al mercat.

El periodisme més de denúncia també s'ha encarregat de fer públiques històries personals de sords que han patit algun tipus d'abús, injustícia o discriminació. Una de les notícies més divulgades, en els anys d'aquesta tesi, va ser el litigi que va tenir María del Mar Granados, una estudiant d'Infermeria afectada d'hipoacúsia, amb la Universitat d'Almeria. La noia va portar als tribunals la universitat després de demanar inicialment sense èxit que li adaptessin unes assignatures pràctiques perquè pogués cursar-les amb normalitat. Finalment,

el jutjat d'Almeria va donar-li la raó, notícia que va ser publicada, entre altres capçaleres per *El País* (López-Díaz, 2006). El rotatiu madrileny va titular “Condemnats a escoltar”, expressió que, una vegada més, va voler reflectir l'ímpetu de les persones sordes per fer-se sentir i ser escoltades.

De manera força sorprenent la Universitat d'Almeria, en comptes d'acatar la sentència i corregir la mancança detectada, va presentar recurs i de nou el Tribunal Superior de Justícia d'Andalusia va fallar a favor l'alumna. La resolució va ser de nou recollida pels mitjans de comunicació i de manera especial se'n va fer ressò l'informatiu *En lengua de signos* de TVE (4-4-2009) que no va dubtar en obrir el programa amb aquest tema. Que TVE encetés el seu informatiu per a Sords amb una notícia així no és un fet excepcional, tot i que en el període d'estudi, les notícies d'obertura a *En lengua de signos* van ser, sobretot, qüestions d'interès general (Política, Societat, Economia) i no tant sobre persones sordes. En altres ocasions, però, *En lengua de signos* va obrir el noticiari amb una notícia amb persones sordes com a protagonistes: per exemple; la informació sobre l'indult concedit a María Saliente, la dona sorda condemnada a separar-se del seu fill per haver-li clavat una bufetada (18-4-2009); o per informar del Jocs Olímpics Sords (12-9-2009).

Igualment, una altra de les informacions de denúncia lligades al món dels sords i a l'ensenyament va aparèixer relatada a *Metro*: el cas d'un universitari de Barcelona a qui no van facilitar-li un servei d'intèrpret (Guitart, 2006). D'altra banda, *La Vanguardia* va publicar una interessant entrevista a Gennet Corcuera, la primera dona sordcega universitària a Espanya, en la qual l'entrevistada donava un testimoni de valor i fortalesa interior que feia posar la pell de gallina (Amela, 2008). La notícia de l'accés d'aquesta alumna a l'educació superior la van recollir molts altres mitjans.

Si bé, per raons òbvies, la premsa i la televisió són els mitjans que més notícies difonen amb persones sordes com a protagonistes-destinatàries, existeixen algunes experiències a la ràdio. En concret, el reportatge *Sords, però no muts* de Catalunya Ràdio (Mateu, 2006) va causar bastant impacte perquè parlaven per antena algunes persones sordes. El mateix reportatge, però, també va generar una certa controvèrsia pel fet que no deia quasi res de l'educació bilingüe dels sords i només se centrava en la modalitat educativa oralista. L'Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya (Apansece) va enviar una carta a

l'emissora felicitant-los pel programa però recordant que no hi ha una resposta única a l'educació dels nens sords i que el bilingüisme (oral-signat) sempre suma, mai resta.

Que apareguin testimonis sords per la ràdio cada vegada comença a ser menys estrany. La periodista Gemma Nierga ha fet algunes entrevistes en directe a sords al programa *La Ventana* de la cadena Ser gràcies a la traducció oral dels intèrprets. El mateix programa s'ha preocupat de fer accessible per a persones sordes aquest treball radiofònic a través de la transcripció escrita al seu web (García, 2009).

Sigui a la ràdio o en general, les innovacions relatives al món de les persones sordes solen interessar els mitjans. Potser per això, la premsa catalana i espanyola han posat la mirada en aquelles novetats en el camp de la recerca que semblen d'entrada més vistoses o espectaculars. El projecte GANAS de crear un intèrpret virtual de la Universitat de Castella-La Manxa va aparèixer en diversos diaris (Alfonso, 2009; La Razón, 2009). Es tracta del desenvolupament del projecte final de carrera de Vanesa Herrera Tirado (2007).

En l'àmbit televisiu, sobresurt —fora dels anys d'aquesta recerca— el documental *Mònica: un món a la mà* de l'equip de 30 minuts de TV3 (Raya; Montserrat, 1998), guardonat el 1999 per la Generalitat amb el premi a la Qualitat Social. En els anys d'aquest estudi, destaca el reportatge emès dins l'espai *Sense Embuts* de TV3 (Nicolàs; Pavia, 2008), que narra les vivències de vuit persones signants en aspectes de la seva quotidianitat i que va tenir un gran seguiment entre la Comunitat Sorda catalana. A més, també s'han emès dins del *Telenotícies*, pel canal 3/24, o per altres programes de TVC, reportatges sobre l'aprovació de la llei de la Llengua de Signes o sobre d'altres temes. Per exemple es va emetre un reportatge per explicar els magazines que fa el periodista Sord Guillem Carles a Barcelona (Televisió de Catalunya, 2008), un altre sobre el concert de Manu Guix interpretat en LSC (Soto, 2009) i un altre sobre les persones sordes boletaires (Cansado; Izquierdo; Lluch, 2009).

Però no tots els reportatges sobre persones sordes que tenen una certa projecció estan fets per oients; també hi ha produccions de persones sordes. Així, el curtmetratge *Trencant barreres, història d'un noi sord* del CEE de Sords CRAS de Sabadell va guanyar el premi especial *La Aventura del Saber* del programa de televisió educativa de La 2 a Televisió Espanyola. (Difusord, 2007b).

En general, però, i tret de molt honroses excepcions com els reportatges anteriors o bé treballs tan ben fets com el dossier que va publicar *Presència* sobre la sordceguesa (Miralles, 2007) —guardonat per l’Ajuntament de Barcelona amb el 16è Premi Consell Municipal de Benestar Social als Mitjans de Comunicació—, la premsa no sol aprofundir gaire en el tema de la sordesa. Les notícies que difonen no aborden de manera integral el complex món de la Comunitat Sorda, segurament perquè tampoc els pertoca de fer-ho o perquè la Comunitat Sorda és un col·lectiu tan polièdric que és impossible de descriure a través de la brevetat d’un article de diari o de la fugacitat d’una peça informativa clàssica de ràdio o de televisió.

Els mitjans sí que es fixen, en canvi, en aspectes puntuals, tangencials o en casos concrets d’històries personals més emotives que tenen, sens dubte, un fort atractiu periodístic i causen el seu impacte entre els Sords. Per exemple, quan el dissabte 1 d’abril del 2006, el davanter del FC Barcelona Ronaldinho va dedicar el gol que va marcar al Reial Madrid a la nena sorda Vanessa Islan, de 8 anys, el gest no els va passar gens desapercbut. El brasiler va dirigir-se a la graderia culer, va alçar els braços i va fer el signe de l’aplaudiment en LSC. La nena havia anat dies abans a veure un entrenament del Barça i el futbolista li va prometre aquest detall.

Els mitjans de comunicació van saludar amb molta simpatia l’anècdota i, per exemple, el programa de TV3 *El Club* va entrevistar la Vanessa. Posteriorment, el 21 de març del 2007, la Vanessa va rebre un dels Premis de Periodisme Esportiu de Catalunya en l’àmbit social per haver aconseguit que tota una estrella mediàtica de l’esport rei li dedicés un gol. Notícies així de ben segur aconsegueixen una notorietat de la Llengua de Signes que va molt més enllà dels àmbits informatiu o institucional més seriosos, en els quals sol estar habitualment restringida. Moltes persones Sordes encara recorden amb emoció aquell gest que els agradaria que es tornés a repetir:

*“Als Sords ens va agradar moltíssim que en Ronaldinho fes una salutació en Llengua de Signes per a la Vanessa. Va estar molt bé. La llàstima és que coses així tan sols passen un dia i aleshores ja no serveixen de gaire res.”*⁴¹¹

⁴¹¹ Entrevista personal al líder Sord/a número 15, realitzada el 17 d’octubre del 2006.

Les persones Sordes no prescindeixen del que surt als grans mitjans de referència però com que disposen de les seves xarxes de comunicació per on circula la informació en Llengua de Signes s'acaben assabentant igualment de les notícies que tenen relació més directa amb la Comunitat Sorda. Tal i com ja s'ha analitzat en aquesta recerca, els Sords tenen portals a internet on solen difondre notícies d'actualitat general des de la perspectiva dels Sords. En aquests circuits, també s'hi poden trobar altres notícies amb protagonistes Sords que precisament pel seu caràcter extraordinari, desconegut o sorprenent podrien interessar també a un públic més ampli. Moltes vegades, hi ha notícies que la majoria de Sords coneixen a través dels seus webs o de xarxes socials com el *Facebook* o el *Twitter*, però la font originària és la premsa general.

El web *DifuSord*, com ja s'ha analitzat en aquesta recerca, acull una bona pila de fets noticiables que toquen de prop la Comunitat Sorda. La notícia d'un noi sord que no té braços i fa els signes amb els peus (DifuSord, 2006b) i la notícia d'una adolescent sordcega etiop adoptada de nena per pares espanyols que ha aconseguit arribar a la universitat després d'haver tret un 7,28 a la selectivitat (DifuSord, 2006c), són dos dels moltíssims exemples de fets insòlits. Per la mateixa xarxa comunicativa circulen temes molt presents en la societat oral-oient però amb una altra mirada. Per exemple, es van fer ressò que una concursant d'*Operación Triunfo* era sorda (Difusord, 2006d) o que la pel·lícula *Va a ser que nadie es perfecto* on l'actor Santi Millan interpreta un sord, quan es va estrenar no estava subtitulada (DifuSord, 2006e). També, quan durant la campanya electoral catalana tota la polèmica política girava entorn el DVD que CiU va editar contra el tripartit, les persones sordes es van encarregar de recordar que el DVD no tenia subtítols i, per tant, els resultava completament inaccessible (DifuSord, 2006f).

El periodisme digital Sord ha publicat rumors que difícilment cap periodista de mitjans professionals dits seriosos s'atreveria a insinuar o, ni tan sols a investigar, com la suposada sordesa de la infanta Leonor (DifuSord, 2006g), una informació que mai ha sortit de la Casa Reial. Tot i amb això, els antecedents per sordesa existents a la família reial expliquen que la Corona i el seu entorn sempre han mantingut una bona relació amb la Comunitat Sorda espanyola. Una relació que ve de molts anys enrere, com ho prova, per exemple, que el duc de Cadis, Alfons de Borbó, escrivís el pròleg del llibre *El Sordo y su mundo* de Félix-Jesús Pinedo Peydró (1981). En èpoques més actuals, els mitjans han publicat la notícia de la

sordesa adquirida de grau baix del Rei Joan Carles I, que l'obliga a portar audiòfons (Muñoz, 2010).

Els exemples recollits en aquest apartat de la tesi ajuden a conèixer a grans trets el tipus d'informacions que s'han publicat a Catalunya i a Espanya sobre les persones Sordes entre el 2005-2009. Es tracta d'una selecció d'algunes de les notícies, cròniques, entrevistes o reportatges que han causat més impacte entre la Comunitat Sorda catalana, però com totes les tries, ni és exhaustiva ni del tot completa i té sempre un punt de subjectivisme. En general, a les persones Sordes entrevistades els sembla bé que aquest tipus de notícies siguin presents en els mitjans i la percepció que en tenen és bona.

En els mateixos anys als EUA, els mitjans de comunicació també han posat el seu focus en temes que afecten directament les persones Sordes. Les cobertures mediàtiques van ser especialment intenses durant el maig i l'octubre del 2006 quan van revifar les protestes estudiantils a la Gallaudet University que emulaven l'esperit del moviment *Deaf President Now*. L'abast i influència d'aquestes mobilitzacions, així com la manera com van ser percebudes pel col·lectiu de persones sordes, han estat explicats en els punts 5.1.2.1.1 i 5.1.2.1.2 de la tesi.

L'alt volum de mitjans existent als EUA fa, però, molt difícil d'incloure un resum sobre quin ha estat el tractament que ha fet la premsa d'aquells temes que toquen de més a prop la Comunitat Sorda nord-americana, ja que només aquesta recerca documental en justificaria per si sola una nova investigació.

No obstant això, sí que és important ressenyar aquí que, més enllà del tractament específic donat a notícies sobre les persones Sordes i la seva percepció, existeix una creixent sensibilitat als EUA i a Catalunya per presentar als mitjans de comunicació les persones amb discapacitat en general, des d'una òptica allunyada del discurs compassiu, paternalista o malaltís que havia dominat dècades enrere. En aquesta direcció és significatiu, entre d'altres, el treball de Joseph Shapiro (1994) i de Charles Riley (2005), als EUA; o de Catalina Amer (2009), José Luis Fernández Iglesias (2006) i (Romañach; Lobato, 2005) a Espanya, que han fet reflexions i contribucions per millorar el llenguatge emprat en els mitjans de comunicació per referir-se a les persones amb discapacitat. També des del CAC s'ha treballat per eradicar la discriminació per motius de discapacitat als mitjans de comunicació a Catalunya (Fòrum CAC, 2009).

8.1.4. Eix reivindicatiu

L'eix reivindicatiu d'aquesta recerca fa referència a les preguntes que tenen a veure en com les persones Sordes se senten respectades o marginades per part de la societat. És a dir, si senten que les seves *problemàtiques* només són conegudes gràcies als programes de televisió accessible, si creuen que l'administració utilitza políticament els intèrprets per qüestions d'imatge i si com a persones sordes, perceben que tenen un tracte diferent respecte la societat oient en relació als mitjans de comunicació. Un tracte diferent que els porta a ser més reivindicatius ja que se senten marginats o discriminats. No només per satisfer la demanda de més subtítols i de més Llengua de Signes als mitjans audiovisuals; també per la necessitat ben legítima i comprensible que tenen els Sords de vindicar que no són, és clar, menys que ningú.

8.1.4.1 Un col·lectiu oblidat que no cau en el victimisme

Un total de 59 estudiants dels 69 enquestats a la Gallaudet University estan *molt o força d'acord* amb la frase *La societat en general només es recorda dels Sords quan veu els intèrprets per la televisió* (Taula 8.47), mentre que 49 opinen que passa el mateix amb els subtítols. Les respostes a aquestes preguntes als membres de la Comunitat Sorda catalana no són tan clares, si bé també el registre *Molt d'acord* guanya en anotacions les dues preguntes. (Taula 8.48).

Les respostes precedents fan pensar que, de manera majoritària, les persones Sordes viuen la sensació de ser un col·lectiu oblidat, sentiment que es reforça, certament, en les entrevistes als líders Sords i en algunes respostes de la part oberta del qüestionari tot i que hi ha, però, molts matisos i opinions diferents de persones sordes que recorden les millores assolides i d'altres que no detecten cap marginació.

La societat, en general, se'n recorda dels sords quan veu intèrprets per la televisió <i>(Detalla si estàs d'acord amb la frase)</i>	Total anotacions
Molt d'acord	38 respostes
Força d'acord	21 respostes
Poc d'acord	2 respostes
Gens d'acord	0 respostes
Indecís	6 respostes
No respon	2 respostes
La societat, en general, se'n recorda dels sords quan veu subtítols per la televisió <i>(Detalla si estàs d'acord amb la frase)</i>	Total anotacions
Molt d'acord	30 respostes
Força d'acord	19 respostes
Poc d'acord	12 respostes
Gens d'acord	3 respostes
Indecís	3 respostes
No respon	2 respostes

Taula 8.47. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

La societat, en general, se'n recorda dels sords quan veu intèrprets per la televisió <i>(Detalla si estàs d'acord amb la frase)</i>	Total anotacions
Molt d'acord	26 respostes
Força d'acord	9 respostes
Poc d'acord	16 respostes
Gens d'acord	5 respostes
No contesta	13 respostes
La societat, en general, se'n recorda dels sords quan veu subtítols per la televisió <i>(Detalla si estàs d'acord amb la frase)</i>	Total anotacions
Molt d'acord	23 respostes
Força d'acord	19 respostes
Poc d'acord	12 respostes
Gens d'acord	1 resposta
No contesta	13 respostes
Altres	1 resposta

Taula 8.48. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia

*“Està clar que la intenció dels mitjans no és marginar les persones sordes però sí que els falta més sensibilitat perquè la informació ens arriba amb retard. També és cert que avui dia la cosa ha millorat molt. Quan jo era petit, recordo que tot era molt pitjor.”*⁴¹²

*“No hi ha discriminació però sí que hi ha marginació cap a les persones Sordes.”*⁴¹³

*“La conscienciació i el coneixement de la població sobre les persones sordes està creixent. Per exemple, cada dia hi ha més escoles que ofereixen classes en ‘American Sign Language’.”*⁴¹⁴

*“A l’ institut, hi ha classes en què cal seguir l’actualitat però és difícil fer-ho, a partir de fonts com els diaris o les revistes. També és un repte amb els subtítols a la televisió, si van massa ràpids o massa lents.”*⁴¹⁵

*“Quan no hi ha subtítols per a sords a les pel·lícules, m’indigno!”*⁴¹⁶

“Noto que [els polítics] no entenen completament la cultura sorda. Tenen impressions errònies de nosaltres (...) L’estiu passat vaig anar a un establiment i

---

⁴¹² Entrevista personal al líder Sord/a número 15, feta per aquest investigador el 17 d’octubre del 2006.

⁴¹³ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi CR01, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 6 d’octubre del 2008.

⁴¹⁴ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi SOPAR, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington l’1 d’octubre del 2008.

⁴¹⁵ Opinió expressada per l’informant de la Gallaudet University identificat amb el codi BGG06, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 30 de setembre del 2008.

⁴¹⁶ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi 1XZW, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 6 d’octubre del 2008.

*vaig veure que a la televisió no hi havia subtítols. Vaig demanar a una noia que els activés i va refusar-ho!!!!”*⁴¹⁷

*“A Amèrica no hi ha cap problema amb la Cultura Sorda.”*⁴¹⁸

*“Actualment falten mitjans per poder comunicar de manera més fàcil i amb rapidesa (...) Falta més qualitat en la subtitulació i en la interpretació.”*⁴¹⁹

*“Les persones Sordes rebem la informació més tard i tenim menys accessibilitat. Per seguir les notícies, nosaltres hem de seure davant el televisor mentre que els oïdors poden sentir les notícies des de l’habitació del costat o des del cotxe amb la ràdio. (...) Jo estic estudiant per ser mestre de primària. Això significa que he d’estar al corrent de l’actualitat i m’he d’informar per trametre-ho als meus estudiants. És molt dur. Treballo tot el dia i vaig a classe de nit. Arreplego la informació de temes d’actualitat a través d’internet agafant el temps d’allà on puc.”*⁴²⁰

*“No ‘closed caption’ (subtítols per a persones sordes) = discriminació!!!”*⁴²¹

---

⁴¹⁷ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi BGG010, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 30 de setembre del 2008.

⁴¹⁸ Opinió expressada per l’informant de la Gallaudet University identificat amb el codi INT02, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington l’1 d’octubre del 2008.

⁴¹⁹ Opinió expressada pel membre de la Comunitat Sorda catalana identificat amb el codi GIR6, a la part oberta del qüestionari de l’enquesta que va ser distribuïda, explicada i contestada el 14 de març del 2009 a la seu de l’Associació Gironina de Sords, després d’una conferència pronunciada per aquest investigador.

⁴²⁰ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi GM05, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 3 d’octubre del 2008.

⁴²¹ Opinió expressada per l’informant de la Gallaudet University identificat amb el codi BIB03, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 30 de setembre del 2008.

*“Les notícies no ens arriben als sords amb tanta profunditat com a l'oïdor ni igual d'actualitzades tot i que podem rebre la informació de ràdio per mail. Potser de vegades seria agradable disposar d'un intèrpret amb vídeomail per capbussar-nos en les notícies.”*⁴²²

*“L'accessibilitat de les persones sordes podria ser més fàcil amb més subtítols, més ús de l'ASL, i més consciència i educació cap a la gent que no sap res del món de la sordesa. Així, hi hauria menys discriminació i hi hauria més igualtat entre sords i oients.”*⁴²³

Entre els 15 líders Sords entrevistats a la primera part de la recerca, aquesta sensació d'oblit tampoc és absoluta. Després de processar 135 respostes, cal subratllar que en 20 casos (15% de les respostes) els líders Sords manifesten que se senten *tan informats com els oients* de les notícies que reben a través dels mitjans de comunicació (Serrat, 2008: p.179) una xifra que tot i ser minoritària pot resultar sorprenent si es tenen presents les nombroses barreres de comunicació que encara perduren dins la nostra societat.

Així mateix, a la pregunta sobre si els mitjans marginen els Sords, amb molta convicció, que *no, en absolut* (Serrat, 2008: p.176). Una negativa que representa, en l'extrapolació feta, un 7% del total dels líders. La resposta de Sords que se senten *molt marginats* pels mitjans es va quedar en un percentatge del 20% i no va ser la majoritària.

Si es para atenció en aspectes més concrets es pot veure que fins i tot hi ha una pregunta en la qual la majoria de líders Sords se senten *igual d'informat* que els oients: *¿creus que els mitjans informen igual els sords que els oients quan es produeix un canvi d'horari?* Aquí, 9 líders Sords van dir que *sí*, mentre que 6 van respondre que *no*. (2008: p.178). La majoria d'entrevistats van explicar que s'assabenten bé d'aquesta informació de servei per la premsa escrita —i no per la televisió— gràcies als dibuixos reproduïts als diaris.

---

⁴²² Opinió expressada per l'informant de la Gallaudet University identificat amb el codi REM05, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 9 d'octubre del 2008.

⁴²³ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi X21, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 3 d'octubre del 2008.

Aquestes respostes criden una mica l'atenció ja que la majoria de col·lectius que històricament han estat poc reconeguts socialment tendeixen a barrejar les seves demandes reivindicatives amb un to de queixa o lament. En el cas dels líders Sords, com es pot observar, no passa exactament això de manera constant. Les entrevistes fetes en aquesta recerca donen fe que els Sords no sempre es queixen de tot. No hi ha, doncs, aquest victimisme que fins a cert punt seria comprensible en grups que han estat discriminats.

Potser l'orgull, la forta autoestima i el desig de no sentir-se menys que ningú han condicionat les respostes d'alguns enquestats. Potser alguns Sords no volen ser vistos com a marginats i, per això, els ha costat més de contestar que els mitjans *marginen molt els Sords*. Tota aquesta argumentació no amaga, però, que en un 84% de les respostes, els líders entrevistats opinin que se senten *menys informats que els oients* (Serrat, op.cit.).

En general, les respostes han corroborat que les persones Sordes voldrien disposar de més informació periodística i sobretot amb més rapidesa. Per bona part d'ells, és una evidència que les notícies arriben a la Comunitat Sorda amb excessiu retard. D'altra banda, les persones enquestades es mostren més aviat d'acord amb la frase *L'administració contracta intèrprets més per raons d'imatge que no per informar els sords* però de nou el ventall de contestes és ampli.

L'administració contracta intèrprets més per raons d'imatge que no per informar les persones sordes (<i>Detalla si estàs d'acord amb la frase</i>)	Total anotacions
Molt d'acord	12 respostes
Força d'acord	28 respostes
Poc d'acord	11 respostes
Gens d'acord	2 respostes
Indecís	16 respostes

Taula 8.49. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia.

Les televisions amb intèrprets ho fan més per imatge que per informar els sords (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	8 respostes
Força d'acord	27 respostes
Poc d'acord	13 respostes
Gens d'acord	2 respostes
Indecís	19 respostes

Taula 8.50. Enquesta a 69 estudiants Sords de la Gallaudet University. Font: elaboració pròpia

L'administració contracta intèrprets més per raons d'imatge que no per informar les persones sordes (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	24 respostes
Força d'acord	12 respostes
Poc d'acord	13 respostes
Gens d'acord	7 respostes
No contesta	13 respostes
Les televisions amb intèrprets ho fan més per imatge que per informar els sords (Detalla si estàs d'acord amb la frase)	Total anotacions
Molt d'acord	15 respostes
Força d'acord	9 respostes
Poc d'acord	20 respostes
Gens d'acord	5 respostes
No contesta	20 respostes

Taula 8.51. Enquesta a 69 membres de la Comunitat Sorda catalana. Font: elaboració pròpia.

Com es veure tampoc hi ha una resposta dominadora quan es pregunta als enquestats si subscriuen la frase *Les televisions amb intèrprets ho fan més per imatge que per informar els sords*. Exactament, 20 enquestats a Catalunya diuen que estan *poc d'acord* amb aquesta sentència, essent aquesta la categoria més marcada. (Taula 8.51). El sentiment reivindicatiu de queixa s'expressa, en canvi i com ja s'ha vist en la recerca, en tants altres testimonis que critiquen la inaccessibilitat a la xarxa o en la qualitat dels subtítols.

*“Moltes televisions per internet no tenen subtítols per a persones sordes. Això és un insult per a la comunitat sorda.”*⁴²⁴

*“De vegades he viscut la mala experiència de subtítols que es barregen en un mateix programa i que no es pot rebre la informació. De vegades el professional que subtitula en directe no fa bé la seva feina ja que no posa totes les lletres i de vegades hi ha notícies d’última hora sense subtítols ni accessibilitat per a les persones sordes.”*⁴²⁵

*“Els subtítols cometen errors en algunes frases.”*⁴²⁶

*“Algunes persones sordes se senten frustrades amb els subtítols perquè no entenen la informació. Necessiten que es fixi un subtítol més clar ja que de vegades perden informació.”*⁴²⁷

En la reivindicació dels Sords és sempre present l’exigència de més subtítols mentre que la reivindicació de més Llengua de Signes en ocasions apareix amb més matisos. En el treball de camp fet en la recerca s’ha preguntat als líders Sords tant pel seu desig de més programació en LS com pel seu desig de més subtítols. Com era d’esperar els Sords reclamen ambdues coses. Ara bé, a la pregunta sobre si calen més programes subtitulats, el resultat ha estat molt més aclaparador. Tots els líders entrevistats entenen que falten *molts més* subtítols. L’exigència de *molta més* Llengua de Signes se situa, en canvi en

---

⁴²⁴ Opinió expressada per l’informant de la Gallaudet University identificat amb el codi INT03, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington l’1 d’octubre del 2008.

⁴²⁵ Opinió expressada per l’informant de la Gallaudet University identificat amb el codi BGG01, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 30 de setembre del 2008.

⁴²⁶ Opinió expressada per la informant de la Gallaudet University identificada amb el codi Dubtos2, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington l’1 d’octubre del 2008.

⁴²⁷ Opinió expressada per l’informant de la Gallaudet University identificat amb el codi GM07, en la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington el 3 d’octubre del 2008.

l'extrapolació feta, en un 66% dels enquestats, mentre un 27% diuen dels Sords pensen que en faltarien *força més* i un 7% *una mica més*. (Serrat, 2008: p.128) .

Aquesta diferència es pot interpretar tenint present que en la reclamació de més LS hi pesa també la necessitat de prestigiar la LSC. Com que el desig de prestigiar una llengua és un procés més inconscient que té a veure amb la voluntat de projectar una cultura, un valor o una manera de ser, la pressió no és tan forta. És com si els Sords diguessin: “els subtítols són indispensables com a eina per informar-nos de què passa el món. Són la nostra prioritat, però, ep! també volem que la nostra llengua sigui present a la societat i que així ho reflecteixi la televisió.” O, com diuen altres autors, potser de vegades les persones Sordes donen a la Llengua de Signes un valor més sentimental que instrumental, extrem que caldria investigar més. Així ho conclou Victòria Gras (2006) basant-se en una enquesta a 167 persones sordes adultes associades:

“Les actituds de les persones sordes han resultat, aparentment, contradictòries: per una part, es manifesta una forta identificació amb la llengua de signes com a símbol de pertinença, així com es creu fermament en la inclusió de la llengua de signes en el sistema educatiu, uns aspectes promocionats pels líders de la comunitat [professors de llengua de signes, presidents d'associacions, etc.] en el seu discurs de caràcter clarament nacionalista; malgrat tot, els informants es mostren ambivalents respecte al seu valor instrumental, paper que s'atorga a la llengua oral: la llengua de signes té per ells un valor sentimental.” (p. 364)⁴²⁸

---

⁴²⁸ GRAS, Victòria. “La comunidad sorda como comunidad lingüística: panorama sociolingüístico de la/s lengua/s de signos en España”. Barcelona: Universitat de Barcelona-Universidad de A Coruña. Departament de Lingüística General. Tesi doctoral. 2006.

9. CONCLUSIONS

Durant els anys previs a l'apagada analògica (2005-2009), la Llengua de Signes televisiva ha patit a Catalunya una **anomalia comunicativa** que ha impedit que es converteixi en un vehicle d'accés normal, natural i funcional a la informació d'actualitat per part de les persones Sordes ⁴²⁹. Aquesta situació anòmala s'ha produït per un seguit de causes:

- a) Falta de convicció a favor dels drets lingüístics de les persones Sordes.
- b) Falta d'oferta de televisió en signes.
- c) Excessiva tutela de la societat oïdora.
- d) Manca de referents informatius més professionals a dins de la Comunitat Sorda.
- e) Dificultats tècniques de realització-edició audiovisual.
- f) Els avenços en subtitulació han eclipsat les possibilitats de la Llengua de Signes.

La percepció de l'actualitat periodística s'ha vist alterada per tota la llista de factors esmentats que estan interconnectats entre sí. Una anomalia comunicativa que ha afectat les dimensions emotiva, funcional i reivindicativa que atorguen a la Llengua de Signes les persones Sordes, mantenint-se com un idioma gairebé exòtic en els mitjans professionals. Tot plegat ha dificultat l'eclosió d'un *nacionalisme Sord* ⁴³⁰—que està soterrat i existeix a escala mundial—, però que no s'acaba de concretar ni de moment resulta gaire creïble a escala local. Una major *consciència Sorda* que si arribés a aflorar amb molta més força, es considera que podria accelerar l'emancipació comunicativa del col·lectiu.

---

⁴²⁹ En aquestes conclusions no s'ha d'oblidar que la recerca està centrada únicament en les persones sordes signants, aquelles que es comuniquen en Llengua de Signes de manera preferent i que, des d'una concepció antropològica, la literatura sociològica que s'identifica amb la *Visió Clerc* de la sordesa les defineix com a persones *Sordes* amb *S* majúscula. Estan excloses de l'estudi, en canvi, les persones sordes oralistes monolingües, amb discapacitat auditiva o hipoacúsiques que opten per la lectura labial o altres mètodes de suport a la comunicació oral com a via principal d'accés a la comunicació i al coneixement.

⁴³⁰ Com ja s'ha exposat al llarg de la tesi, la idea de la *Nació Sorda*—més o menys vague o bé manifestada de forma explícita, segons els autors— és un ideal compartit per bona part de la Comunitat Sorda, malgrat pugui semblar per algú una entelèquia. No és estrany, així doncs, que un dels webs de referència del col·lectiu als EUA s'anomeni *Deaf Nation* [<http://deafnation.com>] o que existeixi el *National Theatre of the Deaf*.

A partir dels resultats d'aquesta recerca, a continuació s'expliquen les circumstàncies d'aquesta anomalia i s'argumenta amb propostes concretes com es creu que la Comunitat Sorda a Catalunya podria millorar la percepció d'informació d'actualitat en un futur immediat. Tot dependrà, entre d'altres imponderables, de l'impuls que acabin agafant els dos fronts que hi ha oberts avui:

- a) **Front legal:** s'espera que durant els anys 2011, 2012, 2013 hi haurà un desplegament o aplicació més decidida de les lleis que reconeixen les llengües de signes a Espanya i Catalunya —(BOE, 2007; DOGC, 2010)— i de la Llei General de la Comunicació Audiovisual (BOE, 2010), que estableix quotes de Llengua de Signes i subtítols a la televisió. S'espera que els operadors públics televisius augmentaran l'oferta en Llengua de Signes i que els operadors privats inclouran aquest tipus de programació adaptada.
- b) **Front tecnològic:** s'espera que les persones Sordes continuïn participant activament de la revolució digital al segle XXI, tal i com ja han vingut fent des de finals del segle XX, obrint camins informatius inescapables a la xarxa i adaptant les noves tecnologies a les seves necessitats informatives.

Anomalia comunicativa: La Llengua de Signes televisiva és quelcom socialment exòtic en la societat oïent. En el període 2005-2009, les persones Sordes utilitzen poquíssim, gairebé gens, els intèrprets televisius en Llengua de Signes per informar-se de les notícies del món. En canvi, els subtítols i internet constitueixen les seves vies d'accés principals a l'actualitat, si sumem les dades extretes en aquesta recerca a Catalunya i a la Gallaudet University (EUA), un centre que fa de referent comparatiu en el nostre estudi ⁴³¹.

Aquesta forta diferència entre el consum de Llengua de Signes televisiva amb intèrprets i el consum de programació subtitulada es desprèn de la part essencial d'aquest treball: una enquesta a 138 persones Sordes (69 de la Gallaudet i 69 de la Comunitat Sorda catalana) de la qual s'han processat fins a 5.397 respostes relacionades amb les vies d'accés a l'actualitat. La mateixa enquesta detalla que la figura de l'intèrpret televisiu com a canal

⁴³¹ A l'enquesta catalana la premsa escrita és la segona via d'accés a l'actualitat amb un 20% de les respostes.

d'accés a la informació apareix classificada en últim lloc, pel que fa al seu ús, per darrere de les altres categories que són prioritzades o disponibles pels Sords en aquest ordre:

- 1 Televisió amb subtítols
- 2 Internet
- 3 Comunitat Sorda
- 4 Premsa
- 5 Família
- 6 Televisió no accessible
- 7 Feina
- 8 Altres
- 9 Televisió amb intèrprets en Llengua de Signes**

Exactament s'han obtingut 1.211 respostes dels 138 Sords enquestats que han marcat que els subtítols són la via prioritària, o que tenen més a l'abast i que fan servir més per informar-se de l'actualitat. En canvi, només hi ha hagut 129 respostes d'informants que diuen que la via principal és la dels intèrprets. És a dir, que els Sords enquestats s'informen fins a gairebé 10 vegades més amb subtítols que no amb intèrprets en Llengua de Signes, una diferència que és molt més elevada, encara, si es tenen en compte els resultats qualitius dels altres instruments metodològics utilitzats en l'anàlisi.

Així doncs, en el període d'estudi, l'anomalia ha estat evident. Malgrat que l'administració ha fet passes molt importants, a Catalunya i a Espanya, posant les bases o tramitant-aprovant lleis per normalitzar-prestigiar l'ús de la LS en un futur immediat, la seva presència a les televisions tradicionals que es poden sintonitzar a Catalunya ha continuat sent molt escassa: s'ha limitat a pocs espais informatius a les televisions públiques generalistes i a programes molt lloables en emissores locals, però que tenen una audiència i repercussió social baixa o que no tenen una continuïtat garantida.

Als EUA, tot i l'aplicació de la llei ADA per garantir la no-discriminació de les persones amb discapacitat, la realitat és que l'oferta regular en Llengua de Signes televisiva durant els anys d'estudi ha estat pràcticament inexistent, més enllà d'experiències aïllades o

de la programació en *American Sign Language* de les estacions universitàries per cable Gallaudet TV i Bison TV.

Que hi hagi poca Llengua de Signes a la televisió tradicional té a veure amb la poca consciència dels operadors televisius. Fins al 2010 (fora dels anys de l'estudi), les teles no han començat a rebre la pressió legal a Espanya de l'obligatorietat d'oferir televisió accessible arran de l'entrada en vigor de la Llei General de l'Audiovisual. Les entrevistes fetes al llarg de la recerca a alts càrrecs de l'administració espanyola donen fe que la gestació d'aquesta llei ha estat plena de tensió ja que, segons les versions recollides, la majoria de les empreses demostraven tenir una nul·la sensibilitat amb el tema quan argüien que augmentar la programació accessible per a les persones sordes, hipoacústiques o amb discapacitat auditiva els suposava un sobrecost econòmic.

En conclusió, per tant, si les persones Sordes gairebé no s'informen a través d'intèrprets a la TV és perquè l'oferta és exigua. Però no només per això. L'anomalia ha existit per molts altres factors. És anòmal, igualment, que en un país com Catalunya que sempre ha fet gala de la diversitat lingüística i que ha reivindicat la normalització de les llengües minoritzades com el català, hagi necessitat que passin 23 anys de govern nacionalista de CiU, i 7 més de govern d'un tripartit —integrat per una formació independentista com ERC i dues de catalanistes com el PSC i IC-EV—, per impulsar una llei que reconegui la Llengua de Signes Catalana.

Tot i que és veritat que, al final, la consciència lingüística ha arribat i l'enfocament que ha donat el govern català a la llei ha estat lingüístic i no assistencial, també és innegable que el Parlament català no ha legislat a favor de la LSC fins tres anys més tard de l'aprovació per part de les Corts, a nivell estatal, de la Llei per la qual es reconeixen a les llengües de signes espanyoles i es regulen els mitjans de suport a la comunicació oral de les persones sordes, amb discapacitat auditives i sordcegues.

Malgrat que la Llengua de Signes Catalana compta amb uns 25.000 usuaris (Fesoca, 2005), la convicció clara que la LSC pot ser una llengua reconeguda de ple dret ha trigat a traduir-se en resultats. Entre altres raons, per les pressions del lobby de sords oralistes monolingües, tal i com ho ha confessat a aquesta recerca Bernat Joan, secretari de Política Lingüística de la Generalitat, l'any 2009.

És anòmal el retard en el reconeixement de drets lingüístics, però ho és, més encara, la falta de convicció dels agents implicats, que no sempre s'han adonat que la LSC pot funcionar com a eina informativa. La llista d'exemples recollits en aquesta tesi sobre la falta de cura en l'ús de la LSC denota que hi hagut sovint una certa despreocupació pel tema: els errors en la publicitat institucional en Llengua de Signes de l'administració, la mala composició visual d'algunes imatges difoses pel Canal Parlament, la utilització d'intèrprets amb finalitats *decoratives* per acompanyar algun polític en actes sense públic sord i les situacions viscudes pels informants entrevistats en què relaten haver estat víctimes de la *síndrome de Jonàs* (Berke, 2009) —aquell malestar que experimenten les persones sordes quan són ignorades les seves necessitats més òbvies—, en són una mostra clara.

Que manqui convicció no significa que no es faci res bé. Seria injust no reconèixer els esforços que estan duent a terme televisions públiques com Televisió de Catalunya —guardonada l'any 2004 amb el premi Àngel Calafell per la seva trajectòria i el seu compromís constant en l'adaptabilitat dels seus continguts als sords— o bé Televisió Espanyola (TVE) que, per exemple, l'any 2009 podia presumir de tenir el canal infantil Clan TVE, 100% accessible amb subtítols. O bé també es pot esmentar, entre d'altres exemples, que TVE va iniciar, el 2 de febrer del 2008, l'experiència d'un informatiu, *En lengua de signos*, conduït per una persona sorda, Paloma Soroa.

Tot i que el camí cap a l'accessibilitat audiovisual avança sense treva, la falta de convicció a favor de la Llengua de Signes també és un fet objectivable. En el període observat (2005-2009), hi ha dades empíriques que evidencien que les televisions generalistes estudiades en aquest treball (TVE i TVC) no s'han acabat de creure de veritat que la Llengua de Signes televisiva ha d'estar adaptada a les necessitats de les persones Sordes catalanes. Per això, la programació signada ofertada en molts aspectes ha estat ineficaç. **En el cas de TV3**, les mancances observades són:

- **Espais en Llengua de Signes massa curts.** Els butlletins informatius analitzats han tingut una duració mitjana de 5min 51s. Amb una durada tan limitada és impossible sintetitzar la llarga crònica periodística de la jornada.

- **Oblit de la informació més popular com els esports.** De les 2.000 peces informatives analitzades interpretades en Llengua de Signes, només 18 pertanyen a la secció d'Esports. Que només un 1% de la informació en signes de TV3 sigui esportiva no es correspon amb un equilibri informatiu basat en criteris periodístics professionals o d'interès general.

- **Prioritat excessiva de la informació política.** De les 2.000 peces informatives analitzades, 541 són de Política, essent la secció periodística amb més presència signada. La majoria de notícies televisives polítiques estan basades en declaracions de líders, rodes de premsa, actes institucionals, actes de govern, congressos de partits o informació parlamentària. En continguts així, les imatges sense so aporten molt poca informació als sords pel seu baix o nul interès visual. La informació *dura* (Política-Internacional-Economia) representa el 58% del total.

- **Massa barreja d'elements visuals a la pantalla.** En les 2.000 peces informatives analitzades, s'hi han comptat 142 connexions en directe, un nombre molt elevat en comparació amb els altres formats televisius estudiats. El format de la connexió en directe complica el seguiment visual televisiu de les persones Sordes ja que apareix a la pantalla el reporter de mida més gran que l'interpret i pot acabar distraient. Tenint en compte, a més, que en poca estona la imatge en pantalla passa del pla del presentador (bust parlant) als plans generals dels vídeos (peça informativa) als plans americans de les connexions en directe (reporter de mida *stand up*), hi ha una barreja d'elements visuals, en poc temps, que és difícil que els Sords puguin assimilar si es proposen de seguir al mateix temps la interpretació en signes.

- **Ritme trepidant dels butlletins.** Cap de les 2.000 peces analitzades ha estat feta amb un to suau o pausat. Aquesta investigació no ha comptat ni una sola crònica d'anàlisi o d'opinió ni tampoc cap entrevista aprofundida que permetria una explicació en signes més llarga o didàctica per completar les notícies més importants del dia. Cal tenir present que els Sords no tenen accés —com els oients— a tertúlies, entrevistes o debats que ajuden a comprendre l'actualitat. A més, el concepte *ritme* és un concepte bastant

l·ligat al món sonor. Que passin moltes coses a la pantalla televisiva en una porció de temps petita s'·avé poc amb el caràcter *silenciós* de les persones Sordes.

▫ **Presència destacada de connexions telefòniques.** En el període estudiat s'·han comptat 60 connexions telefòniques dins dels butlletins interpretats en Llengua de Signes. Si el recurs del so telefònic ja és poc freqüent en els noticiaris per a oients en general, no s'·entén gaire que s'·hagi utilitzat tant en un informatiu en signes. Als intèrprets els pot representar una feina afegida el fet d'·haver d'·explicar que el so d'·una determinada notícia és telefònic. Això pot confondre les persones Sordes i complicar la descodificació del missatge

▫ **Demores poc respectuoses amb les persones sordes.** Durant el període d'·estudi, el programa *Els matins* ha estat moltes vegades impuntual a l'·hora de connectar amb les notícies interpretades en LSC. Aquesta investigació ha observat retards freqüents a l'·hora de l'·inici dels butlletins de les 9h, 10h i ocasionalment en el de 11h. El cas més extrem ha estat una demora de fins a 16 minuts, situació que s'·ha agreujat després dels anys de la recerca.⁴³² Moltes vegades els retards s'·han produït perquè l'·entrevista del periodista Josep Cuní a un convidat s'·ha allargat. És evident que els Sords no s'·estaran esperant vuit o deu minuts que acabi una entrevista —que en els anys d'·estudi no estava subtítulada— per poder veure un butlletí que només dura uns sis minuts de mitjana.

▫ **Inserció de la LSC en un programa d'·estructura radiofònica.** Els butlletins matinals en Llengua de Signes de TV3 s'·emeten dins *Els matins* a partir de connexions que es fan en aquest programa amb el canal de notícies 3/24. La decisió de vincular aquests espais per a Sords amb un magazín així no sembla la millor elecció possible ja que les seccions estrelles del programa dirigit per Josep Cuní són entrevistes, tertúlies i debats en les quals pren molta més importància la paraula que no a la imatge. *Els matins* és un programa no subtítulat (en els anys d'·estudi) que segueix una estructura radiofònica inaccessible per a les persones amb discapacitat auditiva. En conseqüència,

---

⁴³² En el moment de dipositar aquesta tesi (2011), no estava clara l'·hora d'·inici dels butlletins en LSC a TV3. De vegades començaven a les 9,15 però de vegades passades les 9,30h. En no haver-hi una hora clara d'·inici d'·aquest servei és clar que es genera confusió entre l'·audiència Sorda.

pocs Sords s'estaran davant la televisió mirant un programa així per poder veure unes píndoles informatives en signes d'uns pocs minuts de durada.

- **Sense signes en dies assenyalats:** el 8 d'abril del 2005 el dia del funeral del Papa Joan Pau II, TV3 va fer una transmissió en directe de la cerimònia fúnebre i va deixar d'emetre els butlletins horaris de les 10.00h i 11.00h en Llengua de Signes. Altres dies que s'han produït notícies importants que han obligat a alterar la programació, els signes també han desaparegut.
- **Els mitjans no publiciten l'oferta.** En la informació televisiva dels diaris no s'acostuma a detallar a quina hora hi ha butlletins interpretats en LSC.

Tot i que tampoc es pot deixar de dir que TV3 ha emès reportatges molt seriosos fets amb gran sensibilitat sobre la vida i la quotidianitat de les persones Sordes i sobre la importància de la LS ⁴³³, les mancances quantificades s'han produït en la programació regular. **Unes mancances que TVC ha començat a corregir de manera significativa l'any 2011** (quan s'ha dipositat aquesta tesi) d'ençà que el canal 3/24 ha començat a emetre tot el *TeleNotícies Vespre* de TV3 en LSC, de dilluns a divendres. D'altra banda, a **Televisió de Espanyola** les principals raons d'aquesta falta de funcionalitat de la Llengua de Signes televisiva en el període analitzat són les següents:

- **Ús d'una llengua forastera.** Tant l'informatiu per a persones sordes *En Otras Palabras*, com el programa que el va substituir a partir del febrer del 2008, *En lengua de signos* estan interpretats en Llengua de Signes Espanyola (LSE) i no en Llengua de Signes Catalana (LSC), tot i que el reconeixement de la LSC com una llengua diferenciada de la LSE no és avui objecte de cap discussió ni política ni científica. ⁴³⁴

⁴³³ Per exemple un reportatge que va ser emès dins l'espai *Sense Embuts* de TV3 (Nicolàs; Pavia, 2008) que narra les vivències de vuit persones signants i que va tenir un gran seguiment entre la Comunitat Sorda catalana.

⁴³⁴ Com ja s'ha referenciat, la diferència LSE-LSC ha estat reconeguda, en l'àmbit polític, pel Congrés de Diputats, el Senat, el Parlament català i el governs central i autonòmic amb l'aprovació de les lleis que reconeixen les llengües de signes (BOE, 2007; DOGC, 2010). En l'àmbit acadèmic, a més de l'aval que dona l'Institut d'Estudis catalans, entre d'altres institucions *l'Ethnologue* —el catàleg que fa un inventari més extens de la pluralitat lingüística mundial— descriu la LSC com una llengua autòctona de Catalunya. En l'àmbit de

Com han acreditat des de l'Institut d'Estudis Catalans, a Catalunya no existeix una situació de bilingüisme LSE-LSC equiparable al català-castellà oral. Les persones sordes signants catalanes s'expressen gairebé de forma única i exclusiva en LSC. Per tant, no té sentit que un informatiu signat que s'emeti a Catalunya sigui en LSE. Seria molt més lògic que el mateix programa fes una desconnexió des del centre territorial de Sant Cugat i oferís la versió catalana d'aquest noticiari.

▫ **Emissió en hores o canal de baixa audiència.** En el període estudiat tant *En Otras Palabras* com *En lengua de signos* s'han emès el dissabte al matí per La 2 fora d'horari *prime time*. No obstant això, aquesta mancança ha deixat de ser-ho d'ençà que existeix el servei de *TVE a la carta* a través del web de RTVE que permet a l'usuari descarregar-se el programa quan vulgui sense dependre de cap horari.

▫ **Model híbrid (reportatges socials-informació d'actualitat).** De les 400 peces informatives de *En Otras Palabras* analitzades, 312 corresponen a notícies d'actualitat i 66 a reportatges majoritàriament de temes de Societat o relatius a Sords i a persones amb discapacitat. Les dades il·lustren que aquest noticiari ha combinat el resum de la crònica periodística amb qüestions més socials. El model és coherent amb el caràcter de servei públic de TVE ja que es proposa trencar barreres de comunicació i normalitzar la llengua dels Sords, però tot i això, el perfil híbrid del programa ha confós molts Sords i ha impedit que esdevingués un referent per a la Comunitat Sorda, o almenys així es desprèn de les entrevistes fetes durant aquesta recerca en què s'han recollit crítiques molt dures. Resulta xocant, per exemple, que en l'emissió del 17 de setembre del 2005 —l'endemà que el Consell de Ministres aprovés l'acord per impulsar l'avantprojecte de llei que reconeixeria la LS a Espanya—, TVE no obrís l'informatiu *En Otras Palabras* amb aquest tema. El programa va tenir aquell dia la mateixa estructura de sempre començant amb els blocs d'actualitat. Aquesta confusió s'ha corregit en el programa *En lengua de signos* que ha parat molta més atenció als temes relacionats

---

l'ensenyament, la LSC a Catalunya s'ensenyava com una assignatura a part de la LSE als estudiants que s'estan formant per ser intèrprets, i en l'àmbit de la recerca, les administracions públiques espanyoles i catalanes subvencionen investigacions sobre aspectes específics de la LSC diferenciats de la LSE. Sense oblidar, tampoc, l'argument que existeix una forta consciència dels mateixos Sords catalans i usuaris de la LSC per defensar la seva llengua com ho prova la plataforma *LSC, ara!* que es va constituir durant la tramitació de la llei.

amb la sordesa i amb les persones sordes que no ho feia *En Otras Palabras*. De les 456 peces analitzades en aquesta recerca de *En lengua de signos*, la temàtica més tractada és aquella que s'ha classificat en la categoria de *Sords*. Concretament, s'han anotat 132 peces de sords, el 30% del total.

▫ **Barreja de temes relatius a les persones sordes amb d'altres discapacitats.** De les 400 peces informatives de *En Otras Palabras* analitzades, 36 corresponen a temes relacionats amb els Sords i 22 relacionats amb altres discapacitats. La poca diferència del nombre total de peces de cadascuna d'aquestes dues temàtiques demostra que en el programa hi ha hagut una certa tendència a parlar de tot tipus de discapacitats en general i no solament de qüestions que tenen a veure amb la sordesa. Una circumstància així topa amb la mentalitat de les persones Sordes signants que rebutgen la concepció mèdica i patològica de la seva diferència. Si bé en l'anàlisi de continguts feta en la recerca es constata una freqüència molt més significativa de paraules relacionades amb els Sords que no amb d'altres col·lectius discriminats, problemàtiques tan allunyades de la sordesa com, per exemple, *la síndrome de Down* o *la paràlisi cerebral* han aparegut, de manera sorprenent, en el recompte de paraules dites en el programa.

La tendència detectada en el programa *En Otras Palabras* de barrejar qüestions específiques dels sords amb d'altres de persones que tenen algun tipus de discapacitat o amb col·lectius senzillament desfavorits és una tònica molt menys present, però també existent a *En lengua de signos*. En concret, en l'informatiu presentat per Paloma Soroa s'han comptat 132 peces sobre sords (29%) i només 11 peces (2%) sobre temes de discapacitat en general. En el recompte de paraules de *En lengua de signos*, s'ha recollit una certa presència de conceptes relacionats amb col·lectius desfavorits com *gitanos*, *vídues* o *persones grans* que desentonen amb la línia del noticiari.

Si ens centrem en l'anàlisi qualitativa (2005-2009), també podem concloure que les televisions no s'acaben de creure que la Llengua de Signes és útil per informar. Si més no, els directius televisius no es plantegen en els anys d'estudi de fer programes més pensats per a les persones Sordes i sense mancances com les descrites. Després d'estudiar la velocitat

del discurs televisiu en LS, la posició de la persona que signa, la simultaneïtat de la imatge estàtica o en moviment, així com el ritme del discurs, entre d'altres factors que influeixen en la percepció que tenen les persones Sordes de l'actualitat periodística, s'observen algunes deficiències que serien fàcilment corregibles si les televisions creguessin de veres en aquest tipus de programes. I, sobretot, si investiguessin més la manera de millorar-los.

En emissores com Localia Viladecans, per exemple, només que s'hagués reduït la velocitat amb què s'han signat les notícies en el temps estudiat per aquesta recerca, potser se n'hauria millorat la comprensió dels continguts per part dels Sords. En l'anàlisi feta d'aquesta estació, una professional havia d'interpretar en signes un discurs exposat a 2,6 paraules cada segon, mentre que en el web nord-americà Sord *NetSigNews* la velocitat era molt més pausada: 1,4 ó 1,8 paraules per segon. La mateixa acceleració —de vegades injustificada, sobretot si es tracta de notícies feixugues d'assimilar de Política o d'Economia—, s'ha detectat a TV3 amb una velocitat mesurada de 2,8 paraules per segon.

La relació entre la velocitat dels signes i la percepció del missatge és un aspecte que cal investigar més. A la pregunta, si els intèrprets signen massa ràpid a la televisió, les respostes dels enquestats són molt diverses i entre els estudiants de la Gallaudet hi ha una gran indecisió. Podem concloure que és una anomalia comunicativa que, en general, els professionals que dissenyen el format dels informatius en Llengua de Signes percebuts a Catalunya no s'hagin aturat a pensar prou si les persones sordes tenen problemes per seguir, de manera simultània, les imatges en moviment d'un vídeo al fons i la figura d'una persona signant, en primer pla a la pantalla.

Precisament aquesta observació va formular-la, en forma de queixa, un dels informants participants al *focus group* d'aquesta recerca. L'informant va considerar que és molt difícil concentrar-se en dues imatges que es mouen alhora. I, ho va fer projectant exemples en una pantalla gran i emfatitzant que una composició així resulta desconcertant. ¿Té raó aquest informant? Tanmateix, és un extrem que caldria investigar més, ja que en el present treball no s'aporten dades quantitativament concloents en aquest sentit.

Quan es va demanar als enquestats si s'identificaven amb la frase *Quan miro un intèrpret per televisió, no puc concentrar-me en més imatges alhora*, la resposta més marcada va ser *Força*, però va haver-hi, igualment, força varietat d'opinions sense que dominés una única tendència. Les dades no són concloents, però com que l'observació de

l'informant té sentit, està argumentada i es reforça amb alguns exemples observats, el seu raonament s'ha tingut en compte en l'apartat de propostes de la recerca. Es tracta, a més, d'un problema que confirma l'advertiment que ha fet els últims anys la literatura científica i que segurament podria investigar-se més amb tècniques com l'*eye-tracking*.

“El servei d'interpretació en llengua de signes presenta certes dificultats d'adaptació al mitjà: per una part l'atenció visual que demanda la llengua de signes dificulta el seguiment simultani de l'acció del relat audiovisual; per altra banda, la mida mínima que ha d'ocupar la finestra de llengua de signes a la pantalla per tal que sigui intel·ligible cobreix una superfície important de la imatge impedit la seva visió completa.” (p.64)⁴³⁵

En termes generals, l'anomalia comunicativa es produeix perquè hi ha pocs programes en signes i perquè els informatius existents estan poc pensats per a aquest fi: estan concebuts des d'una mentalitat oïdora. Els butlletins en LSC de TV3, per exemple, són traduccions simultànies de butlletins orals dissenyats per a la població general, oblidant que per a l'audiència general aquests butlletins compleixen una funció informativa diferent que per als Sords. Un televident oïdor hi buscarà, tan sols, un resum de l'actualitat del moment; mentre que una persona Sorda, en canvi, troba en aquests espais una de les poques oportunitats diàries —en ocasions l'única— d'accedir a l'actualitat en Llengua de Signes.

També es nota que la concepció dels programes parteix d'aquesta mentalitat oient quan apareix en pantalla un presentador oral parlant i l'intèrpret, més petit, al costat. Així, un 74% dels Sords enquestats asseguren que estan molt o força d'acord amb la frase *M'agradaria que els intèrprets sortissin més grans a la televisió*. Si descomptéssim del recompte les persones que no contesten o que es mostren indecises, la dada seria que un 94% dels Sords lamenten que els intèrprets surten amb una mida massa petita a la pantalla.

L'anomalia més gran no és, però, la manca de consciència lingüística per defensar la Llengua de Signes televisiva. La disfunció principal es produeix perquè, de vegades, la

---

⁴³⁵ UTRAY, Francisco. (2009). *Accesibilidad a la TDT en España para personas con discapacidad sensorial (2005-2007)*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad, 2009.

mateixa població Sorda (alguna població Sorda) tampoc acabar de sentir com a pròpia la programació televisiva en signes que ofereixen les cadenes professionals.

La falta d'identificació d'algunes persones Sordes amb la televisió amb intèrprets en Llengua de Signes és, d'entrada, una teòrica anomalia que, en el procés de recollida de dades, va trencar els esquemes de la present recerca i que, un cop acabada la investigació, té un gran interès, com s'explicarà a continuació. ¿Són els intèrprets i la LS, quelcom encara massa exòtic a la televisió? ¿Als Sords, els agrada que n'hi hagi? Les opinions que tenen d'aquest servei els estudiants de Washington i les persones Sordes catalanes són una mica diferents:

T'agrada que hi hagi intèrprets a les notícies televisives?	Respostes estudiants Gallaudet University
Sí	37 respostes
Indiferent (més igual, no m'importa)	15 respostes
No	13 respostes
Altres	4 respostes

Taula 9.1. Enquesta a 69 persones Sordes als EUA.

T'agrada que hi hagi intèrprets a les notícies televisives?	Respostes Comunitat Sorda catalana
Sí	53 respostes
No	5 respostes
Indiferent (més igual, no m'importa)	2 respostes
Altres	2 respostes
No contesta	7 respostes

Taula 9.2. Enquesta a 69 persones Sordes a Catalunya.

Les respostes de la Taula 9.1 van sorprendre, en un principi, aquest investigador ja que fent una extrapolació es pot deduir que un 40,6% de les persones Sordes de la Gallaudet University *passen* de la LS amb intèrprets a la tele: no reivindiquen o no volen aquest servei. En la mostra enquestada, 15 Sords es mostren indiferents i un grup gens menyspreable (13 de 69) el rebutgen. ¿Com és possible que 13 persones Sordes americanes no els agradi quelcom que, teòricament està pensat per a aquest col·lectiu? ¿I, com és que aquest rebuig cap als intèrprets és més clar als EUA que a Catalunya? ¿No hauria de ser a l'inrevés, si es té

en compte la militància oberta de la Gallaudet University a favor de la *Visió Clerc* que defensa a ultrança la Cultura Sorda?

Els interrogants del paràgraf precedent s'han esfumat gairebé del tot gràcies a l'anàlisi qualitativa. Els Sords aclareixen que sí; que volen Llengua de Signes televisiva. El que passa és que prefereixen que siguin persones Sordes, no intèrprets oients, qui signi a la televisió. De manera contundent ho ha expressat en aquesta recerca el director de *SordPress*, Guillem Carles, que ha defensat la creació d'un comitè d'ètica que vetlli per tal que les televisions incorporin periodistes Sords per garantir que no facin, segons ell, un ús prestat de la Llengua de Signes. Una opinió que coincideix amb la literatura científica que ens recorda que els Sords prefereixen Sords signant a la televisió abans que oients (Allsop; Kyle, 2008: p.387) en considerar que aquest *is a Deaf job* (p.395). Altres informants han manifestat opinions semblants. Dit això, els matisos també són molt importants en les conclusions d'aquesta tesi i no es pot perdre de vista que la immensa majoria de les persones Sordes enquestades a Catalunya opinen que també els agraden els intèrprets oients. Els matisos ens fan veure, igualment, que l'alt nivell d'indecisió és perquè hi ha estudiants Sords nord-americans que no han vist mai un tele informatiu amb intèrprets i que la crítica cap als intèrprets varia, segons quina sigui la seva competència lingüística. Un informant reconeix que s'emociona quan troba intèrprets que fan un bon ús de la LS.

Tal vegada s'intueix que la Llengua de Signes és percebuda socialment entre la població oient com un idioma exòtic: estrany, curiós i simpàtic, però sense gaire valor instrumental. Entre la població Sorda hi ha un altre tipus d'exotisme: la no identificació plena amb l'idioma per part d'alguns Sords quan la Llengua de Signes prové dels intèrprets televisius oïdors. Aquesta observació ens porta a concloure —com es detallarà tot seguit—, que una de les anomalies comunicatives que ha patit la LS televisiva en el període estudiat té a veure amb el paternalisme amb què es tracta sovint les persones Sordes. Si els Sords poden signar ells mateixos les notícies, ¿per què algunes televisions hi posen intèrprets oients?

Anomalia comunicativa. Excessiva tutela de la societat oïdora cap a les persones sordes. La tesi constata amb testimonis i documentació abundant que una persona sorda, sigui signant o oralista, també pot estar capacitada per exercir de periodista i desenvolupar amb competència la professió d'informador. Per aquesta raó, es pot concloure que no cal

tutelar amb professionals oients la programació televisiva en Llengua de Signes que ofereixin les cadenes professionals orals. En aquest sentit, és lloable la decisió de TVE de posar una persona sorda, Paloma Soroa, a presentar l'informatiu *En lengua de signos*, tot i que a Catalunya es produeix una anomalia comunicativa en aquest noticiari ja que l'emissió és en Llengua de Signes Espanyola i no en Llengua de Signes Catalana que és la llengua de les persones Sordes catalanes.

L'excessiva tutela de la societat oïdora cap a les persones Sordes es posa de manifest en l'ús d'intèrprets en comptes de presentadors sords signants a la televisió. Però també pel fet que la Llengua de Signes televisiva no acaba d'encaixar bé dins la programació de la societat oient. Hom té la sensació que les persones Sordes, com que tenen una història, una cultura, una llengua i una idiosincràsia particular, se senten més còmodes mirant els seus vídeos d'actualitat a internet que no a les cadenes professionals orals que ofereixen pinzellades en Llengua de Signes; és a dir, uns pocs programes escadussers, fets de vegades sense gaire convicció i allunyats de la visió Sorda del món. A les cadenes dels oients sovint s'hi senten una mica posats amb calçador. Per això, reivindiquen un canal de TDT íntegrament amb continguts fets per persones Sordes (Televisió de Catalunya, 2008).

A través de la revisió bibliogràfica-documental de processos històrics com el *Deaf President Now* de la Gallaudet University, la recerca deixa prou clar que les persones Sordes són més autosuficients a mesura que se'ls reforça la seva autoestima. Quan tenen més consciència que són persones Sordes, en el sentit més antropològic d'aquest concepte, ja no depenen dels oïdors i poden crear les seves xarxes comunicatives i els seus canals de televisió. Experiències com la Bison TV, la Gallaudet TV o la idea impulsada per Travis Dougherty d'una *Deaf TV* en són bons exemples. A Catalunya, quelcom similar succeeix amb mitjans com Webvisual, *SordPress* o els magazines de Guillem Carles que esdevenen canals informatius de referència per a la Comunitat Sorda catalana.

Si els Sords creen el seu univers mediàtic, en conseqüència estan menys tutelats i esdevenen, potser, persones més lliures. La independència i autosuficiència que aconseguen les persones Sordes amb les noves tecnologies i els seus mitjans de comunicació és un fenomen que no s'ha d'entendre, però, com una *guetització* informativa. Els Sords no estan construint guetos. La seva voluntat associativa és per raons comunicatives-culturals i es produeix de forma voluntària, espontània i natural. No pas

forçada per imperatius econòmics, polítics o ètnics i en un context social en què pren força el discurs d'avançar cap a una societat inclusiva.

Cada cop més, el terme integració està sent substituït pel concepte inclusió, que pressuposa la construcció d'una societat democràtica en la qual ha de tenir cabuda tothom. Una societat en què tots els individus han de poder viure un procés d'autodeterminació (Rojas, 2004) per formar la seva pròpia identitat i el desenvolupament del sentit d'un mateix. Així doncs, més que integrar-se dins la societat oïdora, els Sords tenen el dret a no sentir-se exclosos de res i a rebre la mateixa informació que la resta de persones; però no per això, han de renunciar als seus canals d'expressió diferenciats.

La doble voluntat de les persones Sordes de no sentir-se excloses, per una part, i de crear el seu univers mediàtic, per l'altra, es pot deduir dels resultats de l'enquesta. Especialment entre els estudiants de la Gallaudet –amb més consciència Sorda– es nota aquesta dualitat. Per això, la majoria d'alumnes de Washington prefereixen subtítols que intèrprets a les notícies, ja que jutgen la subtítolació com a més funcional. Però, d'altra banda, també la majoria estan d'acord amb què la Llengua de Signes televisiva projecta la identitat Sorda i somnien un món 100% accessible en LS.

Es té la sensació que les persones Sordes reivindiquen els subtítols per no quedar al marge de la societat oïent, mentre que la Llengua de Signes és quelcom molt seu, molt personal, molt íntim que empren en els seus mitjans de comunicació, blocs i portals d'internet però que tampoc cal, necessàriament, que els oïdors l'utilitzin més enllà de quan sigui indispensable per trencar barreres de comunicació o per interactuar amb ells.

Els Sords prioritzen els subtítols contra l'exclusió, però per teixir la seva identitat col·lectiva necessiten la LS. Amb el benentès, però, que el concepte d'identitat col·lectiva és controvertit i que la Comunitat Sorda signant es tracta d'un grup heterogeni. Com defensen els professors Luis Núñez i Storch de Gracia (sord), pretendre delimitar fins a on arriba la identitat d'una llengua no és un assumpte tan clar com pugui semblar a primer vista de qui la parla. (Storch, 2005: p.231). D'altra banda, en l'exploració etnogràfica feta a partir de l'observació directa de les conferències-magazines en Llengua de Signes de Guillem Carles, s'ha posat de manifest que els interessos i les inquietuds informatives de cada persona Sorda o sorda són diferents.

Hi hagi més o menys tutela de la societat oient, la Llengua de Signes televisiva no acaba, però, de fer el salt qualitatiu per normalitzar-se com a vehicle informatiu eficaç en els anys d'aquest estudi, ja que els referents de *periodisme Sord* que hi ha a Catalunya —tot i que desenvolupen un paper molt important com a canals comunicatius—, no són referents professionals. A Webvisual, per exemple, quasi totes les notícies d'interès general estudiades en aquesta tesi han estat transcrits d'*El Periódico*, sense que els responsables d'aquesta televisió per internet hagin treballat gaire amb fonts pròpies. A *SordPress*, malgrat que el seu director, Guillem Carles, compta amb el reconeixement del Col·legi de Periodistes i està acreditat al Parlament i al consell executiu de la Generalitat, tampoc disposen de prou recursos per fer cobertures de l'actualitat equiparables a un mitjà de comunicació competitiu.

A Washington, les limitacions vénen perquè les televisions en Llengua de Signes analitzades són de tipus universitari i, per tant, serveixen més aviat com a eina formativa d'aprenentatge i no tant com a plataforma professional dels estudiants Sords. Una característica que, al mateix temps, obre moltes possibilitats per a la recerca i la transferència de coneixement des de l'acadèmia fins a la Comunitat Sorda. La recerca universitària a Catalunya per estudiar la manera de fer més funcional la Llengua de Signes televisiva és quelcom urgent per superar l'anomalia comunicativa existent durant els anys del present estudi. La Gallaudet University —vista per molts com el Vaticà o la Meca de la Comunitat Sorda mundial— és la institució que pot parlar amb més autoritat i per això no és casual que aquesta universitat hagi editat els treballs més nous sobre la Llengua de Signes televisiva (Stone, 2009). Des de Gallaudet, a més, surten noves veus d'estudiants o professors a favor d'una Televisió Sorda “que involucri diversos mitjans de Sords i els equipari als mitjans més populars que tenen els oients arreu del món.” (Dougherty, 2008).

Sembla que el *Nacionalisme Sord* és feble a escala local catalana, per falta de referents informatius més professionals que ajudin a construir-ne una projecció mediàtica potent. A escala mundial, però, iniciatives com les descrites signifiquen que les persones Sordes treballen sense fronteres a la xarxa i poden trobar nous camins per millorar la percepció de les notícies en Llengua de Signes amb la importació de nous models no tutelats.

Caldrà veure si, amb el temps, la Llengua de Signes televisiva guanya passes en el terreny de l'accessibilitat per a la informació d'actualitat. S'ha de tenir present, però, que hi

ha limitacions tècniques que en compliquen la seva normalització. De manera contundent, una part de les persones Sordes enquestades han coincidit a destacar la utilitat nul·la de la Llengua de Signes, per exemple, per a la transmissió d'un partit de futbol o de beisbol. A Catalunya, 29 dels 69 enquestats, jutgen com a gens útil la LS per a una transmissió esportiva, i a Washington 19 de 69 diuen el mateix, essent la categoria més marcada.

La realització televisiva i edició d'un espectacle esportiu en signes és molt difícil si es vol que la percepció dels continguts sigui adequada. Si a la pantalla aparegués una persona signant i al mateix temps es difonguessin les imatges dels jugadors darrere la pilota, és clar que hi hauria una distorsió o un entrebanc visual. Així doncs, el model informatiu en LS ha d'utilitzar altres recursos, altres formes, i altres llenguatges visuals que puguin arribar a fer accessible fins i tot la música i el so ambient. ¿Per què no? Si bé no tot es pot resoldre amb la tecnologia, les limitacions que han restringit l'ús de la Llengua de Signes a la televisió tradicional “poden veure's superades amb les possibilitats de transmissió de vídeo per les xarxes digitals”. (Utray, 2009: p.5).

La utilitat indiscutible dels subtítols provoca un enlluernament general a favor d'aquest recurs. Gràcies als subtítols per a sords, l'accés al coneixement, a la informació i a la cultura es multiplica exponencialment. Les persones Sordes es deixen eclipsar pels subtítols —que si bé són molt més útils i pràctics que la LS i que en aquesta recerca no ens cansarem de reivindicar-los— no ho resolen tot, ja que els mitjans de masses no només tenen èxit per la seva capacitat comunicativa. Igualment, tenen èxit si aconsegueixen que la seva audiència s'hi senti identificada i s'hi vegi reflectida amb la seva llengua pròpia. És curiós observar, però, que fins i tot els Sords més militants i que més contacte han tingut amb la Causa Sorda sovint també estan eclipsats informativament pels subtítols. És el cas, per exemple, d'un informant de la Gallaudet que sempre utilitza *l'American Sign Language* tant en l'àmbit domèstic (hi ha 8 Sords a la seva família) com en el laboral (treballa en el centre), però confessa que troba tan útils els subtítols, que ja no necessita res més. Ni tan sols sent gaire curiositat per la *Deaf TV*:

“Potser seria maco tenir una televisió Sorda, però a mi no em faria gaire impacte, ja que no m'hi he interessat ni tinc experiències de mitjans així. Per mi,

el més important són els subtítols per a persones sordes ('closed captioned'). En termes generals, estic força satisfet amb els mitjans de comunicació actuals."⁴³⁶

Opinions com aquesta introdueixen grisos i matisos a les conclusions de la recerca. Tot i amb això, no són poques les veus que apunten que la identificació de les persones Sordes amb els mitjans queda més palesa quan els mitjans parlen de Sords i amb la llengua dels Sords. Encara avui a moltes persones Sordes els brillen els ulls, mirant els vídeos de la col·lecció *Deaf Mosaic*, quan reviuem les revoltes estudiantils a la Gallaudet i recorden les concentracions gregàries d'estudiants signant reclamant un rector Sord. La força comunicativa d'aquella crònica informativa en ASL segurament és molt més directa i colpidora que no pas a través de la lectura d'un rètol impresos, que sempre són més freds.

Semblaria que els subtítols estan desproveïts de la càrrega dramàtica que comporta l'expressió manual, facial i corporal d'un Sord comunicant-se en signes. Sigui dit, però, amb reserves ja que 59 del 69 estudiants Sords enquestats a la Gallaudet University diuen que estan molt d'acord amb la frase *La subtitulació a la televisió em provoca un sentiment emocionant*, essent aquesta una de les preguntes de tota la recerca en què els resultats han estat més aclaparadors. Igualment 59 alumnes nord-americans revelen que estan molt o força d'acord amb la frase *La subtitulació a la televisió em provoca un sentiment d'orgull*.

Els dubtes que queden oberts a la tesi eixamplen noves vies de recerca per a futures investigacions. Entre aquests dubtes hi plana, encara, la formulació sostinguda per Victòria Gras (2006) —i no resolta del tot en aquesta tesi— quan qualificava de “contradictòries” les actituds de les persones sordes que conceben la Llengua de Signes com a símbol de pertinença i dubten, en canvi, del seu valor instrumental.

Tot seguit i a través de la revisió de les hipòtesis exposades a l'inici del treball i que han servit d'orientació bàsica al llarg de tota la recerca, s'intenta aportar més llum al problema plantejat i a l'anomalia comunicativa descrita. Mitjançant la comparació entre les opinions dels Sords catalans i les opinions dels Sords dels EUA, es completa, així finalment, la interpretació dels resultats obtinguts.

---

⁴³⁶ Opinió expressada per l'informant de la Gallaudet University identificat amb el codi, GT02 a la part oberta del qüestionari del projecte *The perception of current events in Sign Language via television*, a Washington l'1 d'octubre del 2008.

Hipòtesi 1. Desmentida:

—Les persones Sordes s’informen de l’actualitat periodística, tant a Catalunya com a la Gallaudet University, més per internet que per la televisió clàssica.

Argument: Tot i que és un fet incontestable que el consum d’internet puja com l’escuma entre les persones Sordes i cada dia de forma més generalitzada, en els anys d’aquesta recerca (2005-2009) la televisió tradicional continua tenint una gran força informativa i els subtítols adaptats per a persones sordes a la televisió convencional (*closed captions*), esdevenen la principal via d’accés a l’actualitat.

Després de processar 5.397 respostes d’una enquesta a 138 persones Sordes (69 a Catalunya i 69 a la Gallaudet University), els subtítols encapçalen aquest rànquing. En concret, els subtítols se situen com la via més emprada per accedir a la informació general (sumant la informació d’actualitat i de servei) amb 1.211 respostes, mentre que internet ocupa el segon lloc amb 1.104 respostes entre 9 opcions possibles. El tercer lloc en aquesta classificació, que ja apareix més despenjat, és per als canals interns de la Comunitat Sorda que han registrat 862 respostes. Hi ha, per tant, un frec a frec entre internet i la televisió subtítolada tradicional com a camins més prioritzats per informar-se.

Tot i que si només miréssim els resultats de la Gallaudet, internet sí que ocuparia el primer lloc com a canal informatiu general amb 786 respostes, cal matisar que aquestes 786 respostes d’informació general inclouen tant preguntes sobre informació d’actualitat com preguntes d’informació de servei. Però, en la revisió d’aquesta hipòtesi, tan sols ens centrem en les qüestions d’actualitat periodística. Aleshores, tant a la Gallaudet com a Catalunya, el primer lloc és per als subtítols televisius amb 480 i 293 respostes, respectivament. En concret, entre els Sords catalans, els subtítols són al capdavant com a via prioritzada per accedir a la informació d’actualitat en el 30% de les respostes i a l’enquesta de Washington són en primer lloc per a la informació d’actualitat amb un 23% de les respostes. En canvi, pel que fa a la informació de servei de la Gallaudet, el lideratge és per internet amb un 24% de les respostes i els subtítols baixen fins la tercera posició a la universitat americana.

Dels resultats extrets es dedueix que internet és un canal que els Sords fan servir més per tenir un coneixement de temes que necessiten personalment —per exemple si han de

volar en avió i volen saber quines són les noves mesures de seguretat que impedeixen entrar líquids als aeroplans— però que, en canvi, per assabentar-se d'una notícia concreta —per exemple un accident d'avió—, recorren als subtítols televisius. La raó és que les cadenes televisives tradicionals solen fer cobertures informatives més potents que els mitjans exclusivament en línia, i en conseqüència, els Sords probablement també en valoren aquesta major riquesa informativa.

La hipòtesi 1 queda desmentida ja que les dades són molt clares. Els subtítols apareixen 23 vegades en primer lloc de l'enquesta com a via d'accés a la informació general, mentre que internet només ocupa aquesta posició privilegiada 10 vegades. A les 22 preguntes d'informació d'actualitat, el lideratge és absolut dels subtítols de la televisió tradicional que assoleixen el primer lloc 17 vegades. Així mateix, els subtítols guanyen en el recompte que aplega la suma de les respostes a 42 preguntes concretes (21 a les persones Sordes dels EUA i 21 a Catalunya) però, igualment, guanyen quan es fa una sola pregunta general als Sords: *¿com t'informes de les principals notícies o qüestions que més t'afecten?*

A Catalunya, el lideratge del subtítol a aquesta pregunta és en solitari amb 49 respostes. A la Gallaudet, la resposta és un empat en la primera posició: s'han anotat 45 registres de Sords americans que diuen que s'informen a través dels subtítols i també 45 registres de Sords americans que diuen que s'informen dels temes que més els afecten a través d'internet.

La notabilitat que adquireixen els subtítols com a camí més emprat per les persones Sordes per informar-se de l'actualitat periodística no pot fer-nos caure en el miratge de pensar que aquest recurs sempre està disponible. En efecte, no és així. Una part de les persones entrevistades i enquestades tenen ben present, encara, la falta d'accessibilitat que va haver-hi en diversos programes televisius durant l'11-S als EUA —una notícia que se situa fora dels anys d'aquest estudi però que, per la seva rellevància, també s'ha inclòs al qüestionari—.

Si fem una extrapolació de les dades recollides a l'enquesta, un 32% dels Sords catalans i un 22% dels Sords de la Gallaudet van topar, en algun moment o programa, amb informació audiovisual inaccessible durant l'11-S. Sens dubte és lamentable i hauria de fer reflexionar el fet que la notícia més rellevant a escala internacional dels últims anys o

decennis sigui, paradoxalment, la notícia analitzada més inaccessible. I que això passi al món Occidental, a Catalunya i als EUA.

L'estudi qualitatiu aporta, d'altra banda, diversos testimonis que il·lustren els problemes comunicatius que van produir-se aquell 11 de setembre del 2001 i que s'han repetit en d'altres situacions que, tot i no ser tan rellevants informativament, també eren excepcionals. A la història del periodisme a Espanya també hi ha hagut dies informativament molt rellevants sense accés a la informació per part de les persones sordes. L'episodi que va causar més angoixa als Sords va produir-se fora del període de la tesi: va ser el 23-F de 1981. Entre els Sords de mitjana edat o més grans, perviu el record del profund aïllament que van patir durant la famosa *nit dels transistors*.

Hipòtesi 2. Confirmada

Les persones Sordes, tant a Catalunya com a la Gallaudet, creuen que la Llengua de Signes televisiva projecta més la seva identitat però que els subtítols són més útils per informar-se.

—**Argument:** Un total de 60 persones Sordes, de les 69 enquestades a Washington, diuen que estan *Molt* o *Força d'acord* amb la frase *La Llengua de Signes a la televisió projecta la identitat Sorda*. A Catalunya, 39 dels 69 Sords enquestats s'expressen en aquests termes. Extrapolant totes les dades, es pot concloure que un 72% dels Sords estan d'acord amb aquesta idea i que, per tant, reafirmen l'enunciat de la hipòtesi.

A nivell qualitatiu, també es dedueix que els sords projecten la seva identitat en mitjans signats com, per exemple, Webvisual. Tanmateix per això, en aquest portal i durant els anys d'aquest estudi, les informacions relacionades amb la Comunitat Sorda han estat les més buscades superant l'audiència que tenen les notícies d'actualitat. Prova que aquest portal projecta la identitat lingüística de la LSC és la responsabilitat amb què els seus gestors tenen cura de l'ús que fan del signes: quan topen amb neologismes o paraules que no formen part del lèxic comú de les persones Sordes, fan les consultes pertinents als principals experts de la Fesoca amb el desig de mantenir la tradició lingüística heretada i de contribuir a estandarditzar i normalitzar la LSC.

Si la Llengua de Signes només fos mim o un codi gestual sense regles gramaticals, que servís per comunicar idees o trametre missatges poc estructurats sense cap altra connotació,

de ben segur que en mitjans així no tindrien tanta cura a l'hora de fer servir un signe o un altre per televisió.

El *fervor Sord*, que durant l'últim decenni s'està vivint a internet amb la proliferació de tota mena de vídeos en LS, és una mostra més de la vitalitat del col·lectiu i dels seus anhels de projectar el seu sentir identitari. Això és quelcom diferent a les necessitats informatives, ja que per informar-se de l'actualitat, les persones Sordes troben més funcionals els subtítols que no els intèrprets o que la Llengua de Signes televisiva. Totes les dades de la nostra recerca ho corroboren.

En l'extrapolació feta, un 93% dels Sords de la Gallaudet diuen els subtítols són molt o bastant útils per informar-se de l'actualitat periodística, mentre que un 77% pensen el mateix de l'*American Sign Language* a televisió. Per tant, els subtítols són fins a 16 punts percentuals més útils que la Llengua de Signes televisiva per als estudiants de Washington.

Entre els Sords catalans també es valora de forma clara la utilitat del subtitulat. En concret un 71% de la Comunitat Sorda catalana valora com a molt o bastant útils els subtítols per informar-se de les notícies, percentatge que arribaria fins a un 96% si es descomptessin les no-respostes de les persones que van deixar en blanc aquesta part del qüestionari i que científicament no sabem què pensen.

Així mateix, a la pregunta *Prefereixes els subtítols o els intèrprets a les notícies televisives?*, també els subtítols en resulten vencedors, especialment a l'enquesta americana. D'altra banda, en el rànquing de funcionalitat que s'ha fet en aquesta recerca comparant la utilitat dels subtítols i de l'ASL, el subtitulat obté 2,79 punts i és vist com a molt útil per informar-se de les notícies; mentre que la Llengua de Signes televisiva obté 2,32 punts i és vista com a força útil per informar-se de l'actualitat, segons la percepció dels alumnes de la Gallaudet i en una escala puntuable a de 0 a 3.

Malgrat que queda clar que els subtítols són percebuts com a molt funcionals per accedir a l'actualitat periodística, també s'observen diferències entre les respostes que expressen els Sords catalans i els americans. Hi ha molts més Sords americans que són favorables sense matisos als subtítols. Alguns Sords catalans enquestats, per contra, reconeixen que, de vegades, amb els subtítols no en fan prou per accedir al contingut d'una notícia a causa del seu baix nivell en lectoescriptura. Així, 6 Sords catalans diuen que s'identifiquen molt amb la frase *Em costa llegir i entendre els subtítols*.

En contrast a aquesta dada, a la Gallaudet University no hi ha hagut cap estudiant Sord que s'hagi mostrat molt d'acord amb la frase anterior i, en canvi, trobem 59 enquestats als EUA que no hi estan gens o poc d'acord. Segons l'enquesta, un 85% dels informants dels EUA no tenen problemes per entendre els subtítols, mentre que a la Comunitat Sorda catalana el percentatge baixa fins al 55%.

Que gran part de les persones Sordes catalanes enquestades tenen més dificultats per llegir que la majoria d'estudiants de Washington és una constatació d'aquesta recerca. Per això, hem comptat més Sords catalans que no estudiants de la Gallaudet, que han deixat preguntes del qüestionari en blanc o bé que han contestat coses incoherents amb respostes invalidades. En conseqüència, és lògic, doncs, que els alumnes dels EUA enquestats siguin de mitjana més hàbils llegint els subtítols i en valorin més la seva eficàcia. La major competència lectora dels informants dels EUA enquestats no significa, no obstant això, que d'aquí es pugui deduir que en general la Comunitat Sorda dels EUA sigui més lletrada que la Comunitat Sorda de Catalunya. No és això. Senzillament passa que la tipologia de les dues mostres confrontades a l'enquesta és diferent. Mentre la mostra nord-americana està composta per persones, totes universitàries, la mostra catalana inclou persones amb nivells de formació diversos, alguns analfabets funcionals: gent gran que durant el franquisme no van tenir l'oportunitat de rebre una educació completa.

Hipòtesi 3. Confirmada

Els estudiants Sords de la Gallaudet University utilitzen més internet que la Comunitat Sorda catalana per informar-se de l'actualitat.

—**Argument:** A la pregunta de l'enquesta *Quan de temps dediques al dia a navegar per internet?*, no hi ha cap estudiant de la Gallaudet que indiqui que no navega mai i la majoria de les respostes —37 de 69— són que ho fan més de dues hores al dia. Per contra, 10 persones Sordes catalanes responen a l'enquesta que no naveguen mai. A més, entre la Comunitat Sorda catalana l'opció més marcada a aquesta qüestió és que l'estona de connexió diària a la xarxa és entre una i dues hores, un temps menor que el dedicat pels Sords dels EUA.

Les dades confirmen la hipòtesi 3. Això no significa que els Sords americans siguin més internautes que els catalans. El que passa és a que la majoria dels estudiants de la Gallaudet tenen entre 19 i 26 anys i formen part d'un col·lectiu humà que, per raons generacionals, està del tot familiaritzat amb les TIC. En canvi, els enquestats a Catalunya tenen edats compreses entre els 21 i els 78 anys, cosa que significa que conformen un grup més heterogeni i no només de joves.

Com és sabut, les persones de més de 65 anys d'edat — a Catalunya i als EUA — utilitzen molt menys internet que no la joventut i, per tant, això potser explicaria la no coincidència en els resultats. Si s'haguessin enquestat també a Sords dels EUA de més de 65 anys, de ben segur que els resultats serien uns altres. A Catalunya, l'any 2009, un 90,6% dels joves de 16 a 24 anys i 89,5% dels de 25 a 34 anys eren usuaris d'internet, mentre que l'ús d'internet a la franja de 65 a 74 anys arribava tan sols al 19,6% (Fobsic, 2010: p.45).

Malgrat que la comparació Catalunya-EUA en aquest aspecte grinyoli, la confirmació d'aquesta hipòtesi té un interès sociològic indubtable. Es constata que internet està agafant cada cop més terreny com el canal preferent entre les persones joves per comunicar-se i informar-se. Així, a la pregunta *Vas navegar ahir per internet?*, 42 Sords catalans i 63 d'americans responen que sí. De nou, la dada il·lustra un ús major d'internet a la Gallaudet University, on hi ha més gent jove. Així mateix, a nivell qualitatiu, s'observa la gran importància que donen els joves de la universitat de Washington a les TIC fins a l'extrem que un dels informants, en ser entrevistat, es va abraçar sense vergonya al seu ordinador per simbolitzar, amb aquest gest, l'*amor* que té cap a una màquina que possibilita l'accés a la cultura, als serveis, a l'oci i a la informació. L'accés a gairebé tot.

La tendència d'internet a créixer cada cop més quant a consum és una evidència. Però aquest consum no va sempre en detriment de la televisió clàssica, ja que sovint els consums mediàtics s'acumulen. És a dir, que la gent consumeix internet però, no per aquest motiu, deixa de mirar la tele. Així, per exemple, un dels informants participants al *focus group*, tot i confessar-se com un internauta addicte, explica que arriba a estar-se fins a 8 hores cada dia mirant la tele. Segurament és un cas una mica insòlit ja que també hi ha persones Sordes que diuen que no miren mai la tele. En concret, hi ha 7 estudiants de la Gallaudet dels 69 enquestats que confessen que mai miren la televisió tradicional.

D'altra banda, es detecta un ús qualitatiu diferent d'internet entre els dos grups estudiats. Els alumnes de la Gallaudet fan servir, sobretot, l'anglès escrit per interactuar quan naveguen, mentre que els Sords catalans empen gairebé igual la Llengua de Signes i l'escriptura a la xarxa ja que, probablement, miren molts vlocs⁴³⁷ signats en què s'admeten comentaris en LS. A l'enquesta catalana, només hi ha dues respostes de diferència entre la comunicació escrita i en signes, que són els dos codis lingüístics utilitzats. En general, però, sembla que l'escriptura resulta una eina més còmoda i àgil per cercar informació a la xarxa ja que alguns Sords entrevistats manifesten que, de vegades, no tenen temps d'empassar-se un discurs molt llarg en Llengua de Signes quan es descarreguen vídeos del *YouTube*.

Els resultats de la recerca obliguen a replantejar algunes hipòtesis secundàries.

Hipòtesi 4. Cal replantejar-la amb nous estudis.

— *Els sords signants catalans utilitzen menys la Llengua de Signes televisiva que els Sords de la Gallaudet University per informar-se de l'actualitat periodística.*

Hipòtesi 5. Cal replantejar-la amb nous estudis.

— *Els Sords de la Gallaudet University valoren més que els Sords catalans la funcionalitat de la Llengua de Signes televisiva en general.*

Hipòtesi 6. Cal replantejar-la amb nous estudis.

— *Els Sords de la Gallaudet University valoren més que els Sords catalans la funcionalitat de la Llengua de Signes televisiva en la informació periodística.*

Hipòtesi 7. Cal replantejar-la amb nous estudis.

— *Els Sords de la Gallaudet University tenen més autoestima per la Llengua de Signes televisiva que els Sords catalans.*

---

⁴³⁷ Les persones Sordes escriuen moltes vegades *vloc* amb *v* per remarcar el seu caràcter visual.

Arguments per revisar les hipòtesis 4-7: Abans d'iniciar aquesta investigació i quan es va definir el disseny de l'enquesta i de les entrevistes a les persones Sordes, s'utilitzava de manera indistinta el terme *Televisió en Llengua de Signes* i *televisió amb intèrprets*. El treball fet posa de manifest que les persones Sordes perceben de manera sensiblement diferent la informació televisiva signada quan prové de periodistes o presentadors Sords, que no quan ve d'intèrprets oients que fan d'intermediari de la informació oral.

Atès que l'enunciat d'aquestes hipòtesis podria generar confusió ja que no diferencia entre els dos tipus d'informació signada, es considera, en aquestes conclusions, que és preferible no entrar a analitzar aquest aspecte. S'admet, així mateix, que aquesta qüestió és també una de les limitacions del present treball que pot fer que alguns dels altres resultats de la tesi presentin petits biaixos amb informacions incompletes. Biaixos que han estat matisats en els diferents capítols i que es creu que no indueixen, però, a errors ni a males interpretacions. És veritat que a la hipòtesi 2 també es parla de Llengua de Signes televisiva en general, però es tracta d'una hipòtesi amb resultats molt més clars. Resultats que no ofereixen a aquest investigador els dubtes que si presenten aquestes altres hipòtesis secundàries.

En l'ànim d'aquestes hipòtesis secundàries hi havia, d'entrada, la intenció d'esbrinar si en un ambient més propens a la Llengua de Signes com la Gallaudet, l'accessibilitat en LS per accedir a l'actualitat es normalitzava. La resposta és summament complexa. És un dels aspectes més controvertits del treball. Queda demostrat que els Sords són més bons lectors quan milloren la seva formació acadèmica. Per tant, troben en la lectura dels subtítols i en la informació escrita d'internet la porta d'accés al món informatiu oient. Per tant, des d'un punt de vista pràctic, no reivindiquen tant la Llengua de Signes televisiva i molt menys si és amb intèrprets ja que llegir els subtítols els resulta més còmode i no topen amb els problemes de la simultaneïtat de dues imatges alhora en moviment.

Paradoxalment, però, tot i no reivindicar tant el sentit pràctic de la Llengua de Signes també s'estimen més la seva llengua, ja que són més cultes i prenen més consciència de la seva identitat Sorda. Tenen un ús preferent de la LS en les seves relacions interpersonals, en la seva formació i en la projecció de la seva intimitat.

D'altra banda, no és cap contradicció que s'hagin invalidat aquestes hipòtesis secundàries per no haver discriminat entre *Llengua de Signes televisiva* i *televisió amb intèrprets* i que, al mateix temps, aquestes conclusions hagin començat referint-se a l'anomalia comunicativa de la *Llengua de Signes televisiva* sense especificar a quina LS a la televisió es fa referència: amb periodistes Sords o oients. No és cap contradicció perquè l'anomalia ve precisament d'aquí: en els anys d'estudi, poca gent ha pensat a Catalunya (administració, legislador, mitjans professionals) en *com* havia de ser la Llengua de Signes televisiva. Només s'ha pensat en *si* n'hi havia d'haver més o menys. Quelcom indiscutiblement anòmal tal i com s'ha argumentat en aquest capítol final.

Els resultats de la tesi reafirmen els arguments sostinguts en el treball anterior a aquesta recerca (Serrat, 2008) pel que fa a les hipòtesis de complement.

— Hipòtesi 8: Confirmada.

Els programes televisius en Llengua de Signes no són la via principal que tenen els Sords catalans per informar-se de l'actualitat.

— Hipòtesi 9: Confirmada.

Els continguts dels informatius de les cadenes generalistes en Llengua de Signes que es poden veure a Catalunya estan pensats per informar una audiència que segueix habitualment l'actualitat.

— Hipòtesi 10. Confirmada

La Llengua de Signes a Catalunya és més present a la televisió per informar de l'actualitat general més rellevant que per oferir una informació de servei, lúdica o d'entreteniment a les persones Sordes.

— Hipòtesi 11. Confirmada

Els mitjans de comunicació percebuts a Catalunya prioritzen les notícies més 'serioses' dels afers de la vida pública-institucional a l'hora de decidir quina informació periodística han de percebre les persones Sordes.

— **Hipòtesi 12. Confirmada**

Els continguts dels informatius en Llengua de Signes de les televisions generalistes a Catalunya estan concebuts més com una traducció per a persones Sordes del periodisme que es fa per a la població general oient que no com un vehicle funcional òptim per informar a la Comunitat Sorda o per aconseguir la normalització d'aquesta llengua.

— **Hipòtesi 13. Confirmada**

L'administració, la classe política i les televisions utilitzen més la Llengua de Signes com una “quota de sensibilitat social” (per quedar bé) que no per informar la població Sorda catalana.

Arguments hipòtesis 8-13: Es manté i ratifica l'argumentació de la tesina (Serrat, 2008) anterior a aquesta tesi. A més, tal i com s'ha vist al llarg del treball, s'aporten noves dades que apunten cap a la mateixa direcció. És evident que en els anys d'aquest treball (2005-2009), els programes televisius en Llengua de Signes amb intèrprets no solament no són la via principal que tenen els Sords catalans per informar-se de l'actualitat, sinó que són una de les vies que empren menys: se situen en el setè lloc de nou opcions possibles com a camí prioritzat o més disponible per accedir a l'actualitat (4% de les respostes).

Si se sumen les dades dels Sords catalans i dels EUA la situació encara és pitjor: la Llengua de Signes amb intèrprets queda, aleshores, a la cua en la classificació, fins i tot superada per la informació que els enquestats reben de la feina. Aquesta dada sobta ja que, tot i que molts dels estudiants enquestats no treballen i, per tant, no han marcat aquesta categoria, tot i així el registre *Feina* supera el *d'Intèrprets a la televisió*. En concret, la categoria *Feina* obté 210 respostes, mentre que la categoria *Intèrprets a la televisió* n'obté 129 en les dades conjuntes d'informació d'actualitat i de servei.

La majoria dels Sords catalans miren d'1 a 3 hores diàries la televisió. Per tant, la tele és un mitjà de comunicació que va amb ells. Des d'aquest punt de vista semblaria justificat que s'investigués més en com millorar l'accessibilitat televisiva tant amb subtítols com en Llengua de Signes. En el cas de la LS, les empreses televisives no fan o fan poc aquest tipus de recerca si ho jutgem per la programació oferta. A la tesi, s'il·lustra amb diversos

exemples concloents —que resulta innecessari de repetir en aquestes llargues conclusions—, els errors o aspectes millorables de la composició visual de la Llengua de Signes a la pantalla i altres errades en presentacions de notícies que no funcionen prou bé comunicativament.

Solament hi ha una pregunta en què els intèrprets televisius obtenen un bon resultat: *Per quin canal t'arriba la informació específica sobre les persones sordes?* A l'enquesta catalana queden en tercer lloc empatats amb els subtítols. En general, els continguts dels informatius de les cadenes generalistes en Llengua de Signes que es poden veure a Catalunya estan pensats per informar una audiència que segueix habitualment l'actualitat i sense tenir en compte els temes específics dels Sords. Aquesta demanda existeix, segons les enquestes. En un 73% de les respostes (sumant l'enquesta catalana i dels EUA), els Sords diuen que els agradaria que els intèrprets expliquessin més notícies de la Comunitat Sorda.

Amb matisos, es comprova que la Llengua de Signes continua tenint més presència en la informació política més *dura*, i no tant en la informació més popular o lúdica, també demandada per molts Sords. Malgrat que, amb l'entrada a la graella de TVE del programa *En lengua de signos*, s'ha notat un canvi positiu en aquest sentit —hi ha més temes d'interès per a les persones Sordes en aquest noticiari— la informació sobre la sordesa es barreja encara ocasionalment amb temes del sector de la discapacitat sense que hi estigui, de vegades, prou justificat. Així mateix, en el recompte de peces domina la informació *dura* per sobre la *tova*, cosa que, per millorar-ne la recepció, s'hauria de tenir present i intentar fer més *visual* la informació política sense que estigui centrada, només, en declaracions de líders i rodes de premsa.

S'observa, d'altra banda, que hi ha un interès polític per fer vistosa la Llengua de Signes en actes político-institucionals. Aquest aspecte és molt positiu per fer pedagogia ja que, per exemple, la possibilitat que van tenir les persones Sordes catalanes d'expressar-se davant la comissió de cultura del Parlament català, durant la tramitació de la llei de la LSC, va convertir-se en una bona oportunitat per fer pedagogia als diputats i diputades de la utilitat de la LS com a vehicle integral de comunicació. Però aquesta presència de la LS en actes polítics, de vegades es queda en el dia de fer-se la foto quan s'aproven les lleis i prou. Sovint no té continuïtat. En paral·lel, l'avenç quotidià social-mediàtic que experimenta la visibilitat de la LS és molt lent.

Han passat més de tres anys de l'entrada en vigor de la llei espanyola de la LS que es va publicar al BOE el 24 d'octubre del 2007 i els resultats d'accessibilitat (no les intencions) en el període d'aquest estudi han estat encara minsos. “Un milió llarg de persones sordes a Espanya se senten estrangeres en el seu propi país cada vegada que fan gestions o intenten participar de manera activa a la societat, ja que es veuen obligades a enfrontar-se a nombroses dificultats per poder comunicar-se”. (Moyano; Santa María, 2010: p.9). Segons dades de la CNSE (Faro del Silencio, 2010: p.11), l'any 2010 hi havia a Espanya una mitjana d'1 intèrpret per a cada 143 persones sordes, mentre que en d'altres països europeus aquesta mitjana era d'1 intèrpret per a cada 10 persones.

Probablement la necessitat d'incrementar el nombre intèrprets és urgentíssima en àmbits com la salut, la justícia o l'accés a l'administració. Tot i que, per descomptat en els mitjans també és benvingut aquest servei —53 dels 69 Sords catalans enquestats diuen que els agrada que hi hagi intèrprets televisius— també cal avançar, per anar introduint més periodistes Sords per fer tasques que, fins fa poc, semblaven reservades als intèrprets oïdors.

— Hipòtesi 14. Queda en suspens.

L'arribada de la televisió digital i el nou el marc legal a Espanya són propicis a canvis per introduir més subtítols i més Llengua de Signes a la televisió. Però, els principis que inspiren el nou marc legal favorable a la Llengua de Signes topen amb una clara asimetria entre els interessos dels comunicadors televisius i els interessos dels destinataris potencials de la informació.

Argument: No es disposa en aquesta recerca de prou elements per confirmar aquesta hipòtesi. Caldrà veure quina serà l'actitud dels operadors televisius en els propers anys i el grau de compliment de la Llei General de la Comunicació Audiovisual que estableix l'obligació legal d'avançar de manera gradual, any a any, fins a arribar a les 10 hores setmanals en Llengua de Signes i un 90% de subtitulat (televisions públiques) i fins a les 2 hores setmanals i un 75% en subtitulat (televisions privades) l'any 2013. També és aviat per jutjar en aquesta recerca els efectes de la Llei de la Llengua de Signes Catalana (DOGC,

2010) en tractar-se d'un text legal encara massa recent per analitzar-lo amb la perspectiva que cal.

A partir de l'any 2011 en el moment de dipositar aquesta tesi, s'intuïa que començaria a haver-hi un gir positiu en algunes televisions. A TVC, per exemple, han fet una passa endavant molt important a favor de l'accessibilitat en signes en oferir des del gener del 2011 tot el *Telenotícies* vespre en LSC i no només uns butlletins de curta durada. El problema és que es continua seguint un model en què el presentador oïdor apareix més gran en pantalla i la informació en signes queda reclosa en una finestra més petita.

Recapitulació final i conclusió de totes les conclusions

La televisió subtitulada i internet són les dues portes principals que tenen les persones Sordes per accedir a la informació d'actualitat periodística. El servei que fan els subtítols, valorat i reivindicat per la Comunitat Sorda, és una batalla que sembla gairebé guanyada a la nostra societat democràtica que camina cap a l'accessibilitat total, tot i que tampoc es pot baixar la guàrdia en cap moment ja que encara queda moltíssim camí per recórrer. La informació a la xarxa esdevé, a més, el canal que possibilita més interacció i llibertat entre el col·lectiu Sord especialment entre els joves que en fan un ús constant i quotidià.

La Llengua de Signes televisiva en mitjans professionals és, en canvi, en els anys d'estudi (2005-2009) la ventafocs de l'accessibilitat per una falta de convicció a favor dels drets lingüístics de les persones Sordes, per falta d'oferta de televisió en signes, per una excessiva tutela de la societat oïdora cap a les persones Sordes per manca de referents informatius més professionals dins del col·lectiu, per dificultats tècniques de realització-edició audiovisual i perquè els avenços en subtitulació han eclipsat les possibilitats que, també, té la Llengua de Signes per informar de les notícies que passen al món. Sense oblidar que, en l'ús de la Llengua de Signes televisiva, cal diferenciar si la LS és signada per persones Sordes o per intèrprets oïdors, ja que la percepció que es té dels missatges sovint varia segons quin sigui el model informatiu.

La comparació entre els estudiants de la Gallaudet i els Sords catalans constata que és necessari millorar el nivell formatiu general de les persones Sordes catalanes ja que

l'anomenada fractura digital existeix entre les persones sordes de més edat, allunyades de les TICs, i els joves —a Catalunya o als EUA— molt més avesats al consum d'internet.

La militància dels estudiants de la Gallaudet a favor de la Causa Sorda no implica cap voluntat de *guetització* informativa, des del moment que els Sords americans prioritzen molt més els subtítols que la LS per participar i no aïllar-se de la cultura oient. Una circumstància que no està renyida amb la gestació d'un nou *Nacionalisme Sord* que es presenta de vegades confús i indefinit —i que òbviament no és un sentiment compartit per tots — però, que si es concreta de veritat, aquest investigador considera que la Llengua de Signes podrà fer un salt qualitatiu impressionant dins dels mitjans de comunicació.

Si la nació s'expressa en les persones i el poder en els territoris, la xarxa d'internet és el marc idoni per crear territoris virtuals que satisfacin les aspiracions nacionals de les minories, sense disputes territorials ni cap mena de conflicte. Però per donar forma, cohesió, prestigi i credibilitat a aquest nou univers mediàtic en construcció —en el supòsit que la Comunitat Sorda catalana l'acabi desitjant de manera més seriosa— caldran, però, més periodistes Sords i més professionalització en l'ús de la informació d'interès general. Un repte difícil i carregat d'utopies que no, per això, es pot deixar de reivindicar de forma legítima, voluntària i democràtica en la defensa dels drets humans.

- X. PROPOSTES: UN NOU MODEL DE PERIODISME SORD A CATALUNYA

Després d'anys de recerca observant com les persones Sordes perceben la informació periodística i especialment la informació que els arriba en signes per la televisió o per internet, les propostes que aquí s'exposen estan fetes amb la màxima humilitat però també amb el convenciment ferm que és possible caminar cap a un *Nou Periodisme Sord* que superi les anomalies actuals. Seran, però, els membres de la Comunitat Sorda —i no la població oïdora— els que hauran d'acabar definint i reclamant un model periodístic funcional, adaptat a les necessitats del col·lectiu.

Les propostes que tanquen el present treball són només consells, vies que s'apunten o reivindicacions a l'administració per sumar complicitats amb les persones Sordes en el camí cap a una societat més justa i democràtica que ajudi a trencar les barreres de comunicació actuals. Són propostes que en cas que fossin acceptades, caldria estudiar-les amb deteniment per convertir-les en projectes factibles de ser desenvolupats.

○ **Formació de periodistes Sords.** El sistema universitari català hauria de facilitar l'entrada de persones Sordes als estudis de grau superior per tal que les noves generacions de comunicadors, que avui poden difondre informació de manera amateur dins dels canals mediàtics que disposa la Comunitat Sorda, es professionalitzin i millorin la qualitat dels serveis informatius que ofereixen. El model de la Gallaudet University de Washington —tot i l'oferta limitada en carreres d'aquesta disciplina— podria ser exportable a Catalunya, adaptat lògicament a les característiques demogràfiques i socials del nostre país.⁴³⁸

---

⁴³⁸ El fet que hi hagi poquíssima demanda per cursar estudis de Periodisme (no de Comunicació) entre les persones Sordes (també als EUA) no ha de pressuposar que si se n'augmentés l'oferta i les persones Sordes prenguessin consciència d'aquesta necessitat que podria haver-hi un interès cada cop més creixent. Així ha passat a la Gallaudet en altres disciplines o camps del saber. Durant les últimes dècades, als EUA, ha augmentat de manera espectacular el nivell de formació dels professors Sords. Segons recorda l'extractor de la Gallaudet Robert R. Davila, els anys en què ell es va treure el doctorat només hi havia als EUA quatre doctors sords mentre que l'any 2011 ja són més de 200 els doctors sords. Informació recollida per aquest investigador a la conferència pronunciada per Robert R. Davila a l'auditori Caixafòrum de Barcelona, el 25 de febrer del 2011.

La forta consciència catalana en defensa de les minories lingüístiques hauria de permetre que l'administració s'adonés que una formació universitària bilingüe amb la LSC com a llengua vehicular no és una fita utòpica. En la mateixa línia, cal fer notar que existeixen a Catalunya experiències molt positives en el camp de l'ensenyament superior —com el postgrau de la Universitat de Barcelona, que dirigeix la Dra. Maria Pilar Fernández-Viader per formar professionals en la gestió de projectes socials i educatius de suport a la Comunitat Sorda—, que podrien ser un referent si s'estudiessin en el futur noves propostes universitàries.

○ **Creació d'un canal propi en Llengua de Signes Catalana (LSC) de titularitat pública o mixta.** Les possibilitats que ofereix avui la TDT fan perfectament viable reservar l'emissió d'un canal per a les persones usuàries de la LSC. La protecció que atorga, per mandat de l'Estatut de Catalunya, la llei (DOGC, 2010) a la Llengua de Signes Catalana com a patrimoni cultural de Catalunya justifica que la Comunitat Sorda disposi d'un canal televisiu propi i que aquesta reivindicació sigui una necessitat comunicativa que vagi més enllà de la diferència sensorial de les persones sordes. El dret que tenen els sords signants a percebre informació en la seva llengua natural és un dret lingüístic que no cal vincular-lo necessàriament a la discapacitat auditiva. En aquest sentit, el model de la televisió universitària de la Gallaudet — Bison TV — és un exemple a considerar en una primera fase d'un nou projecte, tot i ser un model de tipus formatiu i no professional.

Mentre la nova televisió en signes no adquireix una estructura professional, el nou canal podria iniciar les seves emissions d'immediat traslladant alguns dels continguts que avui es difonen al portal Webvisual de la Fesoca o al web *SordPress*, del periodista Sord Guillem Carles, sota el paraigua de la televisió pública catalana. Una situació així lògicament està supeditada a la voluntat política, a les possibilitats pressupostàries i hauria de ser consensuada i acceptada pels promotors d'aquests webs i per TVC. Si es concretés la proposta, però, és evident que donaria un major prestigi a la informació signada emesa. El reconeixement públic que suposaria l'emissió de continguts fets i gestionats per Sords des de TVC acceleraria la idea de bastir una programació més estable i professional.

D'altra banda, es considera que un nou canal públic en LSC significaria que es complirien amb escreix les exigències de la Llei General de la Comunicació Audiovisual

(BOE, 2010) que marca l'obligatorietat per als operadors públics d'emetre 3 hores setmanals en LSC (final any 2011), 7 hores setmanals (final any 2012) i 10 hores (finals any 2013). Es considera que la proposta podria ser acceptada per la direcció de TVC —si es negociés un compromís de finançament—, ja que d'aquesta manera s'alliberaria els programadors de la televisió catalana de la tasca d'encabir diàriament a TV3 i al 3/24 butlletins en signes, tal i com s'ha fet en els anys d'aquesta tesi sense gaire convicció i amb molts problemes.

El compromís a favor de l'accessibilitat signada de TVC ja quedaria cobert sense que la informació per a la resta de l'audiència oïdora se'n veiés alterada. S'entén també que tot i que des del gener del 2011 la situació de la LSC ha millorat molt a TVC amb l'emissió del *TeleNotícies Vespre* en signes, resulta encara insuficient. I a més; es tracta d'un informatiu fet des de la concepció oïdora i no Sorda de la realitat (el conductor, que és oient, apareix en pantalla de mida més gran que no la persona que signa, entre d'altres anomalies).

També es creu que podria explorar-se una via de col·laboració amb altres televisions privades o locals que s'impliquessin en el projecte per definir, d'acord amb la legislació vigent i les possibilitats tecnològiques, un model de canal mixt (públic-privat). Si es disposés d'una programació generosa —quant a temps destinat en LS—, potser podria pactar-se amb l'administració que els operadors-col·laboradors del projecte quedessin deslliurats de complir amb l'obligació legal de fixar quotes en LS.

És més lògic fer un canal propi per a Sords que no que cada cadena ofereixi microespais en signes, de mala gana, només per imperatiu legal i per estalviar-se una sanció. És més lògic que les teles col·laborin en una tele que emet cada dia programació per a Sords, que no que situïn amb calçador programes informatius en LSC que no encaixen dins una graella consolidada, comercial i competitiva. En definitiva, els diners recaptats per les sancions a les televisions per no complir amb els requisits legals d'accessibilitat es podrien destinar al finançament del nou canal televisiu.

○ **Desconnexió des del centre territorial de TVE-Catalunya en Llengua de Signes Catalana.** El centre de producció de Sant Cugat reuneix totes les característiques tècniques i professionals per emetre una versió catalana en LSC del noticiari *En llengua de signos*, que avui s'emet per tot Espanya en LSE. El nou informatiu podria anomenar-se *En llengua de signes*. El programa hauria de ser conduït per un presentador Sord signant i seguir el mateix

patró de l'informatiu en espanyol, avui presentat per la periodista Sorda, Paloma Soroa. Aprofitant l'estrena del programa, seria convenient que TVE establís un diàleg amb el moviment associatiu Sord a Catalunya per estudiar la manera de perfeccionar, en aquest nou informatiu en LSC, la versió castellana d'aquest noticiari per a persones sordes.

○ **Nous llenguatges, més recerca.** Les anomalies detectades en aquesta recerca que converteixen la Llengua de Signes amb intèrprets en la via menys utilitzada per les persones Sordes per informar-se de l'actualitat només podran corregir-se si la Comunitat Sorda disposa d'instruments comunicatius potents que l'ajudin a construir un nou model de *periodisme Sord*. Sens dubte que la recerca científica contribuirà a perfilar les característiques d'aquest model periodístic que passa per experimentar nous llenguatges audiovisuals en els quals el format televisiu s'adapti a la LS. En la present recerca s'endevinen alguns dels trets que podria tenir aquest nou model suggerit, alguns dels quals ja són presents en la programació signada, però d'altres no. En definitiva, per construir un nou model caldria:

- a) Destinar preferentment persones Sordes i no intèrprets oïdors per difondre les notícies.⁴³⁹
- b) No emetre simultàniament imatges de persones signant i vídeos en moviment a no ser que sigui estrictament necessari.
- c) Donar molta més importància a un fons estàtic (diapositiva) o neutre quan signa un presentador Sord.
- d) Adaptar el relat periodístic al sistema de gloses que fan servir els periodistes Sords per comunicar-se.
- e) Donar molta importància a la informació visual, aquella que és comprensible tan sols amb la imatge sense necessitat d'explicacions afegides.
- f) Tenir més cura en la composició visual dels enquadraments i en els elements i colors que apareixen a la pantalla.

---

⁴³⁹ Que en aquesta recerca es defensi que les notícies en signes han de ser presentades per periodistes Sords no significa que es defensi l'acomiadament dels intèrprets televisius. Els intèrprets podrien continuar treballant a les televisions fent tasques de suport als Sords periodistes o bé es podrien destinar a fer altres serveis en els quals la seva funció és imprescindible. El que és important, però, és treballar cap a un model que sigui el mínim *dependent* possible.

- g) Ajustar la velocitat i el ritme del discurs signat segons les preferències de l'audiència Sorda.
- h) Prioritzar els dissenys simples i entenedors per sobre les presentacions visuals massa sobrecarregades o barroques.
- i) Subtitular tots els continguts televisius per a persones sordes.
- j) Vetllar pel compliment de la Llei General de la Comunicació Audiovisual a fi i efecte de garantir que es tendeixi cap a la subtitulació total i augmenti la programació accessible.
- k) Qüestionar, si cal, les dades d'accessibilitat facilitades pels operadors com una forma de pressió per exigir el màxim de rigor en les medicions.⁴⁴⁰
- l) Estar atent a la normativa tècnica sobre accessibilitat per a persones sordes i suggerir-ne millores, revisions i ampliacions d'acord amb les peticions dels televidents sords. Especialment pel que fa al subtitulat (Aenor, 2003) i les bones pràctiques en la LS (Aenor, 2007).
- m) Denunciar el risc que suposa que, en compliment de les quotes legals en LS, les televisions estatals emetin espais signats en LSE i no en LSC a Catalunya. En aquest sentit cal anar cap un model de desconexions territorials, tant a les cadenes públiques com a les privades.
- n) No prioritzar, per vici o rutina, la informació política o institucional en els informatius en LS en creure que sempre la política és més rellevant que no els temes socials o culturals. Regir-se per criteris de noticiabilitat o d'interès general.
- o) No barrejar la informació de persones Sordes amb la informació sobre el sector de la discapacitat.
- p) No traduir les notícies directament de diaris o d'altres mitjans. Acostumar-se a treballar amb fonts pròpies.
- q) No utilitzar finestres flotants petites. Les persones sordes signants han d'aparèixer ocupant tota o mitja pantalla. No cal tancar-les dins una finestra.

---

⁴⁴⁰ Les contradiccions que s'han detectat en aquesta tesi entre les dades de subtitulació de la CMT i TVC (any 2009) posen de manifest que s'ha de treballar més per afinar els mètodes de medició. És com a mínim xocant que TVC publicués que l'any 2009 va emetre 14.189 hores subtitulades i la CMT considerés que van ser 6.347 hores ja que la diferència és de més del doble [veure annexos]. I encara és més xocant que quan es demana explicacions a les dues parts, TVC digui que les dades de la CMT són un error i la CMT digui que les dades s'obtenen dels mateixos operadors que les verifiquen reiterades vegades.

- r) Ser conscient que la Comunitat Sorda genera notícies i aprendre a divulgar-les amb criteri, més enllà dels tòpics, els estereotips o les imatges recurrents.
- s) No buscar la sincronia entre la veu *en off* oral i els signes. L'estructura de la Llengua de Signes és diferent de l'estructura de les llengües parlades i, per tant, és difícil que la durada d'un relat oral sigui exactament la mateixa que si es tracta d'un relat signat.
- t) No insertar dins d'un teleinformatiu peces informatives excessivament llargues (de més de 2 minuts) ni sobrecarregades de declaracions. Si un tema dóna molt de sí, és preferible fer una entrevista, un debat o una tertúlia en LS en un altre programa, que no intentar embotir-ho dins d'una notícia curta.
- u) Explorar la manera de fer accessible el so ambient i la música, amb subtítols o amb interpretacions signades que podrien tenir un registre poètic, tal i com s'ha fet en alguns concerts i espectacles musicals interpretats en Llengua de Signes.
- v) Explorar nous gèneres periodístics en Llengua de Signes com ara l'entrevista difosa sense l'entrevistat.⁴⁴¹
- w) Introduir gèneres variats dins dels programes informatius en signes (reportatges, opinió, cròniques) i no només notícies.
- x) Evitar que aparegui un presentador que es comunica oralment de mida més grossa que no un presentador que està signant en una mateixa seqüència televisiva i de manera simultània. Si per a les persones Sordes és imprescindible veure el presentador per entendre el missatge en LS i, en canvi, per als televidents oïdors és suficient sentir la veu del presentador, ¿aleshores, per què qui surt més gros a la tele sovint és qui parla i no qui signa?

---

⁴⁴¹ En aquest sentit, es pot esmentar, per exemple, l'experiència iniciada aquest 2010 per l'Agrupació de Sords de Vic i Comarca en col·laboració amb el Servei d'Audiovisuals de la Universitat de Vic de fer un seguit d'entrevistes audiovisuals a personatges rellevants (Jordi Pujol, Montserrat Tura, entre d'altres). Abans d'editar els vídeos, l'entrevistadora Consol Vega (sorda) va fer l'entrevista amb l'ajut d'una intèrpret. Un cop traduïdes totes les respostes, la persona sorda en va fer un resum de 10 minuts en signes. Un resum que es va gravar en vídeo sense necessitat que hi aparegués l'entrevistat en les respostes. L'avantatge d'aquest sistema és que es guanya en agilitat i s'evita que el televident Sord es distregui mentre veu a la pantalla una persona signant que en té una al costat que parla alhora. El missatge arriba més directament si és el Sord qui explica directament què ha dit l'oïent. D'aquesta manera, la LSC flueix més bé, ja que el discurs signat segueix la seva estructura natural.

- y) Donar pes a la informació més popular com els esports en LS, sense que això signifiqui que s'hagin d'emetre transmissions esportives en signes. És obvi que els partits de futbol no s'han (o no és viable) d'interpretar en Llengua de Signes. Sí que es pot adaptar, però, la realització televisiva als Sords i fer, per exemple, que les imatges dels entrenadors quan fan senyals als jugadors del seu equip des de la banqueta sigui molt més visibles i presents en l'emissió. Els resums esportius es poden interpretar en signes però evitant que les mans o el cos del presentador-signant tapi jugades importants.
- z) Potenciar i incrementar les conferències magazines sobre actualitat en Llengua de Signes en altres ciutats de Catalunya, a més de Barcelona.
  - aa) Utilitzar les diferents seus del Col·legi de Periodistes de Catalunya per acollir els magazines en LS.
  - bb) Estudiar la receptivitat que tenen entre la Comunitat Sorda les solucions tècniques per fer opcional l'aplicació de la Llengua de Signes a la televisió.
  - cc) Introduir *la perspectiva Sorda* dins les notícies d'actualitat destinades a aquest col·lectiu. És a dir, si s'ha produït un succés i entre els afectats hi ha persones Sordes, aquest fet cal remarcar-lo si s'està emetent en un canal per a Sords.
  - dd) Garantir que els programes informatius en LS o que tinguin més interès per als Sords es puguin descarregar de la xarxa a través d'un servei de televisió a la carta per internet.
  - ee) Reservar un espai dins del nou canal en LS en què s'informi de fets actuals que preocupen la Comunitat Sorda però amb una mirada retrospectiva. L'objectiu és que les persones Sordes coneguin la seva història i tinguin presents els avenços aconseguits gràcies a les mobilitzacions i a l'empeny de moltes persones Sordes. Col·leccions similars al *Deaf Mosaic* de la Gallaudet podrien tenir cabuda en aquest espai. Es podria pensar en fer produccions sobre la Cultura Sorda a Catalunya.
  - ff) Evitar els dogmatismes —sobretot de la *Visió Bell* però també de la *Visió Clerc*— a l'hora d'informar de qüestions que afecten les persones sordes (audiòfons, implants coclears).

gg) Treballar per tal que els informatius de producció pròpia siguin el referent del nou canal televisiu de Sords però fer-ho, també, deixant espai en la programació per altres continguts no periodístics (ficció, entreteniment).

hh) Treballar un nou model periodístic d'acord amb la realitat multimèdia actual, de manera que la informació dels programes televisats circuli també per les xarxes socials d'internet, pels dispositius mòbils i tablets, així com incorporar tots els avenços de la Societat de la Informació, les TIC i l'era digital que puguin ser útils per fer accessibles els continguts emesos a més de millorar-ne la receptivitat dels destinataris.

ii) Malgrat que són les persones Sordes (Fesoca, *SordPress*, CNSE, etc) qui han de definir un eventual nou canal de televisió, és important sumar complicitats amb organismes i associacions compromeses amb l'accessibilitat i els drets de les minories. Un compromís a favor del pluralisme informatiu que sempre ha estat molt clar a nivell espanyol per part del CESyA o per part de *La Academia de las Ciencias y las Artes de Televisión*, per esmentar les institucions més prestigioses, o per part del CAC, la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual a Catalunya o la Fundació Consell de la Informació de Catalunya entre d'altres. Sense oblidar la importància que tenen o han de tenir els òrgans reguladors: el CEMA, a Espanya, i el CAC a Catalunya.

○ **Participació a través d'internet en projectes mediàtics internacionals que reforcin i projectin la identitat Sorda.** La Comunitat Sorda catalana necessita participar de projectes mediàtics de més envergadura per teixir complicitats amb persones Sordes d'arreu del món, ser més visible socialment i reforçar així la seva identitat comunicativa. Com que la LSC és una llengua minoritària, és evident que li cal establir aliances amb altres llengües de signes del món si és que realment els Sords signants aspiren a dotar la LSC de més prestigi i que pugui ser reconeguda per a les persones Sordes com un instrument útil per informar-se del que passa arreu del món.

Projectes com la Deaf TV, promoguts i impulsats per Sords, compten avui (2010) amb la participació de les comunitats sordes d'EUA, Rússia, Sudàfrica, Nepal, Anglaterra, Tailàndia, Finlàndia, França, Corea del Sud, Canadà, Ghana, Alemanya, Veneçuela, Xina,

Taiwan, República Centrafricana, Suïssa, Malàisia, Suècia, Austràlia, Singapur. República Dominicana, Israel, Àustria, Dinamarca, Turquia i Polònia. La Comunitat Sorda catalana faria bé d'enllaçar-se amb projectes mediàtics així, talment com ja ha fet a través del projecte *SignOn* a nivell europeu.

Figura 10.1. El disseny de les notícies de Deaf TV, l'any 2010, és un model a tenir en compte per la seva claredat i bona presentació visual. Font Deaf TV.

Bibliografia i referències documentals

- **ABC-7. (2009).** “Meet the team. Karen Meyer”, dins *ABC 7 News Chicago* [en línia].<
http://abclocal.go.com/wls/bio?section=resources/inside_station/newsteam&id=5771879
> [consulta: 9.10.2009].
- **ABELLA, Blanca. (2006).** “Accesibilidad y televisión”, dins *Faro del silencio*, número 210, any 2006.
- **ACN. (2010).** “El Parlament aprova per unanimitat la Llei de la llengua de signes catalana” [vídeo], 26.05.2010. Agència Catalana de Notícies.
- **ACOSTA, Saturnino. (2006).** “Música para sordos”, dins *Revista Iberoamericana de Educación*, 25.5.2006 [en línia]. <<http://www.rieoei.org/experiencias125.htm>> [consulta: 17.4.2008].
- **AENOR. (2003).** *Subtitulado para personas sordas y personas con discapacidad auditiva. Subtitulado a través del teletexto*. Madrid: Asociación Española de Normalización y Certificación.
- **———. (2007).** *Requisitos para el uso de la Lengua de Signos Española en redes informáticas*. Madrid: Asociación Española de Normalización y Certificación.
- **AGUILERA, Gemma. (2009).** “La reespanyolització audiovisual”, dins *El Temps*, 14.7.2009.
- **ALCAIDE, Soledad. (2002).** “Los sordos defienden su silencio”, dins *El País*, 14.4.2002.

- **ALFONSO, Virginia. (2009).** “Nace un intérprete virtual de la lengua de signos”, dins *El Mundo*, 29.10.2009.

- **ALLSOP, Lorna; KYLE, Jim. (2008).** “Translating the News. A Deaf Translator’s Experience”, dins KELLETT BIDOLI, Cynthia J.; OCHSE, Elana. (Eds.). *English in International Deaf Communication*, volum 72. Berna; Berlin, Brussel·les; Frankfurt, Nova York; Òxford; Viena: Peter Lang International Academics Publishers.

- **ALMIRA LABS. (2010).** “Bienvenido a MoviLSE”, dins *Noticias moviLSE* [en línia]. < <http://www.movilse.es> > [consulta: 15.3.2010].

- **ALMOGUERA, Antonio. (2005).** “El Anteproyecto de Ley General Audiovisual, una iniciativa ‘aberrante’”, dins *cermi.es*, setembre del 2005 [en línia]. < <http://www.cermi.es/NR/rdonlyres/77F01463-CA56-4E50-9360-69A2292324B1/2329/Cer0809.pdf> > [consulta: 1.12.2005].

- **ALTFELD, Sheldon. (2007).** “Deaf History - Silent Network - A Deaf Cable Channel”, dins *About.com Deafness*, 20.12.2007 [en línia]. < <http://deafness.about.com/cs/featurearticles/a/silentnetwork.htm> > [consulta: 5.10.2009].

- **ALVIRA, Francisco. (1992).** “Reflexiones sobre la investigación sociológica”, dins MOYA, C. *et al. Escritos de teoría sociológica en homenaje a Luis Rodríguez Zúñiga*. Madid: CIS.

- **AMELA, Víctor-M. (2008).** “Ser sordociega no importa, lo que importa es que soy feliz”, dins *La Vanguardia*, 1.12.2008.

- **AMER, Catalina. (2009).** *Deficiències, discapacitats i minusvalideses de la premsa. Anàlisi de les informacions publicades als diaris de Mallorca*. Palma de Mallorca: Govern de les Illes Balears, Conselleria d’Afers Socials, Promoció i Immigració.

- **AMONDARAIN, Mikel; CORREA, José Miguel. (2002).** “Internet y deficiencia auditiva: tecnología, utopía y accesibilidad”, dins *Pixel-bit* [en línia]. < <http://www.sav.us.es/pixelbit/articulos/n19/n19art/art1905.htm> > [consulta: 2.5.2005].
- **APANSCE. (2007).** “Expectatives altes amb les eines necessàries” [editorial], dins *L’Espai. Revista de l’Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya*, juny del 2007.
- **ARENÓS, Paloma. (2007).** “Una televisión sin barreras”, dins *La Vanguardia*, 8.1.2007.
- **AUSTIN, Bruce. (1980).** “The Deaf Audience for Television”, dins *Journal of Communication*, número 2, volum 30, juny del 1980.
- **AUTORS VARIS. (2010).** *Sordo ¡y qué! Vida de personas sordas que han alcanzado el éxito*. Madrid: Lo Que No Existe.
- **AXELROD, Myril. (1975).** “Marketers get an eyeful when focus groups expose products, ideas, images, ad copy etc, to consumers”, dins *Marketing News*, 28.2.1975
- **BALDWIN, Stephen C. (1993).** *Pictures in the Air: The Story of the National Theatre of the Deaf*. Washington: Gallaudet University Press.
- **BALINT, Kathryn. (2005).** “FCC proposes fines for local stations. Closed captioning found lacking during wildfires”, dins *SignOnSanDiego.com*, 24.2.2005 [en línia].< <http://legacy.signonsandiego.com/news/metro/20050224-9999-1n24fcc.html> > [consulta: 2.9.2010].
- **BALLESTEROS, Roberto R. (2009).** “Los internautas piden a Música que investigue los ‘pinchazos’ de Sitel”, dins *La Gazeta de los negocios*, 24.9.2009.
- **BARRAS, Colin. (2009).** “Computer learns sign language by watching TV”, dins *NewScientist*, 8.7.2009.

-
- **BARTOLL, Eduard. (2008).** “Paràmetres per a una taxonomia de la subtitulació”. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Departament de Traducció i Filologia. Tesi doctoral.
  - **BBC. (2008).** “Helping the deaf to ‘see sound’” [vídeo], dins *BBC News*. Londres: British Broadcasting Corporation.
  - **BEET TV. (2009).** “New YouTube Auto Captioning Aids Search, Usability, and the Hearing Impaired” [vídeo], dins *Beet.tv. The root to the media revolution*, 17.12.2009 [en línia]. <<http://www.beet.tv/2009/12/youtubeautocaptions.html>> [consulta: 1.11.2010].
  - **BELTRÁN, Miguel. (1985).** “Cinco vías de acceso a la realidad social”, dins *Revista española de investigaciones sociológicas*, número 29, any 1985.
  - **BERKE, Jamie. (2007).** “People - Greg Livadas, Deafness Reporter and Media Relations Director”, dins *About.com Deafness*, 22.12.2007 [en línia]. <<http://deafness.about.com/od/famousdeafpeople/p/greglivadas.htm>> [consulta:1.9.2010].
  - ————. (2009). “Deaf Culture – Jonah Syndrome”, dins *About.com Deafness*, 10.4.2009 [en línia]. <<http://deafness.about.com/cs/archivedarticles/a/jonahsyndrome.htm>> [consulta: 5.11.2010].
  - **BERNABÉ, Mónica. (2005).** “Editen la primera gramàtica de llengua de signes catalana per promoure’n l’aprenentatge”, dins *El Punt*, 16.6.2005.
  - ———— (2006). “Denuncien que la llei estatal de la llengua de signes no beneficiarà els sords de Catalunya”, dins *VilaWeb-El Punt*, 6.2.2006 [en línia]. <http://www.vilaweb.cat/www/elpunt/noticia?p_idcmp=1729855> [consulta: 7.7.2007].

- **BOE. (1982).** Llei 13/1982, de 7 d'abril, d'integració social dels minusvàlids. *Butlletí Oficial de l'Estat*, número 103 (7 d'abril del 1982).
- ——— (2003). Llei 51/2003, de 2 de desembre, d'igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal de les persones amb discapacitat. *Butlletí Oficial de l'Estat*, número 289 (3 de desembre del 2003).
- ——— (2007). Llei 27/2007, de 23 d'octubre, per la qual es reconeixen les llengües de signes espanyoles i es regulen els mitjans de suport a la comunicació oral de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues. *Butlletí Oficial de l'Estat*, número 255 (24 d'octubre del 2007).
- ——— (2010). Llei 7/2010, de 31 de març, General de la Comunicació Audiovisual. *Butlletí Oficial de l'Estat*, número 79 (1 d'abril del 2010).
- ——— (2010a). Reial Decret 921/2010, de 16 de juliol, pel qual es modifica l'Estatut del Reial Patronat sobre Discapacitat aprovat pel Reial Decret 946/2001, de 3 d'agost, per regular el Centre de Normalització Lingüística de la Llengua de Signes Espanyola. *Butlletí Oficial de l'Estat*, número 173 (17 de juliol del 2010).
- **BORGES DEL ROSAL, África. (2007).** "Diseño y análisis de encuestas" [en línia].<
http://webpages.ull.es/users/aborges/encuesta_com.pdf > [consulta: 20.8.2008].
- **BOVE, Linda. (1985).** *Sesame Street Sign Language ABC with Linda Bove*. New York Random House.
- **BRAGG, Bernard. (1992).** "In Defense of English-like Signing on NBC-TV's, Reasonable Doubts", dins GARRETSON, Mervin D. (Eds.). *Viewpoints on Deafness. A Deaf American Monograph*. Silver Spring, (Maryland): National Association of the Deaf.

-
- **BROOKS, Gary. (2001).** *The G Files* [DVD]. Washington: Academic Technology-Television and Media Production Services, Gallaudet University.
  - **BRUSKE, Edy. (1988).** “Protest Gained Empathy Nationwide” , dins *The Washington Post*, 11.3.1988.
  - **BURAD, Viviana. (2008).** “La glosa: un sistema de notación para la lengua de señas”, dins *Cultura Sorda*, [en línia]. < http://www.cultura-sorda.eu/resources/Burad_GLOSA_notacion-LS-2008.pdf > [consulta: 20.8.2009].
  - **BURNHAM, Denis; LEIGH, Greg; NOBLE, William; JONES, Caroline; TYLER, Michael; GREBENNIKOV, Leonid; VARLEY, Alex. (2008).** “Parameters in Television Captioning for Deaf and Hard-of-Hearing Adults: Effects of Caption Rate Versus Text Reduction on Comprehension”, dins *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, número 3, volum 13, març 2008.
  - **CAC. (2006).** *Informe sobre l'audiovisual a Catalunya 2005*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya.
  - **———. (2009).** *Informe sobre l'audiovisual a Catalunya 2008*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya.
  - **CALIFORNIA LUTHERAN UNIVERSITY. (2010).** “Peter Wechsberg. Profile”, dins *California Lutheran University* [en línia].< <http://www.callutheran.edu/faculty/profile.php?id=pwechsbe> > [consulta: 11.10.2010].
  - **CALVO PRIETO, Juan Carlos. (1999).** *La sordera: un enfoque socio-familiar*. Salamanca: Amarú.
  - **CAMBRA, Cristina; MIES, María Ángeles. (2002).** “La comprensión lectora del alumnado sordo”, dins *Revista de Educación Especial*, número 32, any 2002.

- _____; **SILVESTRE, Núria; LEAL, Aurora. (2009)**. “Comprehension of Television Messages by Deaf Students at Various Stages of Education”, dins *American Annals of the Deaf*, número 5, volum 153, hivern 2009
- **CAMINOS MARCET, José María. (1997)**. *Periodismo de investigación. Teoría y Práctica*. Madrid: Síntesis.
- **CANAL PARLAMENT. (2010)**. “Compareixença de Raquel Perich, en representació de l'Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya (Apanisce), amb relació al Projecte de llei de la llengua de signes catalana” [vídeo], 22.01.2010. Parlament de Catalunya, comissió de política cultural.
- _____ . **(2010a)**. “Compareixença de Laura Vega, en representació de l'Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya (Apanisce), amb relació al Projecte de llei de la llengua de signes catalana” [vídeo], 22.01.2010. Parlament de Catalunya, comissió de política cultural.
- _____ . **(2010b)**. “Compareixença de Verònica Barrera, membre de la Comissió de Joves del Centre Recreatiu i Cultural de Sords de Barcelona (Cerecutor), amb relació al Projecte de llei de la llengua de signes catalana” [vídeo], 22.01.2010. Parlament de Catalunya, comissió de política cultural.
- _____ . **(2010c)**. “Compareixença de Josefa Cedillo, escriptora i persona sorda, amb relació al Projecte de llei de la llengua de signes catalana” [vídeo], 22.01.2010. Parlament de Catalunya, comissió de política cultural.
- _____ . **(2010d)**. “Compareixença d'Antonio Martínez, en representació a l'Associació de Difusió de la Comunitat Sorda , amb relació al Projecte de llei de la llengua de signes catalana” [vídeo], 22.01.2010. Parlament de Catalunya, comissió de política cultural.

- **CANGA, Jesús. (2001).** “Periodismo e Internet: nuevo medio, vieja profesión”, dins *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, número 7, 2001.
- **CANSADO, Sònia; IZQUIERDO, Pol; LLUCH, Joan Albert. (2009).** “Els boletaires sords” [vídeo], dins *Caçadors de bolets*, 18.11.2009. Barcelona: Televisió de Catalunya.
- **CARRERO, José Manuel; SOUTO, Mónica. (2008).** “Guía de buenas prácticas para el subtitulado para sordos en DVD”, dins JIMÉNEZ, Catalina; RODRÍGUEZ, Ana (Eds.). *Accesibilidad a los medios audiovisuales para personas con discapacidad, AMADIS’07*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad
- **CASADO, Jesús. (2010).** “Mesa Redonda Visión de la Industria”, dins el V Congreso de Accesibilidad a los Medios Audiovisuales Amadis’10. Madrid: CESyA.
- **CASTELLS, Manuel. (1997).** *La era de la información. Vol 1. La sociedad red*. Madrid: Alianza Editorial.
- **CBS-21. (2010).** “Biographies”, dins *CBS 21 News* [en línia].<
<http://www.whptv.com/content/bios/tanyafoster.aspx> > [consulta: 11.1.2010].
- **CCMA. (2009).** “La publicitat en castellà i el subtitulat per a sords”, dins *El Defensor de l’Audiència*, 18.12.2009 [en línia]. <
<http://blogs.ccrtvi.com/defensor.php?itemid=31260>> [consulta: 20.11.2010].
- **CEA D’ANCONA, María. Ángeles. (1998).** *Metodología cuantitativa: estrategias y técnicas de investigación social*. Madrid: Síntesis.
- **CEDILLO, Pepita. (2008).** *Háblame a los ojos*. Barcelona: Ediciones Octaedro.
- **—————. (2010).** *Mira lo que te digo*. Barcelona: Ediciones Octaedro.
- **CENTRE ESPANYOL DE SUBTITULAT. (2004).** “Panorama del subtitulado para personas con discapacidad auditiva en España” [en línia].

- <http://www.rpd.es/documentos/pdfs_viavilidad_centroespanolsubtitulado/3_panorama_nacional.pdf > [consulta: 10.1.2005].
- **CERMI. (2006).** *Accesibilidad de la televisión digital para las personas con discapacidad.* Madrid: Ministeri de Treball i Afers Socials.
  - ——— (2010). “Propuesta de enmiendas del sector social de la discapacidad representado por el Cerami al Proyecto de Ley General de Comunicación Audiovisual, para garantizar el derecho a la accesibilidad de las personas con discapacidad”, dins *cermi.es*, 4.2.2010 [en línia]. < <http://www.cerami.es/NR/rdonlyres/1BD447C2-0C47-4ADB-83A8-1B6A6895A004/31695/EnmiendasCERMIPToLeyGralAudiovisualfebrero2010def.doc> > [consulta 10.3.2010].
  - **CESyA. (2007).** “Prototipo de gafas de subtitulado” [en línia]. < <http://www.cesya.es/es/investigacion/trabajos/linea02> > [consulta: 28.2.2010].
  - ———. (2011). “Apeinta Research Project”, dins *YouTube*, 10.2.2011 [en línia]. < <http://www.youtube.com/watch?v=8NAQwRR2c1o> > [consulta: 20.2.2011].
  - **CHICOTE, Javier. (2006).** *El periodismo de investigación en España. Causas y efectos de su marginación.* Madrid: Fragua.
  - **CHRISTIANSEN, John B.; BARNARTT, Sharon M. (1995).** *Deaf president Now! The 1988 Revolution at Gallaudet University.* Washington: Gallaudet University Press.
  - **CHRISTIANSEN, John B. (2010).** *Reflections. My Life in the Deaf and Hearing Worlds.* Washington: Gallaudet University Press.
  - **CIA, Blanca. (2005).** “El Fórum, un año después”, dins *El País*, 8.5.2005.

-
- **CICUÉNDEZ, Eduardo. (2005).** “Los diputados dan la cara”, dins *Faro del Silencio*, número 205, any 2005.

  - **CMT. (2000).** “Estudio sobre el Servicio Audiovisual de Subtitulación para personas sordas o con pérdidas auditivas en el mercado televisivo español” [en línia]. <<http://www.cmt.es/es/publicaciones/anexos/subtitula.pdf>> [consulta: 5.2.2001]

  - **———. (2009).** “Informe de accesibilidad en los servicios televisivos”, dins *Informe anual 2009*. Barcelona: Comisión del Mercado de Telecomunicaciones.

  - **———. (2010).** “Informe de accesibilidad en los servicios televisivos”, dins *Informe anual 2009*. Barcelona: Comisión del Mercado de Telecomunicaciones.

  - **CNSE. (2005).** “Editorial”, dins *Faro del Silencio*, número 205, any 2005.

  - **———. (2006).** “Ponència”, dins del IV Congrés de la CNSE [en línia]. <http://www.cnse.es/documentos/ponencia_IV_congreso_CNSE.pdf> [consulta: 1.8.2007].

  - **——— (2009).** “La Audiencia de Madrid condena a Iberia por discriminar a tres personas sordas a las que denegó el acceso a un avión”, dins *CNSE*, 1.6.2009 [en línia]. <<http://www.cnse.es/noticia.php?ID=1137>> [consulta 13.8.2009].

  - **——— (2009a).** “Una comparecencia inaccesible para las personas sordas. La CNSE denuncia la ausencia de lengua de signos y subtítulos en la sesión del jueves ante el Congreso de los Diputados”, dins *Fundación CNSE*, 11.2.2009 [en línia]. <http://www.fundacioncnse.org/actualidad/congreso_inacce.htm>[consulta: 1.11.2009].

  - **——— (2010).** “Resoluciones”, dins del Vè Congrés de la CNSE [en línia]. <http://cnse.es/comunicacion/pdf/resolucion_5_congreso.pdf> [consulta: 11.11.2010].

- **COCARMI. (2010).** “Cocarmi reclama televisions i cinema més inclusius”, dins *cocarmi.cat*, 17.2.2010 [en línia]. <<http://www.cocarmi.cat/cocarmiweb/Pages/SalaPrensa/NotasPrensa/Detalle.aspx?ID=132>> [consulta 20.3.2010].
- **COHEN, Leah Hager. (2006).** “Signs of Revolution”, dins *The New York Times*, 31.10.2006.
- **CONESA, Mercè. (2006).** “Els sords reclamen paritat per a la llengua de signes en català”, dins *El Periódico de Catalunya*, 24.4.2006.
- **CONTRERAS, José Miguel; GARCIA ARRANZ, Rafael; GUTIÉRREZ, Eladio; VILA, Pere. (2008).** “Mesa Redonda: Panorámica y futuro de la accesibilidad en televisión. Presentacions”, dins el III Congreso de Accesibilidad a los Medios Audiovisuales Amadis’08. Barcelona: CESyA.
- **CONVERSE, Jean; PRESSER, Stanley. (1994).** *Survey Questions: Handcrafting the Standardized Questionnaire*. Londres: Sage Publications.
- **COROMINA, Eusebi; CASACUBERTA, Xavier; QUINTANA, Dolors. (2000).** *El treball de recerca. Procés d’elaboració, memòria escrita, exposició oral i recursos*. Vic: Eumo Editorial.
- **CORTS GENERALS. (2006).** “Celebració de compareixences en la Comissió de Treball i Afers Socials en relació amb el projecte de llei pel qual es reconeix i regula la llengua de signes espanyola”, dins *Diari de sessions del Congrés de Diputats*, número 573, 10.5.2006.
- **COWLEY, Malcolm. (1956).** “Sociological habit patterns in linguistic transmogrification”, dins *The Reporter*, 20.9.1956.

- **CRUZ, Laura; ADAMS, Heather; GONZÁLEZ, Víctor M. (2008).** “Del marco ideal para la formación de los futuros subtituladores y audiodescriptores”, dins JIMÉNEZ, Catalina; RODRÍGUEZ, Ana (Eds.). *Accesibilidad a los medios audiovisuales para personas con discapacidad, AMADIS'07*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad.
- **CUNILLERA, Julien. (2009).** “Catalans avant tout!” [vídeo], dins *L'oeil et la main*, 23.11.2009. France 5.
- **DARROW, Alice-Ann. (2006).** “Sounds in the Silence: Research on Music and Deafness”, dins *Update: Applications of Research in Music Education*, número 1, volum 25, [en línia]. <<http://upd.sagepub.com/cgi/reprint/25/1/5> > [consulta: 12.8.2008].
- **DAVEY, Monica. (2005).** “As Town for Deaf Takes Shape, Debate on Isolation Re-emerges”, dins *The New York Times*, 21.3.2005.
- **DE LOS SANTOS, Esther; LARA DE BURGOS, María del Pilar. (2001).** *Técnicas de interpretación en lengua de signos*. Madrid: Fundación CNSE.
- **DEAF NETWORK OF TEXAS. (2006).** “After 16 Years, ‘Herb Larson...OFF-HAND’ Returns to Television”, dins *Deaf Network of Texas*, 12.9.2006 [en línia]. <<http://deafnetwork.com/wordpress/blog/2006/09/12/after-16-years-herb-larsonoff-hand-returns-to-television/> > [consulta: 10.10.2009].
- **DEAF NEWS MAGAZINE. (2009).** “Universität für Gehörlose in Deutschland geplant”, dins *Deaf News Magazine*, 27.6.2009 [en línia]. <http://www.deaf-deaf.de/bildung/1500_universitaet_f_r_gehoerlose_in_deutschland_geplant.html > [consulta: 10.8.2009].
- **DEL RÍO, Raquel. (2007).** “Malalts en silenci”, dins *El Periódico de Catalunya*, 23.9.2007.

- **DEPARTMENT OF JUSTICE USA. (2009).** “Americans with Disabilities Act”, dins *Guide to Disability Rights Laws* [en línia]. < <http://www.ada.gov/pubs/ada.htm>> [consulta: 1.8.2009].
- **DÍAZ CINTAS, Jorge; ORERO, Pilar; REMAEL, Aline (Eds.). (2007).** *Media for All. Subtitling for the Deaf, Audio Description and Sign Language.* Amsterdam; Nova York: Rodopi Editions.
- **DÍAZ-ESTÉBANEZ, Esther; SALVADOR, María Dolores; SERNA, María Jesús i altres. (1996).** *Las personas sordas y su realidad social. Un estudio descriptivo.* Madrid: Ministeri d'Educació i Ciència. Centro de Desarrollo Curricular.
- **DÍAZ FERNÁNDEZ-ARGÜELLES, José. (2010).** “Mesa Redonda: Perspectivas de futuro en la TDT”, dins el V Congreso de Accesibilidad a los Medios Audiovisuales Amadis'10. Madrid: CESyA.
- **DIEHL, Samuel W. (2008).** “Providing For The Deaf, Hard Of Hearing Under ADA”, dins *Employment.Law360*, 9.12.2008 [en línia] <<http://www.gpmlaw.com/uploadedFiles/Resources/Articles/Providing-for-the-deaf-hard-of-hearing-under-the-ADA.pdf>> [consulta: 20.7.2009].
- **DIFUSORD. (2005).** “LSC en una tele local de Viladecans”, dins *DifuSord*, 2.3.2005 [en línia]. < <http://personales.ya.com/adcs/index4.html> > [consulta: 10.3.2006].
- ————— (2006). “Cadena televisiva en LS”, dins *DifuSord*, 11.1.2006 [en línia]. < <http://personales.ya.com/adcs/index3.html> > [consulta: 1.10.2009].
- ————— (2006a). “Una ciudad sorda en la India”, dins *DifuSord*, 6.3.2006 [en línia]. < <http://personales.ya.com/adcs/index4.html> > [consulta: 10.3.2006].
-
- ————— (2006b). “Caso insólito”, dins *DifuSord*, 1.12.2006 [en línia]. < <http://personales.ya.com/adcs/index6.html> > [consulta: 2.12.2006].

- ——— (2006c). “Gran ejemplo de superación”, dins *DifuSord*, 29.9.2006 [en línia]. <<http://personales.ya.com/adcs/index6.html>> [consulta: 2.12.2006].
- ——— (2006d). “Una persona sorda en OT”, dins *DifuSord*, 26.9.2006 [en línia]. <<http://personales.ya.com/adcs/index6.html>> [consulta: 2.12.2006].
- ——— (2006e). “Nadie es perfecto”, dins *DifuSord*, 28.10.2006 [en línia]. <<http://personales.ya.com/adcs/index6.html>> [consulta: 2.12.2006].
- ——— (2006f). “El DVD de CiU, inaccesible”, dins *DifuSord*, 17.10.2006 [en línia]. <<http://personales.ya.com/adcs/index6.html>> [consulta: 2.12.2006].
- ——— (2006g). “La supuesta sordera de la infanta Leonor”, dins *DifuSord*, 27.9.2006 [en línia]. <<http://personales.ya.com/adcs/index6.html>> [consulta: 2.12.2006].
- ——— (2007). “Gafas subtítuladoras”, dins *DifuSord*, 18.4.2007 [en línia]. <<http://personales.ya.com/adcs/index6.html>> [consulta: 20.4.2007].
- ——— (2007b). “‘Trencant barreres’ premiada”, dins *DifuSord*, 20.6.2007 [en línia] <<http://personales.ya.com/adcs/index7.html>> [consulta: 1.7.2008].
- ——— (2009). “Diez años de existencia”, dins *DifuSord*, 29.10.2009 [en línia]. <<http://www.difusord.org/>> [consulta: 30.10.2009].
- **DOGC. (1991)**. Llei 20/1991, de 25 de novembre, de promoció de l’accessibilitat i de supressió de barreres arquitectòniques. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, número 1.526 (4 de desembre del 1991).
- ——— (1995). Decret 135/1995, de 24 de març, de desplegament de la Llei 20/1991, de 25 de novembre, de promoció de l’accessibilitat i de supressió de barreres

- arquitectòniques, i d'aprovació del Codi d'accessibilitat. (Correcció d'errades en el DOGC núm. 2.152, pàg. 319, de 10 de gener del 1996). *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, número 2.043 (28 d'abril del 1995).
- ——— (2006). Decret 306/2006, de 20 de juliol, pel qual es dóna publicitat a la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, número 4.680 (20 juliol del 2006).
  - ——— (2010). Llei 17/2010, del 3 de juny, de la llengua de signes catalana. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, número 5.647 (10 juny del 2010).
  - **DOUGHERTY, Travis. (2008).** *The Voice* [DVD]. Washington: Bison TV, Gallaudet University.
  - **DOWNEY, Gregory. (2008).** *Closed Captioning. Subtitling, Stenography and the Digital Convergence of Text with Television*. Baltimore (Maryland): The Johns Hopkins University Press.
  - **DROESBEKE, Jean Jacques; LAVALLÉE, Pierre. (1996).** “La no respuesta en las encuestas”, dins *Methodologica*, número 4, any 1996.
  - **EL CONFIDENCIAL. (2007).** “Denuncian que TVE resulta ‘inaccesible’ para más de un millón de personas sordas”, dins *El Confidencial*, 21.12.2007 [en línia]. <http://www.elconfidencial.com/cache/2007/12/21/57_denuncian_resulta.html> [consulta: 1.3.2010].
  - **EL MUNDO. (2009).** “Desarrollan el primer sistema de traducción de voz a la lengua de signos española”, dins *El Mundo*, 14.9.2009.

- **EL MUNDO DE LOS SORDOS. (2006).** “Encuesta: ¿el implante coclear es útil?” [en línia]. <<http://www.elmundodelossordos.com.ar/DUpoll/pollResult.asp?id=26> > [consulta: 1.9.2007].
- **ENGSTROM, Carla R. (1991).** “An exploratory study of Deaf Nebraskans’ mass media usage”. Lincoln, Nebraska: University of Nebraska. Faculty of the Graduate College. Tesi Master of Arts
- **ESPINÀS, Josep Maria. (1986).** *El teu nom és Olga*. Barcelona: Edicions La Campana.
- **EUGENI, Carlo. (2009).** “Respeaking the BBC news: A Strategic Analysis of Respeaking on the BBC”, dins *The Sign Language Translator and Interpreter*, número 1, volum 3, 2009.
- **EUROPA PRESS. (2009).** “Las personas sordas valoran con menos de un seis los servicios de subtulado de RTVE”, dins *Europa Press Social*, 5.10.2009 [en línia].<<http://www.europapress.es/epsocial/opinion/personas-sordas-valoran-menos-seis-servicios-subtitulado-rtve-20091005191716.html> > [consulta: 1.3.2010].
- **EUSTICE, Carol; EUSTICE, Richard. (2006).** “ADA Has Gone Awry: What Has Gone Wrong With ADA?”, dins *About.com Deafness*, 4.7.2006 [en línia]. <<http://arthritis.about.com/od/employ/a/ADAhasgoneawry.htm>> [consulta: 9.8.2009].
- **FAJARDO, Inmaculada; PARRA, Elena; CAÑAS, José J. (2010).** “Do Sign Language Videos Improve Web Navigation for Deaf Signer Users?”, dins *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, número 3, volum 15, març del 2010.
- **FARO DEL SILENCIO. (2010).** “La ley de la lengua de signos no garantiza la participación social. Entrevista a Luís J. Cañón”, dins *Faro del silencio*, número 230, gener-febrer-març 2010.

- **FELS, Deborah; RICHARDS, Jan; HARDMAN, Jim; LEE, Daniel. (2006).** “Sign Language Web Pages”, dins *American Annals of the Deaf*, número 4, volum 151, any 2006.
- **FERNANDEZ, Manny. (2004).** “At Gallaudet, Pain and Perseverance”, dins *Washington Post* , 15.3.2004.
- **FERNÁNDEZ IGLESIAS, José Luis. (2006).** *Guía de estilo sobre discapacidad para profesionales de los medios de comunicación*. Madrid: Real Patronato sobre discapacidad.
- **FERNÁNDEZ-VIADER, M. del Pilar; PERTUSA-VENTEO, Esther (coord.). (2004).** *El valor de la mirada: sordera y educación*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- —————; **SERRAT, Jordi. (2005).** “Periodismo para Sordos, Lengua de Signos y Comunidad Sorda. Análisis de contenidos de los sitios web ‘Minoría Sorda’ y ‘DifuSord’ . Comparación de los portales con la información televisiva en LS” , dins *Actas del II Congreso Nacional de Lengua de Signos Española*. Valladolid: CNSE.
- **FESOCA. (2005).** “La Llengua de Signes Catalana. Què és la Llengua de Signes Catalana?”, dins *Federació de Persones Sordes de Catalunya* [en línia]. <http://www.fesoca.org/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=51&lang=ca > [consulta: 3.11.2010].
- —————. **(2006).** *Memòria*. Barcelona: Federació de Persones Sordes de Catalunya.
- **FOBSIC. (2010).** “Diagnosi de l’esclètxa digital a Catalunya”, dins *Fundació Observatori per a la Societat de la Informació a Catalunya*, juliol 2010 [en línia]. <

http://www.fobsic.cat/opencms/export/sites/fobsic_site/ca/Documentos/Escletxa_Digital/ESCLETXA_DIGITAL_2010.pdf > [consulta 10.10.2010].

- **FÒRUM CAC-FÒRUM D'ENTITATS DE PERSONES USUÀRIES DE L'AUDIOVISUAL. (2009).** *Les formes de discriminació per motius de discapacitat en els mitjans de comunicació audiovisual. Recomanacions.* Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya.
- **FÒRUM UNIVERSAL DE LES CULTURES. (2005).** *Memòria del Fòrum Barcelona 2004.* Barcelona: Ajuntament de Barcelona; Generalitat de Catalunya; Administració General de l'Estat; Unesco.
- **FOSTER, Tanya. (2009).** “Celebrating Mass in American Sign Language”, dins *CBS 21 News*, 8.7.2009 [en línia]. <<http://www.whptv.com/content/livingwell/story/Celebrating-Mass-in-American-Sign-Language/zBFpF6Sq3kibQNgSrqSvuw.csp>> [consulta: 9.2.2010].
- **FOX BROADCASTING COMPANY. (2009).** “President Barack Obama’s Inaugural Speech” [vídeo], dins *Deaf Link*, 23.1.2009 [en línia]. <<http://www.deaflink.com/pres/pres09.html>> [consulta: 11.2.2010].
- **FREILICH, Morris. (Eds.). (1977).** *Marginal natives at work.* Cambridge, New York: Halsted Press.
- **FUNDACIÓN CNSE. (2007).** “Proyecto Red Sorda” [en línia]. <http://www.redsorda.com/red_sorda.htm> [consulta: 30.7.2007].
- **FUNDACIÓN VODAFONE ESPAÑA. (2007).** *Tic y dependencia. Estudio de opinión.* Madrid: Vodafone.

- **FUNDOSA ACCESIBILIDAD. (2010).** *Accesibilidad universal. Requisitos de espacios públicos, urbanizados, entornos edificados, transporte y comunicación.* Madrid: Aenor Ediciones.
- **FUSSMAN, Cal. (1988).** “The Man Who Broke the Sound Barrier. The Nonstop Hero”, dins *Magazine The Washington Post*, 18.12.1988.
- **GALLAUDET UNIVERSITY. (1994).** “Chicago television reporter, Karen Meyer; ‘Inclusion’” [vídeo], dins *Deaf Mosaic*, [en línia]. < <http://videocatalog.gallaudet.edu/player.cfm?video=1897> > [consulta: 22.1.2010].
- _____ **(1994a).** “The First Convention of the National Association of Native American Deaf” [vídeo], dins *Deaf Mosaic*, [en línia]. < <http://videocatalog.gallaudet.edu/player.cfm?video=1894> > [consulta: 22.1.2010].
- _____ **(1995).** “The BBC's ‘See Hear’ television programme visits Deaf Mosaic's home base in America” [vídeo], dins *Deaf Mosaic*, [en línia]. <<http://videocatalog.gallaudet.edu/player.cfm?video=1914> > [consulta: 22.1.2010].
- _____ **(2009).** “Bison TV revives and innovates”, dins *On The Green*, 27.2.2009.
- **GALVÁN, Carlos. (2007).** “Podrían dejar de ser sordos con un implante pero sus papás prefieren no operarlos”, dins *Clarín*, 5.7.2007 [en línia]. <<http://www.clarin.com/diario/2007/07/05/sociedad/s-03415.htm> > [consulta: 8.8.2007].
- **GANNON, Jack R. (1989).** *The week the world heard Gallaudet.* Washington: Gallaudet University Press.

- **GARCÍA, Víctor. (2009).** “Escucha: Sólo para sordos”, dins *La Ventana Cadena Ser*, 5.12.2009 [en línia]. < http://www.cadenaser.com/sociedad/articulo/escucha-solo-sordos/csrsrpor/20091205csrsrsoc_2/Tes> [consulta: 10.10.2010].
- **GARZÓN CÉSPEDES, Francisco. (2006).** *Oralidad escénica*. Rosario (Argentina): Editorial Ciudad Gótica.
- **GAYÀ, Catalina. (2005).** “La llengua silenciosa”, dins *El Periódico de Catalunya*, 16.6.2005.
- **GILLIAM, Dorothy. (1988).** “A President for Gallaudet”, dins *The Washington Post*, 22.2.1988.
- **GIRÓ, Joan. (2010).** “Mesa Redonda: Situación actual de la emisión accesible”, dins el V Congreso de Accesibilidad a los Medios Audiovisuales Amadis’10. Madrid: CESyA.
- **GITLIN, Todd. (2005).** *Enfermos de información. De cómo el torrente mediático está saturando nuestras vidas*. Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica.
- **GLOBAL RECORDING NETWORKS. (2009).** “Good News English ASL American Sign Language Subtitled People/Language Movie Trailer” [vídeo], dins *True God TV, Global Christian Internet Television* [en línia]. < http://www.onlybelievetv.com/view_video.php?viewkey=ef7f38a3e95fc98c2a66&page=1&viewtype=basic&category=mr > [consulta: 1.2.2010].
- **GÓMEZ, Begoña. (1998).** “Televisión accesible para personas sordas”, dins *Afim*, número 44, any 1998.
- **GONZÁLEZ, Maribel; RAMÍREZ, Juan. (2009).** “Denuncian que TVE no hizo accesible el debate en lengua de signos”, dins *Crónica Social*, 12.2.2009 [en línia].

<<http://blogs.nortecastilla.es/apimf89/2009/2/12/denuncian-tve-hizo-accesible-lengua-signos-el>> [consulta: 21.11.2009].

- **GRAS, Victòria. (2006).** “La comunidad sorda como comunidad lingüística: panorama sociolingüístico de la/s lengua/s de signos en España”. Barcelona: Universitat de Barcelona-Universidad de A Coruña. Departament de Lingüística General. Tesi doctoral.
- **GRESKO, Jessica. (2009).** “Gallaudet selects 10th president”, dins *The Washington Times*, 19.10.2009.
- **GROSSI, Giorgio. (1985).** “Professionalità giornalistica e costruzione sociale della realtà”, dins *Problemi dell'Informazione*, juliol-setembre del 1985 .
- **GUITART, Josep. (2006).** “Les universitats no tenen intèrprets per als sords”, dins *Metro*, 11.12.2006.
- **GUTIÉRREZ CÁCERES, Rafaela. (2004).** *Como escriben los alumnos sordos*. Archidona (Màlaga): Aljibe.
- **GUTIÉRREZ, Eva; CARREIRAS, Manuel. (2010).** *El papel de los parámetros fonológicos en el procesamiento de los signos de la lengua de signos española: investigaciones sobre la lengua de signos española y la comunidad sorda*. Madrid: Fundación CNSE.
- **HALLER, Beth Ann. (1991).** “Paternalism and protest: the presentation of Deaf Persons in the ‘Washington Post’ and ‘New York Times. 1986-1990’”. College Park: University of Maryland. Faculty of the Graduate School. Tesi Master of Arts.
- **HARKINS, Judith; TUCKER, Paula E.; WILLIAMS, Norman; SAURO, Jeff. (2010).** “Vibration Signaling in Mobile Devices for Emergency Alerting: A Study With Deaf Evaluators”, dins *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, número 4, volum 15, maig 2010.

- **HARRIS CORPORATION. (2008).** “NPR, Harris Corporation and Towson University Launch Global Effort To Make Radio Accessible to Hearing and Sight Impaired” , dins *Harris*, 8.1.2008 [en línia]. < http://www.harris.com/view_pressrelease.asp?act=lookup&pr_id=2315 > [consulta: 2.2.2010].
- **HASH, Phillip M. (2003).** “Teaching instrumental Music to Deaf and Hard of Hearing Students”, dins *Research and Issues in Music Education*, número 1, setembre del 2003 [en línia]. <<http://www.stthomas.edu/rimeonline/vol1/hash1.htm> > [consulta: 13.8.2008].
- **HERRERA TIRADO, Vanesa. (2007).** “GANAS: generador automático del lenguaje de signos”. Ciudad Real: Universidad de Castilla-la Mancha. Escuela Superior de Informática. Projecte Final de Carrera.
- **HERRERO, Ángel; HERVÁS, Lorenzo. (2008).** *Escuela española de Sordomudos. La gramática de la lengua de signos en su contexto interlingüístico y pedagógico*. Alacant: Universitat d’Alacant.
- **HERRERO, Ángel. (2009).** *Gramática didáctica de la lengua de signos española*. Madrid: Ediciones SM.
- **HICKOK, Gregory; BELLUGI, Ursula; KLIMA, Edward S. (2001).** “El lenguaje de los signos en el cerebro”, *Investigación y Ciencia*, número 299, agost del 2001.
- **HOGG, Nanette; LOMICKY, Carol; WEINER, Stephen. (2008).** “Computer-Mediated Communication and the Gallaudet University Community: a Preliminary Report”, dins *American Annals of the Deaf*, número 1, volum 153, any 2008.
- **HUMPHRIES, Tom; HUMPHRIES, Jacqueline. (2010).** “Deaf in the Time of the Cochlea”, dins *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, número 2, volum 16, novembre 2010.

- **HUNTINGTON, Samuel P. (2006).** *El xoc de civilitzacions i el nou ordre mundial*. Barcelona: Proa, 2006.
- **HUTCHINS Jeff. (2002).** “Caption Quality Initiative Conference Report”, dins *Joe Clark. Accessibility. Design. Writing*, 14.9.2002 [en línia]. <<http://joelclark.org/access/captioning/CQI/CQI-conference-report.html> > [consulta: 28.2.2010].
- **IBÁÑEZ, María Jesús. (2007).** “Rumba per a sords a Lleida”, dins *El Periódico de Catalunya*, 15.4.2007.
- **INSTITUT UNIVERSITARI D’ESTUDIS EUROPEUS. UAB. (2002).** *Llibre verd de l’accessibilitat a Espanya. Diagnòstic i bases per a un pla integral de supressió de barreres*. Madrid: Ministeri de Treball i Afers Socials.
- **JELINEK LEWIS, Margaret; JACKSON, Dorothy. (2001).** “Television Literacy: Comprehension of Program Content Using Closed Caption for the Deaf”, dins *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, número 1, volum 6.
- **JIMÉNEZ, Catalina; RODRÍGUEZ, Ana (Eds.). (2008).** *Accesibilidad a los medios audiovisuales para personas con discapacidad, AMADIS’07*. Madrid: Real Patronato sobre discapacidad.
- **JONES, Nancy Lee. (2009).** “The Americans with Disabilities Act: Application to the Internet”, dins *Congressional Research Service Reports*, 19.3.2009 [en línia]. <http://ipmall.info/hosted_resources/crs/R40462_090319.pdf > [consulta: 13.8.2009].
- **KATZ-HERNÁNDEZ, Leah. (2008).** “Exclusive!! Interview with a Deaf CNN Worker”, dins *YouTube*, 25.8.2008 [en línia]. <<http://www.youtube.com/watch?v=NBB8A0hqAPQ>> [consulta: 20.1.2010].

-
- **KENSICKI, Linda Jean. (2001).** “Deaf President Now! Positive Media Framing of a Social Movement within a Hegemonic Political Environment”, dins *Journal of Communication Inquiry*, número 2, volum 25, abril 2001.
  - **KINZIE, Susan. (2006).** “Gallaudet Trustees Chair Resigns”, dins *Washington Post*, 8.11.2006.
  - —————; **HERNANDEZ, Nelson; FAHRENTHOLD, David A. (2006).** “Gallaudet Board Ousts Fernandes”, dins *Washington Post*, 30.10.2006.
  - **KISOR, Henry. (1990).** *What’s That Pig Outdoors?: A Memoir of Deafness*. Nova York: Penguin Books.
  - **KRIEGER, Amanda. (2008).** “Hulu.com: Breaking Down the Barriers”, dins *The Buff and Blue*, 23.9.2008.
  - **KRUEGER, Richard. (1991).** *El grupo de discusión. Guía práctica para la investigación aplicada*. Madrid: Ediciones Pirámide.
  - **KUSTERS, Annelies. (2009).** “Deaf Utopias? Reviewing the Sociocultural Literature on the World’s ‘Martha’s Vineyard Situations’”, dins *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, número 1, volum 15, setembre 2009.
  - **KYLE, Jim; ALLSOP, Lorna. (1982).** *Deaf people and the community: final report to the Nuffield Foundation*. Bristol: Bristol University.
  - ————— (1997). *Sign on Europe. A Study of Deaf People and Sign Language in the European Union*. Bristol: Bristol University Centre for Deaf Studies.

- **LA MALLA. (2006).** “Vilafranca TV emet l’informatiu diari dels vespres amb traducció al llenguatge de signes”, dins *La Malla.net*, 22.3.2006 [en línia]. <<http://www.lamalla.net/municipi/article.asp?id=188784>> [consulta: 24.3.2006].
- **LA RAZÓN. (2009).** “Un intérprete virtual permite transformar las palabras en signos para sordos”, dins *La Razón*, 22.5.2009.
- **LA VOZ LIBRE. (2009).** “La Generalitat de Catalunya implanta el catalán en los signos de los sordomudos”, dins *La Voz Libre*, 22.7.2009 [en línia]. <http://www.lavozlibre.com/noticias/ampliar/5327/la-generalitat-de-cataluna-implanta-el-catalan-en-los-signos-de-lossordomudos/#ancla_comentarios> [consulta: 5.5.2010].
- **LABORDA, Cristina. (1998).** “Formació i definició de conceptes en l’alumnat sord bilingüe: criteris educatius per a la seva optimització” . Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Pedagogia Aplicada. Tesi doctoral.
- **LABORIT, Emmanuelle. (1995).** *El grito de la gaviota*. Barcelona: Seix Barral.
- **LADD, Paddy. (2003).** *Understanding Deaf Culture. In Search of Deafhood*. Clevedon: Multilingual Matters.
- **LANE, Harlan. (1984).** *The Deaf Experience: Classics in Language and Education*. Cambridge: Harvard University Press.
- ————. (2005). “Ethnicity, Ethics, and the Deaf-World”, dins *Journal of Deaf Studies and Education*, número 3, volum 10, maig 2005.
- ————. (2006). *The Deaf Experience: Classics in Language and Education*. Washington: Gallaudet University Press.

- **LANG, Harry G.; COHEN, Oscar P.; FISCHGRUND, Joseph E. (2011).** *Momentos Decisivos. Robert R. Davila, la historia de un líder sordo.* Barcelona: Ediciones Octaedro.
- **LANG, Harry G. (2004).** *Edmund Booth. Deaf Pioneer.* Washington. Gallaudet University Press.
- **LARSEN, Erik. (2006).** “ABC reporter Karen Meyer informs, inspires”, dins *The Phoenix, the Student Newspaper of Loyola University*, 8.11.2006 [en línia]. <<http://media.www.loyolaphoenix.com/media/storage/paper673/news/2006/11/08/News/Abc-Reporter.Karen.Meyer.Informs.Inspires-2933675.shtml>> [consulta: 1.8.2009].
- **LAURENT CLERC CENTER. (2004).** “States That Recognize American Sign Language As a Foreign Language”, dins *National Council of State Supervisors for Languages*, novembre del 2004 [en línia]. < <http://www.ncssfl.org/links/ASL.pdf> > [consulta: 3.9.2009].
- **LEAL, Conxita. (2007).** “L’experiència d’Apanisce: nens bilingües amb implant coclear”, dins *L’Espai. Revista de l’Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya*, número 17, juny del 2007.
- **LIBERTAD DIGITAL. (2010).** “Los niños sordos sólo estudiaran en el colegio la lengua de signos catalana”, dins *Libertad Digital*, 26.5.2010 [en línia]. <<http://www.libertaddigital.com/sociedad/los-ninos-sordos-solo-estudiaran-en-el-colegio-la-lengua-de-signos-catalana-1276393740/>>[consulta: 27.5.2010].
- **LIÑARES, Xosé Luis. (2003).** “Apuntes para una sociología de la comunidad sorda”, dins PERNAS, Elena; AMEJEIRAS, Cristina. *Educación y biblioteca*, número 138, novembre-desembre 2003.

- **LIPOVETSKY, Gilles. (2000).** *El imperio de lo efímero: la moda y su destino en las sociedades modernas.* Barcelona: Anagrama.
- **LÓPEZ-DÍAZ, M.J. (2006).** “Condenados a escuchar”, dins *El País*, 21.9.2006.
- **LOUNDON, Natalie; BLANCHARD, Marion; ROGER, Gilles; DENOYELLE, Françoise; GARABEDIAN, Erea Noël. (2010).** “Medical and Surgical Complications in Pediatric Cochlear Implantation”, dins *Otolaryngology Head & Neck Surgery*, número 1, volum 136, gener 2010.
- **LOZANO, Leonor. (2009).** “Las estaciones y el personal de Adif también informarán en lengua de signos”, dins *La Crónica Social*, 15.12.2009 [en línia]. < http://www.cronicasocial.com/servicios_comunes/hemeroteca/detalles_articulo.html?documento=158504 > [consulta: 5.2.2010].
- **LUQUE, Miquel A. (2003).** “Protestes silencioses”, dins *El Punt*, 13.10.2003.
- **McCARTHY, Colman. (1988).** “Nonviolence, Theory & Practice”, dins *The Washington Post*, 20.3.1988.
- **MALAVÉ, Pablo. (2007).** “Necesidades informativas de las personas con discapacidad auditiva en España y Puerto Rico. Barreras y problemas que enfrentan las personas con discapacidad auditiva al ver la televisión”. Madrid: Universidad Complutense de Madrid. Tesi.
- **MAND C.; DUNCAN R.E.; GILLAM L.; COLLINS V.; DELATYCKI M.B. (2009).** “Genetic selection for deafness: the views of hearing children of deaf adults”, dins *Journal of Medical Ethics* número, 12, volum 35, desembre 2009.
- **MARCHESI, Álvaro. (1998).** *El desarrollo cognitivo y lingüístico de los niños sordos. Perspectivas educativas.* Madrid: Alianza Editorial.

- **MARÍN, Enric; TRESSERRAS, Joan Manuel. (1994).** *Cultura de masses i postmodernitat*. València: Edicions 3 i 4.
- **MARSHALL, Catherine; ROOSMAN, Gretchen. (1989).** *Designing qualitative research*. Londres: Sage.
- **MARTIN, Carlos A.; ARJONA, Javier; MERCHÁN, José M.; MENÉNDEZ, José M. (2009).** “Proyecto Acanto: Accesibilidad integral a la televisión digital”, dins Centro Español de Documentación sobre Discapacidad (Eds.). *III Congreso de Accesibilidad a los Medios Audiovisuales para Personas con Discapacidad, AMADIS’08*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad.
- **MARTÍNEZ, José.L.; VILLENA, Julio; GONZÁLEZ, José C. (2008).** *Tecnologías lingüísticas aplicadas a la automatización de la generación de subtítulos en español a partir de contenidos audiovisuales*. Treball presentat en el III Congreso de Accesibilidad a los Medios Audiovisuales Amadis’08, Juliol, Barcelona.
- **MATAMALA, Anna; ORERO, Pilar (Eds.). (2010).** *Listening to Subtitles: Subtitles for the Deaf and Hard of Hearing*. Berna; Berlin, Brussel·les; Frankfurt, Nova York; Òxford; Viena: Peter Lang International Academics Publishers.
- **MATEU, Sílvia. (2006).** “Sords, però no muts” [àudio], dins *El matí de Catalunya Ràdio*, 24.1.2006. Catalunya Ràdio.
- **MÉDIAMETRIÉ. (2010).** “Worldwide TV unaffected by the crisis”, dins *Eurodata tv Worldwide*, 18.3.2010 [en línia]. < <http://www.mediametrie.com/eurodatatv/communiques/eurodata-tv-worldwide-one-television-year-in-the-world-2010-edition.php?id=223> > [consulta: 30.8.2010].
- **MEYER, Philip. (1993).** *Periodismo de precisión. Nuevas fronteras para la investigación periodística*. Barcelona: Bosch Casa Editorial.

- **MICÓ, Josep Lluís. (2006).** *Periodisme a la xarxa. Llenguatge nou d'un ofici vell.* Vic: Eumo.
- **MILLS, C. Wright. (1992).** *La imaginació sociològica.* Barcelona: Herder.
- **MINISTERI D'AFERS EXTERIORS I DE COOPERACIÓ. (2005).** “Nota informativa. Referèndum sobre el tractat pel qual s'estableix una Constitució per a Europa. Campanyes de divulgació i institucional” [en línia]. <http://www.es-ue.org/Documents/20060101_ESP_CONSEU_NotaartesanosCAGRE.doc> [consulta: 22.2.2005].
- **MINISTERI D'AFERS SOCIALS. (2005a).** “Nota informativa. Presentada l'adaptació del text de la Constitució europea per a persones amb discapacitat” [en línia] <<http://www.polibea.com/patronato/2005/otros/constitucion%20.doc>> [consulta: 15.2.2005].
- _____ **(2005b).** *Una constitució per a Europa* [DVD]. Madrid: Real Patronato sobre discapacidad.
- **MINORÍA SORDA. (2005).** “¿La tecnología es una amenaza para la cultura sorda?” [en línia]. <<http://www.deminorias.com/forums/viewtopic.php?p=646&highlight=#646>> [consulta: 31.1.2005].
- **MIRALLES, Mercè. (2007).** “A les fosques i en silenci”, dins *Presència*, 9.11.2007.
- **MORENO, Esther; SANTINI, Simone. (2008).** “Elementos sonoros como forma expresiva en el lenguaje cinematográfico: un reto para la subtitulación para sordos”, dins JIMÉNEZ, Catalina; RODRÍGUEZ, Ana (Eds.). *Accesibilidad a los medios audiovisuales para personas con discapacidad, AMADIS'07.* Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad.

-
- **MORENO LATORRE, Trinidad. (2005).** “Televisión digital a la vuelta de la esquina”, dins *Faro del Silencio*, número 205, any 2005.

  - **MORENO RODRÍGUEZ, Ana. (2002).** *La Comunidad Sorda: aspectos psicológicos y sociológicos*. Madrid: Fundación CNSE.

  - **MOYANO, Lilián; SANTA MARÍA, Ignacio. (2010).** “Una campaña para derribar fronteras”, dins *Faro del silencio*, número 230, gener-febrer-març 2010.

  - **MUÑOZ, Carmen. (2010).** “El Rei fa servir audiòfons des de fa 10 anys”, dins *El Periódico*, 18.3.2010.

  - **MURCIA, Claudia; MALUENDAS, Alexis. (2002).** “Como manejar la no respuesta en encuestas estadísticas”, dins *Estadísticas al día*, número 3, març 2002.

  - **NATIONAL ASSOCIATION OF THE DEAF. (2000).** *Legal Rights. The Guide for Deaf and Hard of Hearing People* [5ena edició]. Washington: Gallaudet University Press.

  - **NATIONAL COMMUNICATION ASSOCIATION. (2003).** *Pathways to Careers in Communication*. Washington: National Communication Association.

  - **NATIONAL COUNCIL ON DISABILITY. (2000).** *Promises to Keep: A Decade of Federal Enforcement of the Americans with Disabilities Act*. Washington: National Council on Disability.

  - _____ (2003). “When the Americans With Disabilities Act Goes Online: Application of the ADA to the Internet and the Worldwide Web” [en línia]. <
<http://www.ncd.gov/newsroom/publications/2003/adainternet.htm> > [consulta 8.8.2009].

- **NETSIGNNEWS. (2008).** “Deaf Donor Denied”, dins *NetSignNews*, 2.11.2008 [en línia]. <http://www.netsignnews.com/Community/Deaf_Donor_Denied_.php > [consulta: 20.8.2009].

- ————— (2009). “About NetSignNews”, dins *NetSignNews* [en línia]. <http://www.netsignnews.com/About_NetSignNews.html > [consulta: 17.10.2009].

- ————— (2009a). “NetSignNews Discussion Forum”, dins *NetSignNews* [en línia]. <<http://www.netsignnews.com/forum/> > [consulta: 17.10.2009].

- **NEVES, Joselia. (2005).** “Audiovisual Translation: Subtitling for the Deaf and Hard-of-Hearing”. Londres: Roehampton University, School of Arts. Tesi doctoral.

- ————— (2008). “Inexactitudes sobre el subtitulado para sordos y discapacitados auditivos”, dins JIMÉNEZ, Catalina; RODRÍGUEZ, Ana (Eds.). *Accesibilidad a los medios audiovisuales para personas con discapacidad, AMADIS’07*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad.

- **NEWELL, Allen. (1994).** *Unified theories of cognition*. Cambridge: Harvard University Press.

- **NICOLÀS, Fúlvia; PAVIA, Joan. (2008).** “En llengua de signes” [vídeo], dins *Sense embuts*, 3.12.2008. Televisió de Catalunya.

- **NUÑEZ LADEVÈZE, Luis; STORCH DE GRACIA, José Gabriel. (2005).** “Comunicación, Derecho y Lenguaje: Cuestión acerca de un pretendido ‘derecho humano a la identidad lingüística’”, dins STORCH DE GRACIA Y ASENSIO, José Gabriel (coord.). *Estatuto jurídico de las lenguas de señas en el derecho español. Aproximaciones*. Madrid: Editorial universitaria Ramón Areces.

-
- **OLIVA, Llúcia; SITJÀ, Xavier. (2007).** *Las noticias en radio y televisión. Periodismo audiovisual en el siglo XXI.* Barcelona: Ediciones Omega.

  - **ORGANITZACIÓ DE LES NACIONS UNIDES. (1994).** Resolució A/Res/48/96, 4 de març del 1994, aprovada per l'Assemblea General. Normes Uniformes sobre la igualtat d'oportunitats per a las persones amb discapacitat [en línia]. < <http://www.un.org/spanish/disabilities/standardrules.doc> > [consulta: 6.8.2009].

  - _____ (2007). Resolució A/Res/61/106, 24 de gener del 2007, aprovada per l'Assemblea General. Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat [en línia]. < <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/500/82/PDF/N0650082.pdf?OpenElement> > [consulta: 6.8.2009].

  - **ORGANITZACIÓ MUNDIAL DE LA SALUT. (2001).** *CIF Clasificación Internacional del Funcionamiento de la Discapacidad y de la Salud.* Madrid: Ministeri de Treball i Afers Socials.

  - **ORTIZ, Tracie. (2009).** “Local Turns Global: Expanding the Deaf Community Through Communication Technologies”, dins *TCC Worldwide Online Conference* [en línia]. < <http://etec.hawaii.edu/proceedings/2009/Ortiz.pdf> > [consulta: 21.11.2010].

  - **OVIEDO, Alejandro. (2006a).** “La protesta estudiantil Sorda ‘Deaf President Now!’”, dins *Cultura Sorda*, agost del 2006 [en línia]. <http://www.cultura-sorda.eu/resources/Protesta_Deaf_President_Now.pdf > [consulta: 20.8.2009].

  - _____ (2006b). “Comité de garantes decidió que la Dra. Jane K. Fernandes no será rectora pero habrá represalias contra los manifestantes”, dins *Cultura Sorda*, octubre del 2006 [en línia]. < http://www.cultura-sorda.eu/resources/Protestas_Gallaudet_octubre_2006_II.pdf > [consulta: 20.8.2009].

- _____ (2006c). “Rectora electa de Gallaudet: esos manifestantes son ‘terroristas’”, dins *Cultura Sorda*, octubre del 2006 [en línia]. < http://www.cultura-sorda.eu/resources/Protestas_Gallaudet_octubre_2006.pdf >[consulta: 20.8.2009].
- _____.. (2007). “Raperos sordos”, dins *Cultura Sorda*, març del 2007 [en línia]. <http://www.cultura-sorda.eu/resources/Raperos_sordos.pdf> [consulta: 10.8.2008].
- **PANARA, Robert F. (1983)**. “Cultural Arts Among Deaf People”, dins *Gallaudet Today*, 1983.
- **PARDINA MUNDÓ, Joaquim M. (2000a)**. "Subtitulación para personas sordas en España", dins *Revista Integración*, 24.6.2000.
- _____ (2000b). "Accesibilidad de las personas sordas a las televisiones de España", dins *Revista Integración*, 20.11.2000.
- **PARDO, Hugo. (2010)**. *Geekonomía. Un radar para producir en el postdigitalismo*. Barcelona: Col·lecció Transmedia Laboratori de Mitjans Interactius, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.
- **PERCEVAL, José María. (1995)**. *Nacionalismos, xenofobia y racismo en la comunicación. Una perspectiva histórica*. Barcelona: Paidós.
- **PEREIRA RODRÍGUEZ, Ana. (2005)**. "El subtitulado para sordos: estado de la cuestión en España", dins *Quaderns, Revista de traducció*, número 12, any 2005.
- **PEREIRA, Ana.; LORENZO, Lourdes. (2005)**. “Evaluamos la norma UNE 153010: ‘Subtitulado para personas sordas y personas con discapacidad auditiva. Subtitulado a través del teletexto’”. dins *Puentes*, número 6, novembre 2005.

- **PEREIRA, Ana. (2010).** “Including Spanish Sign Language in subtitles for the deaf and hard of hearing”, dins MATAMALA, Anna; ORERO, Pilar (Eds.). *Listening to Subtitles: Subtitles for the Deaf and Hard of Hearing*. Berna; Berlin, Brussel·les; Frankfurt, Nova York; Òxford; Viena: Peter Lang International Academics Publishers.
- **PÉREZ S. (2007).** “Les persones sordes es fan sentir”, dins *El Punt*, 19.8.2007.
- **PÉREZ DE OLIVEIRA, Almudena (2009).** “Transición de la televisión analógica a la televisión digital: la situación actual del subtítulado para sordos en España”, dins Centro Español de Documentación sobre Discapacidad (Eds.). *III Congreso de Accesibilidad a los Medios Audiovisuales para Personas con Discapacidad, AMADIS'08*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad.
- **PERICAY, Xavier. (2006).** “El hecho diferencial”, dins *Abc*, 13.5.2006.
- **PILLING, Doria; BARRETT, Paul. (2007).** “Text Communication Preferences of Deaf People in the United Kingdom”, dins *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, número 1, volum 13, juny 2007.
- **PINEDO PEYDRÓ, Félix-Jesús. (1981).** *El sordo y su mundo*. Madrid: CNSE.
- **PLA, Josep. (1988, segona edició).** *Per passar l'estona [Obra completa]*. Barcelona: Edicions Destino.
- ————. (2001, cinquena edició). *El meu país [Obra completa]*. Barcelona: Edicions Destino.
- **PLANN, Susan. (2004).** *Una minoría silenciosa. La educación sorda en España: 1550-1835*. Madrid: Fundación CNSE.

- **PLATAFORMA DE APOYO A ZAPATERO. (2008).** “^Estamos con Zapatero^”, dins *YouTube*, 8.2.2008 [en línia]. < <http://www.youtube.com/watch?v=6yrLOyKPPKo> > [consulta: 1.12.2009].

- **PLATAFORMA PELS DRETS LINGÜÍSTICS I CULTURALS DELS USUARIS DE LA LSC. LSC, ARA! (2006).** “Comunicat” [en línia]. <<http://www.xtec.cat/~cllombard/llenguasignes/arxius/lscarams.pdf> > [consulta: 1.10.2006].

- **_____ . (2005).** “On és la Llengua de Signes Catalana? És que la Fesoca no mira la tele?”, dins *DifuSord*, 31.1.2005 [en línia]. < <http://personales.ya.com/adcs/constitucio.pdf> > [consulta: 5.2.2005].

- **PLATO, Janina. (2010).** “Fernziel: Taube Ärzte”, dins *Ärzte Zeitung*, 21.12.2010 [en línia]. <<http://www.aerztezeitung.de/panorama/article/634818/fernziel-taube-aerzte.html> > [consulta 2.1.2011].

- **POY, Raquel; FLORES, Sagrario. (2007).** “El uso de plataformas digitales TV en enseñanza con discapacitados auditivos: recomendaciones para el uso de la lengua de signos”, dins I Congreso Internacional Escuela y TIC. IV Forum Novadors *Más allá del Software libre* [en línia]. <http://www.dgde.ua.es/congresotic/public_doc/pdf/11672.pdf > [consulta: 16.8.2007].

- **POWER, Mary; POWER, Des; HORSTMANSHOF, Louise. (2007).** “Deaf People Communicating via SMS, TTY, Relay Service, Fax, and Computers in Australia”, dins *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, número 1, volum 12.

- **POWER, Des. (2006).** “Googling ‘Deaf’: Deafness in the World English-Language Press”, dins *American Annals of the Deaf*, número 5, volum 151, hivern 2006/2007.

- **PRADA GONZÁLEZ, María. (2004).** “Buscando a Nemo: propuesta de subtítulo para sordos a partir del análisis crítico de cuatro casos reales”. Vigo: Universitat de Vigo, Facultat de Traducció i Interpretació. Treball fi de carrera no publicat
- **PRATS. Modest. (2000).** “Presentació”, dins *Declaració Universal de Drets Lingüístics*. Girona: Palahí Arts Gràfiques (impressió).
- **PRICE, Joyce. (1988).** “Signing classes on the rise”, dins *The Washington Times*, 16.3.1988.
- **QUESADA Montserrat. (1997).** *Periodismo de investigación o el derecho a denunciar*. Barcelona: CIMS Libros de Comunicación Global.
- **RAMONET, Ignacio. (2003).** “El quinto poder”, dins *Le Monde diplomatique*, 2.10.2003.
- **RAMOS, Angel M. (2003).** *Triumph of the Spirit: the DPN chronicle*. Washington: Gallaudet University Press.
- **RAPIN, Isabelle. (1979).** "Effects of Early Blindness and Deafness on Cognition", dins *Congenital and Acquired Cognitive Disorders*. Nova York: Raven Press.
- **RAYA, Manuel; MONTSERRAT, Lluís. (1998).** “Mònica: un món a la mà” [vídeo], dins *30 minuts*. Televisió de Catalunya.
- **REIG, Ramón. (2000).** *Periodismo de investigación y pseudoperiodismo. Realidades, deseos y falacias*. Madrid: Ediciones Libertarias.
- **REVUELTA, Pablo; JIMÉNEZ, Javier; SÁNCHEZ, José Maria; RUIZ, Belén (2009).** “Recursos educativos accesibles en tiempo real para personas con discapacidad auditiva severa”, dins Centro Español de Documentación sobre Discapacidad (Eds.). *III*

- Congreso de Accesibilidad a los Medios Audiovisuales para Personas con Discapacidad, AMADIS'08*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad.
- **REYNOLDS, Barbara. (1988)**. “We’ve proved we are a new force in society”, dins *USA Today*, 15.3.1988.
  - **RILEY II, Charles A. (2005)**. *Disability and the media. Prescriptions for Change*. Hanover; London: University Press of New England.
  - **RODRÍGUEZ BAUSÁ, Luis. (2003)**. “La imagen del otro en relación a la discapacidad. Reflexiones sobre alteridad”, dins *Docencia e investigación: revista de la Escuela Universitaria de Magisterio de Toledo*, número 13, any 2003
  - **RODRÍGUEZ, Pedro. (2002)**. “Una pareja de lesbianas sordas dispara el debate de ‘los bebés de diseño’”, dins *Abc*, 14.4.2002.
  - **RODRÍGUEZ, Pepe. (1994)**. *Periodismo de investigación: Técnicas y estrategias*. Barcelona: Paidós.
  - **ROJAS, Susana. (2004)**. “Autodeterminación y calidad de vida en personas discapacitadas. Experiencia desde un hogar de grupo”. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Pedagogia Aplicada. Tesis doctoral.
  - **ROM, Mireia. (2009)**. “Les relacions socials entre iguals i l’amistat en l’adolescent amb sordesa, escolaritzat en centres ordinaris en modalitat educativa oral”. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Psicologia de l’Educació. Tesis doctoral.
  - **ROMAÑACH, Javier; LOBATO, Manuel. (2005)**. “Diversidad funcional, nuevo término para la lucha por la dignidad en la diversidad del ser humano”, dins *Foro de Vida Independiente*, maig 2005 [en línia].
<<http://www.forovidaIndependiente.org/node/138> > [consulta: 3.10.2010].

- **RTVE. (2009).** “La 2 emite el informativo ‘En lengua de signos’ presentado por dos personas sordas’, dins *En lengua de signos* [en línia]. <<http://www.rtve.es/?go=111b735a516af85c803e604f4546adce4c9885a8e53805c69ad49e29577ac993aa2a0658da481224df52a23e96de896a230fec74bf1672936301dd3bbb707679182928eedcca2e53> > [consulta: 9.11.2009].

- ———. (2009a). “Inventa gafas con subtítulos” [vídeo], dins *Fábrica de ideas*, 5.10.2009. Madrid: Televisión Española

- ———. (2010). “TVE se consolida como líder de la televisión subtitulada”, dins *Rtve.es*, 7.10.2010 [en línia]. <<http://www.rtve.es/television/20101007/tve-se-consolida-como-lider-television-subtitulada/359906.shtml> > [consulta: 15.11.2010].

- **RUBIO, Enrique. (2000).** *La timoteca nacional: olor a timo*. Barcelona: Planeta.

- **RUVR. (2009).** “Anastasia Petrushina: la vida y la canción son inseparables para mí”, dins *Ruvr-The voice of Russia* [versió espanyola], 1.6.2009 [en línia]. <<http://www.ruvr.ru/main.php?lng=spa&q=10918&cid=177&p=01.06.2009> > [consulta: 17.9.2009].

- **SACKS, Oliver. (1996).** *Veig una veu. Viatge al món dels sords*. Barcelona: Proa.

- **SALIDO, Marta. (2005).** “Helena Collado: ‘S’ha comprovat que la llengua de signes és una llengua com qualsevol altra””, dins *El portal de Viladecans*, 17.10.2005 [en línia]. <http://www.viladecans.net/jsp/QUEM_SONA/helena_collado/default.htm > [consulta: 20.9.2009].

- **SÁNCHEZ CARRIÓN, Juan Javier. (2000).** *La bondad de la encuesta: el caso de la no respuesta*. Madrid: Alianza Editorial.

- **SÁNCHEZ CASADO, Inmaculada. (1998).** “La sordoceguera: Aspectos estructurales, funcionales y comparativos en la integración. Implicaciones educativas con sujetos

- sordociegos”. Badajoz: Universidad de Extremadura. Departamento de Psicología y Sociología de la Educación. Tesis doctoral.
- **SANTORO, Daniel. (2004).** *Técnicas de investigación. Métodos desarrollados en diarios y revistas de América Latina*. México: Fondo de Cultura Económica.
  - **SECANELLA, Petra M. (1986).** *Periodismo de investigación*. Madrid: Tecnos.
  - **SERRANO AUSED, Mari. (2010).** “Els fantasmes de la llengua de signes, els fantasmes de l’implant”, dins *L’Espai. Revista de l’Associació de Pares de Nens Sords de Catalunya*, número 20, novembre del 2010.
  - **SERRAT, Jordi. (2007).** “Métodos de aproximación al mundo televisivo de los sordos”, dins X Congreso de Metodología de las Ciencias Sociales y de la Salud, 9.2.2007. Barcelona: Universitat de Barcelona.
  - ————— (2008). “Les televisions generalistes i la xarxa comunicativa dels sords que s’expressen en Llengua de Signes Catalana en el context previ a l’arribada de la TDT”. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Ciències de la Comunicació. Treball de recerca no publicat.
  - ————— (2008a). “La banda sonora de la pel·lícula ‘Les Hores’. L’accessibilitat de les persones sordes al cinema i a la televisió”, dins XII Jornada de Traducció i Interpretació: Traducció audiovisual, 17.4.2008. Vic: Universitat de Vic. Comunicació pendent de publicació.
  - ————— (2009). “Sords i comunicació de masses. Anàlisi de la llei espanyola de la llengua de signes”, dins *Revista Universitària de Treballs Acadèmics*, número 2, any 2009 [en línia]. <<http://www.raco.cat/index.php/Ruta/article/viewFile/140234/191420> > [consulta: 1.11.2010].

-
- **SERVIMEDIA. (2009).** “La 1 ha aumentado un 20% la emisión subtitulada en 2009 y La 2 un 12%”, dins *Servimedia. El compromiso de la información*, 21.12.2009 [en línia]. <<http://www.servimedia.es/Buscador/ResultadosBuscador.aspx?cadenaTexto=subt%edulos&categoria=&fechaDesde=20091112&fechaHasta=20091230>> [consulta: 16.2.2010].
  - ————— (2010). “El Cermi celebra las nuevas obligaciones a las TV sobre accesibilidad en la Ley Audiovisual” dins *Servimedia. El compromiso de la información*, 28.03.2010 [en línia]. <<http://www.servimedia.es/Buscador/ResultadosBuscador.aspx?cadenaTexto=%20Ley%20general%20Audiovisual&categoria=&fechaDesde=20100325&fechaHasta=20100401>> [consulta: 15.10.2010].
  - **SHAPIRO, Joseph. (1994).** *No Pity: people with disabilities forging a new civil rights movement*. Nova York: Times Books.
  - **SIERRA BRAVO, Restituto. (2001).** *Técnicas de investigación social: teoría y ejercicios*. Madrid: Paraninfo.
  - **SIETEIGLESIAS, Esther S. (2007).** “Los sordos se hacen oír”, dins *La Razón*, 22.7.2007.
  - **SIGNING TIME. (2008).** “My House” [DVD], dins *Signing Time Series 2 Sneak Peak*, volum 8. Two Little Hands Productions.
  - **SIGNING WORLD. (2008).** “Hurricane Katrina and Deaf Community” [vídeo], dins *YouTube*, [en línia]. <<http://www.youtube.com/watch?v=TmCcvOZiRYQ>> [consulta: 30.8.2010].
  - **SIMÓN, Pedro. (2005).** “Los sordos tendrán intérpretes en hospitales, transportes y administraciones”, dins *El Mundo*, 17.9.2005.

- **SKUTNABB-KANGAS, Tove. (2000).** *Linguistic Genocide in Education or Worldwide Diversity and Human Rights?*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- **SMITH, Chad. (2006).** “Where Is It? How Deaf Adolescents Complete Fact-Based Internet Search Tasks”, dins *American Annals of the Deaf*, número 5, volum 151, hivern 2006/2007
- **SOLIDARIDAD DIGITAL. (2005).** “Las campañas publicitarias institucionales del gobierno serán accesibles” [en línia]. <<http://www.imsersounifor.org/read.asp?newsID=226>> [consulta: 10.4.2005].
- **SORDPRESS. (2009).** “Noticias sin fronteras en Le Mans”, dins *SordPress*, 29.4.2009 [en línia]. <<http://www.sordpress.org/>> [consulta: 1.7.2009].
- **————— (2009a).** “1.200 personas en Tribuna Oberta y Magazine 2009”, dins *SordPress*, 16.12.2009 [en línia]. <http://www.sordpress.org/Noticias/Noticias_95/n_95.html> [consulta: 15.2.2010].
- **————— (2009b).** “Josep Guardiola, entrenador del FC Barcelona, premio SordPress”, dins *SordPress*, 19.12.2009 [en línia]. <http://www.sordpress.org/Noticias/Noticias_98/n_98.html> [consulta: 15.8.2010].
- **SORIANO, Jaume. (2007).** *L'ofici del comunicòleg. Mètodes per investigar la comunicació*. Vic: Eumo.
- **SOROA, Paloma. (2009).** Dins *En lengua de signos* [vídeo], 5.12.2009. Televisió Espanyola.
- **————— (2009a).** Dins *En lengua de signos* [vídeo], 9.5.2009. Televisió Espanyola.
- **SOTO, Montse. (2009).** “Concert de Manu Guix en llengua de signes” [vídeo], dins *Nydia*, 22.2.2009. Barcelona: Televisió de Catalunya.

-
- **STERNBERG, Martin L.A. (1963).** “A study of some factors influencing the use of mass communication media among deaf college students”. Washington: The American University Faculty of the College of Arts and Sciences, Master of Arts. Tesi.
  - **STOKOE, William C. (1960).** *Sign Language Structure*. Silver Springs (EUA): Linstok Press.
  - **STONE. Christopher. (2007).** “Deaf access for Deaf people: the translation of the television news from English into British Sign Language”, dins DÍAZ CINTAS, Jorge; ORERO, Pilar; REMAEL, Aline (Eds.). *Media for All. Subtitling for the Deaf, Audio Description and Sign Language*. Amsterdam; Nueva York: Rodopi Editions.
  - _____ (2009). *Towards a Deaf Translation Norm*. Washington: Gallaudet University Press.
  - **STORCH DE GRACIA Y ASENSIO, José Gabriel. (1998).** “Acerca del derecho de las personas sordas a una televisión accesible”, dins *La ley. Revista jurídica española de doctrina, jurisprudencia y bibliografía*, número 4, any 1998.
  - _____ (2004a). “Las teorías de Harlan Lane sobre la identidad sorda, oscuras remembranzas del nazismo en estado puro”, dins *El País* citat per *Voces en el silencio*, 21.12.2004 [en línia]. <<http://www.vocesensilencio.org/modules.php?name=News&file=article&sid=1264> > [consulta 20.6.2007].
  - _____ (2004b). “Estatuto jurídico de las lenguas de señas”, dins FERNÁNDEZ-VIADER, M. del Pilar; PERTUSA-VENTEO, Esther (coord.). *El valor de la mirada: sordera y educación*. Barcelona: Universitat de Barcelona.

- _____ (coord.). (2005). *Estatuto jurídico de las lenguas de señas en el derecho español. Aproximaciones*. Madrid: Editorial universitaria Ramón Areces.
- **SUCHITE, Brian.** (2008). *Earthgirl* [DVD]. Washington: Bison TV, Gallaudet University.
- **SUGGS, Carrie.** (2006). “I Know Why the Students are Protesting”, dins *Buck Naked Bison*, 19.10.2006 [en línia]. < <http://bucknakedbison.wordpress.com/2006/10/19/i-know-why-the-students-are-protesting> > [consulta: 2.4.2010].
- **SUGGS, Trudy.** (2009). “An obligatory bio” [en línia]. < <http://www.trudysuggs.com/about> > [consulta 1.8.2009].
- **TAPPER, Jake; SANDELL, Clayton.** (2006). “Is Deaf University President Not 'Deaf Enough'?”, dins *ABC news*, 10.5.2006 [en línia]. < <http://abcnews.go.com/WNT/story?id=1947073&page=1> > [consulta: 4.9.2009].
- **TAYLOR, Steve J.; BOGDAN, Robert.** (1994). *Introducción a los métodos cualitativos de investigación*. Barcelona: Paidós.
- **TELEVISIÓ DE CATALUNYA.** (2008). “Sords, però amb dret a informar-se” [vídeo], dins *Telenotícies*, 15.3.2008. Barcelona: TV3.
- _____ . (2009). “Entrevista a Encarna Muñoz. Normativa per a la Llengua de Signes Catalana” [vídeo], dins l'*Entrevista*, 27.7.2009. Barcelona: canal 3/24.
- _____ . (2009a). “Servei de subtitulació i audiodescripció”, dins *TV3.cat* [en línia]. <<http://www.tv3.cat/subtitulacio/index.htm> > [consulta: 15.2.2010].

- _____ . (2009b). ““Els matins” va batre el rècord de la temporada”, dins *TV3.cat*, 24.4.2009 [en línia]. <<http://www.tv3.cat/actualitat/127719/Els-matins-va-batre-el-record-de-la-temporada> > [consulta: 27.11.2010].
- _____ . (2010). “Polèmica per les persones que no volen implants” [vídeo], dins *Els matins*, 15.9.2010. Barcelona: TV3.
- _____ . (2010a). “Servei de subtitulació i audiodescripció”, dins *TV3.cat* [en línia]. <<http://www.tv3.cat/subtitulacio/index.htm> / > [consulta: 15.11.2010].
- _____ . (2010b). “El servei 3alacarta ofereix ja més de 1.000 vídeos subtitulats en català”, dins *TV3cat* [en línia]. <<http://www.tv3.cat/actualitat/162759/El-servei-3alacarta-ofereix-ja-mes-de-1000-videos-subtitulats-en-catala> > [consulta: 20.11.2010].
- _____ . (2010c). “Protesta dels intèrprets de llengua de signes” [vídeo], dins *Els matins*, 29.4.2010. Barcelona: TV3.
- _____ . (2010d). “El català en signes, també oficial” [vídeo], dins *Telenotícies*, 20.3.2010. Barcelona: TV3.
- **TERRICABRAS, Josep Maria. (1998).** *Atreveix-te a pensar. La utilitat del pensament rigorós en la vida quotidiana.* Barcelona: La Campana.
- **THOMPSON, Elizabeth. (2008).** *Day by day. The Chronicles of a Hard of Hearing Reporter.* Washington: Gallaudet University Press.
- **THOMPSON, John B. (1998).** *Los media y la modernidad. Una teoría de los medios de comunicación.* Barcelona: Paidós.

- **TUCHMAN, Gaye. (1983).** *La producción de la noticia. Estudio sobre la construcción de la realidad.* Barcelona: Gustavo Gili.
- **TURELL, Maria Teresa (Eds.). (2001).** *Multilingualism in Spain. Sociolinguistic and Psycholinguistic Aspects of Linguistic Minority Group.* Clevedon; Buffalo; Toronto; Sydney: Multilingual Matters.
- **TUSON, Jesús. (2001).** *Una imatge no val més que mil paraules. Contra els tòpics.* Barcelona: Empúries.
- **UTRAY, Francisco. (2009).** *Accesibilidad a la TDT en España para personas con discapacidad sensorial (2005-2007).* Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad.
- **VALERIA HERRERA, F. (2003).** “Desarrollo de habilidades lectoras en sujetos sordos signantes, a partir del uso de códigos dactílicos”. Madrid: Universidad Complutense de Madrid. Facultad de Psicología Departamento de Psicología Básica II (Procesos Cognitivos). Tesis doctoral.
- **VÁZQUEZ, Carmelo. (1995).** “Limitaciones errores y sesgos en el procesamiento de la información: la ficción de la teoría del ‘hombre científico’”, dins AVIA, María Dolores; SÁNCHEZ BERNARDOS María Luisa (Eds.). *Personalidad: aspectos cognitivos y sociales.* Madrid: Pirámide.
- **VESSURI, Hebe M.C. (2002).** “La observación participante en Tucumán 1972”, dins VISACOVSKY, Sergio; GUBER. Rosana. *Historias y estilos de trabajo de campo en la Argentina.* Buenos Aires: Antropofagia.
- **VOCES, Ramon. (2010).** *Comunicación Audiovisual sin barreras: Televisión pública, World Wide Web y accesibilidad.* Santa Eulàlia de Ronçana (Barcelona): Anguiroda Editores.

-
- **VOCES EN EL SILENCIO. (2005).** “Mi mundo es visual, no necesito oír”, dins *El País*, citat per *Voces en el silencio* [en línia]. <<http://www.vocesenelsilencio.org/modules.php?name=News&file=article&sid=1426> > [consulta 5.8.2007].

  - **WATZLAWICK, Paul. (1981).** *¿Es real la realidad? Confusión-Desinformación-Comunicación*. Barcelona: Herder.

  - **WEBVISUAL. (2009).** “Encontrado un joven sordo mexicano que vive encadenado”, dins *Webvisual TV*, 2.9.2009 [en línia]. <http://www.webvisual.tv/index.php?id_video=841&seccio=> [consulta: 1.10.2009].

  - ————— (2009a). “Dos personas sordas detenidas por atentar contra la autoridad de dos agentes en Mollerussa”, dins *Webvisual TV*, 20.10.2009 [en línia]. <http://www.webvisual.tv/index.php?id_video=946&seccio=1 > [consulta: 30.10.2009].

  - **WHEATLEY, Mark; PABSCH, Annika. (2010).** *Sign Language Legislation in the European Union*. Brussel·les: European Union of the Deaf.

  - **WOOD, Gladys Forde. (1955).** “A study of the acoustically handicapped in the field of journalism”. Knoxville (EUA): University of Tennessee. Tesi.

  - **ZARAGOZA, M. (2006).** “Los sordos catalanes piden una lengua de signos propia”, dins *El País*, 1.07.2006.

  - **ZUCCALÀ, Amir (Eds.). (1997).** *Cultura del gesto e cultura della parola. Viaggio antropologico nel mondo dei sordi*. Roma: Meltemi Editore.

Directori de webs d'interès

- **About.com Deafness.** <<http://deafness.about.com>>
- **Academia de Televisión.** <<http://www.academiav.es/>>
- **ACAPPS.** < <http://www.acapps.org> >
- **ACILS.** <<http://www.acils.org>>
- **Agrupació de Sords de Vic i Comarca.** < <http://www.agrusordsvic.org/>>
- **AICE.** <<http://www.implantecoclear.org>>
- **ALS films.** < <http://www.aslfilms.com> >
- **American Annals of the Deaf.** <<http://gupress.gallaudet.edu/annals>>
- **American with Disabilities Act.** < <http://www.ada.gov>>
- **Anexión.** <<http://www.anexion.org>>
- **Apanse.** <<http://www.apanse.org>>
- **Apesote.** < <http://apesote.blogspot.com/>>
- **Aprels UB.** < <http://www.ub.edu/pdgfpro/Recerca/Grups/aprels.htm> >
- **Apsa.** < <http://www.interprets.org/>>
- **Apsodecat.** < <http://www.apsoecat.org/>>
- **Artistes Sords Units.** < <http://www.asubcn.org/>>
- **Associació Gironina de Sords.** < <http://www.agsordgi.org/index.php>>
- **Associació de Sords de Sabadell.** < <http://www.assabadell.org/>>
- **Biblioteca virt Miguel de Cervantes.** <<http://bib.cervantesvirtual.com/seccion/signos/>>
- **Bison TV.** < <http://aaweb.gallaudet.edu/bisontv.xml> >
- **BTT Sords.** < <http://www.bttords.org> >
- **CAC.** <<http://www.cac.cat/>>
- **Canal Extremadura (Escúchame!).**
< <http://tv.canalextramadura.es/programas/escuchame> >
- **Casal del Sord de Manresa i comarques.** < <http://casmacmanresa.blogspot.com> >
- **Casal Lambda.** < <http://www.terra.es/personal8/lambdasords/lambdaweb.html>>
- **CEE Josep Pla.** <<http://www.xtec.es/centres/a8035544/>>

- **Centre d'Accessibilitat i Intel·ligència Ambiental de Catalunya. UAB.**
< <http://centresderecerca.uab.cat/caiac/> >
- **Centre de Persones Sordes de Mollerussa.**
<http://www.amollerussa.com/index_web.php?idwc=czoXNT0ic29yZHNtb2xsZXJ1c3NhIjs=>>
- **Centro Hervás y Panduro.** < <http://www.ucm.es/info/civil/herpan/centro.htm> >
- **CER-Gistal.** <<http://gistal.uab.cat/ca>>
- **Cerecutor.** < <http://www.cerecutor.org/>>
- **Cermi.** <<http://www.cermi.es> >
- **CESyA.** <<http://www.cesya.es>>
- **Children of Deaf Adults.** <<http://www.coda-international.org>>
- **Chispazos Sordos.** <[http:// www.chispazosordos.com](http://www.chispazosordos.com) >
- **Ciudad Sorda Virtual.** < <http://www.ciudadsorda.org> >
- **CNSE.** <<http://www.cnse.es> >
- **Cocarmi.** < <http://www.cocarmi.cat/cocarmiweb> >
- **Convenció ONU.** <<http://www.fundacioncnse.org/onu/onu.html>>
- **CREDA.** < <http://www.xtec.es/creda/index.htm>>
- **Crónica Social.** <<http://www.cronicasocial.com/>>
- **Cultura Sorda.** < <http://www.cultura-sorda.eu> >
- **Deaf Life.** < <http://www.deaflife.com> >
- **Deaf Link.** < <http://www.deaflink.com> >
- **Deaf Media Group.** <<http://movies.groups.yahoo.com/group/deafmediagroup>>
- **Deaf Nation.** <<http://deafnation.com/>>
- **Deafnn1 TV.** < <http://deafnn1.tv> >
- **Deaf TV.** <<http://www.DeafTV.com>>
- **DifuSord.** <<http://www.DifuSord.org> >
- **Diario Signo.** < <http://www.diariosigno.com>>
- **DPAN.** < <http://www.dpan.com> >
- **Dr Wonder.** < <http://www.drwonder.com/>>
- **El vlog de pepet.** < [http:// www.josepsegimon.cat](http://www.josepsegimon.cat) >
- **El grito sordo.** <<http://www.elgritosordo.com/>>

- **El mundo de los sordos.** <<http://www.elmundodelossordos.com.ar>>
- **En lengua de signos.** < <http://www.rtve.es/mediateca/videos/20101113/lengua-signos---13-11-10/929981.shtml>>
- **Escola Municipal Tres Pins.** < <http://www.xtec.es/ceipmtrespins> >
- **Europa Press Social.** < <http://www.europapress.es/epsocial.aspx> >
- **European Union of the Deaf.** <<http://www.eud.eu>>
- **FCIC.** < <http://www.periodistes.org/fcic/home.php> >.
- **Federació Esportiva de Sords de Catalunya.** < <http://www.esportsord.org/>>
- **Federació Mundial de Sords.** <<http://www.wdeaf.org>>
- **Fesoca.** <<http://www.fesoca.org>>
- **Fundació CNSE.** <<http://www.fundacioncnse.org>>
- **Fundacio Flor Lara.**< <http://www.fundacionflorlara.es.vg/>>
- **Gallaudet University.** <<http://www.gallaudet.org>>
- **Hulu.** < <http://www.hulu.com/>>
- **Imsero. Centro de Intermediación.**
<http://www.imsero.es/imsero_01/centros/centro_intermediacion_telefonica/index.htm>
- **Informativo Xordos.** <<http://www.crtvg.es/programas/?m=5&p=659> >
- **Interesante Press.** < <http://interesantepress.blogspot.com/>>
- **Journal Of Deaf Studies.** <<http://www.jdsde.oxfordjournals.org> >
- **Laurent Clerc Center.** < <http://clerccenter.gallaudet.edu> >
- **Laurent institut.** < <http://www.laurentsd.com> >
- **Lengua de Signos.** < <http://www.lenguadesignos.org/>>
- **Les cròniques.** < [http://lescroniques.com /](http://lescroniques.com/)>
- **Llar del Sord de Badalona.** < <http://www.llarsordbadalona.org/>>
- **Llar del Sord de Lleida.** < <http://www.llarsordlleida.org/>>
- **Manos que hablan.** < <http://www.manosquehablan.com.ar/>>
- **Mesa per a la diversitat en l'Audiovisual.** <<http://www.mesadiversitat.cat/home/>>
- **Minoría Sorda.**< <http://deminorias.com/canal.php?canal=minoriasorda> >
- **Mira què dic. Diccionari en signes.** < [http://www.edu365.cat/mqd /](http://www.edu365.cat/mqd/)>
- **MoviLSE.** <<http://www.movilse.es/>>
- **National Association of the Deaf.** < <http://www.nad.org/>>

- **National Captioning Institute.** <<http://www.ncicap.org/index.asp>>
- **National Council on Disability.** < <http://www.ncd.gov> >
- **National Theatre of the Deaf.** <<http://www.ntd.org/>>
- **NetSignNews.** < [http:// www.netsignnews.com](http://www.netsignnews.com) >
- **Para Sordos.** <<http://www.parasordos.com/1/>>
- **Pastoral del Sord a Barcelona.** < <http://www.pastoralsord.tk/>>
- **See Hear BBC.** < <http://www.bbc.co.uk/programmes/b006m9cb> >
- **Servimedia.** <<http://www.servimedia.es/>>
- **Sign City Television.** < <http://www.signcity.tv> >
- **Signem cat.** < <http://www.signem.cat/>>
- **Signews.** <<http://www.signews.org/about.aspx>>
- **Signing Time.** < <http://www.signingtime.com> >
- **Signing World.** < <http://www.youtube.com/user/signingworld> >
- **SignOn.** <<http://www.acm5.com/signon2/index.html>>
- **Silentblessings.** <<http://www.silentblessings.org>>
- **Sordonautas.** <http://www.sordonautas.com>
- **Sordos sin fronteras.** < <http://www.sordossinfronteras.org/>>
- **SordPress.** <<http://www.sordpress.org>>
- **TecnoSord.** <<http://www.tecnosord.com>>
- **Tele Signo.**
<<http://www.diariosigno.com/Index.php?action=muestraNoticia&parameter=telesigno&menu=muestraMenuTelesigno&pmenu=>>>
- **The Anders.** <<http://www.vfilm.se/filip/avs1-espsub.htm> >
- **Todo sobre la sordera.** < <http://todosobrelasordera.blogspot.com/>>
- **Transmedia Catalonia UAB.** < <http://grupsderecerca.uab.cat/transmediacatalonia />>
- **University of Bristol.** < <http://www.bristol.ac.uk/deaf/english/about/careers.html> >
- **Voces en el silencio.** <<http://www.vocesenelsilencio.org.ar>>
- **Webvisual.** < <http://www.webvisual.tv> >
- **WikiSign LSC.** < <http://lsc.wikisign.org/wiki/Wikisign:Portada> >
- **World Association of Sign Language Interpreters.** < <http://www.wasli.org/>>
- **Zeinu TV.** < <http://www.zeinu.tv/>>

Índex de figures

- Figura 2.1	Conferència a Caixa Manlleu de Vic amb persones Sordes	56
- Figura 2.2	Recurs per captar informants a la Gallaudet University	58
- Figura 2.3	Imatge de la Dra. Barbara Gerner de García	62
- Figura 3.1	Portada llibre Elizabeth Thompson, 2008	91
- Figura 3.2	La periodista sorda Karen Meyer, l'any 1994	92
- Figura 3.3	La periodista sorda Karen Meyer, l'any 2011	92
- Figura 6.1	Reportatge televisiu sobre la Llengua de Signes Catalana	189
- Figura 6.2	Reportatge televisiu sobre els intèrprets en LS	189
- Figura 6.3	Exemple d'interpretació en LSC al canal 3/24	195
- Figura 6.4	Exemple d'informació política en LSC al canal 3/24	210
- Figura 6.5	Llengua de Signes a TV3 i Zeinu TV	210
- Figura 6.6	Anàlisi ritme notícia-tipus en LSC a Televisió de Catalunya	211
- Figura 6.7	El programa <i>En Otras Palabras</i> de TVE	215
- Figura 6.8	Notícies sense veu en 'off' a <i>En lengua de signos</i> de TVE	234
- Figura 6.9	Imatge del fons a <i>En lengua de signos</i> de TVE	237
- Figura 6.10	Composició amb vídeo en moviment a <i>En lengua de signos</i>	238
- Figura 6.11	Notícia sobre persones amb discapacitat a <i>En lengua de signos</i>	242
- Figura 6.12	Anàlisi de continguts d' <i>En lengua de signos</i>	245
- Figura 6.13	Anàlisi ritme peça-tipus en LSE a <i>En lengua de signos</i>	253
- Figura 6.14	<i>American Sign Language</i> a la cadena Fox	256
- Figura 6.15	Jurament presidencial Obama en ASL per televisió	257
- Figura 7.1	Exemple notícia en LSC a Webvisual TV	267
- Figura 7.2	Exemple notícia en LSC a Webvisual TV	268
- Figura 7.3	Composició en LSC a Webvisual TV	273
- Figura 7.4	L'actualitat segons <i>SordPress</i>	283
- Figura 7.5	El magazín de Guillem Carles	288
- Figura 7.6	ASL a la televisió (<i>Sesame Street</i>)	295

- Figura 7.7 Bison TV	299
- Figura 7.8 Fotogrames del curtmetratge <i>Earthgirl</i> (Bison TV)	300
- Figura 7.9 Notícies Sordes al primer i al tercer món	306
- Figura 7.10 Donapàs a NetSignNews	308
- Figura 7.11 Anàlisi ritme notícies-tipus en ASL a NetSignNews	311
- Figura 7.12 Anàlisi ritme notícia-tipus a Localia Viladecans en LSC	321
- Figura 7.13 Signing Time	327
- Figura 7.14 Vídeos en ASL a la True God TV	328
- Figura 7.15 Fotogrames de <i>Deaf Mosaic</i>	329
- Figura 7.16 La política i la monarquia en LS	330
- Figura 7.17 Errades en la publicitat institucional	341
- Figura 7.18 Subtítols a internet	359
- Figura 7.19 Concert de Manu Guix interpretat en LSC	372
- Figura 8.1 Vies d'accés a la informació. Enquesta a 138 persones Sordes	379
- Figura 8.2 Accés a la informació. Enquesta a 69 persones Sordes catalanes.....	381
- Figura 8.3 Accés a la informació. Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet	383
- Figura 8.4 Enquesta notícia mort pontífex	398
- Figura 8.5 Enquesta notícia mort pontífex	399
- Figura 8.6 Enquesta notícia primàries Obama	404
- Figura 8.7 Enquesta notícia primàries Obama	405
- Figura 8.8 Enquesta notícia atemptats 11-S	412
- Figura 8.9 Enquesta notícia atemptats 11-S	413
- Figura 8.10 Enquesta notícies guerra d'Iraq	414
- Figura 8.11 Enquesta notícies guerra d'Iraq	415
- Figura 8.12 Enquesta accés informació electoral	418
- Figura 8.13 Enquesta accés informació electoral	419
- Figura 8.14 Enquesta accés a la informació fiscal	420
- Figura 8.15 Enquesta accés a la informació fiscal	421
- Figura 8.16 Enquesta notícies canvi climàtic	423
- Figura 8.17 Enquesta notícies canvi climàtic	424
- Figura 8.18 Enquesta notícies successos	425

- Figura 8.19	Enquesta notícies successos	426
- Figura 8.20	Enquesta accés informació esportiva	431
- Figura 8.21	Enquesta accés informació esportiva	432
- Figura 8.22	Enquesta notícies Super Bowl.....	433
- Figura 8.23	Enquesta informació futbol (Barça-Madrid)	434
- Figura 8.24	Enquesta notícies Jocs Olímpics Pequín	435
- Figura 8.25	Enquesta notícies Jocs Olímpics Pequín	436
- Figura 8.26	Enquesta accés notícies de cultura	438
- Figura 8.27	Enquesta accés notícies de cultura	439
- Figura 8.28	Enquesta accés informació sobre la SIDA	452
- Figura 8.29	Enquesta accés informació sobre la SIDA	453
- Figura 8.30	Enquesta sobre el canvi d'hora	454
- Figura 8.31	Enquesta sobre el canvi d'hora	455
- Figura 8.32	Enquesta accés informació d'emergències	456
- Figura 8.33	Enquesta accés informació d'emergències	457
- Figura 8.34	Enquesta matrícula universitat	458
- Figura 8.35	Enquesta matrícula universitat o escola fills	459
- Figura 8.36	Enquesta informació normes aviació	460
- Figura 8.37	Enquesta informació normes aviació	461
- Figura 8.38	Enquesta accés informació oci.....	462
- Figura 8.39	Enquesta accés informació oci	463
- Figura 8.40	Enquesta informació canvi rector Gallaudet	464
- Figura 8.41	Enquesta informació serveis Comunitat Sorda	465
- Figura 8.42	Enquesta informació vagues transport	466
- Figura 8.43	Enquesta utilitat subtítols i Llengua de Signes	473
- Figura 8.44	Enquesta utilitat ASL	474
- Figura 8.45	Enquesta utilitat ASL	475
- Figura 8.46	Enquesta utilitat ASL	476
- Figura 8.47	Enquesta utilitat ASL	477
- Figura 8.48	Enquesta utilitat ASL	478
- Figura 8.49	Enquesta utilitat ASL	479

- Figura 8.50	Enquesta utilitat ASL	480
- Figura 8.51	Enquesta utilitat ASL	481
- Figura 8.52	Enquesta utilitat ASL	482
- Figura 8.53	Enquesta utilitat LSC	484
- Figura 8.54	Enquesta utilitat dels subtítols	485
- Figura 8.55	Exemples de mala composició visual a la televisió	506
- Figura 8.56	Exemples de realització televisiva deficient	506
- Figura 8.57	Exemples de bona composició visual	506
- Figura 8.58	Diferències entre la LSE i la LSC	519
- Figura 10.1	Informatiu a Deaf TV	579

Índex de taules

- Taula 3.1	Evolució dels mitjans de comunicació utilitzats per persones sordes	95
- Taula 3.2	Persones amb discapacitat i ús de les TIC.....	110
- Taula 3.3	Persones amb discapacitat i ús de les TIC.....	111
- Taula 4.1	Quotes d'accessibilitat a la Llei general de Comunicació Audiovisual ...	138
- Taula 4.2	Quotes d'accessibilitat a la Llei General de Comunicació Audiovisual ...	138
- Taula 6.1	La Llengua de Signes a les televisions generalistes espanyoles	183
- Taula 6.2	Audiència <i>Els Matins</i> de TV3	192
- Taula 6.3	Pregunta a líders sords catalans	193
- Taula 6.4	Pregunta a líders sords catalans	193
- Taula 6.5	Informatius en LSC a Televisió de Catalunya	204
- Taula 6.6	Anàlisi de continguts a Televisió de Catalunya	207
- Taula 6.7	Anàlisi de continguts a Televisió de Catalunya	208
- Taula 6.8	Agenda temàtica a TV3	209
- Taula 6.9	Preguntes a líders sords catalans	219

- Taula 6.10	Anàlisi de continguts <i>En Otras Palabras</i> (TVE)	220
- Taula 6.11	Anàlisi de continguts <i>En Otras Palabras</i> (TVE)	220
- Taula 6.12	Anàlisi de continguts <i>En Otras Palabras</i> (TVE)	224
- Taula 6.13	Anàlisi de continguts <i>En lengua de signos</i> (TVE)	230
- Taula 6.14	Anàlisi de continguts <i>En lengua de signos</i> (TVE)	233
- Taula 6.15	Anàlisi de continguts <i>En lengua de signos</i> (TVE)	246- 247
- Taula 6.16	Anàlisi de continguts <i>En lengua de signos</i> (TVE)	247
- Taula 6.17	Anàlisi de continguts <i>En lengua de signos</i> (TVE)	248
- Taula 6.18	Anàlisi de continguts <i>En lengua de signos</i> (TVE)	248
- Taula 6.19	Anàlisi de continguts <i>En lengua de signos</i> (TVE)	248
- Taula 7.1	Anàlisi de continguts Webvisual	266
- Taula 7.2	Anàlisi de continguts Webvisual	267
- Taula 7.3	Anàlisi de continguts Webvisual	268
- Taula 7.4	Anàlisi de continguts NetSignNews	310
- Taula 7.5	Anàlisi de continguts Localia Viladecans TV	320
- Taula 7.6	Anàlisi de continguts Localia Viladecans TV	322
- Taula 7.7	Dades CMT subtitulat a Espanya	349
- Taula 8.1	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	380
- Taula 8.2	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	382
- Taula 8.3	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	386
- Taula 8.4	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	387
- Taula 8.5	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	388
- Taula 8.6	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	390
- Taula 8.7	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	390
- Taula 8.8	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	391
- Taula 8.9	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	391
- Taula 8.10	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	392
- Taula 8.11	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	392
- Taula 8.12	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	393
- Taula 8.13	Enquesta a 138 persones Sordes	397
- Taula 8.14	Enquesta a 138 persones Sordes	451

- Taula 8.15	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	483
- Taula 8.16	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	483
- Taula 8.17	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	484
- Taula 8.18	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	486
- Taula 8.19	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	486
- Taula 8.20	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	489
- Taula 8.21	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	490
- Taula 8.22	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	490
- Taula 8.23	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	491
- Taula 8.24	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	494
- Taula 8.25	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	494
- Taula 8.26	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	495
- Taula 8.27	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	495
- Taula 8.28	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	497
- Taula 8.29	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	498
- Taula 8.30	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	499
- Taula 8.31	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	499
- Taula 8.32	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	501
- Taula 8.33	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	502
- Taula 8.34	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	504
- Taula 8.35	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	504
- Taula 8.36	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	509
- Taula 8.37	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	510
- Taula 8.38	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	511
- Taula 8.39	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	512
- Taula 8.40	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	512
- Taula 8.41	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	513
- Taula 8.42	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	514
- Taula 8.43	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	515
- Taula 8.44	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	515
- Taula 8.45	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	516

- Taula 8.46	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	516
- Taula 8.47	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	528
- Taula 8.48	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	528
- Taula 8.49	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	532
- Taula 8.50	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	533
- Taula 8.51	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	533
- Taula 9.1	Enquesta a 69 estudiants de la Gallaudet University	549
- Taula 9.2	Enquesta a 69 persones Sordes catalanes	549

Annexos

- Carta invitació Gallaudet University , **pàgina 640**
- Resolució IRB Gallaudet University, **pàgina 641**
- Certificat recerca ètica UVic, **pàgina 643**
- Autorització estada de recerca, **pàgina 644**
- Memòria i conveni UVic , **pàgina 645**
- *Informed consent form* Gallaudet , **pàgina 655**
- Extracte *focus group*, **pàgina 658**
- Qüestionaris enquestes ⁴⁴², **pàgina 672**
- Certificats congressos, **pàgina 693**
- Contradiccions informes CMT i TV3 ⁴⁴³, **pàgina 701**

---

⁴⁴² Atès que el codi ètic d'aquesta recerca obligarà a destruir tots els qüestionaris escrits un cop finalitzat el treball, no s'adjunten les respostes transcrites en aquests annexos però estan a disposició dels membres del tribunal de tesi si així ho sol·liciten.

⁴⁴³ Informació verificada per les dues fonts. Extreta de:

—COMISSIÓ DEL MERCAT DE TELECOMUNICACIONS. “Serveis d'accessibilitat a la televisió” dins, *Informe Anual 2009* [en línia].

<http://www.cmt.es/cmt_ptl_ext/SelectOption.do?nav=publi_anuales&detalles=090027198009d6c2&pagina=1>

[consulta: 5.2.2011].

—TELEVISIÓ DE CATALUNYA. “Serveis de subtitulació i audiodescripció”, dins *TV3cat* [en línia]. <<http://www.tv3.cat/subtitulacio/index.htm>> [consulta: 5.2.2011].

GALLAUDET UNIVERSITY

OFFICE OF THE DEAN
GRADUATE SCHOOL AND PROFESSIONAL PROGRAMS
(202) 651-5520
(202) 651-5027 (FAX)

FOWLER HALL
800 FLORIDA AVENUE, NE
WASHINGTON, DC 20002-3695

June 4, 2008

Dr. Santi Ponce, Dean
School of Communication
University of Vic
Carrer de la Sagrada Família, 7
08500 Vic
Barcelona, Spain

Dear Dr. Santi Ponce:

The purpose of this letter is to serve as an invitation to Mr. Jordi Serrat Manén. The Graduate School and Professional Programs (GSPP) of Gallaudet University will host the researcher Jordi Serrat Manén, of the University of Vic, Barcelona, Spain, for a stay of two to five weeks on the university campus. Mr. Serrat will be responsible for covering the costs of his accommodations, meals, transportation, and any other costs associated with his project, such as interpreting costs. Dr. Barbara Gerner de Garcia, Department of Education and Research, will serve as his faculty sponsor.

Mr. Serrat will be working on his project, a study of the accessibility of television to Deaf audiences. He is conducting this study under the direction of Dra. Maria Pilar Fernandez, of the University of Barcelona. Gallaudet University has been selected because of its world-wide importance to the Deaf community, as well as its stature in Spain as a model for deaf education. Mr. Serrat's stay will take place before December 31, 2008 (dates to be agreed upon between the two parties). The characteristics and details of the proposed research project will follow the recommendations, suggestions, and conditions of Gallaudet University as well as an ethical commitment to respect the rights of the Deaf participants, and respect for their culture, language and identity. The research project will be reviewed by the Committee on Ethics (IRB) of the University of Vic, and by Gallaudet University's Institutional Review Board.

We look forward to welcoming Mr. Serrat to Gallaudet University. Please do not hesitate to contact me if you would like further information.

Sincerely,

Carol J. Erting, Ph.D.
Interim Dean
Graduate School and Professional Programs

GALLAUDET UNIVERSITY

INSTITUTIONAL REVIEW BOARD
FOR THE PROTECTION OF HUMAN SUBJECTS
(202) 651-5943 (V/TTY/VP)
(202) 651-5295 (FAX)

KENDALL GREEN
800 FLORIDA AVENUE, NE
WASHINGTON, DC 20002-3695

MEMORANDUM

DATE: October 27, 2009

TO: Jordi Serrat
Gallaudet University
Communications
C/O Barbara Gerner de Garcia
Educational Foundations and Research
Fowler Hall 404A
CAMPUS MAIL

FROM: Carolyn A. Corbett, Ph.D., Chairperson
Institutional Review Board (IRB)

RE: "The perception of current events in sign language via television"

Thank you for returning your project status form. The IRB has reviewed the status for the above-named research project. After an expedited review on **10/27/2009**, and based upon your report of no unexpected harm to subjects since the last review and no change in procedures affecting human subjects, the IRB renews approval for this project. Approval is effective through **10/27/2010**.

Please include a statement on your recruitment materials indicating that your project has been approved by the Gallaudet Institutional Review Board.

If you have any questions regarding this project, contact the IRB Office at irb@gallaudet.edu, VP ((866) 948-3126) or Voice (202) 651-5000 ext. 4115, Dr. Carolyn A. Corbett, IRB Chairperson, at irb.chair@gallaudet.edu or Carlene Thumann-Prezioso, IRB Coordinator at (carlene.thumann-prezioso@Gallaudet.edu).

GALLAUDET UNIVERSITY

INSTITUTIONAL REVIEW BOARD
FOR THE PROTECTION OF HUMAN SUBJECTS
(202) 651-5943 (V/TTY/VP)
(202) 651-5295 (FAX)

KENDALL GREEN
800 FLORIDA AVENUE, NE
WASHINGTON, DC 20002-3695

MEMORANDUM

DATE: September 2, 2010

TO: Jordi Serrat
Gallaudet University
Communications
C/O Barbara Gerner de Garcia
Educational Foundations and Research
Fowler Hall 404A
CAMPUS MAIL

FROM: Carolyn A. Corbett, Ph.D., Chairperson
Institutional Review Board (IRB)

RE: Proposal #: 1626
"The perception of current events in sign language via television"

The IRB has reviewed the status for the above-named research project. You indicate that your project is closed to new subjects. Federal guidelines state that as long as you are analyzing data collected for the above-named project, the project must remain active and must be renewed annually. Therefore, on 9/1/2010, the IRB renewed approval for this project. Approval is effective through 9/1/2011.

If you have any questions regarding this project, contact the IRB Office at irb@gallaudet.edu, VP ((866) 948-3126) or Voice (202) 651-5000 ext. 4115, Dr. Carolyn A. Corbett, IRB Chairperson, at irb.chair@gallaudet.edu or Carlene Thumann-Prezioso, IRB Coordinator at (carlene.thumann-prezioso@Gallaudet.edu).

UVIC

Universitat de Vic
Facultat de Ciències
Humanes, Traducció
i Documentació

CERTIFICATE OF ETHICAL RIGOUR

Marcos Cánovas and Eva Espasa, as coordinators of GRAVT (Grup de Recerca Audiovisual i Textual), certify that researcher JORDI SERRAT, with passport number 40319287B and affiliated to Universitat de Vic (Espanya), is carrying out a social research project on the accessibility of deaf people to TV. We have examined the proposal, which includes field work at Gallaudet University, Washington, USA, and therefore can confirm that:

- a) The research fulfils all the requirements of ethical rigour and good practices demanded by our university.
- b) The proposed methodology does not include any kind of human experimentation or any practice which might, either directly or indirectly, harm the basic human rights of people.
- c) The methodology grants the right to the protection of privacy and confidentiality of information or opinions provided by people, particularly of the deaf people who might be interviewed.
- d) The researcher grants that the results of the research will be only used for academic purposes or for uses that enable improvements in the quality of life of deaf people and/or improve the awareness of general population on communication problems of the deaf populations.
- e) The follow-up of the research will be supervised to ensure at all times that the study does not depart from the ethical responsibility and rigour mentioned.

Marcos Cánovas

Marcos Cánovas

Eva Espasa

Eva Espasa

UVIC

Universitat de Vic
Facultat de Ciències
Humanes, Traducció
i Documentació

GRAVT (Grup de Recerca Audiovisual i Textual)

Universitat de Vic

Vic, 28 de maig de 2008

Dr. Santi Ponce i Vivet, Degà de la Facultat d'Empresa i Comunicació de la Universitat de Vic,

CERTIFICA:

Que el professor del Departament de Comunicació Digital i Membre del Grup de Recerca Audiovisual i Textual de la UVic, Sr. Jordi Serrat Manén ha demanat una estada de recerca a la Gallaudet University a Washington que contribuirà activament a l'ensenyament i a la investigació de temes relacionats amb l'accessibilitat a la informació dels mitjans de comunicació.

AUTORITZA:

I recomana l'estada de recerca a la Gallaudet University, per un període d'entre dues i cinc setmanes a realitzar abans dels 31 de desembre del 2008, ja que representa un gran repte per a la recerca aplicada de la nostra Facultat i per a la seva formació.

I per així consti als efectes oportuns signo la present,

UVIC Universitat de Vic
Facultat d'Empresa
i Comunicació

Dr. Santi Ponce i Vivet
Degà de la Facultat d'Empresa i Comunicació
Universitat de Vic

AJUTS PER A ESTADES DE RECERCA FORA DE CATALUNYA

2008-09

Memòria de recerca

A. Modalitat

Modalitat A: professorat investigador de la Universitat de Vic amb títol de doctor.

Modalitat B: professorat investigador de la Universitat de Vic, amb títol de llicenciat o diplomant i becaris FI de l'AGAUR en segona fase de beca o FPU del MEC.

B. Dades personals

Centre UVic	Nom	Primer cognom	Segon cognom
FEC	Jordi	Serrat	Manén

C. Dades de l'estada

C.1. Denominació, adreça i persona de contacte del centre de recerca en el qual s'ha realitzat l'estada

Universitat on s'ha fet l'estada: **Gallaudet University.**
Adreça: 800 Florida Avenue NE . Washington Dc 20002-3695.
País: Estats Units d'Amèrica (EUA).
Persona de contacte: Dra. Barbara Gerner de Garcia.
Centre de recerca: Departament of Education and Research.
Adreça electrònica: barbara.gerner.de.garcia@gallaudet.edu

C.2. Dates i durada definitives de l'estada

Del 21 de setembre del 2008 fins a l'11 d'octubre del 2008.

UVIC Universitat de Vic
Revisat per
l'Oficina OTRI-SART
Data
Lliurat pel
professor
Jordi Serrat
a 31/11/08
Bot Nachs

C.3. Descripció de l'activitat realitzada i projectes de recerca en les quals s'ha participat

L'estada de recerca ha permès avançar de manera significativa en l'estudi *La percepció que tenen els sords signants de l'actualitat periodística (2005-2009): exploració comparativa entre els estudiants de la Gallaudet University i la comunitat sorda catalana*. Es tracta d'un projecte actualment en curs (veure apèndix), que es proposa descobrir com s'informen les persones sordes de les notícies d'interès general. Un projecte que adoptarà la forma de tesi doctoral i que s'inscriu dins de les línies d'acció del Grup de Recerca Audiovisual i Textual (GRAVT) de la UVic en el terreny de l'accessibilitat televisiva.

L'objectiu principal de l'estada era realitzar una enquesta a 50 persones sordes nordamericanes i també fer un seguit d'entrevistes en profunditat a altres estudiants sords i experts. Aquest propòsit inicial s'ha complert amb escreix ja que finalment han estat 67 les persones enquestades (metodologia quantitativa) i també s'ha pogut enregistrar en vídeo una entrevista grupal (metodologia qualitativa) de més de dues hores de durada a tres estudiants sords originaris dels EUA, Congo i Nigèria que s'estan formant a la Gallaudet University. Així mateix, s'ha entrevistat al responsable de la Gallaudet TV, Patrick Harris i al responsable de Bison TV, Travis Dougherty –dues estacions per cable que emeten tots els seus continguts en Llengua de Signes o de manera subtitulada–, a més de conèixer aquestes dues emissores per dintre i analitzar-ne els continguts que difonen. D'altra banda i en qualitat de cap del Departament of Education and Research de la universitat receptora, s'ha entrevistat, igualment, a la Dra. Barbara Gerner de García que ha permès contextualitzar la importància històrica i social de la mateixa institució acadèmica.

Tenint present que la Gallaudet està considerada com el nucli de la comunitat sorda mundial (Oliver Sacks), la informació recollida és de gran utilitat per investigar si la llengua de signes resulta funcional o no a la televisió i a Internet. Així mateix, el centre escollit actuarà com a referent en la comparació que es proposa de fer amb les persones sordes de Catalunya.

En la majoria dels casos, les enquestes s'han fet a través de trobades individuals (investigador i estudiant sord), una circumstància que ha permès valorar personalment l'interès de l'enquadrat pel tema a partir de les seves reaccions, dubtes, comentaris, preguntes i inquietuds a l'hora de respondre els qüestionaris. Aquest fet, que potser algú podria qualificar de secundari o menor, té un valor especial en una recerca que vol endinsar-se dins d'un col·lectiu que viu sovint incomunicat dins la societat oient i que, per tant, seria molt difícil d'interpretar-ne els seus sentiments, si la recerca només s'hagués basat en la fredor de les respostes escrites.

En el terreny documental, aquest investigador també ha complert i superat les expectatives que s'havia proposat. El fet de poder acreditar-se com a treballador temporal de la Gallaudet (veure apèndix) ha fet possible que pogués rastrejar, a la biblioteca, el fons bibliogràfic i documental sobre la sordesa més complet del món. En concret, s'ha pogut consultar, llegir i fins i tot

fotocopiar nombrosos volums o treballs que no es poden trobar enlloc més o que només s'hi pot accedir amb permisos especials molt restringits. Cal tenir present que els estudis pioners que s'han fet sobre accessibilitat de les persones sordes als mitjans de masses són tesis doctorals americanes que només es conserven de manera microfilmada en aquest centre de Washington. És, per exemple –per esmentar només un dels títols més antics–, el cas de *A study of some factors influencing the use of mass communication media among deaf college students* que Martin L.A. Sternberg va presentar el 1963 a la Faculty of the College of Arts and Sciences de la American University. Sense oblidar, lògicament, que una estada així, es converteix en una oportunitat immillorable per redescobrir llibres de referència que no han estat reeditats o per conèixer l'últim catàleg de novetats de la bibliografia més especialitzada. L'estada de recerca ha permès, així mateix, conèixer què va significar el moviment del *Deaf president Now*, la revolució que va viure aquesta universitat el 1988 quan els estudiants es van mobilitzar amb èxit per reclamar que la Gallaudet tingués un rector sord. Les protestes estudiantils de fa 20 anys serveixen per entendre molt bé perquè avui la Gallaudet és un centre mitificat pels sords d'arreu del món. Les opinions dels testimonis de l'època i la bibliografia recollida permeten contextualitzar amb perspectiva històrica la recerca actual.

C.4. Possibles col·laboracions amb la UVic aconseguides a partir de l'estada de recerca

Durant els dies de l'estada, la directora del Center for International Programs & Services Gallaudet University, Asiah Mason, i altres càrrecs de la Gallaudet es va preocupar de facilitar els contactes amb d'altres investigadors desplaçats als EUA i de donar a conèixer la política de projecció internacional que segueix la universitat nordamericana. Aquest fet afavoreix les coses de cara a estudiar futures col·laboracions de la UVic amb la Gallaudet University. En aquest sentit, aquest investigador ha tingut una primera entrevista, de moment encara informal, amb la responsable de relacions internacionals de la Facultat d'Empresa i Comunicació de la UVic Angels Pinyana. Des de la FEC s'està estudiant la possibilitat d'oferir un conveni marc d'intencions entre les dues bandes per buscar interessos comuns. La idea està encara en una fase embrionària ja que no ha estat discutida encara pel consell directiu de la Fec, però pot acabar donant bons fruits atès que els dos centres atorguen molta importància als estudis en Comunicació.

El reforçament de l'estudi de l'accessibilitat als mitjans de comunicació és, d'altra banda, una línia estratègica que pot interessar cada cop més a la UVic. El 26 de juny de l'any passat la UVic va organitzar la *Jornada d'accessibilitat universal: disseny d'entorns, serveis i institucions per a tothom*. La col·laboració iniciada, doncs, pot obrir nous projectes i establir sinèrgies en un tipus de recerca aplicada que és susceptible de rebre finançament exterior de patrocinadors

privats o d'institucions públiques si es tenen en compte els beneficis socials que comporta fer accessible els mitjans de comunicació als col·lectius més desfavorits o a les persones amb alguna discapacitat.

C.5. Valoració personal de l'estada

Els vint-i-un dies d'estada a la Gallaudet University han estat enormement profitosos en molts sentits. No només per la recerca feta. L'experiència humana viscuda és altament positiva per l'aprenentatge acadèmic que suposa conèixer com funciona una universitat dels EUA, per les vivències personals viscudes i pel context polític d'aquest 2008. Especialment per a un professor de Periodisme –com és en aquest cas- haver estat a Washington just quan esclatava la crisi financera mundial i en plena campanya per les eleccions presidencials, ha resultat tot un privilegi. Qualsevol docent que ensenyi Periodisme necessita, si més no de tant en tant, submergir-se en un ambient noticable de primer ordre. En el present cas, només el fet d'observar l'eufòria a favor del candidat Barack Obama que es vivia entre els joves universitaris o entre la població negra dels barris marginals de Washington, ja ha estat un exercici molt recomanable per aprendre a descriure un ambient social en una conjuntura de canvis. Experiències així són útils per explicar-les, després, als alumnes i aconseguir que les classes a la UVic siguin més amenes i interessants. Tot, amb l'objectiu es clar, de motivar els estudiants i millorar el seu rendiment, per exemple per aprendre a escriure una crònica.

Durant els dies de l'estada es van celebrar dos debats electorals entre Barack Hussein Obama i John Sidney McCain. L'explicació, un cop retornat a Vic, als alumnes sobre els detalls d'aquest cara-a-cara *televisiu* pot haver resultat també enriquidora pels futurs Llicenciats en Periodisme, sobretot si s'ha il·lustrat a l'aula amb detalls narrats en primera persona. Així mateix, el fet d'haver estat a Washington ha possibilitat conèixer de molt més a prop com treballen els professionals de la informació als EUA.

La tradició nordamericana a favor de la llibertat de premsa, recollida en la Constitució, és un altre dels continguts acadèmics dins del futur grau de Periodisme. A Washington s'ha pogut conèixer de manera molt directa la preocupació existent als EUA per continuar vetllant per aquest dret ciutadà gràcies a la vista feta al centre *Newseum*. Amb 14 galeries i 15 auditoris distribuïts en 6 plantes, aquest museu de Washington narra cinc segles de l'història del periodisme americà a partir de tot tipus de recursos interactius, divulgatius i didàctics. Per a un professor de Periodisme, anar a un museu així representa un veritable curs de formació o de reciclatge accelerat i ajuda a tenir una mirada més oberta cap el país més influent i poderós de tot el planeta sencer.

Desplaçar-se fins als EUA ha estat igualment profitós per descobrir que, malgrat la política dels

EUA dels últims anys, existeix molta gent americana que, per descomptat, no és egocèntrica, que estima la diversitat i que, fins i tot, té una alta consciència lingüística. L'estada a la Gallaudet ha ajudat a desfer prejudicis o tòpics arrelats en el subconscient ja que es tracta d'una universitat molt particular. L'idioma vehicular de la Gallaudet és l'*American Sign Language* abans, fins i tot, que l'anglès. Ha resultat emocionant veure com a tothora a les classes, al bar, a tots els edificis del campus; professors i alumnes es comuniquen, principalment en una llengua minoritària com aquesta. Aquesta consciència lingüística i el fet que a Catalunya existeixi la Llengua de Signes Catalana (LSC) diferenciada de la Llengua de Signes Espanyola (LSE) ha provocat que l'alumnat de la Gallaudet manifestés la seva curiositat cap a la recerca d'aquest doctorand i que hi hagués més complicitat i empatia.

Un altre fet interessant ha estat constatar la seriositat acadèmica amb què treballen als EUA. El projecte de recerca va haver de passar per diferents filtres abans de rebre l'aprovació definitiva del comitè d'ètica de la universitat receptora. L'escrupolositat dels responsables de la Gallaudet es notava en tot tipus de detalls. Per exemple, per penjar un anunci al Campus per reclutar voluntaris que volguessin participar en les enquestes van caler moltíssims permisos i passar per molts despatxos, o per poder accedir als arxius i fonts bibliogràfics de la biblioteca, aquest investigador va haver de fonamentar per escrit en nombrosos documents el motiu i interès de la recerca presentada.

Pel que fa a la investigació feta, la valoració personal és immensament positiva. Amb la intenció que tota la recerca realitzada als EUA pugui ser entesa i contextualitzada de manera molt més àmplia, s'adjunta a continuació el projecte global que ha inspirat tot el treball fet a la Gallaudet University.

Signatura de la persona sol·licitant

Data: 10 de novembre del 2008

Mobilitat del personal docent

Mobilitat del personal docent

**AJUTS PER A ESTADES DE RECERCA A
FORA DE CATALUNYA**

Conveni entre la UVic i el professorat

(clàusules obligatòries mínimes)

(curs 2008-2009)

AJUTS PER A ESTADES DE RECERCA A FORA DE CATALUNYA
BECA DE MOBILITAT DEL PERSONAL DOCENT

CONVENI FINANCER N° 2008/09 – 5

Entre:

1. UNIVERSITAT DE VIC
C/ Sagrada Família, 7 08500 Vic
93 886 12 22
93 889 10 63
recerca@uvic.cat

representada pel Sr. Robert Ruiz Bel

- 1
  2. Sr./Sra. Jordi Serrat Manén .....
- Facultat / Escola FEC .....
- Adreça completa Passeig de la Llibertat 3 Sant Gregori
- Número de telèfon 972 428887 .....
- Número de fax .....
- Adreça de correu electrònic jordi.serrat@uvic.cat

Anomenat a partir d'ara "beneficiari",

Mobilitat del personal docent

S'HA CONVINGUT EL SEGÜENT:

1. Acceptació de l'ajut

La firma del present conveni suposa l'acceptació de l'ajut i el compromís de realitzar l'estada de recerca dins el curs acadèmic 2008/2009.

2. Objecte

El present Conveni té per objecte determinar les obligacions de cada Part en el que respecta a l'administració dels fons de la UVic concedits en el marc del programa "AJUTS PER ESTADES DE RECERCA A FORA DE CATALUNYA", d'ara endavant anomenats "beques".

3. Durada

Tret de rescissió o modificació anticipada, el present Conveni entrarà en vigor a partir de la firma de les dues parts i vencerà el 30 de juny.

4. Període de recerca a l'estranger

El Beneficiari es compromet a realitzar un període de recerca a l'estranger

Des de: 22/09/2008	Fins a: 12/10/2008
--------------------	--------------------

a

Nom del centre de destí: Gallaudet University

Adreça: Washington	País: EUA
--------------------	-----------

i desenvolupant les activitats estipulades en el document presentat segons la convocatòria de beques "AJUTS PER ESTADES DE RECERCA A FORA DE CATALUNYA".

5. Beques de mobilitat

El Beneficiari rebrà una beca finançada per la UVic per un import de

2,155,80 €
----

per executar el programa de mobilitat aprovat.

6. Pagament

El pagament de la beca al professor s'efectuarà de la següent manera:

Mobilitat del personal docent

1. Les despeses de transport (avió, tren, etc.) es carregaran directament a la FUB i l'Àrea de Relacions Internacionals realitzarà els tràmits de compra.
2. Els diners restants, després de pagar les despeses de transport, s'assignaran de la següent manera:
  - Pagament del 80% abans de l'inici de l'estada a l'estranger.
  - Pagament del 20% restant a la tornada del professor i condicionada a la presentació de l'informe que es detalla en el punt 6.

Aquest ajut es pagarà en euros mitjançant transferència bancària i serà computat com a Viatges i Dietes a la nòmina del beneficiari.

7. Informes

El Beneficiari es compromet a remetre al Vicerectorat de Recerca i Transferència del Coneixement:

- una memòria de les activitats de recerca realitzades a la institució de destí, abans del

12/11/2008

El Beneficiari es compromet a remetre al Vicerectorat de Recerca i Transferència del Coneixement:

- un informe econòmic compost per un informe de despeses més els justificants, abans del

12/11/2008

8. Rescissió

En cas de retard i/o d'incompliment per part del Beneficiari d'una de les obligacions derivades del present Conveni, la UVic podrà rescindir o resoldre de ple dret el present Conveni.

9. Reembossament

Excepte en cas de força major, el Beneficiari accedeix a:

- Reembossar immediatament la totalitat o una part de la beca rebuda en cas d'incompliment de qualsevol de les obligacions derivades del present Conveni.
- Reembossar immediatament la totalitat o una part de la beca rebuda en cas de rescissió del present Conveni.
- Renunciar al pagament del saldo (el 20% final) si no es presenten en els terminis establerts els documents que figuren en el punt 6.

En tots aquests casos, serà la UVic qui determinarà l'import que s'ha de reembossar.

Mobilitat del personal docent

10. Modificacions del present Conveni

Tota modificació del present Conveni i dels annexes s'haurà de formalitzar per escrit en un acord conclòs per les parts de la mateixa manera que el Conveni original. Las parts no quedaran obligades per acords verbals sobre tals qüestions.

Fet en dos exemplars.

Pel Beneficiari,

Data 11/07/2008

Nom Jordi Serrat Manén

Per la UVic,

Data 11/07/2008

Nom Robert Ruiz Bel

Càrrec Vicerector de Recerca i
Transferència del Coneixement

INFORMED CONSENT FORM

Project Title: "The perception of current events in Sign Language via television."

Principal Investigator: Jordi Serrat

Address: Passeig de la Llibertat, 3 17150 Sant Gregori (Girona) SPAIN

Phone: +34 629 494 770

e-mail: jordi.serrat@uvic.cat

Faculty Sponsor : Dr. Barbara Gerner de Garcia

Department: Educational Foundations and Research

I am a researcher in the communication department at Vic University near Barcelona (Spain). I would like you to consider participating in this study of television accessibility. It is hoped that this study will contribute to lending Sign Language prestige on television as an element of identity for deaf community and, at the same time, as an instrument of communication for the broadcast of major world news.

For this study, you will be asked to fill out a **questionnaire** that will ask about your age, gender, deafness's etiology etc, and principally questions relating to the media, identity of the Deaf Community, sign language on TV, current events, communication barriers and television accessibility.

1. It is anticipated that your participation will take approximately two hours
2. Effort will be made to accommodate your language and communication style.
3. You will not be paid for your participation. Your efforts or contributions to this study shall be appreciated.
4. There is no more than minimal risk to individuals who participate in this research study, and confidentiality will be maintained.
5. If your data is used in a publication, your name or other identifying information will not be used. Instead, you will be given a code number in order to assure confidentiality. Written records will be kept in a secure file to which only the principal investigator has access. Your participation in this study is voluntary. If you decide not to participate in the study, it will not change your relationship to Gallaudet University and Vic University in any way.
6. You may withdraw from the study at any time, for any reason and without penalty. It is hoped, however, that you will offer your full participation.

Questions about any risk to you because of participation in this study may be addressed to the researcher, Jordi Serrat, at the phone number or e-mail account at the top of this consent form, or the Chairperson of the Gallaudet University Institutional Review Board for the Protection of Human Subjects (IRB) at 202-651-5400 (v/tty) or irb@gallaudet.edu.

I have read the Informed Consent Form and agree to participate in the study "The perception of current events in Sign Language via television", conducted by Jordi Serrat. I understand that I can withdraw from this study at any time without penalty or prejudice. I understand that I will not receive payment or reimbursement for my participation. I understand that my consent to participate in this project will be valid until October, 2009. The questionnaires, and consent forms will be stored in a secure place, and destroyed by the researcher, Jordi Serrat, at the completion of the project.

Your Name _____

Your Signature _____

Date _____

Project Title: "The perception of current events in Sign Language via television."

Principal Investigator: Jordi Serrat

Address: Passeig de la Llibertat, 3 17150 Sant Gregori (Girona) SPAIN

Phone: +34 629 494 770

e-mail: jordi.serrat@uvic.cat

Faculty Sponsor : Dr. Barbara Gerner de Garcia

Department: Educational Foundations and Research

I am a researcher in the communication department at Vic University near Barcelona (Spain).

I would like you to consider participating in this study of television accessibility. It is hoped that this study will contribute to lending Sign Language prestige on television as an element of identity for deaf community and, at the same time, as an instrument of communication for the broadcast of major world news.

For this study, you will be asked to participate in a **videotaped interview** about questions relating to the media, identity of the Deaf Community, sign language on TV, current events, communication barriers and television accessibility.

VIDEOTAPE RELEASE FORM

I _____ agree to be videotaped as part of my participation in the study "The perception of current events in Sign Language via television" conducted by Jordi Serrat. I understand that the videotape will not have my name on it and will have a code number for identification instead. I understand that the videotape will be about questions relating to the media, identity of the Deaf Community, sign language on TV, current events, communication barriers and television accessibility principally: kept in a secure place and the results of the research will be only used for academic purposes or for uses that enable improvements in the quality of life of deaf people.

I grant the researcher Jordi Serrat of Vic University, Department of Communication, permission to videotape me during participation in the interview I understand that my consent to participate in this project will be valid until October, 2009. The videotapes, and consent forms will be stored in a secure place, and destroyed by the researcher, Jordi Serrat, at the completion of the project.

Your Name _____

Your Signature _____

Date _____

Resum extractat de l'entrevista grupal en vídeo feta per aquest investigador el 6 d'octubre del 2008 al *Fowler Hall* de la *Gallaudet University* . Entrevista feta en espanyol i en anglès traduïda en ASL amb intèrpret a tres estudiants sords

Participants al *Focus group*:

Un estudiant de Flora (USA) **ESTUDIANT 1 (Codi Tra) (codi Vídeo 1)**

Un estudiant de Nigèria **ESTUDIANT 2 (Codi Hi) (Codi Vídeo 2)**

Un estudiant de la República Democràtica del Congo **ESTUDIANT 3 (Codi Kio) (Codi Vídeo 3)**

CONTINGUT:

—Pregunta: *¿Com creuen vostès que s'assabenten els Sords de les principals notícies? Per exemple, quan es va produir l'atemptat de 11 de setembre de Nova York, la televisió era accessible?*

ESTUDIANT 3 (Codi Kio)

"Molta gent estava mirant la tele. El foc, els avions. Tothom preguntava: ¿què està passant? Altra gent em va explicar a mi que era un atac terrorista a Nova York perquè al començament no sabia què havia passat. Ignorava si era un accident en què l'avió havia xocat...

Els subtítols són molt importants.

ESTUDIANT 2 (Codi Hi)

L'11 de setembre del 2001 jo era Nigèria però no sabia realment què havia succeït. En el meu país la televisió no té subtítols. Jo vaig veure els avions terroristes i l'incendi. La meva germana gran m'explicava l'atac perquè jo no sabia exactament què passava. Ella sempre m'explicava les notícies del món i de la meva comunitat.

Però, després, quan la meva germana va morir, ja ningú m'ha explicat més les notícies.

Puc llegir el diari però ja ningú m'explica res.

ESTUDIANT 1 (Codi Tra)

¿Quina és la meva història? Bé... Aquell 11 de setembre jo estava a classe a l'escola. Recordo que la mestra va entrar esverada a classe picant a la taula i dient: "Mireu la tele! Mireu la tele! S'ha estavellat! S'ha estavellat!" I tothom responia: "però què passa! Què passa!"

Vaig veure l'avió que col·lidia amb l'edifici ple de fum..

Jo mirava les boques dels presentadors de la tele i les seves cares.

Avui és diferent perquè tenim molts més subtítols que no al 2001. A més, avui tenim molts més enllaços a internet per disposar d'informació immediata. Avui comptem amb

molts mes accessos a la xarxa que no al 2001. És realment un canvi ... I cada dia encara estem progressant més. A la Comunitat Sorda hi ha hagut un canvi, que ens està ajudant molt. La tecnologia ens salvarà perquè la tecnologia és un gran recurs per informar-nos: actualment els Sords tenim moltes pantalles, molts textos per entendre-ho tot .

(Codi Hi)

Jo vull dir una cosa molt important sobre la tecnologia. Penso que la tecnologia és meravellosa; sí, hi estic d'acord. Però hi ha països on no hi ha tecnologia . És dur viure en un país on no hi ha tecnologia.

Amèrica és el país més avançat del món. D'acord. I, la Comunitat Sorda americana té al seu abast molts recursos i webs per informar-se, però en d'altres països subdesenvolupats només pots utilitzar una hora internet al dia. És duríssim per a la gent Sorda. És molt diferent d'Amèrica.

(Codi Tra)

Sí. Estic d'acord amb el que dius.

(...)

—Pregunta: Aquest 2008, tots vostès viuen als Estats Units. Les campanyes de McCain i Obama en la cursa presidencial estan essent accessibles pels Sords? ¿A vostès, la informació els arriba bé?, ¿per quins mitjans vostès s'informen de la campanya?, ¿per internet, per la televisió, o pels diaris?, ¿consideren que reben la mateixa informació que la població oient?

(Codi Kio)

Realment jo no tinc gaire temps per mirar les notícies per la tele i busco molta més informació per Internet.

De vegades miro els subtítols de la tele però, per mi, van massa de pressa per poder seguir els continguts i entendre'ls. Prefereixo, sense dubte, internet perquè tinc tota la pàgina , no només unes línies, i puc llegir al meu aire.

(Codi Hi)

Moltes vegades els diaris m'ajuden molt. Llegir els diaris em va bé. Puc mirar les notícies per la tele i després llegir el diari per informar-me pels dos mitjans. És veritat que a les notícies de les campanyes de McCain i Obama hi ha molts subtítols accessibles però van massa de pressa. Per tenir un accés total a la informació he de llegir els diaris i mirar la tele. Em calen els dos mitjans.

(Codi Tra)

Jo penso que el significat de les notícies es pot trobar per diferents camins: revistes, diaris, llegint els llistats dels periodistes, a internet, la televisió... Però la gent Sorda no tenim ràdio! No podem sentir la ràdio, tot i que a Califòrnia s'està desenvolupant una nova tecnologia per posar subtítols radiofònics. Pot semblar una mica estrany però estan treballant en això de manera experimental. Per mi, allà on es posin subtítols ja m'estarà bé. Si és a la ràdio, també.

Pel que fa a les eleccions presidencials, cada diari exposa de manera clara les seves preferències: tant si és a favor dels republicans com si és a favor dels demòcrates. No

són neutrals. Per això, és bo llegir tots els diaris per tenir punts de vista variats i per fixar-se en els fets que exposen. Jo em pregunto: aquests fets són veritat? Què hi ha de veritat? Què és creïble i què no ho és?

A la Comunitat Sorda ens interessa molt la informació visual i de vegades quan algú parla ja saps que està dient una mentida.

Jo he fet uns estudis de Comunicació que m'han ensenyat a ser capaç de jutjar si una informació és bona o no, si és correcta o incorrecta. (...) Els mitjans de comunicació d'avui són realment molt complicats.

(Codi Hi)

Quan estic llegint els subtítols, la majoria de vegades no sé si hi ha errors o no. Per exemple, quan lleigeixo els subtítols i al mateix temps estic mirant la història de la notícia o una persona parlant, em pregunto: ¿hi haurà alguna cosa que està mal traduïda, s'hauran oblidat d'alguna cosa?

En els diaris també m'adono de si donen suport a un partit o a un altre i veig quina és la seva orientació política. Depèn de si el diari és republicà o demòcrata dirà una cosa o una altra de l'Obama.

(Codi Tra)

Jo no estic d'acord amb tu. La informació escrita a la televisió d'una persona que està parlant, és informació certa. (...)

(Codi Hi)

No ho sé. Jo no sé si els subtítols diuen coses amb significats diferents a la versió que senten els oients.

(Codi Ki)

Sí, però la pregunta que ens feien no era pas si la versió subtitulada és correcta o incorrecta. La pregunta era si les persones Sordes rebem menys informació que els oients. ¿Era aquesta la pregunta?

—Pregunta: *Els preguntava si les persones Sordes reben la mateixa informació que la població general*

(Codi Ki)

Els Sords podem llegir els subtítols (*closed captions*) però moltes vegades captem el 70 per cent de la informació ja que van molt de pressa. Les persones oients sí que ho senten tot al cent per cent. Doncs, aleshores, per estar en igualtat, hem de llegir també el diari.

Amb un intèrpret potser sí que podríem arribar al cent per cent de la informació si l'intèrpret fos hàbil i capaç de traduir-ho tot, però no si l'intèrpret no és prou hàbil, aleshores patim un dèficit.

—Pregunta: *Vostès naveguen molt per internet. Quan de temps cada dia dediquen a navegar per Internet? 10 minuts, una hora, tres hores, sis hores?*

(Codi Ki)

Ui, jo M'estimo molt internet! Molt. M'agrada molt internet. Moltíssim Sóc un addicte. Cada dia em passo moltes hores a la xarxa principalment buscant notícies. Ahir vaig estar unes tres hores navegant. No podia parar, no podia marxar.

(Codi Hi)

En el meu cas depèn. De vegades busco coses del meu país a Internet: notícies que hagin passat. Potser 1 hora i mitja.

(Codi Tra)

Jo cada dia 5 hores Cada dia.

No és que estigui boig. No és així realment. El que passa és que jo dono diferents usos a internet. Potser m'estic quatre hores navegant i una hora fent una altra cosa. Jo miro molta televisió per internet, les noves tecnologies permeten veure els meus programes favorits per internet. Per internet es poden fer més coses que llegir.

El que passa és que tinc l'ordinador obert en el meu mostrador tot el dia a la feina.

—Pregunta: Dedicuen més temps a la televisió o a internet? Quant de temps dediquen al dia a mirar la tele?

(Codi Ki)

Jo quasi mai miro la televisió, Gairebé mai. No puc mirar-la perquè haig d'anar a la universitat i no tinc temps. Dedico més temps a internet. Potser miro la tele una hora o dues a la setmana. Això és tot.

(Codi Hi)

Si a la tele hi ha subtítols i fan alguna cosa interessant que em cridi l'atenció jo m'ho miro. Però la majoria del temps estic estudiant i realment no tinc temps per mirar la tele. Tot depèn... si fan alguna cosa bona potser miro la tele.

(Codi Trav)

No puc recordar l'última vegada que vaig veure la tele perquè estic tot el dia, sempre, mirant la tele. Sóc un tele addicte. Tot el dia. Quan no tinc classe i estic a la cafeteria dinant, estic mirant la tele al mateix temps. Miro els meus programes favorits, comèdies. Les comèdies que realment m'agraden. Miro la tele vuit hores al dia, Potser no, potser avui l'he mirat 4 hores al dia.

El que passa és que també miro la tele quan faig altres coses. Miro la tele mentre estudio. La passada nit estava fent els deures i la tele em va donar una idea.

(...)

D'altra banda sobre la tele hi ha un tema que em toca més de prop:

Jo penso que la *Deaf TV* salvarà la Comunitat Sorda. La televisió sorda salvarà el món dels sords.

(Codi Hi)

¿Com?, ¿què vols dir exactament?

(Codi Trav)

Vols que t'ho expliqui una mica?

Bé, d'acord.

Nosaltres mai hem tingut una televisió sorda. Existeixen programes per a sords però no és una televisió sorda per a persones sordes. Nosaltres tindrem una televisió sorda quan fem programes igual que els oients. Hauria de ser una televisió com la dels oients, no una televisió més petita, no una televisió *baby*, menor.

—Pregunta: *La Televisió Sorda serà una TV en signes, amb subtítols, les dues coses? Els continguts seran temes de la Comunitat Sorda o més generals?*

(Codi Trav)

El meu objectiu seria que existís una Televisió Sorda internacional. ¿Per què? Perquè en el món hi ha països molt diferents –a l'Àfrica, a Austràlia, al Japó, a Suècia, a Dinamarca...- on algunes televisions tenen programes per a Sords. Això és important. És molt gran. Quan ho miro penso "Uauu". M'encanta, però no puc entendre aquests programes perquè són en una altra llengua de signes. Avui amb les noves tecnologies i amb internet es podrien traduir aquests programes. Si existís una televisió sorda, els sords podríem escollir en quina llengua de signes volem veure aquest programes. Hi podríem posar subtítols en francès si la llengua de signes fos la francesa, o el que sigui: anglès, finlandès...la llengua que fos.

En una televisió sorda es podrien emetre vídeos de diferents països, provinents d'Amèrica i d'arreu del món. Nosaltres podríem tenir un menú i escollir en quina llengua de signes volem el programa i en quina llengua volem els subtítols: anglès, francès, finès, alemany... Si tu llegissis els subtítols podries entendre els signes de les altres llengües.

(Codi Hi)

És una bona idea.

—Pregunta: *La televisió Sorda operaria per internet?*

(Codi Trav)

Sí, per internet. Hi ha tecnologia.

(Codi Hi)

Però com es faria aquesta televisió?

(Codi Trav)

Bé, jo estic desenvolupant un negoci i hi estic treballant. Amb la televisió per internet crec que hi pot entrar més la publicitat, més que en la televisió convencional. La gent quan mira la tele fa *zapping* i no veu els anuncis. Per internet, sí que es veuen. Una televisió per a Sords per internet seria més rendible.

(Codi Ki)

El problema és, però, en la gent sorda que no sap llegir. Jo tinc accés als subtítols i a Internet perquè puc llegir però hi ha gent que no sap llegir. Si no saps llegir els subtítols és un primer problema. D'altra banda, el segon problema és que no tots els països estan ben connectats. En països menys desenvolupats, internet és molt lent o per tenir-hi accés has d'anar a un cibercafé i pagar. Depèn de quina sigui el seu estat de desenvolupament.

(Codi Hi)

Aquest és un punt important. (...) És un fort problema d'accessibilitat si has de pagar per mirar.

(Codi Trav)

És un desafiament (...) Si la comunitat Sorda d'arreu del món treballem junts, si tots ens ajudem ho podrem demostrar (...)

(Codi Hi)

A Nigèria hi ha programes en què es posen intèrprets per a la gent sorda que no sap llegir.

(Codi Trav)

M'agrada aquesta idea

—Pregunta: *¿Creuen vostès que en general els membres de la Comunitat Sorda s'informen més per internet o més per la televisió?*

(Codi Trav)

Per internet, sí, sí. Aquí, als EUA, la Comunitat Sorda fa servir molt més internet. En d'altres països potser no, però aquí a Amèrica sí. Ho he observat en les persones de la meua generació, en les persones joves nascudes a partir dels anys 80.

(Codi Kio)

La meua preferència personal és internet.

—Pregunta: *No els pregunto, però, per les seves preferències particulars. Més aviat els pregunto pel que vostès perceben dins la Comunitat Sorda. Per com es comporten la majoria de Sords amb els mitjans.*

(Codi Trav)

A molta gent sorda li encanta el *Facebook*. Molts tenen una pàgina al *Facebook*. (...) A internet pots controlar el que vols veure (...) També s'ha d'entendre, però, que cada persona sorda és diferent. Cada persona és producte del seu ambient, de la seva època. El comportament amb els mitjans depèn molt de cadascú. Hi ha Sords que van viure l'època del Poder Sord, d'altres que no. Depèn de les circumstàncies. No tots els Sords són iguals, no es pot generalitzar de cap manera. A uns els interessa la cultura popular i a d'altres més el món dels Sords, o el que sigui. Com en tots els col·lectius als sords ens interessa de tot. I els interessos són de tota mena, és clar.

—Pregunta: *¿Quan vostès connecten a internet, miren webs de Sords o busquen altres continguts?*

(Codi Kio)

Realment el 90% del que busco és política, ja que hi estic interessat

(Codi Hi)

Internet em serveix per saber què passa dins d' EUA i també fora d'EUA. Em serveix per informar-me del meu país.

—Pregunta: *¿Quan vostès naveguen i interactuen per internet ho fan sobretot escrivint o bé en ASL?, ¿miren més continguts en signes o escrits? ¿Quina llengua fan servir més a la xarxa?, ¿l'anglès, l'ASL o una altra?*

(Codi Kio)

Jo faig servir l'anglès i el francès. De vídeos no en miro gaires. No n'he vist gaires.

(Codi Trav)

Doncs, pensa que de vídeos en ASL n'hi ha força. Sí que n'hi ha.

(Codi Hi)

Jo utilitzo l'anglès.

(Codi Trav)

En el meu cas, depèn. De vegades quan a la xarxa, algú està signant la velocitat no és l'adequada o fa discursos molt llargs. És molt més ràpid llegir ja que quan llegeixes et pots saltar coses. Quan llegeixes pots deixar de banda coses, pots escollir i no haver d'empassar-te tot un discurs.

—Pregunta: *En el bloc de la Gallaudet quan el rector es dirigeix per la xarxa als estudiants, el seu missatge és accessible en signes i escrit. ¿Quin camí escullen vostès per informar-se en aquest bloc?*

(Codi Trav)

Depèn. Si tinc una hora potser si que em miro el vídeo del rector. Si no tinc temps —només cinc minuts— ho llegeixo que sempre és molt més àgil. Prefereixo llegir. M'agrada més llegir ja que així tinc més temps i puc mirar, després, altres blocs de fora la Gallaudet.

(Codi Kio)

Jo prefereixo llegir el text perquè és més ràpid. Si mires el vídeo l'has de mirar tot.

(Codi Trav)

Estaria molt bé que existís un vídeo especial a internet en el qual poguessis controlar la velocitat i accelerar la llengua de signes o les paraules si et trobessis un tros que no t'interessa.

(Codi Hi)

Sí, però hem de tenir present les preferències de la gent són diverses. ¿Com es podria programar la velocitat adequada? ¿Més ràpid o més lent? Els gustos són diversos.

(Codi Trav)

Bé, això de la velocitat és una qüestió molt individual. Quan la societat oient mira la Comunitat Sorda també veu que el nostre grup és molt heterogeni. Cada sord és diferent. Cada sord signa d'una manera diferent, fa una expressió diferent, llegeix de manera diferent... És el mateix que en les persones oients. La gent és molt diversa i cadascú depèn de les experiències que ha viscut.

—Pregunta: *¿És, per tant, molt més pràctic informar-se a través de la llengua escrita que a través dels signes?*

TOTS ASSENTEIXEN AMB EL CAP AMB SEGURETAT.

(Codi Trav)

Sí, Sí. És molt més pràctic

Als EUA la situació de la subtitulació és molt més favorable que a Espanya on tot just es comencen a fer lleis ara (inici segle XXI) pensant en les persones Sordes i amb discapacitat auditiva. Vostès, en canvi, tenen molts subtítols i...

(Codi Trav)

[interromp]. Ep! No tot està subtitulat. No, no!!!. Potser la diferència és que aquí a Amèrica hi ha un llei que diu que s'ha de subtitular, que es requereix a les empreses per tal que subtitulin. Però no sempre hi ha subtitulació de tots els programes. I el problema és que estem tan acostumats amb els subtítols que quan no n'hi ha, nosaltres exclamem: 'Que passa, què passa! on carai són els subtítols?, han desaparegut?' Quan no hi ha subtítols de seguida pensem: "ha passat alguna cosa important i jo me l'he perduda!" La diferència és que als Estats Units es pot reclamar danys i perjudicis si una empresa deixa una subtitulació a mig fer en un programa (...)."

(Codi Kio)

No totes les televisions tenen subtítols als EUA. És veritat que en tenen la majoria, però no totes.

(Codi Trav)

Moltes vegades els anuncis no tenen subtítols. Ens agradaria que en tinguessin sempre. Per exemple, recordo un anunci d'un cotxe nou que em va molestar que no en tingués.

ACABAT EL SEGON VIDEO

(Codi Trav)

Jo estudio Comunicació i us puc dir que els canvis importants amb els subtítols a la televisió van arribar l'any 1992.

(Codi Hi)

Ah!!! No sabia que tu estudiessis Comunicació! No ho sabia. Estic aprenent coses.

—Pregunta: Aproximadament quina programació està subtitulada als EUA? El 80% ó el 70%? Quina és la percepció que vostès en tenen?

(Codi Trav)

No ho recordo. Potser un 70% . Els programes, les cançons, els apartats comercials... Però també es fan algunes excepcions. Depèn dels programes. Els programes educatius són els més subtitulats. Els programes de les grans cadenes com la ABC també estan subtitulats i no tant, en canvi, els programes de les cadenes petites que poden ser una excepció. En general, podríem dir que un 70% aproximadament de les emissions estan subtitulades. També hi ha televisions als EUA que emeten en espanyol, com Univisión i Telemundo, que tenen programes subtitulats en llengua espanyola

(Codi Kio)

Però potser la pregunta és si aquest 70% de la programació subtitulada és en general o només afecta les cadenes com l'ABC.

(Codi Trav)

Bé, tu tens diferents canals on pots veure les notícies amb subtítols, però de vegades hi ha 12 minuts o 18 minuts extraordinaris (que surten del guió, directes) sense subtítols.

(Codi Hi)

Jo tinc una queixa. Vosaltres esteu parlant de subtítols en anglès, però jo també voldria subtítols en la llengua dels haussa, pròpia de Nigèria.

(Codi Trav)

Bé... et puc contestar i rebatre la teva queixa amb bons arguments. Has de tenir present que l'anglès és la primera llengua dels EUA, la gent a Amèrica parla l'anglès. La segona llengua és l'espanyol, la tercera llengua és l'ASL i la quarta llengua potser és el francès. El haussa? La teva llengua? Quin lloc ocupa en número de parlants? Quanta gent parla aquest idioma als EUA? Bé... has d'entendre que no hi hagi subtítols en haussa.

(Codi Hi)

D'acord. Sí, tens raó. Em penso que en el meu país passa el mateix. Tenim el mateix criteri i els subtítols es posen segons el número de parlants. A Nigèria hi ha quatre llengües: l'anglès, el haussa, el ioruba i l'ibo.

—Pregunta: *Les grans cadenes de televisió als EUA emeten molt poc en ASL. L'única programació en signes és en estacions petites com Gallaudet TV o Bison TV. Què en pensen d'aquesta mancança?*

(Codi Trav)

La BBC fa informatius en signes!

Sí, però és a la Gran Bretanya. No és als EUA.

(Codi Trav)

És cert. Als EUA no hi ha res. Res de res.

I què en pensen?

(Codi Trav)

Bé..., recordo que fa molt de temps hi havia un programa a Texas anomenat *cadena del silenci*, però després de sis anys l'empresa es va vendre i un any més tard va tancar. (...) Jo voldria ASL a la tele, una altra vegada. Sí, és clar, que en voldria!

Per tant, vostès reivindiquen televisió en signes com una necessitat urgent

(Codi Trav)

Oh, sí, sí! Hi ha molts líders Sords que estan intentant de fer sentir la seva veu en les comissions del govern que tenen a veure amb polítiques de comunicació. El problema, però, és que la Comunitat Sorda dels EUA prefereix els subtítols abans que els signes. El tema és molt clar: quan mires la imatge d'una televisió pots llegir els subtítols de manera simultània, però si estàs seguint les imatges no pots mirar la llengua de signes a la cantonada de la pantalla mateix temps

HO DIU DE MANERA MOLT EXPRESSIVA. MOLT CLARA MOU LA CARA SIMULANT QUE MIRA LA PANTALLA I HA DE MOURE EL CAP PER SEGUIR L'INTÈRPRET

A mi m'agrada ser capaç de seguir alhora la veu i la imatge de les persones que apareixen a la televisió i no haver d'estar fixant tota l'estona la vista en l'intèrpret que surt en un racó.

(Codi Kio)

Si està parlant un polític, jo prefereixo els signes per traduir-lo, però si és una pel·lícula és diferent. Si la informació només és parlada, m'estimo més que hi hagi ASL ja que no hi ha res important que hagi de veure. Prefereixo ASL. Ara bé, quan estan explicant una història, que comporta acció o moviment i que has de seguir les imatges, són molt més útils els subtítols.

—Pregunta: *O sigui que vostè voldria que els presentadors dels tele-informatius es comunicuessin en signes?*

(Codi Kio)

Sí.

—Pregunta: *I preferiria, per tant, rebre la informació dels presentadors o periodistes en ASL abans que en subtítols*

(Codi Kio)

Sí, sí. Segur.

—Pregunta: *Estem parlant molt de la situació als EUA, però dos de vostès són africans. Al Congo i a Nigèria, ¿quina és la situació de la llengua de signes televisiva?*

(Codi Kio)

Al Congo, al meu país, nosaltres tenim intèrprets a la televisió els diumenges que fan uns resums de les notícies de tota la setmana. Per tant, tot el que passa de dilluns a dissabte, no ho tenim accessible fins que arriba el diumenge. Normalment al Congo, un intèrpret petit apareix dins d'una caixa i hi ha subtítols en cinc llengües: en francès i en les llengües nacionals. De dilluns a dissabte, tampoc hi ha subtítols. No n'hi ha gens. Res de res. De tota manera, quan vaig al Congo mai miro la televisió ja que no hi ha notícies ni imatges noves. La gent em pregunta a mi per les novetats.

I a Nigèria?

(Codi Hi)

En un estat de Nigèria hi ha un programa diari de notícies amb intèrpret en signes per a la Comunitat Sorda.

—Pregunta: *Com és que existeix llengua de signes televisiva en països africans com Nigèria i Congo, menys desenvolupats econòmicament, i, en canvi, no n'hi ha en la primera potència mundial del món? No consideren vostès que això és una anomalia? Per què succeeix això als EUA?*

(Codi Trav)

Perquè als Estats Units a la televisió es parla molt de pressa. És impossible posar-hi intèrprets. Per mi, és impossible mirar la televisió i els signes alhora. Fa quinze anys va existir un intent de posar intèrprets dins d'una caixa a la televisió però la gent Sorda va dir que no li agradava, que preferia els subtítols. Va ser fa quinze anys, o potser cap al 1997 o al 1998 aproximadament. Ara bé, això tampoc significa que a l'Àfrica la televisió sigui més accessible que als EUA, ja que en els vostres països africans, els signes tampoc hi són sempre. No es pot comparar amb els subtítols. A més, quan es parla de subtítols s'ha de distingir si els subtítols són en obert per a tothom o només en circuit tancat ja que la gent oient tampoc necessita els subtítols. Al Congo no hi ha *closed caption*.

—Pregunta: *Vostès pensen que seria possible que existís també l'opció tècnica de veure intèrprets en circuits tancats. És a dir que l'usuari de la televisió decidís si vol o no veure la finestreta amb l'intèrpret a la televisió?*

(Codi Trav)

Estem allà mateix. El tema és que la majoria de sords realment prefereixen els subtítols i que no és pràctic posar una finestreta petita que gairebé no es veu a la televisió. Gairebé t'has d'amorrar-hi per poder veure l'intèrpret i seguir la informació.

(Codi Hi)

El problema és també que els signes canvien segons cada part d'un país. Existeixen diferents accents, diferents variacions de la llengua, diferent vocabulari... De vegades jo no entenc què està signant una altra persona.

(Codi Trav)

Sí. És veritat. Amb els subtítols hi ha més accessibilitat perquè el vocabulari és més general. A més, existeix alguna gent sorda dels EUA que fa servir signes de la llengua de signes anglesa i no de l'ASL. O que barreja dos idiomes. Encara que a Amèrica hi hagi una sola llengua de signes, de vegades els intèrprets fan servir signes una mica particulars, inventats o canviats. A mi m'ha passat de veure un intèrpret que ha fet un signe per referir-se a la paraula *menjar* que no era correcte però que s'hi assemblava. L'intèrpret simulava que es posava una cullera a la boca i variava el signe. Les variacions que tenen les llengües de signes són un problema.

(Codi Kio)

Jo també prefereixo els subtítols perquè els intèrprets fan servir alguns signes anglesos que no recordo.

—Pregunta: *En les notícies televisives hi ha prou informació visual: per exemple, de gràfics o d' infografies. Caldria que n'hi hagués més?*

(Codi Trav)

Sí, sí, Per saber exactament què està passant es necessiten gràfics i més informació visual. El món dels sords depèn de la visió, no dels sons.

—Pregunta: *De vegades en una notícia d'última hora, des de la redacció de la televisió es connecta en directe per telèfon amb una font d'informació. Aquest tipus de connexions queden clares per a la població sorda? Els subtítols expliquen que es produeix aquest tipus de connexió?*

(Codi Trav)

En general sí, sí que s'entén. Però no sempre l'escriptura és bona. De vegades quan és una connexió en directe, el subtitulador es pot equivocar a l'hora de teclejar una paraula ja que està escrivint i escoltant al mateix temps. O altres vegades passa que entrevisten una persona que, potser, té una parla amb accent francès i es fa una mala traducció de les seves paraules.

UN DELS ENTREVISTATS S'AIXECA I MOSTRA EN UNA PANTALLA D'ORDINADOR DIFERENTS EXEMPLES DE SUBTÍTOLS I D'INFORMACIÓ ACCESSIBLE EN ASL

Primer ensenya un exemple de 'NetSignNews' i en fa algunes crítiques

(Codi Trav)

La composició no és perfecta. Mentre el presentador està signant hi ha imatge en moviment a la part posterior de la pantalla. Això distreu al televident. Penso que per poder seguir el vídeo són més efectius els subtítols. La pantalla hauria d'estar més lliure. (...) L'altre problema és que es nota molt que el presentador està llegint el teleprompter. La seva posada en càmera no és natural. Només cal fixar-se en els seus ulls. Estan massa estàtics.

(Codi Hi)

Penso que tu ets més professional signant [*diu dirigint-se a Trav*]. Aquest presentador no sembla un signant professional. Està molt bé això que ens has ensenyat.

Després ensenya un exemple de la Webvisual de Fesoca on hi apareix Albert Casellas MINUT 26

(Codi Trav)

Aquest signant és molt més expressiu que el de l'anterior vídeo. És molt millor perquè la pantalla és molt simple. No hi ha un vídeo en moviment al darrere. Així s'entén molt més bé tot. El televident no es distreu amb el moviment. La veritat és que està molt bé. Hi ha una imatge quieta que acompanya l'explicació del presentador. És important que la imatge i les mans del signant no s'estiguin movent alhora perquè així el seguiment de la notícia és molt millor.

—Pregunta: *No creu, però, que pot ser que l'expressió del signant sigui més natural perquè el presentador de Webvisual és sord? No és un intèrpret.*

(Codi Trav)

No, aquesta no és la raó ja que el presentador de 'NetSignNews' també és sord. (...) Penso que és molt important que quan a la pantalla hi aparegui una acció, el presentador s'aturi, pari de signar. Així s'afavoreix la comprensió.

*Després ensenya un exemple de la Webvisual de Fesoca on hi apareix Delfina Aliaga
MINUT 31*

(Codi Trav)

És perfecte. Està bé. No hi ha imatge en moviment al darrere de manera simultània amb la presentadora signant

—Pregunta: *I què li semblaria si hi hagués subtítols i signes al mateix temps? Els subtítols són compatibles amb les imatges d'una pel·lícula. Suposo que també ho serien amb un presentador signant?*

(Codi Trav)

Sí. A mi m'agradaria que hi hagués l'opció de posar subtítols a sota la llengua de signes. M'agradaria perquè de vegades apareixen diferents signes que no coneixes. Hi ha gent que signa de manera diferent segons quina sigui la seva procedència. Estaria molt bé de posar els subtítols i per la composició de la pantalla crec que seria factible.

ACABAT EL VÍDEO 3

*EL MATEIX SORD ENTREVISTAT POSA UNA PEL·LÍCULA INFANTIL AMB
SUBTÍTOLS PER COMENTAR-LA*

Explica que són uns subtítols que li agraden

(Codi Trav)

ACABAT EL VÍDEO 4

VÍDEO 5

(Codi Hi)

Penso que tens moltes bones idees Trav, sobre la televisió.

(Codi Trav)

La meua idea és *copyright* és *copyright* !!!

VÍDEO 6

(Codi Trav)

També voldria parlar dels esports. Per exemple, de les notícies d'esports ja que les notícies d'esports són molt visuals.

En el marcadors pots veure qui guanya. O en el beisbol, hi ha molts signes, tot és molt visual. En el futbol americà hi ha molts signes dels entrenadors que estan adaptats de la Comunitat Sorda. I així passa en molts esports [Trav gesticula i mostra signes de

*bàsquet, del futbol, del futbol americà... Fa signes com 'passes', 'dobles' 'corner', 'falta', 'fora' o similars.. Es posa a imitar els típics gestos que fan els àrbitres en els partits. Gesticula de manera molt efusiva] [De manera expressiva diu:
Això és llengua de signes! Aquests signes són llengua de signes!!!!*

VÍDEO 7

(Codi Trav)

Ara també voldria parlar una altra vegada sobre els subtítols. En concret sobre la persona que escriu els subtítols ja que depèn molt de com faci la seva feina. Per exemple, de vegades hi ha pel·lícules on surten molt renecs i paraulotes que realment són gruixudes en la seva versió oral. Però són paraules que no es tradueixen en llengua de signes. L'estenotipista que escriu els subtítols canvia de mot i no respecta el seu significat literal. Això fa que el guió no resulti creïble. I és clar: ¿què s'ha d'esperar que en pensarà de tot això la Comunitat Sorda?, ¿penses que els sords trobarem la pel·lícula creïble? ¿ens agradarà? Bé, jo penso que no. Penso que s'ha de respectar la paraula original en el subtítol. No passa res si és una paraula lletja! És clar que no!!

(Mentre Trav està escrivint el qüestionari va parlant de moltes coses variades que tenen a veure amb l'accessibilitat televisiva)

VÍDEO 8

(Codi Trav)

A la televisió americana hi ha alguns programes escombraries on hi va la gent a discutir, a insultar-se, a barallar-se i a parlar malament dient paraulotes. Són programes que no estan subtítolats, tot i que els sords ho demanen. Però quan la Comunitat Sorda demana subtítols, la resposta és que no cal subtítolats aquests programes ja que són de baixa qualitat. Però, és clar, a nosaltres això ens és igual. Tant li fa que els programes siguin molt dolents! Nosaltres, els sords, som i hem de ser capaços de veure i entendre els mateixos programes estúpids que miren les persones oients. Hem de poder seguir tots els programes i no només alguns de manera eventual.

VÍDEO 9

(Codi Trav)

Aquí explica que el passat juliol va anar a Nova York a trobar-se amb el fundador de la CNN. Però la traducció en anglès no és bona en aquest últim video. El video no s'entén ni sembla que aportí res important

Cuestionario dirigido a personas sordas de Catalunya

Preguntas de situación (identificativas)

Sexo

- a) Hombre.
- b) Mujer.

Año de nacimiento:

Edad de detección de la sordera.

- a) Nacimiento.
- b) Antes de los tres años.
- c) Antes de los cinco años.
- d) Antes de los dieciséis años.
- e) Después de los dieciséis años.

Etiología. ¿Por qué te quedaste sordo?

- a) Por una enfermedad.
- b) Soy sordo de nacimiento.
- c) Otros.

Antecedentes familiares. ¿En tu familia hay más sordos?

- a) Sí. Especifica ( ) Padres, hermanos, abuelos, hijos, lo que sea.
- b) Mi pareja (matrimonio, pareja estable) es sordo/a
- c) No. Soy el único sordo de mi familia.

¿Utilizas siempre la LSC con tu familia y/o pareja?

- a) Sí. Siempre.
- b) Sí. A veces
- c) Sólo raramente
- d) No. Nunca
- e) Depende. Especifica ( )
- f) Otros

Preguntas indagatorias

A. ¿Cuál es el canal que más utilizas para informarte de la actualidad?

- a) Prensa escrita. Periódicos y revistas.
- b) Televisión con subtítulos.
- c) Televisión con LSC.
- d) Televisión no accesible.
- e) Internet .
- f) La familia.
- g) Amigos.
- h) La Comunidad Sorda.
- i) Otros.
- j) No me informo.

B. ¿Cuántos días a la semana lees periódicos?

- a) 0
- b) De 1 a 3
- c) De 3 a 5
- d) De 5 a 7
- e) No recuerdo
- f) Otras

C. ¿Leíste ayer algún periódico?

- a) Si.
- b) No.
- c) No recuerdo.

D. ¿Cuánto tiempo al día navegas por Internet?

- a) No navego
- b) Unos 10 minutos
- c) Entre 10 y 20 minutos
- d) De 20 a 40 minutos
- e) De 1 a 2 horas
- f) Más de 2 horas
- g) Otras

E. ¿Navegaste ayer por Internet?

- a) Si
- b) No
- c) No recuerdo

F. Cuando navegas e interactúas por Internet te comunicas principalmente en

- a) LSC
- b) Escribiendo
- c) Otras.

G. ¿Cuántas horas al día miras la televisión?

- a) No la miro.
- b) De 0 a 30 minutos.
- c) De 30 minutos a 1 hora.
- d) De 1 a 3 horas.
- e) De 3 a 6 horas.
- f) Más de 6 horas.
- g) Otras.

H. Los programas que miras por televisión son accesibles con subtítulos

- a) Todos
- b) Un 75%
- c) Un 50%
- d) Un 25%
- e) Menos de un 25%
- f) Ninguno

I. Los programas de noticias que miras son accesibles con LSC

- a) Todos
- b) Un 75%
- c) Un 50%
- d) Un 25%
- e) Menos de un 25%
- f) Ninguno

J. ¿Cómo comprendes las noticias de los programas que no son accesibles?

- a) No las comprendo
- b) Por la imágenes deduzco sus contenidos
- c) Un familiar me explica el contenido
- d) Intuyo el tema y luego me informo a través de la Comunidad Sorda
- e) Intuyo el tema y luego me informo por Internet
- f) Intuyo el tema y luego me informo por los periódicos.
- g) Gracias a un intérprete.
- h) Otras.

K. ¿Te gusta que haya intérpretes en las noticias televisivas?

- a) Sí
- b) No
- c) Indiferente
- d) Otras

L. Prefieres subtítulos o intérpretes en las noticias televisivas

- a) Subtítulos
- b) Interpretes
- c) Indiferente
- d) Otras

—**Detalla si estás más o menos de acuerdo con las siguientes afirmaciones**

1. La lengua de signos en televisión proyecta la identidad de la Comunidad Sorda

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

2. La lengua de signos en televisión me gusta más que en Internet

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

3. Las noticias en LSC no se entienden

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

4. Los intérpretes signan demasiado rápido en televisión

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

5. Me gustaría que los intérpretes aparecieran más grandes en televisión

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

6. Me gustaría que los intérpretes explicaran en televisión más noticias de la Comunidad Sorda

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

7. Las noticias de deportes son muy visuales (se siguen sólo con las imágenes)

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

8. Las noticias de política son poco visuales (no se siguen sólo con las imágenes)

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

9. Cuando miro un intérprete por televisión no puedo concentrarme en más imágenes al mismo tiempo

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

10. Me gustaría ver más gráficos en las noticias en televisión

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

11. La sociedad en general se acuerda de que los sordos existimos si aparecen intérpretes en televisión

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

12. La sociedad en general se acuerda de que los sordos existimos si aparecen subtítulos en televisión

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

13. Un intérprete en televisión me provoca un sentimiento emocionante

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

14. Un intérprete en televisión me provoca un sentimiento de orgullo

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

15. Un intérprete en televisión no me provoca ningún sentimiento en especial

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

16. La subtitulación en televisión me provoca un sentimiento emocionante

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

17. La subtitulación en televisión me provoca un sentimiento de orgullo

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

18. La subtitulación en televisión no me provoca ningún sentimiento en especial

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

19. Me resulta difícil leer y comprender los subtítulos

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

20. Los subtítulos son más útiles que los intérpretes para explicar noticias en televisión

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

21. Los subtítulos son muy rápidos, demasiado

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada

22. Los subtítulos de las películas omiten alguna información de los diálogos

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

21. Sueño con un mundo 100 por 100 accesible en LSC

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

22. Internet es un medio más accesible que la televisión

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

23. La administración contrata los intérpretes para dar buena imagen antes que para informar a los sordos

- a) Muy de acuerdo
- b) Bastante de acuerdo
- c) Poco de acuerdo
- d) Nada de acuerdo

24. Las televisiones que tienen programas con intérpretes lo hacen más para dar buena imagen que para informar a los sordos

- a) Muy de acuerdo
b) Bastante de acuerdo
c) Poco de acuerdo
d) Nada de acuerdo

Indica a través de qué vía has seguido las siguientes noticias

	Por la comunidad sorda	Por la familia	Por los subtítulos en televisión	Por los intérpretes en televisión	Por la televisión pero sin subtítulos ni LSC	Por el trabajo	Por Internet	Por los periódicos	Otras
Muerte del Papa Juan Pablo II									
Guerra de Iraq									
Atentado en Nueva York el 11-S									
Campaña de Barack Obama y Hillary Clinton									
Deportes en general									
Sucesos en general									
Cultura en general									
Noticias de la Comunidad Sorda									
Fútbol Barça-Madrid									
Cambio climático									

Via por la que te llega la información

	Por la comunidad sorda	Por la familia	Por los subtítulos en televisión	Por los interpretes en televisión	Por la televisión pero sin subtítulos ni LSC	Por el trabajo	Por Internet	Por el periódico	Otras
Riesgos sobre el SIDA									
Declaración de la renda, pago de impuestos									
Juegos Olímpicos de Pequin 2008									
Huelgas (trenes, servicios básicos)									
Cambio de hora									
Situaciones de emergencia (carreteras cortadas, incendios, inundaciones, huracanes)									
Elecciones donde ir a votar									
Matriculación niños a la escuela, jóvenes a la universidad									
Nuevas normas de seguridad (como viajar en avión)									
Ocio									
Noticias sobre la Comunidad Sorda									

Indica en qué formato televisivo resultaría más útil un intérprete en LSC

	Muy útil	Bastante	Poco	Nada
Entrevista				
Noticias				
Pelicula				
Partido de Béisbol ~~FUTBOL~~				
Debate				
Programa cultural				
Programa Corazón				
Programa Infantil				
Información Meteorológica				

Indica en qué formato televisivo son más útiles los subtítulos

	Muy útil	Bastante	Poco	Nada
Entrevista				
Noticias				
Película				
Partido de béisbol				
Debate <small>FUTBOL</small>				
Programa cultural				
Programa Corazón				
Programa Infantil				
Meteorología				

Preguntas abiertas:

- ¿Qué barreras de comunicación debes afrontar para informarte de la actualidad?
- ¿Consideras que las noticias llegan a los sordos de la misma manera que a los oyentes?
- ¿Piensas que las noticias llegan a los sordos con más retraso?, ¿con qué problemas? ¿déficits?
- ¿Los sordos están menos informados que los oyentes?
- ¿Las televisiones no tienen suficientemente en cuenta las necesidades de los sordos?
- ¿Las televisiones que ponen intérpretes lo hacen a menudo por una cuestión de imagen sin tener en cuenta las necesidades de los sordos?
- ¿Los políticos, las administraciones y las televisiones se preocupan poco de los derechos de los sordos?
- ¿Existe discriminación?
- Explica situaciones personales en las que hayas vivido un problema de falta de información
- Escribe el nombre de algún programa en LSC o LSE y indica en que cadena se emite (días y horas)

Questionnaire for Gallaudet University Students

Personal Data

Gender

- a) Male
- b) Female

Year of Birth:

Age when your deafness was detected:

- a) At birth
- b) Before the age of three
- c) Before the age of five
- d) Before the age of sixteen
- e) After turning sixteen

Etiology: How did you become deaf?

- a) Through illness
- b) I was deaf at birth
- c) Other

Family Background: Are other people deaf in your family?

- a) Yes. (Please specify, i.e. parent, brother, sister, grandparent, son, daughter, etc):
_____
- b) My partner (spouse or long-term partner) is deaf
- c) No, I am the only deaf person in my family

Do you use American Sign Language (ASL) with your family and/or partner?

- a) Yes, always
- b) Yes, sometimes
- c) Only rarely
- d) No, never
- e) It depends. (Please specify): _____
- f) Other

Questions Relating to the Media

A. What means do you use most often to get the news?

- a) The press (newspapers and magazines)
- b) Television with subtitles
- c) Television with American Sign Language (ASL)
- d) Television not accessible to the disabled
- e) Internet
- f) Family
- g) Friends
- h) The Deaf Community
- i) Other
- j) I don't pay attention to the news

B. How many newspapers do you read a week?

- a) 0
- b) 1 to 3
- c) 3 to 5
- d) 5 to 7
- e) I don't know
- f) Other

C. Did you read a newspaper yesterday?

- a) Yes
- b) No
- c) I don't remember

D. How much time do you spend on Internet per day?

- a) I do not use the Internet
- b) 10 minutes or less
- c) 10 to 20 minutes
- d) 20 to 40 minutes
- e) 1 to 2 hours
- f) More than 2 hours
- g) Other

E. Did you spend time on Internet yesterday?

- a) Yes
- b) No
- c) I don't remember

F. When surfing or interacting via Internet, in what form do you primarily communicate?

- a) ASL
- b) Written English
- c) Other

G. How many hours do you watch TV per day?

- a) I do not watch TV
- b) 0 to 30 minutes
- c) 30 minutes to 1 hour
- d) 1 to 3 hours
- e) 3 to 6 hours
- f) More than 6 hours
- g) Other

H. How many of the programs you watch on TV have closed-captions?

- a) All of them
- b) 75%
- c) 50%
- d) 25%
- e) Less than 25%
- f) None of them

I. How many of the programs you watch on TV provide ASL interpretation?

- a) All of them
- b) 75%
- c) 50%
- d) 25%
- e) Less than 25%
- f) None of them

J. How do you understand the news on programs that are not accessible?

- a) I do not understand them
- b) I figure out the topic from the images
- c) A family member explains the content
- d) I guess the topic and then get more information through the Deaf Community
- e) I guess the topic and then get more information through Internet
- f) I guess the topic and then get more information through the newspaper
- g) Thanks to an interpreter
- h) Other

K. Do you like it when televised news reports come with an ASL interpreter?

- a) Yes
- b) No
- c) I don't care
- d) Other

L. Which would you prefer to see on television news:

- a) Closed-captions
- b) ASL interpreters
- c) Both closed-captions and ASL interpreters at the same time
- d) No preference
- e) Other

Indicate how much you agree or disagree with the following statements:

1. Sign language on TV projects the identity of the Deaf Community.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

2. I like sign language on TV more than on Internet.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

3. News reports in ASL are incomprehensible.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

4. TV sign language interpreters go too fast.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

5. I would like to see a closer view of the interpreters on TV.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

6. I would like more news regarding the Deaf Community to be explained via interpreter.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

7. Sports news reports are highly visual (they can be followed via images alone).

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

8. News reports on politics are not very visual (cannot be followed via images alone)

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

9. When I watch an interpreter on TV, I cannot concentrate on other images at the same time.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

10. I would like to see more graphics on televised news.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree

- c) Undecided
  - d) Somewhat Disagree
  - e) Strongly Disagree
11. ASL interpreters on television make hearing society more aware of Deaf people.
- a) Strongly Agree
  - b) Somewhat Agree
  - c) Undecided
  - d) Somewhat Disagree
  - e) Strongly Disagree
12. Closed-captioned television makes hearing society more aware of Deaf people
- a) Strongly Agree
  - b) Somewhat Agree
  - c) Undecided
  - d) Somewhat Disagree
  - e) Strongly Disagree
13. I am thrilled when I see an interpreter on TV.
- a) Strongly Agree
  - b) Somewhat Agree
  - c) Undecided
  - d) Somewhat Disagree
  - e) Strongly Disagree
14. I get a sense of pride when I see an interpreter on TV.
- a) Strongly Agree
  - b) Somewhat Agree
  - c) Undecided
  - d) Somewhat Disagree
  - e) Strongly Disagree
15. I don't feel anything in particular when I see an interpreter on TV.
- a) Strongly Agree
  - b) Somewhat Agree
  - c) Undecided
  - d) Somewhat Disagree
  - e) Strongly Disagree
16. I am thrilled when I see closed-captioning on TV.
- a) Strongly Agree
  - b) Somewhat Agree
  - c) Undecided
  - d) Somewhat Disagree
  - e) Strongly Disagree
17. I get a sense of pride when I see closed-captioning on TV.
- a) Strongly Agree
  - b) Somewhat Agree
  - c) Undecided
  - d) Somewhat Disagree
  - e) Strongly Disagree

18. I don't feel anything in particular when I see closed-captioning on TV.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

19. I find it difficult to read and understand closed-captioning

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

20. Closed-captions are more useful than interpreters for explaining the news on television.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

21. closed-captions are too fast.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

22. Film closed-captions omit certain information in the dialogue.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

21. I dream of a world 100 percent accessible via ASL.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

22. The internet is a more accessible media than TV.

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

23. The government and politicians use ASL interpreters just to "look good".

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

24. TV stations that use ASL on programs do it just to "look good".

- a) Strongly Agree
- b) Somewhat Agree
- c) Undecided
- d) Somewhat Disagree
- e) Strongly Disagree

**Indicate what means you used or use to find out about the following events:
(How do you get the following kinds of information?)**

	Through the Deaf Community	Through the Family	Via Subtitles on TV	Via Interpreter on TV	Via TV without Subtitles or ASL	Via Work	Via Internet	Through Newspapers	Other
Death of Pope John Paul II									
War in Iraq									
9-11 terrorist attack in New York									
Barack Obama and Hillary Clinton, the primaries									
Sports in general									
Current events in general									
Culture in general									
Deaf Community news									
Super Bowl									
Climate Change									

**Through what means does the following information reach you?
(How do you get the following kinds of information?)**

	Through the Deaf Community	Through the Family	Via Subtitles on TV	Via Interpreter on TV	Via TV without Subtitles or ASL	Via Work	Via Internet	Through Newspapers	Other
AIDS-Related Risks									
Tax Returns, Payment of Taxes									
Summer 2008 Olympics									
Time Change									
Emergency Situations (Roads Cut, Fires, Floods, Hurricanes, etc.)									
Elections: Where to Vote									
Registering Children for School; Enrolling in University									
New Security Regulations (for Airline Travel, for instance)									
Leisure activities									
Appointment of a New President of Gallaudet University									

Indicate on what type of TV program an ASL interpreter would be more useful.

	Highly Useful	Somewhat Useful	Rather Useless	Useless	NO Opinion
Interviews					
News					
Movies					
Baseball Games					
Talk Shows					
Cultural Programs					
Romantic Serials / Soap Operas					
Children's Programs					
Weather Forecast					

Indicate on what type of TV program subtitles would be more useful.

	Highly Useful	Somewhat Useful	Rather Useless	Useless	No opinion
Interviews					
News					
Movies					
Baseball Games					
Talk Shows					
Cultural Programs					
Romantic Serials / Soap Operas					
Children's Programs					
Weather Forecast					

Open-Ended Questions:

- What communication barriers do you come across when attempting to become informed of current events?
- Do you consider that the same news reaches the deaf as the hearing population?
- Do you believe news reaches the deaf later than the rest of the population? With what problems or shortcomings?
- Are the deaf less informed of current events than the hearing population?
- Do TV networks take the needs of the deaf sufficiently into account?
- Do TV channels that contract interpreters often do so for a matter of image rather than really taking into account the needs of the deaf?
- Do politicians, the Administration and TV stations sufficiently take into consideration the rights of the deaf?
- Is there discrimination?
- Explain personal situations in which you have experienced a problem due to lack of information on current events.
- Write the name of a TV program in ASL and indicate what channel broadcasts it (and the days and hours it is shown).

AMADIS08

Jordi Serrat Manén

D./Dña.

ha participado como ponente en el
III Congreso de Accesibilidad a los Medios Audiovisuales para Personas con Discapacidad, AMADIS'08,
de 20 horas de duración, organizado por el CESyA, la Comisión del Mercado de las Telecomunicaciones (CMT)
y el Comité Español de Representantes de Personas con Discapacidad (CERMI),
celebrado en el auditorio de la ONCE Catalunya en Barcelona
los días 30 de junio y 1 de julio de 2008.

CESyA
Centro Español
de Subtitulado y
Audiodescripción

**III Congreso de Accesibilidad
a los Medios Audiovisuales para
Personas con Discapacidad**

Para que conste, firma la presente Certificación en Barcelona, a 1 de julio del 2008

Angel Garcia Castillejo

Belen Ruiz Mezoua

Organizado por

Colaboradores:

Patrocinado por:

FACULTAT DE FORMACIÓ DEL PROFESSORAT

CERTIFICAT DE PONÈNCIA

Na Dra. Mª PILAR FERNÁNDEZ VIADER, com a Coordinadora
responsable de les Jornades Internacionals APRELS '10

FAIG CONSTAR que D./ D^a. JORDI SERRAT MANEN.....

amb DNI. 40319287-B.....ha participat com a PONENT de la

conferència "La televisió en llengua de signes. Reflexions a partir de la exposició de la Gallaudet University

a les Jornades "ESTAT ACTUAL DE LA RECERCA EN LLENGÜES DE

SIGNES", realitzades els dies 25-26 de març de 2010, a la Facultat de

Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona, Campus Mundet.

La qual cosa faig constar a efectes de justificant

Barcelona, a 26 març 2010

El professor/a responsable de l'acte

DRA. Mª PILAR FERNÁNDEZ VIADER

APRELS' 10

MINISTERIO DE CIENCIA E INNOVACIÓN

Fundació Illescat
FUNDACIÓ PRIVADA
ILLESCAT

Congreso de Metodología de las Ciencias Sociales y de la Salud

Certificado

El Comité Organizador del X Congreso de Metodología de las Ciencias Sociales y de la Salud,

CERTIFICA que:

Jordi Serrat Manén
(Universitat de Vic)

ha presentado la Ponencia *Métodos de aproximación al mundo televisivo de los sordos* en la Mesa Redonda **Metodologías Cualitativas** n el X Congreso de Metodología de las Ciencias Sociales y de la Salud, celebrado en la ciudad de Barcelona durante los días 6, 7, 8 y 9 de Febrero de 2007.

Y para que así conste, se expide el siguiente Certificado en

Barcelona, a nueve de Febrero de 2007

La Presidenta del
Comité Organizador

El Secretario del
Comité Organizador

II Congreso Nacional de Lengua de Signos Española

"LSE: una Lengua en expansión"

CERTIFICADO DE PARTICIPACIÓN

Dña. Silvia Valdespino Núñez, Coordinadora General del II Congreso Nacional de Lengua de Signos Española, hace constar que la comunicación **"Periodismo para sordos, lengua de signos y comunidad sorda. Análisis de los contenidos de los sitios-web Minoría Sorda y Difusord. Comparación de los portales con la información televisiva en LSE"**, firmada por D. Jordi Serrat Manen y Dª María Pilar Fernández Viader, ha sido presentada en el II Congreso Nacional de Lengua de Signos Española, organizado por la Universidad de Valladolid y la Confederación Estatal de Personas Sordas (CNSE), celebrado en el Palacio de Congresos Conde Ansúrez de la Universidad de Valladolid los días 15, 16 y 17 de septiembre de 2005.

Valladolid, 17 de septiembre de 2005

Fdo.: Silvia Valdespino Núñez

UNIVERSIDAD DE VALLADOLID

LLAR DE PERSONES SORDES DE LLEIDA

II Jornada de Política Lingüística de la LSC

En JORDI SERRAT

La present és per expressar el nostre agraïment per l'interès demostrat en la seva participació com a ponent a la II Jornada de Política Lingüística de la Llengua de Signes Catalana, celebrades de Lleida els dies 12 i 13 de febrer de 2010.

Ramon Martín Sauret
President de la Llar de Persones Sordes de Lleida

II Jornada de Política Lingüística de la LSC

Centre Recreatiu i Cultural de Sords

Na Nita Moreno amb DNI 38540254N

En qualitat de Delegada del Departament de Cultura de l'entitat Centre Recreatiu Cultural de Sords

CERTIFICA

que en Jordi Serrat ha col·laborat amb l'entitat com a ponent a la conferència "Universitat de Gallaudet" el 16 d'abril de 16 d'abril de 2009-04-16 al Centre Recreatiu i Cultural de Sords al carrer Regàs 15 de Barcelona

Nita Moreno
Delegada Departament de Cultura
CERECUSOR

UVIC

Universitat de Vic
Facultat de Ciències
Humanes, Traducció
i Documentació

Carme Sanmartí I Rosset, degana de la Facultat de Ciències Humanes, Traducció i Documentació de la Universitat de Vic,

Certifico que

Jordi Serrat

va presentar la comunicació

"La banda sonora de *Les Hores*. L'accessibilitat dels sords al cinema i la televisió"

en el marc de les

XII Jornades de Traducció i Interpretació: Traducció audiovisual

a la Universitat de Vic el dia 17 d'abril de 2008

Vic, 24 d'abril de 2008

UVIC Universitat de Vic
Facultat de Ciències
Humanes, Traducció
i Documentació

UVIC

Universitat de Vic
Facultat de Ciències
Humanes, Traducció
i Documentació

Carme Sanmartí i Roset, degana de la Facultat de Ciències Humanes, Traducció i Documentació de la Universitat de Vic,

Certifico que

Jordi Serrat

ha presentat la comunicació

"L'accessibilitat del llenguatge periodístic per a les persones sordes. A propòsit de Bowling for Columbine"

dins la

**Jornada sobre *Bowling for Columbine*,
celebrada amb motiu del 10è aniversari del GRAVT
(Grup de Recerca Audiovisual i Textual)
de la Universitat de Vic**

celebrada a la UVic el 15 de maig de 2009

Vic, 15 de juny de 2009

UVIC Universitat de Vic
Facultat de Ciències
Humanes, Traducció
i Documentació
Deganat

TV3carta Programació En directe En directe Programació Àudio Notícies El temps Esports Infants Més

Videos Programació Canals Seccions Més TV3 Participació

TV3carta | Canals en directe | Podcast | Alta definició (HD)

Programari Inicia sessió

Inc. > Servei de subtitulació i audiodescripció

Servei de subtitulació i audiodescripció

Com accedir als serveis

Servei d'Atenció a l'Audiència

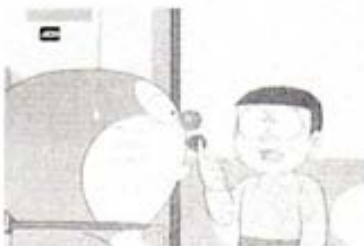
Contacta amb nosaltres al Servei d'Atenció a l'Audiència

Programació diària

Troba a la nostra programació diària els programes que emetem subtitulats i en versió original

30 Sumari | 30 Versió original | 30 Audiodescripció

Servei de subtitulació i audiodescripció

Subtitulació

El 10 de setembre de 1990, coincidint amb la posada en marxa del telereu, es va inaugurar el servei de subtitulació per a sords a través del telereu amb l'emissió d'una pel·lícula. A finals de 1991 va començar l'emissió diària d'un informatiu, el Telenotícies Vespres. La programació subtitulada ha anat augmentant progressivament, des de l'any 2000, en que es va subtitular 1.670 hores fins a l'any 2009, amb 11.500 hores subtitulades, la qual cosa representa un 54% de les emissions de TV3, un 40% de les del K33 i un 30% de les emissions dels canals digitals. **El 2009 s'ha emès un total de 14.159 hores subtitulades, que representa el 54% del total de la programació.** D'aquestes 14.159 hores, 12.207 són de programes gravats i 1.957 són de programes en directe. Per altra banda, durant el 2009 s'ha començat a subtitular també el TV3.cat i, des del moment en què vam iniciar-ne la subtitulació fins a final d'any, es van emetre 1.788 hores.

Per fer accessible la programació a les persones sordes, a Televisió de Catalunya tenim quatre possibilitats diferents de subtitulació: diferents, directes amb preparació prèvia, directes sense preparació prèvia fent-ne un resum, directes amb transcripció literal. Triem el sistema més adquat segons la mena de programa de què es tracta.

Diferents

Se subtitulen els programes dels quals podem tenir el material amb prou antelació. Fem tant programes de producció pròpia com aliens. Per donar alguns exemples, en alguns moments s'està subtitulant: "Pulcinna", "Cracòvia", "La Flors", "Verdberg". En general, pel·lícules, sèries, dibuixos, documentals, programes culturals i d'entreteniment diversos.

Directes amb preparació prèvia

L'exemple més clar d'aquest grup són els teletextos. Són programes dels quals abans podem tenir la majoria de textos i anar-hi treballant, transcriure el que hi ha, resumint quan cal... per emetre'ls en directe.

Actualment, a TV3 subtitulem el "Telenotícies Migdia" (de dijous a diumenge), el "Telenotícies Vespres" (de dijous a diumenge), "Info 3" (de dijous a divendres). Durant el 2009 vam començar a fer també "Esport 3" i "Espai 3".

Sovint hem de recórrer a aquest sistema de subtitulació en el cas de molts especials informatius o programes que tenim molt poc abans de l'emissió.

Directes sense preparació prèvia fent-ne un resum

Fem servir aquest sistema quan es tracta de programes en viu, a part del que s'hi diu, és molt important també la informació visual. Si es fes una subtitulació íntegra massa sovint els subtitols separarien informació important.

Per exemple, subtitulem d'aquesta manera els especials eleccions, el Temps, els partits de futbol... i també ho recórrim en altres casos de notícies d'última hora.

Directes amb transcripció literal

Fem servir aquest sistema de subtitulació per a programes en que el més important és el que s'hi diu. Per exemple, els debats electorals, sessions al Parlament, entrevistes. Des de l'1 de gener de 2005 subtitulem així el programa "Àgora". Actualment estem subtitulant també "Divendres" i "Banda ampla".

Audiodescripció

TV3 va fer les primeres emissions de pel·lícules amb audiodescripció a finals dels anys 80 i posteriorment en sèries com "Plats bruts", "Majoria absoluta" i "L'un per l'altre". S'emeten a través del sistema dual, cosa que comporta haver d'eliminar la versió original o el so estèreo del programa.

El nou servei d'audiodescripció, que s'inicià des del gener del 2007, s'emeta a gràcies a la TDT, que permet destinar un canal d'àudio exclusivament a l'audiodescripció. Des de l'1 de gener de 2007 emetem setmanalment "La Gran Pel·lícula" amb audiodescripció, cada divendres.

Durant l'any 2009 també hem emès audiodescrites les sèries infantils "L'hotel Zumbi", "Em dic Eivà" i "Els desastres del no-Artur". Com a novembre del 2009, desistim l'emissió diària audiodescrida de la sèrie Dorsamon, que s'emeta al K3D a les 16.25 hores.

El club de la mitjanit
amb **Pere Escobar**
De dimarts a divendres, de 24 a 01 h.

Aquí, Catalunya Ràdio. Molt per sentir.

CATALUNYA RÀDIO

11. Televisión Pública Cataluña

Información del grupo

TDT	Anual 08	Anual 09
HORAS SUBTITULADO	11.984,0	6.347,0
En directo	1.100,0	1.833
Grabadas de BCCA	10.884,0	4.514,0
TOTAL HORAS AUDIODESCRIPCI�N	151,0	451,0
En directo	-	-
Grabadas de BCCA	151,0	451,0
TOTAL HORAS LENGUA DE SIGNOS	129,5	128,0
En directo	129,5	128
Grabadas de BCCA	-	-
Tiempo emisión	17.183,3	26.158
Tiempo emisión sin BCCA	16.559,6	24.834
N� canales-programación	2	3

Nombre operador Corporaci  Catalana de Mitjans Audiovisuals

N  de canales de programación 3

Nombre de canales de programación TV3
3/24
K33D+33D+300

ACCESIBILIDAD	DISPONE	NO DISPONE
H. Subtituladas	✓	
H. en Lengua de Signos	✓	
H. Audiodescripción	✓	

Nota: el total de horas de accesibilidad emitidas por la TV P de Cataluña correspondieron al idioma catalán.

Información por canales

Canales de programación	H. Subtitulado			Audiodescripción		H. en Lengua de Signos		
	En directo	Grabadas	de CCA	Grabadas	En directo	Grabadas	de CCA	
TV3	1.622	2.769		182	128			
3/24								
K33D+33D+300*	211	1.745		269				
Total	1.833	4.514,0	0	451	128,0	0	0	

* Los canales K33D, 33D y 300 se emiten por un mismo canal de emisión en distintas franjas horarias.

